

Қарағанды облысында білім беруді дамытудың
оқу-әдістемелік орталығы

«Жалпыұлттық құндылықтар негізінде
білім беру және тәрбиелеу»
республикалық педагогикалық құрылтай

Қарағанды 2022

Қарағанды облысында білім беруді дамытудың оқу-әдістемелік орталығы

«Жалпыұлттық құндылықтар негізінде білім беру және тәрбиелеу»

*Республикалық педагогикалық құрылтай материалдары
14 қазан 2022 жыл*

2-бөлім

«Образование и воспитание на основе общенациональных ценностей»

*Материалы республиканского педагогического курултая
14 октября 2022 год*

Часть 2

Қарағанды 2022

УДК 37.0
ББК 74.00
Ж23

«Жалпыұлттық құндылықтар негізінде білім беру және тәрбиелеу»:
Республикалық педагогикалық құрылтай материалдары: 2.Б. – Қарағанды, 2022
— 446 бет

«Образование и воспитание на основе общенациональных ценностей»:
Материалы республиканского педагогического курултая: Ч.2. – Караганда, 2022
– 446 с.

ISBN 978-601-80928-1-7

Редакционная коллегия

Абдикерова Б.Х., Суртубаева Д.А., Мукашева Г.Г, Казиева А.А., Кнашина А.А., Сартаева Ж.А., Бугубаева А.Д., Толеубаева Г.А., Тулепбекова С.К., Сулейманова Г.О., Цой К.П., Жаркеева Г.Б., Тукбаева З. И., Какенбекова А.А., Оспанова А.К., Илюхина Т.М.

В сборнике публикуются материалы республиканского педагогического курултая работников образования Карагандинской области.

Предназначен для руководителей организаций образования, учителей предметников, педагогов-психологов, социальных педагогов, работников коррекционных / специализированных школ-интернатов, методических служб разного уровня.

**Қарағанды облысында білім беруді дамытудың
оқу-әдістемелік орталығы, 2022**

СОДЕРЖАНИЕ

1	Жаукеева Г. Т., Мустафина Б. Е. КӘСІБИ БАҒДАР БЕРУ – МАМАНДЫҚТЫ ДҰРЫС ТАҢДАУДЫҢ КЕПШІ	14
2	Жетписбаева Ж. К. КӘСІПТІК БАҒДАРЛАУ ЖҰМЫСЫ АРҚЫЛЫ БАЛАЛАРДЫҢ БОЛАШАҚ МАНСАБЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ	19
3	Болат Жанибек ЛАТЫН ӘЛПБИИ-МӘҢГІЛІК ЕЛДІҢ РУХАНИ ЖАҢҒЫРУЫ	23
4	Жиенбаева А. С. КӘСІПТІК БАҒДАРЛАУ ЖҰМЫСЫ АРҚЫЛЫ БАЛАЛАРДЫҢ БОЛАШАҚ МАНСАБЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ	25
5	Жолшибекова Ұ.Т. МЕКТЕП ОҚУШЫЛАРЫН ҒЫЛЫМИ- ЗЕРТТЕУ ЖҰМЫСТАРЫНА БАУЛУ	27
6	Жукабаева М.М. ИСПОЛЬЗОВАНИЕ МУЗЫКАЛЬНЫХ ФОРМ И ВИДОВ, КАК СРЕДСТВО РАННЕЙ ПРОФОРИЕНТАЦИИ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА	30
7	Жумабаева М. К. МЕКТЕПТЕРДЕ ҒЫЛЫМИ ЗЕРТТЕУ ДАҒДЫЛАРЫН ДАМЫТУ	33
8	Жумағалиева Д. М. ОҚУШЫЛАРҒА КӘСІПТІК БАҒДАР БЕРУДЕ МЕКТЕПТІҢ РӨЛІ	37
9	Жуманова Г. М., Жақупова Ш. Т. ЕРЕКШЕ БІЛІМ БЕРУДІ ҚАЖЕТ ЕТЕТІН ОҚУШЫЛАРҒА СЫНЫПТА СЕНІМДІЛІК ТУДЫРАТЫН ЭМОЦИОНАЛДЫҚ ОРТАНЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУ	39
10	Жуманова З.Ж. БАСТАУЫШ МЕКТЕП ОҚУШЫСЫНЫҢ ОҚУ ІС-ӘРЕКЕТІНДЕ СУБЪЕКТИВТІЛІКТІҢ ҚАЛЫПТАСУЫ	44
11	Жумағатаева Ж. Т. МЕКТЕПТЕГІ КӘСІПТІК БАҒДАРЛАУ БАЛАЛАРДЫҢ МАНСАБЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ҚҰРАЛЫ РЕТІНДЕ	48
12	Жүніс Д. Ж. ЗНАЧЕНИЕ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В СИСТЕМЕ ТЕХНИЧЕСКОГО И ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ	51
13	Жүсіп А. А. ОҚЫТУДАҒЫ САРАЛАУ ТӘСІЛІ АРҚЫЛЫ ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАР МЕН ДАҒДЫЛАРДЫ ДАМЫТУ	54
14	Жұмадильдинова А.Қ. ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАР - ҰРПАҚ ТӘРБИЕЛЕУДЕГІ ДАРА ЖОЛ	57
15	Заречнева О.И., Михайличенко И.А. ИНКЛЮЗИЯ = СОВРЕМЕННОЕ ОБРАЗОВАНИЕ?!	60
16	Захарова О.Ю. ФОРМИРОВАНИЕ ЭМОЦИОНАЛЬНОГО БЛАГОПОЛУЧИЯ ДОШКОЛЬНИКОВ ПОСРЕДСТВОМ МУЗЫКОТЕРАПИИ	63
17	Ибраева А. С. ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУДЕ ПСИХИКАЛЫҚ ДАМУЫ ТЕЖЕЛГЕН ОҚУШЫЛАРҒА ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ҚОЛДАУ	66

18	Ибараибекова М. К. ҰЙЫМДАСТЫРЫЛҒАН ІС-ӘРЕКЕТТЕ ЖАҢАШЫЛ ӘДІС- ТӘСІЛДЕРДІ ТИІМДІ ПАЙДАЛАНУ ЖОЛДАРЫ	69
19	Ибратуллова И. А. ЕРЕКШЕ БІЛІМ БЕРУДІ ҚАЗЕТ ЕТЕТІН БАЛАЛАРҒА БІЛІМ БЕРУДІҢ ЗАМАНАУИ ӘДІСТЕРІ	71
20	Ибрахимова С., Сейтхазина Қ.Н. МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ КҮНДЕЛІКТІ ҚАУІПСІЗДІК ЕРЕЖЕЛЕРІН САҚТАУҒА БЕЙІМДЕУ	75
21	Иешова А. Е. КӘСІПТІК БАҒДАРЛАУ ЖҰМЫСЫ АРҚЫЛЫ БАЛАЛАРДЫҢ БОЛАШАҚ МАНСАБЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ	77
22	Измағамбетова Ж. И. ОҚУШЫЛАРҒА МАТЕМАТИКА ПӘНІ АРҚЫЛЫ КӘСІБИ БАҒДАР БЕРУ	80
23	Иманова Ш. Ш. РАЗВИТИЕ НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИХ НАВЫКОВ В ШКОЛЕ И КОЛЛЕДЖЕ	84
24	Исабаева А. Т. БАСТАУЫШ СЫНЫПТА ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУ ОРТАСЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУДАҒЫ ТИІМДІ ӘДІС-ТӘСІЛДЕР	89
25	Испулаева А.Б., Ибадельдаева Ж.Р. НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ В РАМКАХ РАБОТЫ ШКОЛЫ «МУРАГЕР	92
26	Кабанова А.К. АҒЫЛШЫН ТІЛІ САБАҚТАРЫНДА ОҚУШЫЛАРДЫҢ КОММУНИКАТИВТІ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ДАМУ.	95
27	Khavkey Y., Suindykova A. FEATURES OF TEACHING MATHEMATICS IN INCLUSIVE LESSONS	98
28	Кадысева Е.М. ПЕРСПЕКТИВНЫЙ ПУТЬ БУДУЩИХ НЕЗАВИСИМЫХ ЛИДЕРОВ	102
29	Кайырханова А.О. ФОРМИРОВАНИЕ БУДУЩЕЙ КАРЬЕРЫ ДЕТЕЙ ЧЕРЕЗ ПРОФИОРИЕНТАЦИОННУЮ РАБОТУ	104
30	Канатбекова Г.А. ЖАҢА ДАНУ КЕЗЕҢІНДЕГІ ПЕДАГОГ ДАЯРЛЫҒЫ	107
31	Капашева Н.Ж. ИНКЛЮЗИВНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ – ВАЖНЕЙШЕЕ ТРЕБОВАНИЕ ПРОГРЕССИВНОГО ОБЩЕСТВА	109
32	Карабаева Ф. Ж. ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУДЕГІ ТИІМДІ ӘДІС-ТӘСІЛДЕР	112
33	Карасартова Н. М. АҚЫН ЖӘНЕ ЖАЗУШЫЛАРДЫҢ ӨМІРІ МЕН ШЫҒАРМАШЫЛЫҒЫН ҚАЛАЙ ЗЕРТТЕУГЕ БОЛАДЫ	115
34	Касыбаева А. Б. ГЕОГРАФИЯ ПӘНІН ОҚЫТУДАҒЫ АҚПАРАТТЫҚ- КОММУНИКАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫҢ ИНКЛЮЗИЯҒА БЕЙІМДЕЛУІ	117
35	Касымова А. Б. КӘСІПТІК БАҒДАРЛАУ ЖҰМЫСЫ АРҚЫЛЫ БАЛАЛАРДЫҢ БОЛАШАҚ МАНСАБЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ	120

36	Кауров С.С., Каурова А.И. TWITTER ПИСАТЕЛЯ, ИЛИ КАК ПОДРУЖИТЬ ЛИТЕРАТУРУ И СОЦИАЛЬНЫЕ СЕТИ	123
37	Качеева А. Ю. ОРГАНИЗАЦИЯ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧАЩИХСЯ ЧЕРЕЗ РАЗРАБОТКУ ПРОЕКТОВ НА УРОКАХ ИСТОРИИ	126
38	Кашкынбаева Н.Ш. БАСТАУЫШ СЫНЫПТА ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ДАҒДЫЛАРЫН ДАМЫТУ	129
39	Кенешова Р.А. ПРОЕКТИРОВАНИЕ РАЗВИВАЮЩЕЙ СРЕДЫ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ	132
40	Кенжебек Шырын МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ҰЙЫМДАРДА ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУ	136
41	Ким О. О. ПРАКТИЧЕСКИЕ ПРИЁМЫ ФОРМИРОВАНИЯ НАВЫКОВ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ У ОБУЧАЮЩИХСЯ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ.	139
42	Киселева А.С. СОВРЕМЕННЫЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ТЕХНОЛОГИИ В ОБУЧЕНИИ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ В СИСТЕМЕ ДОШКОЛЬНОГО ВОСПИТАНИЯ И ОБУЧЕНИЯ. МЕТОД ПРОЕКТОВ	142
43	Киселева О.В., Чеканова Н.А ФОРМИРОВАНИЕ ОСНОВ БЕЗОПАСНОГО ПОВЕДЕНИЯ У ДОШКОЛЬНИКОВ	146
44	Китанова А. С. МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ БІЛІМ БЕРУ ҰЙЫМЫНЫҢ БІЛІМ БЕРУ ОРТАСЫНЫҢ ҚАУІПСІЗДІГІ	149
45	Клементьева О.С РАЗРАБОТКА ЗАДАНИЙ ФОРМАТИВНОГО ОЦЕНИВАНИЯ ДЛЯ УЧЕНИКОВ С ОСОБЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ	153
46	Клингман И.В. ПСИХОЛОГИЧЕСКАЯ КОМФОРТНОСТЬ И ЭМОЦИОНАЛЬНОЕ БЛАГОПОЛУЧИЕ НА УРОКАХ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ	155
47	Кодола Л. В. РЕБЕНОК И БЕЗОПАСНОСТЬ	158
48	Кожамбердиев С. А., Смашова С. Ж. КИБЕРПЕДАГОГ И ПОКОЛЕНИЕ Z: ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ НА УРОКЕ	161
49	Кожаметова Ж.Б. ҚАЗАҚ ТІЛІ САБАҒЫНДА ТІЛ КЕМІСТІГІ БАР БАЛА ТІЛІН ТҮЗЕТУ ҮШІН ЗАМАНАУИ ОЙЫН ӘДІС-ТӘСІЛДЕРДІ ҚОЛДАНУ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ	165
50	Козбаева А. К ДАРЫНДЫ БАЛАЛАРМЕН ЖҮРГІЗІЛЕТІН ЖҰМЫС ТҮРЛЕРІ	168
51	Койшибаева А.С. ЧТЕНИЕ ПРОГРАММНЫХ ПРОИЗВЕДЕНИЙ УЧАЩИМИСЯ С ОГРАНИЧЕННЫМИ ВОЗМОЖНОСТЯМИ НА УРОКАХ ЛИТЕРАТУРЫ	172
52	Кокенова Е. Т., Тоймбекова М. Н.	175

	ЖЕКЕ ТӘСІЛДЕМЕ - ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУДІҢ 177КВИНТЭССЕНЦИЯСЫ	
53	Коккозова Н. А. БИОЛОГИЯ ПӘНІ ТАҚЫРЫПТАРЫНДА КӘСІБИ БАҒЫТ БЕРУДІҢ ТИІМДІ ЖОЛДАРЫ	180
54	Колесникова О.И., Елшина Л.С. РОЛЬ ЭЛЕКТИВНОГО КУРСА «МИР ЕСТЕСТВЕННЫХ НАУК» В РАЗВИТИИ НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИХ НАВЫКОВ УЧАЩИХСЯ 5-6 КЛАССОВ	184
55	Кондакова Т.Л. ПРОБЛЕМЫ ИНКЛЮЗИВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В УСЛОВИЯХ ОБУЧЕНИЯ В ГИМНАЗИИ	187
56	Кобабаева А. Б., Сыздыкова А. К. ЖАЛПЫҰЛТТЫҚ КҰНДЫЛЫҚТАР БОЛАШАҚ МҰҒАЛІМНІҢ ТҰЛҒАСЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ НЕГІЗІ РЕТІНДЕ	190
57	Костельцева М.Ю. АЛЬТЕРНАТИВНЫЕ МЕТОДЫ РАЗВИТИЯ ДЕТЕЙ С ОСОБЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ	195
58	Кочетова А.С. РАННЯЯ ПРОФОРИЕНТАЦИЯ ДОШКОЛЬНИКОВ	198
59	Кочкина О.С. ТРИЗ-ТЕХНОЛОГИИ ПРИ ОБУЧЕНИИ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА	201
60	Кулмакова Б. З. КӘСІПТІК БАҒДАРЛАУ ЖҰМЫСЫ АРҚЫЛЫ БАЛАЛАРДЫҢ БОЛАШАҚ МАНСАБЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ	204
61	Ержанова М.Ю., Кульжамбекова С.К. РАЗВИТИЕ НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИХ НАВЫКОВ В СТАРШЕЙ ШКОЛЕ: ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ И СТРУКТУРА ЭТАПОВ РАБОТЫ С УЧАЩИМИСЯ	208
62	Кульмаганбетова А.Ж. ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУ БАҒЫТЫНДАҒЫ РЕСУРСТЫҚ ОРТАЛЫҚ ЖҰМЫСЫН ҰЙЫМДАСТЫРУ	211
63	Кусаинова Б. К. БЛАГОПОЛУЧИЕ И БЕЗОПАСНОСТЬ ДЕТЕЙ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СРЕДЕ	214
64	Лазарева В. В., Самородов И.Е. ПРОЕКТНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ НА УРОКАХ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ	217
65	Линкер В.Х. ПОДХОДЫ К ИНКЛЮЗИВНОМУ ОБУЧЕНИЮ В ШКОЛЕ	220
66	Тертышник О.С., Ловягина Т.В., Смолева Н. В. ДИСТАНЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В САМООБРАЗОВАНИИ И ПРОФЕССИОНАЛЬНОМ РАЗВИТИИ ПЕДАГОГОВ	223
67	Лозовая С.А. ОПЫТ РАННЕЙ ПРОФОРИЕНТАЦИИ ДОШКОЛЬНИКОВ НА ОСНОВЕ СЮЖЕТНО-РОЛЕВЫХ ИГР, СЕТЕВОГО ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ И СОЦИАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА	227
68	Магавьянова К. С. ИССЛЕДОВАНИЕ КОММУНИКАТИВНОЙ СФЕРЫ ПОДРОСТКОВ С ИНТЕРНЕТ-АДДИКЦИЕЙ	231
69	Мағауина Г. Е. МЕКТЕПТЕГІ КӘСІПКЕ БАУЛУ-БОЛАШАҚҚА БАСПАЛДАҚ	235

70	Мадешова А. А. СТУДЕНТТЕРДІҢ ОҚУ-ТАНЫМДЫҚ ІС-ӘРЕКЕТТЕГІ БЕЛСЕНДІЛІГІН ЖАНДАНДЫРУ	239
71	Мадиева А. Н. МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ҰЙЫМНЫҢ ҚАУІПСІЗ ДАМУ ОРТАСЫ	242
72	Мажимова Ә. Б. МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ МЕКЕМЕДЕГІ БАЛА ӨМІРІНІҢ ҚАУІПСІЗДІГІ	245
73	Майкотова Н. Ж. КАК ПРИМЕНЕНИЕ УПРАЖНЕНИЙ ДЛЯ РАЗВИТИЯ ПАМЯТИ И ВНИМАНИЯ БУДЕТ СПОСОБСТВОВАТЬ УЛУЧШЕНИЮ КАЧЕСТВА ОБУЧЕНИЯ И КОНЦЕНТРАЦИИ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ В 6 КЛАССЕ	248
74	Максутбаева К. Б. ЖАСӨСПІМДЕРДІҢ ҚҰҚЫҚТЫҚ МӘДЕНИЕТІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ЖОЛДАРЫ МЕН КӘСІПТІК БАҒДАР БЕРУ	251
75	Малёванная Е.Р. ФОРМИРОВАНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ОРИЕНТАЦИИ У МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ	255
76	Мамыхова Г.Е. МЕКТЕПТЕГІ КӘСІПТІК БАҒДАРЛАУ	257
77	Манкенова А. Е. ЭКСТРОВЕРТЫ И ИНТРОВЕРТЫ - РАННЯЯ ПРОФОРИЕНТАЦИЯ ДОШКОЛЬНИКОВ	260
78	Масжанова Ж. Б. БІЛІМ БЕРУ ОРТАСЫНДАҒЫ БАЛАЛАРДЫҢ ӨЛ-АУҚАТЫ МЕН ҚАУІПСІЗДІГІН ҰЙЫМДАСТЫРУ	264
79	Махаева Б. Ж. ҰЛТТЫҚ МӘДЕНИЕТ ТАРИХЫ ҒЫЛЫМИ ЖҰМЫСТАР ӨЗЕГІНДЕ	268
80	Медеубаева Д.М., Турлыбекова З.А. АҒЫЛШЫН ТІЛІН ОҚЫТУДА CLIL ТЕХНОЛОГИЯСЫНЫҢ ЭЛЕМЕНТТЕРІН ҚОЛДАНА ОТЫРЫП, ОҚУШЫЛАРДЫҢ ЗЕРТТЕУ ДАҒДЫЛАРЫН ДАМЫТУ	271
81	Мейрамова С.С. БАЛАПАНЫМ КӨЗҚУАНЫШЫМ	274
82	Мейрманова Д.Б. БАЛАНЫҢ ТӘРБИЕСІНДЕГІ БАЛАБАҚШАНЫҢ РӨЛІ ЕРЕКШЕ	277
83	Мешалкина О.Н. ИНКЛЮЗИЯ НА УРОКАХ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА (INCLUSION IN ENGLISH LESSONS)	280
84	Мешетпаева М.К. ИГРОВЫЕ СЕРВИСЫ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ	283
85	Мешетпаева М.К. ИГРОВЫЕ СЕРВИСЫ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРУ	286
86	Мизамхан Алтынгүл ҚАЗІРГІ МЕКТЕПТЕ КӘСІПТІК БАҒДАР БЕРУ ЖҰМЫСЫН ҰЙЫМДАСТЫРУ	290
87	Молдабаева Ж. С. ЕРЕКШЕ БІЛІМ БЕРУ ҚАЖЕТТІЛІКТЕРІ БАР БАЛАЛАРМЕН	292

	ЖҰМЫС ЖҮЙЕСІ	
88	Молдабекова Б. Ж. ОҚУШЫЛАРДЫҢ АҚПАРАТТЫҚ МӘДЕНИЕТІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ	295
89	Молыбаева М. Д. ӘДЕБИЕТ САБАҒЫНДА КӘСІБИ DAҒДЫНЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУДА «ДЕБАТ» ТЕХНОЛОГИЯСЫН ҚОЛДАНУ	299
90	Морозова М.В. ФОРМИРОВАНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО САМООПРЕДЕЛЕНИЯ УЧАЩИХСЯ В ОРГАНИЗАЦИЯХ СРЕДНЕГО И ДОПОЛНИТЕЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ	302
91	Морозова Ф. Я. РАЗВИТИЕ ТВОРЧЕСКИХ СПОСОБНОСТЕЙ ОДАРЁННЫХ ДЕТЕЙ В СИСТЕМЕ НАЧАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ ЧЕРЕЗ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКУЮ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ	305
92	Мукашбекова С. С., Кайп А. Р. ЖАЛПЫҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАР НЕГІЗІНДЕ МЕКТЕПАЛДЫ ДАЯРЛЫҚ СЫНЫП ТӘРБИЕЛЕНУШІЛЕРІНІҢ СӨЙЛЕУ ТІЛІН ДАМЫТУ	308
93	Муржукпаева Ж.А. ХИМИЯ ПӘНІНЕН КҮРДЕЛІ ЕСЕПТЕРДІ ШЕШУДІҢ КРЕАТИВТІ ӘДІСТЕРІ	311
94	Абдигалиева К. М., Мусаева Г. М. ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУДІ ҰЙЫМДАСТЫРУДА ОРТАНЫҢ ӘЛЕУЕТІН АРТТЫРУ	316
95	Мусин О.Т. ҚАЗАҚТЫҢ ҰЛТТЫҚ ОЙЫНДАРЫ-ДЕНЕ ТӘРБИЕСІНІҢ ҚҰРАЛЫ	319
96	Мусина С. В. РАЗВИТИЕ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИХ УМЕНИЙ И НАВЫКОВ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ	322
97	Мустапаева Ж. Т. БОЛАШАҚ МАМАНДЫҚ ТАҢДАУДА КӘСІБИ БАҒЫТ-БАҒДАР БЕРУДІҢ РӨЛІ	325
98	Мусуркепова А. К. БІЛІМ БЕРУ ҰЙЫМДАРЫНДАҒЫ КӘСІПТІК БАҒДАР	328
99	Муханмедина Л. Т. ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚ -ҰЛТТЫҚ ТӘРБИЕ БАСТАУЫ	331
100	Мухамедрахымова А.У. «КУБИКИ БЛУМА» - ПРИЕМ ТЕХНОЛОГИИ РАЗВИТИЯ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ У ШКОЛЬНИКОВ СРЕДНЕГО ЗВЕНА	334
101	Мухсинова Г.А. ТӘРБИЕЛЕНУШІЛЕРДІҢ ӘЛ-АУҚАТЫ МЕН ҚАУПСІЗДІГІН ЗЕРДЕЛЕУ	337
102	Мұқажан Г. Х. ҚОСЫМША БІЛІМ БЕРУ ҰЙЫМЫНДАҒЫ (№2 ОҚУШЫЛАР САРАЙЫ ЖАҒДАЙЫНДА) КӘСІПТІК БАҒДАРЛАУ ЖҰМЫСЫ – БАЛАЛАРДЫҢ БОЛАШАҚ МАНСАБЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ НЕГІЗІ	341
103	Мұқамет Үмітнұр М.ӘУЕЗОВТІҢ «КӨКСЕРЕК» ӘҢГІМЕСІНДЕГІ КӨКСЕРЕКТІ АДАМ БЕЙНЕСІНДЕ ТАНИ АЛАМЫЗ БА?	345
104	Мұқаметжанова Ж. Д. ЗАМАНАУИ КОЛЛЕДЖДЕГІ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ЖАС МАМАНДЫ	348

	ДАЙЫНДАУ	
105	Мұқаш Ж.Қ. КӘСБИ БАҒДАР БОЛАШАҚ МАМАНДЫҚ ТАҢДАУДА МАҢЫЗДЫ	351
106	Мұхамедия А. М. МАТЕМАТИКА САБАҒЫНДА ПРАКТИКАЛЫҚ МАЗМҰНЫ БАР ТАПСЫРМАЛАРДАҒЫ КӘСІПТІК БАҒДАРЛАУ	354
107	Назарова В. В. ПУТИ РЕШЕНИЯ ПРОБЛЕМ ФОРМИРОВАНИЯ ЧИТАТЕЛЬСКОЙ ГРАМОТНОСТИ ЧЕРЕЗ ИССЛЕДОВАНИЕ ТЕКСТА У УЧАЩИХСЯ СРЕДНЕГО ЗВЕНА	357
108	Назырова И. Н. ФОРМИРОВАНИЕ ПРАВОВОЙ ГРАМОТНОСТИ СТАРШЕКЛАССНИКОВ ЧЕРЕЗ РЕАЛИЗАЦИЮ ПРОФИОРИЕНТАЦИОННОГО ПРОЕКТА «НОВАТОРЫ В ПРАВЕ»	360
109	Небытова А. Г. УЧАСТИЕ В НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ, КАК ОДИН ИЗ МЕТОДОВ ПОВЫШЕНИЯ МОТИВАЦИИ К ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМУ ПРОЦЕССУ	363
110	Нәжмәдин М.Е. Ы.АЛТЫНСАРИН АТЫНДАҒЫ МЕКТЕП-ЛИЦЕЙІНІҢ ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУДІ ДАМУЫ ЖОЛДАРЫ МЕН ӘДІСТЕРІ	366
111	Нургалиева Н. Ж. МЕКТЕП – ЖАН ЖЫЛУЫ БАЛАНЫҢ	370
112	Нургалиева А. М. ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКАЯ РАБОТА УЧАЩИХСЯ – НАИБОЛЕЕ ВЫСОКИЙ УРОВЕНЬ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧАЩИХСЯ	372
113	Нургалиева А. М. ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКАЯ РАБОТА УЧАЩИХСЯ – НАИБОЛЕЕ ВЫСОКИЙ УРОВЕНЬ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧАЩИХСЯ	375
114	Оразбаева Ж. А., Бейсенбаева Г. С. ЖОБА ІС-ӘРЕКЕТІ АРҚЫЛЫ МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ ТАНЫМДЫҚ-ІЗДЕНІМПАЗДЫҚ ҚАБІЛЕТТЕРІН ДАМУЫНДАҒЫ ТИІМДІЛІГІ	379
115	Орынтаева Р. Н. МЕКТЕП ОҚУШЫЛАРЫНА БЫҚТИМАЛДЫҚТАР ТЕОРИЯСЫНЫҢ ЭЛЕМЕНТТЕРІН ОҚЫТУДА ЖОБАЛЫҚ ӘДІСТІ ҚОЛДАНУ	382
116	Оспанова А.С. БІЛІМ БЕРУ ОРТАСЫНДАҒЫ БАЛАЛАРДЫҢ ӘЛ – АУҚАТЫ МЕН ҚАУІПСІЗДІГІ	389
117	Оспанова Ж. К., Грабова В.П. ПРИБЛИЖЕНИЕ ДЕТЕЙ К НАЦИОНАЛЬНЫМ ЦЕННОСТЯМ, ЧЕРЕЗ ОЗНАКОМЛЕНИЕ С ОКРУЖАЮЩИМ	391
118	Оспанова Ж. Н. ОҚУШЫЛАРДЫҢ ҒЫЛЫМИ-ІЗДЕНІС ДАҒДЫЛАРЫН ЖЕТІЛДІРУДЕ КӘСБИ ШЕБЕРЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ	395
119	Оспанова А.С., Айнабекова К.К. ФОРМИРОВАНИЕ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИХ НАВЫКОВ УЧАЩИХСЯ ПРИ ПОДГОТОВКЕ НАУЧНОГО ПРОЕКТА «ПОЛУЧЕНИЕ МЕДИ ПРОИЗВОДСТВЕННЫМ ПУТЕМ И МЕТОДЫ	400

	ОЧИСТКИ ОТХОДОВ МЕДИ»	
120	Отрощенко Е. Г. ОСОБЕННОСТИ ИНФОРМАЦИОННОЙ КУЛЬТУРЫ У ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА	403
121	Өмірбекова М.Ж. КӘСІПТІК БАҒДАРЛАУ ЖҰМЫСЫ АРҚЫЛЫ БАЛАЛАРДЫҢ БОЛАШАҚ МАНСАБЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ	407
122	Перина А.В. ДЕТЯМ О ПРОФЕССИЯХ	409
123	Подколзина С. Н. ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ – ОСОБЫЙ ВИД ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНО - ТВОРЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ	412
124	Подшивалова В.И. ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ ИНФОРМАЦИОННОЙ КУЛЬТУРЫ ШКОЛЬНИКА	415
125	Полтавец Ж.Г. ФОРМИРОВАНИЕ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ УЧАЩИХСЯ НА УРОКАХ БИОЛОГИИ И ВО ВНЕУРОЧНОЕ ВРЕМЯ	418
126	Полянская О.Ю. Я ЗНАЮ ПРАВИЛА БЕЗОПАСНОСТИ	421
127	Пшембаева З. У. ҰЖЫМДЫҚ ОҚЫТУ НЕГІЗІНДЕ ОҚУШЫЛАРДЫ ҒЫЛЫМИ ЗЕРТТЕУ ЖҰМЫСЫНА БАУЛУ	424
128	Пышко Г.Г. РАЗВИТИЕ НАУЧНО- ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИХ НАВЫКОВ НА УРОКАХ ИСТОРИИ КАК ФАКТОР ФОРМИРОВАНИЯ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ УЧАЩИХСЯ	428
129	Ратникова Т.А. ИНФОРМАЦИОННАЯ КУЛЬТУРА ШКОЛЬНИКОВ НА ЗАНЯТИЯХ «ГЛОБАЛЬНЫЕ КОМПЕТЕНЦИИ»	430
130	Рахимбаева И. Е. ФОРМИРОВАНИЕ ИНКЛЮЗИВНОЙ КУЛЬТУРЫ В ДОШКОЛЬНОМ УЧРЕЖДЕНИЕ	433
131	Кабиева А. Б., Рахимберлина Ж.Е. ҚАЗАҚ ТІЛІ МЕН ӘДЕБИЕТІ САБАҚТАРЫНДА ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАРДЫ НАСИХАТТАУ АРҚЫЛЫ ОҚУШЫНЫ ҚОҒАМҒА БЕЙІМДЕУ	436
132	Рахимова А. Е. КӘСІБИ МЕКТЕП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ КӘСІБИ БЕЙІМДЕЛУІ	439
	Рахимова Э. Е. РАЗВИТИЕ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ ПОДРОСТКОВ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ СОВРЕМЕННОЙ ШКОЛЫ	442
133	Ридкина С. Г. КАК ПОМОЧЬ РЕБЕНКУ УЧИТЬСЯ	445

КӘСІБИ БАҒДАР БЕРУ – МАМАНДЫҚТЫ ДҰРЫС ТАҢДАУДЫҢ КЕПІЛІ

Жаукеева Гульниет Тлегеновна, Мустафина Ботакоз Ермековна

Қарағанды қаласы, «№5 Қосымша білім беру мектеп-орталығы» КММ

Андатпа. Қазақстанның әлеуметтік-экономикалық дамуы қызметкерлердің саналы кәсіби таңдау жасауға дайындығын қалыптастыруды талап етеді. Сонымен қатар, дайындық әртүрлі деңгейде және әртүрлі білім беру және жас топтарына қатысты дамуы керек. Ал бұл кешенді және жүйелі тәсілді, яғни барлық салада және барлық деңгейде кәсіптік бағдар беруді қажет етеді. Сол себепті бұл мақалада мамандық таңдаудың рөліне тоқталып, әсер етуші факторлар, кәсіби бағыт бағдар беру жолдары және мектеп жасындағы балалардың өзін-өзі анықтауындағы психологиялық-педагогикалық қолдау көрсету баяндалады.

Аннотация. Социально-экономическое развитие Казахстана требует формирования у работников готовности к осознанному профессиональному выбору. Кроме того, подготовка должна развиваться на разных уровнях и для разных образовательных и возрастных групп. А для этого нужен комплексный и системный подход, то есть профессиональная направленность во всех областях и на всех уровнях. Именно поэтому в данной статье акцентируется внимание на роли выбора профессии, описываются влияющие факторы, способы профессиональной ориентации и психолого-педагогического сопровождения в самоопределении детей школьного возраста.

Болашақ мамандық – адамның қалыпты өмірін жүзеге асырудың негізгі буыны. Сондықтан өзін жақсы жағынан көрсете алатын, қоғамға қажет мамандықты таңдау өте маңызды. Кәсіби өзін-өзі анықтау – адамның қоғамда өзін-өзі бекітуінің негізі, өмірдегі негізгі шешімдердің бірі. Мамандық таңдау мәселесі көп жылдар бойы өзекті болып келеді.

Адамның болашақта жасайтын іс-әрекеті тұтастай өмір бойы олардың қиылысуы және қарым-қатынас жасауы керек болатын қаржылық жағдайына, әлеуметтік жағдайына, қоғамына айтарлықтай әсер етеді. Дегенмен, белгілі бір саланың маманы болмас бұрын, бүгінде бітіруші түлекке «Кім болу керек?» деген идеядан бастап, жұмыс үшін барлық қажетті білім мен тәжірибені алуға дейінгі ұзақ жолдан өту керек.

«Кім болу керек?» деген сұрақ - әрбір жас үшін басты мәселелердің бірі. Дұрыс таңдалған мамандық еңбек қызметіндегі ең жоғары нәтижелерге қол жеткізуге ықпал етеді, ал еңбек процесі мен оның нәтижелеріне қанағаттану шығармашылықтың максималды көрінісін арттыруға, эмоционалды көңіл-күйді жақсартуға және барлық өмірлік жоспарларды толық орындауға мүмкіндік береді.

Кәсіби өзін-өзі анықтау процесі адамның бүкіл өмір жолына енеді деп айта аламыз. Дегенмен, бұл үдерістің шыңы, өмірдегі бетбұрыс кезеңі – мамандық

таңдау туралы шешім қабылдау әрекеті. Уақыт өте келе ол әдетте орта мектептің аяқталуымен сәйкес келеді.

Мамандық – адамға қойылатын талаптар мөлшерімен сипатталатын еңбек қызметінің белгілі бір түрі. Адам еңбегінің әрбір түрінің мынадай құрамдас бөліктері болады: еңбек заты, еңбек мақсаты, еңбек құралдары мен қызмет ету жағдайлары және осы талаптарды анықтайтын да солар. Шынында да, адам еңбек еткенде оның назары халық шаруашылығының саласына, өнеркәсіпке т.б. емес, еңбек объектісіне аударылады. Бұл мақсат еңбек құралдары арқылы жүзеге асады. Және, әрине, адам үшін жұмыстың қандай жағдайда өтетінін білу маңызды. Осы төрт белгіге сәйкес кәсіби өзін-өзі анықтауға ыңғайлы мамандықтар классификациясы құрастырылады. Лауазымдық жіктеудің әртүрлі түрлері бар.

Белгілі бір мамандықты игеріп, кейін табысты жұмыс істеу үшін адамда осы мамандықтың жұмысшы тұлғасына қоятын талаптарға сай келетін нақты қасиеттері болуы керек. Сондықтан мамандық таңдауда осы талаптарды білу өте маңызды. Егер мамандықтың жұмысшыға қоятын талаптары оның жеке қасиеттерімен және мүмкіндіктерімен сәйкес келсе, онда олар кәсіби жарамдылық туралы айтады. Мамандыққа жарамдылық мамандықты меңгерудің табыстылығы және адамның өз жұмысына қанағаттануы сияқты көрсеткіштермен сипатталады.

Бірінші көрсеткіш ең алдымен жеке адамның қабілетіне негізделген. Бұл термин әдетте адамның белгілі бір қызметте табысқа жетуіне көмектесетін, бірақ біліммен, әдеттермен, дағдылармен шектелмейтін жеке психологиялық сипаттамалары ретінде түсініледі. Қабілеттердің болуы көбінесе осы білім мен дағдыларды меңгерудің жеңілдігі мен жылдамдығымен түсіндіріледі.

Мамандық таңдау... Таныс фраза қаншама үлкен мағынаға толы, оның ішінде қаншама эмоциялар, қобалжулар, үміттер, мәселелер жасырылған!

Қарастырылып отырған мәселенің өзектілігі сөзсіз, өйткені болашақ мансап жолы көбіне болашақ мамандығының қаншалықты дұрыс таңдалғанына, олардың қаншалықты ұнайтынына байланысты болады.

Кәсіптік бағдар беру – адам өміріндегі ең маңызды және сонымен бірге ең қиын шешімдердің бірі. Табысты адамның ең маңызды атрибуты - бұл тамаша білім және таңдалған кәсіби бағытта дамудың жоғары қарқыны. Жыл сайын мамандық таңдау қиындай түсуде: олардың кейбіреулері өзекті емес және сұранысқа ие емес, олардың орнына болашақтың жаңа мамандықтары келеді, олардың әртүрлілігі кейде таң қалдырады. Еңбек нарығына көшу тек түзетулер енгізіп қана қойған жоқ, сонымен қатар жастардың кәсіби өзін-өзі анықтауының теориясы мен тәжірибесін дамытуға көзқарастарды айтарлықтай өзгертті. Өйткені, қатаң нарықта барлық жұмысшылар бүкіл өмір бойы тұрақты ақы төленетін жұмысқа, әсіресе бір кәсіп пен мамандыққа байланысты бола бермейді. Мамандық таңдау тұлғалық маңызды мәселе: бұл өмір жолын, даму жолын таңдау, тағдыр таңдауы [1].

Мамандық – жоғары оқу орнындағы мамандық таңдауына байланысты белгілі бір кәсіби дайындықты қажет ететін тұрақты еңбек қызметінің түрі.

А.Д.Сазонов, Н.И.Калугин, А.П.Меньшиков кәсіптік бағдарды жастарды мамандық таңдауға дайындау іс-әрекеті деп анықтаса, өз кезегінде олар әлеуметтік-кәсіби бағыттылықты жастарды мамандық таңдауға және қоғамдағы орнын анықтауға дайындау деп сипаттайды. Кәсіптік бағдар, мамандық таңдау немесе кәсіпке бағдарлау – бұл жастардың мамандық таңдауына көмек көрсетуге бағытталған шаралар жүйесі. Басқару теориясы тұрғысынан кәсіптік бағдар беру процесі жастардың әлеуметтік бағдарлануының неғұрлым жалпы процесінің бөлігі ретінде қарастырылады. Осыған сәйкес мамандық таңдау жеке адамның қоғамның әлеуметтік құрылымында, әлеуметтік топта белгілі бір орын алуға ұмтылысы ретінде қарастырылады. Кәсіптік білім алғаннан кейін еңбек нарығында бәсекеге қабілетті болу үшін орта мектепте де кәсіптік бағдар беруге ерекше көңіл бөлу қажет. Жастармен кәсіптік бағдар беру жұмысының басым міндеттері:

- кәсіптік бағдар беру теориясын зерттеу, ол мыналарды қамтиды: оның объектілерін, принциптерін, формаларын, әдістерін, бағыттарын, нәтижелік критерийлерін қарастыру;

- кәсіптік бағдар жұмысын жоспарлау жолдарын зерттеу;

- жастардың әлеуметтік және кәсіптік бейімделуіне байланысты мәселелерді шешу қызметін бағалау [2].

Қазіргі уақытта педагогикалық мамандықтар бойынша кәсіптік бағдар беру жүйесі келесі бағыттар бойынша іс-шараларды қамтиды:

- кәсіптік білім, оның ішінде кәсіби ақпарат, кәсіби насихат және белгілі мамандықтарды насихаттау. Кәсіптік білім беру жастардың әлеуметтік-экономикалық қажеттіліктері мен психофизиологиялық мүмкіндіктерін сезінуіне негізделген уәжді кәсіби ниеттерді қалыптастырады;

- аталған мамандыққа деген қызығушылық пен педагогикалық қабілеттерді, құндылық бағдарларды, қажеттіліктерді, бейімділіктерді, кәсіптік бағыттылықты, кәсіптік ниеттерді, мамандық таңдау мотивтерін анықтауға бағытталған алдын ала кәсіби диагностика. Кәсіби диагностика сұхбат, әңгімелесу, сауалнама, бақылау арқылы жүзеге асырылады;

- кәсіптік кеңес беру (жеке және топтық), негізінен ЖОО оқытушыларынан мамандық таңдауда жеке көмек көрсетуге бағытталған. Бұл оқушыларға кәсіби өзін-өзі анықтауда көмек көрсету және психологиялық, психофизиологиялық және медициналық диагностика нәтижелері бойынша олардың психологиялық, психофизиологиялық, физиологиялық ерекшеліктеріне неғұрлым сәйкес келетін кәсіби қызметтің ықтимал бағыттары бойынша оқушыларға ұсыныстар беру;

- берілген кәсіпті табысты меңгеруге және соған байланысты еңбек міндеттерін орындауға қабілетті адамдарды іріктеу мақсатында кәсіби іріктеу. Кәсіби іріктеу процесінде адамның кәсіби жарамдылығы адамдарда бар физиологиялық және интеллектуалдық ерекшеліктер негізінде анықталады. «Кәсіби жарамдылық» – адамның физикалық қасиеттері мен психофизикалық сипаттамаларының кәсіби талаптарға сәйкестік деңгейі. Егер бұл қасиеттер мен

ерекшеліктер қажетті талаптарға жете алмаса, онда біз кәсіби кемшілікке тап боламыз, одан қоғам да, жеке адам да зардап шегеді;

- жастардың бойында борыш, жауапкершілік, кәсіби ар-намыс пен абырой сезімін қалыптастыруды көздейтін кәсіби білім беру. Кәсіптік білім беру әдістерін үш топқа топтастыруға болады: жеке тұлғаның санасын қалыптастыру әдістері; әлеуметтік мінез-құлық тәжірибесін қалыптастыру әдістері; белсенділікті ынталандыру әдістері;

- кәсіби бейімделу, оның барысында жаңа көзқарастарды, қажеттіліктерді, еңбек саласындағы қызығушылықтарды қалыптастыру жүзеге асырылады және ақырында, өмірлік жоспарлардың қаншалықты шынайы болғаны анықталады;

- психологиялық шиеленісті төмендетуге көмектесетін, оң көзқарас пен болашаққа сенімділікті қалыптастыратын әдістерді қамтитын психологиялық қолдау [3].

Әртүрлі бағыттағы жұмыста кәсіптік бағдар беру жұмысының нысандары мен әдістерінің ауқымы анықталды, атап айтқанда:

- Мұғаліммен мамандық туралы әңгімелер. Мұндай әңгімелерді бір мамандықпен немесе педагогикалық мамандықтар тобымен таныстыруға, оларды дұрыс таңдаудың адам үшін маңыздылығына арнауға болады. Сонымен бірге әңгіме тақырыптары мектеп оқушыларының жас ерекшеліктеріне сәйкес болуы және оқушылардың өздерін қызықтыратын мәселелер ауқымын қамтуы керек;

- педагогикалық мамандықтардың презентациялары. Презентацияны университет оқытушылары да, аспиранттар да жасай алады;

- университетке, педагогика және психология және өзге де факультеттерге экскурсиялар, «ашық есік күндері», мамандық өкілдерімен кездесулер;

- университет қабырғасында өтетін жауапты іс-шараларға студенттерді шақыру, сонымен қатар студенттермен бірге мектепшілік іс-шаралар өткізу және т.б.;

- кәсіптік бағдар беру ойындары шығармашылық ойлау, шешім табу, әрекет ету, өз позициясын дәлелдеу сияқты қасиеттерді дамытатын жағдаяттар құрылатын кезде жастардың кәсіптік бағдар берудегі жаңа бағыты болып табылады (күнделікті өмірде дамыту қиын, бірақ олар педагогикалық мамандықтарға қажет қасиеттер);

- осы кәсіптің, мамандықтың сипаттамасын қамтитын профессиограммаларды жасау;

- ата-аналар жиналысын өткізу (мектеп бойынша, сыныпта);

- оқушылардың мамандықты, оқу орнын таңдауы бойынша ата-аналармен жеке консультациялар;

- кәсіптік бағдар беру апталықтарын, кәсіптік байқауларды, конференцияларды өткізу.

Жастардың кәсіптік бағдар беру жүйесі қоғамда қызмет ететін әлеуметтік жүйе, сонымен қатар еңбек пен кәсіптік оқытудың жалпы жүйесінің ішкі құрылымы болып табылады. Сонымен, кәсіптік бағдар беру дегеніміз: кәсіптік диагностика, кәсіптік таңдау, кәсіптік білім беру, кәсіптік кеңес беру,

әлеуметтік және кәсіптік бағдар беру, кәсіптік білім беруді қамтитын әлеуметтік процесс [4].

Кәсіптік бағдар – бұл мақсатты, міндеттерді, принциптерді, нысандарды, әдістерді, нәтижелік критерийлерді, деңгейлерді, бағыттарды және басқа да құрылым құраушы элементтерді қамтитын жүйелі қызмет.

Жұмыс процесі сіздің жеке уақытыңызды алмай, оның бір бөлігі болып табылатын, әр сәті босқа өтпейтін толыққанды өмір сезімін тудыратын сүйікті іспен айналысу үлкен бақыт.

Кәсіби өзін-өзі анықтауда отбасы, балаларға арналған қосымша білім беру мекемелері (үйірмелер, секциялар және т.б.) маңызды рөл атқаратыны сөзсіз. Бұл мұғалім үшін де, педагог-психолог үшін де оқушыға жеке білім беру маршрутын жасау кезінде есте сақталуы және ескерілуі керек.

Қазіргі уақытта әдебиеттерде және Интернетте кәсіптік бағдар беру тақырыбы бойынша көптеген ақпараттар: ойындар, сабақтарды дамыған. Біз өз жұмысымызда кәсіптік бағдар беру әдістерін және «Мансап картасы», «Мен қалаймын. Мен істей аламын. Мен міндеттімін», «Автопортрет», «Мамандықты тап» кәсіптік бағдар беру ойындарын қолданамыз. 9-сыныпта оқушылар Г.Резапкинаның «Психология және мамандық таңдау» бағдарламасы бойынша білім алады. Психодиагностикалық әдістерге Е.А.Климовтың дифференциалды диагностикалық сауалнамасы (ДДС), Голомштоқтың «Қызығушылықтар картасы» және мамандық таңдау матрицасы қолданылады. Үлкен диагностикалық құралдар жинағы мен жоғарыда айтып кеткен Г.Резапкинаның «Психология және мамандық таңдау» профильді дайындық бағдарламасында ұсынылған. Бұл бағдарламаның ыңғайлылығы барлық сыныптардың сабақпен, қызықты және түсінікті материалмен құрастырылғандығында, балалар сыныпта қуана оқиды. Балалар жеке және топтық консультацияларда көптеген пайдалы ақпаратты алады. Жоғары сынып оқушылары кәсіптік жәрмеңкелерге қатысады, оқу орындарының өкілдерімен кездесулер ұйымдастырылады, оқу орындарындағы ашық есік күндеріне барады [5].

Мектептегі барлық кәсіптік бағдар беру жұмыстары мектеп әкімшілігімен, сынып жетекшілерімен және кітапханашымен тығыз және бірлескен ынтымақтастықта жүргізіледі. Сынып жетекшілері сынып сағаттарын, экскурсияларды, кәсіптік бағдар беру шараларын өткізеді. Мұндай жұмысты жүзеге асыру психологқа жұмыс уақытын дұрыс бөлуге көмектеседі. Ата-аналармен және мұғалімдермен белсенді жұмыстар өткізіледі. Өңірдегі, облыстағы кәсіптік оқу орындарына қабылдау ережелері, мамандық алу жолдары, балалар мен жасөспірімдердің қызығушылықтары мен бейімділіктерін дамыту туралы айтылатын жиналыстарда негізінен ата-аналар қамтылады [6].

Қорытындылай келе, мектеп оқушысының кәсіби даму және кәсіби таңдау процесінде психологиялық қолдау көрсету және кәсіби бағдар маңызды әрі аса қажет болып табылады деп қорытынды жасауға болады. Бұл әр түрлі диагностикалық, тәрбиелік және дамытушылық іс-шараларды жүзеге асыру үшін қажетті білім мен дағдыға, әдістеме мен технологияға ие, оқушының

тілектерін, әлеуеті мен мүмкіндіктерін объективті бағалай алатын және жағдайды талдай алатын педагог-психологтың еңбек нарығында, оқушының болашақ мамандығын таңдауға қатысты шешім қабылдауға көмектесуінде басты рөлді атқаратындығын көрсетеді.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Жалпы және кәсіби педагогика: "Кәсіптік оқыту" мамандығы бойынша оқитын студенттерге арналған оқу құралы: 2 кітапта / ред. В. Д. Симоненко, М. В. Ретивих, - Брянск: БМУ, 2003.

2. Пряжников Н. С. Кәсіби және жеке өзін - өзі анықтауды жандандыру әдістері, - М.: "Модэк" ҰЕҰ, 2002, 392 б.

3. Сазонов А. Д., Калугин Н. И., Меньшиков А. П. Жастардың кәсіби бағыты, - М.: Жоғары Мектеп, 2009, 272 б.

4. Пустовая Е. Н. Кәсіптік бағдар: проблемалар, тәжірибе, перспективалар. // Имидж, - М., № 2, 2002., Б.21-27.

5. Ермолаева М.Г. білім беру үдерісіндегі ойын. Санкт - Петербург-2008.

6. Рогов Е. И. Мамандық таңдау: кәсіби маман болу.- М.: ВЛАДОС -, 2003.Баспасөз

КӘСІПТІК БАҒДАРЛАУ ЖҰМЫСЫ АРҚЫЛЫ БАЛАЛАРДЫҢ БОЛАШАҚ МАНСАБЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Жетписбаева Жансара Курметовна

*Қарағанды облысы, Балқаш қаласы «Б.Момышұлы атындағы
жалпы білім беретін мектебі» КММ*

Андатпа. Мақалада кәсіптік бағдарлау жұмысы арқылы балалардың болашақ мамандығын таңдау үдерісі туралы жұмыс нәтижесі саралана отырып, мектебіміздегі «Жас Сарбаз» сыныптарымен жүргізіліп отырған кәсіптік бағдар берудегі сұрақтар қарастырылады. Білім беру бағдарламаларының мазмұны негізінен оқушылардың тұлғалық дамуына, кәсіби өзін-өзі анықтауына жағдай жасауға бағытталуы тиіс. Кәсіптік бағдар берудегі инновациялық әдістер мен формаларды іздеуге, сапалы, бәсекеге қабілетті кәсіптік бағдар беруде оң нәтижесін көрсеткен практикалық біліміммен бөлісемін.

Аннотация. В статье рассматриваются вопросы профориентации, проводимой с занятиями «Жас Сарбаз» в нашей школе, дифференциации результатов работы по процессу выбора будущей профессии детьми через работу по профориентации. Содержание образовательных программ в основном должно быть направлено на создание условий для личностного развития обучающихся, профессионального самоопределения. Поделюсь своими практическими знаниями, показавшими положительные результаты в поиске инновационных методов и форм профориентации, качественной, конкурентоспособной профориентации.

Оқушының саналы түрде мамандық таңдауы- бұл көптеген факторлардың және сол оқушының әлемге деген көзқарасының қалыптасуымен байланысты күрделі де ұзақ процесс. Мұнда адамның болашақта кім болуын, қандай қоғамдық топта болуын, қайда және кімдермен жұмыс істейтінін және өмір сүру стилін таңдауға бағдар жасайды. Жоғары сынып оқушыларына тән басты ерекшелік- бұл олардың өмірлік жоспарларының қалыптасуы. Сондықтан да жас ұрпақ тәрбиесін мықтап қолға алып, жаңа, өзгермелі заман ағымына икемдеп, сонымен бірге дәуірдің жағымды жақтарын олардың бойларына сіңіруіміз керек. Жаңа қазақстандық патриотизм – жаңаша ойлау мен инновациялық лек беретін ерекше ұстаным екенін түсіне отырып, Рухани жаңғырудың бағыттарын негізге алсақ, кәсіптік бағдар беру жұмыстарының нәтижелі болатыны сөзсіз.

Мемлекетіміздің барлық тарихы жастарды отансүйгіштікке тәрбиелеу мен Отан қорғаушылардың жоғары рухын, жауапкершілігін қалыптастыру міндеттерін табысты шешумен байланысты екені анық. Осы орайда, әскери патриоттық тәрбиелеу - азаматтарға патриоттық тәрбие берудің негізгі бөлігі екенін де жоққа шығара алмаймыз. Әскери- патриоттық тәрбиелеудің мақсаты - азаматтардың патриоттық парызын терең түсінігін, Отан қорғауға дайындығын қалыптастыру, рухты еліміздің тұтастығы мен бірлігін нығайту міндеттерін шешуге қабілетті азаматтарды тәрбиелеу.

Бүгінде әр түрлі деңгейдегі оқу орындарында патриоттық тәрбие арқылы кәсіптік бағдар берудің тереңдеуі, республикамыздың мүддесін қорғауға, мерейін асыруға жаңа мүмкіндіктер туғызады. Бұл жасөспірімнің білімін, көзқарасын қалыптастыруда мектеп шешуші рөл атқарады. Қазақстан Республикасында Білім беруді және ғылымды дамытудың 2020-2025 жылдырға арналған мемлекеттік бағдарламасында «Бәсекеге қабілетті тұлға мен маманды қалыптастырудың негізі отбасында, қоғамда және білім беру жүйесінде қалыптасатын құндылықтар болып табылады» [1] делінген. 2018 жылғы 5 қазанындағы "Қазақстандықтардың әл-ауқатының өсуі: табыс пен тұрмыс сапасын арттыру" атты Қазақстан халқына Жолдауында «Бойскаут қозғалысы сияқты «Сарбаз» балалар-жасөспірімдер бірлестігін құрып, мектептерде әскери-патриоттық тәрбиенің рөлін күшейткен жөн» деген ұсыныс берілген еді. [2] Осы Жолдауды орындау, сонымен қатар өскелең ұрпақтың патриоттық тәрбиесін жетілдіру мақсатында «Жас Сарбаз» сыныптарын ашу жоспарланған. «Жас Сарбаз» сыныптарын құру - әскери-патриоттық тәрбие берудің ұтымды жолы деп санаймын.

«Жас Сарбаз» сыныптарындағы жұмысты тұлға қалыптастыруға бағытталған негізгі рухани тәрбие, дене тәрбиесі, бейіндік тәрбие, зияткерлік тәрбие міндеттерімен келесі бағыттар бойынша іске асыруға болады. Мектебімізде бірнеше жылдан бері осы жүйе негізге алынып, жұмыс жүргізіліп келеді. Сондықтан, кәсіптік бағдар берудің ажырамас, маңызды бөлімі – бәсеке қабілеттілікке негізделген.

Бәсекеге қабілеттілікке «Зияткерлік тәрбие» модулі негізінде, фундаментальды білім беру арқылы ұмтыламыз. «Жас Сарбаз» сыныптарына

«Робототехника», «Математикалық логика», ағылшын тілі курстары егізілген. «Авиамодельдеу», «Кемемодельдеу» үйірмелеріне қатысу ұйымдастырылған. «Болашақ инженерлері» курсына жас сарбаздар ІТ технологияның негіздерін оқып-үйренеді. Оқушыларға тәрбие беру аясында біз жасөспірімдердің интеллектуалдық әлеуетін дамытып, болашақта олардың әскери инженерлік, ІТ-мамандықтарды, жасанды интеллект мамандықтарын меңгере алуына ықпал етеміз.

Рухани-патриоттық, эстетика бағыттарындағы тәрбие «Елтану», «Руханият», «Риторика» курстарында әдебиет пен мәдениетті, тарихты оқып-үйрену, даңқты тұлғаларды өмірі мен ерлік жолдарын үлгі ету арқылы іске асырылады. «Абайдың даналығы, Әуезовтің ғұламалығы, Жамбылдың жырлары мен Құрманғазының күйлері, ғасырлар қойнауынан жеткен бабалар үні – бұлар біздің рухани мәдениетіміздің бір парасы ғана» деп бағдарламада нақты айтылған. Оқушылардың танымдық, шығармашылық қабілеттерін шыңдай отырып, рухани кемелденуге баули отырып, оларға кәсіптік бағдар беру бірінші кезекте. Ұрпақтар сабақтастығы, ұрпақтардың тарихи байланысы қазіргі және болашақтағы жадымызды қалыптастыратын конструкция ретінде осы жерде қабылдануы тиіс. Жас Сарбаздар ізденіс жұмыстарын жүргізіп, әр түрлі патриоттық жобалар, театрландырылған қойылымдар ұйымдастырады. Аға ұрпақ өкілдерімен, қоғамдық ұйымдармен, әскери бөлімдермен әлеуметтік серіктестік орнатудың маңызы ерекше. Әлеуметтік серіктестердің қатысуымен ұрпақтар сабақтастығын жүйелі жолға қойып, көптеген шаралар өткізуге болады. Мысалы, мектебімізде «Ұлан» әскери-патриоттық қозғалысы» жобасы аясында Алматы қаласындағы «Әскери барлау ардагерлерінің одағы», Ауған соғысы ардагерлерінің қоғамдық бірлестігі мүшелерімен байланыс орнатылып, Алматы қаласындағы Қарулы күштер мұражайына экскурсия ұйымдастырылды. Бүгінгі күнгі музейдің директоры, «Генерал Панфилов» қорының жетекшісі аты аңызға айналған генерал И.В.Панфиловтың немересі Алуа Бақытжанқызы Байқадамовамен онлайн форматта кездесу өткізілді. Әйгілі Панфиловтың ұрпағымен кездесу, тікелей сұхбаттасу мүмкіндігіне ие болу жасөспірімдер үшін аса әсерлі болғаны анық.

Тағы бір мысал - 2018 жылы Алматы қаласындағы 177-ші мұсылман батальонының мұражайына сапар ұйымдастырылған еді. Сапар барысында Ауғанстан соғысының ардагері, қазақтың қара майоры, бас штабтың барлау басқармасының арнаулы әскерінің 177 бригадасының командирі Керімбаев Борис Төкенұлымен кездесу өткізілді. Аты аңызға айналған адамның ерліктері туралы өз аузынан есту сарбаздар үшін ерекше әсер қалдырды. Амангелді Жантасовтың «Қара майор» кітабының желісі бойынша сахналандырылған қойылым ұйымдастырды. Нақты осы жұмыстар арқылы жасөспірімдер

санасына ерлік пен батырлықтың, рух пен жігердің түп-тамыры, іргетасы неден, қалай құрылатыны сіңіріледі. Нағыз азаматқа лайық қасиеттер – намысқойлық, табандылық, төзімділік, сөз бен іске беріктік, жоғары жауапкершілік екендігі түсіндіріледі.

Патриотизмнің мәні мен кәсіптік бағдар берудің мазмұны туралы халқымыздың қаһарман, батыр ұлы Бауыржан Момышұлы да ұлттық рух пен ұлттық патриотизмнің ұлттың ішіндегі асыл белгісі мен қасиеті, өз халқына деген сүйіспеншілігі екенін кесіп айтқан екен. Ұрпақты тәрбиелеуде сан алуан талант пен адами қасиеттерді бір бойына тұтас жинаған Баукеңдей қазақтың нағыз «сегіз қырлы, бір сырлы» азаматының үлгісінде тәрбиелеу де рухани жаңғырудың бір көзі екені анық. Ендеше, Бауыржандай батыр атамыздың тәрбиедегі қағидасы осы бағдарламамен үндесіп жатқанын көреміз. Сондықтан, сарбаздық білім берудің аясындағы қосымша бағдарламалардың мазмұнында батыр атамыздың өнегесі бірінші орында тұру керек.

2014 жылы Қарағанды қаласының Н.Әбдіров атындағы жалпы білім беретін мектебімен өзара байланыс туралы меморандум жасалып, тәжірибе алмасу жолға қойылса, 2016 жылы Т.Бигелдинов атындағы Қарағанды «Жас ұлан» мектебімен келісімге қол жеткізілді.

Әскери бағытты таңдаған әр сарбаз бізді қуантатыны сөзсіз. Бұл кәсіби жұмысымыздың жемісі деп білеміз. Мысалы, оқушыларымыздың бірқатары бүгінде Ақтөбе қаласындағы Әуе Қорғаныс Күштері институтының, Алматы қаласындағы Азаматтық авиация Академиясының, Ұлттық Ұлан гвардиясының, Құрлық әскерлер институтында, ҚР ҰҚК Шекара қызметі Академиясында және Ресей Федерациясының әскери жоғарғы оқу орындарының тыңдаушылары болып отыр.

Бірнеше жылғы тәжірибе көрсеткендей, «Жас Сарбаз» сыныбының тиімділігі-жасөспірімдер ерте кезден өздерін қоғамға қалыптастырып, дамуы үшін жұмыс жасайды, өзінің қандай салаға бейімді екенін анықтайды, психологиялық, физикалық дайындығын жетілдіреді, шыдамдылық дағдысы қалыптасады, еліміздің Қарулы Күштерінде және басқа әскери құрылымдарда қызмет етуге дайын болады.

Қорыта айтқанда, оқушылармен жоғарыда баяндалғандай әдістерді қолдана отырып, білім алушының көкейіне ой сала білсек, үлгі көрсетсек заманға сай, отансүйгіш азамат елге қызмет ететін азаматтар тәрбиелейміз деп сенемін.

Пайдаланған әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасында Білім беруді және ғылымды дамытудың 2020-2025 жылдырға арналған мемлекеттік бағдарламасы. 2019.
2. "Қазақстандықтардың әл-ауқатының өсуі: табыс пен тұрмыс сапасын арттыру". 2018.

ЛАТЫН ӘЛПБИИ-МӘҢГІЛІК ЕЛДІҢ РУХАНИ ЖАҢҒЫРУЫ

Болат Жанибек

*Балқаш қаласы білім бөлімінің әдіскері,
Абай атындағы №2 мектеп-лицейінің
қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі*

Андатпа. Автор бұл мақалада Ахмет Байтұрсынұлының білім саласына қосқан үлесіне жан-жақты тоқталып, ғалымдардың еңбектеріне сүйене отырып, нақты дәлелдер арқылы өз көзқарасы тұрғысынан зерттеп жазады. Автордың ізденгені, еңбекті талдағаны анық байқалады. Мақаланың тілі жатық, еңбегі жүйелі түрде жазылған.

Қазақтың ғылым-білімі жайлы сөз болған кезде ұлы ғалым Ахаңды, яғни Ахмет Байтұрсыновты еске алмай кету мүмкін емес. Қазақ тіл ғылымының, әдебиеттану ғылымының басында Ахмет Байтұрсыновтың тұрғаны белгілі. Оның артына қалдырған мұралары, әдебиет пен тіл біліміне қосқан үлесі, жасаған терминдері ғылымға қосылған баға жетпес мұра екені анық. Олар қазақ елі барда ұрпақ санасынан өшпек емес.

Ахмет Байтұрсынов әсіресе, қазақ тіл біліміне өлшеусіз үлес қосты. Оны «Тіл білімінің атасы» деп те атайды. Ол қазақ тілін ғылым ретінде бірізділікке келтірді. Байтұрсыновтың көбірек тер төккен тағы бір еңбегі – қазақ жазуы еді. Ол бұрыннан қалыптасқан араб әліппесіне негізделген оқу жүйесін түбегейлі өзгертті. Жаңа реформа нәтижесінде араб әліпбиіне негізделген жаңаша қазақтың төте жазу үлгісі өмірге келді. Бұл әліпбидің өміршендігі сол, оны арғы беттегі қытай қазақтары әлі де қолданып келеді.

Араб әліпбиімен тек құран сүрелеріне оқуға келетіндіктен, қазақтың ауызша сөйлеуін араб әліпбиі дәл жеткізе алмайтындықтан, әрі араб әліпбиінде басы артық таңбалар болғандықтан, Байтұрсынов әбден екшелген өз әліпбиін ұсынды. Сол кездегі халық сұранысын толық өтеген бұл әліпбиде Ахмет Байтұрсынов араб әліпбиіндегі үш қана дауысты әріпті әртүрлі дәйекше қосу арқылы санын көбейтті. Араб әліпбиіндегі басы артық таңбаларды алып тастап, тек қана қазақ тілінің өзіне тән төл дыбыстарды ойлап тауып қосты. Сонымен қатар ол кезде араб әліпбиі балаларға оқытылған кезде, тура араб тілін оқытып жатқандай, «а» әрпі «әліп» деп, «б» әрпі «би» деп оқытылды. Бұл баланың сауаттануына үлкен кедергі жасайтындықтан, Ахаң бұны да алып тастап, өз әліппесіне «ежіктемей төте оқу» деген атау берді. Бұл төте оқу көп адамды сауаттандыруға себеп болды. Жазу мәселесін бір жайлы еткен соң ол сол жазу арқылы оқу құралдарын жаза бастады. Бұрын араб, парсы тағы басқа да тілдерде қойыртпақталып келген оқу құралдарын қазақ баласының таным-түсінігіне, қабылдауына сай етіп жаңаша жазып шығарды. Одан бұрын әр мұғалім өзіне ыңғайлап оқытып келген болса, Ахмет Байтұрсынов оқулықтары бір ізділікті қалыптастырды. Ғалымның «Оқу құрал» (1912), «Тіл құрал» (1914), «Әліпби» (1924), «Әдебиет танытқыш» (1926), «Баяншы» (1926), «Тіл жұмсар», «Әліппе астар», «Сауаташқыш» сынды оқу құралдары бойынша оқушылардың оқу сауаттылығын арттыра отырып, пікірталас алаңдары ұйымдастырылады. Бұл әдістер болашақ журналистерді дайындаудың алғышарттары.

Латын әліпбиіне көшу кезек күттірмейтін мәселе екені айдан анық. 2025 жылдан бастап латын әліпбиіне көшер болсақ, осы күнге дейін жазылған ұлт руханиятына сүбелі үлес қосқан барлық асыл қазына кітаптарымызды латын әліпбиіне көшіру керек. Егер баспа түрінде шығару қиын болса, электронды нұсқасын жасау қажет. Себебі біздің болашақ ұрпақтарымыз ата-бабаларының рухани мұраларынан нәр алып, суындап өсуі қажет. Латын әліпбиіне көшу жайлы сөз болғанда тіл ғалымдары әртүрлі нұсқаларды ұсына бастады. Арасында жақсылары да, көңілге қонбайтындары да аз емес. Қазіргі әліпбиге қойылатын басты талап кезінде Ахмет Байтұрсынұлы атамыз жасағандай, артық таңбалардан ада болу қажет. Ахмет Байтұрсынұлы тілге, жазуға қаншалықты талап қойса, қазіргі әліпби де сол

Латын әліпбиіне өтудің тағы бір себебі – компьютерлік құрылғылардың, ғаламордың латын әрпінде болуы. Ағылшын тілін үйренуде де латын әліпбиін тану, көз жаттықтыру мен қол үйрету айтарлықтай көмегін тигізеді. Оқушылар ғана емес, өзіміз де сабақ барысында латын әліпбиін қолдануға тырысамыз. Айталық, ашық сабақ кездерінде кейбір сөздің үш тілдегі нұсқасын жазып отырамыз. Бұл бір жағынан оқушылардың тіл байлығын молайтса, екінші жағынан латын әліпбиін жазуға ынталандыру, қол жаттықтыру болмақ. Осындай әрекеттерден кейін оқушы латын әліпбиін үйренуге ынталанады.

Қорыта келгенде, қазіргі қазақ тілі де сол талапқа сай болуы қажет. Әліпби ауыстырар кезде де ғалымның салып кеткен сара жолын пайдалана білгеніміз жөн. Қазақ тілінің табиғатына сай емле жасап, Ахаңның тәжірибесін бағдарға алуымыз қажет. Қазақ әліпбиіне орыс тілінің ықпалымен енген әріптерді, атап айтсақ, щ, х, ч, э, ь, ъ сияқты әріптер мен таңбаларды алып тастаған жөн. Бұл әріптерді міндетті түрде орыс тілінің ықпал заңдылығымен емес, қазақша тілге сәйкестіріп пайдалануымыз қажет. Латын әліпбиі ескі көзқарасты жойып, мәңгілік елдің рухани жаңғыруы ретінде ізгі бастама, игілікті іс болары анық. Жаңа әліпби туысқан, түбі бір түркі елдерінің мәдени байланысын өзара біріктіреті сөзсіз.

Осы ретте латын әліпбиін мұғалімдер қауымы, соның ішінде қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің ұстаздары терең меңгеруі қажет. Жыл сайын тәжірибе ретінде алынған жалпыұлттық диктанттың нәтижесі көңіл көншітерлік емес. Алайда Балқаш қаласы білім бөлімінің Абай атындағы

№ 2 мектеп-лицейінің ұстаздары латын әліпбиі бойынша диктант жазуда жоғары нәтиже көрсетіп келеді.

Ел болашағы оқушыларды тәрбиелеген кезде ең әуелі ұстаздар қауымы өте сауатты болуы керек. Мұғалім өмір бойы ізденуден жалықпайды. Ұлт ұстазы Ахаңнан тәлім алып, алдымыздағы шәкірттерді жарқын болашаққа баулып, мәңгілік елдің жалауын бірге желбіретейік!

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Е.Тілешов, Д.Қамзабекұлы. Алаш қозғалысы. Энциклопедиялық анықтамалық. Алматы: Сардар, 2014, 528 бет.

2. Байтұрсынов А. Тіл тағылымы (Қазақ тілі мен оқу-ағартуға қатысты еңбектері). – Алматы: Ана тілі, 1992. -448 бет.

3. Байжанова Рауза Набиевна, Кобдабаева Ботакуз Жадигеровна. Латын әліпбиі – жарқын болашақтың бастауы // «Жаңартылған білім бағдарламасы: қазақ тілі және оны оқыту мәселелері» атты республикалық ғылыми-әдістемелік конференция

КӘСІПТІК БАҒДАРЛАУ ЖҰМЫСЫ АРҚЫЛЫ БАЛАЛАРДЫҢ БОЛАШАҚ МАНСАБЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Жиенбаева Алмагуль Сериковна

*«Қарқаралы ауданы, Қарқаралы қаласының академик Орынбек
Жәутіков атындағы №1 жалпы білім беретін мектебі» КММ*

Андатпа. «Кәсіптік бағдарлау жұмысы арқылы балалардың болашақ мансабын қалыптастыру» тақырыбындағы мақаламда мен өзіміздің мектеп тәжірибесінде көркем еңбек пәні арқылы білім алушыларға кәсіби бағдар беру тәжірибемді ортаға салып отырмын.

Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев «Сындарлы қоғамдық диалог-Қазақстанның тұрақтылығы мен өркендеуінің негізі» атты халыққа Жолдауында «Біз оқушылардың қабілетін айқындап, кәсіби бағыт-бағдар беру саясатына көшуіміз қажет. Бұл саясат орта білім берудің ұлттық стандартының негізі болуы тиіс» екенін баса айтты. [1] Ал, Қазақстан Республикасының «Білім туралы» заңында «Білім беру жүйесінің басты міндеті – ұлттық және жалпы адамзаттық құндылықтар, ғылым мен тәжірибе жетістіктері негізінде жеке адамды қалыптастыруға, дамытуға және кәсіби шыңдауға бағытталған білім алу үшін қажетті жағдайлар жасау, еңбек нарығында бәсекелесуге қабілетті білікті жұмысшылар мен мамандар даярлау, олардың біліктілігін арттыру» мәселесі аталып көрсетілген. [2,45-46-б.] Жалпы білімнің басты үш міндеті бар, олар: баланың өзіндік жалпы дамуын, жан-жақты дүниетанымын қамтамасыз ету, және оны болашақ белгілі бір кәсіпке даярлау. Осы үш міндеттің ішінде қоғамдық даму күрделенген сайын баланы жастай алдағы кәсіпке бағдарлай әзірлеу – ең көкейкесті мәселеге айналып отырғаны дәлелденді. Қазіргі кезеңде жалпы білімнің міндеті – баланың жалпылама дамуын қамтамасыз ету ғана емес, ең бастысы оларды жастай өз қабілеті мен қызығуына қарай белгілі бір мамандыққа арнайы бағыттай білу.

Мектеп – оқушыларға кәсіптік бағдар беру жұмысын ұйымдастырушы және үйлестіруші орталық. Ал мектепте кәсіптік бағдар беру жұмысын негізінен іске асыратын мұғалім, мектеп психологі, сынып жетекшісі, көркем еңбек сабағының оқытушысы, әлеуметтік педагог, тәрбие жұмысын ұйымдастырушы, яғни бүкіл педагогикалық ұжым болып саналады.

Адам өмірінде мамандық таңдау - ең маңызды шешімдерінің бірі. Мамандықтың жаманы жоқ, бірақ мұның кез келгеніне икемділік қажет, бұл жай күнелту, тамақ асыраудың жолы емес. Жеке өмірге қадам басқан әрбір жас

үшін мамандық таңдау мәселесі ең маңызды кезең болып табылады. Мектепте білім алушыларға кәсіптік бағдар беру – қоғамның қажеттілігіне қарай әрбір білім алушының қабілеттілігі мен бейімділігін ескере отырып, кәсіпке қызығушылығын қалыптастыруға және болашақ мамандығын саналы түрде таңдауға көмектесуде, мақсатты атқарылатын жұмыс. Кәсіптік бағдар беру жұмысы жас ұрпақтың саналы түрде болашақ мамандығын қателеспей таңдауға мүмкіндік жасайды. Кәсіптік бағдар беру ісін анда – санда бірнеше шаралармен немесе оқушылардың мектепті бітіріп шығу кезіндегі түсінік жұмысымен ғана шектеуге болмайды.

Кәсіпке баулуда көркем еңбек сабақтары арқылы пән мұғалімдері оқу бағдарламасына сәйкес білім алушыларға насихат жұмыстарын жүйелі жүргізіп отырса болашақ мамандықтарын таңдауға үлес қосады. Жалпы орта білім беру жүйесіндегі "Көркем еңбек" пәнінің ерекшелігі әртүрлі өнер түрлерін зерделеу, идеяларын өнер тәсілдері арқылы көрсету, әмбебап және арнайы білімдер мен икемділікті, материалдар мен нысандарды түрлендіру және көркем өңдеу дағдыларын, үй шаруашылығын жүргізу, технологиялар мен техниканы қолдану машықтарын иелену болып табылады. Өнер және еңбек технологиясы саласында функционалды сауаттылықты қалыптастыру, шындыққа шығармашылықпен қарайтын тұлға дамыту оқу бағдарламасының міндеті. Оқу бағдарламасының әр бөліміне сәйкес келетін мамандық түрлерімен, мамандықтың ерекшеліктерімен таныстыра отырып білім алушылардың сол мамандықтарға деген қызығушылықтарын артыруға болады. Визуалды өнер бөлімінде білім алушылардың бейнелеу өнерінің қыр сырын меңгертіп сол саладағы суретші, архитектор мамандықтарымен таныстырамыз. Сәндік–қолданбалы өнер, дизайн және технология бөлімдерінде ұста, зергер, тігінші, дизайнер мамандықтарымен танысады. Тамақтану мәдениеті бөлімінде әлем аспаздарымен таныса отырып аспаз, тамақтану саласының мамандықтарымен танысады. Әр бұйымның өзіндік құны мен шығынын есептеу арқылы білім алушылар экономика саласының мамандықтарымен де танысады. Білім алушылардың мамандық туралы түсініктерін кеңейту, бейімдеу мақсатында сонымен қатар өз өңіріміздің еңбек нарығына қажетті дәнекерлеуші, аспаз, ветеринар мамандықтарымен таныстыру үшін Мыңжасар Әдекенов атындағы Қарқаралы ауылшаруашылық колледжіне саяхат жасап сынамаларға қатысады. Қарқаралы Ұлттық табиғат саябағы жанындағы ағаш шеберханасына саяхат ұйымдастырылады. Саяхат барысында білім алушылар жұмыс цехтарын аралап, шеберхана жұмыскерлерінің жұмыстарымен ағаш ұстасы мамандығымен танысды.

Мектепте кәсіптік бағдарлау жұмысын жүргізу арқылы білім алушыларда кәсіби ынтаны, кәсіп таңдау, кәсіптік икемділік пен қабілетті қалыптасады. Білім алушылардың болашақта кәсіби құзіретті маман болып қалыптасуына бағыт-бағдар беру-басты мақсатымыз екендігін естен шығармағанымыз жөн.

«Бізге ешкім сырттан келіп, ештеңе жасап бермейтіні анық, бәрі өз қолымызда. Сондықтан, баршаңызды жаңа Қазақстанды құруға бір кісідей жұмылуға шақырамын. Халықтың қолдауымен мақсатымызға жетеміз деп

сенемін.»- делінген мемлекет басшысының халыққа Жолдауында. [1] Жаңа Қазақстанның білікті, білімді, болашақ мансабы қалыптасқан жастарды тәрбиелеуде өз үлесімізді қосайық.

Әдебиеттер тізімі:

1. Қазақстан Республикасы Президентінің ресми сайты. Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтің 2019 жылғы 02 қыркүйектегі Қазақстан халқына жолдауы.
2. ҚР «Білім туралы» Заңы

Мектеп оқушыларын ғылыми- зерттеу жұмыстарына баулу

Жолшибекова Ұ.Т.

Шахтинск қаласы, Ә. Бөкейханов атындағы мектеп-лицей.

Андатпа. Жұмыста оқушыларды ғылыми-зерттеу жұмысына қалай баулу керектігі, тақырыпты таңдау, жұмыс жүргізу жолдары жан-жақты талданып жазылған және өз мектебіндегі атқырылып жатқан іс-тәжірибені де ұсынған.

Аннотация. В работе подробно проанализировано, как вовлечь учащихся в научно-исследовательскую работу, выбор темы, пути проведения работы, а также представлен опыт работы в своей школы.

Білім - ел қазынасы, халқымыздың білімділігі еліміздің байлығының ең маңызды бөлігі десек, білімнің негізі мектепте, яғни бар ғылымның бастауы – мектеп, «Жас ұрпақтың тағдыры – ұстаздың қолында» деп ғалым Ә.Марғұлан айтқан болатын. Егемен еліміздің болашағы, оның әлемдік өркениеттегі өз орны, ең алдымен білім мен тәрбиенің бастауы болатын – ұстаз қолында, сондықтан да біздің басты мақсатымыз – білім сапасын жақсарту. Дарындылықтың табиғаты шексіз. Осы дарындылық пен шығармашылықты дамытудың түрлі жолдарының ішінде баланың өзіндік зерттеу тәжірибесі ең тиімді болып есептеледі. Зерттеушілік, ізденушілік – бала табиғатына тән құбылыс. Білуге деген құштарлық, бақылауға тырысушылық тәжірибеден өткізуге дайын тұру, әлем туралы жаңа мәлімет жинауға талпынушылық қасиеттер балаға тән дәстүрлі мінез. Педагогикалық үрдісте балалардың дарынын ашуда оқушы мен мұғалімнің ынтымақтастығы қажет. Зерттеу білігі мен дағдысы тек ғылыммен айналысатын адамға ғана емес, сондай - ақ әр адамның түрлі саладағы қызметіне қажет. Оқушының өзіндік зерттеу әрекеті оның өзіндік талабын қанағаттандыруға ықпал етеді. Оқушылар қоршаған ортамен таныса отырып өзіндік зерттеу әрекетінің көмегімен жаңа білімді дайын күйде емес, өзі ашады. Психологтар «зерттеу тәртібін» тұлғаның дамуы мен өзін - өзі дамытуда маңызды деп көрсетеді. Шынында да ізденушілік белсенділігі төмендеген сайын адам қолынан еш нәрсе келмейтін сияқты үрей туғызатын жағдайға тап болуы мүмкін. Сөйтіп, білімге деген ынтасы басылып,

нәтижесінде өзінің қабілетін, мүмкіндігін әлдеқайда төмендетіп алуы ғажап емес.

Зерттеу ісі қазіргі кезде ғылыми қызметкерлердің белгілі топтарына ғана тән емес, сондай - ақ бүгінгі заман адамының өмір сүру тәсіліне енген, кәсіби шеберлігін танытуда өзіндік көзқарасына сәйкес қызмет болып табылады.

Бұл пікірді Абайдың жетінші қара сөзіндегі « Жас бала анадан туғанда екі түрлі мінезбен туады. Біріншісі – ішсем, жесем, ұйықтасам деп тұрады. Екіншісі – көрсем, білсем деп, ер жетіңкірегенде ит үрсе де, мал шуласа да, «ол неге өйтеді», « бұл неге бүйтеді» деп көзі көрген, құлағы естігеннің бәрін сұрап, тыныштық көрмейді», - деген ой - тұжырымы растайды. Биік танымдық қабілет, тұрмыс - тіршіліктің сырын ұғуға талпыныс баланың ерте жасынан туындайды екен. Сондықтан оқушыны ізденушілікке баулу бастауыш сыныптан басталуы тиіс. Өйткені бастауыш сынып оқушысының түрлі сөздіктер мен қызықты әдебиеттерді іздеп табуға, оқып танысуға деген құштарлығын басым болады. Баланы ізденушілікке баулу, оған зерттеу дағдысы мен білігін игерту бүгінгі білім беру саласының маңызды міндеті болып саналады. Дарынды бала қойылған проблеманы тұтастай көре біліп, оған байланысты болмыс сырларын көптеп шешуге, белгісіз нәрселерге зер салып, қызығады, түсініксіз нәрсені білуге ынтазарлық, түрлі сұрақтарға жауап іздеп, ой әрекетімен шұғылдануға бейім келеді. Міне, осы аталаған іс-әрекеттер біздің өз мектебімізде қалай іске асып жатқанына тоқталар болсақ, бірнеше жылдар бойы мектепте "Парасат" атты оқушылардың ғылыми қоғамы құрылған. Қоғамның арнаулы 4 секциясы бар. Онда бірнеше топтан тұратын оқушылар мүшелікке қабылданған. Қоғамды жоғары сынып оқушысы, облыстық түрлі ғылыми жобалар байқауының жүлдегері Мирас Ұлғасбаев басқарады. Шығармашылық топтардың басты мақсаты -оқу үрдісінде оқушылардың оқуға қызығуын арттыру, өздігінен білім алуға құштарлығын дамыту, оқушының мүмкіншіліктерінің ашылуына қолайлы жағдайлар жасау жұмыстарын шебер, тиімді ұйымдастыруға оқушыларға бағыт - бағдар беріп, көмектесу.

Дарынды оқушының ізденушілік қасиетін қалыптастыру оқытудың түрлі формалары мен әдістері арқылы жүзеге асырылады. Сондықтан мектеп оқушыларының дарындылығын дамыту жұмыстарын жүйелі ұйымдастыру басты мақсат, ғылыми проблема болып табылады. Жеке тұлғаны дамытып қалыптастыру үшін олардың өзгермелі әрекеттерін айналадағы нақты құбылыстар мен таныс объектілерді зерттеумен байланыстырудың маңызы зор. Қандай ғылыми зерттеу жұмысты зерттеу үшін ең алдымен өзін қызықтыратын тақырыпты таңдаған жөн.Тақырыпты таңдағанда «мені не қызықтырады»- деген сұраққа жауап беру керек.Тек мұғалім ғана оқушыға жоба жаза алатынын және жақсы идеялардың барлығы да жазу кезінде болатынын түсіндіріп, оқушының жазуға деген қызығушылығын арттырса сонда бала зерттеу жұмысын жазуға талпынады.Зерттеу жұмысымен айналысу, шығармашылық жоба жазу оқушының аналитикалық ойлау қабілетін дамытады, шешім қабылдай алу қабілетін қалыптастырады. Оқушыны ізденушілікке баули отырып, ғылым мен техниканың жетістігіне сәйкес армандарына жетуге, өз

жолдарын дәл табуға көмектеседі. Оқушыны ғылыми - зерттеу жұмысына қатыстыру үшін алдымен, оны қызықтыра отырып, зерттеу талабын қалыптастыру керек. Яғни оқушы ақпаратты ала білуге, оны басқаларға хабарлай білуге талпынуы тиіс. Ең алдымен оқушыны өздігінен шешім қабылдауға, ақпараттар алуға, оны басқаларға жеткізе білуге үйрету қажет.

Қазіргі білім мен тәрбиенің негізгі бағыты - жан - жақты дамыған тұлға қалыптастыру, тұлғаның «Мен» менталитетін қалыптастыру, өзін - өзі тану, өзін - өзі дамыту мәселесінің айналасында болып отыр. Расында да, тұлғаға дұрыс бағыт беру, даму, қалыптасу аймағына енгізу, өз белсенділіктерін туғызу, өзін - өзі тәрбиелеу іс - әрекеттерін ықпал ету - ұстаздар алдындағы жауапты міндет.

Осы үрдістегі мұғалімнің ролін төмендегіше саралауға болады

- диагностикалық жұмыстар арқылы психологпен бірлесе отырып, ғылымға икемді, дарынды балаларды анықтау;

- тәрбие жұмыстары арқылы оқушылардың ғылымға деген жағымды көзқарасын қалыптастыруға түрткі жасау;

- танымдық белсенділіктерін дамыту үрдісінен іздену. Оқушылардың танымдық белсенділіктерін қалыптастыру – оларды ғылыми - ізденіс аймағына енгізудің басты жолы.

Оқушылардың ғылыми қоғамы мұғалімдермен бірлесе отырып, балалардың ынтасы, қабілеттерін ескеріп, өз қалауларына жол ашып, іздену, зерттеу тақырыптарын алуды ұйымдастыру, ғалымдармен тікелей байланыса отырып, ұйымдастыру жұмыстарын жүргізуі керек.

Жалпы айтқанда, педагогикалық ұжым дербес ойлап, кез келген жағдайда шешім қабылдай алатын, дүниетанымы терең, жан - жақты дамыған шәкірттер тәрбиелеуді көздейді. Мектебімізде дарынды баламен жұмыс жүргізуге ерекше назар аударылуда. Балаларды ғылыми - ізденіске, ғылыми жоба қорғауға баулу арқылы білімдерін тереңдету ісі жүріп жатыр. Оны - әлемдік білім кеңістігіне ену жолындағы тұлғаны дамыту аймағына кіргізу мақсатындағы бір қадам деп есептеуге болады.

Оқушымен шығармашылық жұмыс бастамас бұрын мұғалім өзіне төмендегідей талап қойғаны дұрыс

1. Дарынды баланы анықтауда психологпен бірлескен жұмыс жасау;
2. Ата - анасымен педагог ретінде сөйлесе білу;
3. Дарынды балаларға арнайы бағдарламалар жасау;
4. Дарынды балаға шығармашылықпен жұмыс істеу үшін жаңа, тың тапсырмалар беру, орындалуына талап қою;
5. Жаңа технология элементтерін сабақта пайдалану;
6. Тапсырманың орындалу нәтижесін қадағалау.

Оқушыларды ғылыми жоба жарыстарына дайындауда мынадай мәселелерге ерекше көңіл бөлу қажет.

- Тақырыптың ғылыми құндылығы;
- Таңдаған тақырыпты ашудағы оқушы еңбегінің сипаты, қосқан үлесі;
- Көрнекілігі мен ұсынылған материалдың сапалылығы;

- Ойын ұтымды, жағымды жеткізе алуы, сөйлеу мәнері, өзін ұстауы, аудиторияны тартуы;

- Жұмыстың көркем безендірілуі.

Оқушылардың бойында дарындылық қасиеттерін, ізденімпаздығын қалыптастыруда сыныптан тыс, жеке, ұжымдық жұмыстар ұйымдастыруда шығармашылық ой, пәндік апталықтар мен үйірмелер, факультативтік сабақтардың маңызы зор. Мектебіміздің оқушылары халықаралық интеллектуалдық ойын сайыстарына да қатысып, жақсы жетістіктер көрсете білді. «Бұлақ көрсен, көзін аш» деген ұлағатты сөзге сүйеніп, бар мүмкіндікті пайдаланып, баланың қабілетін, дарынын ашу және әрбір оқушының өз мүмкіндіктерін, қабілет және икемділігін таныта білуіне жағдай жасау – мұғалімнің басты міндеттерінің бірі. Ендеше мектепте оқушыны ізденушілікке баули отырып ғылым мен техниканың жетістігіне сәйкес армандарына жетуге, өз жолдарын дәл табуға, ғылымға жетелеу арқылы өздерінің қабілеттерін ашуларына көмектесуіміз қажет.

Жаңа ғасырға қадам басқан жас жеткіншектердің қазіргі өмірге бейімділігі болу керек. Ол өмірдің әр тетігіне үңіліп, тығырықтан шығар жолға даяр болуы қажет. Дарынды да, қабілетті оқушыларды ғылымға баулып, ғылым арқылы егемендігімізді нығайтуға үлес қоса білейік!

Пайдаланылған әдебиеттер

1. https://ust.kz/word/glymyi_joba_jazy_ulgisi-63230.html
2. <https://infourok.ru/ilimi-zhobani-zhazu-standarti-3155613.html>
3. Мектеп психологы № 6, 2018 жыл
4. Қазақстан тарихы әдістемелік журналы №5-6 2020 жыл.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ МУЗЫКАЛЬНЫХ ФОРМ И ВИДОВ, КАК СРЕДСТВО РАННЕЙ ПРОФОРИЕНТАЦИИ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

Жукабаева М.М.

КГКП ясли-сад «Гүлдер», г. Караганда

Аңдатпа. Болашақ мамандықты таңдау ересек өмірдегі маңызды қадам болып табылады, сондықтан кішкентай кезінен бастап балалар болашаққа бағытталуы және бағдарлануы керек.

Мектепке дейінгі мекемедегі музыкалық жетекшінің рөлі орасан зор. Музыкалық материалды шебер жеткізу, сабақтың сауатты құрылысы және жалпы оң көзқарас мұғалімге байланысты, бұл баланың музыкалық іс-әрекетте өзінің шығармашылық әлеуетін көрсете алатындығына және мұғалімнің музыкаға деген сүйіспеншілігін оята алатындығына байланысты, мүмкін болашақ мамандыққа айналады.

Белсенділік-бұл тәжірибені игерудің белсенді процесі. Іс-әрекетте қабылдау, есте сақтау, ойлау, қиял белсендіріліп, жетілдіріледі. Кез-келген әрекетте әрекеттер нәтижеге қол жеткізіледі. Әрекеттерді бірнеше рет қайталағанда, олар үйренеді және болашақта күрделі әрекеттерді жеңуге көмектесетін дағдыларға ауысады

Сондықтан мектепке дейінгі жастағы музыкалық іс-әрекеттің барлық түрлері мен формаларын біз мамандықты анықтау және таңдау және Музыкалық білім берудегі барлық міндеттерді шешу үшін қолданамыз.

Мұғалім мен баланың жақсы қарым-қатынасы үшін балабақшада музыкалық қызметті ұйымдастырудың қол жетімді және қолайлы түрлері мен формалары қажет. Негізгі және жиі орындалатын музыкалық сабақтар, оған әнайту, ритақтыжаттығулар, музыкалық ойындар кіреді.

Выбор будущей профессии-важный шаг во взрослой жизни, поэтому начиная с малых лет, дети должны быть, направлены и ориентированы для будущего.

Роль музыкального руководителя в дошкольном учреждении огромна. От педагога зависит умелая подача музыкального материала, грамотное построение занятия и общий положительный настрой, от которого зависит получится ли у ребенка проявить свой творческий потенциал в музыкальной деятельности и сможет ли педагог привить любовь к музыке, которая возможно превратится в будущую профессию.

Деятельность это активный процесс овладения опытом. В деятельности активизируются и улучшаются восприятие, память, мышление, воображение. В любой деятельности действия достигнут результата. В многократном повторении действий, они усваиваются и переходят в навыки, которые помогают справляться с более сложными действиями в будущем

Поэтому все виды и формы музыкальной деятельности в дошкольном возрасте мы используем для определения и выбора профессии и решению всех поставленных задач в музыкальном образовании.

Для лучшего взаимодействия педагога и ребенка, необходимы доступные и приемлемые виды и формы организации музыкальной деятельности в детском саду. Основные и чаще всего проводимые это музыкальные занятия, куда входят пение, ритмические упражнения, игра на ДМИ, музыкальные игры.

Выбор будущей профессии закладывается как основа с дошкольной скамьи, это помогает детям в профессиональном определении во взрослой жизни.

Современный рынок труда многообразен и порой человеку сложно сделать свой выбор, исходя из своих возможностей и способностей. Как же все таки выбрать профессию, которая бы помогла человеку реализовать свой потенциал и внутренние ресурсы.

Профессия музыкальный руководитель в работе дошкольного учреждения, значима и требует огромной самоотдачи от педагога.

На музыкальном занятии от музыканта зависит уровень восприятия материала детьми, способность проявления и раскрытия творческого

потенциала ребенка. Ведь музыкальное занятие многогранно, сюда входит слушание и восприятие музыки в песнях, танцах, детских оркестрах. И что самое актуальное, на сегодняшний день педагоги музыканты включают в работу лого ритмические зарядки, песни, что помогает детям в совершенствовании произносимых звуков, координации движений.

В качестве главного формирования и успеха в восприятии музыкального материала, лежит выразительность исполнения пьес и песен, это помогает лучше усвоить музыкальные образы и содержание музыкального материала.

В слушании музыки дошкольный возраст очень чувствителен к образам и чувствам передаваемых произведений. Через эмоции реализуется художественно-музыкальный образ, и его подача во всех ступенях развития ребенка.

Детское исполнительство- это музыкальная деятельность на детских музыкальных инструментах, пение, музыкально-ритмические движения. Оно помогает почувствовать характер музыки и способность самостоятельно проявлять свое отношение к ней.

Пение - это, пожалуй, главный вид деятельности у детей дошкольников. Дети поют и подпевают, начиная с 2 летнего возраста. Подбирая материал педагог всегда учитывает возрастные возможности детей, воспитательное и развивающее содержание материала.

Музыкально-ритмические движения- это деятельность, которая передает характер музыки в движении. Сюда входят танцы, ритмические упражнения музыкальные игры.

Игра на детских музыкальных инструментах способствует развитию музыкального слуха, чувству ритма и памяти.

Музыкально-дидактические игры - это игровой метод для развития слуха и чувства ритма у детей.

Детское музыкальное творчество у дошкольников находятся в стадии становления, проявляются в простом и элементарном, например, в показе знакомых танцевальных движений, игре на инструментах в свободной форме.

Музыкально-образовательная деятельность у дошкольников, помогает узнать о музыке, как о виде искусства, о композиторах, о музыкальных инструментах, о народной музыке.

В дошкольном возрасте необходимо задействовать все виды музыкальной деятельности, все они помогают лучше и шире понять и принять музыкальный мир во всех его проявлениях. Музыкальные занятия способствуют дальнейшей профориентации у дошкольников.

Музыкальные игры помогают раскрыть потенциал ребенка, преодолеть стеснение и робость во время исполнения танца, песни, раскрытие своего «Я» у ребенка, помощь в социальной адаптации, формируют интеллект и способности. В играх все поставленные цели и задачи реализуются.

Еще одна самая важная форма музыкальной деятельности - это праздники. Они приносят детям радость ,положительные эмоции и чувство удовлетворения от проделанной работы. На празднике ставят задачи нравственного,

эстетического и физического воспитания. Воспитывается любовь к Родине, к дружбе, уважение друг к другу. Развивают творческие и исполнительские навыки. В программу праздника входят все виды деятельности используемые на музыкальных занятиях. Дети с огромным удовольствием демонстрируют свои умения и навыки на празднике перед родителями.

Музыкальная деятельность способствует психоэмоциональному, творческому развитию. Все эти моменты в развитии ребенка важны и значимы в ранней профориентации дошкольника и помогают в выборе профессии музыкального руководителя в детском саду.

В детском саду, мы создаем все условия для решения поставленных задач, которые помогают оказать влияние на дальнейшее самоопределение с выбором профессии.

Список литературы

1. Демченко, А. Ю. Некоторые проблемы современного развития культурно-досуговой деятельности и народного творчества / А. Ю. Демченко // Культурно-досуговая деятельность и народное творчество. – М.: ГИВЦ МК РФ, 2003.

2. Пономарев, В. Д. Игровая технология праздничного досуга / В. Д. Пономарев. – Кемерово: Прометей, 2010.

3. Фролова, Г. И. Организации и методика клубной работы с детьми и подростками: учебное пособие для студентов институтов культуры / Г. И. Фролова. – М.: Просвещение, 1986.

МЕКТЕПТЕРДЕ ҒЫЛЫМИ ЗЕРТТЕУ ДАҒДЫЛАРЫН ДАМЫТУ

Жумабаева Мираш Каримхановна

*Балқаш қаласы білім бөлімінің «Бауыржан Момышұлы атындағы»
жалпы білім беретін мектебі»КММ*

Андатпа. Білім - ел қазынасы, халқымыздың білімділігі еліміздің байлығының ең маңызды бөлігі десек, білімнің негізі мектепте, яғни бар ғылымның бастауы – мектеп. Егемен еліміздің болашағы, оның әлемдік өркениеттегі өз орны, ең алдымен білім мен тәрбиенің бастауы болатын – ұстаз қолында, сондықтан да біздің басты мақсатымыз – білім сапасын жақсарту.

Қазіргі таңда білім берудің әлеуметтік құрылымы маңызды элементтердің біріне айналып отыр. Дүние жүзінде білімнің рөлі артып, әр елдің өзіндік білім беру жүйесі тағайындалған. Қазақстан Республикасындағы үлкен өзгерістердің білім беру саласында қамтылуы маңызды іс-шара болып табылады.

Білім беру жүйесінің басты міндеті - ұлттық және адамзаттық құндылықтар, ғылым мен практика жетістіктері негізінде жеке адамды қалыптастыруға, дамытуға және кәсіби шынға бағытталған білім алу үшін қажетті жағдайлар жасау, оқытудың жаңа технологиясын енгізу, білім беруді

акпараттандыру. Қазіргі кезеңде білім беру жүйелерінде қайта құру жүріп жатыр, білім беру жүйелерінің жаңа ұлттық моделі құрылуда.

Аннотация. Образование – сокровище страны, образование нашего народа – важнейшая часть богатства нашей страны, основа образования – школа, то есть начало всей науки – школа. Будущее суверенной страны, ее место в мировой цивилизации, прежде всего, в руках учителя, и наша главная цель – улучшение качества образования.

В настоящее время социальная структура образования становится одним из важнейших элементов. Во всем мире возрастает роль образования, в каждой стране устанавливается своя система образования. Важным мероприятием в Республике Казахстан является то, что большие изменения идут в сфере образования.

Главная задача системы образования – создание необходимых условий для получения знаний, направленных на формирование, развитие и профессиональное становление личности на основе национальных и человеческих ценностей, достижений науки и практики, внедрение новых технологий обучения, информатизация образования. На современном этапе происходит перестройка образовательных систем, создается новая национальная модель образовательных систем.

Қазіргі білім берудің басты мақсаты – шығармашыл тұлға қалыптастыру. Оқушының шығармашылық қабілетін ашу, оны алға қарай дамыту үшін жоспарлы істің мақсаты мен міндетін айқындап алу қажет.

Міндет – оқушылардың іскерлігі мен дағдыларын қалыптастыра отырып, шығармашылық жұмысқа баулу, ой-өрісінің дамуына мүмкіндік тудыру. оқушылардың шығармашылық қабілетін дамыту, жан - жақты дамуына көңіл бөлу, ғылыми - зерттеу дағдыларын қалыптастыру.

Күтілетін нәтижелер:

- пәнге деген қызығушылықтары мен белсенділігі артады;
- шығармашылық жұмыстар арқылы ойын дамытады;
- өздігінен іздене алады, ғылыми зерттеу жұмыспен айналысуға көмектеседі;
- өзіне деген сенімділігі қалыптасады;
- жалпы алғанда оқушылардың интеллектуалдық даму деңгейі артады. [1]

Білім беру жүйесінің қайта жаңартылуы баланың шығармашылық дарындылығын тануға және болжам жасауға жаңа көзқарасты талап етуде.

Дарынды балаларды тану – нақтылы бір баланың дамуын талдаумен байланысты ұзақ үрдіс. Дарындылықты қандай да бір әдіспен анықтау мүмкін емес (мысалы сынақтан өткізу). Дарынды баланы тәрбие беру мен оқыту барысында біртіндеп, сатылап анықтау қажет.

Дарындылықтың табиғаты шексіз. Осы дарындылық пен шығармашылықты дамытудың түрлі жолдарының ішінде баланың өзіндік зерттеу тәжірибесі ең тиімді болып есептеледі.

Зерттеушілік, ізденушілік – бала табиғатына тән құбылыс. Білуге деген құштарлық, бақылауға тырысушылық тәжірибеден өткізуге дайын тұру, әлем

туралы жаңа мәлімет жинауға талпынушылық қасиеттер балаға тән дәстүрлі мінез.[2]

Педагогикалық үрдісте балалардың дарынын ашуда оқушы мен мұғалімнің ынтымақтастығы қажет. Зерттеу білігі мен дағдысы тек ғылыммен айналысатын адамға ғана емес, сондай-ақ әр адамның түрлі саладағы қызметіне қажет.

Оқушының өзіндік зерттеу әрекеті оның өзіндік талабын қанағаттандыруға ықпал етеді. Оқушылар қоршаған ортамен таныса отырып өзіндік зерттеу әрекетінің көмегімен жаңа білімді дайын күйде емес, өзі ашады.

Психологтар «зерттеу тәртібін» тұлғаның дамуы мен өзін - өзі дамытуда маңызды деп көрсетеді. Шынында да ізденушілік белсенділігі төмендеген сайын адам қолынан еш нәрсе келмейтін сияқты үрей туғызатын жағдайға тап болуы мүмкін. Сөйтіп, білімге деген ынтасы басылып, нәтижесінде өзінің қабілетін, мүмкіндігін әлдеқайда төмендетіп алуы ғажап емес. Зерттеу ісі қазіргі кезде ғылыми қызметкерлердің белгілі топтарына ғана тән емес, сондай - ақ бүгінгі заман адамының өмір сүру тәсіліне енген, кәсіби шеберлігін танытуда өзіндік көзқарасына сәйкес қызмет болып табылады. [2]

Шығармашылық дегеніміз – оқушының белсенділігі мен дербес іс-әрекетінің ең жоғарғы түрі. Бұл мәселені шешуде шығармашылық тапсырмалардың орны ерекше. Шығармашылық бағыттағы тапсырмалар оқушының білім деңгейін-оқушылық деңгейден шығармашылық деңгейге көтеруге жол ашады. Оқушының шығармашылық қабілетін дамыту жолдарын үш кезең арқылы жүзеге асыруға болады. [3]

Бірінші кезең – жаңаны,тың нәрсені дамыту, түпкі идеяны табуға ұмтылу. Бұл кезеңде әдеби-шығармашылық тапсырмалар беріліп,төмендегідей талаптар бойынша жұмыс жүргізіледі:шығарманы бөлімдерге бөліп, тақырыбын жазып келу; кейіпкер тобын ажыратып, олардың арасындағы шиеленісті түсіндіру;шығарма мазмұнына сай қанатты сөздерді ойлап жазу;әңгіменің белгілі бір бөлімінің көркемдік ерекшелігіне талдау жүргізу.

Екінші кезең – қиял, ұшқыр ой қалыптастыру. Бұл кезең –оқиға құрудың, образ жасаудың мүмкіндігі бар кезең. Мұнда оқушыға ертегі, әңгіме, мақалдарды жалғастырып жазу және аяқтау тапсырылады. Оқушы қиялға ерік беріп, оқиғаны дамыта отырып шығармашылық жұмыс істейді. Өз бетінше іздену – шығармашылық қабілетін ашудың көзі. Бұл бағытта төмендегідей жұмыстар арқылы оқушының таным көкжиегін арттыра түсеміз.

Логикалық ойын дамытатын тапсырмалар/сөзжұмбақ, ребус шешу, жұмбақ, мақал-мәтел, қанатты сөздер құрастыру/

Берілген тапсырманы түрлендіру бағытындағы жұмыс түрлері / Мәтінді өңдеу, берілген мәтіннен диалог құрастыру,мәтін бойынша шешендік сөз құрастыру/

Өз ойынан еркін тақырып құрастыруға берілген жұмыс түрлері /Өлең,ертегі,әңгіме,шығарма жазу/

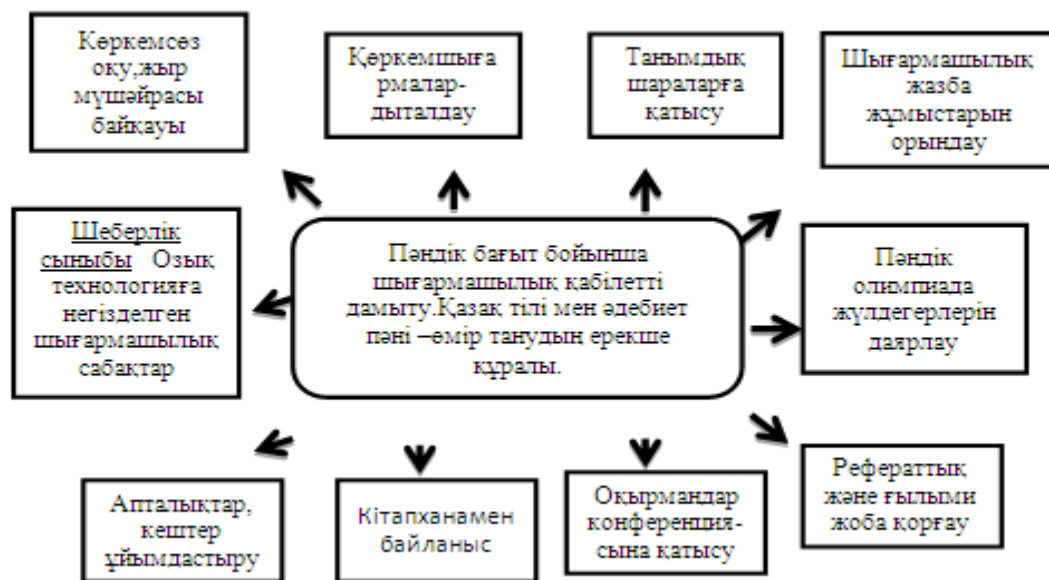
Оқушылардың шығармашылық қабілетін де\амыту үшін басым міндетті оқушының өз қолына беріп отырған дұрыс. Бұл орайда сыныпты топқа

бөліп, тақырыпқа сәйкес өлең құрастыру, қанатты сөз ойлап табу, шағын мөлтек сыр жазу тапсырылады/«Туған жерге қарыздармыз», «Менің Отаным-Қазақстан», «Қыздарға әсемдік жарасады»/.

Үшінші кезең – тапқырлық пен шеберлікке шындалу кезеңі. Бұл кезеңде оқушы белгілі бір шығармаға өзіндік кзқарас білдіріп, пікір/рецензия/ жазады, мәтінге әдеби-теориялық толық талдау жүргізеді ,кіші ғылыми жұмыстарды қорғайды, әңгіме жазады. Осы үш кезеңнен өткен оқушы нағыз шығармашыл тұлға болып дараланады. [3]

Сабақ үдерісінде баланың ізденушілік-зерттеушілік әрекетін ұйымдастыруды басты назарда ұстау керек. Бала өзінің бұған дейінгі білетін білігінің жаңа мәселені шешуге жеткіліксіз екенін сезінетіндей жағдайға тірелуі керек. Сонда ғана ол білуге ықыластанады, әрекеттенеді. Сабақ үдерісінде мұғалім ұйымдастырушы, бағыттаушы адам рөлінде болуы тиіс. Әр оқушыға өз ойын, пікірін айтуға мүмкіндік беріледі, жауаптар тыңдалады. Оқушы өз тұжырымын дәлелдеуге талпыныс жасайды. Әдіскер-ғалым Қ.Тасболатов «Проблемалық ситуация тудыру-оқушыларға сұрақ қойып, оны шешу ғана емес, мұндағы сұрақ әдетте қойылып жүрген сұрақтардан мүлдем өзгеше. Ол сұрақ оқушыға бейтаныс, өздігінен ізденіп, өзінше қорытынды жасай білетіндей сұрақ болуға тиіс» дейді. Бұл орайда оқушыға танымдық сұрақтар қоюдың маңызы зор. [3]

Қазақ тілі мен әдебиет пәні бойынша оқушылардың танымдық, шығармашылық қабілетін дамыту бағытындағы жұмыс жүйелері:

Оқушылардың дүниетанымын кеңейту, шығармашылық жұмысқа баулу, ізденушілік әрекеттерін жетілдіруде сыныптан тыс жұмыстарды жүргізудің маңызы зор. Үйірме, факультатив сабақтарын, таңдау курстарын, пәндік кештерді, КВН, конференция, дәстүрлі емес сабақ түрлері, д ебат ұйымдастыру шығармашыл тұлғалардың ашылуына көп септігін тигізеді. Олар өздіктерінен ғылыми-бұқаралық әдебиеттер, әдістемелік журналдармен жұмысқа жаттығады, зерттеушілік іскерліктері мен машықтары шындалады. [3]

Пәндік бағыт бойынша оқыту, үйрету әдістері арқылы оқушылар бойында мынадай дағды-әрекеттер қалыптасады: өз бетінше шығармашылық ізденіс жұмыстарын жүргізеді; зерттеу тәсілі арқылы көркем шығармаға идеялық-көркемдік баға беретін дәрежеге жетеді; түрлі сайыстарға қатысу белсенділігі артады; пәндік теориялық білігі молаяды, ойын әдеби тілде көркемдеп жеткізе алады; көркем шығармаға әдеби-теориялық кешенді талдауды меңгереді; сөйлем талдаудың кешенді жолдарын игереді; барлық іс-әрекетте шығармашылық бағыт ұстанады; ақпараттармен өз бетінше жұмыс атқара алады. [3]

«Бұлақ көрсең, көзін аш» деген ұлағатты сөзге сүйеніп, бар мүмкіндікті пайдаланып, баланың қабілетін, дарынын ашу және әрбір оқушының өз мүмкіндіктерін, қабілет және икемділігін таныта білуіне жағдай жасау – мұғалімнің басты міндеттерінің бірі. Ендеше мектепте оқушыны ізденушілікке баули отырып ғылым мен техниканың жетістігіне сәйкес армандарына жетуге, өз жолдарын дәл табуға, ғылымға жетелеу арқылы өздерінің қабілеттерін ашуларына көмектесуіміз қажет.

Жаңа ғасырға қадам басқан жас жеткіншектердің қазіргі өмірге бейімділігі болу керек. Ол өмірдің әр тетігіне үңіліп, тығырықтан шығар жолға даяр болуы қажет. Дарынды да, қабілетті оқушыларды ғылымға баулып, ғылым арқылы егемендігімізді нығайтуға үлес қосу – басты парызымыз! [2]

Әдебиеттер тізімі:

1. https://ust.kz/olimpiada?doc_id=14743&type=1#panel_download_d
https://bilimdiler.kz/ustaz/1879-okushylardyn-gylymi-shygarmashylyk_zertteushilik-izdenisin-kalyptastyru.html
3. <http://sabaq.kz/?p=9054>

ОҚУШЫЛАРҒА КӘСІПТІК БАҒДАР БЕРУДЕ МЕКТЕПТІҢ РӨЛІ

Жумагалиева Динара Мендияровна

*Қарағанды облысы, Қарқаралы ауданы
«Томар ауылының № 22 ЖББ мектебі» КММ*

Андатпа. Мақалада кәсіптік бағдарлау жұмысы арқылы балалардың болашақ мансабын қалыптастыру жайында баяндалады. Кәсіптік бағдар беру барысында үйірменің берері мол екендігі, жүйелі ойлауын дамытып, мектепте алған білімнің өмірдің қай саласында да тірек болуын қамтамасыз етеді. Сондықтан сол дамытатын қабілеттерді және олардың танымдық процестегі қызметі ерекше қажеттілігі сипатталады. Жаңа білімді игерудегі әдіс-тәсілдерді қолдануы үйірмеге қатысу арқылы әлеуметтік ортаға бейімделуі қарастырылады.

Аннотация. В статье докладывается как формировать будущую карьеру детей с профориентационной работой. Профориентационная работа развивает

системное мышление и полученное знание в школе обеспечивает опору в разных отраслях жизни. Поэтому это способствует для развития способностей, их особую роль в познавательном процессе. В получении новых знаний применяется методы как участие в кружках для адаптации в социальной среде.

Білім алушылардың мәдени құндылықтары арқылы тәрбиеленгенде, оған қазіргі өмірді, адамдардың өмір сүру тәжірибесін көрсетіп, өзінің өмірлік жолын таңдауға, оны саналы іске асыруға бағыттау қажет. Білім алушыларға адамға лайықты өмір сүруді қайырымдылық, адалдық, сұлулық негізінде көрсете білуі тиіс. Мұғалім кәсіптік бағдар жұмысының мақсатын саналы түсініп, оны жан-жақты талдап отыруға міндетті. Ал міндеттері білім алушылармен атқарылатын жұмыстың мазмұнын, әдісін, түрін және өмірлік мәселелерді шешуді көздейді. Педагогиканың іргелі мәселесі-іс-әрекет. Білім алушы іс-әрекет арқылы танымын жетілдіріп, тәжірибе мен адамгершілік құндылыққа ие болады. Білім алушының мынадай іс-әрекетін ұйымдастыруға болады: өмірлік мақсатты көздей білуі, адамдық қадір-қасиетін сақтау, қоғамдағы өз орнын таба білу, сезімін дамыту, біреудің жағдайын түсіне білуі. Бүгінгі қоғамның әлеуметтік және ғылыми-техникалық прогресі қарқынды дамып отырған заманда адамның интеллектуалдық еңбек үлесі өсіп, білім деңгейіне және әрбір жеке тұлғаның шығармашылық даралығының дамуы мен кәсіби бағыттылығына қойылатын талаптар арта түсуде. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» заңында «Білім беру жүйесінің басты міндеті – ұлттық және жалпы адамзаттық құндылықтар, ғылым мен тәжірибе жетістіктері негізінде жеке адамды қалыптастыруға, дамытуға және кәсіби шыңдауға бағытталған білім алу үшін қажетті жағдайлар жасау, еңбек нарығында бәсекелесуге қабілетті білікті жұмысшылар мен мамандар даярлау, олардың біліктілігін арттыру» мәселесі аталып көрсетілген [1]. Жалпы білімнің басты үш міндеті бар, олар: баланың өзіндік жалпы дамуын, жан-жақты дүниетанымын қамтамасыз ету және оны болашақ белгілі бір кәсіпке даярлау. Осы үш міндеттің ішінде қоғамдық даму күрделенген сайын баланы жастай алдағы кәсіпке бағдарлай әзірлеу – ең көкейкесті мәселеге айналып отырғаны дәлелденді. Қазіргі кезеңде жалпы білімнің міндеті – баланың жалпылама дамуын қамтамасыз ету ғана емес, ең бастысы оларды жастай өз қабілеті мен қызығуына қарай белгілі бір мамандыққа арнайы бағыттау білу.

Сынып жетекшісі сыныптағы барлық бағдар беру жұмысын басқарады. Білім алушының белгілі мамандықты таңдауға даярлайды. Сынып жетекшісі кәсіптік бағдар беру жүйесінің компоненттеріне сүйеніп, оқу-тәрбие жұмысы жоспарында негізгі бағыттарды белгілейді. Мысалы, кәсіптік ақпаратты ұйымдастыру, кәсіптік кеңестер беруге көмектесу, мектеп бітірушілерді жұмысқа орнату т.б. Мектепте білім алушының кәсіптік деңгейін шыңдауда үйірмелердің атқара рөлі зор. Біздің мектебімізде шығармашылық, дарындылық қабілетін арттыру мақсатында құрылған бірнеше қоғамдық үйірмелер мен клубтар, бірлестіктер бар. «Қуыршақ» шағын театр үйірмесі, «Қыл қалам», «Жас жауынгер», «Жас географ», «Жас биолог», «Жас физик», «Жас математик», «Жас информатик», «Мәнерлеп оқу», «Ұлттық ойындар», «Жас

өркен» үйірмелері, «Жас дәурен» домбырашылар үйірмесі, «Дебат» клубтары жұмыс жасап келеді. Мұндай үйірме мен клубтардың ұйымдастырылған сыныптан тыс жұмыстар оқушы қабілеті мен дарынын ұштаудың негізгі алаңы. Білім алушылардың дарынын дамыту олардың қабілеттілігін ғана арттырмайды, болашақ өмірге дайындап, мамандық таңдауына да әсер етеді. Мектебімізде сонымен қатар дарынды оқушылармен жұмыс жүргізу практикалық тұрғыда негізінен төрт бағытта ұйымдастырылған. Олар - интеллектуалдық, спорттық, өзін-өзі басқарушылық, ұйымдастырушылық, көркемөнерпаздық. Осы аталған бағыт бойынша тоқталатын болсақ, ақыл-ой, тіл, интеллектуалдық жағынан дарындылармен жұмыс білім алушыларды ойлауға, есте сақтау қабілеттерін арттыруға, сөйлеу өнеріне, ғылыми тұрғыда ізденуге, жадын дамытуға, пікір таласып ойталқыға түсуге, көркем сөйлеуге үйретеді. Осы негізде ғылыми жобалар жұмысы бойынша екі білім алушымыздың республикалық байқауға жұмыстары ұсынылып, бір білім алушымыз жүлдегер атанып, республикалық дарынды оқушылар тізімімен жинаққа енді. «Жас биолог» бағыты бойынша магниттік мектептер арасындағы «Кәдеге асырайық!» тақырыбында тұрмыстық қалдықтардан «Мүсіндер жасау» сайысында жүлделі үшінші орынды иеленді. «Абай-Шәкәрім», «Мұқағали» оқулары бойынша да оқушыларымыз аудандық жүлдеден құр алақан емес. Мектепте оқушылардың өзін-өзі басқаруы бағытында құрылған «Жалын» қоғамдық ұйымының өзіндік орны бар. Ұйым мүшелерінің өзара өзіндік бөлінген және айыны бір рет мектепшілік шара өткізіліп тұрады. Ұрпақ тәрбиесі - болашақ қоғам тәрбиесі. мамандыққа көзқарас, негізінен оқыту-тәрбиелеу ісінің сипатымен анықталады.

Сонымен, кәсіби білім береуде еңбек нарығының нақты сұранысына бейімделіп, еліміздің жаңа экономикалық бағдарының міндеттеріне сай болу керек. Үйірмелердің бүгінгі әлеуметтік-экономикалық, нарықтық, ұлттық ерекшеліктерге байланысты қарастыруды қажет етеді.

Пайдаланған әдебиеттер

1. «Бастауыш мектеп» №11, 2003
2. «Қазақстан мектебі» № 1, 2007
3. «Ұлан» № 27, 2022

ЕРЕКШЕ БІЛІМ БЕРУДІ ҚАЖЕТ ЕТЕТІН ОҚУШЫЛАРҒА СЫНЫПТА СЕНІМДІЛІК ТУДЫРАТЫН ЭМОЦИОНАЛДЫҚ ОРТАНЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУ

***Жуманова Гулжан Мағауиевна
Жакупова Шынар Тулеухановна***

*Қарағанды облысы білім басқармасы Балқаш қаласы білім бөлімі
«Әлихан Бөкейханов атындағы № 15 мектеп-лицейі»КММ*

Андатпа. Бұл мақалада «Инклюзивті білім беру – бұл сапалы білімнің барлығына бірдей қолжетімділігі» екендігін меңзей отырып, ерекше білім беру қажеттіліктері бар білім алушыларды қолдауда оқушыларға сыныпта сенімділік тудыратын эмоционалдық ортаны қалыптастырудың жағдайлары қарастырылады.

Аннотация. В данной статье рассматриваются условия создания эмоциональной среды в классе, формирующей у учащихся уверенность в поддержке учащихся с особыми образовательными потребностями, подразумевающая, что «Инклюзивное образование – это равный доступ к качественному образованию для всех».

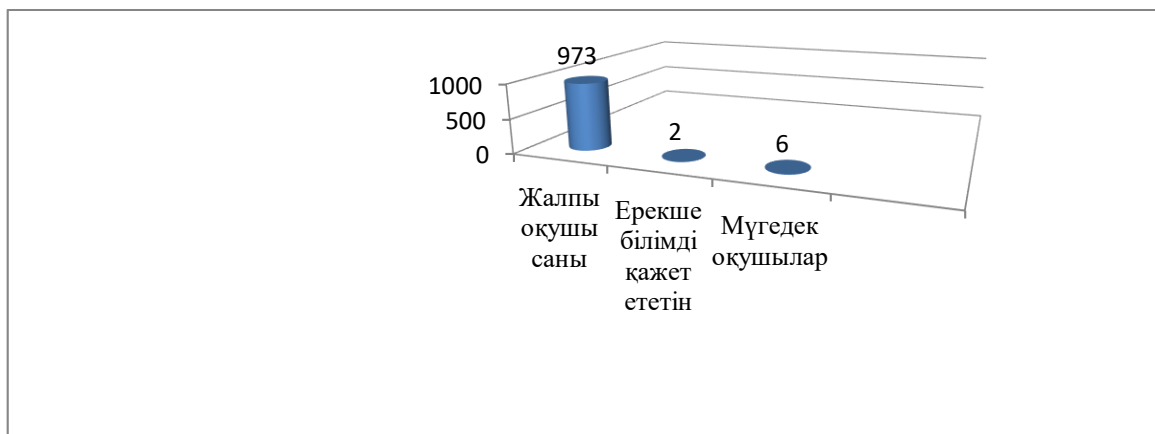
Қазіргі таңда Қазақстан Республикасында инклюзивті білім беру қарқынды дамып келеді. Оқудағы қиындықтары бар әр баланы жалпы білім беру процесіне қосу, бірлесіп оқытудың вариативтік модельдерін іске асыру, қоғамға кірігу мақсатында әлеуметтік-педагогикалық тұрғыдан бейімдеу инклюзивті білім берудің негізгі мақсаттары болып табылады.

Баланың ерекше білім алу қажеттіліктерінің себептері: сенсорлық, физикалық, интеллектуалдық және эмоционалды факторлардың болуы мүмкін.

Инклюзивті білім беру жалпы білім беру кеңістігінде ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларды оқыту дегенді білідіреді. Алайда, бұл қарапайым мектепте ерекше білім беруді қажет ететін оқушының анықтамасы ғана емес, керісінше, бұл деңгейде бейімделген оқу жоспарын, бейімделген оқыту әдістерін, бағалаудың түрлендірілген әдістерін және қолжетімділікті қамтитын бірақ та арнайы жағдайы жасау болып табылады.

Бүгінгі күні білім беру саласында өзекті болып отырған мәселе ерекше білім беруді қажет ететін балалардың санатына, денсаулығына байланысты қиындықтарға тап болған балалардың саны бүгінгі 161 мыңнан асады. [2, 1-б.] Осындай санаттағы ерекше білімді қажет ететін балалар біздің мектебімізде ПМПК-ның қорытындысы бойынша шыққан арнайы анықтамамен білім алуға. Олар қалыпты сыныптарда отыр, мектептің қалыпты оқушысы ретінде саналады. Себебі ерекше балалар барлық баламен бірге жүріп, әлеуметтенуі керек. Осындай оқушылары бар сыныптарда сабақ беретін әріптестер білім алушыларға қысқа мерзімді сабақ жоспарларында арнайы жеңілдетілген тапсырмалар құрастырып, оқушының оқу мақсатына қол жеткізуіне ықпал етуде.

Қарағанды облысы білім басқармасы Балқаш қаласы білім бөлімінің «Әлихан Бөкейханов атындағы №15 мектеп-лицейі» КММ-де ерекше білімді қажет ететін оқушылар саны көрсеткіші

Инклюзивті білім беру идеясы негізі екі факторға негізделеді. Біріншіден, егер инклюзивті білім беру тиісті деңгейде ұйымдастырылса, ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалардың білімді меңгеруін, әлеуметтік дағыларды дамытуын және өзін-өзі бағалауын жетілдіруін қамтамасыз етуге болады.

Екіншіден, қазіргі уақытта әлемнің көптеген елдерінде ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалардың басқа құрдастарымен бірге оқу тең құқылы екендігін жалпыға бірдей қабылданғандығы болып табылады.

Инклюзия білім беру процесінің барлық субъектілеріне қатысты, яғни білім берудегі қажеттіліктері жоғары балалар, олардың ата-аналары, осындай балалардың құрдастары, басқаша айтқанда қалыпты білім алушылармен олардың ата-аналары, әкімшілік, педагогтер, басқа арнайы мамандар, қосымша білім беру құрылымына ықпал етеді. [3, 16-б.]

Ерекше қиындықтар интеллектісі бұзылмаған оқушыларда байқалады және жеке оқу дағдыларын меңгеруде көрінеді: жазу, оқу немесе санау (дисграфия, дислексия, дискалькулия және т.б.) Бұл қиындықтар, әдетте, уақытша болып табылады және оларға мамандардың көмегі болған жағдайда жеңуге болады. Мінез-құлық және эмоционалдық проблемалар дамудың ерекше проблемаларына байланысты болуы мүмкін. (гипербелсенділік пен назардың тапшылығы синдромы, аутизм спектрінің өрескел емес бұзылуы және т.б.), сондай-ақ қолайсыз психологиялық факторлар (отбасындағы тәрбиенің бұзылуы, ата-ана мен бала, отбасы ішілік қарым-қатынастар) бұл құрдастармен және мұғалімдермен қарым-қатынастың түрлі қиындықтарына әкеледі (ұялшақтық, енжарлық, оқшаулау немесе жанжал, тілазарлық, агрессивтілік).

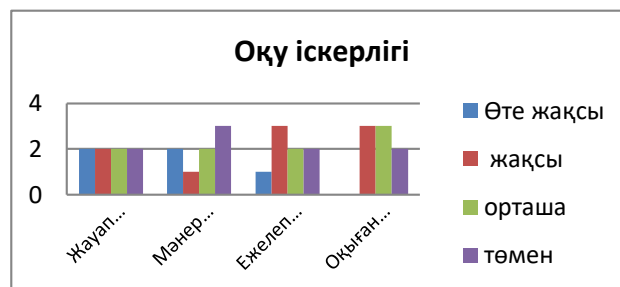
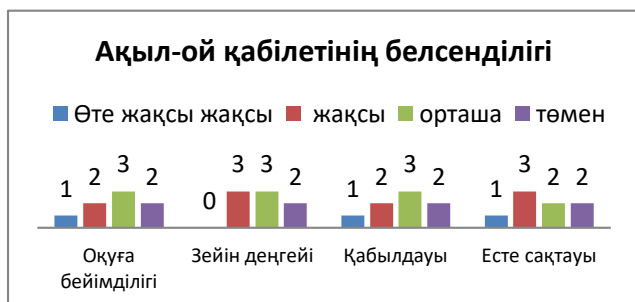
Ерекше қиындықтар интеллектісі бар оқушыларды ортаға бейімдеуде мұғалімдер оқушыға сенімділік тудыру үшін алдымен:

- Сыныптағы психологиялық ахуалды;
- Сыныпта сенімділік тудыратын қауіпсіз эмоционалды ортаны құру білуі;
- Ынталандырушы орта құру;
- Амбициялық, бірақ шынайы үміткерді қалыптастыруға жүйелі қолдау;
- Мұғалімнің сынып кеңістігіндегі орнын анықтау;

Ерекше білімді қажет ететін сыныптарда жұмыс жасайтын әріптестеріміз осы қағидаттарды басты назарда ұстануда. Жұмыс барысында мұғалімдер

ерекше білімді қажет оқушылардың жеке даму траекториясын жасауда алдын-ала сауалнамалар жүргізді.

Сауалнама нәтижесі:

Сыныптағы психологиялық ахуалдың негізі қағидасы- оқу мен дамуға қолайлы психологиялық жағдай жасау. Ол жерде біз үш негізгі факторға назар аударуымыз керек.

•Қарым-қатынас: қолдау мен өзара көмектің дәрежесі

•Жеке даму: жеке даму мен өзін-өзі жетілдірудің деңгейі

•Жүйені белгілі бір күйде ұстау: сабақтағы тәртіп, мұғалімдердің өз қызметінің мақсаттарын түсіну дәрежесі, тұрақты бақылау және өзгерістерге дайын болу[2, 47-б.].

Ерекше білім беру қажеттіліктері бар оқушылар сәтсіздікке байланысты эмоцияларды жиі сезінеді. Көбінесе олар айналасындағылардың қабылдамауына және тіпті дұшпандығына тап болады. Нәтижесінде көптеген адамдар қоршаған ортаға сенбеді үйренеді және олардың арасында өмір сүре алатынына сенбейді. Мұғалімдер мұндай оқушыларда өзін –өзі бағалауының төмендігі, депрессияға бейімділік, үрей мен қорқыныш, ашушандық және басқа да жағымсыз қасиеттердің қалыптасу қауіпі бар екенін түсінуі керек. Осының бәрі өз кезегінде оқу үлгеріміне кері әсер етеді. Мұғалім бұл тұйықталған шеңберді бұза алады, егер:

•оқушылардың эмоцияларын, уайымдарын және олардың оқу мотивациясына қалай әсер ететінін түсінетін болса;

•жағымды эмоцияларды арттыратын және жағымсыз эмоцияларды сөндіретін орта құрса;

•оқушылардың күнделікті мектепке, әртүрлі көңіл-күймен, эмоциямен келетінін және эмоциялардың ортаға кедергі келтіретінін түсінетін болса;

•оқыту процесінде жағымды эмоцияларды қолданса;

•барлық оқушыларға, оқудағы мүмкіндік болатын қиындықтарға қарамастан, олардың бүкіл сыныпқа қажет екенін, жеке тұлға ретінде толық қабылданғанын, кім екенін ұғындырса;

• әрбір оқушыға сыныпта маңызды рөл беріп, «оқушылар қауымдастығын» құрса.

Ықпалдастырушы орта құруда мотивацияны (уәжді) қалыптастыру және қолдау қадамдарын мұғалімдер үнемі қолданса:

• Мотивацияға қатысатын «созылмалы» мәселелерді мұқият шешіңіз.

• проблемалары бар оқушыларға шыдамдылық танытыңыз, табанды болыңыз: «Арман, мен сенің оқуды ойламай тұрғаныңды көріп тұрмын, бірақ бүгін қолымыздан келгенінше көп нәрсені істеп, келесі аптада математикамен айналысайық. Менің ойымша, сенің қолыңнан келеді»;

• Кем дегенде аптасына бір рет оқушылардың әрқайсысымен оңаша уақыт өткізіңіз.

Амбициялық, бірақ шынайы үміттерді қалыптастыруға жүйелі қолдау жасаңыз. Көбінесе ерекше білім беру қажеттіліктері бар оқушылар жиі сәтсіздікке ұшырағандықтан, өздерінің оқуға қабілеттілігіне мүлдем сенбейді. Мұғалімдер мен ата-аналардың аталған оқушылардан күтетін үміті аз болса, ол қауіп арта түседі.

Сондықтан:

• Оқушылардың барлығы оқи алатынына. оқу бағдарламасын меңгере алатына сену.

• Оқушылардың және олардың ата-аналарының үмітін үнемі арттыруға ұмытылу.

• Оқушыларға табыс тек қабілетке ғана емес, жұмсалған күшке де байланысты екенін түсінуге көмектесу.

• Мүмкін емес нәрсені талап етпеңіз: «Математика мұғалімі менен ойлануды талап етеді!»; «сабақ аяқталғанда, мен жанартаулар туралы көбірек білгім келді».

• Өз қабілеттеріне деген сенімді дамытуды үйреніңіз: «Мен тырыссам, барлығын дерлік істей аламын», «Егер мен математиканы жақсы оқи алса, жаратылыстану ғылымын да түсіне аламын»; «Егер мен тырыссам, қолымнан келеді.»

• Оқушыларға сұрақ қоюға және оқу материалын талқылауға жеткілікті уақыт беріңіз.

Қорыта айтқанда, қазіргі таңда әр оқушыға жеке тұлға ретінде қарап, саналы тәрбие сапалы білім беру өмір талабы болып табылады. «Бәріне бірдей мүмкіндік», «Сапалы білім - барлығы үшін» деген ұстанымды қолдаймыз.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Адырбаева М.Ж. Инклюзивті білім беру жүйесіндегі психологиялық – медициналық педагогикалық консультацияның жұмыс барысы. - Алматы, 2011. – Б.30-35. 2. Электронды ресурс: <https://www.zkoipk.kz>

2. https://baq.kz/inklyuzivti-bilim-kazakstanda-erekshe-balalar-kalay-bilim-alady_244410/

3. «Бастауыш мектептегі сабақ: басымдықтар және жетілдіру стратегиялары»

педагогтердің біліктілігін арттыру курсының білім беру бағдарламасы

БАСТАУЫШ МЕКТЕП ОҚУШЫСЫНЫҢ ОҚУ ІС-ӘРЕКЕТІНДЕ СУБЪЕКТИВТІЛІКТІҢ ҚАЛЫПТАСУЫ

Жуманова З.Ж.

*Ұлытау облысы, Жаңаарқа ауданы,
Бидайық ЖББМ.*

XX ғасырдың соңында адамзат білім берудің жеке тұлғаға бағытталған "мұғалім-оқулық-оқушы" парадигмасына көшті, онда оқушы шын мәнінде оқу үдерісінің орталық тұлғасы болып табылады. Бұл көшу қазіргі уақытта да жалғасуда.

Бүгін мұғалімдер алдында ұлттық білім берудің барлық буындарының сапасын жақсарту бойынша үлкен жұмыс күтіп тұр. Оқушыларды оқытудың нәтижесі олардың ақпаратты өз бетінше іздеу және терең талдау дағдыларын меңгеруі тиіс. Оқушылардың осындай дайындығының шарттарының бірі оқытудың I сатысындағы іс-әрекеттік парадигмада оқу процесін ұйымдастыру болып табылады.

Бұл мақсатты іске асыру үшін тұтас кешенді міндеттерді орындауды талап етеді, олардың ішінде негізгі болып табылады: қызметті оқыту арқылы ойлауды қалыптастыру, құндылықтар жүйесін және оның тұлғалық қасиеттеріндегі көріністерін қалыптастыру, білім берудің қазіргі заманғы деңгейіне және білім беру бағдарламасының деңгейіне тең әлем бейнесін қалыптастыру.

Сондықтан маған оқу іс-әрекет парадигмасында оқу сабақтарын ұйымдастыру жағдайында оқу іс-әрекеті компоненттерінің өзара байланысы мен өзара байланысын зерттеу және оқу субъектілігінің қалыптасуы өзекті мәселе болып табылады.

Оқу қызметінің құрылымы қызметтің жалпы құрылымына сәйкес келеді және келесі компоненттерді қамтиды: қажеттілік-міндет; іс – әрекет – құралдар-операциялар.

Қызметте әрдайым субъектілік жүзеге асатындықтан, "қызметтің санаты объектінің екі полюсі – және объектінің полюсі мен субъектінің полюсі көлемі ретінде өзінің нақты толықтығында ашылады". [4]. с. 159]. Субъект қызметті тасымалдаушы болады. "Әлем бейнесі, оның іс-әрекеті мен күйі" [4]. с. 125].

Толыққанды қызмет субъектісі саналы, дербестік, жауапкершілік, бастамашылық, өзін-өзі тану мен рефлексия қабілеті сияқты психологиялық қасиеттерге ие.

Жүргізілген талдау жүзінде оқу іс-әрекетінде өзін-өзі дамыту қабілеті ретіндегі оқу субъектілігін анықтауға мүмкіндік береді.

Методологияда сипатталған негізгі қызмет түрлерінің құрылымына сәйкес, қызметтік парадигмада оқу процесін ұйымдастыру технологиясы келесі кезеңдерді қамтиды: 1-ұйымдастыру сәті, 2-белгілі норма бойынша дербес қызмет, 3-белгілі норма бойынша қызметті қайта құру. 4-белгілі норманы сынау, 5 - қызметтің жаңа нормасын құру, 6-қиындық тудырған тапсырманы

шешу үшін нормаларды қолдану. 7-норманы тілде белгілеу, 8-норманы типтік жағдайларда пайдалану, 9-нормаларды түсінік жүйесіне енгізу кезеңі, 10-бұрын зерделенген нормалар бойынша жаттығу іс-қимылдарының кезеңі, 11-сабақта рефлексивті талдау кезеңі, 12-мақсатқа жетуді тіркеу кезеңі.

Осылайша, ұсынылған іс-әрекет қадамдарының дәйектілігі іс - әрекеттің барлық түрлерін қамтиды – өзін-өзі анықтау, нормаландыру және нормашығармашылық - оқушының санасында қалыптасқан іс-әрекет мақсаттарына қол жеткізуді қамтамасыз етеді. Бұл іс-әрекет қадамдарының реттілігін дамыта оқыту технологиясы деп атадық.

Практикада жинақталған үлгілерді технологияның теориялық негіздерімен салыстыра отырып, "жаңа білімді енгізу" (сабақтың маңызды түрлерінің бірі) сабақ түрін жоспарлаудың және өзіндік (мұғалім) қызметінің рефлексиясының технологиялық картасы әзірленді. Дамытушылық бағыттағы сабақты ұйымдастырудың теориялық негізделген технологиясы практикалық қызметте іске асырылды. Негізгі қызмет түрлерінің құрылымына сәйкес әзірленген осы Технологиялық карта сабағының құрылымында оқу қызметінің барлық психологиялық механизмдері іске қосылған, оларды қалыптастыру кіші оқушының оқу субъектілігін дамытудың басты мақсатын құрайды.

Оқу іс-әрекеті компоненттерінің қалыптасу белгілері арасындағы бар тәуелділіктерді зерттеу үшін оқу субъектісінің көрсеткіштері статистикалық тәуелділіктер пайдаланылды, атап айтқанда RS Спирменінің рангтік корреляциясы коэффициентін өлшеудің реттік деңгейі үшін өзара тәуелділік коэффициенті.

*Сабақ түрін жоспарлауға арналған технологиялық карта
«Жаңа білімді енгізу»*

Сабақтың кезеңдері	Кезеңі мазмұны	Мұғалімнің қызметі	Оқушылардың қызметі	Талдауға арналған сұрақтар (өзара іс-қимыл нәтижелері)
1. Ұйымдастыру сәті	1. Сабаққа қосу	1. Назар қандай қабылдау арқылы шоғырланады? 2. Мазмұндық бағыт хабарланған ба?	1. Балалардың әрекеті қандай?	1. Білді ме мұғалімі теңшеу оқушы. 2. Оқу мотивациясын қалыптастыру мүмкін болды ма? 3. Кезеңнің тиімділігі қандай?
2. Білімді өзектендіру	1. Жаңа материалды оқуға қажетті тапсырмаларды шешу	1. Қандай тақырыптар қайталанатын? 2. Тапсырмаларда дамытушы компоненттер бар ма? 3. Мәселені қою	1. Балалардың жауаптары қандай? 2. Жұмыс түрлері қандай? 3. Балалардың әрекеті қандай?	1. Мұғалім білімді өзектендіру кезеңі үшін жаттығуды дұрыс таңдап алды ма? 2. Жаңа материалдармен жұмыс істеу үшін осы

		үшін қандай тапсырма жоспарлануда?		жаттығулардың маңыздылығы қандай?
3. Мәселе қою	1. Талқылау П. С. а) қай жерде қиындық пайда болды? б) неге ол пайда болды?	1. Талқылаудың таңдалған тақырыбы қандай? 2. Мұғалім қандай сұрақ қойды? Олардың қайсысы маңызды белгіні анықтауға бағытталған?	1. Мұғалімнің сұрақтарына балалардың жауаптары қандай?	1. Жаңа алгоритмнің маңызды белгісі анықталды ма? 2. Балалар өз бетінше көрсете ме, қай жерде қиындық туындады? 3. Мұғалім коммуникацияға қатысушы емес, ұйымдастырушы рөлінде болды ма? 4. Сабақ тақырыбы тіркелген ба?
4. "Жаңа білімнің ашылуы"»	1. Әдістерді таңдау. 2. Шешім П. С. 3. Алгоритмді бекіту	1. Мәселені шешу әдісін анықтау және жаңа білімді ашу үшін мұғалім қандай сұрақтар қойды? 3. Іс-әрекеттің жаңа тәсілін ұйымшыл түрде тіркеу.	1. Проблеманы шешу және жаңа білімді ашу кезеңіндегі балалардың жауаптары қандай? 2. Алгоритм тіркелген ба?	1. Мұғалім қандай диалогты (итермелейтін немесе жеткізуші) пайдаланды? 2. Оқушылар өз бетінше ашылулар жасайды? 3. Талқылау қорытындысы шығарылды ма және жаңа алгоритм таңдалды ма?
5. Бастапқы бекіту.	1. Алгоритмді пісірумен типтік тапсырмаларды шешу.	1. Тапсырмалар қандай таңдалған? 2. Түсініктеме нұсқасы қандай таңдалған.	1. Балалардың әрекеті қандай?	1. Балалар берілген тапсырмаларды сәтті орындады ма? 2. Балаларға өз бетінше түсініктеме беру мүмкіндігі ұсынылған бе?
6. Өздік жұмыс самопроверкой	1. Өзіндік жұмыс. 2. Тексеру. 3. Өзін-өзі бағалау.	1. Өзіндік жұмыс үшін қандай тапсырмалар ұсынылды? 2. Дербес	1. Балалар тапсырманы қалай орындады? 2. Қалай орындады	1. Балалар өз жұмысын өз бетінше тексерді ма? 2. Балалардың қандай бөлігі өз

		жұмыстардың нәтижесін тіркеу және тексеру нысаны қандай ұсынылды?	тексеруді және тіркеуді өз жұмыстарын орындау?	жұмысын орындады? Қателер анықталды ма? 3. Тапсырманы дұрыс орындаған балалар үшін табыс жағдайы жасалған ба? 4. Білімді түзету ұйымдастырылған ба?
7. Қайталау	1. Білім жүйесіне жаңа білімді қосу. 2. Қайталау тапсырмалары.	1. Қандай тапсырмалар ұсынылды? 2. Сабақта оқылған әрекет тәсілі қандай тапсырмалармен келісіледі?	1. Жұмыстың қандай түрлері қолданылды? 2. Балалардың әрекеті қандай?	1. Балалардың қандай бөлігі дербес шешімге енгізілген? 2. Тапсырмаларды орындау барысында жоспарланған мақсаттар жүзеге асырылды ма?
8. Сабақ қорытындысы	1. Не ашылды? 2. Ненің көмегімен және қайда қолданылады? 3. Өзін-өзі бағалау 4. Үй тапсырмасы.	1. Балалардың қойылған сұрақтарға жауаптары қандай? 2. Үй тапсырмасы ұсынылды ма?	1. Балалардың әрекеті қандай?	1. Балалар сабақта жаңа білім алуды дұрыс белгілеп алды ма? 2. Әрбір оқушы мен сынып үшін қызмет жетістігінің жағдайы жасалды ма? 3. Шығармашылық элемент, таңдау элементі бар ма?

Оқу іс - әрекеті мен оқу субъектілігінің сапалық белгілері арасындағы өзара тәуелділік пен өзара байланыстылықты өлшеу: бақылау іс - әрекеті мен өзін - өзі реттеу, оқу-танымдық қызығушылық пен оқу бастамашылдығы, оқу іс-әрекеттері мен бақылау-пәрменді өзін-өзі реттеу, бағалау іс-әрекеті мен рефлексия, мақсат қою және құндылық-мағыналық өзін-өзі реттеу арасындағы маңызды байланыстың бар екенін көрсетті.

Оқу іс-әрекеті компоненттерінің қалыптасу нәтижелері. Бастауыш сынып оқушыларының оқу субъектілігінің көрініс нәтижесі жыл басы, жыл соңы.

Осылайша, жүргізілген зерттеу іс-әрекеттік парадигмада ұйымдастырылған оқу процесі оқу іс-әрекетін қалыптастыру, оқу субъектілігін, төменгі мектеп оқушыларының жеке даму траекториясын қалыптастыру үшін тетік болып табылатынын, білім берудің қазіргі заманғы деңгейіне және білім

беру бағдарламасының деңгейіне барабар әлем суретін қалыптастыруға ықпал ететінін бекітуге мүмкіндік береді.

Әдебиет:

1. Қазақстан Республикасының 2015 жылға дейінгі білім беру тұжырымдамасы. Астана, 2004 жыл.
2. Мемлекет басшысы Нұрсұлтан Назарбаевтың Қазақстан халқына жолдауы
3. Богоявленская Д. Б. Субъектісі қызметі мәселелеріне шығармашылық. Вопросы психологии.-1999 №2

**МЕКТЕПТЕГІ КӘСІПТІК БАҒДАРЛАУ БАЛАЛАРДЫҢ
МАНСАБЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ҚҰРАЛЫ РЕТІНДЕ**

Жуматаева Жанар Тлеубаевна

Қарағанды қаласы, «№95 мектеп – гимназия» КММ

Жас ұрпақты әртүрлі мамандықтарды игеруге, еңбек қызметіне бағдарлау маңызды мемлекеттік міндет, өзекті әлеуметтік-экономикалық және педагогикалық проблема болып табылады. Бұл идея жаңа мемлекеттік білім беру стандартында да көрініс тапқан: оқушылар «мамандықтар әлеміне» еніп, қоғам мен елдің тұрақты дамуы үшін кәсіби қызметтің маңыздылығын түсінуі керек. Стандартта көрсетілген міндеттерге келсек, олар кәсіптік бағдар беру саласындағы негізгі білім беру бағдарламасын игеру кезінде оқушылардың мамандықты саналы түрде таңдауға, кәсіптер әлемін, еңбек нарығын білу, еңбекке құрметпен қарауға тәрбиелеу негізінде одан әрі жеке білім беру траекториясын құруға дайындығы мен қабілетін қалыптастыру болып шығады.

Ориентация молодого поколения на освоение различных профессий, трудовую деятельность является важной государственной задачей, актуальной социально-экономической и педагогической проблемой. Эта идея нашла отражение и в новом государственном образовательном стандарте: учащиеся должны войти в «мир профессий» и осознать важность профессиональной деятельности для устойчивого развития общества и страны. Что касается задач, указанных в стандарте, то они заключаются в формировании готовности и способности учащихся к дальнейшему построению индивидуальной образовательной траектории на основе осознанного выбора профессии, знания мира профессий, рынка труда, уважительного отношения к труду при освоении основной образовательной программы в области профориентации.

Мектептегі кәсіптік бағдар беру жұмысы оқушылармен жүргізілетін барлық педагогикалық жұмыстың табиғи жалғасы болып табылады әрі қандай да бір мағынада оның логикалық қорытындысы екені анық. Оқушыға мамандық таңдауда толыққанды көмек көрсету оқу іс-әрекетін ұйымдастыруға ғана емес,

сонымен қатар оны мансаптық бағдарлаудың жаңа жүйесін қалыптастыру үшін де керек десе болады.

Бүгінгі таңда кәсіби бағдар нарығында дамудың негізгі бағытын мемлекет белгілеуі тиіс. Себебі кейбір салаларда мамандардың жетіспеушілігі, түлектерді «хайп» мамандықтар ғана қызықтыратынын ескерсек, елдің инновациялар саласындағы бәсекеге қабілеттілігін арттыру мақсаты бар күшімізді балалардың кәсіби бағдарына салуға мәжбүр етеді. Ол үшін кем дегенде екі үлкен құрал бар.

Ең алдымен жоғары және орта арнаулы оқу орындарындағы бюджеттік орындардың санын реттеу арқылы белгілі бір мамандықтарға сұранысты жасанды түрде құру қажет. 5 жылдан 20 жылға дейінгі нақты мамандардың жетіспеушілігі туралы болжамдар мемлекет билігіндегілерге проблемалық бағыттар бойынша оқытуды мүмкіндігінше қолжетімді етуге мүмкіндік береді. Керісінше, белгілі бір саладағы мамандардың шектен тыс көп болуы болашақта бюджеттік орындарды қайта бөлуге, осылайша түлектерді ол бағыттарды таңдаудан бас тартқызуға мәжбүр етеді. Бұл қажетті жұмыс құралы десек те, ол еңбек нарығын реттеуге мүмкіндік бергенімен, жеке адамның кәсіби өзін-өзі анықтау мәселесін шеше алмайтыны белгілі.

Шетелдік және Ресейдегі қазіргі заманғы кәсіптік бағдарлау жобаларының («Quantorium – балалар технопаркі», «Болашаққа Билет», «Кәсіби орта» т.б.) тәжірибесі көрсетіп отырғандай, болашақ технологияларын меңгеру арқылы мамандық таңдауға қажетті машықтар мен құзыреттерді дамыту балаға екпінді өзгеріп жатқан әлемде бәсекеге қабілетті болуға көмектеседі.

Оқушының болашақ мамандығы мен мансабы туралы нақты шешім қалыптастыру білім беру саласындағы мемлекеттік саясаттың стратегиялық мақсаттарына жауап береді, әлеуметтік салада және кәсіби қызметте жеке тұлғаның өзін-өзі тану және бейімдеу міндеттерін шешеді.

Бұл бағыттағы бағдарламаны жүзеге асыру тәжірибелі оқытушылар, кәсіби кеңесшілер мен психологтардың арнайы дайындығын пайдалану керек. Сабактарда проблемалық оқытудың дидактикалық бірліктерін, яғни әңгімелесу, пікірталас, кәсіби кеңесшімен және сыныптастарымен бірлесіп проблеманы қою, сондай-ақ дербес шешім қабылдау сияқты әдістерді енгізу қажет. Оқу қызметінің топтық және жеке түрлері қолданылады. Топтардағы жұмыс білім алушылардың белсенділігін ынталандырады, олардың өзара іс-әрекетін қамтамасыз етеді, психологиялық ахуалды жақсартады. Жеке жұмыс кәсіби өзін-өзі тануға, оқушылардың бейімділігі мен қызығушылықтарын анықтауға ықпал етеді.

Өндіріс пен кәсіпорындарға экскурсия, мамандармен әңгімелесу, түрлі мамандық өкілдерін шақырумен тақырыптық сынып сағаттары, шығармалар, жобалар, плакаттар конкурстары, білім алушылардың ЖОО мен колледждердің Ашық есік күндеріне қатысуы, өзін-өзі анықтау күндерін, мансап күндерін өткізу, білім беру көрмелері мен форумдарына бару сияқты жұмыс түрлері де тиімді. Кәсіби сынамаларға маңызды орын беріледі.

Кәсіби сынақтар баланың жеке басының әлеуметтік жетілуін арттырады, оқушының әлеуметтік-кәсіби өзін-өзі анықтауын дамытуға, баланың болашақ кәсіби өміріне деген көзқарасын дамытуға мүмкіндік береді.

Оқушылардың жобалық қызметіне көп көңіл бөлінеді. Жобалық іс-әрекет – бұл оқушылардың танымдық белсенділігін арттыру, кәсіби іс-әрекеттің элементтерін қолдану, әлеуметтік және кәсіби өзін-өзі анықтауды қалыптастыру құралы.

Қазіргі кезде білім алушылардың қандай да бір кәсіптің танымалдылығы мен келешегіне ізденушінің жеке қасиеттері, әлеуметтік-экономикалық жағдай, еңбек нарығындағы сұраныс, кәсіптің беделі, кәсіптік салалар мен мамандықтар бойынша жұмыспен қамту болжамы, еңбек жағдайлары, орташа жалақы сияқты факторлар қалай әсер ететінін көрсетуі маңызды.

Оқушылар үшін әртүрлі мамандықтар бойынша тиісті дайындықты қайдан алуға болатындығы, тиісті оқу орындарында қабылдау мен оқытудың шарттары, интернет-ресурстарды кеңінен пайдалану мүмкіндігі туралы ақпараттың болуы да маңызды.

Барлық кәсіптік бағдарлау сабақтарын арнайы жабдықталған кәсіптік бағдарлау кабинетінде жүргізген жөн. Кәсіптік бағдарлау кабинеті мектептегі кәсіптік бағдарлау жұмысының ұйымдастыру-әдістемелік, ақпараттық және консультациялық орталығы болуы шарт.

Осындай сұраныстарға байланысты жеке кәсіптік бағдарлау қызметтерінің нарығы қалыптастыру артық болмайды. Олардың кейбіреулері жасөспірімді өз қасиеттері мен дағдыларын қолдана алатын білікті мамандармен және кәсіптермен таныстыра отырып, мамандық таңдауға саналы көзқарасты дәйекті түрде дамытуға тырысады. Басқалары жасөспірімдердің компанияларға, банктерге, зертханаларға баруына назар аударады, онда экскурсия аясында сіз олардың жұмысының ерекшеліктері туралы сұрай аласыз және барлық мәліметтерді біле аласыз. Бала үшін мамандық таңдауға, оның мүдделері мен қабілеттерін анықтауға және соның негізінде университеттерді таңдауға дайын екендіктерін білдіретін бағдарламалар да жеткілікті болуы керек.

Қорыта айтсақ, қазіргі кәсіби бағдарлау жұмыстары білім алушылардың қазіргі заманғы мамандықтар туралы түсінігін, оқушылардың еңбек нарығы, кәсіптер әлемі, еңбек нарығын зерттеу технологиялары туралы білімдерін қалыптастыру, білім алушыларды кәсіптік білім беру ұйымдарында және жоғары білім беру ұйымдарында білім алу мүмкіндігі туралы хабардар ету, білім алушылардың колледжде оқуға оң көзқарасын қалыптастыруға ықпал ету, жасөспірімдердің жеке ерекшеліктері, қабілеттері, кәсіби бейімділігі, құндылықтары, мүдделері туралы түсініктерін қалыптастыру, тұлғаның кешенді кәсіби диагностикасын жүргізу, оқушыларды өз мүдделері мен қабілеттерін мамандықтың, еңбек нарығының талаптарымен, кейіннен жұмысқа орналасу мүмкіндіктерімен салыстыра білуге үйрету, т.с. с толып жатқан мәселелерді шешуге бағытталуы тиіс.

Соңғы жылдары деректерді талдаудың, машиналық оқытудың және білім берудегі басқа да жаңа технологиялардың қарқынды дамуы әр нақты оқушы

туралы көптеген ақпаратты жинауға және талдауға мүмкіндік береді. Бала туылғаннан бастап жиналатын ол туралы сандық білім баланың мүдделері мен бейімділігіне негізделген жеке білім беру траекторияларын құруға көмектеседі дейді мамандар.

Әдебиеттер тізімі:

1. Қазақстан Республикасының Білім туралы Заңы
2. ҚР білім беруді және ғылымды дамытудың 2020-2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы
3. ҚР Үкіметінің Қаулысы //Электронды ресурс <https://egov.kz/cms/ru/law/list/P1800000460>)
4. Жалпы орта білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандартының [ҚР Білім және ғылым министрінің 2018 жылғы 31 қазандағы № 604 бұйрығына 4-қосымша]

ЗНАЧЕНИЕ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В СИСТЕМЕ ТЕХНИЧЕСКОГО И ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Жүніс Дархан Жақсылықұлы

КГКП «Костанайский строительный колледж»

Управления образования акимата Костанайской области, г. Костанай

Аннотация. Бұл мақалада техникалық және кәсіптік білім беру жүйесіндегі ғылыми-зерттеу қызметінің маңыздылығы техник-дизайнерлер мен дизайнерлерді даярлау мысалында ашылады. Басылымда студенттің ғылыми жұмысының мысалы келтірілген, оның мысалында зерттеу қызметі студенттерге ғылыми білімді өз бетінше игеруге, таңдалған кәсіпте одан әрі шығармашылық дамуға жол ашуға мүмкіндік береді деген қорытынды жасауға болады. Демек, зерттеу қызметі студент үшін маңызды рөл атқарады. Сонымен қатар, арнайы пәндер оқытушыларына студенттердің бақылау нәтижелерін қабылдауға, оқуға деген ынтасын арттыруға көмектеседі.

Аннотация. В данной статье раскрывается значение научно-исследовательской деятельности в системе технического и профессионального образования, на примере подготовки техник-проектировщиков и дизайнеров. В публикации берется пример научной работы студента, на примере которого можно сделать вывод, что исследовательская деятельность дает возможность студентам самостоятельно овладеть научными знаниями, открыть для себя путь для дальнейшего творческого развития в выбранной профессии. Следовательно исследовательская деятельность играет важную роль для студента. При этом, помогает преподавателям специальных дисциплин брать на вооружение результаты наблюдения студентов, повышать мотивацию к обучению.

На ряду с развитием современных технологии, в том числе в образовании. В

век информационного потока, научно-исследовательская работа студента приобретает важное значение.

Во-первых, информационных источников для исследования того или иного вопроса великое множество. Это значит, что у студента сегодня есть все возможности расширять свои знания, самостоятельно вести научную работу.

Во-вторых, сама система Образования двигается в ногу со временем, а значит то, что ранее считалось новаторством, через некоторое время теряет свою актуальность. Индикатором для этого являются некоторые факты в том числе трансформация той иной профессии.

Ниже описывается исследовательская работа студента первого курса, результаты которого в полной мере раскрывают значение научно-исследовательской работы.

Привлекательность научной работы заключается в том, что будущий учащийся школы уже заведомо знал о своей будущей профессии. Поскольку будущую профессию он связывал с изобразительным искусством. Но по мере повышения академических навыков в художественной школе, он самостоятельно изучал цифровые технологии в сфере дизайн-проектирования.

Именно его личный опыт, а главное желание позволили ему изучить, проанализировать и применить на практике ключевые моменты/звенья в творчестве.

Важно отметить, что он начал работу над проектом на первом курсе. При этом в работе изучены вопросы, касающиеся 2-4 курсов.

Отражена мотивационная составляющая, через призму обучающегося.

В научно-исследовательской работе наглядно продемонстрировано, что именно развитая у будущего студента способность не только выполнять академическую часть, но и знать и уметь пользоваться современными способами выражения тех же задач.

Немного специфики содержания исследования.

Так, результаты исследования и полученный студентом практический опыт и наблюдения показывают, что существует среднее звено между прикладными и цифровыми навыками, это мобильный и быстрый вариант изображения. Если придерживаться только академического исполнения эскиза, то это занимает много времени и требует дополнительные материалы, в цифровой визуализации и того больше занимает времени и также требует стационарное оборудование. В то время как эскизы можно делать в цифровом варианте, но выполненный от руки (планшет). Такой вариант, во-первых мобилен, во-вторых не требует дополнительных материалов (маркер, бумага и др.), в третьих выполненный эскиз тут же можно отправить заказчику по мобильному интернету.

Вышеуказанный вывод студент делает на конкретном примере.

Ниже студент описывает конкретный пример, описывается процесс работы дизайнера.

Перед тем, как принять заказ, заказчик просит продемонстрировать видение дизайнера. В этот момент, на листе бумаги от руки рисуются

несколько быстрых набросков. Во-первых, дизайнер демонстрирует свою графическую грамотность. Во-вторых, он показывает свою продуктивность, предлагая альтернативу концепции. Цифровая же версия эскиз-проекта, потребует наличие технических средств (ноутбук, планшета), соответствующего места и на конец самое главное, это время.

Вывод, студент не просто изучал теоретическую часть вопроса, но и побывал на производстве непосредственно.

Более, того студент изучает нормативно-правовые акты технического и профессионального образования. Делает выводы и предлагает совершенствовать образовательный процесс, дополнить цифровыми технологиями учебные программы в художественных школах уже на ранней стадии обучения детей. А это уже вопрос ранней профориентации. Тем, самым готовя детей к выбору будущей профессии. Предлагает в колледже расширить технические средства обучения, включив в программу работы на графических планшетах и др. мобильных гаджетах (Жам-маман). Отмечается важность не просто получить знания и навыки, но и повышения мотивации обучающегося.

Более того, предлагаемые актуальные преобразования, тесно вписываются в техническое и профессиональное образование в рамках академической самостоятельности.

Тема актуальна тем, что рынок труда тесно связан с современными технологиями, о чем свидетельствует новый Атлас новых профессий.

Из вышеуказанного следует, что сложно переоценить роль и значение исследовательской деятельности обучающегося. На примере одной научной работы затронуты вопросы:

1. Ранняя профориентация;
2. Самообразования;
3. Практико-ориентированный подход;
4. Самостоятельная аналитика (критическое мышление);
5. Современные преобразования ситемы ТиПО;

Следовательно, научно-исследовательскую деятельность необходимо включить в учебный процесс, как одной из составляющих частей образовательного процесса в системе технического и профессионального образования. Повысить роль и значение индивидуальной познавательной деятельности студента, направленная на получение новых знаний, самореализацию своих исследовательских способностей и умений.

Список литературы

1. Еленецкий В. К. Значение рисунка в дизайне // Современные проблемы науки. - 2012;
2. Чернышев О. В. Концептуальный дизайн: опыт разработки базовой модели и учебно-методического обеспечения профессиональной подготовки дизайнеров в Республике Беларусь / О. В. Чернышев. – Минск: ЕГУ, –2004;
3. Шокорова Л.В. Духовно-нравственный потенциал народного искусства и проблемы его реализации в современных социально-культурных условиях. Мир науки, культуры, образования. –2009.

ОҚЫТУДАҒЫ САРАЛАУ ТӘСІЛІ АРҚЫЛЫ ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАР МЕН ДАҒДЫЛАРДЫ ДАМУ

Жүсіп Айнұр Алтынбекқызы

"Озат" ақпараттық технологиялар" мамандандырылған мектеп-лицейі"

КММ информатика пәнінің мұғалімі, магистр

Андатпа. Оқытудағы саралау тәсілі арқылы ұлттық құндылықтар мен дағдыларды даму, оқушыларға мектепте информатиканы оқытқанда тек ақпараттық процестерді оқытып қана қоймай, ақпараттық мәдениетті ұлттық негізде қалыптастыруға мән берген жөн.

Қазіргі таңда информатика сабағында компьютерлік технологияны кеңінен қолдану тиімділігі оқушылардың бойына ұлттық құндылықты қалыптастыруда кез-келген материалды қызықты, әрі ғылыми тұрғыдан мазмұнды етіуге игі әсерін тигізеді. Компьютерлік технологияны дұрыс, мәдениетті түрде пайдалана білсе, оның мүмкіншілігі көп.

Аннотация. Развитие национальных ценностей и навыков через дифференцированный подход в обучении, при обучении учащихся информатике в школе, следует уделять внимание не только обучению информационным процессам, но и формированию информационной культуры на национальной основе.

В настоящее время эффективность широкого применения компьютерных технологий на уроках информатики способствует интересному и научно-содержательному усвоению любого материала при формировании у учащихся национальных ценностей. Если вы умеете правильно, культурно использовать компьютерные технологии, у вас есть много возможностей.

Білім берудегі саралау тәсілі арқылы оқыту мен тәрбие бағыттары құндылық пен дағдыны дамуға, оқушыны жеке тұлға ретінде жетілдіруге, оқушының өзіндік іс әрекетін қалыптастыруға, пәндердің бір-бірімен байланысын күшейтуге ықпал жасайды. Яғни, оқушының өзін-өзі тұлға ретінде жүзеге асыруына мүмкіндік беру мен қолайлы оқу ортасын құру қажеттілігі туындайды. Ұлы философ Әл-Фараби “Адамға ең бірінші білім емес, рухани тәрбие берілу керек, тәрбиесіз берілген білім – адамзаттың қас жауы, ол келешекте оның барлық өміріне апат әкеледі” – деп айтқандай, баланың тұлғалық дамуы тікелей тәрбиеге байланысты.

Саралау («Дифференциация» латынша айырмашылық) – білім беру мазмұнын табысты игеруге, оқушының қабілетін және икемін дамуға барынша қолайлы білім беру ортасын құру.

Оқытуды саралау дегеніміз – оқушылардың қажеттіліктері мен қабілеттеріне сәйкес әртүрлі сыныптар, топтар, мектептер үшін әртүрлі оқу ортасын құру және әртүрлі топтарда оқытуды қамтамасыз ететін әдістемелік, психологиялық-педагогикалық және ұйымдастырушылық шаралардың кешені.

Ал саралап оқыту дегеніміз: оқыту мен оқуға қатысты анықталған ортақ қасиетті ескере отырып дайындалған, оқушылар тобына мұғалімнің оқу үрдісін ұйымдастыру нысаны. Саралап оқыту- әрбір оқушының мақсатқа жетуіне оң ықпал етудің тиімді жолы.Саралап оқыту дегеніміз - бір материалды барлық оқушыларға әртүрлі оқыту тәсілдерін қолданып оқыту дегенді білдіреді және мұғаліммен әрбір оқушының қабілетіне қарай тапсырмаларды қиындық деңгейі бойынша жіктей отырып, сабақты ұйымдастыруды талап етеді.

Сол себепті де еліміздің болашағының тізгінін ұстар тұлғаның бойына білімнің нәрін, тәрбиенің иісін қатар сіңіруіміз қажет-ақ. Осы орайда бүгінгі білім берудегі саралау тәсілі арқылы оқыту мен оқу үдерісінде тәрбиеге ерекше мән берілуде. Әрбір ұстаздың тиімді оқыту мен оқуды жүзеге асыратын қысқа мерзімді жоспарларында «құндылықтармен байланыс» бөлімі (графа) енгізілген. Аталмыш бөлімде (графа) пәндік берілетін білімді жүзеге асыруда оқу бағдарламасында көрсетілген құндылықтарды, осы сабақ арқылы баулуға бағытталған ұлттық және жалпы адамзаттық құндылықтар негізінде тақырып мазмұнын сипаттау қарастырылады.

Қазіргі таңда информатика сабағында компьютерлік технологияны кеңінен қолдану тиімділігі оқушылардың бойына ұлттық құндылықтарды қалыптастыруда кез-келген материалды қызықты, әрі ғылыми тұрғыдан мазмұнды етіуге игі әсерін тигізеді. Компьютерлік технологияны дұрыс, мәдениетті түрде пайдалана білсе, оның мүмкіншілігі көп.

Информатика пәнінде компьютерлік технологияны пайдалану арқылы оқушылардың бойына ұлттық құндылықтарды қалыптастыруға арналған жаттығулар ретінде «Ұлттық қолөнер», «Ұлттық салт-дәстүрлер», «Ұлттық тағамдар», «Ұлттық ойындар», «Ұлттық киімдер», «Ұлттық музыкалық аспаптар» деген тақырыптарды қолдануға болады. Аталған тақырыптарға байланысты жаттығулар жасау негізінде, оқушыларға қазақ халқының салт-дәстүрі негізінде тәрбие беру моделін іске асыруға болады. Ұлттық құндылыққа негізделген білімдегі интеграция

Мысал келтіретін болсақ: Python программалау тілінде, бір өлшемді массивте деректерді енгізу және шығару тақырыбы бойынша тапсырмалар. Оқушыларға берілген жеке жұмыста, қазақтың ұлттық аспаптарын дәріптей отырып, Қазақтың ұлттық аспаптарын Python бағдарламалау тілінде енгізу және шығару бағдарламасын құру, нәтижесінде аспаптар индексін нөмірлеу ретімен көрсету.


```
Python 3.7.4 Shell
U : Домбыра, шерттер, қылқобыз, жетіген, адарна, сыбызғы, сазсырнай, шанқобыз, мүйіз-
сырнай, Ұран, Туақтас, Асатаяқ, Сакпан, Дабыл, Данғыра
>>>
===== RESTART: C:/Users/Osat/Desktop/курс тапсырма.py =====
0 : Домбыра
1 : Шерттер
2 : Қылқобыз
3 : Жетіген
4 : Адарна
5 : Сыбызғы
6 : Сазсырнай
7 : Шанқобыз
8 : Мүйіз сырнай
9 : Ұран
10 : Туақтас
11 : Асатаяқ
12 : Сакпан
13 : Дабыл
14 : Данғыра
>>>
```

Мобильді қосымшаны жасау тақырыбы бойынша, ОТЫЗ БІРІНШІ СӨЗ

Естіген нәрсені ұмытпастыққа төрт түрлі себеп бар: әуелі - көкірегі байлаулы берік болмақ керек; екінші — сол нәрсені естігенде я көргенде ғибрәтлану керек, көңілденіп, тұшынып, ынтамен ұғу керек; үшінші — сол нәрсені ішінен бірнеше уақыт қайтарып ойланып, көңілге бекіту керек; төртінші - ой кеселі нәрселерден қашық болу керек. Егер кез болып қалса, салынбау керек. Ой кеселдері: уайымсыз салғырттық, ойыншы-күлкішілдік, я бір қайғыға салыну, я бір нәрсеге құмарлық пайда болу секілді. Бұл төрт нәрсе - күллі ақыл мен ғылымды тоздыратұғын нәрселер.

Оқушылар Абайдың қара сөздерінен жиынтық компьютерді пайдалана отырып мобильді қосымша жасау тапсырмасы беріледі.

Информатика пәнін оқытуда халықтық педагогиканың мұрасын қолдану – мұғалімнен ізденушілікті, шығармашылықты талап етеді. Бұл халықтық педагогика: Оқушыларды ұлттық рухта тәрбиелеу; қазақ халқының сана салттық байлығын қолдана отырып білім беруді қызықты және ұтымды қылып өткізу; әрбір ауыздан шыққан, соның ішінде халықтың ауызекі мұрасын жан – жақты түсіне білуге үйрету; оқушылардың ұлттық санасын қалыптастыру; өз ұлтының ерекшеліктерімен таныстыру; оқушылардың көзқарасын кеңейтуге мүмкіндік береді. Мәселен, халықтық педагогиканың бастау көзінің бірі – халқымыздың даналары. Осындай дана ғұламалардың ой – пікірлерін, қанатты сөздерін орнымен пайдалану сабақтың білімділік және тәрбиелік мәнін арттырады.

Сабақ барысында осындай ұлттық құндылықтардың мән мағынасын ұғындыру, оны баланың санасына, сезіміне, мінез – құлқына әсер ететіндей дәрежеде жеткізу мұғалімнен шеберлікті талап етеді. Сабақ барысында ұлттық құндылықтарды қажетті жерінде тиімді пайдаланса, сабақ мазмұны жағынан өте сапалы және жоғарғы деңгейдегі сабақ бола отырып, оқушылардың ұлттық – танымдық білімдерін қалыптастыруға ықпал етері сөзсіз.

Пайдаланылған әдебиеттер:

Осмоловская И.М., «Организация дифференцированного обучения в современной школе» - М.; Институт практической психологии; Воронеж: «Модек». 1998.

Жалғасбаева Р.Ж. «Жаратылыстану пәндерін оқытуда халықтық педагогика элементтерін қолдану» // V Халықаралық «Сейтен тағылымдары» ғылыми-практикалық конференциясының материалдары бойынша ғылыми мақалалар жинағы. 2010 жыл.

ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАР - ҰРПАҚ ТӘРБИЕЛЕУДЕГІ ДАРА ЖОЛ

Жұмадильдинова А.Қ.

Қарағанды қаласы "Мерей" б/ж КМҚК

Мақала мазмұны ғасырлар бойы атадан балаға мирас болған адамгершілік қағидаттары-ұлттық құндылықтарымыздың бүгінгі таңда қоғамдағы алатын орны мен өзектілігін қамтиды. Рухани құндылықтарымыздың арқасында біз өзіміздің халықтық қалпымызды сақтап, әлемге таныларымыз анық. Сондықтан да, кешеден бүгінге жеткен ұлттық құндылықтарымызды ұрпақ бойында қалыптастырып, ертеңгі күнге жеткізу, болашаққа мирас ету-әрқайсымыздың басты міндетіміз.

Содержание статьи отражает актуальность национальных ценностей и нравственных принципов, то что передавалось веками от отца к сыну. Благодаря духовным ценностям мы сохраним и передадим миру наш национальный характер и колорит. Именно таким образом богатство нашего народа сохранилось до наших дней. На сегодня главная задача каждого из нас сохранить и передать будущему поколению знания и традиции нашего народа.

Жаңа Қазақстанның өркениетті жолмен өрістетуінің қажетті шарты-рухани бірлік пен ұрпақтар арасындағы сабақтастық, ұлттық сана-сезім мен қазақстандық патриотизмді қалыптастыру мәселелерін өзектендіу болып табылады. "Мен Мемлекет басшысы ретінде өскелең ұрпақтың болашағына баса мән беремін. Өскелең ұрпақтың үйлесімді дамуы мен бақытты балалығы – бұл біздің жалпыұлттық міндетіміз. Біз оларға жол ашу үшін барлық жағдайды жасауымыз керек", деді Президентіміз Қасым-Жомарт Тоқаев өзінің жаңа жылдық құттықтауында биылғы барыс жылын "Балалар жылы" деп жариялауында.[1]

XXI ғасыр - жаңа ақпараттық нано- био- атом- ядролық қару технологияларының жедел дамыған заманы. Адамзаттың, әсіресе, өскелең ұрпақтың өмірге біржақты, материалдық көзқараспен қарауы, суицид, нашакорлық, жемқорлық, басқа да ұлттық құндылыққа жат аурулардың туындауына, соның салдарынан адами құндылықтардың азая бастауы бүгінгі таңда саяси тұрғыда күрделі мәселеге айналып, әлемде болсын, өз елімізде болсын зиялы қауым мен жұртшылықты қатты толғандыруда. Еліміз тәуелсіздікке көп қиындықпен қол жеткізген халық болғандықтан, ақылды алға салып, жақсы мен жаманды ажыратып, дамыған елдердің озық жағынан үлгі алу қашанда уақыт талабына айналған. Профессор Махмұд Хамди Зақзұқ "Ұмытылған құндылықтар" кітабында: "Тап қазіргі кезде, қоғамның тек материалдық тұрғыдан ғана біржақты дамуы, ғалам тепе-теңдігіне әсер етіп, жерде түрлі катаклизмдер тудыруда. Ал рухани құндылық өмірдің барлық саласын дамытуға қозғау салатын негізгі тірек болып табылатынын ұмытып бара жатқандайдаймыз. Осы тіректен қалған дамушы күштер бастау алады, өйткені, мұңсыз ешқандай нәрсе жасау мүмкін емес", деп жазады.[2,65-б.]

Ал, рух дегеніміз - мәңгі, шексіз, еш нәрсемен теңгеруге келмейтін, бірлікке негізделген, махаббат пен мейірімнен тұратын, таза сана негізіндегі ақыл-парасат, ғаламдық қуатты өрістік негіздегі толық жетілген ақпараттық жүйе, барлық жаратылыс негізі. Олай болса, ұлттық рухты үнемі ұлықтап жүретін қазақтың байырғы тәлім-тәрбиесінің қайнар көзі тым тереңнен басталады. Ұлттық тәрбие қайнарынан қанып сусындаған ұрпақ дені сау, ақылды, білімді, ұлтжанды, еңбекқор, кішіпейіл болып өседі. Ал, тәрбие дегеніміз - адам бойындағы ата-баба тегінен, әкесі мен анасы арқылы келе жатқан шежірелік, генетикалық ақпараттарды баптау, өмірі жолында іске асыру. Нақтырақ айтқанда, әр адам мінезінің жақсы жақтарын күшейтіп, жаман жақтарын басу арқылы өзінді өзін жетілдіру емес пе!? Ұлттық тәрбие негізіндегі рухани тазалық ұстанымдарының көрсеткіштері деп: ой-сана, ниет-пиғыл тазалығын, гигиеналық дене, ішкі жан дүниенің тазалығын, сөз тазалығы мен іс-әрекет тазалығын, көркем мінезге сай адамдар арасындағы өзара қарым-қатынастың тазалығын, экологиялық сана негізіндегі қоршаған орта мен табиғатқа деген тазалықты атап айтуға болады.

Сондай-ақ, халықтың өмір тәжірибесінен, рухынан, өнерінен, ділі мен тілінен, ұлттық мінезінен туатын ішкі заңдылықтарды дұрыс түсіндіріп, үйрете білу - ұрпақ тәрбиесіне оң әсерін тигізбек. Әсіресе, халқымыздың фольклоры мен ауыз әдебиеті - халқымыздың тұрмыс-тіршілігі мен мәдениетінен терең мағлұмат беретін жауһар дүниелер. Фольклорымыздың алтын сандығындағы шешендік сөздер, мақал-мәтелдер, өлең-жырлар, жұмбақтар мен жаңылтпаштар арқылы тілдік қорымыздың байлығын паш етіп, жас ұрпақтың ана тіліне деген құрметі мен мақтанш сезімін оятамыз. Ал халықтың ежелгі салт-дәстүрлері, әдет-ғұрыптары, ырымдары мен тыйымдары арқылы қазақтың елдік мәдениеті мен адамгершілік, ізгілік қасиеттерінен, халықтық үлгісінен терең мағлұмат беруге болады. Ана тілімізді ұлықтау, сүю, қадірлеу, оның болашағы үшін толғану, күресу, халық ретінде біздің елдігімізді танытатын айғақты фактор. Мұндайда "Тіл тұғырлы болмай - ел тұғырлы болмайды" деген қағиданы есте естен шығаруға болмайды. Тілге деген көзқарас, шындап келгенде, елге, сол тіл тірегі саналатын ұлтқа, халыққа деген көзқарас екені даусыз. "Халықтың мәңгі ғұмыры оның тілінде. Әрбір тіл өзінің халқы үшін ұлы" деген қырғыз жазушысы Ш.Айтматов. Сондықтан туған тілімізге бейжай қарамағанымыз жөн. Қазақ тілі жаппай қолданыс тіліне айналып, шын мәніндегі мемлекеттік тіл мәртебесінен де биікке көтерілгенде, біз елімізді "Жаңа Қазақстан" деп мақтана айтатын боламыз.

Сонау бір кеңестік қызыл идеологияның қылышынан қаны тамып тұрған кезде, өз еліңді менің елім, өз ұлтыңды менің ұлтым деп айта алмайтын, қызыл тілге шынжыр салынған кезде, қазақтың көрнекті ақыны Жұбан Молдағалиев «Мен – қазақпын» деген биік пафосты, асқақ үнді, өршіл поэма жазып, иісі қазақты бір көтеріп тастағаны көзі ашық, көкірегі ояу әр қазақтың жадында.

«Мен - қазақпын мың өліп, мың тірілген.

Жөрегімде таныстым мұң тілімен.

Жылағанда жүрегім күн тұтылып,

Қуанғанда күлкімнен түн тірілген...

Мен қазақпын, мен енді байтақ елмін,

Айта бергім келеді, айта бергім», - деп ақын өзінің қазақ екенін байтақ елге, қала берді бүкіл әлемге жар сала, мақтанышпен үн қатқан. Ал, қазір «Мен – қазақпын» деп қалай мақтансақ та, өзіміздің қазақ елі екенімізді қалай паш етсек те ешкім тілімізге тұсау салып жатқан жоқ. Тек батыстан соққан дүлей дауылдай шапшаң жылжып келіп, ақырындап еніп жатқан жаһандану үрдісі тәрбиеміздің, мінез-құлқымыздың бағыт-бағдарын өзгертіп, ұлттық санамызға әсер етіп жатқаны алаңдатады. Жас ұрпақты рухсыздықтан сақтап, елін, жерін, отанын сүйетін ұлтжанды ұрпақ қалыптастыру біздің басты міндетіміз екенін есте ұмытпағанымыз жөн.

«Халқым қандай десең, салтымнан сынап біл» дегендей, салт-дәстүрлерден этностың мінез-құлқы, үлгі-өнегесі, зейін-зердесі, даналығы мен даралығы, шешендігі мен тапқырлығы, ақыл-ойы, өзін қоршаған жанды-жансыз әлемге моральдық, танымдық, этикалық көзқарастары айқын көрінеді. Қазақ отбасы тәрбиесінің өзіне тән ерекшеліктері оның халықтық педагогика мұраларының мазмұны мен түрлерінде бейнеленген. [3,39-б.] Көне заманнан-ақ қазақ халқы жазбаша педагогикалық еңбек қалдырмаса да, ұрпақ тәрбиесіне үлкен мән бере білгендігі анық. Даналықтың мектебі іспеттес білгір, ақылгөй ата-бабаларымыз өз көзқарастары мен әрекеттерінде белгілі бір дәстүрлі дүниетанымды ұстанып, халықтың мұраттары мен арман-тілектеріне сүйеніп отырған. Солардың бірі, қара қылды қақ жара әділ билік айта білген атақты Төле би: «Адамның басшысы - ақыл, шолушысы - ой, жетекшісі - талап, қорғаушысы - сабыр, сынаушысы - халық, таусылмайтыны - арман, ең қымбаттысы - ар, бәрінен ардақтысы - өмір сүру, соның ішінде ең тәттісі – сыйластық», - деген екен. Шындығында да, отбасы берік болуының негізгі қағидасы адам бойындағы осы қасиеттерге негізделсе керек. Әрбір қазақ отбасында экономикалық, экологиялық, құқықтық тәрбие, ол кезде бұлай аталмаса да, адамгершілік, еңбек, ақыл-ой, дене, сұлулық тәрбиелері қалыпты түрде жүргізілген. Отбасында ұлттық құндылықтарды сақтау және нығайту басты басымдылықтардың бірі екені белгілі. Ендеше, «Ел боламын десең, бесігінді түзе» демекші, бүгінгі жарқын болашаққа қадам басқан саналы ұрпағымызды қалыптастыруда интеллектуалдық серпіліс сөзсіз қажет. Олай болса, сол интеллектуалдықтың өзі ұлттық тәрбиемен келетін жеміс. Ғұлама Әбу Насыр әл-Фарабидің: «Тәрбиесіз берілген білім - адамзаттың қас жауы» деген қанатты сөзі бар. Бұл - бабамыздың ешқашан өзектілігін жоймайтын қанатты сөзі. Сондықтан да, қоғамды құрушы отбасындағы әке мен ана тәрбиесі - ұрпақ үшін өте маңызды, ата-ананың мінез-құлқы, өзгелермен қарым-қатынасы, өнер-білімі баланың көз алдындағы үлгі-өнеге алатын, соларға қарап өсетін нысанасы. Біздің бабаларымыз "Әке көрген оқ жоңар, шеше көрген тон пішер", деп үлкен баға бергенде, отбасы тәрбиесінің маңыздылығын ескерткен. Ал бүгінгі ұрпақ тәрбиесі қандай?! Ата-аналарымыз бала тәрбиесіне толыққанды уақыт бөліп, олардың немен шұғылданатынына назар аудара ма? Әрине, бірден жауап беру өте күрделі мәселе. Жасөспірім-дердің бойынан психологиялық ашущандықты,

өзіне жат нәрсеге еліктеуді және қақтығыс жағдайларға бейімділік сынды бірқатар менталитетімізге жат өрескел қылықтарды байқауға болады. Әрі олардың уақытының көп бөлігі бос өткізетіндігі, пайдалы еңбек, оқу, талаптану жағдайының аздығы да рухани құндылықтардан айрылуына жиі түрткі болуда. Әр адамның тағдыры тәрбиеге байланысты. Жақсы тәрбие алған адам баласы жақсы өмір сүре алады. Теріс тәрбие алғандар өз тағдырына балта шабады. Осы орайда, тәрбиеге қатысты орыс халқының әдебиет сыншысы, публицист В.Белинский: "Тәрбие - адам тағдырын шешетін ұлы іс" деп үлкен баға берген. [4,4-б.]

Жеке бас құзыреттілігі жоғары ұрпақ тәрбиелеу - бәріміздің адал борышымыз. Отбасынан бастау алатын ұрпақ тәрбиесі рухани заңдылықтар негізінде ақ пен қараны ажырата білу арқылы күнделікті өмірде дұрыс шешім қабылдап, алдына қойған мақсаттарға жете білуімен қатар, жарқын болашағына жол ашады. Жаңа Қазақстанның жаңаруы мен жаңғыруы жолында еліміздің әрбір азаматы елі үшін бәйгеге бас тігетіндігін көрсетіп отырса, бүгінгі ұлқызымыз өз мемлекетінің тізгінін ұстар перзенті, шынайы патриоты дәрежесіне көтерілетін ұрпақ болып қалыптасары анық.

Пайдаланған әдебиеттер:

1. Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев қазақстандықтарды Жана жылмен құттықтады. Нұр-Сұлтан қаласы. Ақорда. 1 қаңтар 2022 жыл. 2. Зақзұқ, М.Х. Ұмытылған құндылықтар/ Махмұд Хамди Зақзұқ; араб тілінен ауд. Д. Қабі.- Алматы: Шапағат-Нұр, 2006.- 95 бет.

3. С.Пірәлиев "Отбасындағы ұрпақ тәрбиесі" еңбегі. Алматы, 2018ж.

4. З.Ахметова "Ұлттық құндылықтар отбасынан басталады" мақаласы. "Егемен Қазақстан" газеті, 4 ақпан, 2021 ж.

ИНКЛЮЗИЯ = СОВРЕМЕННОЕ ОБРАЗОВАНИЕ?!

О.И. Заречнева, И.А. Михайличенко

Коммунальное государственное учреждение "Общеобразовательная школа № 22 отдела образования города Костаная" Управления образования акимата Костанайской области

Аннотация. Инклюзивті білім беруді белсенді дамыта отырып, біз студенттердің интеллектуалдық әлеуетін қалай жоғалтып жатқанымызды байқамаймыз. Инклюзивті білім беруді енгізу мен дамытуды заманауи білім берудің бір бөлігі ретінде белгілі бір жағдайларда мүмкін, бірақ ешбір жағдайда, кез келген жағдайда міндет деп санау қажет. Барлық балалардың білім алуға құқығы тең, мұнда басымдықтарды салу мүмкін емес. Сен бар балаларды оқытуда қолайлы жағдайлар жасау қажет, бірақ басқа балалардан жайлылық.

Аннотация. Активно развивая инклюзивное образование мы не замечаем, как теряем интеллектуальный потенциал среди обучающихся. Необходимо рассматривать внедрение и развитие инклюзивного образования как часть современного образования, возможную при соблюдении ряда условий, но ни в коем случае, как обязанность при любых условиях. Все дети имеют равные права на получение образования, и приоритетов здесь выстраивать нельзя. Комфортные условия в образовании для детей с ООП нужно создавать, но, не отнимая комфорта у остальных детей.

Самые актуальные статьи в современных педагогических изданиях связаны с инклюзивным образованием, его реализацией, но мало где предоставляются итоги обучения. Практически никто не говорит о результатах. Они не так важны в этом сложном процессе обучения детей с инклюзией или их нет?

В Казахстане инклюзивное образование в образовательный процесс внедряется с 2016 года. Началом послужило стремление вступить в мировое образовательное пространство, где имелись требования к педагогической общественности по новым подходам на педагогические задачи и способы их решения. Основываясь на опыте зарубежных коллег (ратифицированы несколько международных соглашений, которые обеспечивают равный доступ всех детей к образованию, независимо от их происхождения, состояния здоровья и других особенностей), мы начали выстраивать свою работу по инклюзии, где обеспечение реализации права детей с ООП на образование рассматривается как одна из важнейших задач государственной политики.

Государственными документами, которые обеспечивают реализацию инклюзивного образования, являются:

«О правах ребенка» (согласно Постановлению Верховного Совета Республики Казахстан от 8 июня 1994 года);

«О правах инвалидов». (Согласно Закону Республики Казахстан от 20 февраля 2015 года № 288-V ЗРК);

«О борьбе с дискриминацией в области образования» (Согласно Закону РК от 28 января 2016 года № 449-V ЗРК. Конвенция вступила в силу 16 июля 2016 [1])

Важной задачей нашего государства в области развития образования является обеспечение каждому ребенку равного доступа к качественному образованию.

В своем Послании народу Казахстана 1 сентября 2020 г. «Казахстан в новой реальности: время действий» Президент страны Касым-Жомарт Токаев указал на то, что «...помимо решения насущных вопросов предстоит разработать и системные меры по обеспечению равенства возможностей для детей». При этом он подчеркнул, что «...наши дети должны получать качественное образование вне зависимости от места проживания и языка обучения». В Послании народу Казахстана 1 сентября 2021 г. «Единство народа и системные реформы – прочная основа процветания стран» глава государства

также отметил, что «наше образование должно быть доступным и инклюзивным».[2]

Получается, что государство, а в частности педагоги, должны обеспечить всех детей качественным, доступным образованием. Теперь давайте, попробуем разобраться как это на практике.

С каждым годом детей с особыми образовательными потребностями в классах становится все больше и больше. Стоит заметить, что дети с ООП должны иметь повышенный контроль со стороны социальной службы школы, прежде всего со стороны психолога и медицинского работника. Но увеличение количества детей с ООП в школах не привело к увеличению ставок выше указанных сотрудников. Следовательно, все ложится на плечи классного руководителя и учителей предметников.

Работа учителей предметников по обучению детей с ООП несколько отличается от работы с остальными детьми. Здесь нужна специальная подготовка, более детальный разбор особенностей и методов подхода к ребенку, а уже после обучение. При организации урока учитель учитывает сильных детей в классе, средних и детей с ООП, которых зачастую в классах около трех и они из разных групп инклюзии, что значительно усложняет работу.

Каждый педагог должен знать, каковы интеллектуальные возможности всех детей, а особенно детей с ООП: кому-то сложно освоить новый материал, у кого-то кратковременная память и ребенок не может воспроизвести материал позже, у кого-то заторможенность и для того, чтобы усвоить материал необходимо неоднократное повторение, так же имеются учащиеся, у которых сохранен интеллект, но ребенок имеет плохое зрение или нарушение опорно-двигательного аппарата и т.д. При составлении краткосрочного планирования и во время учебного процесса ни один учащийся не должен быть в стороне.

Если ребенок с ООП обучается в общеобразовательном классе, то учится он по той же программе, что и весь класс (исключением являются дети, по результатам ПМПК, которым дали иные рекомендации, но это редкий случай). Получается, что цели урока должны достигаться всеми учащимися класса без исключения, «любыми» какими путями. В теории это возможно продумать, даже вполне возможно представить реализацию, но на практике это невозможно. При подобных условиях неохваченными остаются либо учащиеся с особо образовательными потребностями, либо учащиеся, успешно справляющиеся с освоением материала. Чтобы снизить процент негативных последствий в этой ситуации необходимо распределять детей с ООП по классам учитывая диагнозы обучающихся и по возможности проводить ротацию обучающихся по диагнозам.

Дети с ООП (КРО, ЗПР), обучаясь как инклюзия в общеобразовательном классе, каждый урок выполняют задания, подобранные с учетом их особенностей и достигают образовательных целей, путем подбора заданий и создания комфортных условий, но они все равно не могут освоить материал сложные программы общеобразовательных предметов, но получают по итогу

аттестат такого же образца, как и ребенок без диагнозов. После уходят в колледжи, где получают специальности, иногда педагогические и медицинские и мы иногда получаем некомпетентных, но дипломированных специалистов.

В результате всего выше сказанного можно подвести итог и резюмировать, что:

Обнажаются очень серьезные проблемы:

1. Нехватка специалистов по работе с детьми с ООП в общеобразовательных школах.

2. Наполняемость классов 28-34 учеников, среди которых дети с ООП. При таком составе сложно произвести подготовку и добиться максимального качества усвоения материала

3. Отсутствие дифференциации детей с ООП в общеобразовательных классах по особенностям заболевания, что увеличивает нагрузку на учителей и как следствие снижает качество обученности во всем классе.

4. Приоритетность образования уходит в сторону инклюзии, теряем интеллектуальный потенциал

5. Не все дети инклюзии могут достичь среднего уровня обученности, но при этом получают документ об образовании наравне со стандартными детьми.

Двигаясь в направлении «образование для всех» мы делаем все, чтобы образование потеряло свою значимость и важность.

Список использованной литературы:

1. Конвенция о борьбе с дискриминацией в области образования. Вступила в силу 16 июля 2016 года. Бюллетень международных договоров РК 2016 г., № 5, ст. 84

2. Инструктивно-методическое письмо «Об особенностях учено-воспитательного процесса в организациях среднего образования Республики Казахстан в 2022-2023 учебном году»

ФОРМИРОВАНИЕ ЭМОЦИОНАЛЬНОГО БЛАГОПОЛУЧИЯ ДОШКОЛЬНИКОВ ПОСРЕДСТВОМ МУЗЫКОТЕРАПИИ

Захарова О.Ю.

КГУ «Санаторный ясли-сад «Батыр» г. Караганда

В статье описывается работа по формированию эмоционального благополучия детей дошкольного возраста с использованием музыкотерапии. Ключевым аспектом является взаимосвязь всех педагогов и специалистов дошкольного учреждения и взаимодействие, направленное на укрепление эмоционального здоровья воспитанников.

Мақалада музыка терапияның көмегімен мектеп жасына дейінгі балалардың эмоционалдық әл-ауқатын қалыптастыру жұмыстары сипатталған.

Мектепке дейінгі мекеменің барлық педагогтары мен мамандарының тәрбиеленушілердің эмоционалдық денсаулығын нығайтуға бағытталған өзара әрекеттестігі, негізгі аспект болып табылады.

Сегодняшние дети обладают гораздо большими знаниями, чем буквально их сверстники лет 10-15 назад, но их очень трудно заставить удивиться или восхититься, вызвать у них чувства сострадания или сопереживания. Поэтому сейчас в большей степени наблюдается тревожность у детей, повышенное беспокойство и неуверенность, психическая и эмоциональная неуравновешенность. В связи с этим очень эффективным методом, направленным на улучшения позитивного настроения и психологической коррекции, является музыкотерапия в своем широком спектре действия.

Этот метод связан с высвобождением скрытых энергетических резервов и снятия негативного эмоционального напряжения посредством творческого самовыражения и формированием здорового и позитивного мировосприятия. Учеными установлено, что музыка - воздействует на многие сферы жизнедеятельности человека через три основных фактора: вибрационный, физиологический и психический. Звуковые вибрации являются стимулятором обменных процессов в организме на уровне клетки. Эти вибрации способны изменять дыхательную, двигательную, сердечно-сосудистую функции организма.

Всякий звук для человека прежде всего семантичен и вызывает ответную реакцию, побуждает к ответному действию, на которое человека настраивает его непосредственная эмоциональная реакция на звуковую информацию.

Одной из задач учебной программы дошкольного воспитания и обучения дошкольников является применение инновационных методик и технологий для интеллектуального, социального и личностного развития ребенка. Таким инновационным методом является музыкотерапия. Метод музыкотерапии способствует формированию и развитию эмоциональной отзывчивости, помогает осваивать мир человеческих чувств, эмоций, переживаний .

А так, как детская психика очень гибка и пластична, психологическая составляющая работы как музыкального руководителя, так и всех педагогов дошкольного учреждения, является наиболее эффективной. Ведь именно в дошкольном возрасте эмоции играют одну из главных ролей в развитии личности ребенка. Поэтому, при организации музыкальных занятий следует создавать атмосферу доброжелательности и условия для каждого ребенка. Эти условия способствуют самовыражению и формированию критического мышления, умению искать и находить выход своих эмоций через различные виды деятельности: восприятие, пение, музыкально-ритмические движения и импровизации, игру на детских музыкальных инструментах, творческие задания и театрализацию. Это важно не только для музыкального развития, но и для сохранения и поддержания как психологического, так и эмоционального здоровья воспитанников.

Использование музыкотерапии ориентирует педагога на сотрудничество, на интеграцию различных видов художественной и творческой деятельности.

Чтобы обогатить чувственно-эмоциональный опыт детей и закрепить его в памяти, важен интегративный подход к музыке, изобразительному искусству, художественному слову, ритмике. Исходя из этого важна совместная деятельность педагогов, всех специалистов и воспитателей, работающих в дошкольниками.

Необходимо создавать интегративно -развивающую, игровую среду в обязательном включением музыкального сопровождения. И здесь приходят на помощь современные технические средства обучения: музыкальные центры, компьютеры, ноутбуки, планшеты с качественной записью музыкальных произведений, музыкально-дидактические игры с элементами игровых атрибутов, костюмов, детских музыкальных инструментов, соответствующих содержанию музыки и помогающих детям понимать тот или иной музыкальный образ, поиграть в него, проявить свое творческое начало.

Для более успешного развития интегративной среды важно и участие узких специалистов – инструктора физического воспитания, учителя казахского языка, педагога- психолога, логопеда. Ведь для выполнения всех поставленных задач, необходима взаимосвязь всех педагогов. Консультирование и совместная работа очень в этом помогает. Ведь полученные знания обязательно должны закрепляться в самостоятельной деятельности детей.

Особую и ведущую роль в этом конечно играют воспитатели. Для дошкольников, особенно младших, характерна повышенная рассеянность, быстрая утомляемость, им обязательна сменяемость деятельности, в этом очень хорошо помогает музыка, она способствует переключению внимания и смены деятельности малышей. Звучание музыки в режимных моментах очень помогает в различных видах деятельности. Где то она успокаивает, где то помогает настроиться на «рабочий» лад, где-то способствует переключению на другую деятельность. Ребята очень любят засыпать под музыку, музыка помогает легко проснуться, снять напряжение. Педагоги и дети с удовольствием в совместной деятельности выполняют речевые, физ.минутки, двигательные упражнения, логоритмические упражнения. Так же применяют в работе элементы психогимнастики, где дети обучаются азбуке выражения эмоций – выразительным движениям.

Использование народной и этнической музыки помогает нам в приобщении к народным традициям и обычаям родного края. Звуки народных инструментов способствуют расширению кругозора и формированию любви к музыке, издавна звучащей на просторах нашей страны.

Очень важна и музыка на занятиях физкультурой. Подбор ее очень важен. Известно, что при активном восприятии музыкального сопровождения физиологические ритмы непроизвольно подстраиваются под динамические и частотные показатели музыки. А именно, доказано, что музыкальный ритм, темп, регистр звучания и даже определенный инструмент могут подчинять себе биологический ритм физиологических процессов. А нам очень важно сохранить и укрепить здоровье наших воспитанников.

В музыкотерапии много разновидностей. Но так, как ведущей деятельностью в дошкольном возрасте является игра, то метод игротерапии хорошо и успешно помогает в коррекционной работе и способствует регуляции агрессивности и других нарушений поведения у детей. Контактные, познавательные игры, объединяющие игры, игры на развитие основных психических функций, и, само собой, терапевтические игры помогают осуществлять личностно-ориентированное взаимодействие взрослого с ребёнком и детей между собой, их общение в парах, в группах. Все игры способствуют мышечной релаксации, снятию физической агрессии, психологической разгрузке, снятию упрямства и негативизма, а также развивают эмоциональную и познавательную сферы. А грамотно подобранная музыка во всем этом нам только помогает.

Таким образом, при помощи музыкотерапии можно моделировать эмоции и поведение ребенка, помочь детям в установлении и развитии межличностных отношений, обрести силы, повысить самооценку на основе самоактуализации, раскрыть свой творческий потенциал, развить устойчивость внимания, почувствовать себя успешным и нужным в нашем непростом мире.

Список использованной литературы:

1. Князева О.Л., Стеркина Р.Б. Я, ты, мы: Учеб.-метод. пособие по социально-эмоциональному развитию детей дошкольного возраста. М., 1999.
2. Кряжева Н.Л. Развитие эмоционального мира детей. Ярославль, 1997.
3. Музыкальное развитие дошкольников / Под ред. Н.В. Микляевой. М., 2015.
4. Радынова О.П. Слушаем музыку: Метод. пособие. М., 2009.
5. Хухлаева О.В. Лесенка радости: Коррекция негативных личностных отклонений в дошкольном и младшем школьном возрасте. М., 1998.
6. Чистякова М.И. Психогимнастика. М., 1995.
7. Брусиловский Л. С. Музыкотерапия : руководство по психотерапии. – Ташкент, 1985.
8. Петрушин В. И. Музыкальная психотерапия. – М., 2000
9. Бочкарев Л. П. Психология музыкальной деятельности. - М. : Ин-т психологии, 1997.
10. Мальцев С. М. О психологии музыкальной импровизации. - М. : Музыка, 1991.
11. В. И. Петрушин Музыкальная психотерапия М., 1999 г

ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУДЕ ПСИХИКАЛЫҚ ДАМУЫ ТЕЖЕЛГЕН ОҚУШЫЛАРҒА ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ҚОЛДАУ

Ибраева Айгерим Саттыгуловна

*Қарағанды облысы білім басқармасының Балқаш қаласы білім бөлімінің
«№5 жалпы білім беретін мектебі» КММ педагог-психолого
Балқаш қаласы*

Аннотация. Ерекше білімді қажет ететін баланы дамыту барысында жұмыс нәтижелі болу үшін, әр баланың физиологиялық, психологиялық, жас ерекшеліктерін ескере отырып, жеке тұлғаны дамыту жұмыстарын дұрыс және тиімді ұйымдастыру болып табылады.

Для эффективного развития ребенка, нуждающегося в специальном обучении, необходимо правильно и эффективно организовать работу по личностному развитию с учетом физиологических, психологических и возрастных особенностей каждого ребенка.

Бүгінгі таңда жалпы білім беретін мектеп жаңа қоғам мектебі, болашақ мектебі, яғни саналы халықтық мәдениетке бағытталған, баланың жеке басының дамуына, жеке тұлға болып қалыптасуына жағдай жасайтын, бәсекеге қабілетті, елдің ертеңі болатын жас ұрпақты өсіріп, дамытатын мектеп.

Осыған байланысты қоғам алдында оқушының жеке басын үйлесімді дамытуға бағытталған міндеттер қойылып отыр. Еліміздің әрбір болашақ азаматын жан-жақты тәрбиелеп, білім беру арқылы дамыту ең жауапты іс. Жалпы білім беретін мектепте үлгерімі төмен балалар тобында психикалық дамуы тежелген балалар кездеседі.

Психикалық дамуыдың тежелуі (ПДТ) – бұл баланың интеллектуалды қабілетінің жасына сәйкес келмеуі. Біздің, жалпы білім беретін мектебімізде 5«Б» арнайы сыныбында интеллектуалды қабілеті жасына сәйкес келмейтін 7 оқушы болды. Олардың жастары: 11 жас пен 13 жас аралығы. Баланың ПДТ-нің негізгі себептері түрлі болуы мүмкін. Бұл жағдайдың негізгі себебі бала миының әлсіз түрдегі органикалық зақымдануы немесе іштен туа біткен, туылу кезінде және өмірінің бастапқы кезеңдерінде болған жағдайлар, негізгі әлеуметтік жағдайы, нашар көру, құлақ ауруы тағы да басқа себептерден болуы мүмкін. ПДТ-нің негізгі бұзылыстары интеллектуалды деңгейі көбіне таным процестері: зейіні, логикалық есте сақтауы, ойлауы, кеңестікті бағдарлауы төмен болып келеді.

Баланың мектепке бейімделуін негізгі үш топқа бөлуге болады:

I топ - балалар сабақ басталғаннан кейін екі айдың ішінде мектепке бейімделеді, мұндай балалар ұжыммен тез тіл табысып, жаңа достар табады.

II топ – балалар көп уақыт мектеп талаптарына сай бейімделе алмайды. Бала мұғаліммен, сыныптастарымен бірігіп сабақ жағдайларына ене алмайды. Мұндай оқушылар сабақ үстінде ойнап, мұғалімнің ескертулеріне назар аудармайды. Мұндай оқушылардың сабақ үлгерімі төмен және бірінші жартыжылдықта бірақ мектепке бейімделе бастайды.

III топ – әлеуметтік- психологиялық бейімделуі бұл топтағы оқушыларда аса қиын. Оларда мінез-құлықтың жағымсыз көріністері байқалып, жағымсыз эмоциялары байқалады. Олар оқу бағдарламасын өте қиын қабылдайды.

5 «Б» сыныбының мектепке бейімделуін анықтау мақсатында Н.Г.Лусканованың суретті әдістемесі алынды. Нәтижесінде оқу мотивациясының жоқтығы, ойын мотивациясының басымдылығы анықталды. Бұл әрекет мектеп талаптарына қиыншылықпен бейімделгендігін көрсетеді.

5 «Б» сыныбына жүргізілген диагностика және бақылау жұмыстарының нәтижесі бойынша келесі белгілер анықталды. Олар:

- сабақ процесіне жай қосылады;
- оқу материалын жай немесе тіптен қабылдамайды;
- берілген тапсырманы мұғалімнің көмегінсіз орындай алмайды;
- оқу мен жазуы жай;
- оқыған мәтінін түсіндейді және түсінгенін айтып бере алмайды;
- есеп шығарған кезде үлкен қателер жібереді;
- тез шаршағыш;
- өз ойын анық айта алмайды.

Мұндай балалардың жұмыс қабілетінің төмендеуі және зейін тұрақсыздығы әр балада түрлі көрініс табады. Осылайша кейбіреулерінде аса жоғарғы зейін қоюы және неғұрлым жұмысқа деген жоғарғы қабілеті тапсырманы бастағанда байқалады да, оны орындау барысында төмендей береді; енді бірінде –зейіннің артуы жұмыстың біраз уақыты өткеннен соң басталады; ал тағы басқаларында зейін қоюы және жұмыс қабілеті біркелкі болмай, мезгіл-мезгіл толқып тұрады.

5 «Б» сыныбының оқушыларының тіл байлығы әдеттегі балаларға қарағанда 20-30% төмен деңгейде. Сөздік қорында бар сөздердің өзін қолданғанда, олар көбінесе қате жіберіп, сөз мағынасын толық түсінбейді. Оқушыларда грамматикалық қорыта білуі әлсіз, олардың сөйлеу тілінде грамматикалық конструкцияларды дұрыс қолданбауы жиі кездеседі.

5 «Б» сыныбының балаларының мінез-құлқы да өзіндік ерекше. Мектепте олар өздерін әлі мектепке дейінгі жастағы кішкене балалар сияқты ұстайды. Оларда оқуға деген қызығушылығы аса әлсіз, мектепке деген жағымды қатынасы да байқалады.

ПДТ балалармен диагностикалық жұмыстардың нәтижесін ескере отырып түзете-дамыту жұмыстарын жүзеге асырдым. Түзету жұмыстарын жүргізуде көмекші құрал ретінде қолданылған дамыту ойындары төмендегідей:

1. «Сенемін-сенбеймін» ойыны
Мақсаты: зейіннің тұрақтылығын дамыту.
2. «Ақылды үкі» ойыны
Мақсаты: баланың тіл байлығын дамыту.
3. «Айтқыштар» ойыны
Мақсаты: іс-әрекетін бақылай алуды дамыту.
4. «Әңгіме құрастыру» ойыны
Мақсаты: есту арқылы қабылдау қабілетін дамыту.
5. «Жалғастырушы жіп» ойыны
Мақсаты: адамдар арасындағы қарым-қатынасты бағалауға қалыптастыру.

Қорыта келгенде түзету-дамыту жұмыстарында төмендегі мәселелерге көңіл бөлген жөн: ПДТ балалардың танымдық және тұлғалық ерекшеліктері сауат ашуға, жазуға, математикаға, еңбекке үйрену кезінде оқу мазмұнын басқаша іріктеуді қажет етеді. Бірінші кезекте оқуға деген жағымды түрткі қалыптастырып, жақын эмоционалды көріністерді тудыратын, ой-өрісін кеңейтетін материал алынды.

Қазіргі кезде қоғам дарынды, қабілетті адамдарды қажет етеді. Жеке тұлғаның рухани өсунне психологиялық-педагогикалық жағдай жасай отырып, өз ортасында және өзге ұжымда өзін еркін сезіне алуға тәрбиелеу, өзіне-өзі сенімді, жауапкершілік қасиетті сіңірген тұрға ретінде қалыптастыру.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Кушербаев А. Психикалық дамуы тежелген балалармен жүргізілетін түзете дамыту жұмыстарының ерекшеліктері 2011. №3. 17 б.

2. Гаврилушкина О.Н. Об организации воспитания детей с ЗПР. //Дошкольное воспитание. 2004. №8.

3. Пашков А.Г. Педагогические основы социальной реабилитации детей с органиченными возможностями (методические рекомендации). 2006.

ҰЙЫМДАСТЫРЫЛҒАН ІС-ӘРЕКЕТТЕ ЖАҢАШЫЛ ӘДІС-ТӘСІЛДЕРДІ ТИІМДІ ПАЙДАЛАНУ ЖОЛДАРЫ

Ибараибекова Майдагуль Кызылбековна

Қарағанды қаласы, "Алтынай" бөбекжайы

Аннотация. Использование новых и эффективных методов в детском саду предполагает введение в образовательный процесс обновлённых, улучшенных и уникальных идей, полученных творческими усилиями воспитателя.

Целью этих методов в дошкольном учреждении является повышение эффективности процесса обучения и получение более качественных результатов.

Андатпа. Бөбекжайда жаңа және тиімді әдістерді қолдану тәрбиешінің шығармашылық күш-жігерімен алынған жаңартылған, жетілдірілген және бірегей идеяларды оқу-тәрбие процесіне енгізуді көздейді.

Мектепке дейінгі мекемедегі бұл әдістердің мақсаты оқу процесінің тиімділігін арттыру және жақсы нәтиже алу болып табылады.

Тәуелсіз Қазақстанның бүгіні мен болашағы - жастардың қолында, сондықтан ХХІ ғасыр жастары жан-жақты білімді, саяси сауатты, интеллектуалдық қабілеті жоғары болуы міндет. Бұл мәселені шешу жолында нәтижеге бағытталған білім берудің негізі тәрбиеленушілердің танымдық және рухани қажеттіліктері мен ой-қабілетін, әлеуметтік және коммуникативтік қабілеттерін дамытуға бағыттаған жөн. Осы орайда, тәрбиешілерге қойылатын

талап өте жоғары, себебі, тәрбиеленушінің жоғарыда аталған бағытқа жетелейтін - ол тәрбиеші. Бәсекеге қабілетті, жан-жақты, ынталы, күш-жігері мол, жаңашыл, патриоттық сезімі жоғары бала тәрбиелеу - әр тәрбиешінің басты міндеті. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» заңында: «Білім беру жүйесінің басты міндеті - ұлттық және жалпы азаматтық құндылықтар, ғылым мен практика жетістіктері негізінде жеке адамды қалыптастыруға және кәсіби шыңдауға бағытталған білім алу үшін қажетті жағдайлар жасау, оқытудың жаңа технологиясы мен инновациялық әдіс-тәсілдерді енгізу, білім беруді ақпараттандыру, халықаралық ғаламдық коммуникациялық желілерге шығу» делінген. Міне, осы орайда, әр тәрбиеші тәрбиеленушінің білімнің шыңына шығару жолында данашыл әдіс-тәсілдері қолданып, жетістікке жетудің жолдарын қарастырғаны дұрыс [1].

Іс-әрекеттің қазіргі озық технологиялары:

1. Білім мазмұны жаңашыл біліктермен, ақпаратты қабылдаудың дамуымен, шығармашылық білім беру бағдарламаларының мықтылығымен баюы;

Балабақшадағы денсаулықты сақтайтын білім беру технологиялары – бұл ең алдымен мектеп жасына дейінгі балалардың валеологиялық мәдениетін немесе денсаулық мәдениетін тәрбиелеу технологиялары. Бұл технологиялардың мақсаты – баланың адам денсаулығы мен өміріне саналы қатынасын қалыптастыру, денсаулық туралы білімдерін жинақтау және оны қорғау, сақтау және сақтау қабілетін дамыту, валеологиялық құзыреттілікке, бұл мектеп жасына дейінгі балаға салауатты өмір салты мен қауіпсіз мінез-құлық мәселелерін, қарапайым медициналық, психологиялық көмек пен көмек көрсетуге байланысты міндеттерді өз бетінше және тиімді шешуге мүмкіндік

3. Тәрбиеленушінің жан дүниесінің рухани баюына, жеке тұлға ретінде қалыптасуына басым бағыт беру;

Дамыта әрекет ету технологиясы. Дамыта әрекет ету – білім беру теориясы мен тәжірибесіндегі, өз мүмкіндіктерін пайдалана дене, танымдық және адамгершілік қабілеттерін дамытуға бағытталған бағыт. Бұл белгілі бір әрекетке, білімге, жаңашылыққа баулу.

Әрбір жаңалық, өзгеріс тәрбиеленушіге де, тәрбиешіге де әсер етері сөзсіз. Әсіресе тәрбиеленушінің қызығушылығын арттырып, жеке тұлғаның жетілуіне негіз құру бағытын айқындау маңызды. Тәрбиеші өзінің ұйымдастыру іс-әрекетін өзгертіп, жаңа сатыға көтеру үшін тәрбиеленушінің сабаққа деген қызығушылығын арттырып, білімқұмарлық қасиетін шыңдауы тиіс. Әр сабағында бірден тәрбиеленушіге күш салмай, ауырды жеңілге қарай ойыстырып, балаларды жалықтырмайтындай жағдай туғызып, тиянақты білім алуына мүмкіндік туғызуы шарт. Әрбір сабақтың мазмұнына сай, күрделілігі мен тиімділігіне орай әдіс-тәсілдерді таңдап, саралап, жекелеп, жұппен, топпен жұмыс жасайтындай тиімді оқу іс-әрекеті жолдарын пайдалану керек. Сонда ғана алдындағы тәрбиеленуші қызыға, бар ынтасымен түсінуге ынталанады. Ол

үшін әр тәрбиеленуші үнемі шығармашылық ізденісте, жаңашылдыққа жақын болуы керек.

Мен өзімнің бірнеше жылдық жұмыс тәжірибемде тәрбиеленушілермен бірлесіп, топтасып, жұптасып, ұжымдасып жұмыс істеуіне көп көңіл бөлемін. Жеке жұмыс жасағаннан гөрі бірлесіп, топпен жұмыс жасап, жұппен талқылау барысында ортақ мәселені шешуге атсалысып, өзіндік пікірі мен ойын ортаға салып, басқаның пікірін тыңдап, одан ой түйіп жатса, бұл үлкен жетістік деп білемін. Бұнымен өздері келіседі. Топ мүшелері өз ойларын ортаға салып, өз әлдерінше жаңалықтар ашу барысында жұмыс жасайды. Шамалары келгенше жасаған жұмыстарын таласа-тармаса талдауға, қорғауға тырысады. Топпен, ұжыммен жұмыс жасау өте тиімді. Ол үшін мынадай қағидаларды есте ұстаған жөн деп есептеймін:

- өзара сыйластық (тең дәрежеде болу);
- жауапкершілік (басқаға сенім артпай, белсенді болу);
- топпен жұмыс жасауда кезекпен сөйлеу;
- топта ұтымды ой айтып, белсенді жұмыс жасау;

Осындай әрекеттер арқылы топта жұмыс жасауда тәрбиеленушілердің білімі шыңдалады, нәтижеге қол жеткізеді.

Балалар топпен, жұппен жұмыс жасауда бір-біріне көмектесіп, бәсекелестік артып, өздерінің ойлау деңгейін көтереді. Оқуға, жазуға, тыңдауға, сөйлеуге кең мүмкіндіктер алады, өз пікірін еркін жеткізуге ынталанады.

Тәрбиеленушілерге жекелеп іс-әрекет жасау технологиясын қолдану тиімді. Жекелеп ол – баланың жеке басының қабілетін ескеру, оның ойын тыңдап, қарқынын таңдау.

Қорыта айтсақ, тәрбиешінің ұйымдастыру іс-әрекетінде жаңа технология түрлерін қолдануы тәрбиеші үшін қандай тиімді болса, тәрбиеленуші үшін де сондай мәнді. Осындай жүйелі жұмыстың нәтижесінде тәрбиеленушінің ынтасы артып, өз бетімен шығармашылыққа толы жұмыс жасауына, өзін-өзі бағалап, өз күшіне сенуіне жол салынады.

Ұйымдастырылған іс-әрекетте жаңашыл әдіс-тәсілдерді тиімді пайдалану жолдарының мақсаты мен мән-мазмұнын айқын түсіну – тәрбиеленушілердің жеке тұлға ретінде қалыптасуына, дамуына әсер етері сөзсіз.

Әдебиеттер тізімі

1. Бабенко А. Помочь ребѣнку [адаптироваться в детском саду] Дошкольное воспитание. - 1990. - №11. - 32-34.
2. <https://melkie.net/vidy-deyatelnosti-v-dou/innovatsionnaya-deyatelnost-v-dou-v-sootvetstvii-s-fgos.html>

ЕРЕКШЕ БІЛІМ БЕРУДІ ҚАЗІТ ЕТЕТІН БАЛАЛАРҒА БІЛІМ БЕРУДІҢ ЗАМАНАУИ ӘДІСТЕРІ

Ибратуллова Индира Акылбаевна
Мектеп психологы

Андатпа. Білім берудің заманауи әдістерін қолдану арқылы ерекше білім беруді қажет ететін балаларға жағдай жасау.

Аннотация. Создание условий для детей с особыми образовательными потребностями с использованием современных методов обучения.

Ерекше сұранысты қажет ететін балаларға білім беру кез келген ел үшін негізгі міндеттердің бірі болып табылады. Бұл – әркім өз іс-әрекетінің қажеттігі мен қатыстылығын сезіне білетін шын мәніндегі инклюзивті қоғам құруға қажетті шарт. Біз әрбір балаға оның сұранысы мен басқа да жағдайларына тәуелсіз, өз әлеуетін толық жүзеге асыруға, қоғамға пайда әкелуге және оның толыққанды мүшесі болуға мүмкіндік беруге міндеттіміз.

Дэвид Бланкет

Өзгеріске, жаңалыққа толы бүгінгі заман талабы мұғалімге алдында отырған бірі шапшаң, бірі баяу, енді біреулері төмен қабылдайтын зейіні, қабылдауы, есте сақтауы, ойлауы әр қилы шәкірттердің жүрегіне жол таба білетін білім біліктілігі жоғары, жаңашыл, ізденімпаз ерен қасиет иесі болуды міндеттейді. Әлемдік оқу үрдісінің өзегі - жаңа технологиялар екені мәлім. Әрбір технология өзіндік жаңа әдіс-тәсілдермен ерекшеленеді. Әдіс-тәсілдерді мұғалім ізденісі арқылы оқушы қабілетіне, қабылдау деңгейіне қарай іріктеп қолданады интерактивті модульдік технология қағидаларын іске асыру барысында оқушылардың танымдық белсенділіктерін, білім сапасын жоғарлатуға көмектеседі. Биік жетістіктерге жету үшін, мұғалім баланың мінез-құлқын, сана-сезімінің жетілу дәрежесін таным үрдістерінің (түйсігі, қабылдауы, ес, ойлау, сөйлеу, зейінінің) дұрыс бағытта қалыптасып, дамуын қадағалап әрі дамытып отыру керек.

Сонымен қатар ерекше білімді қажет ететін балаларды оқытудағы ақпараттық–коммуникациялық технологияларды қолдану: біріншіден, оқушылардың білімін берік меңгерту құралы болса, екіншіден, балалардың сабаққа деген қызығушылығын, белсенділігін арттырып, білім сапасын көтеру болып табылады.

Ерекше білімді қажет ететін оқушылардың танымдық қабілеттерін жетілдіру мақсатында, олардың жеке психофизикалық ерекшеліктерін ескере отырып түзете дамыту сабақтары өткізіледі. Ерекше білімді қажет ететін оқушылардың бойындағы кемшіліктерді түзету, жан- жақты жүргізілетін оқу-тәрбие жұмысының нәтижесінде оқушыларды қоғамдық өмірге бейімдеу, сонымен қатар зейінін қалыптастыру, ойлау, есте сақтау қабілеттерін және тілдерін дамыту, яғни танымдық қызметін дамытуда оқытушылар және арнайы маман иелері (дефектолог, логопед, психолог т.б) түрлі заманауи технологияларды қолданып келеді. Соның ішінде ең көп кездесетін технологиялардың бірі Монтессори әдісі, ойын терапиясы, арт терапия, құм терапиясы т.б. Сонымен қатар интерактивті құралдардың көмегімен мұғалімнің, оқушының шығармашылықпен жұмыс істеуіне жол ашылып отыр.

Ерекше білімді қажет ететін оқушылардың танымдық қабілеттерін жетілдіру мақсатында, олардың жеке психофизикалық ерекшеліктерін ескере отырып түзете дамыту сабақтары өткізіледі. Ерекше білімді қажет ететін оқушылардың бойындағы кемшіліктерді түзету, жан-жақты жүргізілетін оқу-тәрбие жұмысының нәтижесінде оқушыларды қоғамдық өмірге бейімдеу, сонымен қатар зейінін қалыптастыру, ойлау, есте сақтау қабілеттерін және тілдерін дамыту, яғни танымдық қызметін дамытуда оқытушылар және арнайы маман иелері (дефектолог, логопед, психолог т.б.) түрлі заманауи технологияларды қолданып келеді. Соның ішінде ең көп кездесетін технологиялардың бірі Монтессори әдісі, ойын терапиясы, арт терапия, құм терапиясы т.б. Сонымен қатар интерактивті құралдардың көмегімен мұғалімнің, оқушының шығармашылықпен жұмыс істеуіне жол ашылып отыр.

М. Монтессори әдісі балаларға жауапкершілікті сезінуге, өздігінен шешім қабылдауына, топта да, жеке де жұмыс жасай алуына, таңдау жасай алуына, өз уақытын ұйымдастыра білуіне, өзіне сеніммен қарауына мүмкіндіктер береді, қолайлы жағдай туғызады. Бұл әдістің мақсаты - балалардың табиғи мінезін, қабілетін, тәрбиешінің нұсқауымен емес, өз еркімен тәуелсіздік рухында тәрбиелеу. «Өзімнің жасауыма мүмкіндік бер» дейді мұндағы бала. Балаларға дауыстап сөйлеу бұл әдісте мүлдем жоқ. Ұйымдастырушысы балаларға әр сала жайлы қызықтыра мағлұмат береді. Балалардың жас ерекшеліктері әр түрлі, 3 пен 6 жас бірге өз қалауларымен жұмыс жасайды. Бұл жастың қабілетін ашуға, үлкеннің кішіге мейірім, қамқорлығын сезінуге мүмкіндік берері сөзсіз. Қай салада жұмыс жасау бала қалауында: зертханада, жаратылыстану, аспан әлемі, асхана, қолөнер, бейнелеу, сумен, т. б. Еркін жұмыс жасау барысында жетістігін өзі көріп, қатесін де өзі жөндеуі - ішкі дүниесін тәртіпке баулып, жеке адамгершілік қасиеттерін дамытады деп ойлаймын.

АРТ-ТЕРАПИЯ мүмкіндігі: - балада когнитивтік дағды қалыптастырады: назарды, жадыны және ойлау қабілетін дамытады; - әдеттегіден өзгеше ракурс арқылы өмірлік тәжірибесін жетілдіреді; - бейнелі, қимылдық және дыбыстық құралдарды қолдана отырып, қарым-қатынас жасауға үйренеді; - өзі және өзгелер риза боларлықтай мәнерлі сөйлеуге дағдыланады; - құнды, әлеуметтік дағды қалыптастырады; - жаңа рольдерді меңгеріп, жеке тұлғаның беймәлім қырларын ашып, оны бақылауды үйренеді; - өзін-өзі бағалауын көтереді; - шешім қабылдап үйрену дағдысын жетілдіреді; - босаңсу, жағымсыз ойлар мен жағымсыз сезімдерге бой алдырмауға көмектеседі; - бейнелеу өнерімен, әуенмен шұғылданып, шығармашылық қабілетін шыңдайды.

Құм терапиясы тактілі-кинетикалық сезімталдығы мен қолдың ұсақ моторикасын дамытады; бұлшық етке түскен күшті басады, бала өзін өзгелердің қорғайтынын сезінеді, белсенділікті дамытады, бала тіліне түсінікті түрде жеткізілетін өмірлік тәжірибені шыңдайды; жағымсыз күшті жеңуді үйретіп, көңіл-күй сезімін қалыпқа түсіреді; балаға ойынды шынайы өмірмен астастыруға мүмкіндік береді. Болып жатқан жағдайлардың мәнін түсініп, мәселенің шешімін табуға көмектеседі; «нашар суретші» кешенінің алдын алып, дайын пішіндер арқылы композиция құруға үйретеді; шығармашылығы

дамиды, сәтті жетістікке жеткізетін өзгеше шешімдер табады; көру мен кеңістік бағдарын жетілдіріп, тілдік мүмкіндігін шыңдайды; сөздік қорын молайтады; дыбыстық-буындық талдау мен синтездеу дағдысын қалыптастырады; фонематикалық дыбыс пен қабылдауды дамытады; лексикалық-грамматикалық қатынас тілін дамытуға жағдай жасайды; әріп үйренуге көмектеседі, жазу мен оқу дағдысын қалыптастырады.

Масару Ибуканың «Үштен кейін кеш» атты кітабы бала тәрбиесі мен дамуының ерте кезінде қалыптастыру керек екенін айтады. Бірінші үш жылдық бала зияттылығының(интеллектуалдылығының) қалыптасуына үлкен ықпал етеді. Жан-жақты даму кезеңінде әр күн маңызды болып саналады. Баланы жастан дейтін едік, дұрыс емес, баланы бесіктен де емес, құрсақтан тәрбиелеу керек. Біздің қалыптасқан дағдымыз бойынша адам тәрбиені жүре келе, қоғамнан жинақтайтын тәрізді. Алайда, құрсақтағы баланың өзі анасынан тәрбие ала бастайды. Автордың пікірі бойынша кішкентай балалар кез-келген нәрсені тез қабылдап алады. Бала тәрбиесін ерте кезден дамыту үшін өте қарапайым, түсінікті әдістерді ұсынады және оған қоршаған орта үлкен ықпалын тигізеді, - дейді Масару Ибука. Оның ойынша, үлкендер әрең қабылдап, ұғатын нәрсені, кішкентайлар ойнап жүріп қабылдайды. Бүгінгі таңда ана мен бала тәрбиесіне көп көңіл бөлу керек. Сонда ғана жастар жанашыр және бауырмал болады. Автордың да негізгі ойы мынада жатыр: ерте кезеңде дұрыс қалыптасқан тәрбие - надандық, сауатсыздық, өзіңе деген сенімсіздікті жояды, сол арқылы кедейшілік, өшпенділік, қылмыс азаю жолына түсер. Ешбір бала кемеңгер(гений) болып, не ақымақ болып туылмайды. Барлығы бала өмірінің шешуші сәтіндегі, яғни алдыңғы мидың даму кезеңінің деңгейі мен стимуляциясына байланысты. Бұл үш жасқа дейінгі уақыт. Бала-бақшадағы тәрбие кеш болады.

Ерте даму тудың негізгі мақсаты - бақытсыз балаларды болдырмау. Балаға жақсы әуенді тыңдату және скрипкада ойнату, бұның барлығы одан атақты музыкант шығару үшін емес. Оған шет тілдерін данышпан лингвист болу үшін емес, тіпті оны бала бақшаға не мектепке жақсы дайындау үшін емес. Ең бастысы баланың шексіз әлеуетті (потенциалды) мүмкіндіктерін дамыту, сол арқылы оған және әлемге үлкен қуаныш сыйлау. Нәрестенің әлеуетті мүмкіндіктері мол. Өйткені, ол дәрменсіз, нақ осы қасиеті үшін оның мүмкіндіктері зор.

Пайдаланған әдебиеттер:

1.«Инклюзивное образование: построение и организация инклюзивного образовательного пространства»

1 часть Е.В. Шестакова, Т.В. Сорокина. Ақтөбе 2011

2. Жалмухамедова А.К., Халыкова Б.С. Раннее развитие детей с ограниченными возможностями. Алматы 2012

3.Коррекционная педагогика: методика обучения и воспитания детей с нарушением развития № 1, 2013

4.Научно-практический журнал «Специальное образование в Казахстане» №2,2012

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ КҮНДЕЛІКТІ ҚАУІПСІЗДІК ЕРЕЖЕЛЕРІН САҚТАУҒА БЕЙІМДЕУ

С. Ибрахимова, Қ. Н. Сейтхазина

МҚК «Мөлдір» бөбекжайыҚарағанды қаласы

Балаларға қамқорлық әрқашан ересектердің назарында болуы керек. Кез – келген төтенше жағдайда балалардың денсаулығын, өмірін қорғау-қоғамның ең адамгершілік, маңызды міндеттерінің бірі. Мектепке дейінгі жас – адам тұлғасы қалыптасатын, өмірлік тәжірибе мен қоғамның салауатты имиджінің берік негіздері қаланатын маңызды кезең. Балалар өздерінің физиологиялық ерекшеліктеріне сәйкес оларды қоршап тұрған қауіптің барлық өлшемін әлі анықтай алмайды. Олардың қозғалыс белсенділігі, қызығушылығының жоғарылауы, тәуелсіздікке деген ұмтылыс көбінесе қауіпті жағдайларға әкеледі. Сондықтан ересек адамға табиғаты бойынша баласын қорғау миссиясы жүктелген. Балаларға әртүрлі жарақаттардан, жарақаттардан аулақ болуға ақылмен көмектесу керек. Бала кезінен бастап оларда тұрмыстық заттарды дұрыс пайдалану әдетін тәрбиелеу

Забота о них всегда должна находиться в центре внимания взрослых. Защита здоровья, жизни детей в любых чрезвычайных ситуациях – одна из самых гуманных, самых важных задач общества. Дошкольный возраст – важнейшей период, когда формируется человеческая личность, закладываются прочные основы опыта жизнедеятельности, здорового образа общества. Дети по своим физиологическим особенностям еще не могут самостоятельно определить всю меру опасности, которая повсюду окружает их. Их двигательная активность, повышенная любознательность, стремление к самостоятельности, нередко приводит к травм опасным ситуациям. Поэтому, на взрослого человека природой возложена миссия защиты своего ребенка.

Детям нужно разумно помогать избегать различные повреждения, травмы. Объяснять как нужно себя вести во дворе, на улице, дома.

Соңғы жылдары қауіпсіздік негіздерін қалыптастыру аса өзекті мәселе болып отыр. Бұл мәселеге білім беру ұйымдарының барлық түрлері мен деңгейлерінде ерекше көңіл бөлінеді. Мектеп жасына дейінгі балалар түрлі қауіпсіздікке жиі ұшырайды. Олар өздерінің физикалық күші мен интеллектуалды-тұлғалық мүмкіндіктерін, қауіпті жағдайды бағалай алмайды, бірақ қауіпсіздік негіздерін қалыптастыруға мүмкіндік беретін жаңа тәжірибені үйренуге қабілетті болып келеді.

Ата-аналар балабақшаға ең құндысы - ойланбаған балаларына сенеді. Ал балабақша-бұл біртұтас организм, мұнда басшылықтан бастап техникалық қызметкерлерге дейінгі барлық адамдар өмір мен денсаулықты сақтауға, бізге сеніп тапсырылған балалардың қауіпсіздігіне толық жауап беруі керек. Бүгінгі таңда өмірдің өзі ересектерді ғана емес, сонымен бірге балаларды өмір қауіпсіздігі негіздеріне үйрету қажеттілігін дәлелдеді, өйткені әлеуметтік,

табиғи және экологиялық қолайсыздық жағдайында баланың қоршаған әлемді танудағы табиғи қызығушылығы ол үшін қауіпті болуы мүмкін. Сондықтан біз баланың жеке қауіпсіздігі мен басқалардың қауіпсіздігіне саналы және жауапты көзқарасын қалыптастыруымыз керек, жеткіліксіз жағдайларда дұрыс әрекет ету қабілетіне тәрбиелеуіміз керек. Бұл міндеттер ата-аналардың да, білім беру мекемелерінің мұғалімдерінің де алдында тұр. Өйткені, топта, серуендеуде, спорт алаңында қабілетсіз мінез-құлықпен бала денсаулығына зиян тигізуі мүмкін. Өзіне сенімді, стресске төзімді тұлғаның дамуына ықпал ететін жайлы, қолайлы микроклимат, балалардың психикалық жылуы мен эмоционалдық әл-ауқатының атмосферасы; - кеңістіктік-пәндік орта; - балалардың танымдық белсенділігін ынталандыратын ойын ортасы. Әрекет сонымен бірге балаға қоршаған әлемді барабар білуге және осы әлемнің бір бөлігі болуға мүмкіндік беретін шарт пен құрал болып табылады.

Қауіпсіздік - бұл үйренген білімнің жиынтығы ғана емес, әртүрлі жағдайларда өзін дұрыс ұстай білу. Адамның өмірлік белсенділігі оның қоршаған ортасымен тығыз байланысты. Өмір қауіпсіздігі мәселесі бүкіл әлемде мойындалады. Жеке адамның және қоғамның ұлттық қауіпсіздігі мен өмірін қамтамасыз етудегі шешуші рөл білімге тиесілі. Өмір бізге қауіпсіз өмір сүру қажеттілігін үнемі дәлелдейді, мектепке дейінгі білім беру мекемесінің қызметкерлерін, ата-аналар мен балаларды қазіргі жағдайда қауіпсіз өмір салтына үйретуді талап етеді. Баланың қауіпсіздігіне байланысты проблемалар шеңберін тек балабақша аясында шешу мүмкін емес екенін бәріміз білеміз. Сондықтан балалардың қауіпсіздігі бойынша жұмыста жетістікке балалардың ата-аналарымен тығыз қарым-қатынас жасау арқылы қол жеткізуге болады, өйткені баланың балабақшада алатын білімі отбасы жағдайында бекітілуі керек. Қала көшелеріндегі тұрмыстық заттар, тұрмыстық жағдайлар, қозғалыс жылдамдығы, көлік ағындарының қарқындылығы жазатайым оқиғаларға әкелуі мүмкін. Мектеп жасына дейінгі кезеңде бала көптеген ережелермен, нормалармен, ескертулермен, талаптармен танысады. Алайда, олардың маңыздылығын елестету қиын. Қауіпсіздікке тәрбиелеу-мектепке дейінгі, мектеп және т.б. білім беру жүйесінде жалғасатын, ерте жастан басталатын (ата-аналар тәрбиелейтін) үздіксіз, жүйелі және дәйекті процесс.

Барлық оқу қызметі мен барлық тренингтер және балаларға арналған кез-келген проблеманы ұсыну ойын түрінде болуы керек. Ойын барысында нақты әлемде болуы мүмкін көптеген жағдайларды ойнауға болады, балалар іс жүзінде қиын жағдайлардан шығуды үйренеді. Жұмыстың басты мақсаты-балаларда күнделікті өмірде, қоғамда, табиғатта қауіпсіз мінез-құлық негіздерін қалыптастыру. тәрбие балаларға қауіп-қатердің "сезімін" ояту арқылы жүзеге асырылады, бірақ қорқыныш емес, жағдайды бағдарлай білу. Қауіпсіз мінез-құлық дағдыларын тәрбиелеу баланың қоршаған әлемді білуге деген ұмтылысы негізінде жүзеге асырылады, оның қызығушылығын

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Степаненко Э. я., Филенко М. ф. - мектеп жасына дейінгі балаларға жол ережесі туралы: балалар тәрбиешісіне арналған нұсқаулық,бақша.- 3-ші басылым.. – М.: Ағарту, 1979.- 63с., ил.

2. Авдеева Н.Н., Князева Н.Л., Стеркина Р.б. – Қауіпсіздік: үлкен мектеп жасына дейінгі балалардың өмір қауіпсіздігі негіздері бойынша Оқу құралы. - Санкт-Петербург.: "БАЛАЛЫҚ ШАҚ-БАСПАСӨЗ", 2010.-144с.2013-2022 "Санкт-Петербург қосымша кәсіптік білім беру орталығы" дербес коммерциялық емес ұйымы ("Санкт-Петербург қосымша кәсіптік білім беру орталығы"АҚ)

КӘСІПТІК БАҒДАРЛАУ ЖҰМЫСЫ АРҚЫЛЫ БАЛАЛАРДЫҢ БОЛАШАҚ МАНСАБЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Иешова Айман Еренгайыловна

Балқаш қаласы, «Зияткер» мамандандырылған мектеп-лицейі» КММ

Андатпа. Мамандық таңдау - ересек өмірге деген маңызды қадам. Таңдау кезінде ең бастысы - бұл мамандықтан не қалайтыныңызды, бұл мамандық сіз қалаған мамандық па соны түсінуіңіз керек.

Адамның ішкі жан-дүниесі, оның даралығы мен өзіндік ерекшелігі оның дамуына, әрине, мамандық таңдауына әсер етеді.

Бүгінгі таңда көптеген мамандықтар бар және кез келген оқушы өмірін қандай мамандықпен байланыстыруды, қайда оқуды және қайда жұмысқа баруды шешу үшін алдында қиын таңдау тұр.

Мамандық таңдауда рухани серпінмен ғана емес, парасаттылықпен де шешім қабылдай білу керек – өйткені, таңдаған мамандық сізді және сіздің жақын адамдарыңызды тұрақты болашақпен қамтамасыз ететініне сенімді болуыңыз керек.

Выбор профессии – это важный шаг во взрослую жизнь. Самое главное в выборе понять, чего ты хочешь от этой профессии, сможет ли эта профессия ответить взаимностью.

Внутренний мир человека, его индивидуальность и неповторимость во многом влияют на его развитие, и, безусловно, на выбор профессии. На сегодняшний день существует много профессий, и любой школьник, стоит перед сложным выбором, решая, с какой деятельностью связать свою жизнь, где учиться и куда пойти работать. Сейчас вы должны определиться не только душевными порывами, но и здравым разумом – ведь вы должны быть уверены, что выбранная профессия обеспечит вас и ваших близких стабильным будущим.

Кәсіптік бағдар беру әдістері

Белгілі бір мамандықты игеріп, одан кейін табысты жұмыс істеу үшін қызметкердің жеке басына қоятын талаптарға сай келетін адамда осы

мамандықтың белгілі бір қасиеттер болуы керек. Кәсіптік бағдар беру әдістерін негізінен жастармен, соның ішінде кәсіби өзін-өзі анықтау сатысында тұрған мектеп оқушыларымен жүргізу өте қажет. Кәсіптік бағдар берудің әртүрлі әдістері әртүрлі теориялық тәсілдерге негізделген, сондықтан олардың көмегімен алынған нәтижелер әрқашан бір-бірімен сәйкес келмеуі мүмкін. Мысалы «Дифференциалды диагностикалық сауалнама» және «Кәсіби дайындық сауалнамасы» әдістері мамандықтардың психологиялық жіктелуіне негізделген. Бұл әдісті Е.А. Климов іс жүзінде классификация бойынша жұмысшының жұмыс барысында қандай қызметі бар екеніне байланысты, барлық мамандық түрін бес түрге бөледі. Бұл «адам – адам», «адам – техника», «адам – белгі жүйесі», «адам – көркем бейне» және «адам – табиғат» мамандық түрлері. Бұл кезде ДДС әдістемесі КДС әдістемесімен салыстырғанда неғұрлым қысқа болып табылады және бұл екі пайымның бірін таңдауға негізделеді. ДДС әдістемесінің қарапайымдылығы әр түрлі санаттағы адамдарды жасөспірімдер мен ересек адамдарды, тіпті жеткіншектерді де тесттілеуден өткізуге жарамды болып табылады, сонымен қатар кәсіби тұрғыдан талдауға мүмкіндік береді

Ал, литва психолгі Ляонас Антанович Йовайша тұлға құрылымында мамандық таңдауды анықтайтын төрт компонентті ажыратады олар: белсенділік, мүмкіндік, стиль және бағыт.

Адами тұлға белсенділік көріністерімен (соның ішінде мамандық таңдауда) және өзін-өзі көрсету сипатымен (адам әрекетінің бағытында), жеке тұлғаның мүмкіндіктерінде және стилінде ұсынылған тұтас ұйымдасуымен зерттеледі.

Ал, Холланда әдістемесі де қызықты, өйткені бұл климовтан басқа мамандықтарды жіктеуге негізделген, сондықтан басқа кәсіптік бағдар беру әдістерін тиімді толықтыра алады. Холланда әдістемесі кәсіби тұлғалық бағыттылықтың алты түрінің бірін анықтауға мүмкіндік береді, олар: «реалистикалық», интеллектуалдық», «әлеуметтік», «конвенционалды», «көркемдік» деп аталады. Бұл әдіс кәсіби қызығушылықтармен бейімділіктерді анықтаудан гөрі үлкен мүмкіндіктерге ие.

Холланда әдісімен анықталатын жеке тұлғаның кәсіптік бағыттылығының түрлері белгілі бір дәрежеде Климов мамандықтарының классификациясына сәйкес келетінін атап өткен жөн. Сонымен, тұлғаның «реалистік» түрі «адам – технология» және «адам – табиғат» сияқты кәсіптерге барынша сәйкес келеді және жұмысшылар мен инженерлік-техникалық мамандықтар мен лауазымдарға бағытталғандығын сипаттайды. Тұлғаның «интеллектуалдық» түрі қоғамдық және жаратылыстану ғылымдары саласымен, яғни «адам-адам», «адам-табиғат» сияқты к мамандықтармен көбірек байланысты.

«Әлеуметтік» түрі «адам-адам» типіндегі қызмет көрсету саласындағы, білім беру мен медицинадағы мамандықтарға бейімділігін анықтайды. «Кәдімгі» түрі «адам – белгі жүйесі» типіндегі ақпараттық мамандықтарға бейімділігін сипаттайды.

«Кәсіпкерлік» тип Климов типінің кәсіп түрімен сөзсіз байланысты емес және олардың кез келгенінде кәсіп түрінде көрінуі мүмкін, дегенмен

басқарушылық кәсіптермен лауазымдарға бағдарлану осы түрдің өкілдерін «адам – тұлға» кәсіптерімен тығыз байланыстырады. Ақырында, тұлғаның «көркем» түрін «адам — көркем бейне» типіндегі мамандықтарға оңай жатқызуға болады.

Әрбір мектеп бітіруші түлек үшін мамандық таңдау оңай емес. Мамандық таңдаудың көптеген әдістері бар екені белгілі, мамандық таңдауға көптеген факторлар да әсер етеді. Сондықтан мектеп оқушылары арасында сауалнама жүргізіп, қорытындысын жинақтай отырып, мектеп бітіруші түлек үшін мамандық таңдау жоспарын құру қажет. Жоспардың бірінші сатысы сауалнама жүргізуден бастау алғаны орынды.

Түлектерге арналған сауалнама 9-11 сынып оқушылары арасында жүргізілді.

Сіз мамандық таңдадыңыз ба?; Мамандық таңдауды қалай шештіңіз?; Мамандық таңдауыңызға не көмектесті?; Бұл мамандықты таңдау үшін не істеп жатырсыз?;

Сауалнама қорытындысы:

«Мамандық таңдауды қалай шештіңіз?» деген сұрақтың жауабына қарасам, оқушылардың жартысынан көбі мамандықты өз бетінше таңдаған.

11-сынып оқушылары мамандық таңдауды таңдау пәндері арқылы жүзеге асырған. 9-сынып оқушылары ата-аналарының кеңесіне байланысты таңдаған.

Мамандық таңдау бойынша зерттелген материалдарды және түлектердің сауалнамасын салыстыра отырып, мамандық таңдаудың келесі схемасын ұсынамын:

1.Э.Л. Климовтың Дифференциалдық диагностикалық сауалнамасын өтіңіз. (әр мектеп бітіруші тестті онлайн тапсырады), осыдан өзіңіздің кәсіби бағдарыңызды, өз-өзіңді бағалауыңызды, қызығушылықтарыңызды және өзіңізге сәйкес мамандық түрін анықтаңыз.

2.Йовайши әдісін өтіңіз. (тестті онлайн тапсыру). Алынған мәліметтер бойынша сізге келетін мамандықтарды жазыңыз.

3.Өзіңіздің қызығушылығыңызды, сүйікті іс-әрекетіңізді анықтаңыз.

4. Өз қызығушылығыңызды қолдана отырып мамандығыңызды талдаңыз.

5. Өткен әдістемелер арқылы және өз қызығушылығыңыз арқылы таңдаған мамандықтар тізімін салыстырыңыз. Сәйкес мамандықтарды жазыңыз.

6. Осы мамандықтардың қайсысы тұрақты табыс және сізге ұнайтынын таңдаңыз.

7. Осы мамандықты игеру үшін, таңдаған оқу орнына түсу үшін қандай пәндерді білу қажет екенін біліңіз.

8. Өзіңізді таңдаған мамандықтың иесі ретінде елестетіңіз, сіздің қалауыңыз осыма соны түсініңіз!

9. Өзіңіз таңдаған мамандықты ұнатпасаңыз, таңдауды басынан бастаңыз.

Менің мамандығым «Мамандық таңдау кескіндемесі» бойынша талдау жұмыстарына Е.Л. Климовтың «Дифференциалдық диагностикалық сауалнама» нәтижелерін зерттеп, адам – адам», «адам – техника», «адам – белгі жүйесі»,

«адам – көркем бейне» және «адам – табиғат» мамандықтары бойынша анықтама беріп оқушының ой-өрісін кеңейту жұмыстарын жүргізу қажет.

Йовайши әдісінің 9-11 сынып оқушыларынан алынған нәтижелері бойынша:

А) Йовайши әдісінде кәсіби артықшылықтарды анықтау;

Тестілеу нәтижесі бойынша менің кәсіби бейімділігім келесі бағыттар бойынша көбірек ұпай жинады:

В) Кәсіби бейімділік сауалнамасы;

Адамдармен жұмыс 10% (Бұл мамандықтапр ветеринар, дәрігер, мұғалім, эколог, жаттықтырушы және т.б.) Зерттеу жұмыстары 4% (геология, архиология т.б) Өндірістік жұмыс 0%(Өндіріс орындары) Эстетикалық әрекеттер 4% (мәдениет, өнер) Төтенше әрекеттер 3% (өрт сөндіруші, әскери қызмет)

Жоспарлау және экономикалық қызмет 3% (есепш», экономист, инженер т.б)

Қорытынды. Мамандықты дұрыс таңдау үшін мектеп оқушысы, мектеп бітіруші түлек әртүрлі оқу орындары туралы әдебиеттерді оқып, олардың қызығушылықтары мен бейімділігін ескеруі керек. Оқу орындары туралы интернеттен, кітапшалардан оқып танысып немесе ашық есік күндеріне баруға болады.

Мамандықты таңдай отырып, кім болғысы келетінін ұзақ зерттеген жөн. Таңдау алгоритмін құрастыру керек. Критерийлеріне назар аудару қажет. Әрбір мектеп бітіруші түлек мамандық таңдауда «Мамандық таңдау» схемасына сүйену қажет. Ең бірінші өз қабілеттеріне сеніп, міндетті түрде алдына мақсат қоя білу керек.

Әдебиеттер тізімі:

• Галицкая С. Компас мамандықтар әлемінде немесе Қалай дұрыс таңдау жасау керек: жоғары орта мектептің профилін жасау туралы / С. Галицкая //

• Козловский О.В. Мамандықты қалай дұрыс таңдау керек: әдістер, сынақтар, ұсыныстар. - Донецк: БАО, 2006. – [798 б.]

• Йовайша Л.А. Проблемы профессиональной ориентации школьников. – М., Педагогика, 1983.

• Климов Е.А. Как выбирать профессию. – М., Просвещение, 1990.

ОҚУШЫЛАРҒА МАТЕМАТИКА ПӘНІ АРҚЫЛЫ КӘСІБИ БАҒДАР БЕРУ

Измагамбетова Жахрия Идиятовна

*Балқаш қаласы білім бөлімінің
«С.Сейфуллин атындағы №7 мектеп-гимназиясы» КММ*

Андатпа. Бұл мақалада оқушылардың математикалық есептер шығара отырып, түрлі кәсіп түрлерімен танысып, оны игерудің жолдары туралы айтылады.

В данной статье рассказывается о том, как учащиеся, выполняя математические задачи, знакомятся с различными видами профессий и осваивают их.

Оқушылардың функционалдық сауаттылығы мектептен бастау алады. Мұғалім сабақта өмірден алынған мысалдар келтіре отырып, оқу пәндері арқылы оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыруға мүмкіндік жасайды.

Оқушылардың функционалдық сауаттылықтарын дамыту үшін жаратылыстану бағытындағы пәндер оқушылардың сапалы есептерді өз бетінше шығаруына көп көңіл бөледі. Сапалы, әр түрлі мамандықпен таныстыратын есептер шығару барысында оқушылар қажетті көлемдегі білімді ғана меңгермей, өз бетінше әрекет жасауға және болашақ мамандығын таңдай білуге үйренеді.

Оқушыларға сабақта және сыныптан тыс жұмыстарда кәсіби бағдар беру бастауыш сыныптан басталады. Бастауыш сыныптың көркем еңбек, бейнелеу өнері сабағы оқушылардың бойында белгілі бір кәсіпке қызығушылықты оятатыны белгілі. Сонымен қатар сыныптан тыс жұмыстар мен пәндік үйірмелердің де қосатын үлесі мол.

Пәндік сабақтарда да оқушылардың бойында белгілі бір кәсіпке қызығушылықты оятуға мүмкіндік бар деп есептеймін. Өзім сабақ беретін 9-сыныптың алгебра сабағында математикалық сауаттылыққа байланысты оқушыларға төмендегідей есепті ұсынғанды жөн көрдім.

Есеп №1

15т. кірпішті үш фирманың бірінен алу қажет. 1 кірпіш 5 кг тұрады. Төмендегі кестені пайдаланып, ең арзан сатып алуға қанша ақша төленетінін анықтаңыз.

Фирма	1 кірпіш бағасы	Жеткізу	Жеңілдік
Кірпіш №1	51 тг	7000 тг	Жоқ
Кірпіш №2	52 тг	6500 тг	100000тг-ден артық сомаға сауда жасаса, жеткізу тегін
Кірпіш №3	53 тг	6000т г	125000 тг-ден артық сомаға сауда жасаса, жеткізуге 50% жеңілдік

Бұл есепті шығаруды бастамас бұрын «сұрақ-жауап» әдісін қолданамын.

1-сұрақ: Фирмалардан арзанырақ кірпіш сатып алу үшін жасалатын бірінші әрекет қандай?

Жауап: Ең алдымен қанша дана кірпіш алатынымызды есептейміз.

2-сұрақ: Келесі қандай қадам орындалады?

Жауап: Әрбір фирма үшін алынатын кірпіш құнын жеңілдіктерді есепке ала отырып есептейміз.

Оқушылар арасында 51 тг ең аз болғандықтан 1-ші фирмдан арзан кірпіш алуға болады деген жаңсақ пікір де кездесуі мүмкін.

А)162000тг В)165 500 тг С)153 000тг Д) 152000 тг Е) 156 000 тг

Шешуі: $15т = 15000$ кг, $15000: 5 = 3000$ (кірпіш)

$51 * 3000 + 7000 = 153000 + 7000 = 160 000(тг)$ – 1- ші фирмдағы кірпіш құны

$52 * 3000 = 156 000(тг)$ – 2- фирмдағы кірпіш құны

$53 * 3000 = 159 000(тг)$ Осы бағаға 50% жеңілдік қосамыз:

$159 000 + 6000 * 0,5 = 162 000(тг)$ 3-фирмдағы кірпіш құны

Нәтижесінде 156 000 тг төленетінін, яғни екінші фирмдан кірпіш сатып алу тиімді екенін анықтаймыз.

Жауабы : 156 000 тг

Жоғарыдағы есепті қарастыру арқылы оқушылар тиімді сауда жасау жолдарын біле отырып, үнемділікке тәрбиеленеді. Құрылыс кәсібінің маманы ретінде де пайдалы мәлімет алады деп ойлаймын.

Құрлықтағы және судағы қозғалысқа берілген есептер, жұмысқа байланысты есептер, екі құбырды сумен толтыруға байланысты есептер қарастырып көрейік.

Есеп №2

Арақашықтығы 500 км болатын екі қаладан бір-біріне қарама-қарсы трактор мен жүк машинасы шықты. Егер жүк машинасының жылдамдығы трактор жылдамдығынан 4 есе артық және 4 сағаттан кейін олар кездесетін болса, трактордың жылдамдығы қандай?

Шешуі: Трактор жылдамдығы x км/сағ, ал жүк машинасының жылдамдығы $4x$ км/сағ.

Бұл жерде бір-біріне қарама-қарсы бағытталған қозғалыс болғандықтан екі көліктің жолы екі қаланың арақашықтығын құрайды. Есеп шарты бойынша теңдеу құрамыз:

$$(x+4x)4 = 500$$

$$5x = 500 : 4$$

$$5x = 125$$

$$x = 25$$

Жауабы: трактордың жылдамдығы 25 км/сағ

Құрлықтағы қозғалыстың үш түрі болатынына назар аударамыз:

1) Бір-біріне қарсы қозғалыс

2) Бір-бірін қуалай жүретін қозғалыс

3) Бір-біріне әр түрлі бағытта қарама-қарсы болатын қозғалыс

Есеп №3

Моторлы қайық ағысқа қарсы 12 км және ағыс бойымен 12км жүзіп, ағыспен жүзгенге қарағанда ағысқа қарсы 1 сағ артық жұмсады. Қайықтың тынық судағы жылдамдығы 9 км/сағ болса, өзен ағысының жылдамдығы қандай?

Шешуі: Өзен ағысының жылдамдығы x км/сағ

$(9+x)$ км/сағ – қайықтың ағыспен жүзгендегі жылдамдығы

(9-x)км/сағ – қайықтың ағысқа қарсы жүзгендегі жылдамдығы

Есеп шарты бойынша теңдеу құрамыз: $\frac{12}{9-x} - \frac{12}{9+x} = 1$

Рационал бөлшектерді ортақ бөлімге келтіріп, өрнекті ықшамдап, квадрат теңдеу аламыз.

$$x^2 + 24x - 81 = 0$$

$$D = b^2 - 4ac = 144 + 81 = 225$$

$x_1 = 3$, $x_2 = -27$ - есеп шартын қанағаттандырмайды.

Жауабы: 3 км/сағ

Судағы қозғалыс пен құрлықтағы қозғалыстың айырмашылығын көре отырып, қозғалысқа есептер шығаруды үйренеді. Суға байланысты кәсіпті меңгеруге септігін тигізеді.

Есеп №4

1 кітап сөресін жасау үшін 4 ұзын тақтай, 6 қысқа тақтай, 12 кіші бұрамалы шеге, 2 үлкен шеге, 14 бұранда қажет. 26 ұзын тақтай, 33 қысқа тақтай, 200 кіші бұрамалы шеге, 20 үлкен бұрамалы шеге және 510 бұрандадан қанша кітап сөресін жасауға болады?

Шешуі: $26:4 = 6$ (қалдық 2) ұзын тақтай

$33:6 = 5$ (қалдық 3) қысқа тақтай

Кітап сөресінің саны қысқа тақтайдың санына байланысты болады, себебі 33-ті 6-ға бөлгенде 5 қысқа тақтай шығып тұр. 6 қысқа тақтайдан 5 дана, ендеше 5 кітап сөресін жасауға болады.

Жауабы: 5 кітап сөресі

Бұл есепті шығару арқылы оқушы ұсталық кәсіпке бейімделеді, логикалық ойлауын дамытады, дәл есептеумен айналысады. Осы есепті шығара отырып, көркем еңбек пәнінде оқушыларым ағаш сөресін жасап, қанша құралдар кететінін есептеп және бір сөре жасау үшін бірнеше бала жұмылдырылғанын көздерімен көрді. Яғни қандай жұмыс болсын, қандай кәсіп болсын, оның ретін тапқанда ғана істері өнетінін білді. Сонымен қатар бір маман иесі болу үшін тек бір ғана пәнмен ғана шектелмей, бірнеше пәнді дұрыс меңгеру керек екеніне де көз жеткізді.

Есеп №5.

Ағаш ұсталарының екі бригадасы орындықтар жасап шығарды. Бірінші бригада 65 орындық және екінші бригада 66 орындық жасады. Бірінші бригада бір күнде екінші бригадаға қарағанда 2 орындық артық жасады, бірақ екінші бригадаға қарағанда бір күн кем қалып отырды. Бір күнде екі бригада бірігіп неше орындық жасады?

Шешуі: Екінші бригаданың еңбек өнімділігі x күн.

Бірінші бригаданың еңбек өнімділігі $(x+2)$ күн, $x > 0$

Есеп шарты бойынша теңдеу құрамыз: $\frac{66}{x} - \frac{65}{x+2} = 1$

Түрлендірулер жасағаннан кейін квадрат теңдеу аламыз: $x^2 + x - 132 = 0$

Квадрат теңдеудің түбірлері. $x_1 = 11$, $x_2 = -12$

$x = -12$ мәні есеп шартын қанағаттандырмайды, сондықтан $x = 11$

Демек екінші бригада өнімділігі 11 күн, бірінші бригада өнімділігі 13 күн.

$$11 + 13 = 24(\text{күн})$$

Міне, осындай жұмысқа байланысты есептерді шығару барысында оқушылар еңбек өнімділігі, екі бригада немесе екі жұмысшы біріге отырып, бір жұмысты аяқтау немесе бір-бірінен оза(қала) отырып, жұмысты бітіру сияқты ұғымдармен танысады. Белгілі бір кәсіпті тереңірек білуге ұмтылады.

Есеп№6.

Такси қызметінің алғашқы бір километрі 1,75\$, одан кейінгі әрбір километрге 25 цент төленеді. Осы қызметті қолдана отырып, 7\$-ға қандай арақашықтықты жүріп өтуге болады?

Шешуі: $1\$ = 100$ цент, 25 цент $= 0,25\$$

1км-ге 1,75 \$ төлеу керек.жүруіміз тиіс жол – x км

Есеп шарты бойынша теңдеу құрамыз:

$$1,75 + 0,25x = 7$$

$$0,25x = 5,25$$

$$x = 21$$

$$21 + 1 = 22(\text{км})$$

Жауабы :22 км жүруге болады.

Жоғарыдағы есепті шешу үшін 1 доллардың неше цент болатынын білу және жүретін жол мен оған төленетін жолақының тығыз байланысты екенін ұғады және оқушының математикалық сауаттылығы жақсы дамиды.

Қарастырылған есептерді шығару барысында сөз болып отырған мамандықтар жөнінде оқушылар кеңінен мағлұматтар ала отырып, сол мамандықтың қыр-сырын түсінеді. Сонымен қатар оқушылардың қандай кәсіпке бейімділігін, қызығушылығының басымдығын да көруімізге болады. Мен де математика мұғалімі ретінде кез-келген есептерді шығарта отырып, оқушыларымның болашақ мамандық таңдауына аз да болса, үлесімді қосып жатырмын деп ойлаймын. Себебі негізгі мектеп бітіріп отырған оқушыларым биылғы жылы құрылыс саласы бойынша.

РАЗВИТИЕ НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИХ НАВЫКОВ В ШКОЛЕ И КОЛЛЕДЖЕ

Иманова Шолпан Шарапбековна

*КГУ «ОШ №6 города Шахтинска»
Академия «Болашак», город Караганда*

Аннотация. В статье рассматривается проблема приобщения школьников и студентов к научно-исследовательской деятельности в процессе их обучения в образовательном учреждении. Рассматриваются педагогические принципы и условия организации научно-исследовательской деятельности, учащихся в современном образовательном учреждении.

Аннотация. Мақалада оқушылар мен студенттерді білім беру мекемесінде оқу процесінде ғылыми-зерттеу қызметіне тарту мәселесі қарастырылады. Қазіргі білім беру мекемесінде оқушылардың ғылыми-зерттеу қызметін ұйымдастырудың педагогикалық принциптері мен шарттары қарастырылады.

Введение

Стремительно меняющаяся жизнь заставляет нас пересматривать роль и значение исследовательского поведения в жизни человека и исследовательских методов обучения в практике массового образования. С началом XXI века становится всё более очевидно, что умения и навыки исследовательского поиска в обязательном порядке требуются не только тем, чья жизнь уже связана или будет связана с научной работой, они необходимы каждому человеку.

Проблема формирования исследовательских умений особенно актуальна для подростков. Пубертатный возраст наиболее благоприятен для развития творческого мышления, исследовательских умений, так как в этот период происходят существенные сдвиги в мыслительной деятельности, мышление становится последовательным, зрелым, критичным [1, 83].

В этой связи большое значение для формирования у подростков исследовательских умений имеет использование новых внеурочных форм работы с учащимися.

Анализ литературы по теме исследования показывает, что проблема формирования исследовательских умений подростков недостаточна разработана. Между тем, как показала практика, учителя нуждаются в обоснованных рекомендациях в этой области.

В ходе исследования выявлено противоречие между необходимостью повышения эффективности формирования исследовательских умений школьников и студентов колледжа и недостаточной разработанностью теоретического и методического обеспечения этого процесса.

Цель исследования: изучение процесса формирования исследовательских умений учащихся школ и колледжей.

Объектом исследования является процесс формирования исследовательских умений подростков в школе и колледже.

Предмет исследования – процесс формирования исследовательских умений учащихся в школе и колледже

Гипотеза исследования - формирования исследовательских умений школьников и студентов колледжа будет эффективным, если: теоретически обоснована и внедрена модель формирования исследовательских умений подростков; определены критерии, показатели, позволяющие отслеживать уровни сформированности исследовательских умений подростков.

Задачи исследования:

- 1) дать характеристику понятийному аппарату исследования;
- 2) определить критерии, показатели, охарактеризовать уровни сформированности исследовательских умений школьников и студентов колледжа;

Методы исследования: теоретический анализ, обобщение, анализ литературы, изучение и обобщение передового педагогического опыта, изучение опыта работы учителей.

Научная новизна исследования заключается в том, что будет изучена модель формирования исследовательских умений учащихся школ и колледжей, включающая следующие компоненты: цель, задачи, принципы, содержание, этапы, организационные формы, методы, средства, результат.

Теоретическая значимость исследования состоит в том, в работе на основе изученной научной литературы дана характеристика понятий «исследовательская деятельность», «исследовательские умения», рассмотрены этапы формирования исследовательских умений подростков, определены критерии, показатели, уровни сформированности исследовательских умений подростков.

Практическая значимость исследования заключается в том, что на основе изучения литературы и практики работы учителей могут быть разработаны программы, способствующая совершенствованию формирования исследовательских умений подростков.

Основная часть.

Исследовательская деятельность – один из главных компонентов образовательного процесса. Основная цель исследовательского обучения – формирование у учащегося способностей самостоятельно, творчески осваивать и перестраивать новые способы деятельности в любой сфере человеческой культуры [2, 38]. Следует отметить, что главная особенность исследовательского обучения – активизировать учебную работу школьников и студентов, придавая ей креативный, поисковый характер. Для этого необходимо передать учащимся инициативу в организации своей познавательной деятельности. Соответственно изменяется позиция педагога с «подготовки ученика к исследовательской деятельности» на «обучение в условиях исследовательской деятельности» [3, 114].

Основы исследовательского обучения можно найти в учениях педагогов-гуманистов эпохи Возрождения, в работах классиков педагогики Я. А. Коменского, Дж. Локка, Ж. Ж. Руссо, И. Песталоцци и других. В начале XX века одним из первых стал пропагандировать и развивать эту идею американский педагог и философ Джон Дьюи. Во многих современных исследованиях, касающихся проблемы формирования исследовательских умений (Е.Д. Андреева, Г.А. Боровик, Г.Г. Гранатов, М.А. Данилов, В.Н. Донцов, В.Н. Зимин, Т.А. Ильина, В.И. Качнев, Е.А. Климов, Л.Л. Любимов, С.Д. Смирнов, А.В. Хуторской, Л.А. Яшина и др.) отмечается, что общество и экономика существенно изменили требования к образованию. А.И. Савенков отмечал, что для успешного существования в динамичном окружении природа наделила человека способностью к исследовательскому поведению [4, 38]. Подготовка школьника к исследовательской деятельности, обучение его умениям и навыкам исследовательского поиска является основной задачей современного образования.

В профессиональной деятельности педагогов общеобразовательных школ и колледжей все большее распространение приобретает исследовательская деятельность учащихся, как образовательная технология, направленная на приобщение ученика к активным формам получения знаний, самообучению и саморазвитию. Исследовательская практика учителя основана на овладении детьми исследовательскими умениями и навыками.

Понятия «умения» и «навыки» определены в Педагогическом энциклопедическом словаре, как «действие, сформированное путем повторения, характеризующееся высокой степенью освоения и отсутствием поэлементной сознательной регуляции и контроля, умения – освоенные человеком способы выполнения действия, обеспечиваемые совокупностью приобретенных знаний и навыков».

В основе ключевых умений лежат ведущие элементы педагогического исследования: определение предмета исследования, целей и задач, выдвижение гипотезы, разработка и проведение эксперимента, обработка результатов исследования.

Современный подход к реализации потенциала исследовательской деятельности учащихся должен строиться на принципах личностно-ориентированного обучения. Существует несколько взглядов на классификацию исследовательских умений и навыков. Так, Н.А. Семенова предложила все умения и навыки, которыми должен овладеть ученик для осуществления исследовательской деятельности, разделить на четыре блока:

- 1) умения и навыки организации своей работы;
- 2) умения и навыки исследовательского характера;
- 3) умения и навыки работы с информацией;
- 4) умения и навыки представления результата своей работы.

В современной психологии исследовательская деятельность рассматривается как особый вид интеллектуально-творческой деятельности, определяемый функционированием механизмов поисковой активности и исследовательским поведением. В качестве механизма поисковой активности у человека выступает мышление. В процессе активной учебной деятельности ученик получает результаты своих исследований с помощью содержательных абстракций, обобщений и теоретических понятий. Именно исследовательский подход в обучении направлен на развитие таких универсальных способностей и компетенций учащихся. Очень важно создавать необходимые условия для реализации возрастной потребности в творческой поисковой активности. На обновленном этапе содержания образования учителя могут целенаправленно формировать мышление, развивать критическое мышление учащихся и учить их включаться в самостоятельное решение задач. Это создает условия для развития творческой личности, ее самоопределения и самореализации.

Обновленные учебные программы по общеобразовательным предметам разработаны с учетом исследовательских навыков и определяют уровень не только знаний, но и компетенций обучающихся. Обобщая исследования ученых, передовой педагогический опыт и собственные разработки, учитель

выстраивает определенную схему формирования исследовательских умений по вышесказанным направлениям.

Вопрос формирования исследовательской деятельности преподавателей изучается казахстанскими учеными в контексте целостного педагогического процесса (Н.Д. Хмель, Т.Н. Бидайбекова, А.А. Молдажанова, В.К. Омарова и другие) [5]. Это обусловлено тем, что педагог, обладающий исследовательской компетенцией, умеет самостоятельно продуктивно анализировать фактическую информацию, создавать новые более эффективные алгоритмы, ресурсы, технологии [6]. Ш. Таубаева выделяет этапы ЗУН исследовательской деятельности учителя [7].

Педагог общеобразовательной школы и колледжа при реализации исследовательского подхода формирует исследовательские навыки и умения школьников, что требует создания специальных психолого-педагогических условий в процессе учебно-исследовательской деятельности. Достижение цели обеспечивается решением задач, которые ставит преподаватель.

Заключение.

Таким образом, обновление содержания современного образования ориентирует на достижение не только предметных результатов, но и на формирование личности учащихся, овладение ими универсальными способами учебной деятельности, обеспечивающими успешность в познавательной деятельности на всех этапах дальнейшего образования.

В данной статье на теоретическом уровне были рассмотрены вопросы, касающиеся проблемы развития исследовательских умений и навыков у школьников и студентов колледжа. Исследовательская практика – это не просто один из методов обучения, это путь формирования особого стиля учебной деятельности. Исследовательская деятельность учащихся играет огромную роль в обновленных образовательных программах. Это исключительно планомерная, познавательная творческая деятельность учащихся, по своей структуре соответствующая научной деятельности, характеризующаяся целенаправленностью, активностью и предметностью [8]. Итогом научно-практической работы является формирование познавательных мотивов, исследовательских умений, новых для учащихся знаний. Исследовательскую деятельность учащихся необходимо строить поэтапно. На всех этапах исследования мы должны понимать, что основной ожидаемый результат – развитие творческих способностей, приобретение школьником новых знаний, умений, навыков исследовательского поведения и обработки полученного материала.

Анализ и обобщение приведенных выше определений учебно-исследовательской деятельности позволяют рассматривать ее как деятельность учащихся, которая организуется педагогом с использованием разнообразных форм обучения и дидактических средств. Все это направлено на выявление закономерных связей и отношений теоретически анализируемых или экспериментально наблюдаемых фактов, явлений, процессов. В данном случае доминирует самостоятельное применение научных методов познания, в

результате которого учащиеся активно овладевают знаниями, развивают свои исследовательские умения и способности.

Список литературы

1. Савенков А.И. Исследовательское обучение и проектирование в современном образовании // Школьные технологии, 2004.-№4. - С.82-84.

2 Сергеева Л.А. Развитие исследовательской деятельности младших школьников в процессе решения открытых практико-ориентированных заданий // Герценовские чтения. Начальное образование. 2017, т.8, №2. – С. 35-40.

3 Середенко П.В. Развитие исследовательских умений и навыков младших школьников в условиях перехода к образовательным стандартам нового поколения. Монография. 2014г. – 207с.

4 Савенков А. И. Психологические основы исследовательского подхода к обучению. – М.: Ось-89, 2006. – 480 с.

5 Педагогический энциклопедический словарь / гл. ред. Б. М. Бим-Бад. — 3-е изд. — Москва: Большая российская энциклопедия, 2009. — 527 с.

6 Савенков, А. И. Содержание и организация исследовательского обучения школьников / А. И. Савенков. – М.: Сентябрь, 2003. – 204 с.

7 Stukalenko N.M., Murzina S.A., Kramarenko B.V., Ermekova Z.K., Rakisheva G.M. Implementation of competence approach in the professional education of prospective teachers in the higher education conditions // International Review of Management and Marketing. – 2016. – VOL 6 — NO 3S. – PP.175-181. [Электронный ресурс]: URL: <http://econjournals.com/index.php/irmm/article/view/2209/pdf> (Scopus).

8 Образовательная программа курсов повышения квалификации педагогических кадров по предметам начальных классов. Центр педагогического мастерства АОО «НИШ», 2015. — 53с.

БАСТАУЫШ СЫНЫПТА ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУ ОРТАСЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУДАҒЫ ТИІМДІ ӘДІС-ТӘСІЛДЕР

Исабаева Айман Турсымбековна

*Қарағанды облысы білім басқармасының Балқаш қаласы білім бөлімінің
«Сәкен Сейфуллин атындағы №7 мектеп-гимназиясы» КММ*

Андатпа. Инклюзивті білім беру-білім алудағы барлығының,соның ішінде ерекше қажеттілігі бар балалардың қолжетімділігін қамтамасыз ету мақсатында оқытушы мұғалім қандай болу керек екендігі туралы түсінік беру,бастауыш сыныпта инклюзивті білім беру ортасын қалыптастырудағы тиімді әдіс – тәсілдермен таныстыру.

Аннотация. Инклюзивное образование –дать представление о том,каким должен быть учитель в целях обеспечения доступности всего в образовании,в том числе детей с особыми потребностями, познакомить с эффективными

методами и приемами формирования инклюзивной образовательной среды в начальной школе.

Инклюзивті білім беру саласының мұғалімдерінің алдына төрт түрлі міндет қойылады:

1. Мұғалімнің өзгеруі.

2. Баланың мектепке дайындығын анықтау.

3. Тәрбиесіндегі кемістігін жою.

4. Сабақты жүйелі жоспарлау, оқытудың формасын таңдауы, оқу тапсырмаларын бейімдеу, оқушыға ұсыну тәсілдерін білу.

Инклюзивті баламен жұмыс бастамас бұрын алдымен мұғалім өзі өзгеруі керек. Ол үшін ол не істеу қажет? Кино-бұл өмір емес. Онда бәрі жақсылықпен аяқталады. Балалар дұрыс оқуды үйренеді, ата-аналар мұғаліміне алғыс айтады, ал мектеп басшысы қаншама керек емес қағаздарды толтыруды талап етпейді. Бірақ фильмдер ең бастыны ұмытпауға үйретеді: өз жұмысыңды жақсы көру маңызды, ал балаларды сыйлау керек. Кинофильмдерді көріп, ондағы мұғалімдерден үйренуге тырысу керек.

1. «Жердегі жұлдыздар» «Звёздочки на Земле» 2007 ж-Рам Никумб сурет пәнінің мұғалімі. 10 жастағы Ишан Авасти дислексиямен ауырады. Мектеп-интернатқа оқиды. Ишан оқуда қиындықтарға тап болады, ол оқи да, жаза да алмайды. Оған ата-анасы ұрсады. Мұғалімдер кемсітеді. Сыныптастары қорлайды. Мәтіндердің барлық түрлерін оқудың қиындығымен сипатталатын оқытудың бұзылуы. Дислексиямен ауыратын Ишан жазуда көптеген қателіктер жіберумен қатар, сөздерді дұрыс жазуда қиналады. Кейбір жиі кездесетін қателіктер - фигураларды кері жолмен бейнелеу (мысалы, «d» орнына «b» жазу) немесе сөздегі әріптердің ретін өзгерту. Сондай-ақ, оның қолжазбалары көбінесе өте нашар, және ол жоғары жылдамдықта жазуда қиындықтарға тап болады. Оқу деңгейінде Ишан мұны өз құрдастарына қарағанда әлдеқайда баяу жасайды. Кейде олар хаттарды бұлыңғыр немесе қозғалған сияқты көретіндіктерін білдіре алады, дегенмен бұл көзілдірікпен көруді жақсартудың пайдасыз екендігі дәлелденген.

Кенет күтпеген жерден мектепке сурет пәнінің мұғалімі келеді. Бей-жай емес, белсенді, көңілді-ол бірден барлық оқушылардың көзайымына айналады. Мұғалім қабылдауы қиын Ишанға жазуды және оқуды үйретеді, ата-аналар мен мұғалімдердің ол туралы көзқарасын өзгертеді, сыныптастармен достасуға көмектеседі. Оның әуелеті мен сурет салудағы таңғажайып талантын ашады. Әр адам берекелі ұрпақ өсіргісі келеді. Әр баланың өз қабілеті, өз қалауы, арманы бар.

2. «Сыныптың алдында» «Перед классом» фильмі. 2008. Брэд Коэн-бастауыш сынып мұғалімі. Бұл таңғажайып мұғалім әлі күнге дейін АҚШ-та мұғалім болып жұмыс істейді. Фильм оның шынайы өмірбаянына негізделген. Брэд Коэн Туретта синдромынан зардап шекті. Сондықтан оны мұғалімдер де, сыныптастары да мектепте қабылдамаған. Бірақ Брэдтің арманы-мұғалім болу. 24 жерге барып ешкім жұмысқа алмаған. Ауруымен күресіп, арманына жетеді.

3. Нейна Матхур- «Мен препод» 2018 фильміндегі мұғалім. Нейна Матхур Туретта синдромымен ауырса да, әрбір баланың жүрегіне жол табады. Әр баланың талантын ашқан. Мұғалім осындай болса, бәрі оқуды жақсы көріп, үлгермеуші болмас еді.

4. «Хористы» фильмі. Музыка пәнінің мұғалімі ән айта білмейтін балаларды әнмен тәрбиелеген, оқытқан.

5. «Триумф» фильмі. Оқулықпен емес, одан да маңызды нәрсені оқытып әр баланың мотивациясы мен үлгерімі үшін күрескен.

Менің ойымша әрбір оқушы осындай нағыз ұстазды армандайды, сондықтан бұл фильмдер баршаның көруіне тұрарлық фильмдер екені сөзсіз.

Содан соң мұғалім баланың даму ерекшелігін анықтайтын тесттер арқылы ойының, қиялының, зейінінің тұрақтылығын анықтап алу керек. Ол үшін «Көру әдісі», «Есту әдісі», «Сөйлеу әдісі», «Фигура қию», «Лабиринт», «Танграм» тәрізді тесттерді қолданып, баланың шама-шарқын анықтап алады. Сабақ барысында баланың тілмүкісін, қолының буындарының қимылын, саусақтарының моторикасын дамытуға ерекше көңіл бөліп отыру қажет. Өз қызметінің объектісіне әлеуметтік-психологиялық және педагогикалық мінездеме беріп, танып, білумен зерттеу әдістерін меңгерулері керек. Дидактикалық ойындар арқылы инклюзивті балалардың ойлау қабілетін дамытуымызға болады.

«Барабан» Езу тартамыз, аузымызды ашамыз. Анықтап қайта-қайта Д—Д-Д-Д деп айтамыз. Дыбысты айту барысында тіл жоғарғы тістерге жабысып тұрады. Аузымызды жаппаймыз. Осы жаттығуды орындау барысында көп бала аузын жауып алады. Осы жағдай болмау үшін тіспен екі бір сантиметрлік таяқшаны немесе осыған ұқсас затты (сызғышты) тістеп тұру керек. Осы жаттығуларды жасау барысында баланың тілін дамытуға болатынын көреміз. Басқа да дыбыстарды айтуға болады. Р-Р-Р-Р

«Танграм» қытайдан аударғанда «шеберліктің жеті тақтайшасы»- ойжұмбақ дегенді білдіреді. Ол жеті жазық пішіннен тұрады. Оны белгілі бір әдіс бойынша бүктеу арқылы әлдеқайда күрделі пішін (адам, жануар кейпін бейнелейтін, үй тұрмысы заты, әріп, немесе сан және т.с.с.) алу үшін қолданады.

«Атауын тап» әдісі Сөздік көрнекілік және практикалық әдістерді қолдану, жағдаят тудыру, сахналық қойылымдар қою. Олар қабылдау мен есте сақтауға, өмірге жақын дүниені қабылдауға негізделеді.

«Суреттер сөйлейді» Топтық, жұптық, ұжымдық ойын, жеке ойын барысында суретті сөйлету, ертегі кейіпкерлерін ата, қонаққа шақыру стратегиялары өте сәтті өтеді.

«Тізбектер» әдісі Балалар тізбектеле тұрады. Мұғалім не оқушы тақырыпқа қатысты сөз айтады. Келесі оқушы оны жалғастырады, яғни тақырыпқа сай сөз айтады. Осылайша жалғаса береді. Кезегінде айта алмаған оқушыны шығармай, қолдау көрсету, көмектесу қажет.

2-түрі:Қол ұстасып тұрған оқушының бірі тақырып бойынша бір сөз айтады немесе сұрақ қояды,екінші оқушы оның мағынасын түсіндіреді (не екенін айтады)

Ауызша тексеру,жазбаша тексеру,оқу жылдамдығын байқау,,көру диктанттары, сөздікті жұппен жұмыс арқылы тексеру әдістері енеді.

«Әріптік диктант» әдісі Естілуі бойынша жазу,берілген әріптің бас әрпін жазу,кіші әрпін жазу,дауыстыны жазу,дауыссызды жазу,әріпті қой,жоғын тауып жаз.Мысалы:Жеміс,ғалым,ғарышкер,шырша,сағат,жасыл,торғай,тоғыз. «Ғ» дыбысы бар сөздердің астын сыз.

«3 таяқша» әдісі Берілген тақырыпқа байланысты 1 сұрақ,1 жауап,1 ой.

Түзету сабақтарында Отан,ұлттық дүниетаным,туған қала,облысымыздың көрнекі жері,тарихы,атаулы оқиғаларды білгізудің мәні зор.Себебі өмірмен байланысты тақырыптарға қызығушылықтары болады. «Қазақстан»,» «Менің қалам», «Менің көшем» , «Менің отбасым» «Дүкенде», «Дәрігерде», Жыл мезгілдері» т.б Диалог,викторина,карточкамен жұмыс, «Домино» әдісі,экскурсия,саяхат.Оқушыларды шығармашылыққа баулу:сурет салу,көрмелер,байқаулар,жарыстар ұйымдастыру.

Әр оқушыға арналған жеке даму жоспары олардың өзіндік дарындылығын ашып,өмірдегі өз орнын,өз мамандығын табуға көп көмек болар еді.Сабақты жоспарлау барысында ерекше білімді қажет ететін бала өзге балалардан кем білім алмауына әрекет жасап,қолдау көрсету, дұрыс әдістерді таңдай білу қажет.

Пайдаланылған әдебиеттер:

Бала құқықтары туралы БҰҰ конвенциясы (1989 ж.)

Барлығына арналған дүниежүзілік білім беру декларациясы (1990 ж.)

Мүгедектерге тең мүмкіндіктерді қамтамасыз етудің стандартты ережелері (1993)

Ерекше білім беруге қажеттілігі бар балаларға жалпы білім беру мектебінде психологиялық-педагогикалық қолдау көрсету.Әдістемелік нұсқаулық. Алматы 2019ж.

НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ В РАМКАХ РАБОТЫ ШКОЛЫ «МУРАГЕР»

А.Б. Испулаева

Ж.Р. Ибадельдаева

*КТУ «Специализированная школа интернат-лицей «Мурагер» управления
образования Карагандинской области» г.Караганда*

Бұл мақалада «Мұрагер» ММИ ғылыми-зерттеу қызметі қарастырылады. Тілдерді оқытуда ұжымдық ынтымақтастық әдісі ұсынылады. Шетелдік мектептердің студенттерімен өзара әрекеттесу ағылшын тілін оқытуды

жақсартудың бір түрі ретінде қарастырылады. Халықаралық ынтымақтастық арқылы жас ұрпақты толеранттылық пен басқа халықтардың мәдениетіне құрметпен қарауға тәрбиелеп, оқушылардың тілдерін меңгеру деңгейі артады.

В данной статье рассматривается научно- исследовательская деятельность в США «Мурагер». Предлагается метод коллективного сотрудничества в обучении языкам. Рассматривается взаимодействие с учащимися зарубежных школ как одна из форм активизации обучения английскому языку. Посредством международного сотрудничества в молодом поколении воспитывается толерантность и уважение к культурам других народов, повышается уровень владения учащимися языками.

Одной из главных задач США «Мурагер» является создание условий для формирования интеллектуальной, поликультурной личности, а обучение на трех языках является основой для качественной организации научно-исследовательской деятельности учащихся.

В настоящее время исследовательская деятельность учащихся школы занимает одно из ведущих мест в учебном процессе. Она предусматривает достижение учебных и воспитательных задач, направленных на разностороннее развитие и воспитание подрастающего поколения: развитие творческих способностей учащихся и выработка у них исследовательских навыков, формирование аналитического и критического мышления учащихся в процессе творческого поиска и выполнения учебных исследований, помощь в профессиональной ориентации.

Организация исследовательской деятельности по языкам проходит как на разных уровнях, так и в различных формах и проявлениях. Во-первых, это урочная деятельность учащихся. В качестве творческих заданий учащимся предлагается подготовка сообщений, сбор информации по теме, поиск ответов на те или иные вопросы, написание рефератов, составление кроссвордов и вопросов для анкетирования, защиту проектов и рефератов.

Особенностью организации исследовательской деятельности в 5-6 классах является то, что в ней могут принимать участие не только сильные учащиеся, но и слабо мотивированные учащиеся. Например, с целью развития творческих способностей учащихся и привития знания о культуре другой страны реализуется проект «Flat Stanley». Участниками проекта вырезается бумажная кукла, затем вместе с письмом-рассказом о своей стране, школе, родном городе отправляют в США. Через определенное время эта кукла возвращается в школу от американских ребят с фото посещенных мест.

Исследовательская деятельность в 7-8 классах более традиционна. В основном, это творческие домашние задания, подбираемые индивидуально для каждого учащегося, либо для работы в парах, или же в группе, в которой каждый ученик отвечает не только за результат своей работы, но и за результат всей группы, что особенно важно. При этом сильные ученики помогают более слабым в успешности ее выполнения. Происходит самореализация учащихся, ученик чувствует свою значимость, ответственность, получает удовлетворение, находит нестандартные способы решения задач. В ходе каждого урока

преподаватель контролирует, направляет и корректирует деятельность учащихся. Итогом такой работы является защита учебно-исследовательского проекта на уроке и выход лучших работ на конкурсы научных проектов различных уровней.

В 9–11 классах работы учащихся отличаются большей самостоятельностью и носят лично - ориентированный характер. Исследовательская деятельность имеет долгосрочный характер и завершается представлением и защитой докладов и рефератов на

научно-практических конференциях разных уровней, т.к. в США «Мурагер» создана благоприятная среда для воспитания конкурентноспособной личности, для межкультурного обмена, для реализации инновационных проектов. Так, например, с 2021 учебного года учащиеся 10-11 классов принимают участие в международном форуме BIMUN, организованном школой Carlo Vaur, Мексика. Этот форум проходит в форме дебатов различных комитетов ООН: комитет по правам человека, комитет здравоохранения, комитет безопасности и т.д. Каждый участник из комитета отстаивает интересы той страны, которую он выбрал.

Международный форум BIMUN

На протяжении десяти лет учащиеся школы принимают активное участие в международной конференции «International Emerging Leaders Conference». В данной конференции учащиеся старших классов представляют свой опыт в исследовании экологической ситуации в Казахстане на научно-практической конференции по проблемам глобальной экологии, которая проходит в г.Ричмонд, штат Вирджиния, США. Участие в международной конференции дает возможность участникам пообщаться с выдающимися учеными, посетить ведущие университеты и мировые компании, поработать над групповым проектом в составе многонациональных команд и обменяться идеями и культурой. Сотрудничество с учащимися разных стран, таких как США, Италия, Испания, Франция, Китай, Малайзия, Индия, Марокко, Африка позволяет совершенствовать язык и практиковаться в продвижении экологического проекта от идеи до презентации. Кроме того, данное сотрудничество между школами способствует не только расширению международных связей школы, но и позитивно влияет на организацию научно-исследовательской деятельности учащихся.

Участие учащихся в проектах способствует развитию лидерских качеств, а также достижению более эффективных результатов в воспитании личности, конкурентноспособной в различных сферах деятельности на международном уровне.

Список литературы:

<https://ist.na5bal.ru/doc/16783/index.html>

<https://gigabaza.ru/doc/77366.html>

АҒЫЛШЫН ТІЛІ САБАҚТАРЫНДА ОҚУШЫЛАРДЫҢ КОММУНИКАТИВТІ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ДАМУ.

А.К.Кабанова

*«Балқаш қаласы, №2 Абай атындағы мектеп-лицейі» КММ ағылшын тілі
пәні мұғалімі.*

Аңдатпа: Оқушыларымыз жаңа заман талабына сай білімді, жан жақты, мәдениетті, өмірге икемделген тұлға болуы үшін оның коммуникативті құзыреттілігін дамытуы туралы.

Аннотация: В статье рассматриваются вопросы развития коммуникативных способностей учащихся для формирования всесторонне развитой личности.

Білім мазмұнын игеруге және оны өзінің жеке білімдік капиталына енгізуге арналған ақпараттық ортадағы берілген мүмкіндіктерді қолдану, сонымен қатар тіл үйренушінің іскерлігі, коммуникативтік құзіреттілігін дамыту жағы да ескерілген. Біз жаңа технологиялық тасқынның куәгері болып отырмыз. Қазір ғылыми-техниканың, өркениеттің даму заманы. Компьютер мен интернет, жаңа байланыс құралдары, ғылыми жаңалықтар, осының бәрі оқушылардың ой-өрісіне әсерін тигізеді. Ал білім сапасын жоғарылату, құзыретті маман тәрбиелеу – барлық оқытушыларды толғандыратын маңызды мәселе. Мына заманда білім алушылардың да алдына қойылатын талаптар да күннен-күнге, жылдан-жылға өсуде. Қазіргі өскелең талап бойынша әрбір оқу пәні бойынша білім, білік және дағдыны ғана игеру оқушы құзыреттілігі үшін жеткіліксіз болып табылады.[1]

Құзыреттілік-оқу нәтижесінде меңгерген білім мен дағдыны тәжірибеде қолдана алу, проблеманы шеше алу, яғни оқушы дайындығының сапасын сипаттайтын жаңа сапалық белгісі. Білім берудің негізгі нәтижесі ретінде оқушыда, яғни жеке тұлғада төмендегі құзыреттіліктер болуы тиіс:

- Құндылықтарды бағалау құзыреттілігі
- Коммуникативті құзыреттілігі
- Мәдениеттану құзыреттілігі
- Оқу-танымдық құзыреттілігі
- Әлеуметтік еңбек құзыреттілігі

- Тұлғаның өзін-өзі дамыту құзыреттілігі
- Ақпараттық -технологиялық құзыреттілігі

1. Құндылықтарды бағалау құзыреттілігі- жаңа қоғам өмірінде өз ролін таба білу, біліктілігі, азаматтық белсенділігі, саяси жүйені түсіну, ең алдымен- өз жерінің, Отанының патриоты болу.

2. Мәдениеттану құзыреттілігі-өз халқының және әлем елдерінің мәдениетін түсіну, білу, бағалау, жалпы адамзаттық мәдениеттің жетістіктері мен этномәдени құбылыстарды тану.

3. Оқу-танымдық құзыреттілігі-оқушының әрекеті мен өзіндік оқу-танымдық процесін қамтамасыз ететін кешенді құзырлылық. Әлемдік ғылымның бағытын ізденушілік-зерттеушілік әрекет арқылы игеру.

4. Коммуникативті құзыреттілігі- адамдар мен өзара іс-әрекет және қарым-қатынас жасау тәсілдерін білу, түрлі әлеуметтік топтармен жұмыс істеу.

5. Ақпараттық-технологиялық құзыреттілігі-өз бетінше іздей білу, талдау, таңдап алып өзгерте білу, ақпараттық технологияны игеру.

6. Әлеуметтік еңбек құзыреттілігі- жанұяда, еңбекте, экономикада, саяси, қоғамдық азаматтық тәжірибе мен білімге ие болу. Әлеуметтік - қоғамдық жағдайларға нақты талдау жасап, шешім қабылдай білу.

7. Тұлғаның өзін-өзі дамыту құзыреттілігі-өзіндік қадір-қасиет сезімін ұйымдастыра білу, өз мүмкіндігін нақты даму жоспарларымен салыстыра білу.

Қазіргі уақытта халықтардың, тілдер мен мәдениеттердің ығысуы шеріктеу шағына жетті десе де болар. Өз кезегінде бұл мәдениет аралық қатынасты күнделікті қарым- қатынастың құрамдас бөлігіне айналдырып, шет тілді игеруді жаңа басым деңгейге көтерді.

Бұл факторлар шет тілі сабағы мен оқушылардың шетел тілін игеруге деген талаптардың өзгеруіне әсер етті. Қазіргі таңда шет тілін оқытудың негізгі мақсаты оқушылардың бойында мәдениетаралық коммуникативті құзіреттілікті қалыптастыру және оны әрі қарай дамыту болып табылады. Яғни оқушылар қарым – қатынас моделдерін, мәдениеттік стереотиптерді, мәдениет образдары мен символдарын білулері керек. Бұл оқушылардың өзге мәдениет өкілдерімен емін еркін сөйлесуін қамтамасыз ете алады.[2]

Осыған орай заманауи шет тілі сабағы оқушылардың бойында мәдениетаралық коммуникативті құзіреттілікті қалыптастыруға және дамытуға бағытталған болуы қажет.

Ең алдымен оқушылардың тілдік құзіреттілігін дамытуға көңіл бөліну керек, атап айтқанда берілген тақырып көлемінде оқу, сөйлеу, жазу және тыңдап түсінуде мәдениетаралық қарым қатынас құруға жаттықтыру.

Сабақ барысында тілдік құзіреттілікті дамыту оқушылардың лексико-грамматикалық білімдерін тақырып бойынша ұсынылған жағдаяттарда қолдану арқылы іске асады.

Сабақта ағылшын тілінде сөйлейтін мемлекеттердің мәдениеті мен өз елінің мәдениетін қатар қарастыру оқушылардың әлеуметті мәдениеттілік құзіреттілігін дамытуға ықпал етеді.

Мысалы: жоғарғы сыныпта оқитын оқушылар Ұлыбритания мен Қазақстанның мерекелері жайлы өтеді. Осы тақырыптарды өту барысында ағылшын тілінде мерекелерге байланысты бейне фильмдер көрсетіп, оларды талдау, біздің мемлекетімізде тойланатын мерекелермен салыстыру. Венн диаграммасы арқылы ұқсастықтары мен айырмашылықтарын анықтау. Ағылшын тілі сабақтарында оқушылардың бойында коммуникативті құзіреттілікті қалыптастырып, дамыту үшін тақырыпқа байланысты диалог, қойылымдар әзірлеу, рөлдік ойындар ойнау т.с.с. тапсырмаларды орындатуға болады.

Жалпы коммуникативті құзіреттілікті дамытуда рөлдік ойындардың орны ерекше. Себебі ойын оқушылардың бір бірімен, мұғаліммен әрекеттесуге деген талпынысын жандандырады және әңгімелесу барысында теңдік шартын тудыру арқылы мұғалім мен оқушы арасындағы дәстүрлі кедергіні жояды.

Ойын өз өзіне сенімсіз, ұялшақ балаларға сөйлеу арқылы сенімсіздік кедергісін жоюға көмектеседі. Ойын арқылы оқушылар әңгімені бастау, оған ілесу, қолдау, әңгімелесушінің сөзін бөлу, оның ойымен келісу немесе келіспеу, сұрақтар қою сияқты қарым- қатынас элементтерін меңгереді.

Жалпы ойын оқушылардың танымдық мүддесінің қалыптасуына жағымды әсер етіп, шетел тілін жақсы игеруіне әсерін тигізеді. Және олар оқушының бойындағы дербестік, талапшылдық сияқты қасиеттерді дамытып, ұжымшылдық сезімін тәрбиелейді. Оқушылар белсене жұмыс істеп, бір біріне көмектесіп, жолдастарын мұқият тыңдайды; ал мұғалім тек бақылаушы, оқу қызметін басқарушы болады.

Рөлдік ойынға қойылатын негізгі талаптарды атап көрсетуге болады.

- Ойын оқушыларды ынталандырып, тапсырманы дұрыс орындауға деген ниеті мен қызығушылығын тудыруы керек, және оны адекваттық шынайы қарым- қатынастық жағдаяттар негізінде құрастыру керек.

- Рөлдік ойынды мазмұны жығынан да, формасы жағынан да жақсылап ойластырып, нақты ұйымдастыру қажет. Оқушылардың берілген рөлді жақсы сомдаудың қажеттілігіне сенімді болуы керек. Сонда ғана олардың сөздері шынайы және сенімді болады.

- Рөлдік ойын бүкіл топпен қабылдануы керек.

- Ол міндетті түрде мейірбандық, шығармашылық атмосферасында өтіп, оқушылардың бойында қуаныш және қанағаттану сезімін тудыруы керек. Оқушы рөлдік ойын барысында өзін неғұрлым еркін сезінсе, әңгіме барысында ол соғұрлым белсенді және бастамашыл болады. Уақыт өте оның кез келген рөлді сомдай алатынына деген сенімділігі арта түседі.

- Ойын оқушылар белсенді тілдік қатынаста өтіп жатқан тілдік материалды анағұрлым тиімді қолдана алатындай етіп ұйымдастырылуы керек.

- Мұғалімнің өзі міндетті түрде рөлдік ойынға және оның тиімділігіне сенімді болуы қажет. Тек сонда ғана ол жақсы нәтижеге қол жеткізе алады. Ойынға дайындық кезеңінде және ойынның өту барысында мұғалімнің рөлі үнемі ауысып отырады. Бастапқы кезеңде ол оқушылардың әрекетін белсенді түрде бақылап отырса, кейін ол тек сырттан бақылайтын болады.

• Сабақта жанға жайлы жағдай жасап, мейірбандық атмосферасын тудырудың маңызы өте зор.

Рөлдік ойындарды бастапқы кезеңде де, ілгерімді кезеңде де қолдануға болады. Онда вербельды және вербальды емес әдістер арқылы жасалған жағдаяттар қолданылады. (Мысалы: суреттер, графика, монологтік немесе диалогтік мәтіндер т.б.). [2]

Мысалы: 10-11 сыныптарда біз шетелдік серіктестермен медицина саласындағы ортақ жұмыс жоспарын талқылау жағдаятын қарастырдық. Әңгімелесушілер өздерінің әңгімеге қызығушылығын білдіру, шетелдік серіктестердің көзқарасын қолдап, өз көзқарастарын дәлелдеу, шетелдіктердің позициямен келіспей компромис іздеу сияқты тілдік интенциялар ұсынылды. Ал орта буында алмасу бағдарламасы негізінде шетелдік отбасында өмір сүру жағдаятын қарастыруға болады. Бұл жерде жылы қарсы алғандарына ризашылық білдіру, қоршаған орта мен үйдің әсемдігіне таңдану, тілде еркін сөйлей алмағаны үшін кешірім өтіну, өз елі және қаласы жайлы әңгімелеп, қызығушылық тудыру т.с.с. тілдік интенциялар ұсынылды.

Ағылшын тілі сабақтарында рөлдік ойындарды жиі қолдану практикалық міндеттермен қоса білімділік және тәрбиелік міндеттерді де шешуге ықпал етеді. Оқушылар өздерін еркін ұстап кез келген тапсырмаларды орындауда белсенділік танытады. Тіпті нашар оқитын, өз-өзіне сенімділігі төмен балалардың да белсенділігі, өзіне деген сенімділігі артады. Оқушылар тіл тасушылармен қарым-қатынас жасауға қорықпай, тіпті бастамашылдық пен белсенділік танытады. Сондықтан оқушыларымыз жаңа заман талабына сай білімді, жан жақты, мәдениетті, өмірге икемделген тұлға болуы үшін оның бойында жоғарыда аталып кеткен жеті құзыреттілікті дамыту мұғалімнің қолында.

Қолданылған әдебиеттер:

1. Левитан, К.М. О содержании понятия "коммуникативная компетентность". Перевод и межкультурная коммуникация. / К.М. Левитан. Екатеринбург.: Издательство АБМ, 2001. №.2.89-91б
2. Пассов, Е.И. Коммуникативный метод обучения иноязычному говорению. - М., 1991.

FEATURES OF TEACHING MATHEMATICS IN INCLUSIVE LESSONS

Khavkey Y., Suindykova A.

СШЛИ «Мурагер», г. Караганда

Қазақстанның заманауи біліміндегі ең маңызды өзгерістердің бірі - инклюзиялары бар балаларды кешенді қолдау түріндегі жаңашылдық. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларды оқыту кезінде мұғалімдер катализатор

болып табылады және балалармен тікелей жұмыс істейтін, білім беру процесіне үлкен көңіл бөлінеді. Бұл мақалада білім беру саласында жұмыс істейтін шетелдік оқытушылар мен мамандардың тәжірибесіне негізделген математиканы инклюзивті сыныпта оқытудың әртүрлі әдістері сипатталған. Кейбір әдістерді қазір біздің елдегі мұғалімдер белсенді түрде қолданады, мысалы, жаңартылған білім беру бағдарламасы, оқудың сараланған тәсілі. Бұл мақала математика пәнінен инклюзивті сабақтарда жұмыс істеудің заманауи және қолданыстағы әдістерімен танысқысы келетіндер үшін пайдалы болады.

Одним из самых значительных изменений в современном образовании Казахстана является нововведение в виде всесторонней поддержки детей с инклюзией. При обучении детей с особыми образовательными потребностями уделяется огромное внимание самому образовательному процессу, где учителя являются катализаторами и теми, кто напрямую работают с детьми. В данной статье описываются различные методы обучения математике в инклюзивном классе, основываясь на опыте зарубежных учителей и профессионалов, работающих в этой отрасли. Некоторые из методов и сейчас активно используются учителями в нашей стране, согласно программы обновленного образования, например дифференцированный подход к обучению. Данная статья будет полезна тем, кто хотел бы познакомиться с современными и действующими методами работы в инклюзивных классах на уроке математики.

One of the most important, most valuable and large scale changes in modern education in Kazakhstan is that it for its purposes becoming inclusive, that is, turned on, open to everyone. And not just open, but specially configured for each other. As the number of children in Kazakhstan who have especial educational needs grow, according to the Ministry of education and science, the hundred percent of schools have to conduct the conditions for inclusive education[1]. Inclusive education - a special approach to building general education, which implies the availability of education for every child, regardless of its special needs. The basis of inclusion is a simple and ancient idea that the school is for children, whatever they may be, and not vice versa, children should be prepared in a special way and most importantly - to approach the school. Inclusive education seeks to develop a methodology aimed at children and recognizing that all children are individuals with different needs for learning. It tries to develop an approach to teaching and learning, which will be more flexible to satisfy various needs in learning.

It is based on 8 fundamental principles: human value does not depend on his abilities and achievements; each person is able to feel and think; everyone has the right to communicate and to be heard; all people need each other; genuine education can be carried out only in the context of real relationships; all people need the support and friendship of peers; for all students, the achievement of progress can rather be what they can do than that they cannot; the variety enhances all aspects of human life[2].

These principles help to choose right approach while inclusion having place.

It is important to note that the role of the teacher in the embodiment of the principles of inclusive education is colossal. It is a point to consider the features of

the adapted program is that individual methods of assimilation of information are used. That is, the student receives the same education as his classmates, but at the same time, special methods help him master it.

As a subject, teacher can organize the educational process so that knowledge is learned and assigned to each student of the class, regardless of his abilities and special needs. Chairman of the public association "Society of Parents of Children with Disabilities" World of Equal Opportunities " Nurgul Ulzhekova says: "The teacher needs to choose an individual educational trajectory for this child. However, if a child with special educational needs does not cope with the general education program, then his own individual educational program (IEP) will be developed for him according to his abilities." [3].

As a class teacher, he can create in the class a special climate of trust and acceptance, in which the best sides of each student, talents and strengths of the character of each child would be revealed, especially in basic subjects[4]. As mathematics is one of the basic subjects in school it is important to consider features of education mathematics in inclusive class.

At the moment, there are few methods and techniques for teaching mathematics in the conditions of inclusive education. Therefore, we want to consider the features and methods of teaching mathematics in the inclusive environment.

According to writer and teacher, John Dabell, who wrote more than 10 000 articles specializing on primary math says that meeting the individual needs of 30 pupils in a class is quite a challenge. "Luckily, inclusive teaching doesn't mean having 30 levels of differentiation in every lesson. It's something every educator can achieve." One of them the book "Games, Ideas and Activities for primary mathematics", as the lesson have to be interesting and engaging students to the active work on the lesson. "Each teacher came across a situation where students do not want to do anything: I will not read, I don't want to write, I can't say, etc. In this case, an unexpected change in activity and forms of the lesson helps (excursion, game, quiz.) The lesson have to be a lesson, remaining in fact. However, it is necessary to subtly feel the line between the didactic game and entertainment (for example, the "field of miracles")"[5].

According to the Natalie Packer is an independent education consultant with an expertise in special education needs (SEN) It is necessary to use a differentiated approach with elements of group learning. "It is good to apply a fairly well - known technique here: when explaining the new topic, the class is divided into couples, groups. A strong student must once again explain the topic to the weak. As control, individual tasks are given both written and oral. In mathematics lessons, it is advisable to use techniques that allow you to develop attention, memory, thinking of schoolchildren[6]." When teaching children with disabilities, an explanation of new material, the terms are more advisable to introduce not through the definition of concepts, but through the image. When explaining the new material, it is better for the teacher to use a scheme variable in shape and content, supporting tables, work on the development of mathematical speech, the formation of the ability to work with a textbook, literature, and the Internet. So when studying some of those students, cards

are distributed with questions on the topic studied. Pupils find answers in the textbook, the Internet, using a mobile class, for example, and mark with a pencil. At the end, the execution of the task is checked, adjusted, if necessary. Then students are given key tasks.

Orientation to individual progress. In classes where children with different cognitive capabilities are trained, it is necessary to monitor achievements for each child[7].

The most important correctional tasks of the course of mathematics are the development of logical thinking and speech of students, the formation of mental skills - work planning, the search for rational ways to perform it, and the implementation of self-control. Schoolchildren must learn to correctly and carefully make mathematical notes, be able to explain them. Given the psychological and physical characteristics and the capabilities of these children, it is advisable to give material in small doses, with its gradual complication, increasing the number of training exercises, including daily material for repetition and independent work[8]. When solving problems, children should learn to analyze, highlight the unknown in it, write it briefly, explain the choice of arithmetic action, formulate the answer, i.e. master the general techniques of working on an arithmetic task, which helps to correct their thinking and speech. The organic unity of the practical and mental activity of students in mathematics lessons contribute to the strong and conscious assimilation of basic mathematical knowledge and skills.

In conclusion, it must be said that there are different techniques which are widely used in the mathematics lessons. Necessary to subtly feel the line between the didactic game and entertainment, while teacher engage students in the educational process. When explaining t.e new topic, the class is divided into couples, groups. In classes where children with different cognitive capabilities are trained, it is necessary to monitor achievements for each child. It is advisable to give material in small doses, with its gradual complication, increasing the number of training exercises, including daily material for repetition and independent work. Using one of those techniques might help teachers while conducting lesson in inclusive lesson.

References

1 Нурбай Р. *Инклюзивное образование в РК: что предусмотрено в новом законопроекте. Strategy 2050 : Обзорно – аналитический портал, 2021.*

2 Srikala N. *Teaching for Inclusion Eight Principles for Effective and Equitable Practice, 2017, - page 174.*

3 Батракова Н. *Инклюзивное образование: как в Казахстане учат детей с особыми потребностями. Inform buro портал, 2019.*

4 Bill M. *School leaders: challenging roles and impact on teacher and school effectiveness: - Faculty of Education, University of Tasmania, 2003. – page 30 – 35.*

5 Dabell J. *An inclusive approach to maths teaching, 2021.*

6 Packer N. *Maths — No Problem – Stories by Natalie Packer, 2022.*

7 J Educ Psychol. *The Development of Cognitive Skills and Gains in Academic School Readiness for Children from Low-Income Families 2010.*

ПЕРСПЕКТИВНЫЙ ПУТЬ БУДУЩИХ НЕЗАВИСИМЫХ ЛИДЕРОВ

Е.М. Кадысева

КГУ «Гимназия №1 города Темиртау», город Темиртау

Аннотация. Мақалада «Арселор Миттал Темиртау» компаниясының қолдауымен Темиртау қаласының «№1 гимназия» КММ-де өткізілген «Perspective road of future leaders» тілдік кәсіби бағдар беру жобасы құрметтеледі. Автор жобаның кезең-кезеңімен жүзеге асырылуын және алынған нәтижелерді егжей-тегжейлі сипаттайды.

Аннотация. В статье освещен языковой проект по профориентации «Perspective road of future leaders», проведенный в КГУ «Гимназия №1» города Темиртау при поддержке Arcelor Mittal Temirtau. Автор подробно описывает пошаговое воплощение проекта и полученные результаты.

Профессиональное самоопределение – это событие, которое в корне меняет дальнейшее течение жизни личности и влияющее отнюдь не только на профессиональную составляющую. Оно существенно влияет на психологическую гармонию, самооценку, взаимоотношения с самим собой, на брачно-семейные перспективы, материальное благосостояние, место жительства и многое другое. Именно выбор профессии, для большинства людей, является первым нормативным, т.е. обязательным вынужденным, выбором, от которого нельзя уйти. [1, стр. 9]

Проблему актуализации личности в профессиональном самоопределении, как нам кажется, нужно решать в рамках активного включения подростков в систему профессиональной подготовки. В этом случае, профессиональное развитие человека будет выходить за пределы непрерывного потока повседневной практики, и позволит ему увидеть свой труд в целом, превратив его в предмет практического преобразования. Такой скачок развития позволит подростку стать хозяином положения, полноправным автором, конструирующим свое настоящее и будущее. Это будет способствовать внутреннему принятию, осознанию и оценке трудностей и противоречий разных сторон профессионального труда. Самостоятельное и конструктивное преодоление трудностей, в соответствии со своими ценностями, позволит рассматривать любой труд как стимул дальнейшего развития, как преодоление собственных барьеров и ограничений.

Современная система образования в Республике Казахстан ориентирована на развитие личности выпускника, создание условий для его самоопределения и самореализации. В течение учебного года в Гимназии №1 города Темиртау проводятся различные мероприятия: встречи с предпринимателями, с людьми

различных профессий, мероприятие «Город мастеров», выставки рисунков, конкурсы видеороликов и другие.

В июне 2022 года в КГУ «Гимназия №1 города Темиртау» стартовал языковой проект по профориентации при поддержке Arcelor Mittal Temirtau «Perspective road of future leaders» (PROFIL). Авторы проекта Кадысева Евгения учитель математики и информатики, Майк Двайер корпоративный директор по охране труда и технике безопасности ArcelorMittal, Александр Бикмаев координатор по безопасности и охране труда ArcelorMittal Temirtau.

Цели проекта: развитие навыков английского языка, лидерских качеств, soft и hard skills, профессиональное самоопределение.

Перед запуском проекта КГУ «Гимназия №1» и Arcelor Mittal Temirtau заключили договор о сотрудничестве и разработали план проекта. Участниками являются ученики 8-10-х классов (14 – 17 лет), проявившие интерес к проекту. Проект «Perspective road of future leaders» состоял из четырех частей: 3 занятия по 1,5 часа в гимназии и экскурсия на металлургический комбинат.

Первая встреча. Майк Двайер - гражданин Канады начал сессию с рассказа о себе и своей деятельности в компании Arcelor Mittal, о его работе в 21 стране мира. Затем он рассказал о структуре металлургического комбината Arcelor Mittal Temirtau. Рассказ был о производственных цехах, о металлургической промышленности. Свой рассказ Майк сопровождал презентацией с фотографиями цехов и интересными историями, которые вызвали интерес и некоторые вопросы у учеников. Для проведения первого занятия ученические парты были расставлены в кабинете буквой «П», для создания уютной обстановки и возможности видеть всех присутствующих каждому ученику. Эту встречу посетили 33 ученика. Надо отметить, что первая встреча прошла на английском языке. Ученики отказались от синхронного перевода, так как хотели проверить свои способности в общении. Ребята участвовали в беседе, задавали вопросы и рассказывали о себе. Некоторые ученики стеснялись говорить перед всеми, но были и те, кто проявил активность. 5 учеников проявили себя активно, принимая участие в диалоге, задавая интересные вопросы. Они и стали капитанами команд на второй встрече. По завершению первой сессии, ученикам было дано задание, обратить свое внимание на опасности, которые встречаются в нашем городе и дома.

Второе занятие было посвящено обсуждению опасностей в жизни человека и возможности их предотвращения. Эту встречу провел Александр Бикмаев на русском и английском языках. Работа была организована в группах. Лидерами в группах были назначены ученики, активно проявившие себя на первой встрече. Александр рассказал о своей карьере от переводчика до координатора по безопасности и охране труда на предприятии. Ученикам предстояло выполнить несколько творческих заданий в группах, используя посты, маркеры, стикеры. По завершению каждого задания, спикеры групп презентовали результаты своего труда в виде постов, интеллектуальных карт.

На третьем занятии были рассмотрены вопросы развития лидерских качеств и командообразования. Для проведения этого занятия Майк

использовал ряд коротких видео роликов, наглядно показывающих роль каждого человека и роль лидера в команде. Ученики активно обсуждали важность лидерских качеств, коммуникативных навыков.

Четвертая встреча – это экскурсия по цехам Arcelor Mittal Temirtau с соблюдением всех мер техники безопасности и охраны труда. Экскурсия запланирована на начало октября 2022 года. Ученики разделены на группы по 4 человека. Для каждой группы будет свой сопровождающий. В заключительной части экскурсии запланирована беседа учеников с лидерами металлургического комбината.

Данный проект еще не завершен. Мы планируем повторить и расширить его в течение 2022-23 учебного года с целью профориентации и развития soft и hard skills учеников.

По завершению трех встреч, ученикам было предложено пройти опрос для предоставления обратной связи. Вопросы опроса: *Понравился ли тебе наш проект из 3-х занятий? Отметь два положительных момента. Что можно улучшить? Твои пожелания организаторам.*

Анализируя полученные ответы, мы увидели, что 100% учеников понравились встречи. Так, же ребята отметили моменты, которые их впечатлили: общение с носителем языка, возможность практики английского языка, интересные задания, хорошая подача материала, интересные примеры, узнали о структуре металлургического комбината, расширили кругозор, были рассказаны смешные истории, хорошие презентации спикеров.

После проведенных занятий 76% участников проекта задумались об улучшении своих навыков английского языка, а один из учеников начал читать книгу Стивена Кови «7 навыков высокоэффективных людей» на английском языке.

Выводы по всему проекту PROFIL будут сделаны в начале октября 2022 года, но уже сейчас можно сказать, что проект оказал огромное влияние на профессиональное определение гимназистов, улучшение языковых компетенций и расширение представления о металлургической промышленности и возможностях карьерного роста.

Список литературы:

1. Психология профессионального самоопределения подростков и юношей: учебное пособие для студентов высших учебных заведений / Ю.А. Володина. – Москва; Берлин: Директ - Медиа, 2022. – 200 с.

ФОРМИРОВАНИЕ БУДУЩЕЙ КАРЬЕРЫ ДЕТЕЙ ЧЕРЕЗ ПРОФИОРИЕНТАЦИОННУЮ РАБОТУ

А.О. Кайырханова

Коммунальное государственное учреждение

*"Общеобразовательная школа №10" отдела образования города Балхаш
управления образования Карагандинской области*

Мақала білім беру психологиясының өзекті мәселелерінің біріне, жасөспірімдердің кәсіби бағдарын дамытудағы педагог-психолог рөлінің маңыздылығына арналған. "Кәсіптік бағдарлау", "кәсіби бағдарлау" сияқты ұғымдардың мәні ашылады.

Статья посвящена одной из наиболее актуальных проблем психологии образования, проблеме важности роли педагога-психолога в развитии профессиональной направленности подростков. Раскрывается сущность таких понятий, как «профориентация», «профессиональная направленность».

В мире насчитывается огромное количество разнообразных профессий. Одни возникли тысячи лет назад, другие – уже в наше время. Вопрос «Кем быть?» – жизненно важный вопрос. Ответ на него оказывает влияние на всю дальнейшую жизнь человека. Не растеряться, правильно сориентироваться, найти свое место в мире профессий сложно, особенно молодому человеку, окончившему школу. Он должен остановить свой выбор на профессии, важной, нужной для общества и соответствующей его запросам и интересам. Помочь юноше или девушке найти свое место в жизни и призвана профориентация.

Любой путь начинается с первого шага. Для каждого из нас после окончания школы стоит выбор, куда пойти учиться. И первым шагом для нас должна стать профориентация. В этом случае важно иметь верные ориентиры, чтобы не сбиться с пути. В этом может помочь правильно продуманная профессиональная ориентация. Существует множество определений, что такое профориентация.

На мой взгляд, наиболее удачным является следующее определение: профориентация - это комплекс научно-обоснованных мер и различных мероприятий, позволяющих человеку понять свои склонности, интересы и предпочтения, решить, чем бы он хотел заниматься, и найти релевантную своим запросам профессию или сферу деятельности в рамках существующего рынка труда. Ограничивать профориентацию только выбором профессии нельзя, так как в последние годы появился ряд новых профессий, которые лет 20 назад мы не могли и предсказать. Именно поэтому на сегодняшний день важен не столько выбор профессии, а сколько понимание того, чем и как вы хотели бы заниматься в ближайшие годы.

Мир профессий очень подвижен, одни профессии уходят в прошлое, другие появляются. Школьники нуждаются в разносторонней информации о профессиях, в квалифицированном совете на этапе выбора профессии, поддержке и помощи в начале профессионального становления.

Подготовка к выбору профессии важна еще и потому, что она является неотъемлемой частью всестороннего и гармоничного развития личности, и ее следует рассматривать в единстве и взаимодействии с нравственным, трудовым, интеллектуальным, политическим, эстетическим и физическим

совершенствованием личности, то есть со всей системой учебно-воспитательного процесса.

Школа всегда решала проблему оказания помощи своим ученикам в выборе профессии. Современное представление педагогической сущности профессиональной ориентации связано с характеристикой его важнейших компонентов: профессионального самоопределения и создания предпосылок построения профессиональной карьеры. Эти компоненты выступают, с одной стороны, как особенности, характеризующие направление и содержание воспитательной работы в старших классах. В рамках этих особенностей строятся задачи и содержание профессиональной ориентации, направленные на формирование активной позиции школьника в профессиональном самоопределении и построения профессиональной карьеры в будущем.

В период между старшим подростковым и ранним юношеским возрастом перед школьником неизбежно возникает проблема выбора профессионального пути. Поиск ответа на вопрос: «Кем быть?» становится важным не только для самого учащегося, но и для окружающих в целом, поскольку от качества профессионального выбора, а, следовательно, и удовлетворенности трудовой деятельностью во многом будет зависеть уровень социальной стабильности в Казахстане.

Одной из главных трудностей профессионального самоопределения является неумение старшеклассников соотносить особенности своей личности с требованием профессии, отчетливо осознавать профессионально значимые качества личности и анализировать себя с точки зрения профессии.

Для осуществления личностью осознанного выбора в конкретной профессиональной области необходимо заблаговременное и целенаправленное проведение учебно-воспитательной работы, важная роль в которой традиционно принадлежит школе.

Мы считаем, что учащиеся и их родители должны владеть полной информацией о перспективных потребностях рынка труда, системе профессионального образования в районе и городе. Для этих целей нами используется и постоянно обновляется «Атлас востребованных профессий».

Основные направления работы по профориентации в школе: - профориентационная диагностика - изучение способностей, склонностей, интересов учащихся

- профориентационное консультирование учащихся, родителей и классных руководителей по вопросам выбора профессии, очень часто на такие консультации приглашаются выпускники школы;

- развивающие занятия по профессиональной ориентации - игры, тренинги, мастер-классы, экскурсии, в том числе и в режиме онлайн.

Профессиональное самоопределение является центральной проблемой в жизни старшеклассников. Ее решение связано с осуществлением поиска смысла жизни, самого себя.

Профессиональное самоопределение - процесс развития самопознания личности относительно будущей профессиональной деятельности.

Список используемой литературы:

1.Климова Е.А. Как выбрать профессию./ Климова Е.А. - М.: Просвещение, 1986. – 187 с.

ЖАҒАНДАНУ КЕЗЕҢІНДЕГІ ПЕДАГОГ ДАЯРЛЫҒЫ

Канатбекова Гульнур Алтынбековна

Қарағанды облысы Балқаш қаласы «Бауыржан Момышұлы атындағы жалпы білім беретін мектебі» КММ

Аннотация. Бұл мақалада жаһандану кезіндегі болашақ педагогтың қандай болуы керектігі және білім беру процесіндегі алатын орны мен педагог біліктілігінің дамуына көмектеседі. Сонымен қатар кәсіби міндеттерді шешу қабілеттілігін жетілдіру, Қазақстан Республикасының қазіргі кезеңіндегі білім беру жүйесінің даму ерекшеліктерін қамтамасыз ету туралы іс-әрекеттер мен мысалдар көрсетілген.

Қоғамның жоғары педагогикалық білімді мамандарға қойылатын талаптары соңғы жылдары күрделенді. Жаңа қоғам мұғалімі- ол рухани адамгершілігі жоғары, азаматтық жауапкершілігі мол, белсенді жасампаз, рефлексияға қабілеті басым, экологиялық білімді шығармашыл тұлға, өзін-өзі дамыту және өзін-өзі көрсету, ақпараттың және біліктіліктің басқа түрлерін меңгерген құзырлығы жоғары маман. Сондықтан мұғалім білімнің өзіндік құндылығын анық саналы түсініп, өз пәнін жетік білуі тиіс. Ендеше болашақ кәсіби маман мына сапаларды меңгеруі шартты міндет:

- Ол өз пәнін біліп қана қоймай, сонымен қатар педагогикалық үрдістегі әр қатысушының орнын көре білуі, оқушылар іс-әрекетін ұйымдастырып, оның нәтижелеріналдын ала байқап, мүмкін болатын жағдайда артта қалушылықты реттеуі;

- оқушылардың негізгі құзырлығын қалыптастыруға дайындығы (құндылық-бағдар, жалпы мәдениет, оқу-танымдық, коммуникативтік, ақпараттық, әлеуметтік-тұлғалық, құзырлық және т.б.);

- оқушылардың адамгершілік-рухани, азаматтық-патриоттық, көп-мәдениетті, экологиялық, денсаулығын сақтау тәрбиесін жүзеге асыра білуі.

Бұндай нәтижеге жету үшін болашақ мұғалімдерді даярлау жоғарғы оқу орындарында біртіндеп жүргізілуі қажет, тұлға болып сатылап қалыптасуы үшін оған жағдай жасау керек. Ол үшін алынған білім негізінде тұлғаның бағыты айқындалған сала бойынша кәсіби іс-әрекеттің қалыптастыру шарт. Болашақ мұғалімдер тәжірибеде жинақталған теориялық білімдерін өмірде

қолдану арқылы олардың кәсіби әдісі жинақталады. Сонымен кәсіби іс-әрекеттің технологиясы мен кәсіби өзіндік санасы қалыптасады. Өз бетімен жұмыс істеу жас мамандарды тиянақтылыққа, төзімділікке, бастаған ісін жемісті аяқтауға тәрбиелесе, ал мен үшін мұғалім еңбегін бағалайтын ең жақсы көрсеткіштердің бірі. Мысалы жас мамандарды тәрбиелеуде жүргізілетін жұмыстарымның бірнеше түрлерін жұмыс барысында әр кезеңде ұйымдастырамын. Өз ұжымымның арасында «Жас және жаңадан келген ұстаздардың кәсіби бейімделуіне көмек» атты семинар – тенинг өткіздім. Семинарда жас мамандарға көмек көрсету және ұжымда жағымды психологиялық ахуал қалыптастыра отырып, жас мамандардың кәсіби құлшынысын арттыру, жігерлендіру және бейімделуіне ықпал жасау еді. Бұл семинар - тренинг жоспары бойынша ең алдымен танысу жаттығуы жүргізілді. Бұл жаттығуда мұғалімдер шеңбер құрып, өз – өздерін таныстырып, осы кезге дейінгі жұмысында болған қуанышты сәттерімен бөлісті. Келесі бөлімде «Сіз қандай жұмысшысыз?» деп аталатын проективті әдістеме жүргіздім. Мұғалімдердің арасында топқа бөліп «Мұғалімдерге арналған жағдаяттық сұрақтар» атты пікірталас алаңын өткіздім. 1-ші топқа Мұғалімдер бөлмесінде екі жас әріптес сөзге келісіп қалды оны үлкендер тоқтатуға да тырыспады, ренжістің негізгі себебі берілген тапсырманы уақытылы орындамадыңыз деп тапсырма беруші маман ренжішін білдірген еді келесі жас маман оның бұл талапшылдығын түсінгісі келмей сен кімсің маған бұйрық беретін деген сөздер арқылы өз ренішін бастады. Тіпті бір –бірлерінің көңілдерін қалдыратын сөздер айтып жандарын жаралап үлгерді. Отырған үлкендердің сыйламай әбден ұрысты. Бұл түсініспестіктің арты немен аяқталады. Қандай ұсыны кеңес берген болар едіңіздер? 2-ші топқа Екі сынып жетекші арасында үнемі бәсекелестік байқалады. Үнемі екі сынып жетекшіде өз сыныптарының жетістіктерін айтып мақтанып отырады. Қандай шара болмасын менің сыныбым ана сыныптан озуы тиіс деген қағиданы ұсынады. Бірінің сыныбы үздік шығып шын марапатқа лайық болса екінші сынып жетекші оны көре алмай ашуға бой беріп келесі сынып жетекшінің еңбегін жоққа шығарады. Бұл бәсекелестікті қалай тоқтатуға болады. Қандай ұсыныс кеңес берер едіңіздер? деген ситуациялық сұрақтарды шешуге пікірталас жүргізілді.

Психологиялық бейімделу- педагогикалық үрдісте субъектілердің психологиялық жағдайын түсінуге икемделуі десек, технологиялық бейімделу- оқушылардың іс-әрекетін ұйымдастырудың әдістерін меңгеру.

Болашақ жаңа формация мұғалімін қалыптастырудың басты бағыттарына инновациялық, шығармашылық ойлары бар тәрбие идеясы жатады. Соның нәтижесінде әлеуметтік мәнді сипаты, қарым-қатынасы, түрткісі және қалыптасқан құзырлық тірегі бар оқушының жаңа тұлғасы қалыптасады. Сол себепті болашақ мұғалімнен шығармашылық бағыттағы педагогикалық іс-әрекеттер талап етіледі. Олар төмендегілер:

- Болашақ педагог өзінің мүмкіндігін нақты бағалай білуге үйренуі, әлде және әлсіз жағын, мүмкіндіктерін әділ бағалауды білуі (өзін-өзі реттеу, өзін-өзі

бағалау, эмоционалды көңіл күйді көрсете білу, қарым-қатынастық, дидактикалық қабілеттері, ерекшеліктері, т.б.)

- жалпы мәдени –интеллектуалдық іс-әрекетті меңгеруі (ойлау, есте сақтау, қабылдау, елестету, көңіл бөлу)

- жастарды патриоттық рухта тәрбиелей отырып Отан игілігі үшін жемісті еңбек етуге ұмтылдыру және мемлекет пен қоғам үшін өзінің іс-әрекетінің маңыздылығын түсінуі.[2]

Әр күні өзгеріске толы бүгінгі жауапты кезеңде заман көшінен қалып қоймай уақыт талабына сай ертеңгі болашақ жас ұрпақты білімді етіп тәрбиелеу ұстаздарға зор жауапкершілікті жүктейді. Ол мұғалімнен үздіксіз ізденуді, өз білімін үнемі жетілдіріп отыруға талап етеді. Өйткені еліміздің ертеңгі жас ұрпақтың қолында. Мұғалімнің шеберлігі мен жетістігі – сапалы білім және жақсы тәрбие алған шәкіртінде.

Қорыта келгенде егеменді еліміздің өркениет деңгейіне жеткізетін білімді ұрпақты қалыптастыруда мемлекеттік стандартты бағдарламаны басшылыққа ала отырып, әр сабақты мазмұнды өткізілуіне аса көңіл бөлінуі үшін қандай технологиямен жұмыс істеп, қандай оқыту әдісін пайдалану мұғалімнің өз еркінде. Маңыздысы – жас ұрпақты жан-жақты оқыту болып табылады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Қазақстан мектебі журналы №6 2009ж
2. К.Өстеміров Еңбекке баулу. Алматы.Атамұра 2000ж.157б.
3. М.Жұмабаев Педагогика Алматы. Ана тілі,1992ж 147б

ИНКЛЮЗИВНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ – ВАЖНЕЙШЕЕ ТРЕБОВАНИЕ ПРОГРЕССИВНОГО ОБЩЕСТВА

Н.Ж. Канашева

*КТУ «Опорная школа (ресурсный центр) имени Каныша Сатбаева,
п. Молодёжный, Осакаровский район, Карагандинская область*

Данная статья раскрывает важность инклюзивного образования, необходимость чуткого отношения к детям с особенностями развития. Инклюзивное образование – одно из важнейших условий гармоничного существования детей в нашем обществе.

Берілген мақала инклюзивті білім берудің маңыздылығын ашып, дамуындағы ерекшеліктері бар балаларға ерекше көзқарас қажеттілігін көрсетеді. Инклюзивті білім беру – балалардың біздің қоғамда үйлесімді кмір сүруінің басты шарттарының бірі.

В настоящее время инклюзивное образование является актуальной проблемой в работе с детьми с особенностями развития. Инклюзивное образование позволяет ребенку с инвалидностью реализовать свои права. Как объяснить ребёнку, играющему с детьми его возраста на улице, что он пойдёт в

спецшколу, а не в ближайшую школу, как его сверстники. Сама система инклюзивного образования является эффективным механизмом развития инклюзивного общества. Развивая систему инклюзивного образования, мы прокладываем путь к развитию инклюзивного общества, то есть общества для каждого человека [1, с. 55]. Инклюзивное образование позволяет детям с ограниченными возможностями полноценно участвовать в школьной жизни. Инклюзивное образование имеет под собой основу для продвижения равенства и равных прав детей с ограниченными возможностями. Сегодняшнее молодое поколение – это наше будущее [2, с. 25]. Среди этого молодого поколения есть и обычные дети, и дети с отклонениями в развитии, так что давайте не будем разделять этих детей, давайте посмотрим на них всех с одной единой точки зрения и поможем открыть дорогу в их будущее.

Но давайте на минутку поставим себя на место детей с отклонениями в развитии, им намного сложнее, чем нам. Поэтому надо много и эффективно работать в данном направлении, чтобы дети с отклонениями в развитии и дети-инвалиды жили полноценно.

Нам нужно уделять больше внимания нашим гражданам с инвалидностью. Для них Казахстан должен стать безбарьерной зоной. У нас много таких людей, о которых нужно заботиться. Это наш долг перед собой и обществом. Среда образовательного учреждения должна быть адаптирована к потребностям детей с ограниченными возможностями здоровья, она должна быть «безбарьерной», поскольку должна обеспечивать полноценный доступ к благам общества детей с ограниченными возможностями здоровья [3, с. 34].

В настоящее время проблемой, привлекающей внимание мировой общественности, является инклюзивное образование, которое предполагает полное включение индивидуальных потребностей и особенностей детей в процесс воспитания с участием среды общения и семьи. Слово *inclusive* означает «включая себя» на латыни и «смешивание» на английском языке. Инклюзивное образование означает, что дети имеют возможность получать качественное образование и развивать свой потенциал независимо от пола, возраста, географического местоположения, физического и психического состояния, социально-экономического положения [4, с. 39]. Инклюзивное образование, или образование для всех, позволяет всем детям активно участвовать в дошкольной и школьной жизни. Эта программа была одобрена Генеральной Ассамблеей ООН и включена в Конвенцию ООН 13 декабря 2006 года. Вопрос инклюзивного образования в зарубежных странах начался в 1970 г., а к 1990 г. США и страны Европы полностью внедрили эту программу в свою образовательную политику.

Сегодня часть детей с ограниченными возможностями, обучающихся дома, обеспечена компьютерной техникой. Использование компьютерных технологий в специальном образовании решает множество рабочих задач. В инклюзивном образовании, в мировой практике, все, кто обучает таких детей, все те, кто учится вместе с ними, и все те, кто воспитывает их в семье, получают возможность практической реализации добродетельных ценностей прав, свобод

и равенства жизни каждого человека, что принимается обществом и реализуется как высшее благо [5, с. 77].

Сегодня во всех регионах страны на основе поддержки образования детей с ООП постепенно открываются коррекционно-образовательные классы в общеобразовательных школах. Целью этого класса является объединение учащихся с ограниченными возможностями в каждом классе в один класс и предоставление каждому ученику образования в соответствии с его индивидуальными особенностями и учебной программой. Хотя этот класс открыт, сам по себе он имеет большие трудности и проблемы. Причина заключается в следующем: в некоторых школах в этом классе учатся ученики из разных классов. Во-вторых, поскольку возраст у них разный, каждому классу необходимо давать образование соответственно его классу, то есть уровню знаний. В-третьих, разнообразие имеющейся образовательной программы. В-четвертых, отсутствие специальных педагогических знаний у учителей-предметников, ведущих такие занятия, в результате чего дети сталкиваются с трудностями уже с первой ступени обучения. Цель инклюзивного образования – это обучение детей с особенностями развития вместе с нормальными детьми. То есть, это система воспитания человека как равноправной личности, независимо от пола, вероисповедания, происхождения. Инклюзивное образование является формой обучения детей с ограниченными возможностями здоровья и не заменяет традиционно формируемые и развивающие формы в системе специального образования. Две системы действительно инклюзивного образования объединяют общую и специальную системы. Это организация совместного (интегрированного) обучения учащихся с ограниченными возможностями в общеобразовательной школе.

Будут реализованы такие направления, как обеспечение компьютерной техникой детей-инвалидов, обучающихся на дому, с учетом их индивидуальных возможностей и потребностей. Таким образом, наше государство будет создавать условия для социальной защиты инвалидов, их интеграции в общество, реабилитации, трудоустройства и создания новых рабочих мест, образования, обучения, переквалификации. Инклюзивное образование позволяет всем детям активно участвовать в школьной жизни в образовательных учреждениях. Инклюзивное образование определяет равные права учащихся и позволяет им участвовать в коллективной деятельности. Это позволяет развивать необходимые навыки общения с людьми. Инклюзивное образование – это развитие общеобразовательного процесса, обеспечивающего обучение детей с особыми потребностями с учетом потребностей всех детей. Инклюзивное образование отвечает потребностям детей в образовательном процессе и пытается развить новое направление преподавания и обучения. Если изменения в преподавании и обучении инклюзивному образованию будут эффективными, то изменится и положение детей с особыми потребностями.

Список литературы:

1. Эльконин Д.Б. Детская психология. - М.: Академия. 2006. [Текст] - С. 55-57

2. Сабельникова С.И. Развитие инклюзивного образования. Справочник руководителя образовательного учреждения. - 2009. [Текст] - С. 25-28
3. Зайцев Д.В. Социальная интеграция детей-инвалидов в современной России. - Саратов: Научная книга, 2003. [Текст] - С. 34-37
4. Загуменнов Ю.Л. Инклюзивное образование: создание равных возможностей для всех учащихся / Ю.Л. Загуменнов // Минская школа сегодня. - 2008. [Текст] - С. 39-44
5. Акатов Л.И. Социальная реабилитация детей с ограниченными возможностями здоровья. Психологические основы- 2003. [Текст] - С. 77-80

ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУДЕГІ ТИІМДІ ӘДІС-ТӘСІЛДЕР

Карабаева Фарида Жамалатдинкызы

*Қарағанды облысы білім басқармасының Шахтинск қаласы білім бөлімінің
«Әлихан Бөкейханов атындағы мектеп-лицейі» КММ*

Инклюзивті білім беру – денсаулығына байланысты мүмкіндігі шектеулі тұлғаларды тәрбиелеу мен оқыту процесі, және өз жасындағы қатарластарымен бірге дамыту жұмыстары деп есептеймін.

Инклюзивті білім берудің ең басты мақсаты - баланың физикалық, коммуникативтік, эмоциялық, жеке және зияткерлік әлеуеті тұрғысынан дамуы үшін, мүгедектік салдарынан туындаған қайталама ақауларды алдын алу немесе жену жолында оңтайлы жұмыстар ұйымдастыру, әрі мүмкіндігі шектеулі балалардың барлығын мектепте оқу жүйесіне қосып, олардың құқықтарын теңестіруді қамтамасыз ету деп айтар едім.

Инклюзивті білім берудегі ең бірінші назар аударатын мәселе – оқыту бағдарламасының мақсаты. Ол мақсат оқушының оқу деңгейіне, оқу дәрежесіне сай болуы тиіс. Сол себепті, пән мұғалімі оқушының ерекшелігіне байланысты бағдарлама мақсаттарын қысқартып, ерекше білім беруді қажет ететін оқушыға тиімді деген мақсатты алып, сол мақсатқа жету үшін тиімді әдіс-тәсілдерді қолдана отырып, тапсырмалар әзірлеуі тиіс.

Ерекше білімді қажет ететін оқушымен жұмыс жасау үшін ең алдымен оқушыны зерттеп, оқушының бейімділігін анықтауымыз қажет. Мысалыға айтсақ, 5-сынып оқушысы делік, бастауыш сыныптан енді келген оқушы үшін бірнеше жаңа пәндердің қосылуы, оқу бағдарламасының тереңдетіліп оқытылуы сәл ауырлау болады. Дегенмен, баланың оқуға деген ынтасын ашып, қызықтыру ол әрине – мұғалімнің міндеті. Мұғалім осы тұста әр оқушымен тіл табысып, әр оқушының мүмкіндігін анықтайтын, әрі білім дәрежесін шыңдайтын, жеке тапсырмалар, кескін қағаздары арқылы зерттеуі тиіс. Өз

тәжірибемде қазақ тілі пәні бойынша А есімді оқушы, ПМПК-ның зерттеуі нәтижесінде белгілі бір диагнозбен ерекше білімді қажет ететін оқушы анықтамасымен келді. А есімді оқушымен сөйлесіп, сурет салуға бейім екенін анықтадым. Осы сурет салу өнері арқылы оқушымен зат есім, сын есім және оның түрлері сияқты тақырыптар өткенде, А есімді оқушыға жеке кесте, кескін қағаздары тапсырмалар ұйымдастырдым. Мысалы, зат есім тақырыбы бойынша, зат есімнің кім? Не? деген сұрақтарын айыру мақсатында, оқушыға ақ парақ ұсындым. Ол параққа үйдің суретін салды. Екінші параққа өзінің жақсы көретін әжесінің бейнесін салды. Бірақ боямадық. Осы екі сурет арқылы А есімді оқушымен зат есім туралы түсінік қалыптастыру жұмыстары жүргізілді. Кейінгі сабақтарда сын есім есім түрлерімен таныстық. Сол уақытта әлгі салған екі суретті де түрлі-түсті қарындашпен бояп, безендірдік. Түстерді бояу кезінде қандай? Қай? деген сұрақтар қойылатынын үйретіп, етістік және оның түрлері тақырыбында осы суреттерге әр түрлі қимыл, іс-әрекеттерді жанастыра отырып, етістік жайында ақпарат берілді. Осы суреттер арқылы жұмыс жасау барысында, баланың сурет салуға деген қызығушылығы арқылы бірнеше тақырыпты түсіндіре алдым. Әрі өткен тақырыптар бойынша берілген ақпаратты оқушы сапалы қабылдағанына көзім жетті.

Негізі ерекше білімді қажет ететін оқушылардың көпшілігінде танымдық белсенділіктің жеткіліксіз деңгейі, оқу бағдарламасына деген мотивацияның жеткілікті болмауы, жұмыс жасау қабілеттілігі мен жеке дербес тапсырма орындаудағы деңгейлері төмендігі байқалады. Сондықтан оқушының белсенді формаларын, түрлі әдіс – тәсілдерін іздеу - білім беру және түзету-дамыту процесінің тиімділігін арттырудың қажетті құралдарының бірі болып табылады.

Оқушының белсенді формалары – өте икемді әдістер десек те қате болмайды. Себебі, оқытудың белсенді формаларды әр түрлі жастағы оқушылар арасында да, түрлі жағдаяттарда да, тіпті сабақтың кез-келген кезеңдерінде де қолдануға мүмкіндік бар. Сөзімді дәлелдеу үшін, сабақ басында қолданылатын «Сәлемдесу» жайында айта кетсем:

Қандай ғажап біздің әлем,
Достарға жолдаймыз Сәлем!
Қайырлы күн, достым, Сәлем!
Жақсы көңіл-күй менен!
Бүгін сабақта Ол-Сен-Мен!

Қайырлы таң, дос, Сәлем! – Міне, осындай қарапайым сәлемдесу арқылы ерекше білімді қажет ететін оқушының сабаққа деген ынтасын ашып, тапсырма орындауға қызығушылығын оятып, позитивті эмоционалды-психологиялық ахуал орнатуға болады.

Инклюзивті бағыт мұндай балаларды оқуда жетістікке жетуге ықпал етіп, жақсы өмір сүру мүмкіншілігін қалыптастырады. Инклюзивті оқыту – барлық балаларға мектепке дейінгі оқу ұйымдарында, ұйым өміріне белсене қатысуға мүмкіндік береді. Инклюзивті оқыту – балалардың тең құқығын анықтайды және ұжым іс- әрекетіне қатысуға мүмкіндік береді. Инклюзивті оқыту –

адамдармен қарым-қатынасына қажетті қабілеттілікті дамытуға мүмкіндік береді. Инклюзивті оқытудың негізгі принциптері: Адам құндылығы оның мүмкіндігіне қарай қабілеттілігімен, жеткен жетістіктерімен анықталады. Әрбір адам сезуге және ойлауға қабілетті. Әрбір адам қарым-қатынасқа құқылы. Барлық адам бір-біріне қажет. Білім шынайы қарым-қатынас шеңберінде жүзеге асады. Барлық адамдар құрбықұрдастарының қолдауы мен достығын қажет етеді. Әрбір бала үшін жетістікке жету – өзінің мүмкіндігіне қарай орындай алатын әрекетін жүзеге асыру. Жан-жақтылық адам өмірінің даму аясын кеңейтеді. Инклюзивті оқыту – барлық балалардың мұқтаждықтарын ескеретін, ерекше қажеттіліктері бар балалардың білім алуын қамтамасыз ететін жалпы білім үрдісінің дамуы.

Одан басқа сабақ барысында, жалпы оқыту процесінде оқушымен тактильді байланыс орнату өте маңызды рөл атқарады. Мысалы, А есімді оқушы сабақ барысында 1 сұраққа жауап берді, болмаса арнайы тапсырманы орындады, мақтау-мадақтау ретінде басынан сипап, арқасынан қағып «Керемет», «Жарайсың», «Қандай тамаша», «Өте жақсы! Деген сияқты мадақтау сөздерін қосып қойсаңыз, оқушының төбесі көкке жетіп, алға қарай ұмтылуға ынталанатыны сөзсіз. Ерекше көңіл-күймен сабақта барынша ат салысып, барын салып, өзінің қолынан келетініне әбден сенімді болған А есімді оқушы жігерленеді. Менің тәжірибемде осы тактильді байланыстың өте жақсы көмегі тиді. Себебі, тактильді байланыс арқылы оқушымен сенділікті қалыптастырдым. Ал сенімділік оқушы мен мұғалім ортасында болу керек деген басты қабілеттіліктің бірі.

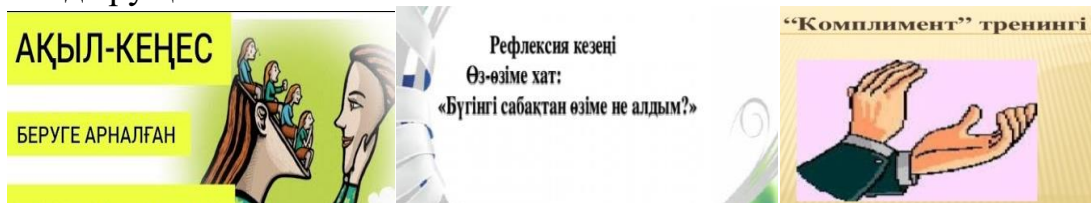
Қазақ тілі мен әдебиеті сабақтарында негізі «Кластер», «Инсерт», «Кубизм», «+» және «-» деген сияқты тәсілдерді қолдана отырып, ерекше білім беруді қажет ететін оқушылармен жұмыс жасау барысында, жеке тапсырмалар ұйымдастыру кезінде өте тиімді. Себебі, аталған әдіс-тәсілдердің әр қайсысы оқушының өзіндік жұмысын нәтижелі, сараптау бойынша, қатемен жұмыс жасауда, болмаса қосымша және жетекші сұрақтарға жауап беру арқылы оқушы сабаққа белсене қатысып, өткізілген сабақтан біршама ақпарат алып, жаңа сабақтың қойылған мақсатына да жете алады.

Мәселен, «Миға шабуыл» әдісі ойлаудың шығармашылық түрін дамытады. Сондықтан осы әдісті жүзеге асыру үшін тақырыпты таңдау белгілі бір мәселені шешудің мүмкін нұсқаларының санына тікелей байланысты болады. Әрі бұл әдіс 5-7 оқушыдан құралған топпен ұйымдастырылады. Сондықтан, бұл әдісті қолданған кезде ерекше білім беруді қажет ететін оқушы өзінің қатарластарымен біріге отырып, тапсырма орындауда белсенділік көрсете алады.

Тағы да айта кетсем, «Ақылды кеңес», «Өз-өзіме хат», «Мадақтау сөздер» сияқты әдіс – тәсілдерімен инклюзивті білім беру бойынша жұмыстарды ұйымдастыруда оқушының белсенділігін танытады.

Ерекше білімді қажет ететін оқушымен жұмыс жасауда белсендіру құралдарын тиімді түрде таңдалып, мазмұнды біріктіретін жүйеде қолдану керек. Одан әрі оқытуды ұйымдастырудың белсенді әдістері мен формалары,

оқушылардың оқуғы деген қызығушылығын әртүрлі тапсырмалар легімен ынталандыру қажет.

Жалпы инклюзивті білім беру саласы қазіргі уақытқа дейін зерттеліп келеді, әлі де зерттелуде. Күнде жаңа жаңалық. Қазіргі уақытта, өкінішке орай, ерекше білімді қажет ететін балалар саны ұлғаюда. Оған себепкер айта берсек саны да көп. Мәселен, экология, жаңа технология, атап айтсақ ұялы телефон және сол сияқты. Бұл әлемдік мәселе. Тілдің кеш шығуы, сөйлеу мүшесінің бұзылуы, есту-көру мүшелерінің кемістігі сияқты түрлі диагноздардың да түрі өте көп. Дегенмен, осы мәселені шешу жолында қаншама жұмыстар бірлесе атқарылса, жеңіске жету, нәтижеге жету екі есе жеңілдейді. Бірлесе жұмыс дегенім, ол ата-ана-ұстаз-бала. Ата-ана тарапынан қолдау, түсіністік, ұстаз тарапынан білім жолындағы жетістіктерге жету мен жалпы білім сапасын көтеріп, оқыту процесін ұйымдастыру болса, оқушы екі тараптан берілген қолдауды қабылдап, ұмтылып, қызығушылық танытса керемет нәтижеге жетеміз.

Нағыз ұстаз – тұлғаның тұлға ретінде қалыптасуында көмек көрсететін жан. Ұстаз жан-жақты, шебер, әрі талантты тұлға.

Бала – қандай жағдай болмасын, білім-тәрбие алуға құқылы. Тек, ерекшелікке байланысты амал-тәсілін тапса, нұр үстіне нұр жауады.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі:

1. Инклюзивті білім беру жүйесі – педагогикалық тұрғыда қолдау көрсету, Айтжанова Р.М., Жұманқызы А. 2021ж.

2. Инклюзивті білім беруді дамытудың теориясы мен практикасы, Оралбекова А.К. 2020 ж.

АҚЫН ЖӘНЕ ЖАЗУШЫЛАРДЫҢ ӨМІРІ МЕН ШЫҒАРМАШЫЛЫҒЫН ҚАЛАЙ ЗЕРТТЕУГЕ БОЛАДЫ

Карасартова Нурсауле Мязовна

«№9 жалпы білім беретін мектебі» КММ, Шахтинск қаласы

Аннотация. Бұл мақалада мектеп оқушыларының ғылыми-зерттеу жұмысымен айналысуының жолдары мен бағыттары көрсетілген. Сол үшін мұғалім өзі оқытатын орыс тілі мен әдебиеті пәнінің негізінде жекелеген ақын мен жазушылардың өмірі мен шығармашылығын қалай зерттеу керектігі әдістерін ұсынады. Соған негіз етіп ақын Олжас Сүлейменовті мысалға алады. Ол әдісі жас зерттеушілер үшін темірқазық іспетті. Мақала сонысымен де құнды және маңызды.

В данной статье представлены пути и направления, по которым школьники могут заниматься научно-исследовательской работой. Для этого учитель предлагает методы, как на основе преподаваемого им предмета русского языка и литературы исследовать жизнь и творчество отдельных поэтов и писателей. Пример для исследования- творчество Олжаса Сулейменова. Этот метод является фундаментом для дальнейшей работы юных исследователей. Важность и ценность данной статьи заключается в этом.

«Адам туғанда есті болып тумайды» дейді Ұлы Абай. Ол өзін қоршаған ортаның сан алуан сыры мен табиғатын танып біліп, ащы мен тұщының дәмін татып көргенде ғана саналы жан иесі болмақ. Демек, зерттеу дегеніміздің өзі осы балаң дәуірден бастау алып, есейе келе ол талмай ізденіске, бара бара үлкен ғылыми деңгейге көтеріледі. Бірақ әр баланың қабілет-қарымы, ой өрісі мен дарыны бірдей емес. «Бұлақ көрсен, көзін аш» демекші, оны үлкендер, әсіресе, мұғалімдер қауымы дер кезінде байқап, дұрыс бағыт беріп, жолға салса, түбінде нәтижесін берері сөзсіз.

Міне, 27 жылдай бергі ұстаздық еңбегімде де менің алдымнан жүздеген шәкірттер өтті. Солардың арасынан ғылымға бейімі бар балалар бірден байқалады. Мұндай оқушылар мектептің пән сабақтары бағдарламасының аясындағы тақырыптармен қанағаттанып қалмайды, өзіңмен сөз жарыстырып, пікір таластырып, білмегенді білуге құштар болып тұрады. Бүгінгідей ақпарат тасқыны мен компьютер заманында теледидардан, бұқаралық ақпарат құралдарынан, интернеттен оқып-көргендері аздық етіп, одан сайын білген үстіне біле түскісі келеді. Бұл сияқты ұмтылыс сыныптар сатылап жоғарылаған сайын көріне бастайды. Ол мектепте оқитын әдебиет және тілді оқып-үйрену сабақтарында да айқын көрініс береді. Мәселен, жоғары сыныптарда әр дәуірдегі ақын-жазушылардың өмірі мен шығармалары оқытылады. Онда кейбірінің өмірбаяны мен шығармалары туралы қысқаша аннотация мен екі-үш өлеңі немесе әңгімесі, повесі болмаса романынан үзінді ұсынылады. Ал, бұл жаңағы ізденгіш, бәрін бүге-шігесіне дейін білгісі келетін оқушының рухани сұранысына жауап бере ала ма? Міне, мәселе қайда жатыр. Ол үшін мұғалім не істеуі керек.

Мен орыс тілі мен әдебиеті пәнінен мектеп оқушыларына 27 жылдан бергі сабақ берген мезгілімде осы сұраққа жауап іздеумен келемін. Айталық, 8, 10, 11 сыныптарында қазақтың атақты ақыны Олжас Сулеменовтің қысқаша өмірі және шығармашылығын, «Адамға табын, жер енді» поэмасынан үзінді, бірді-екілі шығармалары ғана оқытылады. Ал шығармашылығы толық көлемде қамтылып, әдеби зерттеу тұрғысынан талданбайды. Бұл орайда менің өте әуесқой оқушыма не деп, нендей жөн көрсетпекпін. Оған ақыл-кеңесімді айтып, оны ғылыми зерттеу арнасына түсірер сәтте осы.

Бірінші кезекте, әрине, «Олжас Сүлейменовтың өмірі мен шығармашылығы» тақырыбына жоспар жасалуы тиіс. Әдетте зерттеліп отырған тақырыптың мақсаты мен міндеті, маңыздылығы кіріспе бөлімде айтылып өтеді. Негізгі бөлімнің өзін бірнеше тараудан тұратын етіп жоспарлаған жөн. Оның алғашқы тарауында ақын өмір сүрген дәуірдің тарихи-саяси оқиғаларына

қысқаша сипаттама жасалады. Оқушының тарихтан да хабары мол болып, саяси оқиғаларға баға бере алатын дәрежеде болғаны абзал бұл орайда. Онсыз ақынның азаматтық болмысы мен бейнесі бар қырынан ашылмайды. Өйткені ол да өз дәуірінің перзенті, өз заманының суреткері.

Келесі кезекте, бүгінде Қазақстанның Еңбек Ері, мемлекет және қоғам қайраткері Олжас ағамыздың туып-өскен ортасы, балалық-жастық шағы, өмір және еңбек жолы, қоғамдық-саяси қызметі жөнінде жан-жақты баяндалуы керек.

Екінші тарауда ақын ағамыздың поэзиядағы, жалпы шығармашылығындағы алғашқы адымынан бастап күні бүгінге дейінгі туындыларына қысқаша шолу жасалынып, жанр-жанрға жіктеліп, ерекшеліктері сөз етіледі.

Үшінші тарауда Олжас Сүлейменов шығармаларындағы тақырып, идеясы, стилі, сюжет пен композициясы, тілі, көркемдігі, жаңашылдығы сөз етіліп, қамтылғаны дұрыс.

Қорытынды бөлімінде айтулы ақын Олжас Сүлейменовтің шығармаларының қазақ, орыс, жалпы әлем әдебиетіндегі орны мен маңызы, Олжас қалыптастырған поэзия мектебі, ақындық дәстүрі егжей-тегжейлі тарқатылып, түйінделуі тиіс.

Оқушының бұл зерттеу еңбегі баяндама немесе реферат түрінде бола ма, онда келтірілген дәйексөз бен айтылған пікірлерге міндетті түрде сілтеме жасалынып, не нөмірленіп, беттің астына немесе жақшаның ішінде көрсетілгені лайық.

Зерттеу еңбегінің соңында пайдаланылған әдебиеттердің, газет және журнал мақалаларының, басқа да материалдардың тізімі беріліп, авторлары, шыққан баспасы, қаласы, жылы, беттері көрсетіледі.

Міне, осылайша басқа да ақын-жазушылардың өмірі мен шығармашылығын зерттеуге болады. Бірақ кей кезде оның шығармашылық ерекшеліктеріне қарай зерттеу жоспарына өзгерістер енгізілуі мүмкін. Ең бастысы, оқушының алдағы үлкен ғылыми ізденісіне жол ашылса, мұғалімнің мақсаты орындалғаны деп білемін.

Әдебиеттер тізімі:

1. Кириллова Д.А., Белова О.Н. Математика сабақтарында зерттеу қызметінің элементтерін оқытудың әдістемелік аспектілері // Ғылым әлемі. Педагогика және психология. 2019. №4.

ГЕОГРАФИЯ ПӘНІН ОҚЫТУДАҒЫ АҚПАРАТТЫҚ- КОММУНИКАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫҢ ИНКЛЮЗИЯҒА БЕЙІМДЕЛУІ

Касыбаева Айнур Бағдатовна

«Павлодар қаласы №25 жалпы орта білім беру мектебі» КММ

Андатпа. Инклюзивті ортада білім ала отырып, ерекше білім беруді қажет ететін балалар ашық болуға үйренеді, қажетті коммуникация дағдыларын меңгереді, айналасындағы адамдармен қарым-қатынасқа түсуге дағдыланады. География пәннің тек қана жай меңгертіп қоймай, оқушының ақпаратты-технологиялар арқылы білуіне маңыздылығы жайлы айтылады

Аннотация. Обучаясь в инклюзивной среде, дети с особыми образовательными потребностями учатся быть открытыми, приобретают необходимые коммуникативные навыки, привыкают к взаимодействию с окружающими людьми. Сказано о важности не только изучения предмета географии, но и познания школьника посредством информации и технологий.

Annotation. Learning in an inclusive environment, children with special educational needs learn to be open, acquire the necessary communication skills, and get used to interacting with people around them. It was said about the importance of not only studying the subject of geography, but also the knowledge of the student through information and technology.

Қазіргі заман талабына сай жалпы орта білім беру мектептерінде ақпараттық-коммуникациялық технологияларды (АКТ) меңгеріп, қолдану маңыздылығы мәселесі өзекті болып отыр. Жалпы білім беру сыныптарында инклюзивті оқыту қажеттілігі оқушылар бар болғандықтан, оларды пән арқылы ақпараттық технологияларға бейімдеу өте маңызды. Білім беру ұйымдарындағы әрбір адамның өзіндік ерекшелігін, әртүрлілігін құрметтеу, білім берудің кез келген субъектісіне қолайлы, жағымды мектеп қоғамдастығын құру, инклюзивті құндылықтарды қабылдау инклюзивті мәдениетті қалыптастырудың негізін құрайды. Қазақстан Республикасының заңнамасымен білім алушылардың жеке мүмкіндіктері мен ерекше білім берілуіне қажеттіліктерін ескере отырып, барлық білім алушыларға сапалы білім алу құқығына кепілдік берілген. Ерекше білім беруді қажет ететін балалардың сапалы білім алуына тең жағдай жасау олардың келешек өмірі үшін маңызды. Бұл, ең алдымен, табысты әлеуметтік бейімделуге және өз қабілеттерін іске асыруға мүмкіндік береді. Инклюзивті ортада білім ала отырып, ерекше білім беруді қажет ететін балалар ашық болуға үйренеді, қажетті коммуникация дағдыларын меңгереді, айналасындағы адамдармен қарым-қатынасқа түсуге дағдыланады. Практика жүзінде пәнді тек қана жай меңгертіп қоймай, оқушының ақпаратты-технологиялар арқылы білуі керек. Жаһандану дәуірінде АКТ арқылы пәндерді оқытудың қажеттіліктерін қанағаттандыру жолындағы технологиялық өзгерістердің әсерін байқауға болады. Жаппай ақпараттандыру, цифрландыру дәуірінде оқытудағы АКТ рөлі жыл өткен сайын күшеюде. Электрондық, мобильдік, және басқа да ақпараттық және білім беру ресурстарының маңыздылығы артуда. Яғни технологиялық революция әлемді бір орындай тұрмай әрдайым өзгеріс үстінде. АКТ саласындағы заманауи әзірлемелер білім беру, пәнді оқыту сапасын жетілдіруде тартымды мүмкіндіктер туғызуда. Демек ақпараттық коммуникациялық технологиялар қазіргі қоғамның негізгі құраушы блогына айналууда. Глобализация,

интернационализация, мобилизация дәуірінде ғаламтор адамдардың негізгі қажеттілігіне айналып отыр. Ғаламтордың, компьютерлік технологиялардың көпшілікке тарауы жағдайында АКТ білім беру, пәндерді оқыту үрдістеріне сәтті кіріктірілуіне маңызды алғышарт болып отыр. Былтырғы оқу жылдарында әлемдік пандемияға байланысты мектептердің жаппай қашықтықтан оқыту режиміне өту барысында білім алушылардың АКТ саласындағы икем-дағдылары жақсарып қалды. Осындай мүмкіндікті пайдалана отырып, география пәнін АКТ арқылы оқытуда келесідей артықшылықтарды атап кетуге болады:

- АКТ білім алушыларды ынталандырады, яғни оқыту үрдісін тартады.

- АКТ аудио- видеоконференциялар арқылы қарым-қатынас жасауға мүмкіндік береді. Яғни мультимедиа білім алушының сезіміне әсер береді.
- АКТ ғаламтордағы кең ресурстарға қолжетімділік туғызады. ЮНЕСКО-ның 2020 жылғы «Білім беруді қадағалау бойынша жаһандық есеп: инклюзия және білім беру: барлығы, яғни барлығы үшін» есебінде: «АКТ шығармашылық және бірлескен оқу ортасын қолдауы, сонымен қатар мүмкіндігі шектеулі білім алушылардың кіріктіруіне мүмкіндік жасауы мүмкін» деген тұжырым жасаған болатын. Демек, АКТ инструменттері мүмкіндігі шектеулі балалардың да тілді оқудағы жағдайына бейімделуі керек. Ендеше оқытуда түрлі әлеуметтік топтағы білім алушылардың, әлеуметтік қарым-қатынасын нығайтып, кедергісіз орта құрған жөн. Бұл өз кезегінде: мүмкіндігі шектеулі оқушылардың әлеуметтік дағдылары, сенімділігі қарым-қатынас кезінде артады. Ғаламтор технологиялары мүмкіндігі шектеулі топтағы оқушыларға жүйеде өзіндік жұмыстарды ұйымдастырудың жаңа түрлерін ұсына отырып, география пәнін меңгеру күнделікті өмір үшін көптеген пайдалы нәрселерді алға тартуға көмектесе отырып, ақпараттық-ізденушілік дербестікті дамытуға көмектеседі. Мүмкіндігі шектеулі топтағы ерекше қажеттілігі бар оқушыларды оқытқан кезде төмендегілерді пайдаланған жөн:

- Виртуалды география пәні бойынша кітапханалар;
- Электронды карталар;
- Білім беру ұйымдарындағы видеоконференциялар;
- Білім алушылардың ғылыми бірлестіктері;
- Бірден тексеру мүмкіндігі бар онлайн-тесттер;
- Телекоммуникациялық жобалар.

Өз мақаламда АКТ инструменттерін меңгеруге барлық әлеуметтік топтағы, соның ішінде мүмкіндігі шектеулі топтағы оқушыларды бейімдеу қажет. Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2019 жылғы 27 желтоқсандағы №988 қаулысымен бекітілген «Қазақстан Республикасында білім беруді және ғылымды дамытудың 2020-2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасында» бекімделгендей: «білім алушылардың білім жетістіктерінің мүмкіндіктерін теңестіру және алшақтықты қысқарту мақсатында нәтижелілігі төмен мектептерді қолдауға, инклюзивті білім беруді дамытуға, әлеуметтік жағынан осал отбасылардан шыққан балаларды техникалық және кәсіптік, сондай-ақ жоғары білім беруге неғұрлым кеңірек тартуға күш жұмсалатын

болады». Ендеше қоғамның инклюзивті болуына әр іс-шара (форум, симпозиум, конференция т.с.с.) өз үлесін қосуы керек. География мен басқа да пәндерді оқытудағы инклюзияның ерекшелігі мен өзіндік қажеттіліктерін ескеруді ұмытпауымыз керек.

Пайдаланған әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикалық Президенті «Қазақстан-2030» стратегиялық бағдарламасы.
2. Даумов Н.Ғ. Оқытудың ақпараттандыру процесінде оқушылардың зерттеу қызметін дамыту: Пед. ғыл.канд. дис. —Алматы, 2003. — 12-б.
3. Тұрғанбаева Б. Педагогикалық технологияларды меңгеру жолдары. Қазақ мектебі, – 2007, № 9.
4. Темербекова А.А., Формирование профессиональных компетенций будущего педагога с помощью информационно-коммуникационных технологий в обучении. (интернет)

КӘСІПТІК БАҒДАРЛАУ ЖҰМЫСЫ АРҚЫЛЫ БАЛАЛАРДЫҢ БОЛАШАҚ МАНСАБЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Касымова Айдана Болатовна

Қараганды қаласы, «№18 жалпы білім беретін мектебі» КММ

АНДАТПА

Мақала қазіргі заманғы өзекті тақырыптардың бірі –мектеп түлектерімен кәсіптік бағдар беруді ұйымдастыру және жүргізу барысындағы ерекшеліктер мен қиындықтарды қарастыруға арналған. Автор кәсіптік диагностика мен кәсіптік бағдар беру бойынша кеңес берудің мазмұны мен тәртібін неғұрлым егжей-тегжейлі реттеу қажеттілігін көрсеткен; осы жұмыстың объектілері мен субъектілерін, бағыттары мен нысандарын қамтитын кәсіптік бағдар беру жұмысының үлгісінің сипаттамасы ұсынылады; жасөспірімдермен кәсіптік бағдар берудің негізгі кезеңдері егжей-тегжейлі сипатталған. Қазіргі заманғы білім беру мектебі жағдайында жасөспірімдерге кәсіптік бағдар беруді қамтамасыз ететін маман сұранысына ерекше назар аударылады.

АННОТАЦИЯ

Статья призвана рассмотреть актуальных на сегодняшний день тем - особенности и трудности в процессе организации и проведения профессиональной ориентации. Автор указал на необходимость более детальной регламентации содержания и порядка консультирования по вопросам профессиональной диагностики и профориентации; описание образца профориентационной работы, включающее цели и задачи, объекты и предметы, направления и формы этой работы; Подробно описаны основные этапы профориентации с подростками. В современной образовательной школе особое

внимание уделяется востребованности специалиста, осуществляющего профессиональную ориентацию подростков.

Жастардың әрбір жаңа буыны өз өмірінде кәсіп пен болашақ ісін таңдаумен бетпе-бет келеді. Сондықтан кәсіптік бағдар беру жұмысы мектеп бітіруші жасөспірімдер үшін әрқашан өзекті болды. Жас ұрпақтың бұл жұмысқа деген сұранысынан басқа, лайықты мамандық таңдау қажеттілігі ел экономикасы үшін де маңызды. Өздерінің сүйікті кәсібін толық жүзеге асыруға дайын мамандар ғана отандық экономиканың бәсекеге қабілеттілігінің өсуін қамтамасыз ете алады. Мұндай мамандарды мамандықты саналы түрде таңдауға қабілетті жауапты тұлғалар ретінде сипатталатын мектептердің әлеуметтік белсенді түлектерінің арасынан дайындауға болады. Қазіргі заманғы мектеп осындай идеалды түлектерді дайындауға ұмтылуы керек [1, 40-б.].

Қазіргі жағдай жас ұрпақтың мамандық таңдауымен және біздің елімізде кәсіптік бағдарлау жұмыстарын жүргізумен байланысты бірқатар қиындықтармен сипатталады:

- іс жүзінде қажетті қызмет саласында өзін сынап көру мүмкіндігінің болмауы, бұл ішінара жастардың білім алғанға дейін практикалық кәсіби қызметінде өздерін сынап көргісі келмеуіне байланысты;

- мүдделі субъектілердің жастармен кәсіби бағдарлау жұмысын жүйелі және дәйекті ұйымдастыруға және жүргізуге деген ұмтылысы болған кезде осы қызмет түрінің барлық кезеңдері мен рәсімдерінің нақты және егжей-тегжейлі тұжырымдамасы мен моделінің жеткіліксіз дамуы.

Әрине, аталған проблемалар мен қиындықтардың әрқайсысы өзінің талдауын, жан-жақты зерттеуін және шешу жолдарын әзірлеуді талап етеді. Бұл мақалада, ең алдымен, кәсіптік бағдарлау жұмысының моделі, оның негізгі кезеңдері мен элементтері қарастырылады [2, 21-б.].

Таңдалған мамандық адамның таланты мен қабілетіне сәйкес келуі керек екендігі күмән тудырмайды.

Сол себептен де мен мектеп психологы ретінде оқушылармен олардың кәсіби бағдарын анықтау мақсатында, қандай қабілеттерге ие екендігін анықтай отырып, сол қабілеттеріне сай келетін мамандықтар тізімін ұсыну үшін Е.А.Климовтың, Дж.Голландтың әдістемелерін жүргіземін. Аталған әдістемелер нәтижесінде оқушы өзінің қандай мамандыққа қабілеті жақын екендігін анықтай алады. Зерттеу жүргізілгеннен кейін оқушыларға кәсіби бағдарға байланысты тренинг элементтері қосылған семинар-сабақ өткізіледі. Семинар-сабақта әр түрлі әдістерді қолдана отырып, атап айтқанда проективті әдістемелер, арт-терапия, сонымен қатар топтық жұмыстар ұйымдастыра отырып оқушының өзін-өзі анықтауын одан әрі тереңдете жүзеге асыруына септігін тигізетін әдістер қолданыла отырып кәсіби бағдар сабақтары өткізіледі.

Кәсіби бағдар сабағының мақсаты – жоғары сынып оқушыларының қызығушылықтарын, бейімділігін, тұлғалық бағыттылығын, бастапқы кәсіби ниеттерін және олардың динамикасын анықтау, жоғары сынып оқушыларының әлеуметтік көзқарастарын анықтау, таңдау мотивациясын және оның құрылымын анықтау. Осы сабақтар аясында балаларға келесі әдістер мен

тесттер ұсынылды: Д.Голландтың тұлға типін анықтау тесті; Е.А. Климовтың дифференциалды диагностикалық сауалнамасы, «Мен қалаймын», «Мамандық таңдау матрицасы» әдістемесі, «Орындауға немесе шығармашылық жұмысқа бейімділік» тесті, «Мүдделер картасы» әдістемесі бойынша бейімділіктерді анықтау, «Геометриялық пішіндерден адамның конструктивті суретін салу» әдістемелері қолданылады.

Кәсіби білім берудің мақсаттары – экспериментке қатысушыларға белгілі мамандықтар аясын кеңейту, сонымен қатар жоғары сынып оқушыларының осы мамандықтар туралы және әсіресе таңдаған мамандық туралы білім деңгейін арттыру болды. Жоғарыда айтылғандай, кәсіптік білім келесі бағыттарды қамтиды: кәсіби ақпарат және кәсіби үгіт. Бірінші бағыт сабақ ұйымдастыру арқылы жүзеге асырылды, онда балаларға әртүрлі мамандықтар, олардың адамға қоятын талаптары туралы ақпарат ұсынылды; еңбек нарығының жағдайы және кадрларға деген қажеттілік туралы ақпарат; кәсіптік қызметтің белгілі бір саласы бойынша мамандарды дайындайтын орта арнаулы және жоғары оқу орындары туралы мәліметтер – олардың қайсысы бар, қандай білім деңгейі болуы керек және белгілі бір оқу орнына түсу үшін қандай емтихандарды тапсыру керек жайлы ақпараттар ұсынылады. Кәсіптік білім беру үдерісінде қолданылатын тағы бір әдіс – оқушылардың әртүрлі мамандық өкілдерімен кездесуін ұйымдастыру: мұғалім, психолог, полиция қызметкері, оқу орнының директоры, медицина қызметкері және т.б.

Кәсіби үгіт-насихат топтық әңгімелесу, дау-дамай, әртүрлі кәсіптік бағдарлау ойындары түрінде өткізілді: «Инопланетялықтар» ойыны; «Арал» ойыны; «Үш тағдыр» ойыны; «Қазір және содан кейін» сауалнамасын өткізу арқылы жүргізілді. Оқыту сабақтарының мақсаты қалаған мамандықты нақтырақ анықтау, оқушылардың мамандықтар туралы білімдерін кеңейту, түсу емтихандары мен жұмыс сұхбаттарына ақпараттық-психологиялық дайындық, студенттердің кәсіби жетістіктерге жету жолындағы мүмкін болатын кедергілер туралы хабардар болуы. Тренингте келесі әдістер қолданылды: топтық әңгіме, диспут және ойын әдісі. Кәсіптік бағдар берудің келесі ойындары мен әдістері қолданылды: «Әріппен мамандық» ойыны; «Мамандықтар тізбегі» ойыны; «Өмірдегі бір күн ...» ойыны, «Тұзақ-тұзақтар» ойыны; «Кәсіби кеңес» ойыны; «Қабылдау комиссиясы» ойыны (немесе «Кадр бөлімі»); «Ең-ең» ойыны; «Мен серігім» сауалнамасы, «Беделді мамандық» сауалнамасы, «Қазір және содан кейін» сауалнамасын, «Сыйлық» ойын-жаттығуы өткізілді.

Осылайша, аталған әдістердің, жаттығулардың, семинар-сабақтардың нәтижесінде адам өзінің жеке ерекшеліктерін, бейімділіктерін, қалауын, таланттарын, мүмкіндіктерін анықтай алып, оңай әрі жылдам үлкен нәтижелерге қол жеткізеді.

Бұл ретте айта кету керек, кәсіптік бағдарлау іс-шаралары немесе кәсіптік бағдарлау жұмысының элементтері оқу қызметіне де, оқудан тыс жұмыстарға да енгізілуі және іске асырылуы тиіс. Дәстүрлі түрде мектеп оқушыларын олармен әңгімелесу, кездесулер, ақпараттандыру және т.б. түрінде кәсіптік бағдарлау негізінен сабақтан тыс уақытта жүзеге асырылады. Алайда, мұндай

іс-шаралардың барлық жүйелілігі үшін олар өз мақсаттары мен міндеттеріне толық қол жеткізе алмайды. Оқушылардың болашақ мамандығын таңдауға дайындығы мен қабілетін қалыптастыру үшін күнделікті еске алу және осы таңдаудың маңыздылығына назар аудару қажет. [2, 22-б.].

Алайда, кәсіптік бағдар берудің көптеген әзірленген және қолданбалы әдістері мен сынақтарына қарамастан, кәсіптік диагностика нақты жасөспірімге қандай мамандық сәйкес келеді және оның өмірлік жұмысына айналады деген сұраққа нақты жауап бере алмайды. Көп жағдайда қолданыстағы әдістер жасөспірімнің кәсіби бейімділігі мен жеке қызығушылығы бар кәсіби қызмет саласын ғана анықтауға қабілетті. Ұсынылған мамандықтар тізімінен таңдау жасау үшін жасөспірім осы мамандықтар туралы мүмкіндігінше көп ақпарат жинап қана қоймай, сонымен қатар кәсіби ортаға енуі керек. Ұсынылған мамандықтардың кейбір кәсіби дағдыларын меңгеру және тәжірибеде байқап көру мүмкіндігі ғана жасөспірімге олардың қайсысы өзіне қолайлы екенін түсінуге мүмкіндік береді [3, 218-б.].

Осылайша, мектеп оқушыларымен кәсіптік бағдар беру жұмысының тиімділігін арттыру үшін барлық мүдделі тараптардың бірлескен күш-жігері қажет, бұл сайып келгенде ел экономикасының қажеттіліктері мен жастардың өздерінің ұмтылыстары арасындағы теңгерімге әкеледі, сондай-ақ жастарға көмектеседі. адамдар кәсіби мансап құрып, жеке табысқа жетеді.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Тоқтарова Л. Психологиялық қызмет.//Қазақстан мектебі.-2009.-№7.-Б.40-42.
2. Оқушылардың кәсіби бағытын қалыптастыру // Ұлт тағылымы, №3.2008.-Б.20-22
3. Пряжников Н.С. Методы активизации профессионального и личностного самоопределения. — М. Изд-во Московского психолого-социального института. Воронеж: НПО «МОДЕК», 2002. Б.218.

TWITTER ПИСАТЕЛЯ, ИЛИ КАК ПОДРУЖИТЬ ЛИТЕРАТУРУ И СОЦИАЛЬНЫЕ СЕТИ

С.С. Кауров, А.И. Каурова

СШЛИ ИТ, г. Караганда

Мақалада әдебиет сабақтарында әлеуметтік желілердің мүмкіндіктерін пайдаланудың тиімді әдістері көрсетілген. Статья освещает практические приемы использования возможностей социальных сетей на уроках литературы.

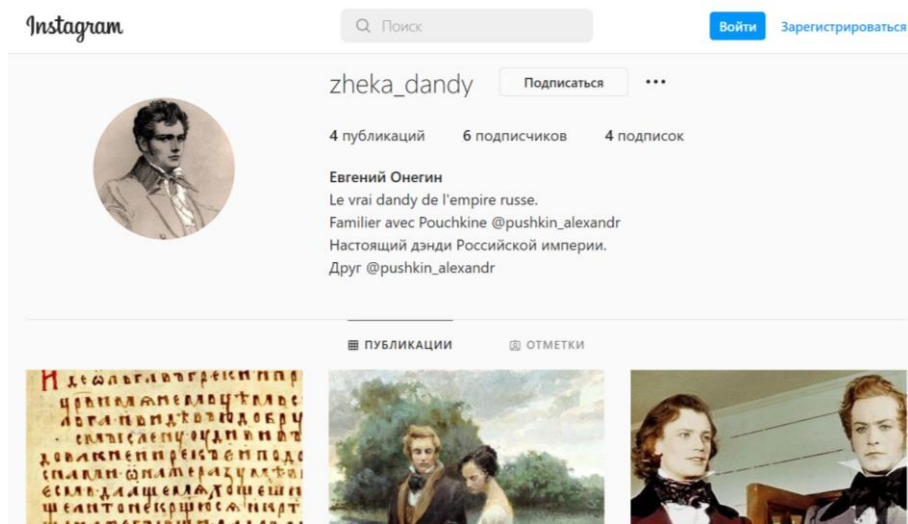
Сегодня Интернет и социальные сети стали неотъемлемой частью нашей повседневности, а по известному выражению Билла Гейтса, “если тебя нет в Интернете, тебя нет вообще”.

В подобной ситуации тотальной виртуализации жизни особого внимания требует вопрос полезного, а главное безопасного использования интернет-пространства детьми и, в частности, школьниками.

Несмотря на множество факторов, в том числе негативных, считаем, что социальные сети сегодня дают современному учителю новые возможности для проведения эффективных и даже эффектных уроков литературы. Это отмечают и исследователи, говоря о визуализации мышления: “Использование визуальных образов в некоторых случаях способно существенно прояснить текст, и значит, нужно читателю. А технические возможности для этого могут предоставлять компьютерные технологии: пространство гипертекста, которое легко создается с их помощью, способно бесконечно насыщаться визуальными образами” [1, с. 165].

Главным “поставщиком” визуальной информации для большинства пользователей является социальная сеть Instagram. Помимо котиков, жизни звёзд и новостей, Instagram, как нельзя кстати, отвечает озвученным выше потребностям в визуализации учебного контента.

Так, при изучении романа А.С. Пушкина “Евгений Онегин” одной из форм творческой работы учащихся 10 классов над романом является создание страницы Онегина в Instagrame.

Как известно, роман насыщен словами, культурными и историческими реалиями, которые сегодня современному школьнику без должной подготовки не понять. “Понять “Евгения Онегина”, не зная окружающей Пушкина жизни - от глубоких движений эпохи до “мелочей” быта, - невозможно. Здесь важно всё, вплоть до мельчайших черточек” [2, с. 8].

Работа над созданием Instagram-аккаунта позволяет не только узнать значение тех или иных слов и выражений через обращение к словарям и энциклопедиям, особенности быта уже далекой эпохи из, например, видеолекций, но и очень наглядно увидеть эти “мельчайшие черточки”, о которых писал Ю. Лотман. Подбор соответствующей иллюстрации, фото, а, возможно, и создание своего изображения отвечает и задачам по интеграции на уроках литературы разных видов искусств.

В программе по русскому языку и литературе 10 класса для школ с казахским языком обучения предусмотрено изучение отрывков романа И.А. Гончарова “Обломов”. Для учащихся это произведение также представляет определенную трудность, т.к. многие детали быта и поведения русского помещика XIX века сложно объяснимы. Создание Instagram-страницы “Русский помещик XIX века” позволяет на доступном - визуальном - уровне увидеть быт (интерьер, одежда, архитектура и т.п.) героя, а также активно работать над языковыми средствами, оформляя подписи к постам.

Как видно из приведенных выше примеров, потенциал Instagramа для использования в учебном процессе представляется весьма существенным.

Еще одной из популярных мировых социальных сетей является Twitter, особенностью которой является ограничение по количеству символов в сообщении. Такая краткость, конечно же, отсылает к известному выражению А.П. Чехова, а учителю позволяет организовать работу над навыками сжатия учебной информации, с одной стороны, с другой - расширить знания учащихся, например, об изучаемых писателях и поэтах. Так, при изучении нового писателя школьникам предлагается завести Twitter-аккаунт, чтобы по мере знакомства с биографией и творчеством фиксировать даты и факты не просто в привычной таблице в тетради, но делать это в интерактивной форме. Одной из интересных форм такого приема представляется работа с эпистолярным наследием писателей (Пушкин, Толстой, Чехов) и ведение их виртуальных Twitter-аккаунтов [3].

Самой быстрорастущей социальной сетью сегодня является TikTok. Короткие ролики, кажется, полюбили все: и взрослым, и подросткам. Всё больше пользователей понимает, что эта сеть не только о смешных танцах и странных личностях. Потенциал этой социальной сети школьным учителям только предстоит осмыслить, хотя есть уже и реальные примеры в казахстанском образовании. Так, Улан Усенов - учитель химии из Алматы, который легко, интересно и доступно объясняет прикладную науку и у которого уже 965 тыс подписчиков [4].

TikTok в школьном литературном образовании способен на многое: и читательский дневник, и сценки из произведений, и монологи героев, и авторский взгляд на проблемы, и подбор музыкального сопровождения текстов, и литобзоры и многое-многое другое. Как заявляет один из авторов TikTok-контента Юлия Новелла, “еще работает эффект “нового открытия”: вот человек читал произведение в школе, думал “боже, за что мне это”, а потом открыл TikTok, случайно услышал какой-то интересный факт, вдохновился историей создания и вуаля - открывает книгу, и она ему нравится” [5].

Таким образом, социальные сети предоставляют школьному учителю литературы широкие возможности для проведения своих уроков интересными, увлекательными и максимально эффективными, учитывающими интересы современных школьников.

Список литературы

1. Абелюк Е.С. Практика чтения: учеб.-метод. пособие. М.: Изд. дом Высшей школы экономики, 2016. 236 с.
2. Лотман Ю.М. Роман А.С. Пушкина "Евгений Онегин". Комментарий: Пособие для учителя. Л.: Просвещение, 1983. 416 с.
3. Твиттер Чехова [Электронный ресурс]: <https://arzamas.academy/materials/325>.
4. Улан Усенов [Электронный ресурс]: <https://100janaesim.ruh.kz/ru/participants/2021/usenov-ulan-usenovich.html>.
5. Наталья Лебедева. Литература в TikTok: как привить любовь к чтению через видеоролики [Электронный ресурс]: <https://rg.ru/2021/03/27/literatura-v-tiktok-kak-privit-liubov-k-chteniiu-cherez-videoroliki.html>.

ОРГАНИЗАЦИЯ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧАЩИХСЯ ЧЕРЕЗ РАЗРАБОТКУ ПРОЕКТОВ НА УРОКАХ ИСТОРИИ

А. Ю. Качеева

*КГУ "Общеобразовательная школа №2 города Тобыл отдела образования
Костанайского района" управления образования акимата Костанайской
области, город Тобыл*

Мақала студенттердің зерттеушілік дағдыларын дамытудың маңызды құрамдас бөлігі ретінде тарих сабақтарындағы жобалық әрекет мәселесіне арналған. Сыни тұрғыдан ойлау дағдыларын дамыту, мәселені талдау және жобаны дайындау арқылы оқу процесін дараландыру жан тұратын күзиреттілік тәсілдің негізгі идеясы ашылды. Тәжірибелік бөлім ретінде мақалада Қазақстан тарихы сабағында студенттердің жобалық -зерттеу іс-әрекетінің алгоритмін айқын көрсететін шағын жобаның әзірленуі берілген. Мақалада ХХІ ғасырдағы жеке тұлғаның күзиреттілігін анықтайтын студенттердің негізгі икемді дағдылары да ашылған.

Статья посвящена проблеме проектной деятельности на уроках истории, как важному компоненту развития навыков исследовательской работы учащихся. Раскрывается основная идея компетентного подхода, заключающаяся в индивидуализации учебного процесса через развитие навыков критического мышления, анализа проблемы и подготовки проектов. В качестве практической части, в статье представлена разработка мини-проекта на уроке истории Казахстана, наглядно демонстрирующая алгоритм проектной научно-исследовательской деятельности учащихся. Также в статье раскрываются основные гибкие навыки учащихся, которые определяют компетенции личности в ХХІ веке.

Актуальность проектной и проектно-исследовательской деятельности учащихся диктуется современными тенденциями развития образования,

которые во главу угла ставят развитие личности и формирование ряда необходимых навыков [1, с. 7]. Индустриально-инновационное развитие Республики Казахстан определяет запросы системе образования по подготовке учащихся, владеющих навыками самостоятельности мышления и проектной деятельности, умеющих решать нестандартные задачи, а также проводить научный поиск в рамках междисциплинарности [2, с. 52-53].

Одним из приоритетных направлений развития образования является компетентностный подход, который отвечает стратегии индивидуализации образовательного процесса. Учащийся, как субъект образовательного процесса, должен владеть навыками критического мышления, поиска и обработки информации, написания проектов. Педагог корректирует процесс самостоятельного мышления учащихся и задает векторы, в рамках которых формируется творческая личность, умеющая ориентироваться в бурном потоке информации и решать сложные практические задачи [3, с. 216].

Главная идея компетентностного подхода заключается не в том, каким объемом знаний обладает личность, но необходимостью формирования у личности ряда компетенций, которые будут способствовать поиску нужных знаний и их инструментальному приложению для решения различных задач. Задаче формирования данных компетенций отвечают различные стратегии развития личности, среди которых особо выделяются проектная и проектно-исследовательская деятельность [3, с.217].

Компетентностный подход артикулирует значение проектной и проектно-исследовательской деятельности в развитии личности учащихся. Данные виды деятельности определяются рядом аспектов:

- формирование научного, творческого мышления учащихся;
- формирование читательской грамотности учащихся;
- освоение и развитие исследовательских и коммуникативных навыков;
- развитие самостоятельности и креативности мышления;
- развитие критического мышления – навыков анализа, саморефлексии, прогноза и оценки своей деятельности.

Проектная и проектно-исследовательская деятельность учащихся способствуют формированию функциональной грамотности и дают навыки научно-поисковой работы. Все это является хорошим фундаментом для организации научно-исследовательской деятельности выпускников школ в средне-специальных и высших учебных заведениях. Также необходимо отметить, что навыки научной проектно-исследовательской деятельности будут способствовать росту рационализации общественного сознания в Казахстане, который станет импульсом научно-технического прогресса в нашей стране.

Следует отметить, что Казахстан всегда стремился развиваться в русле современных тенденций образования. На сегодняшний день особенностью образования является формирование навыков soft skills (гибких навыков). В 2016 году на Всемирном экономическом форуме, который состоялся в Давосе (Швейцария), были сформулированы основные, гибкие навыки, необходимые

человеку в XXI веке для успешной профессиональной деятельности и повседневной жизни.

На основе этих сформулированных навыков для XXI века, мы можем выделить компетенции soft skills у учащихся:

1. Комплексное многоуровневое решение проблем (участники группы предлагают идеи для создания проекта);

2. Критическое мышление (определение оптимальных идей для проекта или исследования, критический анализ материала);

3. Креативность (творческое оформление проектов, форма представления результатов работы);

4. Лидерские навыки (умение управлять членами группы, организовать работу, взять на себя ответственность);

5. Взаимодействие с людьми (распределение ролей в группе, и выполнение своей части работы, умение общаться, договариваться);

6. Эмоциональный интеллект (умение распознавать чужие эмоции и демонстрировать свои, налаживать эмоциональный контакт для совместной деятельности, а также умение управлять своими эмоциями и эмоциями других людей);

7. Формирование собственного мнения и принятие решений (ответственность за свои действия, решения, принятие взвешенных решений);

8. Ориентированность (умение ориентироваться в современном мире и в обществе);

9. Умение вести переговоры (сотрудничество участников группы);

10. Гибкость ума (способность быстро переключаться, не отвлекаться).

Soft skills, или гибкие навыки, представляют собой надпредметные навыки и умения, которые позволяют ученику успешно и продуктивно работать над проектом, сотрудничая с другими учащимися, а также применяя творческий подход [4, с. 33-36].

Приведем пример разработки мини-проекта на уроке истории Казахстана в 11 классе, который демонстрирует нам применение компетентностного подхода, в рамках которого у учащихся формируются необходимые навыки научно-поисковой работы и гибкие навыки (soft skills).

Время работы над мини-проектом 80 минут (2 урока).

Название мини-проекта «Общественно-политическая мысль - Зар Заман»

Форма представления: Статья в газете «Тарих».

Уровень: Применение. Анализ.

Критерий оценивания: - обучающийся

- выявляет особенности общественно-политических идей исторических личностей периода эпохи Зар Заман

Гипотеза: Основная общественно-политическая мысль периода Зар Заман – идея Независимости.

Задание: изучите источники информации (текст, отрывки произведений, стихи). Напишите статью в журнал «Тарих» (не менее 180-200 слов).

Работа в мини-группах:

1 группа – Статья «Общественно-политические взгляды Дулата Бабатайулы»

2 группа – Статья «Общественно-политические взгляды Шортанбая Канайулы»

3 группа – Статья «Общественно-политические взгляды Мурата Монкеулы»

4 группа – Статья «Общественно-политические взгляды Абубакира Кердеры»

Дескрипторы: - обучающийся

- выделил основные идеи представителя эпохи Зар-заман ;

- привел аргументированные доказательства/опровержения гипотезы.

Вывод: таким образом, организация работы над проектами развивает навыки научно-поисковой работы через анализ идей, выдвинутых выдающимися личностями эпохи Зар-Заман

Список литературы

1. Комарова, И.В. Технология проектно-исследовательской деятельности школьников. СПб., КАРО, 2014.

2. Калжанова, Г. М. Модернизация системы образования в Казахстане / Г. М. Калжанова. // Проблемы и перспективы развития образования : материалы VIII Междунар. науч. конф. (г. Краснодар, февраль 2016 г.). — Краснодар : Новация, 2016. — С. 52-55. — URL: <https://moluch.ru/conf/ped/archive/187/9555/>

3. Мединцева, И. П. Компетентностный подход в образовании / И. П. Мединцева. // Педагогическое мастерство : материалы II Междунар. науч. конф. (г. Москва, декабрь 2012 г.). — Москва : Буки-Веди, 2012. — URL: <https://moluch.ru/conf/ped/archive/65/3148/>

4. Лучшие практики по развитию soft skills обучающихся в ходе освоения основных профессиональных образовательных программ СПО. — СПб.: ГБПОУ «ПК № 4 СПб», 2022. — 148 с.— URL:<http://college4.kobr.gov.spb.ru/>

БАСТАУЫШ СЫНЫПТА ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ДАҒДЫЛАРЫН ДАМЫТУ

Кашкынбаева Назгул Шалгынбаевна

*Қарағанды облысы білім басқармасының Балқаш қаласы білім бөлімінің
“С.Сейфуллин атындағы 7 мектеп-гимназиясы” КММ*

Мақалада «Зерек -зерттеуші» таңдаулы курс бағдарламасы бастауыш сынып оқушысының дарындылығын дамытудағы ең алдымен, зерттеушілік ізденістің жаратылыстан бөлінбейтін құбылыс екендігі түсіндіріледі. Бастауыш сыныпта жаратылыстану бағытына сай жасалған «Зерек-зерттеуші» таңдаулы курс бағдарламасы және оның жұмыс дәптері жайлы айтылады. Ғылым мен техниканы, өндірісті қазіргідей әлемдік деңгейде дамыту үшін елімізде білімді,

жоғары дайындығы мол білікті мамандар қажет. Оқушыны ізденушілікке баули отырып, ғылым мен техниканың жетістігіне сәйкес армандарына жетуге, өз жолдарын дәл табуға көмектеседі.

В данной статье рассказывается о программе курса по выбору «Зерек-исследователь» по естественно-научному направлению, а также о разработанной рабочей тетради для начальной школы. Целью программы является развитие одаренных детей, их стремление к познанию мира. Для развития науки и техники на мировом уровне стране нужны образованные, высококвалифицированные специалисты. В содержании курса указаны новые пути для достижения своих целей.

Білуге деген құштарлық, бақылауға тырысушылық, тәжірибеден өткізуге дайын тұру, әлем туралы жаңа мәлімет жинауға талпынушылық қасиеттер балаға тән дәстүрлі мінез болып саналады. Зерттеу білігі мен дағдысы тек ғылыммен айналысатын адамға ғана емес, сондай-ақ әр оқушының болашақта таңдайтын түрлі кәсіби құндылықтарды нығайтуға бағытталған. Зерделеу оқушыларға мынандай дағдыларды қалыптастырып дамытуға көмектеседі. Зерттелетін тақырыпты таңдау, сұрақ қойып, оған жауап беру тәсілдерін табу, зерттеу жоспарын құру, болжам жасау, зерттеу жүргізу, нәтижесінде алынған деректерді жинау, өңдеу және түсіндіру.

Бастауыш сыныпта жаратылыстану бағытына сай жасалған «Зерек-зерттеуші» таңдаулы курс бағдарламасы және жұмыс дәптері жайлы айтып кетсем. «Зерек -зерттеуші» таңдаулы курс бағдарламасы бастауыш сынып оқушысының дарындылығын дамытудағы ең алдымен, зерттеушілік ізденістің жаратылыстан бөлінбейтін құбылыс екендігімен түсіндіріледі. Бағдарламаның мақсаты: Әрбір оқушының жас ерекшелігіне, қабілетіне қарай дарындылығын әр түрлі әдістермен айқындау және дамыту, оның ішінде ғылыми іздеу қызметімен ұштастыру. Таңдаулы курс бағдарламасы бала бойында зерттеу-жобалау дағдыларын қалыптастырады және «Жаратылыстану» пәнінің «Мен зерттеушімін» бөлімінің оқу мақсаттарына енгізілген. Жаратылыстану пәнінде Мен-зерттеушімін тақырыбына арнайы сағат бөлінбегендіктен, сабақ үдерісінде түрлі тәжірибелер жасауға үлгермей жатады. Сондықтан да оқушы курс барысында оқу мақсаттарына қол жеткізгеннен кейін, зерттеушілік қабілетін шыңдауға, дамытуға, өздігінен білім алуға жетелейтін қосымша «Зерек-зерттеуші» жұмыс дәптерімен жұмысты жалғастыратын болады.

Осыдан бала бойында өзін қызықтырған сұрақтарға жауап іздеу, іздену барысында түрлі тәсілдер қолдану, ғылыми жаңалықтардың адам өміріне тигізетін әсері туралы, таңдаған әдістің тиімділігін түсіндіре алуы, қоршаған ортаны зерттеуге қажетті қасиеттерді білуі, ғылыми жаңалықтарға мысал келтіру дағдылары қалыптасады.

Жұмыс дәптері 4 бөлімдер тізбегінен, алғашқы беті оқушыға арналған алғы сөзінен, шартты белгілерінен тұрады. Жұмыс дәптерімен жұмыс жасау барысында - қоршаған әлем құбылыстарын бақылап, тәжірибе жасауда түрлі сызбалар толтырып, нәтижесін жаза алады. Әр сабақтың мақсаты мен қол жеткізетін дағды көрсетіліп отырылады. Бақылау жүргізуде мақсат, нысан,

жоспар, мерзім, нәтиже сияқты негізгі кезеңдерін ажыратып, білімін толықтыра түседі. Тәжірибе барысында арнайы білімді, проблеманы көру және анықтау; сұрақ қоя білу; болжамын ұсыну; ұғымға анықтама беру зерттеушілік білігі мен дағдыларын игереді. Сабақтан соң білімін тексеруде, бақылау күнделігін жүргізеді. Бақылау күнделігіне өзінің сабақта үйренген, қызықты болған сәттерін жазады.

I бөлім. Кіріспе сабақтарды ұйымдастыру бастауыш сынып оқушыларына зерттеушілік әрекеті мен осы процестегі ойлау тәсілдерін түсінуіне мүмкіндік береді. Әрбір оқушы табиғатынан таныс еместің барлығын білуге құмар және оқуға деген ынтасы зор екені белгілі. Сол себепті шығармашылыққа, таным мен белсенді әрекетке ұмтылады. Осы тұрғыдан алғанда зерттеу әрекетшілдігі қоршаған орта туралы оқушының танымын кеңейтудің ең басты тәсілдерінің бірі болып келеді.

5-сабақ Табиғатты қорғайық

Жас дос, бүгін біз жұппен жұмыс жасай отырып, «Табиғат-ана» жайлы сұрақтар құрастырамыз.

✓ Танысу
✓ Пікірлесу
✓ Жауап беру

«Өн айтайық» әдісі. «О, туған жер» (1 шумағы)

Тапсырма. Жұппенмен мәтінді оқып, сұрақтарға жауап бер.

«Табиғат – ана»

Табиғат - ананың Жер, Су, Ағаш, Ауа деген ұлдары болыпты. Олар өте ақылды, мейірімді екен. Табиғат – ана бір күні ұлдарын шақырып алып: - Адамдарға көп жақсылық жасаған ұлыма үлкен сыйлығым бар,-деді. Содан бастап ұлдары адамдарға жақсылық жасады. Бір күні ұлдары есіне оралды. Аналары өте әдемі болып кетті. Ұлдары қуанып: - Апайы, Сіз қандай әдемісіз! Нәпсіңіз? - деп сұрады. Сонда Табиғат-ана: -Балаларым, сендер адамдарға көп жақсылық жасадыңдар, сондықтан әдемімін,-деді. Содан бері

№1

II бөлім. Жаттығу сабақтары бастауыш сынып оқушысының зерттеушілік қабілеттерін дамытуға арналған. Жаттығу сабақтары барысында арнайы білімді, зерттеушілік білігі мен дағдыларын игереді. Олар: проблеманы көру және анықтау; сұрақ қоя білу; болжамын ұсыну; ұғымға анықтама беру; ойды графикалық бейнеде жеткізе білу; бақылау (ойша эксперимент жүргізу) өзіндік идеяларын дәлелдей және қорғай білу.

24-сабақ. Электр тогы не үшін керек?

Жас дос, бүгін біз эксперимент жасай отырып электр тогының қандай қасиеттері бар екенін білмейміз.

Нейрофизиологиялық жаттығу. «Сыйлақ хайтан» ойыны

Электр тогымен қорғанып ұстап алу. Төмендегі Презентация арқылы.

Суретте ұстап алынған қандайсыз да электр тогының қасиеті. Қандай жаттығу арқылымен оқып, білмейсіз, білмейсіз.

Қандайсыз да электр тогы арқылымен оқып білмейсіз да электр тогы. Не білмейсіз? Тапсырма ма?

Zhenk_sattymshin@com

25-сабақ. Қандайсыз да электр тогы не үшін керек?

Жас дос, бүгін біз эксперимент жасай отырып электр тогының қандай қасиеттері бар екенін білмейміз.

Нейрофизиологиялық жаттығу. «Сыйлақ хайтан» ойыны

Электр тогымен қорғанып ұстап алу. Төмендегі Презентация арқылы.

Суретте ұстап алынған қандайсыз да электр тогының қасиеті. Қандай жаттығу арқылымен оқып, білмейсіз, білмейсіз.

Қандайсыз да электр тогы арқылымен оқып білмейсіз да электр тогы. Не білмейсіз? Тапсырма ма?

Zhenk_sattymshin@com

№2

III бөлім Зерттеушілік практикасы. Бұл бағдарламаның негізгі мазмұны оқушының өз бетімен зерттеу жүргізу және шығармашылық жобаларды орындау болып табылады. Осы бөлімдегі сабақтар оқушының зерттеушілік әрекетіндегі өз бетімен жұмыс істеу қабілетінің біртіндеп өсуіне қарай құрылады. Белгілі бір пән бойынша зерттеу түрлерін мұғалім де ұсына алады.

IV бөлім. Жобаны презентациялау және бағалау. Оқушының өз жұмысын презентациялау ол үшін өте маңызды. Оқушы жобаны тұсау кесер практикасын игеру қажет, өзіндік пікірін дәйектей алуы тиіс. Осы бөлімдегі «Қаптама

қалдықтарын жинау және қайта өңдеу» тақырыбында Қағаз қалдықтарын өңдеу және екінші рет пайдалану қалай жүретіндігін бақылап көреді. Ресурстардан қарап бақылау нәтижесін кестеге түсіреді. Әрі қарай осы тақырыпты тереңінен зерттеп, қызығушылық танытқан оқушым Зерде республикалық конкурсына жұмысын ұсынды. Үздік нәтижеге қол жеткізіп, сынып оқушыларына, мектептегі басқа да сынып оқушыларына «Ағаштарды қорғайық» акциясын ұйымдастырды. Қалалық білім бөлімінің ұйымдастыруымен «Ғылымның алғашқы баспалдағы» атты бастауыш сыныптар арасында өткізілген зерттеу фестивалінде жүлделі орын алды. Өз ойын тұжырымдап, қорытынды жасай алуы тиіс. Сондай-ақ ораторлық, төзімділік, басқаның пікіріне дәйекті жауап қайтара білу, өз әрекетін бағалай білу қабілеттерінің болғаны жөн.

Жұмыс нәтижемді жинақтайтын болсам, кейінгі 3 жылда оқушылардың Мен-зерттеушімін фестиваліне, Зерде республикалық сайыстарына белсенді қатысып, Диплом, Мадақтама жүлделі орындарын иеленуде.

Ғылым мен техниканы, өндірісті қазіргідей әлемдік деңгейде дамыту үшін елімізде білімді, жоғары дайындығы мол білікті мамандар қажет. Ал, ол мамандарды дайындау бастауыш сыныптан бастау алған осындай жұмыстардың нәтижесінен көрінеді. Оқушыны ізденушілікке баули отырып, ғылым мен техниканың жетістігіне сәйкес армандарына жетуге, өз жолдарын дәл табуға көмектеседі.

Әдебиеттер тізімі:

1 Ү.Б.Жексенбаева. Мен зерттеуге үйренемін. Оқу құралы. Астана, 2006. 32 б.

2 Оқушылардың ғылыми-зерттеу жұмыстарын ұйымдастыру. [1, 136]

3 Бастауыш сынып оқушыларының, ізденушілік қабілеттерін арттыру.

4 Бастауыш білім беру деңгейінің 1-4 сыныптарына арналған «Жаратылыстану» пәнінен үлгілік оқу бағдарламасы. [4-5 б]

ПРОЕКТИРОВАНИЕ РАЗВИВАЮЩЕЙ СРЕДЫ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ

Р.А. КЕНЕШОВА

КТУ «Школа-лицей им. Ы. Алтынсарина», г. Караганды

Аннотация: В статье определена значимость среды для развития личности учащихся, представлена модель современной образовательной среды начальной школы, в основу которой положена концепция В.А. Ясвина.

Даны рекомендации по проектированию предметно-пространственного компонента образовательной среды.

Аннотация: Мақалада оқушылардың тұлғасын дамыту үшін ортаның маңыздылығы анықталып, В.А.Ясвин тұжырымдамасына негізделген бастауыш мектептің заманауи білім беру ортасының үлгісі ұсынылған.

Білім беру ортасының пәндік-кеңістіктік компонентін жобалау бойынша ұсыныстар берілді.

В октябре 1992 года была сдана в эксплуатацию реальная школа № 101 проектной мощностью 1260 учеников. За все 30 лет своей деятельности количество учеников ежегодно превышало проектную мощность от 80% (в 2006 году) до 220% в 2023 году. Количество учеников даже в классах лицейского образования в разные годы колебалось от 30 до 38 человек. В таких условиях, независимо от нашего желания, нарушаются санитарно-эпидемиологические требования, что приводит к дискомфорту учеников и педагогов, возможности появления ситуаций опасных для здоровья учащихся. Проблему разгрузки школы может решить строительство нового здания для учеников 1-4 классов. На сегодняшний день Управлением строительства Карагандинской области разрабатывается проект начальной школы на 600 мест.

Пока решаются вопросы, касающиеся строительства здания, нами изучаются различные модели школ будущего для реализации лучших образцов в новой школе. В современных условиях на школу объективно ложатся сложные задачи. Среди них - защитить учеников от негативных социальных последствий рыночных реформ, сделать школу оплотом безопасности, благополучия и комфорта, удовлетворить растущее многообразие образовательных потребностей и запросов детей и стимулировать их дальнейшее развитие.

В связи с этим Государственная программа развития образования и науки Республики Казахстан на 2019-2025 годы как одну из приоритетных своих задач определяет улучшения качества образования и обеспечения безопасной и комфортной среды обучения учащихся [1]. Как это обеспечить на практике?

По данным Организации экономического сотрудничества и развития (ОЭСР) к 15 годам учащиеся проводят в школе 7 538 часов [2]. Поэтому прежде всего надо создать такую развивающую образовательную среду, которая будет представлять собой единство обучения и воспитания каждого ученика как человека, готового сделать осознанный и ответственный выбор жизненного пути, способного самостоятельно ставить перед собой те или иные задачи и находить оптимальные средства и способы их решения.

Между тем, образовательная среда даже в инновационных школах не всегда соответствует современным задачам. Мало внимания уделяется начальной школе несмотря на то, что давно известно: младший школьный возраст является уникальным и чрезвычайно значимым периодом становления личности и общего развития ребенка. Предвидя открытие нового здания для начальной школы, мы поставили перед собой цель - создание модели современной образовательной среды начальной школы, обеспечивающей возможности развития младших школьников.

На основе концепции, разработанной В. А. Ясвиным [3], нами спроектирована модель современной образовательной среды начальной школы (рис. 1).

Рис.1 Модель современной образовательной среды начальной школы

«Эпицентр» проектирования образовательной среды – это «точка взаимопроникновения» пространственно-предметного (Е), социального (О), технологического (Т) компонентов образовательной среды и субъекта образовательного процесса - ребенка (Р). Вокруг этого «эпицентра» образуются зоны «диагностирующих» и «развивающих возможностей» [3]. Раскрою сущность всех компонентов, лежащих в основе Модели.

Социальный компонент (О):

- характер взаимоотношений учащихся, педагогов, родителей, администрации, технического персонала и др.;
- психологический климат, психологический настрой, социально-психологическая обстановка, «дух» организации;

Технологический компонент (Т):

- учебные и образовательные программы;
- технологии, методы, формы и приемы видов деятельности.

Предметно-пространственный компонент (Е):

- архитектура организации образования, в частности, классных комнат, лабораторий, спортивных залов и других помещений;
- доступность, размер и пространственная структура помещений, легкость их пространственной трансформации при возникшей необходимости.

В рамках данной статьи рассмотрим более подробно предметно-пространственный компонент современной образовательной среды начальной школы, который состоит из четырех подпространств:

- места для взаимодополняющих активностей (в частности, освоения общих и специфических знаний в парадигме деятельностного подхода);
- «поддерживающие» места (например, места для отдыха, уединения и размышлений);
- большие пространства (внутри и вне помещений), например, для развития навыков самоорганизации, саморегуляции, физического развития;
- места самообслуживания.

Более подробно рассмотрим одно из подпространств – места для взаимодополняющих активностей.

Школьная библиотека, модернизированная в каворкинг центр, предполагает не только использование учебных, научно-популярных и художественных книг, но и проведение досуга — клубной деятельности, дискуссии, свободной коммуникации. Главное условие в библиотеке - открытый и бесплатный доступ к информационным ресурсам: интернету,

локальным данным, оборудованию, программному обеспечению, книгам, печатной продукции, физической инфраструктуре. В библиотеке можно проводить лекции, кинопоказы, мастер-классы. Благодаря зонированию, тут возможна как проектная работа в группах (одновременно до 2-3 групп по 8-12 человек), так и индивидуальная работа.

«Умные» классные комнаты в школе становятся универсальными, в них можно провести любой урок, в том числе интегрированный. Применение современных технологических элементов при внутренней отделке класса позволяет оптимально спроектировать такие учебные помещения, в которых можно свободно организовать как индивидуальную, парную работу, так и групповую и командную. Классы оснащаются мобильной мебелью, интерактивными досками и высокоскоростным интернетом.

Мастерские и робототехника школы объединяются в единый блок «**Лаборатории**», которые оснащены соответствующими возрасту учеников приборами, оборудованием и инструментами, чтобы создать прототип предмета или его отдельной детали, например, элемент для создания конструкции робота, 3D-принтеры, лазерные резак, покрасочное оборудование. Отдельно выделен блок робототехники с мастерскими, IT-кабинетом и испытательным полигоном.

Арт-блок объединяет ИЗО, гончарную, архитектурную мастерскую с IT-классом, позволит изучать архитектурные программы и сразу применять свои наработки на практике. Также в этом блоке располагается театральная студия, в том числе кукольный театр, и хореографический зал

Медиа лаборатория — это синтез видеостудии, студии звукозаписи, анимационной студии, web-проектирования и гейм-студии. Мобильная зона медиа лаборатории совмещена с зоной кинотеатра за счет организации выдвижной системы хранения оборудования для фото и видеосъемки и освещения под трибуной. Здесь проходят и штатные уроки, в том числе по модели смешанного обучения (ротация станций, перевернутый класс, гибкая модель).

Таким мы видим предметно-пространственный компонент новой начальной школы, в рамках которой будут обучаться и воспитываться ученики 21 века.

Список литературы

1. Об утверждении Государственной программы развития образования и науки Республики Казахстан на 2020 - 2025 годы <http://adilet.zan.kz/rus/docs/P1900000988>
2. Барретт, Питер; Тревес, Альберто; Шмис, Тигран; Амбас, Диего; Устинова Мария. 2019. Влияние школьной инфраструктуры на обучение: обобщение фактов. Международное развитие в фокусе?; Вашингтон, округ Колумбия: Всемирный банк. <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/30920>
3. Ясвин В.А. Образовательная среда: от моделирования к проектированию. — М.: Смысл, 2001. — 365 с.

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ҰЙЫМДАРДА ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУ

Кенжебек Шырын

Қарағанды қ. «Думан» бөбекжайы КМҚК директоры

Мектепке дейінгі балалық шақ – бұл жалпы тұлғаның қарқынды танымдық даму кезеңі. Егер баланың ақыл-ойы және эмоционалдық әлеуеті мектепке дейінгі шағында лайықты дәрежеде дамымаса, онда оны ары қарай толық көлемде жүзеге асыруға еш мүмкін болмайды. Біздің мектепке дейінгі ұйымдағы тәрбиеленушілердің құрамы біркелкі емес, қалыпты дамыған балалардың арасында ерекше білім алуға мұқтаж балаларда бар.

Олай болса бүгінгі күнде инклюзивті білім беру – балалардың сапалы білімге қол жетімділігін қамтамасыз етуге бағытталған білім беру жүйесі.

Дошкольное детство - это период более интенсивного познавательного развития личности в целом. Если умственный и эмоциональный потенциал ребенка не развит в должной степени в дошкольном возрасте, то в дальнейшем реализовать его в полном объеме будет практически невозможно. Состав воспитанников в нашей дошкольной организации неоднороден, среди нормально развитых детей есть и дети, нуждающиеся в особом образовании.

В настоящее время инклюзивное образование - это система образования, направленная на обеспечение доступа всех к качественному образованию.

Бүгінгі таңда еліміздегі мемлекетіміздегі саясаттың маңызды басымдықтарының бірі - білім беру жүйесінің дамуы болып табылады. Білім беру саласындағы мемлекеттік саясаттың негізгі принциптеріне сапалы білім алуға барлығының құқықтарының теңдігі, әр адамның интеллектуалды дамуын, психофизиологиялық және жеке-дара ерекшеліктерін ескере отырып, халықтың барлық деңгейі үшін білімге қолжетімділігі жатады.

Сапалы білімнің барлығы үшін қолжетімді болу шартын қалыптастыруға бағытталған білім беру жүйесін түрлендіру процестерінің бірі инклюзивті білім беру болып табылады.

Инклюзивті білім беру –баршаның сапалы білімге қол жетімділігін қамтамасыз етуге бағытталған білім беру жүйесін тарату процестерінің бірі. Ол балалардың дене, психикалық, зияткерлік, мәдениетникалық, тілдік және басқа да қасиеттеріне қарамастан, сапалы білім беру ортасына айрықша білім алу қажеттіліктері бар балаларды қосуды, барлық кедергілерді жоюды, олардың сапалы білім алуы үшін және олардың әлеуметтік бейімделуін, социумге кірігуін көздейді.

Еліміздің бас Конституциясында «Білім туралы » заңында ерекше білім беруді қажет ететін балалардың туғанынан бастап әлеуметтік және медициналық-педагогикалық, коррекциялық амалдары, психологиялық-медициналық-педагогикалық тексерілуді және білім алуды ақысыз пайдалану туралы құқығы бекітілген. Білім беруді дамытудың мемлекеттік бағдарламасы аясында, психикалық дамуында ауытқушылығы бар балаларға жалпы білім

беру мекемелерде «кедергісіз аумақтар» (пандус, арнайы лифт, арнайы жабдықталған оқитын орындар, арнайы оқу, оңалту, медициналық құрал-жабдықтар және т.б. қосқанда) жасалынууда, сонымен қатар қоғамдық орындарға кедергісіз енуді қамтамасыз ететін материалдық-техникалық жағдайлар қарастырылып жатыр.

Қазіргі таңда білім беру ұйымдарының желісін сақтап, жетілдіру және инклюзивті білім беру жүйесін қатар дамыту ең тиімді қадам болып табылады. Мұндай жағдайда түзету ұйымдары жалпы білім беру мекемелерінде қызмет жасайтын педагогтарға әдістемелік көмек көрсетеді, білім алып отырған тұлғалар мен және олардың ата-аналарына кеңес беру және психологиялық-педагогикалық түзете көмек көрсету қызметін атқарады. Мектеп жасына дейінгі балаларға қажетті психологиялық-медициналық-педагогикалық көмек уақытылы көрсетілген жағдайда баланың дамуындағы негізгі кемшіліктерді түзетіп, жалпы білім беру мекемелерінде оқытуға дайындауды қамтамасыз етеді.

Осындай ерекше білім беруді қажет ететін балаларды оқытуды ұйымдастыру мақсатында олардың психофизиологиялық және танымдық мүмкіндіктерінің деңгейін ескеретін, оқытудың нұсқауларын қарастыратын білім берудің арнайы типтік оқу бағдарламалары құрастырылған және бекітілген. Сонымен қатар ерекше білім беруді қажет ететін балаларды кіріктіре (инклюзивті) оқытуды ұйымдастыру бойынша ұсыныстар мен нұсқаулар дайындалды.

Жалпы білім беру мекемелерінде ерекше білім беруді қажет ететін балаларды оқыту мен тәрбиелеуді табысты ұйымдастыру ретінде баланы білім беру мекемелеріне толыққанды кіріктіруді қамтамасыз ететін бейімделу ортасын құру болып табылады.

Инклюзивті білім беру жүйесі қазіргі қоғамдағы күрделі мәселе болып отыр, сондықтан да қоғам тарапынан туып отырған теріс көзқарас мәселесін жою керек. Ақпараттың аздығы, сенімсіздік, бала құқығын аяқасты ету - осының бәрі ерекше білім беруді қажет ететін балаларға теріс көзқарасты тудырады. Бір жағынан, арнайы оқыту әдістемесінің жоқтығы инклюзивті білім беру үшін елеулі қиындықтар туғызады. Тәрбиешілер мен педагогтер ерекше білім беруді қажет ететін балалармен жұмыста өздерінің кәсіби дайындығы деңгейіне көңілі толмайтындығын атап көрсетеді. Мысалы, педагогтар (тәрбиешілер), оның ішінде дефектологтар баланың оқуы мен даму үдерісіне теріс ықпал ететін барлық жағдайлар мен факторларды білмеуі мүмкін. Алайда, педагогтар бала бойындағы ауытқуларды дер кезінде анықтап, нақты іс-қимылға дайын болуы тиіс.

Осы аталған міндеттердің шешімін табу үшін, білікті мамандар қажет, сол себепті осы бағытта болашақ мамандарға тиісті білім, іскерлік, дағды қалыптастыру керек.

Инклюзивті білім беру саласын дамытуға арналған бағыттар:

- Қоғамның, жалпы білім беретін мектепке дейінгі ұйымдардың ерекше білім беруді қажет ететін балаларды қабылдауға дайын болуы.

- Инклюзивті білім беру идеясын таратуда, ерекше білім беруді қажет ететін балаларға толерантты, дұрыс қарым-қатынастың қалыптасуын қамтамасыз ету.

- Мүмкіндігі шектеулі балалармен жұмыс істейтін мамандар арасында тәжірибе алмасушылықты қамтамасыз ету, тәжірибелерді баспалар, бұқаралық ақпарат құралдары арқылы тарату.

- Ата-аналар қоғамдастығының ерекше білім беруді қажет ететін балалардың білім алуға құқығын және мүдделерін іске асыруға және оны қорғауға қатысуы, оқыту үрдісінің өзіне және түзету көмегін іске асыруға қатысуы.

-Инклюзивті мектепке дейінгі ұйымда жұмыс істеу мақсатында арнайы мамандар даярлау;

- Педагогикалық ЖОО және медициналық колледждерде кіші жастағы балалармен жұмыс істеу мақсатында мамандарды даярлау жүйесін жасау.

- Арнайы (түзету) мекемелері мен жалпы білім беру мекемелері өзара сабақтастықта жұмыс жасау.

- Ерекше білім беруді қажет ететін балаларды ерте кезден бастап түзетуді қолға алу жүйесінің басымдылығын қолдау.

-Кіші жастағы балаларды дамыту қызметі жүйесінің жұмысының нормативті-құқықтық және ғылыми-практикалық негізін жасау.

-Мектепке дейінгі мекемелерде ерекше білім беруді қажет ететін балаларды дамыту үрдісінің мониторингін жасау.

- Жүйке және дене дамуы бұзылған тәрбиеленушілерге, жанұясына кеңестік көмек көрсету, баласының оқу және тәрбие үрдісіне ата-анасын қатыстыру, өйткені, оларда даму ерекшелігіне деген оң қарым-қатынас қалыптастыру.

Мектепке дейінгі ұйымдардың білім беру ортасы баланың білім беру үрдісіне қосылуын және әр тәрбиеленушінің мүмкіндігіне қарай пайдалы таңдауына мүмкіндік жасайды.

Ерекше білім беруді қажет ететін балалар инклюзивтік білім алуда логопед, дефектолог, психологтың жылдық жоспарларына сәйкес күні бойы өзімен жасты балалармен қарым - қатынаста болады (сурет салу, жапсыру т.б.) және мамандардан оқу-тәрбие және танымдық-педагогикалық көмек алады.

Ерекше білім беруді қажет ететін балалар жалпы топта тәрбиешілердің ұйымдастырылған іс-әрекеттеріне қатысып, өздеріне керек арнайы бағдарламалар бойынша білім алады.

Ерекше білім беруді қажет ететін балалар бөбекжайдың өміріне белсене қатысады: іс-шаралар мен ойын-сауықтарға өзге балалармен бірігіп қатысуы, ертегілер мен концерттерді ұжыммен көруі олар үшін шынайы мереке болып табылады. Осындай шараларға қатыстыру арқылы балалар ұжымда өмір сүріп, құрбыларымен қарым-қатынасқа түсуге үйренеді. Егер бала осы сатыдан өтсе, мектепте оған едәуір жеңілірек болады. Ең бастысы, бұл балалар болашақта жалғызсырамай, өздерімен жасты балалармен бірге тәлім-тәрбие алуды жалғастырады.

Мемлекетіміздің әрбір азаматы – ұлттық құндылықтарымыз, әр баласы еліміздің ертеңі екенін ескерсек, ерекше білім беруді қажет ететін балалардың сапалы білім алып, азамат болып қалыптасуына жағдай жасау біздің міндетіміз.

Әдебиеттер тізімі:

1. Малофеев, Н.Н. Специальное образование в меняющемся мире. М.:Просвещение 2002
2. «Бала тәрбиесі» журналы №2 2006ж., №4 2008ж.
3. «Бала мен балабақша» журналы №4 2012ж.
4. «Разные возможности – равные права» Книга детского фонда ООН/Юнисеф/

ПРАКТИЧЕСКИЕ ПРИЁМЫ ФОРМИРОВАНИЯ НАВЫКОВ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ У ОБУЧАЮЩИХСЯ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ.

О. О. Ким

КГУ «Кабинет психолого-педагогической коррекции №6» г. Караганды

Аннотация. Помочь ученикам сориентироваться в обилии поступающей информации учитель может, формируя на уроках навыки широкого спектра. В статье рассматриваются практические приемы и упражнения для формирования и развития навыков критического мышления.

Аннотация. Мұғалім балаларға оқыту кезінде іс-әрекет дағдыларды қалыптастыра отырып, берілген ақпарат арқылы көмек көрсетеді. Мақалада сыни тұрғыдан ойлау дағдыларын қалыптастыру мен дамытудың практикалық әдістері мен жаттығулары қарастырылады.

Особую актуальность в наше время «цифровой эпохи» приобретает формирование информационной культуры учащихся. В условиях развития современных технологий появилась возможность мгновенного распространения информации через социальные сети. Не всегда эта информация является истинной, часто доходит до учеников искаженной, так называемой, «фейковой». «Фейк» (англ. fake — подделка) — что-либо ложное, недостоверное, сфальсифицированное, выдаваемое за действительное, реальное, достоверное с целью ввести в заблуждение. [1]. Объективные факты в такой информации зачастую становятся незначительными, а превалируют эмоционально окрашенные или необоснованные предположения авторов. Приведем примеры некоторых распространенных «фейковых» новостей в Казахстане в 2022 году, опровергнутые журналистами крупнейшего казахстанского информационного портала «Tengrinews.kz»:

– Об опасности наборов для ПЦР- анализа, о наличии яда на препаратах для взятия теста. [2]

– О Российско-Казахстанских отношениях. [3] Информация о политических отношениях между странами напрямую касалась и образования. По мнению авторов, в ближайшие 6-7 лет в нашей стране отменят классы с русским языком обучения.

– О внедрении школьной программы по «развитию ЛГБТ и раннему сексуальному просвещению». [4].

Чтобы четко ориентироваться в потоке новостной информации, важнейшей задачей учителя является формирование навыков широкого спектра, в том числе и навыков критического мышления. Критическое мышление — одна из ключевых компетенций человека будущего.

Предлагаю на примере учебного материала рассмотреть интерпретации заданий, с помощью которых можно формировать и развивать следующие умения:

– Выявление и оспаривание предложений.

– Проверка фактической точности и логической последовательности.

Выявление и оспаривание предложений является фильтром, который формирует воспринимаемую информацию. Оспаривание предложений означает умение отделять мнение от факта.

Факт – это истинное событие, действительное происшествие или реальное явление. Факт — то, что случилось или существовало на самом деле. Можно проверить в надежных источниках.

Мнение – это понятие о чём-либо, убеждение, суждение, умозаключение, вывод, точка зрения по теме, в которой невозможно достичь полной объективности. критически мыслящий человек уделяет особое внимание изучению доказательств, на которых строится заявление. Проверка на точность подразумевает больше, чем просто выявление истинности заявлений. Часто случается так, что более важным является то, что не сказано. Когда человек сам знакомится с фактической информацией, он самостоятельно делает вывод.

В учебнике русского языка для 4-го класса на стр. 12. есть текст о кобызе - казахском национальном инструменте. [5, с. 12].

Интерпретируем задание: определите, где факт, а где мнение. Заполните таблицу. Используется стратегия «Думай - в паре - делись». Учащийся задание выполняет индивидуально, затем в паре и далее пара делится выводами с группой.

В таблице (см. табл. 1) обучающиеся должны отметить, где факт, где мнение автора, т.е. учатся различать факты от мнения. Факты ученики подтверждают, привлекая сам инструмент или его изображения, или тезисами из справочников и т.д.

Таблица 1.

1. Кобыз-это казахский национальный инструмент.	<i>Факт</i>
2. Кобыз сделан из дерева.	<i>Факт</i>
3. У кобыза две струны.	<i>Факт</i>
4. Звуки струн кобыза рассказывают о красоте природы Казахстана.	<i>Мнение</i>
5. В Кызыл-Орде есть памятник в форме кобыза.	<i>Факт</i>
6. Мелодии струн архитектурного памятника слышат все жители	<i>Мнение</i>

города.

Приведем пример формирования навыка проверки фактической точности и логической последовательности при выполнении упражнения по русскому языку во 2 классе . [6 , с. 13].

Рисунок 1.

Это задание можно выполнить с помощью обычных колец, чтобы применить их для построения кругов Эйлера-Венна. Для выполнения задания в одно кольцо собрать всю информацию, относящуюся к данному объекту: значение слова, количество букв, звуков, ударение, произношение, написание, состав слова. Используя два кольца, учащиеся выявляют общее: количество букв, звуков, одинаковое написание, произношение, ударение, состав слова. Ученики делают общий вывод: в русском языке есть слова, одинаковые по произношению и написанию, но разные по значению. Обучающиеся показывают умения логически рассуждать, выявлять общее и различное. (см. рис. 2,3)

Рис. 2 Рис. 3

Следующая задача - формировать умение «проверка фактической точности», научить учеников узнавать достоверность информации, пользуясь различными источниками: книгами, интернет-ресурсами, словарями. Учитель сознательно заостряет конфликт, подчеркивает возникающее противоречие, стимулирует попытки найти выход из создавшегося положения, разрешить противоречие. Мы предлагаем такое задание: приём «Верно – не верно». Задание: определите, какое утверждение верное, а какое неверное. Докажите свое мнение.

1. Утверждение: «Рыжие лисицы живут стаями, и грибы лисички растут целыми группами. Поэтому животных назвали в честь этих грибов.» Ответ: неверно. Аргумент : Оба названия происходит от древнерусского слова

«Лисый»- «желтоватый», источник «Этимологические онлайн-словари русского языка».

2. Утверждение: «Норка - очень пронырливый зверек, отсюда и название. И слово «нора» тоже произошло от слова «нырять». Ответ: верно. Норку назвали так именно потому, что она, в отличие от многих куньих, предпочитает жить в норах. Они не только превосходно плавают и ныряют, но и способны ходить по дну реки или озера. Источник: Атлас. «Животные нашей Планеты». [7, с. 27].

На примере таких заданий мы учим детей, используя навыки критического мышления, быть внимательными к фактам, не позволять манипулировать собой с помощью недостоверной информации.

Литература.

1. Википедия:[https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A4%D0%B5%D0%B9%D0%BA_\(%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D1%8F\)](https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A4%D0%B5%D0%B9%D0%BA_(%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D1%8F))

2. <https://twitter.com/tengrinews kz/status/1567712050364702725>

3. https://tengrinews.kz/kazakhstan_news/mid-rf-rezko-vyiroslo-chislo-feykov-rossiysko-kazahstanskih-475755/amp/

4. https://tengrinews.kz/kazakhstan_news/uchebnuyu-programmu-propagandoy-lgbt-kazahstane-nazvali-464618/

5. Русский язык. Учебник для учащихся 4 класса общеобразовательной школы. В 4-х ч. / Часть 1. Е. В. Богатырёва, Р. А. Бучина, Н. В. Регель, О. И. Труханова, Е. Э. Штукина. – Алматы: Алматыкітап баспасы, 2019. – 96 с.

6. Русский язык. Учебник для учащихся 2 класса общеобразовательной школы. В 4-х ч./ Часть 2./ Е. В. Богатырёва, Р. А. Бучина, Н. А. Остроухова, Н. В. Регель, О. И. Труханова. – Алматы: Алматыкітап баспасы, 2017.

7. Животные и птицы нашей планеты. Атлас с наклейками. Издательство: Алтей, 2016 г. 32 стр.

СОВРЕМЕННЫЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ТЕХНОЛОГИИ В ОБУЧЕНИИ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ В СИСТЕМЕ ДОШКОЛЬНОГО ВОСПИТАНИЯ И ОБУЧЕНИЯ. МЕТОД ПРОЕКТОВ

Киселева А.С.

ТОО Детский сад «Одарешка», г.Караганда

Аннотация. Бұл мақалада мектепке дейінгі білім беру жүйесіндегі қазіргі заманғы педагогикалық технологиялар талқыланады. Сонымен қатар «Халықтардың салт-дәстүрлері - алтын бесігі» атты шығармашылық жобаның шеңберінде жеке-бағытталған технологияларды пайдалану сипатталады.

В современном мире в учебный процесс запускаются новые технологии обучения, которые отражают высокие результаты экспериментальной педагогики прошлых лет, построенные в ключе саморазвития, динамичности личности. Во главе всех технологий стоит личностно-ориентированная технология обучения иностранным языкам. В данной статье, рассматривается применение личностно - ориентированной педагогической технологии в структуре дошкольного обучения, а также описывается ее применение в контексте научного проекта «Традиции народов – его золотая колыбель».

Многие именитые педагоги –ученые высказываются, что педагогические технологии являются эффективными и влияют на становление личности ребенка лишь тогда, когда сам ребенок принимает участие в их реализации. [1, с. 130]

Принимая это утверждение, мы, можем считать, что не всякое содержание может быть спроектировано самими детьми, а лишь то, которое является предметом их практики, целью которой, является конструирование и создание конкретного результата. Из этого можно сделать вывод, что актуальность и необходимость применения в современном дошкольном обучении продуктивных технологий, к которым и относится «личностно-ориентированная технология». [2, с. 55]

Структура технологии обучения имеет свой план:

1. Цели обучения.
2. Содержание обучения.
3. Методы обучения.
4. Средства педагогического взаимодействия.
5. Формы организации обучения.
6. Результаты деятельности.

Исходя из классификаций технологий, личностно-ориентированная технология ставит в центр образовательно - воспитательной системы - личность ребенка, а также создает комфортные, бесконфликтные условия для его обучения, а также дает чувство защищенности. [3, с. 10]

Сделав выводы из теории и практики в системе воспитания и обучения дошкольников, были рассмотрены наиболее популярные технологии дошкольного обучения, но лишь одна из них, как показала практика, дала очень высокие результаты. При обучении английскому языку в детском саду, как наиболее эффективная и результативная была выбрана и представлена личностно-ориентированная педагогическая технология.

Личностно-ориентированная технология обучения включает в себя:

- Метод проектов
- Обучение во взаимодействии с командой
- Обучение, имеющее разные уровни сложности.

Как один из составляющих лично-ориентированной технологии, был выбран за основу – метод проектов. Общеизвестный факт, что изучение английского языка вносит значимый вклад в развитие умственных

способностей ребенка, а метод проектов является реализацией развивающего, лично ориентированного подхода в дошкольном обучении. Различные формы обучения, такие как: викторины, «круглый стол», «КВН», исследовательские проекты, проводимые на занятиях английского языка, представляют совокупность творческого, исследовательского и информационного метода проектов. Научно – исследовательский проект дает воспитанникам возможность участвовать в исследовательском поиске. Викторина дает возможность педагогу неформальной коммуникации с детьми, которые легче и доступнее усваивают информацию, когда увлечены чем-то интересным, а так же помогает учителю выстроить доверительные отношения, наладить дружеское общение. [4, с. 59]

В данном разделе статьи, описывается практическое использование лично- ориентированной технологии в реализации исследовательского проекта «Традиции народов – его золотая колыбель».

Автор исследовательского проекта воспитанница класса дошкольной подготовки Шаравара Полина, научный руководитель Киселева Анастасия Сергеевна, учитель английского языка. Перед началом исследовательской работы. была обговорена тема проекта и как вариант ее реализации - мероприятие, посвященное дню языков Казахстана «Традиции народов – его золотая колыбель». В рамках исследовательского проекта мы провели сравнение традиций и обычаев двух стран Казахстана и Великобритании, двух совсем не похожих языковых культур, расположенных на разных континентах.

Проект «Традиции народов – его золотая колыбель».

Шаравара Полина 6 лет

В новом учебном году Полина и ее друзья на занятиях по английскому языку столкнулись с обычаями и традициями Великобритании, и очень заинтересовались этой темой, так как изучаем английский язык уже четвертый год, а про англоязычные страны нам известно совсем немного. В связи с такими выводами, мы считаем, что обычаи и традиции Казахстана и Великобритании являются актуальной темой для более глубоких исследований.

Целью нашей работы является знакомство с культурой Казахстана и Великобритании.

Задачи, которые мы поставили перед собой:

1. Изучить традиции и обычаи Казахстана и Великобритании.
2. Выявить сходства между культурами двух наций.
3. Выступить с презентацией и докладом на мероприятии посвященному дню языков народов Казахстана «Традиции народов – его золотая колыбель».
4. Воспитать любовь, уважение и интерес к культуре казахского народа и уважение к культуре англоязычных народов.

Гипотеза: Если сравнить культурное наследие двух совсем непохожих народов Казахстана и Великобритании, можно выявить множество различий, а существуют ли схожести между культурами?

Для того чтобы выявить сходства культур Казахстана и Великобритании было проведено развлечение «Традиции народов – его золотая колыбель», в ходе которого ребята познакомились с обычаями и традициями двух народов. Выступив с презентацией на тему «Традиции и обычаи Казахстана и Великобритании», мы познакомили ребят с новыми интересными обычаями и традициями Казахстана и Великобритании, ее кухней, праздниками, и многим другим.

В заключении мероприятия, когда ребята подробно познакомились с культурами двух стран, мы провели социальный опрос среди родителей и детей подготовительной группы. В ходе данного опроса мы пришли к выводу что, большинство считают, что Казахстан и Великобритания имеют общие точки соприкосновения.

Схожесть культур между народами Казахстана и Великобритании, это прежде всего, толерантность и мультикультурность, полиэтничность двух стран. На данный момент в Казахстане проживает более 130 национальностей, а в Великобритании, полагаем еще больше.

В государственных и национальных праздниках принимают участие представители различных народов, организуют яркие фестивали - шествия, такие как Наурыз и Caribbean carnival. Празднования проходят в ярких цветах, люди наряжаются в свои национальные наряды, проходят народные гулянья: танцы, песни, пляски, в этом схожи не только казахи и британцы, а так же все народности мира.

Хорошо известно, что и казахский народ, а также британцы любят пить чай с молоком, в Казахстане мы называем его «Қазақша шай», а у британцев время для чаепития «English Tea», для этого чаепития британцы даже определили свое время 17.00 ч, хотя они любят пить чай, как казахи в любое время дня.

Насколько каждый казахстанец любит бауырсаки, настолько любой британец в восторге от donuts.

Что же еще объединяет казахов и британцев (а вернее шотландцев), самое вкусное блюдо –это конечно же шужык и «Haggis» различного приготовления, хозяйки готовят его из сердца, легких, бараньей печени и требухи в дополнении с приправами и специями.

Во время написания проекта мы достигли поставленных перед собою целей и задач:

- Была проведена индивидуальная ознакомительная работа с автором проекта, а так же с коллективом класса предшкольной подготовки.

Нашли ответы на заданные вопросы:

- Если взять за основу культуры двух совсем непохожих стран, возможно ли найти сходства культур?

- Исследования культур, доказали, что сходства есть.

Была проведена исследовательская работа, в которой мы доказали свои предположения на практике.

Список использованной литературы:

1. Макаренко Н.В. Современные образовательные технологии. - М.: КНОРУС, 2011. – 300 с.
2. Исаева Н.И. Научный потенциал личности: концептуальные основания и технологический контекст. - Белгород: НИУ БелГУ : ГиК, 2011. – 100 с.
3. Бордовской Н.В. Современные образовательные технологии. - М.: КНОРУС, 2010. – 300 с.
4. Корепанова М.В. Основы педагогического мастерства. - М.: Академия, 2010. – 130 с.

ФОРМИРОВАНИЕ ОСНОВ БЕЗОПАСНОГО ПОВЕДЕНИЯ У ДОШКОЛЬНИКОВ

Киселева О.В Чеканова Н.А

Ясли- сад «Акку» г. Караганда

Аннотация: Баланы бәрін тәрбиелейді: адамдар, заттар, құбылыстар, бірақ бәрінен бұрын - адамдар. Олардың ішінде ата-аналар мен мұғалімдер бірінші орында. Білім беру мекемелеріндегі қауіпсіздік мәселесі кез-келген уақытта өте өзекті. Ол үшін баланы ерте жастан бастап тиісті тәжірибе жинақтауға және одан әрі алған білімдерін қолдана білу үшін хабардар етіп отыру қажет.

Бүгінгі таңда ең өзекті мәселелердің бірі - балалардың денсаулығы мен қауіпсіздігі мәселесі. Әрине, ұлттық қауіпсіздікті қамтамасыз етудегі негізгі рөл, тұтастай алғанда мемлекетте, жеке адамның өмірі де біліміне тиесілі.

Аннотация: Воспитывает ребенка все: люди, вещи, явления, но прежде всего- люди. Из них на первом месте - родители и педагоги.

Проблема безопасности в образовательных учреждениях очень актуальна в любое время. Для этого необходимо информировать ребенка с ранних лет, для накопления им соответствующего опыта и в дальнейшем умения применять полученные знания.

Одной из самых актуальных на сегодняшний день является проблема здоровья и безопасности детей. И конечно основная роль в обеспечении национальной безопасности, как государства в целом, так и жизнедеятельности отдельной личности, принадлежит образованию.

В современной жизни доказывается необходимость обеспечения безопасности, и поэтому требуется обучение безопасному образу жизни и сотрудников и родителей и конечно воспитанников.

Определённые социальные нормы поведения были выработаны ещё в глубокой древности, что дало возможность человеческому обществу существовать и развиваться.

Детский сад- это единый организм, в котором , начиная с администрации и заканчивая техническим персоналом, каждый работник понимает, какую

важную ответственность он несет за сохранение жизни, здоровья и безопасного пребывания доверенных им детей.

Как известно, дети дошкольного возраста очень активны и любознательны, им очень нравится узнавать окружающий мир самостоятельно. Поэтому невнимание, недостаточное воспитательное воздействие, как родителей, так и воспитателей зачастую является причиной детского травматизма.

Ребенок с самого детства вступает в сложную систему взаимодействия с окружающими людьми и накапливает опыт общественного поведения. Начинать воспитание всех сторон правильного поведения необходимо с дошкольного детства. Ребенок с ранних лет взаимодействует с окружающей средой, новыми людьми, что формирует первые элементарные знания и действия.

Детство один из лучших периодов человеческой жизни. Все знания и весь опыт полученный в детстве во многом определяют взрослую жизнь. Благодаря поддержке родителей и воспитателей, заботе, любви, у ребенка возникает доверие к окружающему миру. И поэтому мы взрослые должны сделать все зависящее от нас.

Огромная ответственность ложится первоначально конечно на воспитателя.

Именно педагог может сделать очень много для здоровья и правильного образа жизни детей, а так же, создать комфортное и безопасное пребывание детей в детском саду.

Большое и ежедневное внимание воспитателем уделяется осмотру мебели, игрушек и оборудования в группе, прогулочного участка.

Педагогами разрабатывается планирование организованной деятельности в которое входят различные формы работы: создание предметно- развивающей образовательной среды (уголки по ОБЖ), развлечения, спортивные мероприятия, игры, стихотворения, беседы, встречи со сказочными героями, отгадывание загадок, рассматривание сюжетных картин и решение проблемных ситуаций.

«Детство- это игра, игра- это детство». Ведущим видом деятельности ребенка является – Игра. Во время игры дети получают огромный опыт и массу полезных знаний. Очень важно создать комфортную обстановку для желанья общаться и играть. Поэтому необходимо разрабатывать сюжеты для обучающих игр, которые не только дадут ребенку основные понятия опасных для жизни ситуаций, но и правильное их обыгрывание.

«В спичках- огонь! Ты их не тронь!», «Какие опасности нас подстерегают дома и в детском саду?», «Где живет электричество?»

По всем этим тематикам, мы проводили беседы, читали художественную литературу: З. Хоринской: «Спичка- невеличка»; С. Михалков: «Пожар»; . Стельмашенок: «Кот и ток», Кошачьи сказки; В. Малов: «Что такое электричество?» П. Волцит: «Как работает водопровод?» О. Колпакова: «Веселые Основы Безопасности Жизни для малышей».

Просматривали с дошколятами презентации и мультфильмы «Смешарики», «Азбука безопасности», «Аркадий Паровозов», «Фиксики» и другие похожие.

Ходили в парк, где наглядно показывали и рассказывали о правилах поведения на природе и контакта с незнакомыми людьми.

Посещали пожарную часть. Там они видели множество старинных экспонатов, пожароопасные предметы, смотрели фильм о работе пожарных, сидели в настоящих пожарных машинах. Дети получили много знаний, были очень эмоциональны и восторженны от увиденного и услышанного. Они получили большой опыт и знания, которые их вооружили для правильного поведения с электроприборами и огнеопасными предметами.

Так постепенно мы формировали у детей навыки правильного и безопасного поведения.

Провели нетрадиционное родительское собрание по данной тематике, где родители участвовали в викторинах, обыгрывали различные опасные ситуации и находили пути их решения. В результате мы заметили, что многие родители сами не умеют вести себя правильно в опасных ситуациях. И поэтому в конце собрания было дано задание на дом. Совместная работа детей и родителей заключалась в : рисовании сюжетных картинок, сочинении загадок, сказок и стихотворений, книжки- малышки.

Родители очень активно участвовали и приобщали детей.

Совместная работа родителей и детей очень сплачивает, ребята очень воодушевлены и довольны тем, что родители им помогают, они с удовольствием стараются и творят. Очень гордые за свои работы, а самое главное, что в процессе рисования, сочинения, они очень хорошо запомнили, как себя правильно вести, что можно делать, а что нельзя. Из совместных работ, нами были сделаны дидактические игры с наглядными тематическими картинками.

Залог успешности в нашей работе заключается в том, что работа должна вестись совместно с родителями, которые должны прививать детям навыки безопасного поведения в быту и быть для своих детей примером. Ведь дети дошкольного возраста впитывают всю информацию и знания , как губка. И чем раньше мы научим малышей соблюдать все меры предосторожности, тем счастливее, здоровее и всесторонне развитее будет подрастающее поколение.

В результате проведенной работы , нашими педагогами было выпущено методическое пособие: «Правила поведения воспитанных детей». Это методическое пособие очень помогает нам в работе.

Мы уверены, что работа постоянно проводимая нами в саду, по безопасности ребенка, обязательно даст положительный результат.

Используемая литература:

1. <https://infourok.ru/statya-makarenko-o-rolu-uchitelya-939528.html>
2. <https://infourok.ru/statya-po-bezopasnosti-na-temu-formirovanie-bezopasnogo-povedeniya-u-detey-doshkolnogo-vozrasta-3198987.html>
3. <https://moluch.ru/archive/145/40616/>

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ БІЛІМ БЕРУ ҰЙЫМЫНЫҢ БІЛІМ БЕРУ ОРТАСЫНЫҢ ҚАУІПСІЗДІГІ

Китанова Айгуль Сагынаевна

«Қарағанды қаласы білім бөлімі» ММ ӘК

Қауіп болмаған кезде де дайын отыратын адам әрқашан қауіпсіздікте болады.
Сайрус

Қауіпсіздік мәселелері әрқашан болған, алайда, бүгінгі күнде олар әсіресе күшейе түсіп, қоғамның назарында. ХХІ ғасырдағы адамдардың қауіпсіз тіршілік әрекетін сақтау мәселелері білім беруде нақты көрініс табуы керек.

Ситуация по безопасности существовала всегда, однако, именно в настоящее время она особенно обострилась и оказалась в центре общественного внимания. Вопросы сохранения безопасной жизнедеятельности, здоровья людей ХХІ века должны находить своеясное выражение именно в образовании.

Адам қауіпсіздігі мен денсаулығы - қоғамдық дамудың маңызды индикаторы. Осы бағытта оң нәтижелерге қол жеткізу, құндылық сенімдерін қалыптастырумен байланысты балалардың өмірі мен денсаулығына қатысты қауіпсіздік саласында белгілі бір білім беру саясатын жүзеге асыруды талап етеді. Қазіргі қоғам адам қауіпсіздігінің негізгі объектісі мен тақырыбын жердегі табиғаттың ең құнды және осал жаратылысы және сонымен бірге өзіне және қоршаған ортаға қауіптің нақты көзі ретінде анықтауға тырысады.

Адам табиғаттың жаратылысы бола отырып, ол үшін негізгі жүйе құраушы, оң немесе теріс фактор болып табылады. Бүгінгі таңда мемлекеттің еңбекті қорғаудың қолайлы жағдайларын қамтамасыз ету, нормативтік базаны жаңарту мәселелерін заңнамалық реттеу саласындағы елеулі қадамдарына қарамастан, іс жүзінде балалармен ауыр жазатайым оқиғалардың, сондай-ақ олардың денсаулығы мен өмірін қорғаудың төмен деңгейінің негізгі себептері әлі де жеткіліксіз түрде белгіленуде. Осыған байланысты адамда өзінің де, қоғамдық қауіпсіздікті де қамтамасыз ететін қасиеттерді қалыптастыру қажеттілігі артып келеді.

Бұл қасиеттер проблемалардың күрделі кешенін шешу үшін жүйені қалыптастырады, ал осы мәселелерді шешуге тікелей жүктелген білім беру саласы тәрбиелеу процесінің негізгі компонентінің ролін алады. Кез-келген мемлекеттің ұлттық қауіпсіздігін және жеке тұлға мен қоғам өмірін қамтамасыз етудегі шешуші рөл білімге тиесілі екені белгілі болады. Бірінші кезекте білім беру саласы қоғамды құру мен дамытуға бағдарланған және өз өмірі мен денсаулығының қажеттілігі мен құндылығын түсінетін «қауіпсіз» типтегі тұлғаны қалыптастыруда негізгі буын болуға тиіс.

Білім беру қызметінің тиімділігі көбінесе білім беру процесі жүзеге асырылатын ортамен анықталады. Адамның қоршаған ортаны қабылдауы онымен үнемі өзара әрекеттесу нәтижесінде жүзеге асырылады. Бұл жағдайда қоршаған орта екі жақты рөл атқарады: біріншіден, ол адамға баламалы әрекет ету әдістерінің ықтимал салдарын болжауға мүмкіндік беретін ақпарат көзі ретінде әрекет етеді; екіншіден, бұл адамның іс-әрекеті жүзеге асырылатын «арена».

Қауіпсіздік адам өмірінің сөзсіз құндылығы болып табылады және бұл құндылықтың маңыздылығы тұрақты түрде артып келеді, өйткені барлық басқа құндылықтар қамтамасыз етілгенде ғана іске асырыла алады, адам мақсат қою мен оған қол жеткізуде белсенді бола алады.

Қауіпсіздік-бұл құбылыс, онсыз адам да, әлеуметтік ұйым да, жалпы қоғам да қалыпты дами алмайды. Адамды әр түрлі өмір сүру жағдайларында қауіп-қатерден қорғау мәселесі біздің алыс ата-бабаларымыздың жер бетінде пайда болуымен бір уақытта туындады. Адамзат таңында адамдарға қауіпті табиғи құбылыстар, биологиялық әлемнің өкілдері қауіп төндірді. Уақыт өте келе қауіптер пайда бола бастады, оны жасаушы адамның өзі болды.

Үшінші мыңжылдықта табиғаттың деструктивті күштерінің, әлеуметтік қауіптердің көріністеріне, өндірістік апаттар мен апаттар санының көбеюіне, төтенше жағдайларда дұрыс мінез-құлық дағдыларының болмауына байланысты жас ұрпақтың жеке қауіпсіздік мәселелеріне саналы көзқарасын қалыптастыру тетігін іздеу қажеттілігі өзекті болды. Қазіргі әлем қауіпсіздік мәселесіне көзқарасты өзгертті, оған экологиялық апат пен терроризм сияқты ұғымдар да кірді. Білім беру процесіне қатысушылардың психологиялық қауіпсіздігін қамтамасыз ету де маңызды аспект болды.

Бүгінгі таңда білім беру мекемелеріндегі әртүрлі психологиялық қауіптер мен қауіптердің алдын-алу өте маңызды, бүгінгі әлеуметтік-мәдени жағдай сыртқы жағдайлардың адамның жеке басының қалыптасуына теріс әсерінің көптеген мысалдарын береді. Екіншісіне қатысты зорлық-зомбылық көріністері қазіргі әлемде өте кең таралған. Білім беру ортасына қатысушылардың өзара әрекеттесуіндегі психологиялық зорлық-зомбылықтан қорғау мәселесі ерекше өзекті болып табылады, өйткені бұл жас ұрпақты әлеуметтендірудің маңызды шарты болып табылады.

Мектепке дейінгі мекемеде кез-келген басқа білім беру мекемесіндегідей қауіпсіз орта құру өте маңызды. Мектепке дейінгі мекемедегі қауіпсіздік мәселелері балалар мен оқытушылар құрамының өмірінің көптеген аспектілеріне әсер етеді және ол жан-жақты әрі жоспарланған сипатта болады.

Адамның өмір сүруіне пайдалы кез-келген іс-әрекет бір уақытта қауіп-қатер, теріс әсер етуі, жарақаттануға, ауруларға әкелуі мүмкін екендігі белгілі. Сонымен қатар, кез-келген әрекетті қорғауға болады, оның қауіпті әсерлері мен салдарларының қауіпі азайтылуы мүмкін. [1, с. 689]:

Зерттеушілер адам қауіпсіздігін қамтамасыз етудің төрт негізгі тәсілін анықтайды [2, с. 124-127]:

- қоршау тәсілі осы қауіптен аулақ болу немесе қауіпсіз ортаға көшу арқылы адамды қауіптен қорғауға бағытталған;
- білім беру тәсілі адамды төтенше жағдайларда мінез-құлыққа үйретуді және осындай жағдайларды алдын-ала білуге, оларды тануға және сол арқылы өзінің қауіпсіздігін қамтамасыз етуге мүмкіндік береді;
- жеке тұлғаны дамыту тәсілі жағымсыз әсерлерге қарсы тұратын осындай жеке қасиеттерді дамытуға бағытталған; ықтимал қауіптердің саны мен деңгейін азайту арқылы адам тұрақты болады;
- жасампаз көзқарас өзін табиғатпен және адамзатпен бірлікте құруға бағытталған адамгершілік тәрбие мен өзін-өзі дамытуды қамтиды.

Бұл дайындық адам өмірінің барлық кезеңдерінде жүргізілуі керек және оны мектеп жасына дейінгі кезден бастау керек. Педагогтер мен ата-аналардың міндеті-баланы қорғау және қорғау ғана емес, сонымен қатар оны әртүрлі қиын, кейде қауіпті өмірлік жағдайлармен кездесуге дайындау.

Мектепке дейінгі білім беру ортасында көптеген қауіп-қатерлер бар, олар алуан түрлі және әртүрлі мақсатта болады. Мектепке дейінгі мекеменің білім беру ортасының қауіпсіздігі білім беру процесіне қатысушылардың барлығының іс-қимылдарының бірлігімен, сондай-ақ медицина, экология, әлеуметтік қорғау, тіршілікті қамтамасыз ету жүйелерінің қауіпсіздігі саласындағы ұйымдардың осы проблемасын шешумен ғана қамтамасыз етілуі мүмкін.

Осыған байланысты, мектепке дейінгі мекеменің білім беру ортасының қауіпсіздігін қамтамасыз ету жөніндегі шаралар кешенді сипатта болуы тиіс. Мектепке дейінгі мекеменің кешенді қауіпсіздігі – бұл білім беру процесінің барлық қатысушыларын оның қауіпсіз жұмыс істеуін қамтамасыз ететін әлеуметтік, техногендік және табиғи сипаттағы нақты және болжамды қауіптерден қорғау жағдайы. Айта кету керек, мектепке дейінгі мекемелердің қызметкерлері қабылдаған қауіпсіздік шаралары балалар өмірінің әртүрлі аспектілерін қамтиды.

Бұл шаралар көбінесе бір мәселені әр түрлі жағынан шешуге бағытталған, сондықтан оларды жіктеу шартты жағдайға байланысты болады. Төменде «Қауіпсіз білім беру ортасының моделі» (1 сурет) берілген, онда осы жұмыста ұсынылған жұмыс бағыттарын бөле отырып, білім беру ортасының қауіпсіздігін қамтамасыз ету үшін мектепке дейінгі мекеменің әртүрлі

қызметкерлерінің қызметін ұйымдастыруды жеңілдетуге бағытталған.

1 Сурет. «Қауіпсіз білім беру ортасының моделі»

Бірінші блоктағы «Тәрбиеленушілердің тұрмыс-тіршілігін және балабақша қызметкерлерінің еңбегін қорғауға бағытталған нормативтік-құқықтық актілердің талаптарын сақтау», бірінші кезекте, білім беру ұйымы басшысының қызметін көздейді. Бұл блокта балалармен күн тәртібі сәттері, оқу қызметі, серуендеу, тамақтану және т.б. ұйымдастыру, сондай-ақ қызметкерлердің еңбегін қорғау шаралары бақыланады.

«Білім беру процесіне қатысушылардың өмірі мен денсаулығын сақтау үшін техногендік-криминалистикалық сипаттағы ықтимал қатерлердің алдын алу» екінші блогы мекеме басшысының қызметін де көздейді, бірақ көбіне оған кіретін іс-шараларды іске асыру бойынша жұмысты мекеме әдіскері орындайды.

Іс-шаралардың көпшілігі білім беру сипатына ие және балалар мен қызметкерлерді мектепке дейінгі мекемеде, сондай-ақ одан тыс жерлерде болуы мүмкін жағдайларда іс-қимыл ережелерімен таныстыруға бағытталған. Бұл қызмет ТЖД, ЖП қызметтерімен және т. б. өзара әрекеттесуді қамтиды.

«Балабақшаның білім беру-тәрбие қызметі процесінде балалардың физикалық және психологиялық қауіпсіздігі тәуекелдерінің алдын алу» үшінші блогының іс-шараларын тәрбиешілер, дене шынықтыру мамандары, медицина қызметкерлері және мекеменің басқа да қызметкерлері жүзеге асырады. Олардың міндеті-балалардың күнделікті іс-әрекеттерін өздерін жайлы және қауіпсіз сезіну үшін құру.

Балаларда қауіпсіздік мәдениетін қалыптастырудың әлеуметтік маңыздылығы айқын, өйткені мұндай мәдениеттің болуы ғана баланың әлемде өзін-өзі тануын, бар қауіптер мен қауіптерге бейімделуін қамтамасыз етеді, адамның даму перспективалары мен осы даму мүмкіндіктерін ашады.

Әдебиеттер тізімі:

- 1) Петров С.В. Обеспечение безопасности образовательного учреждения. - М.: НЦ ЭНАС, 2006. – 689 с.
- 2) Сыманюк Э.Э. Психологическая безопасность образовательной среды //Модернизация образования: проблемы, направления, опыт Екатеринбурга: тез. пед. чтений. - Екатеринбург: Дом учителя, 2003. - С.124-127.

РАЗРАБОТКА ЗАДАНИЙ ФОРМАТИВНОГО ОЦЕНИВАНИЯ ДЛЯ УЧЕНИКОВ С ОСОБЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ

Клементьева О.С

КГУ «Общеобразовательная школа №1» отдела образования города Балхаш управления образования Карагандинской области, г. Балхаш

Аннотация. В статье рассмотрены образцы заданий формативного оценивания по информатике для учащихся 5 класса, имеющих особые образовательные потребности. При апробации сборника формативных заданий учащиеся продемонстрировали рост качества знаний, что способствовало повышению мотивации к обучению.

Мақалада ерекше білім беру қажеттіліктері бар 5-сынып оқушыларына арналған информатика пәні бойынша формативті бағалау тапсырмаларының үлгілері қарастырылған. Нормативтік тапсырмалар жинағын сынақтан өткізу кезінде оқушылар білім сапасының өсуін көрсетті, бұл оқуға деген оқушылардың ынталарының артуына ықпал етті.

Урок для учащихся с особыми образовательными потребностями в условиях обновленного содержания образования требует от педагога тщательного планирования ежеурочного занятия. Для получения объективной и достоверной информации об учебных достижениях каждого учащегося учитель должен обеспечить использование критериев, учитывающих неоднородность состава учащихся класса по возможностям обучения и иметь индивидуальный результат. Учащиеся, испытывающие проблемы с навыками чтения и записи текстов, слабо ориентируются в учебнике, теряют строку, путают слова, испытывают трудности с запоминанием материала урока. В преподаваемом 5 классе всего 8 учащихся: из них двое испытывают проблемы с чтением, могут только списывать с доски, на слух не воспринимают информацию. Двое учащихся испытывают потребность активного участия в уроке, в диалоге с

учителем, похвалы и личного результата. Остальные четверо учащихся не проявляют активности в учебном процессе, имеют проблемы с концентрацией внимания. Разбирая задания, предлагаемые учителем, не думают, могут сделать записи, не соответствующие ответу. Здесь уже учитель испытывает трудности в оценивании детей. Поэтому для учета даже минимальных шагов в развитии активности и продвижении учащегося в освоении учебной программы необходимы имеется необходимость разработки системы критериального оценивания учебных достижений учащихся с особыми образовательными потребностями в условиях инклюзивного образования. Дабы избежать необъективности, недоразумений или свести их к минимуму, учителем составляются критерии к заданиям для оценивания учебных достижений учащихся, при этом необходимо ориентироваться на представленные в ГОСО требования к уровню подготовки обучающихся. Образовательный процесс выстраивается таким образом, чтобы у учащегося формировалась оценка самого себя, своих достоинств и недостатков, своих действий и возможностей. Перед каждым заданием предварительно оговариваются критерии оценки, которые должны быть чёткими и понятными для ребенка. В отношении детей с особыми образовательными потребностями приемлемы три уровня, поэтому сборник формативного оценивания содержит систему учебных знаний только в аспекте: знание, понимание, применение. Причем, задания в текстовом виде детьми не воспринимаются, им легко работать, если задание представлено в виде картинок, схем, таблиц. Представим несколько заданий, использование которых продемонстрировало рост качества знаний на уроке.

1. Тема урока «Передача информации» (рис. 1)

Цель: 5.2.1.1 – приводить примеры разных видов информации и представлять информацию в разных формах

Учащимся было предложено рассмотреть картинки и обвести карандашом только те объекты, которые являются источником/приемником информации.

По итогам выполнения задания определены результаты:

9-10 баллов	7-8 баллов	4-6 баллов	1-3 балла
0	3	4	1

2. Тема: «Шифрование информации» (рис. 2)

Цель: 5.2.1.3 кодировать и декодировать текстовую информацию

Учащимся было предложено кодирование информации, используя азбуку Морзе и определение позиции буквы в алфавите

По итогам выполнения задания определены результаты:

9-10 баллов	7-8 баллов	4-6 баллов	1-3 балла
1	2	4	1

3. Тема: «Как не навредить себе при работе за компьютером» (рис. 3)

Цель: 5.4.1.1 – рассуждать о последствиях нарушения правил техники безопасности

Учащимся было выполнено задание на соотнесение изображений с описанием правил техники безопасности и оказания ПМП

По итогам выполнения задания определены результаты:

9-10 баллов	7-8 баллов	4-6 баллов	1-3 балла
-------------	------------	------------	-----------

2	2	4	0
---	---	---	---

Диаграммы серии уроков (диаграмма 1,2,3) демонстрируют рост качества знаний на уроке, что говорит об успешности индивидуально разработанных заданий для учащихся, имеющих особые образовательные потребности. Из вышеперечисленного можно сделать вывод, что у каждого ребенка имеются свои индивидуальные способности и потребности, которые с помощью педагога могут превратиться в личный результат каждого ребенка, его веру в свои способности и силы.

Использованная литература:

1. <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2200026618>
2. <https://www.soros.kz/wp-content/uploads/2019/09/Психолого-педагогическое-сопровождение-детей-с-особыми-образовательными-потребностями-в-общеобразовательной-школе.pdf>
3. <https://nsportal.ru/shkola/psikhologiya/library/2021/05/03/rabota-s-detmi-imeyushchimi-osobyie-obrazovatelnye-potrebnosti>

ПСИХОЛОГИЧЕСКАЯ КОМФОРТНОСТЬ И ЭМОЦИОНАЛЬНОЕ БЛАГОПОЛУЧИЕ НА УРОКАХ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ

И.В. Клингман

*КГУ «Школа-гимназия им. А. Байтурсынулы»
Карагандинская область, г. Абай.*

В статье рассказывается о том, какими приёмами достигается создание психологического комфорта, профилактика утомления, школьной дезадаптации, развитие и поддержание высокой учебной мотивации участникам образовательного процесса и что становится двигателем процесса познания.

Мақалада психологиялық жайлылықты құру, шаршаудың алдын-алу, мектепке бейімделу, оқу процесіне қатысушылардың жоғары оқу мотивациясын дамыту және қолдау әдістері және таным процесінің қозғаушы күші қандай болатындығы туралы айтылады.

Требования, которые общество предъявляет к содержанию образования и методам воспитания с каждым годом все более высокие. Они должны обеспечивать гармоничное всестороннее развитие личности, овладение необходимыми научными знаниями и новейшими технологиями. Но, выбирая инновационные процессы, с помощью которых планируется достичь высоких результатов, педагоги выбирают те, которые заключаются не только в повышении качества образования, но и в сохранении здоровья учащихся, и создании психологического комфорта всем участникам образовательного

процесса. Опрос детей в начале учебного года показал, что дети не хотят идти в школу. В чем же причина?

Общественность отмечает, что современное содержание программ очень перегружено, очень обширный материал, который большое количество школьников не усваивают в полном объеме. А в итоге - дети быстро устают, теряют интерес к учёбе, а ещё, как следствие – начинаются проблемы со здоровьем. Известно, что большая учебная нагрузка оказывает не только прямое, но и опосредованное негативное воздействие на здоровье учащихся, создавая серьезные препятствия для реализации их возрастных биологических потребностей в двигательной активности, пребывании на воздухе, сне. Учащиеся находятся в школе продолжительное время. Быстрый темп подачи материала, его количество, обилие домашних заданий часто создают учащимся психологические трудности. Проблема ухудшения здоровья есть и в нашей школе. С началом учёбы у детей отмечаются различные заболевания, среди которых выделяются: искривление позвоночника, нарушение зрения, простудные заболевания и другие. Все это актуализирует использование таких педагогических технологий и приемов работы, которые снижают негативное воздействие большой образовательной нагрузки на детский организм.

Ученые считают, что результаты деятельности человека только на 20-30 % зависят от интеллекта, а остальные 70-80 % - от мотивов. Сегодня вопрос о мотивации детей в школе без преувеличения может быть назван центральным, так как именно мотив является источником деятельности и выполняет функцию побуждения к изучению проблем. Отсутствие учебной мотивации у обучающихся неизбежно приводит к снижению их успеваемости, а в дальнейшем и к деградации личности.

С сентября 2018 года в нашей школе-гимназии внедряется областной педагогический проект «Зерек». Цель проекта заключается в оптимизации учебной деятельности, сохранения и развития творческого потенциала учащихся начальных классов посредством использования педагогических приемов, направленных на профилактику утомления, школьной дезадаптации, развития и поддержания высокой учебной мотивации.

Когда ученик погружён в непринуждённую среду, в которой он с удовольствием и интересом выполняет увлекательные задания, результаты работы становятся более продуктивными. То есть при таком подходе обучение любого ученика будет успешным. Чтобы создать мотивационную поддержку ученикам, мы применили в работе механизмы проекта «Зерек».

На своих уроках мы использовали принцип нелинейного метапредметного образования. Считается, что введение метапредметного подхода в образовании - попытка осторожно, постепенно, без всяких резких революционных реформ развернуть образование навстречу новым потребностям.

В проекте «Зерек» последовательность упражнений в условиях использования интенсивных технологий обуславливает «зонную» активизацию коры головного мозга с постоянным переходом с одной зоны на другую. Происходит интеграция различных предметов на одном уроке, это позволяют

делать сквозные темы учебных предметов. В результате повышается порог утомляемости, что оказывает положительное влияние на состояние здоровья учащихся. Детям легко и интересно учиться. Перемены сфер деятельности помогают ребёнку удерживать внимание, не дают заскучать или отвлекаться.

В ходе урока используются маленькие дозы нового материала, которые повторяются из урока в урок для полного запоминания информации и для того, чтобы, если кто-то из учащихся отсутствовал на уроке, мог восполнить свои знания. Это очень удобно, так как все педагоги знают, что, если пропущена какая-то тема, у ребёнка получается пробел в знаниях, он недопонимает новую тему, что негативным образом сказывается на его желании учиться. В нашем случае, ученик быстро навёрстывает упущенный материал.

В каждом уроке обязательно присутствие блоков здоровьесберегающих технологий и опережающего обучения. Большое внимание – посадке детей. Когда учащиеся не пишут, то слушают материал сложив руки за спиной- «поза птиц».

Развитие межполушарного взаимодействия – это основа интеллектуального развития ребёнка. На наших уроках используются упражнения кинезиологического характера. Они способствуют синхронизации работы полушарий, развитию мелкой моторики, развитию способностей, развитию памяти, внимания, речи, развитию мышления.

В ходе урока мы используем три параллельных потока информации, обращенных соответственно к визуалам, аудиалам и кинестетикам. Подача материала идет через яркие образы, фрагменты мультфильмов, фильмов, музыку, рисунки, которые дети видят на экране. Проведённые изменения дают возможность нормализовать работу головного мозга детей, уйти от постоянных перегрузок и истощения нервной системы. Для предупреждения нарушений зрения у детей на уроках используют принцип трех зрительных дистанций: рассматривают записи и рисунки на экране, пишут в тетрадях, работают маркером на индивидуальных ламинированных листах.

В первом и во втором классе приветствуются хорошие ответы. Они активизируют внимание учащихся, благоприятствуют тому, чтобы дети не стеснялись говорить вслух, лучше запоминали новую информацию.

Этические беседы, которым есть место на уроках, способствуют приобретению младшими школьниками нравственных знаний, выработке у детей этических представлений и понятий, учат самооценке своих поступков.

Эмоциональный настрой обеспечивается исполнением песен в процессе урока. При помощи пения можно привести в порядок легкие, улучшить кровообращение и цвет лица, исправить осанку, улучшить дикцию и постановку разговорной речи, даже исправить такой дефект, как заикание.

На своих уроках мы делаем музыкальные физминутки на трёх языках: русском, казахском, английском. А ещё используем большое количество караоке. Напевая незнакомые тексты песен, ребята не только поднимают себе настроение, но и отрабатывают технику чтения.

Развитие речи происходит на всех уроках. Современные дети мало читают, мало общаются. Поэтому развитию правильной литературной речи должны уделять внимание семья, учителя, все взрослые, окружающие ребенка. Для развития связанной речи детей, активизации словаря мы используем игровые и занимательные приёмы. На уроках дети так же слушают речь профессиональных актёров, чтобы учиться грамотной и красивой речи.

Основной путь проекта направлен на формирование знаний, умений и навыков не большим количеством упражнений или заданий, а самостоятельным добыванием новых знаний всем классом. Двигателем процесса познания становится желание узнать новое, неизвестное. Дети уже в самом начале обучения испытывают удовлетворение от направленной умственной деятельности, радость от выполнения сложного задания. Очень выросла познавательная активность, причем в сторону осознанной деятельности. Анализ диагностик показал динамику роста развития учебных навыков. Подводя промежуточные итоги, мы проводили диагностики с учащимися с целью выявления отношения учащихся к школе, учебному процессу, эмоциональному реагированию на школьные ситуации. Использовались методики «Оценка школьной мотивации (по Лускановой Н.Г.), «Цветовой тест» Люшера. Результаты показали, что дети с удовольствием идут в школу, что они ждут встречи с новой увлекательной информацией. Качество знаний в выпускном 4 классе было 92,5%. В 5 классе все 14 отличников подтвердили свои знания и пятый класс закончили с отличием.

Добрые, доверительные отношения между учителем и учащимися, насыщенные положительными эмоциями, атмосфера увлеченности детей учением – все это позволяет каждому ученику реализовать себя в учебной деятельности. Родители говорят о желании детей учиться — это немаловажный факт, а ещё радуется то, что учащимся обеспечен психологический комфорт и эмоциональное благополучие.

«РЕБЕНОК И БЕЗОПАСНОСТЬ»

Л. В. Кодола

КГКП «Ясли – сад «Березка» г. Шахтинск

Аннотация: В статье рассматривается проблема привития культуры безопасного поведения дошкольникам, так как в современном мире большое значение отводится безопасности подрастающего поколения, как важной составляющей национальной безопасности всего нашего государства.

Мақалада мектеп жасына дейінгі балалардың қауіпсіз мінез-құлық мәдениетін қалыптастыру мәселесі қарастырылады, қазіргі әлемде бүкіл мемлекетіміздің ұлттық қауіпсіздігінің маңызды құрамдас бөлігі ретінде өскелең ұрпақтың қауіпсіздігіне үлкен мән беріледі.

В Казахстане 2022 год объявлен годом ребенка. В своем обращении на первой сессии Парламента VII созыва Президент Касым-Жомарт Токаев сказал: «Мы должны решить масштабные проблемы по защите прав ребенка. Мы должны обеспечить безопасность детей, усилить государственный контроль по предупреждению суицида и буллинга среди детей» [1].

Проблема обеспечения безопасности детей – одна из самых актуальных на сегодняшнее время. Наши дети – это самые уязвимые, в сложное и не спокойное время опасность подстерегает их на каждом шагу. Формировать культуру безопасного поведения необходимо с самого рождения, с первых секунд. В первую очередь за безопасность отвечают родители. Они должны продумать каждую мелочь, чтобы обезопасить свое чадо от неприятностей. Опасность для малышей представляют многие обычные предметы в каждом доме. Многие родители уверены, что если ребенку запрещать или постоянно напоминать о правилах безопасного поведения, то он их запомнит. Да, конечно, это важно, чтобы ребенок запомнил, но наверно, гораздо важнее не запомнить, а соблюдать и применять. Тогда приобретенные навыки по безопасному поведению будут служить надежной защитой от любых неприятностей, которые подстерегают ребенка на каждом шагу. И конечно обучение необходимо начинать со своего личного примера соблюдения законов безопасного поведения. Глядя на своих папу и маму, которые переходят улицу в нужном месте, где нарисована зебра и установлен знак – пешеходный переход, или не выглядывать в окно, перевалившись через подоконник, дети будут поступать также. Поэтому в каждой семье необходимо требовать от детей соблюдения этих правил. Очень часто на улицах города слышишь, как родители пугают своих детей, «Вот дядя полицейский, придет сейчас и тебя заберет, потому что ты не слушаешься», а ведь родители не задумываются над тем, что они вселяют страх в своем малыше при виде полицейского. А надо наоборот, чтобы ребенок знал, что органы полиции, МЧС, пожарные, скорая помощь самые верные и необходимые помощники для всех, которые придут в любую секунду и спасут, помогут, подскажут.

Ребенок подрос, он поступает в детский сад, у него сформированы некоторые навыки культуры безопасного поведения. И теперь наша задача как педагогов заключается в том, чтобы совместно продолжать это обучение, родители были не сторонними наблюдателями, а активными помощниками в этом нужном и важном деле.

В нашем детском саду работа по привитию основ культуры безопасного поведения проводится в игровой форме. Составляется перспективный план, в котором охвачены все виды безопасности (Рисунок 1).

Рисунок 1. Виды безопасности

Продумывается организованная деятельность с детьми. В группе оформлен уголок безопасности по ПБП, ПДД, ОБЖ, он оснащен: *дидактическими играми*: «Назови предметы помощники при пожаре», «Почему случился пожар», «Хорошо - плохо»; «Подумай и отгадай», «Знай правила улиц и дорог», «Что будет, если...», «Что мы знаем о вещах?», «Можно - нельзя», «Так - не так», «Сто бед», «Источники опасности», «Хороший – плохой огонь», «Говорящие знаки» [2, с. 99]. Иллюстрации, картинки, альбомы и книги по культуре безопасного поведения дома, на улице, можно сказать везде, где бывает ребенок. Проводятся беседы, обыгрываются ситуации, организовывается совместный просмотр мультфильмов, презентаций: «Кошкин дом», «Смешарики», «Безопасность дома», «Спички – не игрушка» «Правила поведения в транспорте», «Дорожные знаки» [3, с. 105]. Проводятся соревнования, КВН, конкурсы, где принимают активное участие мамы и папы, бабушки и дедушки.

Процесс обучения должен проходить параллельно с объяснением безопасного поведения и соблюдения правил, чтобы не случилось беды. Необходимо регулярно говорить с ребенком о его безопасности и безопасности окружающих, говорить, но ни в коем случае нельзя пугать. Потому что психически устойчивый ребенок не запаникует, а более спокойно и грамотно поведет себя в сложной ситуации. Основа безопасного поведения – осторожность, уверенность и ответственность.

Список литературы:

1. Первая сессия Парламента VII созыва, от 15 января 2021 г. akorda.kz/...speeches/internal_political...vii-sozyva.
2. Авдеева Н.Н., Князева О.Л., Стеркина Р. Б. Безопасность: Учебное пособие по основам безопасности жизнедеятельности детей старшего дошкольного возраста. - СПб.: «ДЕТСТВО-ПРЕСС», 2009 г., - 144 с.
3. Н.В. Елжова. — Изд. 2-е. — Ростов н/Д : Феникс, 2013 г. - 173 с.

КИБЕРПЕДАГОГ И ПОКОЛЕНИЕ Z: ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ НА УРОКЕ

*Кожамбердиев Султан Аблекимович
Смаинова Сауле Жаксибековна*

*КГУ «Общеобразовательная школа №2 г. Тобыл отдела образования
акимата Костанайского района»
Костанайская область, Костанайский район, г. Тобыл*

Аннотация. В статье рассматриваются вызовы, стоящие перед современным педагогом, а также выделяются ключевые тренды в обучении детей поколения Z. На мастер-классе авторами будет представлен опыт эффективного использования цифровых технологий на уроке.

Ключевые слова и словосочетания: киберпедагог; поколение Z; цифровые технологии; эффективный урок; образовательные платформы и ресурсы.

Аннотация. Мақалада заманауи мұғалімнің алдында тұрған міндеттер талқыланып, Z буын балаларын оқытудағы негізгі тенденциялар көрсетілген. Мастер-класста авторлар сабақта цифрлық технологияларды тиімді пайдалану тәжірибесімен таныстырады.

Негізгі сөздер мен тіркестер: киберпедагог; Z буыны; цифрлық технологиялар; тиімді сабақ; білім беру платформалары мен ресурстары.

Сегодня, мы можем заметить возрастающий интерес педагогического сообщества к использованию различных цифровых ресурсов на уроках. Они обладают широкими функциями: от платформ для проведения викторин до платформ, позволяющих поделить класс на мини-группы.

Использование современным учителем цифровых ресурсов на уроке закономерно и является реальным вызовом XXI века. Согласно теории поколений, разработанной американскими учеными Уильямом Штраусом, а также Неилом Хоувом: бэби-бумеров сменило поколение X, затем наступило поколение Миллениума, и, соответственно сегодня мы имеем новое поколение молодых людей, которое принято называть Z или Хоумлендеры. [4] Действительно, поколенческие ценности являются глубинными, подсознательными и не носят явно выраженной формы, в том числе для самих представителей поколений, но при этом определяют формирование личности, оказывают влияние на жизнь, деятельность и поведение людей. В основу теории поколений лег тот факт, что системы ценностей у людей, выросших в разные исторические периоды, различаются. Ценности человека формируются не только в результате семейного воспитания, но и под влиянием общественных событий, всего контекста, в котором он находится в период взросления. Значение имеет все: экономические, социальные, технологические, политические факторы. [1, с. 21] Поколению Z характерна вдумчивость, способность к многозадачности, прямолинейность, экономность, замкнутость.

Чаще всего у учителей или родителей другого поколения возникает мысль, что современные Z совершенно неспособны к саморазвитию и обучению, однако это совершенно не так. Возможно проблема в том, что мы не можем подстроиться под них. В частности, нам, как учителям новой формации, необходимо приспособиться к поведенческим и образовательным особенностям детей поколения Z.

Важно понимать, что поколение Z с раннего детства является интегрированным в цифровую реальность, что говорит о неотделимости физического и виртуального мира в их подсознании. Познавая мир с помощью интернета, а также, будучи постоянно онлайн, проживая в колоссальном потоке информации, обучение и развитие современных школьников напрямую зависит от интернета. Кроме этого, уже с конца прошлого столетия на смену знаниево-ориентированному направлению в педагогику всё активнее стало приходиться личностно-ориентированное. Миссия педагога в данном направлении, заключается уже не в передаче знаний, а в педагогической поддержке индивидуального развития личности через вхождение и самоидентификацию обучаемого в мире культурных ценностей. [2, с. 68] Диалог между субъектами образовательного пространства (педагогом и обучающимися) может включать совет, доверительное общение, совместное обсуждение, акцент на личных достижениях. Образование должно происходить посредством обретения «смыслов-целей, смыслов-интересов, смыслов-мотивов», т.к. мотивация обучающихся сейчас напрямую зависит от практической ценности знаний. [5, с.223] Данные выводы позволяют выделить ключевые тренды в обучении детей поколения Z.

Во-первых, это желание к непрерывному обучению и их инновационное мышление. Педагогам необходимо стараться вдохновлять детей постоянно обучаться, развивать свои предпринимательские способности. В школе дети должны выступать не просто как потребители информации, а как созидатели. Нужно создавать учебные задачи, которые позволять решить реальные проблемы общества.

Бесконечные изменения, происходящие в современном мире должны подтолкнуть учителей научить детей поколения Z адаптивному мышлению, а также связывать знания из различных сфер и мыслить системно. [5, с.58] Для этого, вместо обычного чтения параграфов из учебника можно размышлять над глобальными проблемами, получая информацию из подкастов, видео и аналитических статей.

Во-вторых, поколение Z привыкло к получению знаний в социальной среде. Важно понимать, что школа теперь не только место для изучения математики, химии и английского языка, а пространство, где молодые люди приобретают навыки коммуникаций, решения конфликтов и обмена идеями. В связи с этим, важно применение на уроке приемов обучения, которые основаны на сотрудничестве, совместной работе. Учителю необходимо применять проектно-исследовательские методы обучения, на постоянной основе организовывать удаленную работу над групповыми проектами.

Важный факт: поколение Z тратит 52% дневного времени на онлайн-игры. Учителям, чтобы максимально сделать процесс обучения эффективным важно использовать этот формат в обучении. Геймификация зажигает дух здорового соперничества и делает учебу увлекательной. [3, с.89]

Мир не стоит на месте и при обучении Z стоит помнить, что это поколение, которое не только испытает, но и будет пользоваться в обычной жизни нанотехнологиями, трехмерной печатью и беспилотными автомобилями. Они будут владеть профессиями, названия которым еще не придуманы. Они с легкостью осваивают технологии и не представляют мир без digital. Как говорилось ранее, важнее не передать им теоретические знания, а научить исследовать и познавать мир. В будущем будет цениться не то, что люди уже знают, а то, что нового они смогут узнать и применить в работе и жизни.

Ни для кого не секрет, что активное использование педагогами цифровых технологий как в очном, так и в дистанционном учебном процессе позволяют говорить о внедрении инновационных процессов, с помощью которых происходят изменения различного плана: меняются цели и содержание учебных планов, формы и методы обучения. Поэтому сегодня необходимо заняться образовательной подготовкой будущих педагогов по использованию цифровых интернет – ресурсов в образовательном процессе, а также по их роли и месту в нем.

На этом моменте я хочу остановиться подробнее и наглядно продемонстрировать на своем мастер-классе непосредственно практический инструментарий – составленный мною чек-лист цифровых инструментов, который позволит сделать процесс обучения в условиях более эффективным.

На некоторых ресурсах, я хочу остановиться в данной статье.

Платформы для проведения викторин, тестов, интеллектуальных игр (Quizziz, Kahoot, Triventy, Quizalize, Socrative)

Для использования данных платформ учитель регистрируется на платформе рекомендуемыми разработчиками способами и создает тестирование. Каждая платформа имеет разнообразный функционал и интерфейс. После этого запускает игру в синхронном или асинхронном формате. Ученик заходит на сайт через любое устройство с доступом в интернет, вводит сгенерированный платформой код и свое имя. Все ученики получают одинаковые задания, но каждый на своём устройстве. Учитель может настроить тест так, чтобы учащийся получил случайную последовательность вопросов, можно отслеживать работу каждого ученика и сохранить его результаты.

Платформы для мозгового штурма (Padlet, FlipGrid, Tricider, Google Documents) - простые и удобные инструменты, с помощью которых вы можете создавать интерактивные “стены” самых разнообразных форм: от голосования по определенному учебному вопросу до видео-ответов со спецэффектами.

Цифровые инструменты для проведения формативного оценивания (ZipGrade, Quicckey, Plickers)

Приложения, позволяющие проверять тесты за одну секунду. Для этого учителю нужно распечатать бланки ответов, дать заполнить ученикам и просканировать их листы ответов со своего смартфона. Результаты автоматически пересчитываются в проценты и сохраняются в памяти приложения, можно проводить последующий анализ.

Платформы для проведения контрольных и самостоятельных работ (Online TestPad, Wizer, GoFormative)

Бесплатные универсальные конструкторы, с помощью которых можно создать различные задания на навыки применения, высокого порядка и т.д. Строгий интерфейс, ничего лишнего, только задания. Отлично подходит для проведения СОР и СОЧ. Задания может проверить система и с помощью «ручной проверки» учитель.

На своем опыте о работе некоторых платформ, мы расскажем на мастер-классе. Кроме этого, каждому участнику также будет выдана ссылка на уникальный чек-лист с лучшими платформами, позволяющими сделать образовательный процесс для детей поколения Z максимально увлекательным и эффективным. Таким образом, можно сделать вывод о том, что цифровые технологии при обучении детей поколения Z помогают решить важную образовательную задачу современности – формирование активных личностей и компетентных профессионалов. В результате такого обучения дети не только усваивают школьную программу, но и приобретают множество полезных навыков, которые помогут им в жизни и профессиональной деятельности.

Учителя должны вдохновлять детей создавать собственные проекты, учиться на протяжении всей жизни, применять цифровые технологии и быть с ними на одной волне. Уроки с использованием ИКТ повышают учебную мотивацию, а, следовательно, и интерес к предмету.

Список литературы:

1. Буреломова А.С. Социально-психологические особенности ценностей современных подростков: дис. ... канд./д-ра психол. наук. Мос. гос. университет, Москва, 2013.

2. Глотов М.Б. Поколение как категория социологии // Социологические исследования. 2004. № 10.

3. Богачева Н. В., Сивак Е. В. Мифы о «поколении Z» / Национальный исследовательский университет «Высшая школа экономики», Институт образования. — М.: НИУ ВШЭ, 2019. — 64 с. — 200 экз. — (Современная аналитика образования. № 1 (22)).

4. Ожиганова Е.М. Теория поколений Н. Хоува и В. Штрауса. Возможности практического применения // Бизнес-образование в экономике знаний. 2015. №1 (1). С. 94–97

5. Törőcsik, M., Szucs K. How Generations Think: Research on Generation Z. // Acta Universitatis Sapientiae, Communicatio. 2014. Vol 1.

Қазақ тілі сабағында тіл кемістігі бар бала тілін түзету үшін заманауи ойын әдіс-тәсілдерді қолдану маңыздылығы

Кожяхметова Ж.Б.

Қарағанды қаласы

Ұрпағы білімді халықтың болашағы бұлыңғыр болмайды. Жас ұрпаққа мән-мағыналы, өнегелі тәрбие мен білім беру – бүгінгі күннің басты талабы екені барлығымызға белгілі. Баланың жеке тұлға ретіндегі дамуы өзіндік көзқарасының қалыптасуы, ой-өрісінің кеңеюі әр баланың ес білген шағынан дамып, тілі шыққан кезінен өрбитіні анық.

Сөйлеу тіл кемістігінің ішіндегі жиі кездесетін – дыбыс айтылуының бұзылуы болып саналады. Аталған кедергілерді түзету үшін дыбыстық артикуляциялық қалпын, бұзылу түрлерін, бейімдейтін себептерін, түзету тәсілдерін әр дыбысқа қажет дайындық жаттығуларды таңдап сабақ жоспарын құрастыра білу қажет [1].

Сондықтан да қарқынмен дамып бара жатқан мына заманда мектеп қабырғасындағы қазақ тілі пәнінде де, қазақ тілді де, оның ішінде өзге тілді оқушыларға қазақ тіліне тән дыбыстарды дыбыстауды үйрету барысында мұқият болу қажет. Сөздерді есте сақтап, өзге тілдегі сөздердің қазақша аудармасын мәнерлі дыбыстауды үйретіп қана қоймай, логопедтердің мектебінен өтіп, кеңестеріне жүгініп, ұлттық қалып, ұлттық мінезді сақтай отырып, оқушының тәрбиесі, денсаулығы және де тіл кемістігі жайлы тынбай зерттеп, жиі әдіс-тәсілімізді заман сұранысына қарай жаңартып отыру үлкен еңбек. Тіл кемістігі бар мектепке дейінгі және мектеп жасындағы балалардың сөйлеу тілін, дыбысты айту, қою жолына арналған түзету-дамыту жаңа әдіс-тәсілдерді тиімді қолдану.

Логопедия- бұл сөйлеудің бұзылуы және оны арнаулы оқыту мен тәрбиелеу нәтижесінде анықтау және алдын алу әдістері туралы ғылым. Осы тіл кемістігін түзету барысында тіл мамандары да зейін салып, өз пәндерінде, яғни орыс тілі, қазақ тілі және ағылшын тілі пән мұғалімдері де мән беріп, мәнерлі айтылуына зер салса, бұл кедергіден мүлдем құтулуға болатын мүмкіндік бар. Көрсеткіш сапасының деңгейі жоғары болмаса да, қазақ тілін үйрену барысында әрбір жіңішке, әрбір жуан дыбыстарды дұрыс айтылуы, дұрыс аудармасын білуі қуантарлық жағдай болар еді. Қазақ тілі пәнінің барысында тіл кемістігі бар оқушының жас ерекшелігіне қарай, қабылдауына қарай әр түрлі заманауи пәндік әдіс-тәсілдерді қолдану арқылы белгілі бір нәтижеге қол жеткізуге болады. Мысалыға, неврология, нейролингвистика, психология, педагогика негізінде жүзеге асырылса, оның ішінде қазақ тілі мамандары да бағдарламаға сәйкес оқушының өмірінде өз үлесін атқара алмақ. Демек, тіл мамандары ғылыми әдістерін қолдану аясында оқушының сөйлеу тілінің функцияларын орнына келтіріп, дамыту мүмкіндіктеріне негіз болады. Осының барлығы жалпы әдістемелік ұстанымдарды бағдарлағанда ғана қолжетімділік

болады. Сондықтан ойлаудың дәл сол әдістемелік мәдениетін заманға сай маманның жалпы интеллектуальдық мәдениетінің құрамының бірі ретінде қарастыру қажет. Арнайы бағдарламаны, арнайы білімді қажет ететін оқушыларымызға қазақ тілі сабағын өткізу барысында модельдік және ертегілерлі сахналаудың мақсаты: сөзді байланыстыру, сөздің грамматикалық тізбегін құру, сөздік қорын молайту, дамыту және белсенділігін арттыру, сөйлеуге ынталандыру, ауызша (вербальды) коммуникация жасауды қалыптастыру болып келеді. Сөйлеуге деген ынтасын оятады, алғашқы аграмматизмді жояды. Технология сөздің буындық құрамын (алақан, саусақ, тіл, тіс, жақ) арқылы қалыптастыру. Коммуникацияның мақсаты ауызша тәсілін қалыптастырады. Демек, қазақ тілі сабағында тек жазылым, тыңдалым дағдысынан гөрі айтылым, оқылым дағдыларына көп назар аударған жөн. Оқушының сөйлеудегі тіл тазалығын, қоршаған ортасына түсініктілігін, коммуникативтік байланыста кездесетін кедергілерді шешеді.

Сөйлеу патологиясын зерттеу және түзету жұмыстары ХІХ ғасырдың орта шенінен бастап жүргізіле бастады. Мұның өзі сол кездерде сөйлеу қызметін қамтамасыз ететін негізгі анатомиялық, физиологиялық механизмнің жүйесінің зерттелуімен және айқындалуымен түсіндіріледі. Тіл кемістігі жайлы зерттеулер ғылым ретінде қалыптасуы Ф.А.Рау, М.Е. Хвацев, О.П.Правдина, Р.Е.Левинаяның есімдерімен тығыз байланысты.

Сөйлеу іс-әрекеті бұзылған балалардың өз бетінше және бағытты дамуының динамикасын белгілеу, сонымен қатар, тіл кемістігінің оқушының тұлғалық қасиеттеріне, психикалық дамуына, түрлі іс-әрекеттерінің қалыптасуына білдіретін әсерін қарастырып белгілеу тіл кемістігі бар оқушының еркін қарым-қатынас жасауға дағдыландырып, өз қатарластарының, сыныптастарының ортасында өзін еркін ұстауына, өз ойын еркін жеткізуіне, белсенділік қабілеттерін қалыптастыруына алып келеді. [2].

Сөйлеудің бұзылу түрлері:

Дислалия — дыбысты дауыстап айтудың бұзылуы. Дислалиялық дыбыстық бұзылулар артикулярлық аппарат құрылымының ақауларымен, сондай — ақ сөздік тәрбиенің ерекшеліктерімен түсіндіріледі.

Ринолалия — артикулялық аппарат құрылысының туа біткен анатомиялық дефектілерімен байланысты пайда болатын дыбыс шығарудың және дауыс тембрінің кемістіктері.

Дауыстың бұзылуы — Бұл дефект дауыс аппаратындағы патологиялық өзгерістер нәтижесінде пайда болады. Дауыс бұзылуының екі түрі бар:

— Дисфония яғни дауыстың ішінара бұзылуы (дауыстың жоғарылық деңгейі, күші, тембрі бұзылады);

— Афония – дауыстың мүлдем жойылып кетуі.

Дизартрия— сөйлеу аппаратының иннервациялық жетіспеушіліктерінен болатын дыбыс шығарудың және сөйлеудің мелодиялық және интонациялық тұрғыдан бұзылуы.

Сөйлеу тілінде кемістігі бар балалармен дер кезінде мамандар түзету жұмыстарын жүргізуі қажет.

Баланың сөйлеу тілін жетілдіруде саусақтарын жаттықтыра отырып бас миының жұмыс істеу қабілетіне күшті ықпал етеміз. Сондай-ақ қолдың жазуға икемділігін арттырамыз. Балалардың дыбысты дұрыс айтуын түзету жұмыстарына кіріспес бұрын, оның жеке тұлғалық белгілерін міндетті түрде білу қажет. Кейбір балалардың сөйлеу тілінің бұзылуымен қатар, нервті-психология саласында да психологиялық ауытқушылықтар болатына да назар аудару қажет. Сол себепті де балалармен күнделікті жұмыста әр баланың жеке қабілетін ескере отырып, жалпы және арнайы моторикасын дамыту үшін ойындар мен тапсырмалар беріп отыруға болады.

Қазақ тілі пәнінде ғана емес, жалпы өмірдегі қолданыста сөйлеу қызметінде негізгі рөлді мидың доминантты жарты шарында (оңақайларда сол жақ, солақайларда оң жақ жарты шар) орналасқан сөйлеу – есту және сөйлеу – қимыл зоналары атқарады. Сөйлеу баланың психофизикалық жалпы дамуы процесінде қалыптасады. Осындай дәлелдерге сүйене отырып, сабақтың барысында барынша ойын тәсілдері арқылы, яғни «Домино», «Санамақ», «Ұшты-ұшты», «Мысық пен тышқан», «Акуладан қаш», «Менің күнім қалай өтеді?», «Шашки», «Мен саған, сен маған сұрақ қой», «Жұмсақ пішіндер», «Сусорғыш сыры», «Сөйлейтін портрет», «Пілдер дыбыстайды» сияқты ойындары және атрибуттарымен баланың ұсақ қол моторикасын, сонымен қатар тілін, ойлауын, еске сақтауы дамуында оң нәтиже көрсетті. Қазақ тілінің төл дыбыстарын дыбыстап қана қоймай, сөздік қорды да молайту көзделген. Сөйлеу арқылы оқыту, яғни айтылым мен оқылым арқылы таза сөйлеуге баулу. Тілдік кемістік түрлі жағдайда пайда болуы мүмкін, себепті де, себепсіз жағдаяттарға байланысты. Уақытты зая кетірмей, қажетті жаттығулар жасап, сергіту сәттерінде жасаған абзал.

Тіл кемістігін түзету барысында қолдың саусақ қимылдық коды арқылы байланыстырудың мақсаты: алғашқы сөйлеу дағдысын, сөздің буындық қалпын түзету және ырғағын, дизатерия, алалия және ұзақ моторикасын дамыту орталықтарында берік қалыптастыратыны барлығымызға мәлім болғандықтан, үнемі кеңесіп отыру қажет. Логопед ғылыми-зерттеу жұмысының біліктерін меңгере отырып, сол біліктілігін педагогикалық жағдайларды шешуде, қабылдаған шешімдерді негіздеуде білікті қолдана білу өте тиімді. Сөйлеу тілі дамымаған баланың сөйлеуге, дыбыстарды дұрыс айтуға жігерлейді, ынтасын оятады.

Синквейн технологиясын қолданудың мақсаты: сөздің лексико-грамматикалық құрылымын қалыптастырады. Таныстқан сөздердің мағыналық аумағын ашады, сұрақтардың тереңдігіне мән бере толық жауап береді, берілген тапсырмаға тез әрі ұтымды жауап қайтару қасиеттерін арттырады [2]. Осы заманауи әдіс-тәсілдер дефектология бөлімінің логопедия мамандығы бойынша білім берудің мемлекеттік стандартына және әдістемесіне, технологиясының талабына, оқу бағдарламасына, жоспарына сай құрастырылған.

Теория мен практиканың өзара байланысын, ғылымның заманауи жетістіктерін тәжірибеге енгізу мақсатымен ғылыми және тәжірибелік

мекемелердің байланысын қамтамасыз ету қазіргі таңда қарқынды дамуда. Сөйлеу тілі кедергілерінің алдын алу мақсатымен халық арасында ата-аналарға жаңа технологиялардың көмегімен оқушының тілін дамыту, білімін жетілдіру мен түзету жұмыстарын арттыру.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Өмирбекова К., Серкебаева К./ Логопедия/ Алматы, 1996.
2. Қ.Қ.Өмірбекова /Сөйлеу тілін тексеру әдістері/ Алматы, 2002.
3. Р.Е. Левиной /Основы теории и практики логопедии/ М., 1968.

ДАРЫНДЫ БАЛАЛАРМЕН ЖҮРГІЗІЛЕТІН ЖҰМЫС ТҮРЛЕРІ

Козбаева А. К., ағылшын тілі пәні мұғалімі

Қарағанды облысы «Дарын» мамандандырылған мектеп- интернаты

В данной статье я рассматривала виды внеклассных работ проводимых с одаренными учениками. Привлекать одаренных детей к самостоятельной, исследовательской работе над научными проектами. Развивать ораторские навыки и лидерские качества способствующих развитию компетентной личности будущего поколения.

This article is devoted to develop extracurricular activities among gifted children. The main task is to maintain speaker's and leader's qualities among schoolchildren. To involve the students doing self scientific project works and to learn and invent new things. While doing such work they can develop their creative potential and enlarge their knowledge very deep.

Қазіргі кезде білім беру жүйесінде түбегейлі өзгерістер болып , оқу бағдарламасы жаңартылған білім мазмұнына ауысып жатыр. Нәтижеге бағдарланған білім берудің негізі - оқушының дара тұлғалық, дарындылық қабілеттерін дамытумен анықталады. Бүгінгі таңда ұстаздардың алдында тұрған басты міндет- білім беруде оқушыға тек қана білім мен білік дағдыларын қалыптастырып қана қоймай, алған білімін өмірлік қажетіне жарата алатын, оқуға деген танымдық қызығушылық қабілеті бар, өз елінің мәдениетін, салт – дәстүрін , тілін жетік меңгерген , ұлттық құндылықтарды әлемдік деңгейге шығаруға қабілетті , рухани дүниесі бай және өзіндік көзқарасы қалыптасқан тұлғаны тәрбиелеу. Ол үшін мектепте оқушылардың белсенділігін арттыру , өз бетінше білім алуға , зерттеу және шығармашылық жұмыстармен айналысатын , жаңалықтар ашуға дайын ерекше дарын иесін тәрбиелеу керек. Баланың белгілі бір іс- әрекетке белсенділігі, қызығушылығы олардың кішкентай кезінен байқалады. Біреуі жас кезінен сурет салуға әуес болса , ал екіншісі – спортпен шұғылданғанды, ал үшінші біреулері ғылыми пәндермен (математика, физика, химия, информатика т.б.) айналысқанды жақсы көреді. Осы кезден бастап баланың ата-анасы, мектеп әкімшілігі, мектеп психологы, сынып жетекші мен

пән мұғалімдері баланың қабілетін байқап , белгілі бір жақсы көретін іс-әрекетімен айналысуына қолайлы жағдайлар туғызу керек.

Дарынды балаларға білім беруді ғылымның бүгінгі даму дәрежесіне сәйкес жүргізу дарынды балалардың интеллектуалдық дамуын қанағаттандыруды қамтамасыз етеді. Дарынды оқушымен жұмыс жүйесінде мұғалім маңызды орын алады. Талабы таудай баланы іздеп табу, олардың одан әрі дамуына жағдай жасау, қолдау көрсету, шығармашылық қабілеттерін шыңдау , ғылыми зерттеу жұмыстарымен айналыстыру - оқушының ақпараттық біліктілігін қалыптастыруға және сыни тұрғыдан ойлау қабілеттерінің дамып, оқушының болашақта әр түрлі жағдаяттарда, әр түрлі қоғамдық ортада өзін – өзі көрсете білуіне бейімдейді. Ол үшін оқушылардың білімге деген мотивациясын, қызығушылығын арттыруымыз керек. 5-7 сыныптан бастап оқушыларды ғылыми зерттеу жұмысына ұйымдастыруды бастау керек. (реферат , жоба, сөзжұмбақ, ребус, өлең шығару, эссе жазу т.б.) Жобалау технологиясын қолданудағы негізгі мақсат- оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттыру, өз бетімен жұмыс істей білуге , тапқан ақпараттарды өңдеп , талдай алуға және жоспарлай білуге дағдыландыру.

Егер оқушы ғылыми жобасының тақырыбын дұрыс таңдай білсе , оны дұрыс орындай алса - ол болашаққа дұрыс бейімделген тұлға болып қалыптасады. Оқушылардың дарындылық қабілетінің оянуы , болашақта өз кәсібін дұрыс таңдауға ықпалын тигізеді. Сонымен , оқушының ғылыми жұмысының тиімділігі- көзбер көріп, құлақпен естіп, есте сақтай отырып, оқушыны ізденіске, шығармашылық қабілетті жетілдіру арқылы түрлі мәселелерді шеше білуге, тапқырлыққа , арман қиялын ұштауға , жаңа ғылыми ізденіске жетелейді.

Дарынды балалармен жүргізілетін жұмыс жүйесі:

- Дарынды баланы анықтау, іріктеу (психологиялық- диагностикалық тест);
- Бейін бойынша білім деңгейін анықтау;
- Кейбір пәндерді тереңдетілген бағдарлама бойынша оқыту;
- Сабақ барысында проблемалық оқыту әдістерін пайдалана отырып оқыту;
- Дәстүрлі емес сабақ түрлерін өткізу (іскерлік ойын , сайыс , саяхат сабақ, аукцион , семинар , пресс конференция , дебат, пікір сайыс және т.б.);
- Мектепшілік, қалалық, облыстық олимпиадаларға, зияткерлік конкурстарға қатыстыру;
- Зерделікті дамыту (ғылыми жобалар, арнайы курстар, қашықтықтан оқыту курстары).

Қарағанды облысы «Дарын» мамандандырылған мектеп интернатында оқушылардың дарындылық деңгейін анықтау үшін «Оқушының жеке даму траекториясы » портфолиосы жұмыс істейді.

Оқушы портфолиосы- оқушыларға өздерінің ойлау мен даму үрдісін рефлексиялау мүмкіндігін, өзіндік талдау жасауын, мәселелерді шешу мен шешімдер қабылдауға, өзінің жеке тәсілдерін табуын қамтамасыз ететін, жеке

даму траекториясы бойынша іс-әрекет нәтижелерін бағалаудың заманауи балама формаларының бірі.

Жеке дара оқыту траекториясы (ЖДОТ) – бұл білім алуда әр оқушының жеке мүмкіндігін шығармашылық тұрғыдан жүзеге асырудың дербес жолы, өздігімен немесе жұмыс барысында педагогпен бірге ой елегінен өткізген мін, мағына, мақсат және әр жүйелі кезең компоненттері.

Бұл жерде, ең бірінші мектеп психологы, пән мұғалімдері және сынып жетекшілер сауалнама арқылы оқушының дарындық сферасын, темпераментін, құзіреттілік қабілеттерін анықтайды.

Оқушының жеке даму траекториясы негізінен 4 бағыттан тұрады :

1. Білім беру траекториясы
2. Денсаулықты сақтау траекториясы
3. Зерделікті даму траекториясы
4. Бейінге бағытталу траекториясы

Әр бағыт бойынша жоспарланған іс-әрекеттер атқарылады. Оқушы мектептегі күнделікті іс-әрекетін жоспарлауға, алдына мақсат қоюға, қиындықты жеңу жолдарын үйренуге, өзінің бос уақытын тиімді пайдалануға мүмкіндік алады. Бұл жерде жалғыз мектеп әкімшілігі, мұғалімдер ғана емес, оқушының ата-анасы да мектеппен тығыз байланыста, ынтымақтастықта жұмыс істейді. Оқушылар осы бағыттар бойынша өздерінің портфолиосын жинақтайды, жыл аяғында диагностикалық қорытындысы шығарылады. Бұл атқарылатын жұмыс үлкен жауапкершілікті талап етеді. Оқушылар өз бетімен іс-әрекеттерін сараптауға, әлсіз жақтарын жою үшін жоспар құрып, соны орындауға тырысады. Бұл сынып оқушыларының арасында бәсекелестікті дамытады, көшбасшы балаларды анықтауға септілігін тигізеді.

Біздің мектебімізде оқушылардың бос уақытын ұйымдастыру үшін әр түрлі үйірмелер жұмыс істейді. Олар «Робототехника», «Дебат клубы», «Жас тілші», «Тоғызқұмалақ», «Шахмат», «Жас ғалым» және т.б. Оқушылардың көркемдік дарындылығын анықтауда әр түрлі әдеби кештер ұйымдастыру, оқушыларды мұражай, театрларға апару дәстүрге айналған. Мектебімізде «Рухани жаңғыру» бағдарламасы бойынша «Өлкеміздің танымал тұлғалары» атты айлығы өтті. Әр сынып оқушылары сынып сағаттарында Қарағанды облысының танымал тұлғаларымен танысып, интеллектуалдық ойындар, викториналар, кездесу кештер өткізді.

Жоғары сынып оқушылары өлкеміздің белгілі ақын-жазушылармен, соның ішінде Қазақстандағы танымал физик «Ғасыр адамы» Темірғали Көкетаевпен кездесу өткізді. Оқушылар физика ғылымының қыр-сырын білу үшін өздерінің сұрақтарын қойып, кездесуден өте жақсы әсер алды. Осындай жұмыстардың үнемі жүргізіліп отыруы оқушыларды шығармашылыққа баулуға, шәкірт бойындағы қабілетті ашуға, сөйлеу мәнерін, қиялын ұштауға, өз бетінше ізденуге зор әсерін тигізеді. 5-7 сынып оқушылары арасында «Мөлдір бұлақ» журналының бас редакторы Қымбат Әбілдинамен өте әсерлі кеш өтті. Мектебіміздің жас қаламгерлері өздерінің өлеңдерін оқыды, түрлі сұрақтар қойып көкейінде жүрген ойларымен бөлісті.

Мектебімізде жоғары сынып оқушыларының ұйымдастыруымен Дебат клубы үш тілде (қазақ, орыс, ағылшын) жүргізіледі, жетекшісі тарих пәнінің мұғалімі Есілбаева Жанна Ернарқызы. Олар облыстық, республикалық Дебат конкурстарының жүлдегерлері. Дарынды оқушының ең басты қасиеті шешендік сөйлеу, өз ойын жеткізе алу, дәлелдей білу. Осы қасиеттердің барлығы біздің «Дарын» мектебінің оқушыларында қалыптасқан.

Президент тұңғыш президентіміз Н.Ә.Назарбаев «Дарынды тұлға-халқымыздың ең қымбат байлығы. Дарынды жас ұрпақ – елдің ертеңгі тірегі.» деп атап көрсеткен. Қазіргі кезде мемлекет тарапынан дарынды балаларды қодауға барлық мүмкіндіктер жасалған.

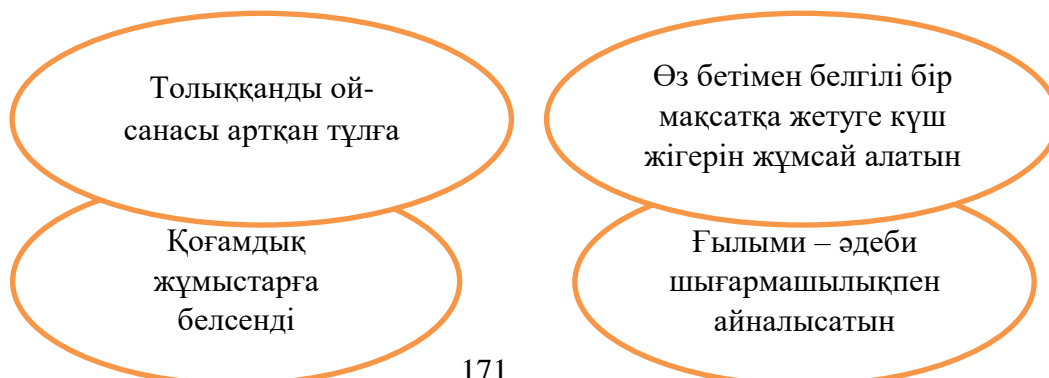
2021-2022 оқу жылында «Өнегелі өмір» жобасы аясында онлайн форматында Зум платформасында тұрғылықты жеріміздің еңбек сіңірген тұлғалармен, «Дарын» мектебінің түлектерімен, Қарағанды облысына еңбек сіңірген іскер адамдармен кездесу ұйымдастырып, сұхбат жүргізіп отырамыз.

Біздің мектебіміздің барлық сыныптары Қарағанды облысында ұйымдастырған «Бір отбасы- бір кітап» акциясына белсенді атсалысып, отбасымен түсірген видеоларын жіберіп жатыр. Бұл акцияның негізгі мақсаты оқушылардың кітап оқуға деген қызығушылығын арттыру, отбасымен ұлы Абай атамыздың өлеңдерін, қара сөздерін насихаттау, тәрбиелік мәнін, идеясын оқушыларға түсіндіру. Сонымен қатар күнделікті кітап оқуды үзбеу үшін «Оқу сағаты» деген іс-шара қолға алынып жатыр. Әр сынып оқушылары сынып жетекшісімен бір қазақша әдеби кітапты таңдап үлкен үзіліс уақытында оқиды,

талдайды. Кітапты талдау Зум платформасында өтіп жатыр. Оқушылар мектеп кітапханасынан керекті кітаптарын алып оқуды бастап кетті, ауылдағы балаларға кітаптың электрондық нұсқасын жібердік. Барлық оқушы осы кітапты аяқтаған соң эссе жазады, өз ойларымен бөліседі немес сұрақ- жауап конкурстарын өткіземіз деп жоспарлап отырмыз.

Сонымен қатар «Дарын» мектебінің оқушылары әр түрлі онлайн олимпиадаларға, конкурстарға қатысып жүлделі орындарды иеленуде. Дарынды баланың негізгі ерекшелігі оның сабақтан тыс іс- шараларға қатысып, ғылыми жоба жазып, зерттеу нәтижелерін өз бетімен жүргізіп ізденуінде. Ғылыми жобалар және оны қорғау жұмыстары өз дәрежесінде жүргізіліп жатыр. Балалар жұмыстарын қорғауға тыңғылықты дайындықпен келеді, көп ізденеді, зерттеулер жүргізеді, өз тақырыбына байланысты презентациялар жасайды.

Қорыта келе, дарынды баланың мынандай моделін көрсетуге болады.

ДАРЫНДЫ БАЛА

Алған мәліметтерді өз ой-елегінен өткізіп, қабылдайтын

Көшбасшылық қабілеті дамыған өзіндік ой-пікірі қалыптасқан оқушы

Қазіргі озық технология негізінде әлемдік ақпараттан хабардар

Белгілі бір кәсіпке қызығатын, бір іспен шұғылданатын

Дарынды оқушыны – дарынды ұстаз ғана дайындай алады. Оқушы дарындылығының дамуы, қабілетінің ашылуы- ұстаздың, мектеп басшыларының тұлғалық қасиеттеріне, кәсіби біліктілігіне тікелей байланысты. Әр оқушыға жеке тұлға ретінде қарап, олардың өздеріне деген сенімін арттырып, ата-ана, мектеп, оқушы, ұстаз бірлесіп, ынтымақтастықта жұмыс істеу керек. Қазақстанымыздың гүлденуі, әлемдегі озық елдердің қатарына енуі болашақ дарынды балалардың қолында.

Табысты болудың ең іргелі, басты факторы білім екенін әркім терең түсінуі керек. Жастарымыз басымдық беретін межелердің қатарында білім әрдайым бірінші орында тұруы шарт. Себебі, құндылықтар жүйесінде білімді бәрінен биік қоятын ұлт қана табысқа жетеді.

Пайдаланған әдебиеттер:

1. Н.Ә.Назарбаев «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» мақаласы, 2017 ж.
2. Жунусов Қ. М. «Дарынды жас ұрпақ – елдің ертеңгі тірегі» презентация, 2017 ж.
3. Тоқтарбаева Р. Дарынды оқушыларды ғылыми жұмысқа баулу // Тәрбие туралы 2010, №6 7-9 б.
4. Бекжанова М.Б. Дарынды балалармен жұмыс – заман талабы. //Педагогика мәселелері 2009 №2 130-134б.
5. Оқушының жеке даму траекториясы, портфолио. «Дарын» мамандандырылған мектеп интернаты.

ЧТЕНИЕ ПРОГРАММНЫХ ПРОИЗВЕДЕНИЙ УЧАЩИМИСЯ С ОГРАНИЧЕННЫМИ ВОЗМОЖНОСТЯМИ НА УРОКАХ ЛИТЕРАТУРЫ.

Койшибаева А.С.

*Коммунальное государственное учреждение
«Общеобразовательная школа №27» г. Караганды*

Аннотация. Бұл мақалада мүмкіндігі шектеулі оқушылармен жұмыс жасауда әдебиет сабақтарында әртүрлі әдістерді қолдану талданады. Қазіргі заманда көркем әдебиетті оқуға қызығушылық мәселесі өзекті болып отыр. Ерекше білім беру қажеттілігі бар оқушылар мектеп бағдарламасын мұғалімнің қолдауымен оқиды. Бұл мақалада кеңес беріледі, жұмыс тәжірибесімен бөліседі.

Аннотация. В данной статье анализируется возможность использования разнообразных форм и методов на уроках литературы при работе учащимися с ограниченными возможностями. В сегодняшнее время актуальной является проблема заинтересованности в чтении художественной литературы. Школьные программные произведения изучаются данными учащимися при поддержке учителя. Автор статьи дает советы, анализирует, делится опытом работы.

Наступило время, когда наука развивается очень стремительно, появляется много полезной цифровой техники для человека, которая действительно облегчает жизнь. Компьютер сейчас есть практически в каждом доме, многие люди не представляют свою жизнь без него, без Интернета. Работая в среднем звене, необходимо постоянно уделять на уроках время учащимся с ограниченными возможностями. Чтение программных произведений таким учащимся дается нелегко, здесь нужна индивидуальная целенаправленная работа.

В последние несколько лет мои учащиеся стали готовиться к урокам литературы, прослушивая аудиоверсии художественных произведений. Сообразительные дети сразу поняли удобство: в наушниках в любое время можно и слушать, и параллельно чем-то заниматься. В Интернете есть много аудиокниг по школьным произведениям. Хорошо, если их озвучивают известные артисты, имеется музыкальное сопровождение. Например, поэма «Цыганы» Пушкина А.С., рассказ-быль «Кавказский пленник» Толстого Л.Н. или стихотворение «Бородино» Лермонтова М.Ю. Я, как учитель литературы, в таких случаях предлагаю во время домашних прослушиваний одновременно видеть перед собой текст и читать его про себя для того, чтобы ощущение ситуации было наиболее полным. Учащимся с ограниченными возможностями после прослушивания аудиоверсии программного произведения лучше предложить чтение вслух, чтобы ребенок мог слышать свой голос и попробовал исправить себя, если рядом нет педагога. Данный способ может дать неплохой эффект, ведь у многих наших «особенных» учащихся слабая память. Думаю, такое чтение программных произведений даст неплохой результат моим ученикам, как один из вариантов.

Когда необходимо выучить наизусть стихотворение, отрывок из поэмы, учащимся с ограниченными возможностями для начала можно предложить прослушать аудиоверсию в исполнении известного актера, поэта. Можно даже сделать это несколько раз. Правильно поставленная речь, дикция поможет

сформировать у школьников навыки выразительности, декламирования, личного творческого подхода к заданию.

В моей практике был ученик, Сергей Г., который имел сложный диагноз, связанный с врожденной тугоухостью. Мальчик никогда не слышал человеческую речь, читал и понимал окружающих по губам. В данном случае необходимо было смотреть Сергею в глаза и объяснять материал или диктовать текст. Но какой он умница! Книги буквально «проглатывал». Скорость чтения и понимания, память была у него необыкновенная! Труднее ему давалась устная речь, он неправильно ставил ударения в словах. При всем этом Сергей был популярным в своем классе. Вместе мы систематически отработывали произношение слов, фраз, читали с выражением стихотворения, монологи. Этот ученик принимал участие в конкурсе чтецов, многочисленных конкурсах эссе, получал грамоты.

В сегодняшнее время большинство школьников предпочитают читать электронные книги. Любое программное произведение по русской литературе можно найти в электронном виде, надобность в бумажных носителях во внеурочное время постепенно отпадает.

Хотелось бы обратить внимание на то, что современные учащиеся стали меньше обращаться в библиотеки в поисках того или иного программного произведения. Зачем? Ведь в Интернете можно найти электронную версию любого произведения, имеется даже их краткое содержание. Виртуальные издания можно скачать и, в последующем, распечатать на принтере. Это и экономно, можно вывести нужную страницу, и дешевле, чем приобрести в магазине печатную книгу, особенно недавно выпущенную. Ведь цена на новые издания достаточно высокая. Дети с плохим зрением, а таких очень много среди учащихся, могут рассматривать иллюстрации, приближать их, можно увеличить шрифт текстов, добавить яркость и т.д. Все хранится в интернете, и к любому изданию можно получить доступ в нужное время, многочисленные издания или тома можно сохранить в памяти компьютера, что значительно экономит место дома.

Современные школьники теперь чаще всего предпочитают читать с планшетов, сотовых телефонов, находясь в дороге на тренировки, в музыкальную школу и т.д. У них мало свободного времени, поэтому используется любой возможный момент.

Книги можно читать в онлайн режиме, но для начала нужно найти нужное произведение. Это все делается легко и просто, достаточно ввести название издания в строку поиска в одной из поисковых систем и пройти по предложенным ссылкам.

В Интернете очень много художественных произведений, объем которых порой сокращен до нескольких страниц. Наши учащиеся, читая такое краткое содержание, уже не могут более детально проанализировать некоторые проблемные сюжетные ситуации, дать образную и сравнительную характеристику главным героям. Их сочинение по данному произведению не будет соответствовать всем критериям в полной мере. Разве можно

читать сокращенные версии, допустим, рассказов Антона Павловича Чехова? Да и насколько грамотные и компетентные люди выкладывают такие варианты?

На своих уроках мне неоднократно приходится объяснять ребятам, что чтение краткого содержания «спасет» только от оценки «удовлетворительно». Совсем недавно одна моя ученица Милана Т., отличница, не успела прочесть заданное еще на каникулах произведение известных писателей-фантастов братьев А. и Б. Стругацких «Малыш». К уроку литературы она распечатала и прочитала сокращенное содержание повести. Услышав восторженные отклики одноклассников, она попыталась поучаствовать в дискуссии по поводу прочитанного, однако не смогла полноценно выразить свои мысли, а это было так на нее не похоже. Милана всегда была активной на уроках. На следующий урок девочка подошла ко мне и рассказала, что она все-таки прочитала за эти дни полную версию повести. Надо было видеть ее глаза в этот момент! Она была в восторге от прочитанного! По ее словам, в краткой версии не хватает «полного погружения в ситуацию», а каждый абзац сокращен буквально до одного предложения. С ребятами тогда мы обсудили этот момент, я надеюсь, что они поняли огромное преимущество чтения всего произведения. Да и мне, опытному педагогу, не стоит труда распознать, кто из них прочел краткое содержание заданного программного произведения.

В Интернете огромный выбор электронных видов программных произведений по литературе, однако, учащиеся с ограниченными возможностями не могут самостоятельно и грамотно отобрать необходимый материал из такого количества. Для этого им необходима помощь и консультация педагога. А значит и нам, учителям, надо всегда свободно ориентироваться в этом виртуальном образовательном мире.

Литература:

1. Локиев А.А. Аудиокниги и роль эмоционального содержания художественной литературы в развитии личности//Психология и педагогика чтения: Сборник материалов. – СПб.: Изд-во «Лема»,2009.

2. Книга для чтения дома: Пособие для учителей русской литературы/Сост. В.В. Гербова и др. – М.: Изд-во «Оникс», 2008.

«ЖЕКЕ ТӘСІЛДЕМЕ - ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУДІҢ КВИНТЭССЕНЦИЯСЫ»

***Кокенова Еркежан Тлеутаиевна
Тоймбекова Маншук Нурбековна***

Қарағанды қаласы, «Әл – Фараби атындағы мектеп- гимназиясы»КММ

Андатпа: Ерекше білімді қажет ететін оқушыны жалпы орта білім беретін инклюзивті мектепте оқытып, мекеме жағдайында білім беріп өмірге бейімдеу. Сапалы білім беруге қол жеткізу мақсатымен жалпыға орта білім беру

ұйымдары оқу бағдарламалары мен жоспарларын, оқыту түрлері мен әдістерін оқушыға арнап бейімдеп, қалыптасқан ресурстарды пайдаланып, қоғаммен байланысқа түсуі, ерекше білімді қажет ететін балаларға білім беруде жеке білім беру қажеттіліктері мен түрлі оқыту тәсілдерін қолдану барысында баланың қоғамға қажеттілігін сездіруі..

Аннотация: Инклюзивное образование призвано обеспечить ребенку с особо образовательными потребностями в развитии возможность максимально полноценного участия в социальной жизни, сформировать необходимый уровень знаний и умений для успешного обучения в школе. От того, насколько правильно выбран и на каком качественном уровне организован образовательный маршрут школьника с нарушениями развития, напрямую зависит успех его социальной адаптации и интеграции.

Жеке тәсілдеме (инклюзивті индекс)– әр баланың жеке даму ерекшеліктеріне сәйкес білім беру процесін реттейтін педагогикалық – психологиялық принцип.

Инклюзияның басты мақсаты- ерекше білімді қажет ететін балаларға оқыту процесінде жеке көмек көрсету мен психологиялық-педагогикалық қолдау. [5]

Жеке тәсілдеме балаға деген адамгершілік қарым-қатынастан, оның құқықтарын ең жоғары құндылық ретінде қабылдаудан көрініс табады. Осы тұрғыдан алғанда әрбір бала оқу-тәрбие процесінің белсенді қатысушысы. Әрбір бала қайталанбайтын тұлға және ол кешенді оқу мен даму процесіне өз тәжірибесін, өзіндік оқу стилін, өзінің әлеуметтік моделін, өзіне тән әрекеттестікті, жеке табиғи қарқынын енгізеді.

Жеке тәсілдеме - инклюзивті білім берудің квинтэссенциясы болып табылады және инклюзивті білім беру саясаты, инклюзивті мәдениет негізінде білім беру мекемесі мен қоғамдастықтарда жүзеге асырылады.

Ерекше білімге қажеттілігі бар балаларға арналған жеке тәсілдеменің қазіргі заманғы үрдістері дәстүрлі тәсілдемемен ерекшеленеді. Олар баланы жалпы білім беру ортасына қосуды, қосымша білім беру құрылымдары мен қолдау қызметтерін құруды, инклюзия формаларын әртараптандыру арқылы мектеп бағдарламаларына қолжетімділікті қамтамасыз етеді, оқу жоспарының икемділігін, дидактикалық технологияларды бейімдеуді көздейді.

Жеке тәсілдеме мен дәстүрлі тәсілдеменің сипаттамасы.

Дәстүрлі тәсілдеме

Инклюзия тұрғысынан тәсілдеме

Балалар қолдау мақсатында жалпы ЕБҚ бар балалар тек қана арнаулы білім беретін мектептерде оқи алады және көмекші мектептерде оқиды.

Оқушылар арасындағы айырмашылықтар жасырын түрде болады. тар зерттеледі және олар оқу процесін жоспарлаудың негізі болып табылады.

Білім беру мақсаттары барлығы Білім беру мақсаттары оқушының қабі үшін бірдей летіне қарай жеке белгіленеді.

Тапсырманы орындау уақыты қатаң тапсырманы орындау уақыты баланың шектелген қабілетіне қарай өзгертіледі.

Мектеп нәтижелері бағалау Оқу жетістігі баланың дамуындағы стандарттары негізінде жүзеге ілгерілеуді ескере отырып, жеке бағдар асырылады. ламалар перспективасында қарастырылады.

Бағалау барлығына бірдей тәсілмен Мұғалім бағалаудың көптеген страте жүзеге асырылады. гияларын қолданады.

Ата-аналар оқу процесінің белсенді Ата-аналар нақты міндеттеріне сәйкес емес бақылаушылары. оқу процесіне белсенді араласады.

Жеке тәсілдеменің мақсаты – оқушылардың білімдерінде олқылықтардың пайда болуына жол бермеу. Бұл жағдайда оқушылардың ұжымдық жұмысын ұйымдастыруға басты назар аударылады. Жекелеген оқушыларда пайда болуы мүмкін қиындықтарды мұғалім алдын ала болжауы керек. Сондықтан мұғалім тапсырманы орындау кезінде қиындықтар туындаған оқушыларға оқулықтағы материалды орындауды ұсынады, жетекші сұрақтар қояды, оқушының ойын бағыттайтын бірнеше сұрақтар береді.

Жеке тәсілдеме аталған ерекшеліктерді ескерумен қатар, әрбір баламен жеке, жүйелі жұмыс жүргізуге мүмкіндік береді. Балалардың кейбір санаттары үшін жеке сабақтар өткізу - дамытудың негізгі шарттарының бірі болып табылады.

Мұғалім сыныпта «пікір алмасу» үшін жағдай жасауы керек. Сыныптағы оқушыларға «ерекше балаға» деген көзқарас пен достық қарым-қатынасты қалыптастыру, оқушылардың өзара бірлесе жұмыс жасап, белсенді оқушылар қиындықтары бар оқушыларға көмектесе алады. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар оқушылар тек «көмек көрсету» нысаны болмауы үшін, мектептегі іс-шараларға үлес қосуға тарта отырып, сыныптағы іс-шараларды орындату. Қабілетіне қарай сабақта топтық тапсырмаларды орындауға қатысу. Топтық тапсырмаларды барлық оқушылардың жеке үлестерін қосуға мүмкіндік беретіндей бөлген дұрыс. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларды ойындар мен спорттық іс-шараларға қатыстыру алдын ала ойластырылады. Мектептегі шығармашылық іс-шараларға қатысуға ынталандыру арқылы барлық балалардың бойындағы қандай да бір талантты ашуға болады. [6]

Аутизм және психикалық дамуы тежелген балалар – оқыту бағдарламасын меңгеруде қиындықтарға кездесетін балалар.

Психикалық дамуы тежелген балалар қалыпты дамушы құрбыларынан шаршағыштығымен, жұмысқа қабілетінің төмендігімен ерекшеленеді. Психикалық дамуы тежелген балалардың қоршаған орта туралы түсініктері фрагментарлық, зейіндері тұрақсыз, тұтас қабылдау мүмкіндігі бұзылған, қимыл-қозғалыс координацияларының жалпы психикалық процестердің дамуында бұзылыстар байқалады. Сондықтан психикалық дамуы тежелген балалардың танымдық қызмет саласының дамуындағы ауытқулар оқу процесінде нақтылы қиындықтарды құрайды. Ал бұл қиындықтарды жою мен оның алдын алу үшін инклюзивті мектепте баланы психологиялық-

педагогикалық қолдау қызметі жұмыс атқару қажет. Осы мақсатта Әл –Фараби атындағы мектеп-гимназиясында ППҚ (психологиялық- педагогикалық қолдау көрсету) қызметі құрылған. Мектепте 2019-2020 жылы жылдан бері «Болашақ» Корпоративтік қорының қолдауымен «Әр бала мектепке лайықты» атты инклюзияны қолдау кабинеті ашылған. Онда 8-16 жас аралығында Аутизм және менталды спектрлік бұзылыстары бар - 10 оқушы және мектептен педагог-ассистенттің көмегіне мұқтаж екі оқушы барады. Олармен психологиялық-педагогикалық қолдау қызметі жұмыс жасайды.Құрамында психолог,логопед, арнайы педагог, әлеуметтік педагог, көмекші – педагог, медбибі бар. Олар оқушыларға көмек қолын созуға дайын, кездескен мәселені дұрыс түсінуге негізделген педагогикалық және балалар ұжымында моральды-психологиялық климат орнатып,дамуына бағыт-бағдар береді.

Психологиялық-педагогикалық қолдау қызметі мамандары өз бағыттары бойынша жұмыс істейді.

- Жеке білім беру траекторияларын құруға мүмкіндік береді,баланың даму деңгейіне әсер еткен әдіс-тәсілдер мен таңдалған бағдарламаның тиімділігін анықтайды;

- Баланың жақын даму аймағы мен актуалды даму аймағын,оқу барысындағы қиыншылықтарының себептері мен механизмдерін анықтайды.[4]

- Баламен жұмыстың бағыттарын айқындау мен бала дамуындағы ауытқулардың алдын алу шараларын жүргізеді.

Мұғалімнің міндеті-оқушыны оқыту барысында қабілетін анықтау,оқуда кездесетін қиындықтарын анықтау, олардың пайда болу себептерін нақтылау, оқу барысында үлгермеушіліктің себепін білу.Осы зерделеу нәтижесінде алынған ақпараттарға сүйене отырып, мұғалім сыныпта оқушыға қолдау жасап, жеке жұмыс жүргізу қажет.

Психологиялық-педагогикалық қолдау үш кезеңде іске асырылады,қолдау және бағалаудың алғашқы кезеңі.

Қолдау және бағалауға тікелей мұғалім жауапты.Оқушының қиындықтарын мұғалім сабақ процесінде қалыптастырушы бағалауды жүргізу барысында анықтайды.

Мұғалімнің міндеті-оқушыны оқыту барысында қабілетін анықтау,оқуда кездесетін қиындықтарын анықтау, олардың пайда болу себептерін нақтылау, оқу барысында үлгермеушіліктің себепін білу.Осы зерттеу нәтижесінде алынған ақпараттарға сүйене отырып, мұғалім сыныпта оқушыға қолдау жасап,жеке жұмыс жүргізу керек.[1]

Мұғалім тарапынан жасалатын қолдау негіздері:

- Арнайы және вариативті әдістерді қолдану;
- Оқушыға жеке оқыту материалдарын қолдану;
- Оқушы жетістіктерін бағалау тәсілін өзгерту;
- Бақылау материалын өзгерту;
- Сыныпта отыратын орнын белгілеу,бейімдеу

Егер оқушыны бір тоқсан бақылау барысында жасалған қолдаулар мен көмектер еш нәтиже бермесе,сабақ барысында бір немесе бірнеше пәннен

үлгермей жатса, мұғалім мектептегі қолдау қызметі мамандарының көмегіне жүгінеді.[3]

Оқушыға көрсетілетін қолдаудың екінші кезеңі:

Оқушының қабілетін анықтау психологтік-педагогикалық қолдау қызметі мамандарының бірлескен жұмысы. (психолог, логопед, дефектолог, әлеуметтік педагог). Қолдау қызметі мамандары және сынып жетекшісі оқушының ата-анасын шақырып, оқушының қабілеті мен оқудағы қиындықтары жайлы хабардар етеді. Оқушыны толық зерттеу үшін қолдау қызметі мамандары заңды тұлға ата-анасының жазбаша келісімін алады. Содан кейін әр маман өздерінің әдіс-тәсілдерін қолдана отырып, оқушының танымдық процесстерінің дамуын зерттейді, қиыншылықтарының пайда болу себептерін анықтайды. Зерттеу барысында мамандар оқушының күшті және әлсіз жақтарын анықтай келе, оқушының дарынды болу оқуды жақсы меңгеру үшін жігерлендіре отырып, жетістікке жету жолдарын көрсетеді. Мамандардың зерттеуінен төмендегі қабілеттері анықталады.[2]

Оқушының оқу мазмұнын қысқарту;

Қиындықтарды жеңу үшін қандай маманның көмегіне мұқтаждығы анықталады. (психолог, логопед, дефектолог, педагог-ассистент, әлеуметтік педагог);

Қандай әдіс-тәсілдерді қолдану тиімділігі анықталады.

Қолдау қызметі мамандар мен мұғалімнің зерттеу нәтижесінде көрсеткен қиыншылықтарды ескере келе оқушыға жеке бағдарлама жазылады. [3] Мамандардың көрсеткен көмегі ата-ана және мұғалімнің сабақ барысындағы көмегімен және ата-ананың қадағалауымен сәйкестендіріледі.

Мамандардың көмегі топтық және жеке сабақ барысында жүзеге асады.

Қолдаудың үшінші кезеңі

Мектепшілік консилиумның тұжырымдамасы негізінде оқушыға қалалық психологтік-медиеттік педагогикалық консультацияға жолдама беріледі.

Оқушының қабілетін бағалау психологтік-педагогикалық консультация мамандарының құзырында. ПМПК мамандарының шешімімен оқушыға әлеуметтік педагогтің немесе көмекші мұғалімнің көмегі, білім алу (қалыпты, арнайы сыныпта немесе үйден оқыту) бағдарламасын белгілеп, арнайы мектепке жолдану жайлы анықтама беру үшін оқушының қабілетін анықтайды.[2]

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Инклюзивное образование : Методическое пособие для непрерывного обучения дидактических кадров, работающих в области инклюзивного образования детей (Инклюзивті білім беру: балаларға инклюзивті білім беру саласында жұмыс істейтін дидактикалық кадрларды үздіксіз оқытуға арналған әдістемелік құрал) ; Проект “Интеграция детей с ограниченными возможностями в общеобразовательные школы”

2. Разработка рекомендации по организации обучения детей с особыми образовательными потребностями по 8 категориям в условиях инклюзивного образования»

3. Организация деятельности специальных классов общеобразовательных школах». Астана:НОА имени Алтынсарина,2016 г

4. Инструкция по организации инклюзивного образовательного процесса в организациях общего среднего образования» УМЦ РО КО.Караганда,2017г

5. Инклюзивті білім беру жағдайында даму мүмкіндігі шектеулі оқушыларды психологиялық-педагогикалық қолдау қызметінің ұйымдастырылуы // «Открытая школа» журналы. No 7(128) 09. 2013ж

6. Психолого-педагогическая поддержка школьников с особыми образовательными потребностями в общеобразовательной школе (уровневый подход): метод. рекомендации/сост. Елисеева И.Г., Аханова Ж.Б. Алматы: ННПЦ РСИО, 2020г

БИОЛОГИЯ ПӘНІ ТАҚЫРЫПТАРЫНДА КӘСІБИ БАҒЫТ БЕРУДІҢ ТИІМДІ ЖОЛДАРЫ.

Коккозова Нургул Ашимовна

*Қараганды облысы, Балқаш қаласы
«Абай атындағы № 2 мектеп – лицейі» КММ.*

Мақалада: Биология пәні тақырыптарында кәсіптік бағыт берудің тиімді жолдарын танып білудің тың әдісқұралдары арқылы мектеп жасөспірімдеріне жаңаша мазмұндағы білім беру көзделінеді. Аталған ғылыми әдісқұралдар оқу процесінің алуантүрлі жаңа қырларын ашуға көмектеседі. Биология сабағында оқушылардың функционалды сауаттылықтарын қалыптастыру тетіктерін зерделеу арқылы, оқытудың озық технологияларын тиімді пайдалану арқылы кәсіптік бағдар беруге бағыт беріледі.

В статье: предметные темы биологии предусматривают обучение школьников новому содержанию через новые методы познания эффективных путей профориентации. Данные научные методы помогают раскрыть различные новые аспекты учебного процесса. На уроках биологии дается направление на профориентацию посредством изучения механизмов формирования функциональной грамотности учащихся, эффективного использования передовых технологий обучения.

«Қазіргі заманда жастарға ақпараттық технологиямен байланысты әлемдік стандартқа сай мүдделі жаңа білім беру өте қажет».[1] Н.Ә.Назарбаев

XXI ғасыр – ақыл-ойдың дәуірі, ақпараттық қоғам, технологиялық мәдениет дәуірі, айналадағы дүниеге, адамның денсаулығына, кәсіби мәдениеттілігіне мұқият қарайтын дәуір.

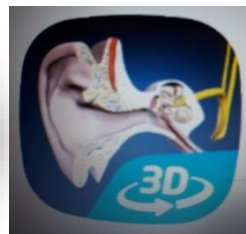
Қазіргі таңда ғалам өзгеруде, оның себебі – техникалық прогресс. Бүгінгі күнде көптеген жұмыстар мен әрекеттерді роботтар, компьютерлер, сандық технологиялар орындауда. [2]

Демек, стандартты емес ойлаудың жаңа креативті тәсілдері, жеделділік, мультифункционалдылық және жаңа технологиялардың тез өзгертін векторларына сай жылдам әрекет ету іскерлігі қажет.

Заман талабына сай тез өзгертін әлем жағдайында білім беру жүйесіне де өзгеріс қажет екені сөзсіз. Бәсекеге қабілетті адами капиталды дайындау үшін жекелеген ғылымдарға оқыту жеткіліксіз. Осы орайда оқытуды интеграциялық тұрғыда қарастыру қажет. Яғни пәндерді біріктіре отырып оқыту. Бұл идея STEM - білім берудің негізі болды, яғни жаратылыстану ғылымдары, технологиялар, инженерия және математика салалары бойынша бір уақытта дағдылар дамиды (Science, Technology, Engineering and Mathematics). [3] Білім сапасы мұғалімдер қызметінің сапасына тікелей байланысты. Мұғалім жайлы Ахмет Байтұрсынов былай деген: «Мұғалім қандай болса, мектеп те сондай болмақшы. Яғни, мұғалім білімді болса, ол мектептен балалар көбірек білім алып шықпақшы. Солай болған соң, ең әуелі мектепке керегі білімді, педагогикадан, методикадан хабардар, жақсы оқыта білетін мұғалім».[4] Демек білім сапасын көтерудің негізгі тетігі - ұстаз, сондай-ақ, оның теориялық білімі мен кәсіби шеберлігі, шығармашылық қызметі. Олай болса, әр бір мұғалімнің өзіндік сабақ барысында қолданалатын әдістері болу қажет.

Өткен оқу жылында оқу бағдарламасына STEM элементтерін қолдануды тәжірибеме енгіздім. Мектеп - лицейде «STEM зертханасы» кабинеті жабдықталған, кабинетте оқушылармен қосымша сабақтар жүргізіледі. «Биология сабағындағы STEM элементтері мен виртуалды зертхана» тақырыбындағы 9 сыныпта өткізген қосымша сабақтағы қолданған оқытудың белсенді әдіс - тәсілдерін саралап өтейін..

«Бір қадам кері» әдісі. Әдіс алдыңғы білімге оралу. Яғни үй тапсырмасын тексеру мақсатында кез – келген тапсырма түріне қолдануға өте тиімді әрі қолайлы десе болады. Ал оқушыға берері алған білімдерін еске түсіре отырып жаңа сабаққа деген ұмтылыс жасауға мүмкіндік алады. Сонымен қатар оқушылар The ear and mechanism of hearing 3D қосымшасы, дайын модель, Vived Science бағдарламасымен жұмыс жасады. Берер нәтижесі, мысалы құлақ құрылысын өткенде дайын модельді пайдаланғанда оқушы құлақ құрылысын көзімен көріп, қолымен ұстай алады. Ал, 3D қосымшасын пайдаланған кезде, құлақ арқылы еститін дыбыстардың толқындарының қатты және баяу түрлерінің құлаққа қалай әсер ететініне көз жеткізе алады. Vived Science бағдарламасымен жұмыс жасаған кезде құлақтың ішкі құрылысының көзге көріне бермейтін, мысалыға құлақ бұлшық етінің ота жасау кезіндегідей әр бөлігінің орналасқан жерін анық ашып көріп, қайта қалпына жинастыра алады. Әр қолданылған қосымша, дайын модел, Vived Science бағдарламасымен жұмыс жасап салыстыру барысында ең тиімдірек болғаны Vived Science бағдарламасымен жұмыс жасау. Бұл бағдарламада оқушылар компьютермен жұмыс жасау арқылы өздерінің тақырыптарына сай кез – келген құрылымды бөлшектеп әр бөлшегімен жекелей таныса отырып, қайта орынына жинастыра алады. Ол үшін арнайы көзәйнек пен қалам қолданады.

3Д қосымшасы Vived Science бағдарламасы 1 – сурет. 3Д қосымшаласы мен Vived Science бағдарламасымен жұмыс.

Оқушыларға биологияның молекулалық биология саласындағы ДНҚ тақырыпшасын таңдап алғызып, жекелей 3Д форматында Vived Science бағдарламасымен жұмыс түрлерін жасап көрсету ұсындым. Және ДНҚ модельін жасау ұсынылды. Қалдық заттарға екінші өмір сыйлай отырып, ДНҚ модельін жасады. Ол үшін диск жинақтайтын тіреуіш, пластмас түтікшелер, шаршы пішінді шырша ойыншықтары, рейка, түрлі түсті гирлянда, тоқ көзіне жалғағыш кілтті пайдаланып жасады.

1 – кесте. STEM элементтерін биологияда пайдалану

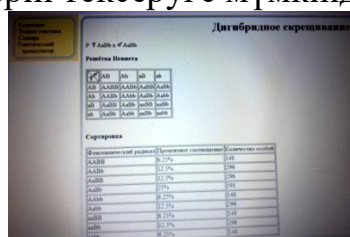
S Ғылым (жаратылыстану)	T Технология	E Инженерия	M Математика (есептеулер жүргізу)
ДНҚ – ның құрылысын зерттеп танысу	Микропрепаратпен жұмыс жасау 	Қолда бар материалдармен ДНҚ модельін жасау. 	ДНҚ молекуласындағы азотты негіз типінің біреуінің пайызы (%) белгілі. Қалған барлық негіздердің пайызын есептеуге бола ма? Егер: а) А - 50% ә) Т - 25% б) Ц - 36% в) Г – 12% г) Г – 8%

Демек, бір сабақтың аясында ғылым, технология, инженерия және математика салаларын қарастыруға болады. Осы орайда оқушылар ДНҚ ғылыми негізделген қосымша ақпараттар негізінде зерттейді, микроскоп арқылы дайын микропрепарат арқылы құрылысымен жұмыс жасайды, олардың модельдерін құрастырады және ДНҚ молекуласындағы азотты негіз типінің пайызына есептеулер жүргізеді, осындай формалармен жұмыс жасау, оқушылардың метапәндік дағдыларының дамуына ықпал етеді. Сабақ барысында оқушылардың қосымша сандық ресурстарымен жұмыс жасау, пайдалана білу дағдаларын дамыту мақсатында

[Виртуальные лаборатории – Учителю биологии \[5\]](#)

[biologys.ru>topics/полезные-ссылки/virtualnye...](http://biologys.ru/topics/полезные-ссылки/virtualnye...) сілтемелері қолданылды.

Бұл сілтеме арқылы генетика бөлімінен есеп шығару жолымен жұмыс түрін ұсынылды. Есеп шығару кезінде оқушымен ұстазға уақыт үнемдеуге өте тиімді болса, оқушылар өз білімдерін тексеруге мүмкіндік алады.

2 – сурет. Генетикалық калькулятор

Виртуальды лаборатория кезіндегі есеп шығарудан үлгі.

3Д қосымшасы мен Vived Science бағдарламасын қолданғанда оқушылар болашақ мамандығын таңдау барысында информатика, технология, инженерия және математика салаларын таңдауда көп септігін тигізеді. Және болашақта медицина мамандығын таңдаған оқушыларға да өз үлесін тигізетіні мәлім.

Виртуальды лаборатория кезіндегі дағдылары оқушыларға болашақта зертханаларда, ғылыми ізденіс орталықтарында жұмыс жасауға мүмкіндік алуға ықпал етеді.

555 әдісі арқылы қорытынды жасалынды.

Мұнда оқушылар өткен тақырып бойынша түйінді идеяларды жазады. Мұндағы бірінші 5-топ саны, екіншісі 5- идеялар саны, үшіншісі 5 уақыт. Сондықтан топ санына байланысты 555 деп (т.б.) өзгертуге болады, яғни 5 топ 5 минут ішінде 5 тақырыптың түйінін жазу керек. Бұл әдіс арқылы оқушылардың білім, білік, дағдыларын көруге болады уақытқа жұмыс жасап дағдыланады сонымен бірге өз ойларын еркін жеткізе отырып айтылым дағдылары қалыптасады.

«Бір қадам кері» және «555 әдісі» әдістері оқушылардың болашақта тіл мамандығын таңдау барысында ұшқыр ой мен терең білімді игеруге септігін тигізеді.

Ұстаз білімді және шебер болса кез - келген әдіс тәсіл оқушының білім деңгейін дамытуда өте тиімді болады.

Бүгінгі таңда жер жүзінде білім саласындағы мұғалімдер үшін ең маңызды болып отырғаны-«XXI ғасырда нені оқыту керек және XXI ғасырға оқушыларды қалай дайындайды?» деген мәселе. Заманауи тәсілдің ең негізгі ерекшелігі - оқушылардың алған білімдерін жай ғана иеленіп қоймай, оларды орынды жерде қолдана білуіне басты назар аудару болып табылады, ал XXI ғасырда талап етілетін дағдылардың мәні осында. Олай болса жаратылыстану пәндерінде STEM білім беруді қолдану оқушылардың ғылыми-жаратылыстану сауаттылығын дамытуда ерекше орын алады.

Қолданылған әдебиеттер:

1. «Төртінші өнеркәсіптік революция жағдайындағы дамудың жаңа мүмкіндіктері» Н. Ә. Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы, 2018[1]

2.Қазақстан Республикасы білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы [2]

3. STEM білімді енгізу бойынша әдістемелік ұсынымдар. – Астана:

Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы, 2017.[3]

4. Ахмет Байтұрсыновтың мұраларының ғылыми-педагогикалық негіздері.Stud.kz [4]

5. . [Виртуальные лаборатории – Учителю биологии biologys.ru>topics/полезные-ссылки/virtualnye...](http://biologys.ru/topics/полезные-ссылки/virtualnye...)[5]

РОЛЬ ЭЛЕКТИВНОГО КУРСА «МИР ЕСТЕСТВЕННЫХ НАУК» В РАЗВИТИИ НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИХ НАВЫКОВ УЧАЩИХСЯ 5-6 КЛАССОВ

Колесникова О.И., Елишина Л.С.

КГУ «Школа – лицей им. Ы. Алтынсарина», г. Караганда

Аннотация. В статье освещается опыт работы по развитию научно-исследовательских навыков, в ходе реализации элективного курса по естествознанию, как одной из форм инновации в учебном процессе, которая сочетает эффективные технологии с разноуровневыми заданиями на развитие исследовательских навыков и позволяет сформировать личность с развитым критическим мышлением и высоким уровнем саморегуляции

Аннотация. Мақалада жаратылыстану пәні бойынша элективті курсты іске асыру барысында ғылыми-зерттеу дағдыларын дамыту бойынша жұмыс тәжірибесі, тиімді технологияларды зерттеу дағдыларын дамытуға арналған көп деңгейлі тапсырмалармен үйлестіретін және дамыған сыни ойлауы мен өзін-өзі реттеудің жоғары деңгейі бар тұлғаны қалыптастыруға мүмкіндік беретін оқу үдерісіндегі инновацияның бір түрі ретінде баяндалады

Жизнь в постоянно изменяющихся условиях, которые требуют умения быстро решать возникающие новые, нестандартные проблемы, стала нормой современного мироустройства. В настоящее время большое внимание в учреждениях общего образования уделяется развитию глобальных компетенций обучающегося. Развитие аналитического и критического мышления, эмпатии и способности сотрудничать являются сутью глобальных компетенций.

Развитие аналитического и критического мышления сложный процесс, требующий и от учеников, и от учителя значительных усилий. Ещё великий русский писатель и педагог К.Д. Ушинский говорил: «Умственный труд едва ли не самый тяжелый труд для человека. Мечтать – легко и приятно, но думать трудно». [1] Исследовательская деятельность по определению И.А. Зимней и Е.А. Шашенковой – это «специфическая человеческая деятельность, которая регулируется сознанием и активностью личности, направлена на удовлетворение познавательных, интеллектуальных потребностей, продуктом которой является новое знание, полученное в соответствии с поставленной целью и в соответствии с объективными законами и наличными обстоятельствами, определяющими реальность и достижимость цели. Определение конкретных способов и средств действий, через постановку проблемы, вычленение объекта исследования, проведение эксперимента, описание и объяснение фактов, полученных в эксперименте, создание гипотезы (теории), предсказание и проверку полученного знания, определяют специфику и сущность этой деятельности». [2]

Создание в современной школе условий для эффективного формирования у обучающихся научно-исследовательских навыков и других компетенций является сложной задачей, поскольку времени хватает только освоить ими обязательный минимум содержания естественнонаучного образования, определяемого государственным образовательным стандартом. В этой ситуации значительную помощь учителю оказывают элективные курсы, курсы дополнительного образования, кружков и т.п. Разработанная программа «Мир естественных наук» для обучающихся 5-6 классов направлена не только на углубление и расширения знаний общеобразовательной программы обновленного содержания по естествознанию, но и развитие практических, научно-исследовательских навыков в области естественных наук: физики, химии, географии, биологии, экологии.

Польский политический деятель Стас Янковский говорил: «Запретить думать - трудно. Но ещё труднее - заставить» [3]

Главное при организации научно-исследовательской деятельности, это личная увлечённость, интерес. Программа «Мир естественных наук» способствует развитию интеллектуально-творческого потенциала ученика. В силу того, что каждый ребенок является неповторимой индивидуальностью со своими психофизиологическими особенностями и эмоциональными предпочтениями, необходимость предоставить ему как можно более полный арсенал средств самореализации очень актуальна. Освоение множества технологических приемов при работе с разнообразными материалами в условиях простора для свободного творчества помогает ученикам познать и развить собственные возможности и способности, создает условия для развития инициативности, изобретательности, гибкости мышления. В ходе реализации Программы решаются задачи развития предметных и базовых, жизненных навыков (Soft skills - гибкие навыки). Программа дает возможность обучающемуся как можно более полно представить себе место, роль, значение и применение изучаемого материала в окружающей жизни. Она позволяет реализовать компетентностный, личностно ориентированный, деятельностный подходы. Развитие коллективного и индивидуального исследования, обучение в действии, побуждает к наблюдениям и экспериментированию.

«Ключом ко всякой науке является вопросительный знак» – говорил великий французский писатель О. Бальзак [4]

Известно, что по своему внутреннему содержанию, умственная деятельность ученого, сделавшего открытие, и умственная деятельность ребенка, познающего новое идентичны.

«Наука – не предмет чистого мышления, а предмет мышления, постоянно вовлекаемого в практику и постоянно подкрепляемого практикой» говорил выдающийся британский физик Д. Бернал [4]

Необходимо предоставить ребенку возможность практического применения знаний, умений и навыков в период становления личности. Выполнение проектных исследовательских работ, по сравнению с другими

формами образовательной деятельности, позволяет наиболее эффективно и последовательно развивать способность к самообразованию и саморазвитию.

По мнению А.И. Савенкова «исследовательская практика ребенка – это не просто один из методов обучения, это путь формирования особого стиля детской жизни и учебной деятельности. В его фундаменте – исследовательское поведение. Оно позволяет трансформировать обучение в самообучение, реально запускает механизм саморазвития» [5].

В ходе реализации Программы учащиеся выполняют эксперименты на занятиях. Например, исследование чипсов, изготовление музыкальных инструментов из стаканов и воды, взаимодействие тел – изготовление самодвижущихся аппаратов и т.д. Учащиеся проводят и более длительные исследования. В начале года, учащимся предлагаются темы для научно-исследовательской и проектной работ. В 5 классе представление результатов исследований проходила как защита проектов, и строилась на презентациях, а в 6 классе обучающиеся осваивали форму защиты – инфографика. Защита проектов шла начиная со второго полугодия, в виде научных дискуссий.

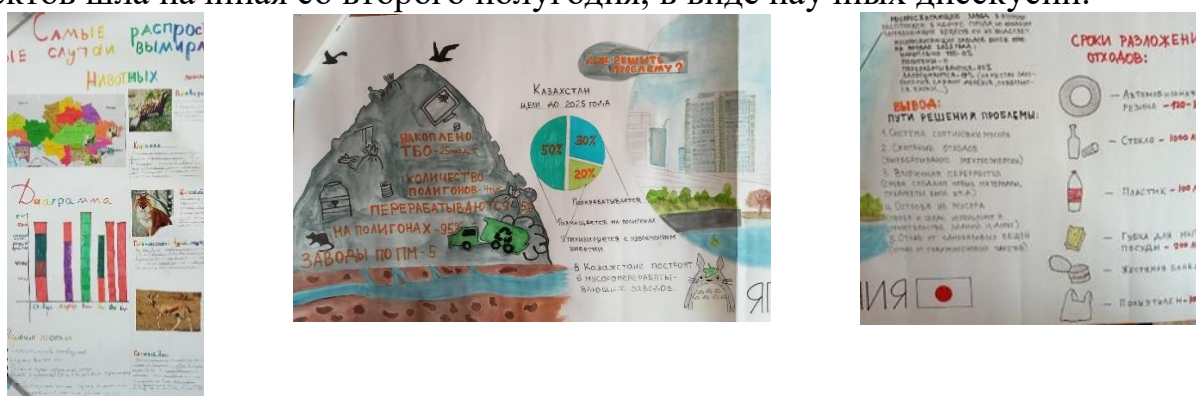

Рис. 1 Инфографика обучающихся по теме научно-исследовательского проекта

Использование данной программы, даже на уровне апробации дало хорошие результаты и является одной из причин повышения качества знаний по предмету Естествознание в третьей четверти по сравнению со второй, а также по итогам года.

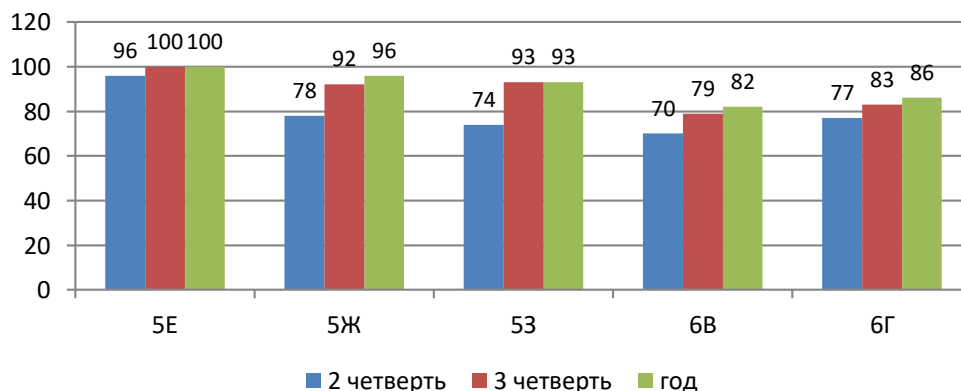

Рис. 2 Динамика качества знаний по естествознанию

Учитель должен помнить, что для обучающегося главное, это исследовательский опыт. Опыт критического, творческого мышления является основным педагогическим результатом и одним из важнейших приобретений ученика

Список литературы

1. Ушинский, К.Д. Избранные педагогические сочинения. Под общ. ред. А.И. Пискунова. М.: Педагогика, 1974.
2. Зимняя И.А., Шашенкова Е.А. Исследовательская работа как специфический вид человеческой деятельности. М: Изд-во Удмуртского гос. ун-та, 2001.
3. Цитаты известных личностей. <https://www.inpearls.ru/89491>
4. <https://time365.info/aforizmi/temi/nauka>
5. Савенков А.И. Содержание и организация исследовательского обучения школьников. М., 2003
6. Юрова С.А. «Роль научно-исследовательской деятельности в формировании творческой личности» [https://ru.wikipedia.org/wiki/Научно-исследовательская_работа#:~:text=Научно-исследовательская%20работа%20\(аббр.%20—%20НИР\),научных%20обобщений%2С%20научного%20обоснования%20проектов](https://ru.wikipedia.org/wiki/Научно-исследовательская_работа#:~:text=Научно-исследовательская%20работа%20(аббр.%20—%20НИР),научных%20обобщений%2С%20научного%20обоснования%20проектов)

ПРОБЛЕМЫ ИНКЛЮЗИВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В УСЛОВИЯХ ОБУЧЕНИЯ В ГИМНАЗИИ

Т.Л. Кондакова

КГУ «Гимназия №97», г.Караганда

Бұл мақалада инклюзивті білім берудің негізгі қағидалары қарастырылады, “бірінші кезекте ерекшеліктерге және барлық балаларды педагогикалық әдістер негізінде оқытуға сәйкес шарттар тудыру қажеттілігіне бағытталғандығына қарамастан барлық балаларды” оқыту. Мақалада гимназияда білім беру шарттарында педагогтер мен ата-аналардың кездесетін мәселелеріне баса назар аударылады.

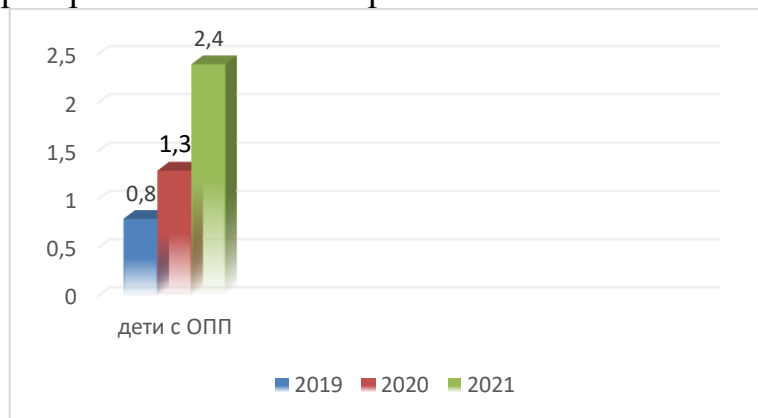
В данной статье рассматриваются базовые принципы инклюзивного образования, обучение «всех детей, несмотря на особенности и создание соответствующих условий их обучения на основе педагогических методов, ориентированных, в первую очередь, на потребности детей». В статье сделан акцент на проблемы, с которыми сталкиваются педагоги и родители в условиях обучения в гимназии.

Особое место в системе казахстанского образования занимают дети с ограниченными возможностями. Вопросы обеспечения жизнедеятельности

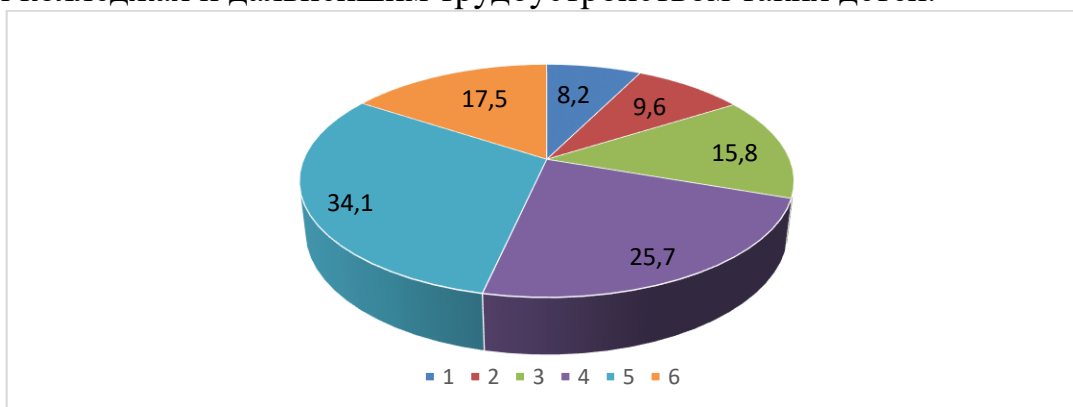
детей данной категории определены в Законах РК «Об образовании», «О правах ребенка в РК», «О социальной и медико-педагогической-коррекционной поддержке детей с ООП», а также в ряде нормативных правовых актах.[1] Имея равные со всеми другими детьми права на образование и творческое развитие, в реалии дети с ОВЗ зачастую лишены возможности реализовать это право.

Почему так происходит? От чего или от кого зависит создание необходимых условий для детей с ОПП? Наша основная задача — создание условий и оказание помощи в их социальной реабилитации и адаптации, подготовке к полноценной жизни в обществе.

В первую очередь – это интегрированное обучение, которое позволяет адаптироваться учащимся с ОПП и обучаться совместно с нормально развивающимися сверстниками.[3] Практика показывает, что в последнее время идёт увеличение числа детей, нуждающихся в специальном обучении. К примеру, количество учащихся, нуждающихся в помощи и специальном обучении выросло в гимназии за 3 года на 1,6 %. В чём причина роста? Рост числа родителей, которые не скрывают, что ребенок относится к категории инклюзивных детей. На данный момент психология родительской общественности претерпевает в этом направлении значительные изменения.

Родители считают, что обучение наравне с обычными детьми обеспечивает необходимый уровень социализации, адаптации детей в обществе. Да, нужно признать и опрос родителей подтверждает, что инклюзивное образование, вкрапление детей с особыми потребностями в обучение в обычных школах может позволить решить многие проблемы, в том числе проблемы с обучением в вузах и колледжах и дальнейшим трудоустройством таких детей.

Результаты опроса родителей гимназии мы видим на диаграмме. 34,1 % родителей считает, что инклюзивное обучение способствует пониманию проблем инвалидности, 25,7 % считают, что такое обучение добавляет детям с ОПП уверенности в себе. То есть наблюдается позитивная динамика и приходит осознание того что дети с ОПП не должны оставаться в стороне от общества и быть изолированы.

Однако при ближайшем рассмотрении, проблем остается много. Во-первых, материально-техническое оснащение школы, не дает возможности обучения всех категорий детей сОПП. Здания большинства школ, в том числе и нашей построены без учета того, что в них будут обучаться такие дети, особенно колясочники.

Во-вторых, кадровый вопрос. Организация курсов повышения квалификации для педагогов конечно играет определенную положительную роль, но не дает глубоких знаний в этом направлении. Отсутствие специалистов педагогов, дефектологов, логопедов, медицинского персонала, имеющих опыт работы в рамках инклюзивного обучения.[4]

В-третьих, остаются у родителей опасения, что дети-инвалиды могут испытывать возможный психологический дискомфорт, социальное отчуждение.

Включение детей с особыми образовательными потребностями в учебный процесс общеобразовательной школы требует изменения и модификации учебных планов и программ, разработки индивидуальных образовательных маршрутов, а также создания всех необходимых специальных условий. Наблюдение и беседы с педагогами свидетельствует о наличии трудностей при совместном обучении детей с ограниченными возможностями с нормально развивающимися сверстниками. Эти трудности преимущественно связаны с диагностикой познавательной деятельности, с объяснением учебного материала, а также проверкой и оценкой знаний в рамках обновления содержания образования.

В связи с этим, мы считаем, что многое зависит от самого педагога. Прежде всего, нужно отойти от формального понимания инклюзивного образования. Применение различных приемов работы с детьми ООП должно носить системный характер. Важно вести учет возрастных психологических особенностей, диагностику индивидуальных особенностей, проводить рефлексию, заполнять индивидуальные карты достижений таких учащихся. Нужен пересмотр технического оснащения процесса обучения.[5] Педагогам, реализующим инклюзивное образование в учебной деятельности, рекомендуется осуществлять учебную деятельность с учётом строгой дозировки учебной нагрузки, построения урока с учётом динамичности учащихся, их работоспособности, соблюдения гигиенических норм, благоприятного эмоционального настроения. Все ученики находятся в равных условиях. Все учащиеся должны быть стимулированы к использованию различных способов решения, без боязни ошибиться, получить неправильный ответ, что является антистрессовым моментом на уроке.

Таким образом, для успешного внедрения инклюзивного образования в преподавание, необходимо создать инклюзивную среду в каждой школе, в каждом классе, эффективно применять индивидуальные образовательные маршруты для инклюзивных детей, проводить регулярную оценку, планирования и мониторинг достигнутых результатов, с привлечением всех субъектов образовательного процесса

Список литературы:

1. Государственная программа развития образования Республики Казахстан на 2011–2020 годы, утвержденная Указом Президента Республики Казахстан от 07.12.2010 г. № 1118 //Казахстанская правда. — 2010. — № 153–154. — С. 10–12;

2. Д.Митчелл. Эффективные педагогические технологии специального инклюзивного образования. РООИ «Перспектива», 2011.с.67.

3. Закон «О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам инклюзивного образования», 26 июня 2021 года

4. Инклюзивное образование в Казахстане. АскарOVA А. Д.

5. Петрова Т. А. «Развитие инклюзивного образования в Казахстане» 2012 г.

6. Концептуальные подходы к развитию инклюзивного образования в Республике Казахстан. — Астана.

ЖАЛПЫҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАР БОЛАШАҚ МҰҒАЛІМНІҢ ТҰЛҒАСЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ НЕГІЗІ РЕТІНДЕ

Конабаева Акнур Балгабаевна,

математика пән мұғалімі,

директордың тәрбие ісі жөніндегі орынбасары

Сыздыкова Айсулу Канатовна

Ағылшын тіл пән мұғалімі

Ә.Ермеков атындағы мектеп-лицейі, Қарағанды қаласы

Андатпа. Мақалада жалпыұлттық құндылықтарды дамыту негізінде Болашақ педагогтің тұлғасын қалыптастыру мәселесі өзекті болды; қоғам мен мемлекет үшін педагогикалық еңбектің маңыздылығына баса назар аударылды; болашақ мұғалімнің жалпыұлттық құндылықтарын қалыптастырудың сатылы жүйесі құрылды; болашақ педагогтің тұлғасын қалыптастыру негізі ретінде жалпыұлттық құндылықтарды қалыптастыру контексіндегі озық тәжірибелер ұсынылды.

Аннотация. В статье была актуальна проблема формирования личности будущего педагога на основе развития общенациональных ценностей; акцентировано внимание на важности педагогического труда для общества и государства; создана ступенчатая система формирования общенациональных

ценностей будущего учителя; представлен передовой опыт в контексте формирования общенациональных ценностей как основы формирования личности будущего педагога.

Біздің таңдаған тақырыбымызға қысқаша тоқталып кететін болсам, әр сөздің мағынасы зор, мәселен «МЕН» - бұл тұлға. Тұлға туралы түсінік беру үшін оны негізгі көрсеткіштеріне тоқталып кеткен дұрыс. Тұлғаның негізгі көрсеткіштері: белсенділік, саналылық, дербестік, жеке даралық. Тұлға - әлеуметтік индивид. Тұлға – қоғамдық жүріс-тұрыстың, өмірлік жолдың субъектісі. Тұлға психикалық құбылыстардың интеграторы. Осыған байланысты өзімді тұлға деп санағаннан кейін, мен дұрыс білім алып, сол білімді оқушыларға сапалы білім беру менің міндетіміз. Сапалы білімнің ішіне тек пәндік сапа ғана емес, сонымен қоса тәрбие де кіреді. Осыдан кейін, енді тақырыбымыздың екінші сөзіне тоқталуға тура келеді. Яғни, Құндылық. Құндылық деген не? Оны қалай бала бойына сіңіреміз – деген сұрақтар алаңдатады.

«Қытайлықтар ұлы қытай қорғанымен, итальяндықтар сазды әуенімен таңқалдырса, қазақ халқы ұлттық құндылықтар мен бай тілін мақтан етеді» - деген ұлы кемеңгер жазушы М.О.Әуезов. Қазіргі ғаламдану кезеңінде ұлы жазушымыз атап айтқан ұлттық құндылықтармыз бен бай тілімізді келер ұрпаққа жеткізуде мектептің ролі мен ұстаздар қауымының алар орны ерекше. Бүгінгі жаһандану үрдісінде әр ұлт, әр мелекет өзіндік менталитетін, өзіндік бет бейнесін сақтап қалуға тырысуда [1, 20- б.].

Қазіргі күні балалардың көңілін аулайтын компьютер, ұялы телефондар көбеюіне байланысты оқушыларды мектеп қабырғасында ұстап, олардың білімге деген көз-қарасын арттыру ұстаздардың біраз еңбектенуін талап етеді.

Бұл тақырыпта өзімізге педагог ретінде қажеттілігі – оқушылардың бойынан болашақ адам тұлғасын қалыптастыратын орта дамыту. Оның негізгі өзегі өнегелілік қасиет болуы – өмір талабы. Мектеп оқулықтарының мазмұны көбіне жергілікті жердің мәдениетін, тұрмыс-тұрпатын, ұлттық қабылдауларды ескермей, дерексіз сипатта болады.

Әлем мен адам арасындағы қарым-қатынасты анықтайтын ең маңызды әлеуметтік - мәдени, моральдық - этикалық, психологиялық-педагогикалық проблема-адамның рухани өмірі, онда оның өмір сүруінің негізін құрайтын негізгі рухани құндылықтар басты рөл атқарады. Өмірлік және мағыналық құндылықтар ретінде олар адамдардың рухани қажеттіліктерін қанағаттандырады, дүниетанымдық ұстанымдар мен негізгі өмірлік мұраттар мен мүдделерді қалыптастырады, адамның іс-әрекетін оның барлық көріністерінде теседі.

Рухани-адамгершілік құндылықтардың маңызды мазмұнын ақиқат, жақсылық, Сұлулық, парыз сезімі, ар-ождан сияқты негізгі құндылықтар деп санауға болады. Бұл жерде ерекше философ И.Канттың сөздері ерекше назар аударарды, ол былай деп жазды: екі нәрсе жанды әрдайым жаңа және барған

сайын күшті таң қалдырады...бұл менің үстімдегі жұлдызды аспан және мендегі моральдық заң.

Рухани-адамгершілік дамудың, тәрбие мен әлеуметтенудің негізгі мазмұны-бұл Қазақстанның көпұлтты халқының әлеуметтік-тарихи, мәдени, отбасылық дәстүрлерінде сақталатын, ұрпақтан-ұрпаққа беріліп, қазіргі жағдайда елдің сәтті дамуын қамтамасыз ететін негізгі ұлттық құндылықтар. Негізгі ұлттық құндылықтар оқушылардың рухани-адамгершілік дамуы мен тәрбиесінің, яғни оқушылардың сабақтан тыс, сабақтан тыс және мектептен тыс іс-әрекетін анықтайтын мектеп өмірінің тұтас кеңістігінің негізінде жатыр. Мұндай кеңістікті ұйымдастыру және оның толыққанды жұмыс істеуі үшін тәрбиеге қатысушы барлық әлеуметтік субъектілердің: отбасылардың, қоғамдық ұйымдардың, соның ішінде балалар мен жасөспірімдер қозғалысы мен ұйымдарының, қосымша білім беру, мәдениет және спорт мекемелерінің, келісілген күш-жігері қажет [2, 45-б.].

Адами және әлеуметтік капитал қалыптасатын негізгі сала білім беру саласы болып табылады, сондықтан қоғам мен мемлекеттің күш-жігері осы жерде шоғырлануы керек. Рухани-адамгершілік құндылықтар адам өмірінің барлық салаларына бағалау негізі ретінде қолданылады.

Осы мақсатта мектебімізде құндылыққа негізделген білім беру жүйесінде 2021-2022 оқу жылынан бастап осы бағытта жұмыс жасай бастады.

2021-2022 оқу жылының Наурыз айындағы педагогикалық кеңестің отырысында құндылыққа негізделген білім беру жүйесін енгізу қаралып, мұғалімдер арасында талқыланып, барлық мұғалімнің бір ауыздан қолдап, енгізу туралы шешім қабылданды. 2021-2022 оқу жылының сәуір мен мамыр айынан басталған жұмыс бүгінгі күнге дейін жалғасын табуда. Былтырғы жылдың жұмыстарына тоқталып кететін болсақ, педагогикалық кеңестің шешімі негізінде сәуірді «ЫНТЫМАҚТАСТЫҚ» айы ретінде, ал мамырды «ПАТРИОТТЫҚ» айы болып жарияланды. Бекітілген жоспарға сәйкес әр буындарға құндылықтарға байланысты ісшаралар жоспары құрылып, жауаптылар бекітілді. Біз осы жоспардың негізінде мектебімізді құндылықты насихаттау мақсатында «Зерде» ақпараттық үгіт – насихат тобы құрдық. Топтың негізгі жұмысы әр айда құндылықтарды оқушыларға тарату, түсіндіру жұмыстарын жүргізу. Насихат жұмыстары екі тілде өтілді.

«Ынтымақ, бірлік, келісім – ең басты байлық ел үшін» атты саптық жиын сәуір айында ұйымдастырылды. Саптық жиынымыздың тақырыбы - «Ынтымақ, бірлік, келісім – ең басты байлық ел үшін».

«Зерде» ақпараттық үгіт – насихат тобы мамыр айындағы «ПАТРИОТТЫҚ» құндылықты насихаттау жұмысы жүргізілді.

Мектебімізде жүргізілген жұмыстан кейін, жүргізілген жұмыстарымызды, білген білімізді тереңдету жолында, мектеп әкімшілігінің ұйымдастыруымен Астана қаласындағы бірнеше мектепке экскурсияға барып қайттық. Экскурсияның құрамында мектеп әкімшілігімен қоса жиырма мұғалім барды. Бұл экскурсияға барлық пән мұғалімдер қамтуға тырысты. Бұл мектептерде құндылыққа негізделген білім беру жүйесінде тұрақты жұмыс атқарып келеді. Бұл мектептерден тәжірибие алмасу мақсатында істелінген жұмыстармен таныстық.

Алған тәжірибелеріміздің негізінде 2022-2023 оқу жылына жаңа жоспар құрылып, іске асуда.

Қыркүйек «Жауапкершілік» айы болып бекітілді. Жауапкершілік - адам бойындағы белгілі бір істі, өзіне тапсырылған міндетті орындап, жүзеге асыруынан байқалатын адамгершілік қасиет; тұлғаның қоғамда немесе ұжымда қабылданған әлеуметтік, өнегелі және құқықтық нормалар мен ережелеріне, борыш сезіміне сәйкес өз қызметін бақылау қабілеттілігі. Өсіп келе жатқан адамда жауапкершілікті тәрбиелеу - қазіргі заман өзекті мақсаты. Мұғалімнің өзінде де жауапкершілік болғаны жөн. Жауапсыз мұғалім - білім саласындағы енбейтін құбылыс; ата-аналардың өз балалары тәрбиесі үшін жауапкершілігін белгілейтін заңды және өнегелі нормалар. Осын түсінікті оқушылардың бойына сіңіру мақсатында «Зерде» ақпараттық үгіт – насихат тобы Отбасы күні қарсаңында Отбасылық жауапкершілікті насихаттады.

Бұл оның мақсаты-прогрессивті рухани идеялар мен жоғары моральды таратуда. Мұғалімнің адамгершілік келбеті оның негізгі және қоғамдық жұмысына, оқушыларға, олардың ата-аналарына және басқа адамдарға, өзіне деген қарым-қатынасы жүйесінде ашылады. Бұл қарым-қатынас білім беру процесінде бекітілген моральдық идеяларға сенімді түсініктеме үшін тәрбиеленеді [3, 75- б.].

Триадаға негізделген болашақ мұғалімнің рухани-адамгершілік құндылықтарын қалыптастырудың деңгейлік, сатылы жүйесі құрылуы керек сияқты: адамгершілік сананы қалыптастыру; адамгершілік сезімдерін қалыптастыру; адамгершілік әрекеттерді қалыптастыру.

Мектеп жасында рухани құндылықтардың жеке тұлғаның моральдық дамуына жағымды әсерінің сәттілігі әрқашан жеке қалауыңызға байланысты бола бермейді. Адамгершілік тәрбиесінің категориясы ретінде құндылықтың маңыздылығын өзі үшін ғана емес, басқа адамдар үшін де дәлелдей алады, сол сендіру әдістерін қолдана отырып, қажетті практикалық-бағдарланған дәлелдер келтіріп, моральдық принциптерге сүйене отырып, оларды саралауға көмектеседі.

Педагогикалық іс-әрекетімізде біз мораль адамды адам етеді дегеннен шығамыз. Рухани-адамгершілік тәрбие әрқашан кез-келген Тәрбиенің негізі болып саналды. Мораль ережелер жиынтығын сақтауға дағдыланбайды, өйткені ол идеалды нормаларды басшылыққа алу қабілетін тәрбиелейді. Моральдық таңдаудағы өзін-өзі анықтау адамға өзін-өзі жетілдіруге мүмкіндік береді. Адамгершілік тұрғыдан тәрбиеленген адамның қадір-қасиеті оның жеке басын сақтай отырып, құндылық идеяларына сүйене отырып, оның әрекет ету қабілетінен туындайды [4, 28- б.].

Қорытынды. Ғылымды білу және жақсылықты білмеу, өткір ақыл мен саңырау жүрек кез-келген адамға, әсіресе мұғалімге қауіп төндіреді, оның жеке дамуын шектейді және деформациялайды.

Рухани тұлға ретінде қалыптасқан болашақ мұғалім педагогикалық іс - әрекетке табыс ретінде емес, ерекше миссия ретінде-өзіне, отбасына, туыстарына, балаларға, айналасындағы адамдарға, Отанға қызмет ете алады. Қызмет идеясы орыстардың көптеген ұрпақтарын өмір беретін күштермен қамтамасыз етті және күшті шығармашылық мотив болды [4, 57- б.].

Демек, еліміздің болашағы көбінесе болашақ педагогтардың сапалы дайындығына байланысты екені даусыз. Сондықтан жоғары педагогикалық білім тек Құзыретті кәсіпқойды ғана емес, сонымен бірге рухани дамыған тұлғаны, жоғары мәдениетті адамды, жаратушы мен азаматты «бейбітшілік пен әлемдегі өзін» рухани және моральдық жауапкершілікті сезінуге бағытталған болуы керек [5, 120-б.].

Әдебиеттер тізімі:

1. Қазақ мемлекетінің идеологиясында жастарға патриоттық тәрбие беру //Білім саласындағы инновациялық технологиялар. Қазіргі кездегі дамуы және келешегі: Республикалық ғылыми-методикалық конференция материалдары. - Қарағанды, 2005. - Б.226-229.

2. Қазақ этнопедагогика құндылықтарын патриоттық тәрбиеге қолдану. //Экологияның өзекті мәселелері: III халықаралық ғылыми-практикалық конференциясының материалдары. Т.2. - Қарағанды: ҚарМУ, 2004. - Б.234-235

3. Салт-дәстүрлермен ұлттық ойындар негізінде студенттерге патриоттық тәрбие беру //Академик Е.А.Бөкетов – ғалым, педагог, ойшыл: Халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдары. – Қарағанды, 2005. - Б.57-59.

4. Negrete, L. N (s.f.). Жалпыадамзаттық құндылықтар. 24 қараша 2018, <https://www.uv.mx/psicologia/files/2014/11/VALORES-UNIVERSALES.pdf> сайтынан алынды

АЛЬТЕРНАТИВНЫЕ МЕТОДЫ РАЗВИТИЯ ДЕТЕЙ С ОСОБЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ

Костельцева М.Ю.

*КТУ «Школа-гимназия №5»
отдела образования города Шахтинска
управления образования Карагандинской области, г.Шахтинск*

Аннотация. Мақала жалпы білім беретін мектептің логопед-мұғалімі сабағында ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалармен жұмыс жасаудың белсенді әдістерін ашады. Сөйлеу жаттығулары спорт ойындарының элементтерін қамтиды: баскетбол және дартс. Мақала материалын арнайы мұғалімдер, логопедтер, педагог-психологтар ЕБҚ бар балалармен жұмыс жасауда қолдана алады.

Статья раскрывает активные методы работы с детьми с особыми образовательными потребностями на уроках учителя-логопеда общеобразовательной школы. Речевые упражнения содержат элементы спортивных игр: баскетбола и дартса. Материал статьи может быть использован специальными педагогами, учителями-логопедами, педагогами-психологами в работе с детьми с ООП.

Сделать серьёзное занятие для ребёнка занимательным – вот задача первоначального обучения.

К.Д. Ушинский

В общеобразовательных школах увеличивается количество детей с особыми образовательными потребностями. Большинство детей имеют сочетанные нарушения и нуждаются в помощи учителей разных специальностей: учителя-логопеда, учителя-дефектолога, педагога-психолога, тифлопедагога и учителей-предметников.

Комплексное наблюдение за детьми на уроках проводится в начале учебного года, после чего данные обобщаются в «Психолого-педагогической характеристике поведения и деятельности ученика на уроке» [1,с.69]. Тщательное изучение характеристик показывает, что у 90% обследованных присутствуют нарушения поведения и темпа деятельности, что осложняет и замедляет процесс коррекционного воздействия. Эти особенности связаны с физическими и психосоматическими нарушениями. Дети с ООП, имеют нарушения речи, эмоционально-волевой, познавательной сферы; им свойственно недоразвитие не только тонкой, но и общей моторики, дети ослаблены соматически (хронические заболевания, часто болеющие). Кроме

этого встречаются дети с нарушением зрения, слуха и опорно-двигательного аппарата (ДЦП), с синдромом дефицита внимания и гиперактивности. Современные дети рано учатся пользоваться различными гаджетами, мало двигаются и мало разговаривают.

Таким образом, в работе учителя-логопеда с детьми с ООП необходимо:

- использовать здоровьесберегающие технологии, направленные на развитие общей моторики, укрепление здоровья в целом.

- уроки должны проходить с максимально необходимой ребенку подвижностью.

- используемые игры и приемы должны приносить ребенку эмоциональное удовлетворение и повышать самооценку и мотивацию к обучению.

- на занятиях логопеда ребенок развивает не только речь, но и личностные качества.

Цель проделанной работы – повышение двигательной активности школьников на коррекционных логопедических занятиях.

Достижение цели реализовывалось в процессе последовательного решения следующих задач:

- анализ методической литературы по поиску способов повышения двигательной активности на школьном логопункте,

- повышение уровня самообразования по данной проблеме и расширение своего педагогического опыта,

- отслеживание особенностей двигательного и речевого развития ребенка в процессе обучения.

Вместе с этим было пересмотрено и дополнено оборудование логопедического кабинета для проведения коррекционно-развивающих занятий. Наиболее эффективным и вызывающим интерес к занятиям приемом для детей младшего школьного возраста является использование мяча на логопедических занятиях. Мяч обладает замечательными коррекционными возможностями, а именно:

1. Игры с мячом отвлекают ребенка от речевого дефекта и побуждают его к общению.

2. Помогают разнообразить виды деятельности детей на коррекционном занятии по всем разделам программы.

3. Регулируют силу и точность движений.

4. Развивая мышечную силу, усиливают работу важнейших органов – лёгких, сердца, улучшают обмен веществ.

5. Развивают глазомер, быстроту реакции, силу, ловкость и многое другое [3, с.12-18].

В своей практике постоянно применяю мячики для самомассажа кистей рук и в пальчиковых играх. Без мяча не обходится проведение лексико-грамматических игр; игр, направленных на расширение словарного запаса.

Программа по физической культуре в школе предусматривает обучение спортиграм, в частности – баскетболу.

Каковы коррекционные возможности баскетбола? Некоторые упражнения современного баскетбола настолько полезны, что были включены во многие курсы лечебно-оздоровительной физкультуры. К примеру, такое упражнение для баскетбола как бросок мяча в корзину развивает кисти рук, мышцы ног и спины что может быть хорошей профилактикой болезни суставов. Человек, занимающийся баскетболом, улучшает своё периферическое зрение, а это большой плюс, оказывающий значительное влияние на эффективность зрительного восприятия[2,с.27]. Всё выше сказанное показывает, насколько полезен баскетбол для детей с ООП (особыми образовательными потребностями). В кабинете учителя-логопеда можно использовать небольшое кольцо, которое крепится к школьной доске или стене и такой же небольшой мяч.

В работе учителя-логопеда элементы баскетбола можно использовать и на групповых и на индивидуальных занятиях, на всех этапах работы над звуком, для расширения словаря, развития фонематического слуха. Для школьников проговаривание стихов, считалок и другого речевого материала одновременно с движениями обладает рядом преимуществ: речь ритмизируется движениями, становится более громкой, чёткой и эмоциональной. Движения тела помогают отрабатывать сложнейшие движения речевого аппарата и улучшать произношение.

Дети очень любят такие игры, охотно повторяют речевой материал, выполняя забросы мяча в корзину и индивидуально и в команде. Вот некоторые из них: «Мячик мы ладошкой «стук», повторяем дружно звук», «Мяч в корзину мы кидаем, нужный звук мы выделяем», «Свяжем мы из слов цепочку, мяч не даст поставить точку» и подобные.

В настоящее время большой популярностью пользуется игра дартс. Коррекционные возможности спортивной игры дартс уже исследовали педагоги, работающие с детьми с нарушением зрения. В частности, российский педагог Шалупов В.И. делится своим опытом работы:

1. Занятия дартс улучшают координацию движений, стабилизируют работу сердечно-сосудистой системы. Расцветка мишени – зелено – красно – бело – черная – успокаивает зрение.

2. Игра дартс задействует сразу несколько центров мозга, отвечающих за координацию движений, реакцию, что особенно необходимо для того, чтобы снять нервное напряжение с «интеллектуальных» зон.

3. Во время игры игроки получают огромный заряд положительных эмоций, находятся в постоянном, но необременительном движении[1,с.69].

Даже неумелый игрок быстро обретает нужные навыки, у него многое начинает получаться - а вместе с этим к ребенку приходит уверенность в себе.

Данная игра имеет простое и безопасное для детей оборудование, кроме того, оно очень мобильно, занимает минимум места и красочно.

Обыгрывая поле дартса, также решаются коррекционные задачи по автоматизации звуков, ребятам надоедает многократное повторение на этапе закрепления поставленного звука, а с помощью дартс занятие превращается в

увлекательную игру с закреплением звуков, цифр, развитием глазомера и координации движений.

Ребята с удовольствием приняли правила новых игр:

«Цифру называй, столько раз слог повторяй?», «Картинки», «Шаги», «Ромашка», «Кто больше?», «Поющие руки», «Дом» (этажи) и другие.

Данный положительный опыт эффективно применять в работе с детьми с ООП (особыми образовательными потребностями). Это даст возможность детям быстрее развить свои способности и легче адаптироваться в обществе, то есть воплотить в жизнь триединую задачу: корректировать, адаптировать, социализировать.

Список литературы:

1. Елисеева И.Г., Ернаринова А.К. «Психолого-педагогическое сопровождение детей с особыми образовательными потребностями в общеобразовательной школе», методические рекомендации, Алматы, 2019 с.68

2. Адашкявичене Э. Й. «Баскетбол для школьников». - М.: Просвещение, 1983, с.27

3. Воробьева А., Кременчук О. Логопедические игры с мячом. Изд. дом «Литера», Москва, 2009, с.12-18

4. Шалупов В.И. Позитивный педагогический опыт, 2014, с.14

Интернет ресурс: [http:// old.ipk74.ru](http://old.ipk74.ru)

РАННЯЯ ПРОФОРИЕНТАЦИЯ ДОШКОЛЬНИКОВ

Кочетова А.С.

КГКП ясли-сад «Гүлдер», г. Караганда.

Аннотация: Білім беру жүйесінде болып жатқан өзгерістер кезінде балаларды элеуметтендіруге, олардың функционалдық сауаттылығына, еңбекке және кәсіби қызметке құрмет пен қарауды қалыптастыруға үлкен мән беріледі. Мектепке дейінгі ұйымдар элеуметтену отбасы шеңберінен тыс жүзеге асырылатын ұйымдастырылған ойын оқыту және дамыту қызметінің бірінші кезеңі болып табылады. Мұнда әртүрлі қызмет түрлерінің көмегімен бала мамандықтар мен танысады және оларды ойын барысында жүзеге асыруға тырысады. Осылайша кәсіптік бағдар беру қызметінің негіздері қаланады, бұл мамандықты одан әрі таңдауға ықпал етеді.

Во время происходящих изменений в системе образования большое значение уделяется социализации детей, их функциональной грамотности, формированию уважительного отношения к труду и профессиональной деятельности. Дошкольные организации являются первой ступенью организованной игровой обучающей и развивающей деятельности, где социализация осуществляется вне рамок семьи. Здесь с помощью различных форм деятельности ребенок знакомится с профессиями и пробует осуществить

их в процессе игры. Так закладываются основы профориентационной деятельности, что способствует дальнейшему выбору профессии.

В настоящее время происходит модернизация образовательного процесса, что отражается в нормативно-правовой документации. В дошкольном образовании идет сдвиг на организованную игровую деятельность, которая будет содействовать всестороннему развитию ребенка. Одной из задач ставится формирование уважительного отношения к различным видам труда и людям разных профессий. Формирование знаний и отношения к различным профессиям формируются в ходе социализации. Детский сад является первой ступенью, где формируются изначальные знания о многообразии профессий, их специфике [1].

Конечно же, задача состоит не только и не столько в ознакомлении детей с различными профессиями, приобретении теоретических знаний о профессиях и расширении их кругозора, сколько в помощи выбора дальнейшей профессии. Это происходит благодаря возможности приобщиться к труду взрослых, пообщаться со специалистами разных профессий.

Период дошкольного детства оптимален для того чтобы прививать любовь и уважение к труду, знакомить с основными особенностями профессий, содействовать формированию навыков, которые будут в дальнейшем развиваться и совершенствоваться во время обучения.

Ребенку с самого детства начинает закладываться представление и понимание того, что каждый человек должен быть активным, самостоятельным, полезным обществу [2].

К сожалению, в настоящее время наблюдается разрыв связи между родителями и детьми, ввиду чрезвычайной занятости последних на работе, что приводит к нарушению коммуникации в системе «родители-дети». Это в свою очередь ведет к тому, что многие вопросы остаются без обсуждения родителей и детей. Например, многие дети не знают, чем их родители занимаются на работе, а говорят просто «зарабатывают деньги». Т.е. целый пласт знаний не только о профессии, но и ее функциях, особенностях, трудностях остается за гранью знаний ребенка. Кроме того, с современным цифровым динамично меняющимся мире множество профессий уходит в историю, а новые профессии приобретают актуальность. [3].

Именно поэтому работа по ранней профориентации дошкольников является такой необходимой.

Заключается работа по ранней профориентации в различных аспектах. Это и создание развивающей среды, которая должна решать следующие задачи: развивать интерес и умение осуществлять профессиональные действия; выявить интересы и склонности воспитанников; углубить практические знания воспитанников.

Конечно же, используются различные виды и формы работы: рассказ, беседа, игры (дидактические, сюжетно-ролевые), просмотр тематического видео, практические трудовые действия и т.д. [4].

Рассказ, беседа и просмотр тематического видео дают ознакомительный эффект. Дети узнают, что существует профессия с определенным названием, чем занимаются люди этой профессии, для чего она нужна. Во время беседы дети могут задать уточняющие вопросы, что тоже будет способствовать систематизации знаний.

Дидактические игры позволяют расширить представление детей о профессии («Угадай профессию», «Лото «Профессии»), закрепить представления детей о предметах, орудиях труда, материалах и их использовании в трудовых процессах («Какие предметы необходимы для работы?», «Кому что нужно?»). Кроме того дидактические игры могут помочь в осмыслении дошкольниками трудового процесса от замысла до результата («Лесенка»).

Сложность ранней профориентации заключается в том, что для детей недоступно наблюдение за многими профессиями. Именно поэтому игры становятся важным инструментом в формировании знаний о труде. Сюжетно-ролевые игры закладывают основы профессиональной деятельности за счет проекции на себя различных профессиональных ролей. С помощью сюжетно-ролевых игр ребенок может быть учителем, врачом, поваром, продавцом, военным, пожарным и т.д.

В процессе игры происходит всестороннее развитие ребенка – физическое, эмоциональное, интеллектуальное, социальное. Очень важно, что в процессе игры ребенок знакомится с взаимоотношениями людей, их поведением, а также выстраивает собственное поведение в соответствии с действиями окружающих людей. Играя, ребенок выполняет определенные правила, учиться выполнять определенные действия, которые в будущем могут повлиять на выбор профессии[5,6].

Практические трудовые действия прививают уважение и любовь к труду и заключаются в выполнении посильной трудовой работы, например: посадка и полив цветов, дежурство перед едой и др.

В комплексе эти формы работы приводят к знакомству, осмыслению и начальным пробам трудовой и профессиональной деятельности. Кроме того помогают расширить представления ребенка об окружающем мире, взаимодействии людей и содействуют социализации. Все это позитивно влияет на дальнейший выбор профессии ребенком.

Список литературы:

1. Приказ Министра просвещения Республики Казахстан от 3 августа 2022 года № 348. <https://adilet.zan.kz>.
2. Захаров Н.Н. Профессиональная ориентация дошкольников. М., 1988.
3. Дыбина О.В. Ребенок и окружающий мир. Программа и методические рекомендации. // М.: Мозаика– Синтез, 2005.
4. Кондрашов В.П. Введение дошкольников в мир профессий: Учебно-методическое пособие // Балашов: Изд-во «Николаев», 2004.
5. Савина И. В. Формирование представлений о профессиях у детей старшего дошкольного возраста // Воспитатель ДОУ, 2012. № 3.

ТРИЗ-ТЕХНОЛОГИИ ПРИ ОБУЧЕНИИ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА

Кочкина О.С.

*КГУ «ОШ имени Ю.А. Гагарина»,
Бухар Жырауский район*

В современной педагогике очень много разных технологий и приемов активизации мыслительной деятельности обучающихся. Одной из таких технологий является ТРИЗ-технология (теория решения изобретательских задач). Целью данной работы является рассмотрение и применение данной технологии на занятиях английского языка. В данной работе представлены приемы активизации мыслительной деятельности учащихся, которые помогают решить поставленную перед ними задачу. Они могут быть реализованы в разной форме организации работы: групповой, индивидуальной, обучении в сотрудничестве и т. д.

По методологии творчества, от традиционного урока, структура урока креативного отличается тем, что включает в себя блоки, которые реализуют цели урока, адекватные целям креативного образования в целом. Введение в структуру урока специальных заданий творческого характера, содержание и форма которых учитывает специфику изучаемого материала, поможет сформировать у обучающихся навыки творческого подхода к решению учебных задач. К таким видам заданий можно отнести разнообразные познавательные ситуации, игры, головоломки, интеллектуальные разминки. Практическая деятельность на уроке, предполагающая вариативность решения способствует развитию креативности, и может быть осуществлена различными видами деятельности. Данная методика позволит повысить мотивацию и реализовывать творческие способности и интересы обучающихся в полной мере.

Предположительно на уроке возможно достичь следующих результатов:

Предметных:

- уметь употреблять лексические единицы по теме в заданной ситуации;
- уметь выделять запрашиваемую информацию из текста
- уметь строить краткие высказывания используя иллюстрации.

Метапредметных УУД:

Коммуникативных: адекватно использовать речевые средства для решения различных коммуникативных задач.

Регулятивных: развивать мотивы и интересы своей познавательной деятельности.

Познавательных: развивать исследовательские учебные действия, включая навыки работы с информацией.

На уроке английского языка обучающимся прививается личностное воспитание: осознавать культуру своего народа при помощи изучения культуры англоязычных стран. Через уроки комплексного применения различных форм работы с обучающимися. Это получение знаний через удивление, которое будет способствовать любознательности, а, следовательно, развитию творческого потенциала.

Good afternoon, boys and girls! Nice to see you!

Look at the pictures of the most unusual houses in the world and try to guess the theme and the aim of the lesson. Добрый день, ребята! Приятно вас видеть! Посмотрите на картинки с изображением очень необычных домов всего мира. Как вы думаете, какова же тема нашего занятия? Какие цели мы преследуем изучая данную тему?

Student's answers: - Houses; Specific houses; Dens for people; ...

Teacher: Great! What do you think we'll do during the lesson? What will we read, listen and talk about? What will we make?

Student's answers: We'll read, listen and talk about unusual houses all around the world. We'll talk about the furniture in these houses. Maybe, we'll make a model of our dream house or an unusual house. Мы будем читать, слушать и говорить о необычных домах, мебели, находящейся в них. Может быть, мы сделаем макет или нарисуем свой необычный дом или дом нашей мечты.

Teacher: Yes, you're right. Let's go!

На уроках использую развитие творческого воображения и фантазии учащихся, посредством актуализации лексических навыков по теме.

На этом этапе необходимо учитывать, что для достижения результата при решении сложных задач важны три фактор: способности, возможности и индивидуальность. Способности к острому, живому восприятию, абстрактному и сложному мышлению, речевой, математической или технической легкости. Важно, чтобы эти способности были положительно оценены другими людьми. Содержательная часть включает в себя изучение определённой темы и должна обеспечить формирование системы технологических знаний.

Упражнения на усвоение понятия «система»:

A teacher shows the figure of the furniture (the leg of the table) and asks: What's this?

Учитель показывает часть мебели и спрашивает что это.

Students: It's a table. Это стол.

A teacher: Right! And where is a table? Верно, а где может находиться стол?

Students: In the kitchen/living room/dining room. На кухне, в гостиной, в столовой.

A teacher: Right! And where is the kitchen/living room/dining room? Верно, а где находится кухня,

Students: In the flat. В квартире.

A teacher: Right! And where is the flat? Верно, а частью чего является квартира?

Students: In the house. Дома.

A teacher: Right! And where is the house? Верно, а частью чего является дом?

Students: In the town/city. Города.

A teacher: Right! Now look at the blackboard and put these words in a chain from the most general word to the specific one: neighbourhood, table, room, country, flat, house, world, town, the leg of the table. Верно. Теперь посмотрите на слова на доске и постройте цепочку слов от общего к частному.

Students: world – country - town – neighbourhood – house – flat – room – table - the leg of the table.

A teacher: Great! Now continue the chain of the sentences:

- The leg is a part of the table.
- The table is a part of the ...

Отлично, теперь постройте цепочку предложений.

- Ножка – часть стола.
- Стол – часть...

Обучающиеся выполняют задание, делают логическое умозаключение от общего к частному и наоборот.

Во время занятий уделяю время психологической разгрузке, что по мнению физиологов, психологов, будет способствовать не только снятию эмоционального, умственного, но и мускульного здоровья.

Teacher: Children, close your eyes and imagine that you are at the seaside. The sun is shining. It is warm and nice. You can feel fresh breeze and hear sound of the waves. There is a seaside bungalow in front of you. It is your own bungalow. What colour is it? Is it big? What is there inside?

Open your eyes, children! Answer the questions, please!

Students: It's not big but cosy. It's light blue. There is some furniture inside. There are my friends inside. ...

Ребята, закройте глаза и представьте, что вы прогуливаетесь по морскому побережью. Светит солнце. Тепло и приятно. Вы чувствуете прикосновение свежего ветра, слышите плеск волн. О, перед вами домик на самом берегу моря! Это ваш дом. Какой он? Какого он цвета? А что там внутри?

Решение задач-головоломок, ребусов, занимательных задач, задач на смекалку так же способствует развитию креативности. По-моему, при выполнении таких задач учащимся чаще всего приходится пользоваться методом проб и ошибок, что, в конечном счете, развивает интуицию, творчество, способность искать другой способ решения, отказываясь от ложного пути. Поиск решения таких задач воспитывает усидчивость, развивает различные виды памяти, внимание.

Teacher: Children, look at the pictures and guess the words. Посмотрите на ребусы и отгадайте слова, (позже предоставлены картинки с изображением угаданных видов построек) а теперь соотнесите их с картинками на доске.

Интеллектуальная разминка, как и головоломки, позволяет обеспечить мотивацию учащихся и включить их в творческую деятельность на уроке.

Teacher: Find the odd word in each line and give arguments. Найдите лишнее слово и аргументируйте свой выбор.

1. Bedroom, dining room, bookcase, hall.
2. Hut, igloo, bungalow, villa.
3. Sink, cooker, window, fridge.
4. Wash, cook, clean, sleep.
5. He, she, it, our.

На этапе закреплении урока английского языка я стараюсь активизировать лексико-грамматические навыки, развивать умение прогнозирования содержания по заголовку и иллюстрациям.

Teacher: Children, look at the picture and read the first exchanges. What is the dialogue about? Think of six words you expect to find in it. Прочитайте первые реплики. О чём этот диалог? Назовите 6 слов, которые вы надеетесь встретить в диалоге.

Students: house, door, bed, small, fridge, chair. Дом, дверь, кровать, маленький, холодильник.

Teacher: Read the dialogue to yourself and complete it with a/an, some/any. Прочтите диалог про себя и заполните пропуски. Now read aloud and check. Теперь читаем вслух и проверяем.

Teacher: You learnt a lot of words – types of houses, parts of the house and furniture. That's why you'll do the next task very easily. For this task, you'll need the computer. So, drag the words to the pictures.

Таким образом, применяя стратегию ТРИЗ технологии, учитель сосредотачивает усилие и внимание не на собственном преподавании, а на развитии у школьников умений обучаться, что будет являться объективной предпосылкой для развития творческих компетенций учащихся.

Литература:

1. Иванов Г. Формула творчества или как научиться изобретать. М.: «Просвещение», 1994.
2. Альтшуллер Г. Творчество как точная наука. М., 1979.
3. Три поколения ТРИЗ. Санкт-Петербург, 2007.
4. Гин А. Приемы педагогической техники, 2006

**КӘСІПТІК БАҒДАРЛАУ ЖҰМЫСЫ АРҚЫЛЫ БАЛАЛАРДЫҢ
БОЛАШАҚ МАНСАБЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ**

Кулмакова Бакыткүл Зайтаевна
химия пәні мұғалімі, директордың оқу- тәрбие орынбасары

Қарағанды облысы Бұқар жырау ауданы
«Ахмет Байтұрсынұлы атындағы жалпы білім беретін мектебі» КММ

Аннотация. Бұл мақалада мектеп бітірушілерге олардың мүдделері мен қабілеттеріне сәйкес кәсіптік бағыт беруде өзін-өзі анықтауына көмектесу қаралды. Ұсынылған әдістемелер оқушылардың өз кәсіптік қызығушылықтарын, бейімділіктерін түсінуге және алынған нәтижелерді қабілеттері мен тұлғалық ерекшеліктерін диагностикалау деректерімен салыстыруға мүмкіндік береді. Зерттеуге 11-сыныптағы жаратылыстану – математикалық бағыттың оқушылары алынды, қабілеттері бойынша мамандық таңдалып, нәтижесінде ЖОО грантқа түсушілердің қатары артты. Алға қойған жоспар отбасында ата – аналармен жұмысты кеңейту, оқушыларға ерте жастан қабілетін тануға атсалысу.

В этой статье рассматривается помощь выпускникам школ в их самоопределении в профессиональной ориентации в соответствии с их интересами и способностями. Представленные методики позволяют понять собственные профессиональные интересы, склонности учащихся и сопоставить полученные результаты с данными диагностики способностей и личностных особенностей. На исследование были взяты учащиеся естественно – математического направления 11 класса, были выбраны специальности по способностям, в результате чего в ВУЗе увеличилось число поступающих на гранты. Намеченный план расширяет работу с родителями в семье, позволяет учащимся

Жалпы орта білім берудің негізгі міндеттері:

- бітірушілерге олардың мүдделері мен қабілеттеріне сәйкес кәсіптік өзін-өзі анықтауына көмектесу;

- бітірушілерге өмір бойы білім алуын жалғастыруға оң көзқарасының, өмірде мансаптық өсуі мен танымдық процесін реттеуге даярлығының Мектептегі кәсіптік бағдар жұмысының мақсаттары:

- Оқушылардың еңбекке деген саналы қатынасын, тұлғалық ерекшеліктерін, қабілеттерімен қызығушылықтарын және өңір мен елдегі еңбек нарығының талаптарын ескере отырып, қызмет саласын таңдау еркіндігі шеңберінде кәсіптік өзін-өзі айқындауын қалыптастыру.

Мектептің оқушыларына бейімділік бағытты таңдауына ұстаз кеңес бере отырып, баланың қабілеті мен қызығушылығын ескерген жөн. Осы жоғарыдағы мақсаттарды жүзеге асыруда кәсіптік бағдар жұмысының негізгі міндеттерін жүзеге асыру арқылы қол жеткізуге болады.

Оқушыларды зерттеуде Ахмет Байтұрсынұлы атындағы жалпы білім беретін мектепте 9-сыныптармен жұмыс оқушыларды оқыту бейіні бойынша бөлу үшін олардың бейімділіктері, қабілеттері, қызығушылықтары туралы

мәліметтер жинаудан басталды. Оқушылар негізгі мектепті бітірерде өз қабілеттері мен бейіндерін анықтау жұмыстары жүргізілді. Мектептегі оқу-жекелеген оқу пәндерін тереңдетіп оқыту негізінде кәсіптік бағдарлауды жүзеге асыру үшін, балалардың кәсіптік маңызды қасиеттердің қалыптасуына назар аударылды. *Кәсіптік бағыттылықты диагностикалау* үшін жоғары сыныпқа келген оқушылармен ұзақ уақыт бақылау жүргізіліп, қызығушылықтарын сұрақтар қою арқылы анықталды.

Ғалымдардың зерттеу әдістерін басшылыққа ала отырып, оқушылар бойынан бала кезіндегі әдебиетке, тарихқа, музыкаға, бейнелеу өнеріне қызығушылық пен бейімділік көрсететіні анықталды. Оқушылардың қызығушылығын қалыптастыруға қоршаған орта, білім мен тәрбие әсер етеді. Психологтар өмірлік сценарий деп атайтын әр адамның өзінің «бағдарламасы» бар. Сценарий ерте балалық шақта негізінен ата-аналардың ықпалымен қалыптасады. Абай атамыз айтқандай баланың мінезіне 1-ата ана, 2-ұстаз, 3-кұрбысы әсер етеді дейді. Егер осы қағиданы ескеретін болсақ бала осы үш адамға ұқсауға тырысады. Тектанушы ғалымдардың зерттеуі бойынша ата-әжелердің бойында болған қабілет пен дарын келесі ұрпақтарға беріледі, оның ішінде 3-4 ұрпақта басым болатыны кейінгі кезде байқалуда.

Қызығушылық қалай туындайды?

Ең алдымен әуесқойлық пайда болады – бұл жануарларда да іске қосылатын бағдарлық- зерттеушілік рефлексі. Әуесқойлық білімқұмарлыққа ауысу үшін зияткерлік белсенділік қажет. Әуесқойлық пәнге немесе құбылысқа деген қызығушылықты туындататын танымдық әрекетке деген қажеттілігін оятады. Сондықтан да баланың бойындағы әуесқойлықты жоғалтпау үшін және оның әрі қарай дамуына ықпал ету үшін ересектер әрдайым қолдау көрсетуі тиіс.

Оқушылардың кәсіптік қызығушылықтарын дер кезінде анықтау және дамыту олардың болашақ кәсіптік табыстылығына оң ықпал етеді. Әңгімелесу барысында 11-сынып оқушыларының бойынан осы қабілеттер бар екені анықталып, мамандық таңдауда басқа саланы алып тұрса да әуесқойлық ретінде өзінен осы қабілеттерді дамыту керек екеніне кеңес берілді. Әр адамның бойында туа біткен қабілет болады. Оны ата-ана мен ұстаз ынтымақтастықта бірге отырып жұмыс жасаса, баланың өмірден өзін адаспай табуына үлкен әсер етеді.

Ұстаз баланың білімге деген қызығушылығын оятып, таланттарын ашуына зор ықпал етсе, ата-ана әуесқойлығымен күніне 45 мин көңіл бөлуін қадағалау арқылы оқушының шығармашылық қабілетін дамытатын болады. Бұл өз кезегінде баланың эмоционалды денсаулығына оң әсер етіп, өмірге және мамандыққа деген құлшынысын арттырады.

Төменде ұсынылған әдістемелер оқушылардың өз кәсіптік қызығушылықтарын, бейімділіктерін үсінуге және алынған нәтижелерді қабілеттері мен тұлғалық ерекшеліктерін диагностикалау деректерімен салыстыруға мүмкіндік береді.

Қолданылған әдістер:

1. *Бейімдерін анықтау.* Холланд бойынша тест материалдары тұлғаның мінез ерекшеліктері, сүйікті ісі мен қолынан келетін білігін зерттеу негізінде жеке бейімділіктерін анықталды. Тест материалдарында мінездің алты типі берілген: реалистік; зерттеушілік; әртістік; әлеуметтік; іскерлік; дәстүрлі. Осы типке жататын оқушылар анықталып, қызығушылық саласы бойынша мамандық таңдауда кеңес берілді. Диагностикалық жұмыс соңында әңгімелесу арқылы тектің ішіндегі қандай мамандық иегерлері болғаны анықталды.

2. *Түстерді қолдану арқылы өздерін бақылау.* Оқушыларға 4 түсті өз беттерімен таңдату арқылы сурет салды. Оқушының физикалық, эмоциялық, интеллектуалдық деңгейінің қабілетін көрсететін түстерді ажыратуды түсіндіріліп, қай жағы басым екенін оқушылар анықтады. Нәтижесінде күлгін түсті таңдаған оқушылардың интуициясы жоғары екені анықталып, ҰБТ тестілеу кезінде қалай қолданатынына нұсқау берілді. Көгілдір түсті таңдаған оқушының эмоциясын қалай басқару керектігіне кеңес берілді.

Зерттеуге 11-сыныптағы жаратылыстану –математикалық бағыттың оқушылары алынды. Қазақ сыныптарындағы 20 баланың медицина, химия, психология, дизайн, сәулет өнері, ақпараттық технология мамандықтарын таңдап, грантқа түскендері өзінің туа біткен қабілеттерін анықтаған оқушылар болды. Әр адамның бойындағы қабілеті, таланты ашылғанда әлемнің де есігі ашылып, өз саласын сүйетін маман иелері болып шығатыны сөзсіз.

Ахмет Байтұрсынұлы атындағы жалпы білім беретін мектепте оқушылар 10-сыныпқа келгенде жаратылыстану математикалық бағыт (ЖМБ) және қоғамдық гуманитарлық бағытты (ҚГБ) таңдайды. 2021-2022 оқу жылында мектепті бітіруші 37 түлектердің 70%ы ЖМБ таңдаған оқушылардан құрады. Түлектердің 25-і қазақ сыныптарында оқыса, 12-і орыс сыныптарында оқыды. Маман өз қызығушылығымен жұмыс атқарғанда мансаптары өсіп физикалық және эмоционалды денсаулығы күшейеді. Нәтижесінде адамның ең басты 4 сферасы: қарым- қатынас, денсаулық, қаржы, өзінің өмірлік қалауы жоғарылайды. Көптеген адамдар балалық шақта өзінің шынайы қалауын ескермей, тек сол заманғы сәнге айналған мамандық иелері болуды қалады. Отбасында баланың қызығушылық саласын ашуға қатты көңіл бөлмеуінен оқу орындарын бітірген мамандар өмірден өз орын таба алмаулары жиі кездесуде. Сондықтан да жұмыс орнын жиі ауыстыру, денсаулықтарында кінәрат болуы, көңіл күйдің дұрыс болмау салдары адамның өмір сүруіне әсер етуде. 2021-2022 оқу жылында мектеп бітіруші 11- сынып түлектерімен жұмыс жасау барысында 20 оқушының 12-і ЖОО грантқа, оның ішінде 1-уі Литваға грантқа, 7-уі ЖОО ақылы оқуға түсті. Ақылы оқу орынына түскен оқушылардың арасында өз қабілетіне сенбеген балалар және ата- анасының таңдауын қалаған балалар да болды. Қорытындылай келе, 2022 жылғы түлектердің грантқа түсуі жағынан аудан бойынша мектебіміз биылғы жылы 1-орынға шықты. Баланың қабілетін дамытуда отбасы үлкен роль алатынын ескере отырып, 2022-2023 оқу жылында мектебімізде «Саналы ата–ана, саналы ұрпақ» жобасына «Сенімен болашақ» мемлекеттік емес ұйыммен бірге жоспарлар жасалып, осы бағытта жұмыстар басталып кетті.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. «Кәсіптік жұмысты бағдарлау» Тыңдаушыға арналған нұсқаулық Нұрсұлтан қ. 2019 жыл
2. Психологическая диагностика: Учебное пособие / Под ред. К. М. Гуревича и Е. М. Борисовой; Рос. акад. образ., Моск. психолого-соц. ин-т. - М.: Московский психолого- социальный институт; Воронеж: Издательство НПО «МОДЭК», 2001
3. Резапкина Г. Комплексная диагностика общих способностей подростков в условиях профильного обучения//Электронный ресурс: Первое сентября. -2008. -№11
4. [/http://psy.1sep.ru/view_article.php?id=200801312.](http://psy.1sep.ru/view_article.php?id=200801312)

**РАЗВИТИЕ НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИХ НАВЫКОВ В
СТАРШЕЙ ШКОЛЕ: ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ И СТРУКТУРА
ЭТАПОВ РАБОТЫ С УЧАЩИМИСЯ**

*М.Ю. Ержанова
С.К. Кульжамбекова*

КГУ «Гимназия №3», г.Караганда

Аннотация. Бұл мақалада оқушылардың сыни ойлауын дамыту мен зерттеушілік дағдыларын дамытудың өзектілігі негізделеді. Мақалада орта мектепте зерттеушілік дағдыларды дамыту үшін сабақта қолдануға болатын педагогикалық тәсілдер ұсынылады, мақала авторларының тәжірибесінен оқушылармен жүргізілетін зерттеу жұмысының негізгі кезеңдері көрсетілген.

Данная статья обосновывает актуальность развития критического мышления и развития навыков исследовательской работы обучающихся. В статье предложены педагогические подходы, которые можно использовать на уроках для развития научно-исследовательских навыков в старшей школе, изложены основные этапы исследовательской работы с учащимися из опыта работы авторов статьи.

На сегодняшний день одной из наиболее востребованных видов детальности в разных сферах человеческой жизни выступают проекты. Навыки быстрого решения проблем, поиска неординарных путей решения в различных жизненных ситуациях, навыки критического мышления становятся необходимыми для выпускника XXI века.

Как правило, выпускники школ в высших учебных заведениях испытывают трудности в написании курсовых и дипломных работ, исследовательских проектах из-за слабого развития навыков критического мышления. Помимо этого, выпускники казахстанских школ не могут составить стоящую конкуренцию выпускникам зарубежных ВУЗов из-за слабого

развития функциональных компетенций, что подтверждают результаты Международного исследования PISA [1].

Таким образом, в условиях обновленного содержания образования, в урочной и внеурочной деятельности необходимо делать упор на развитие функциональной грамотности, критического мышления и научно-исследовательских навыков.

При планировании научно-исследовательской работы с учащимися большая роль отведена учителю. Учитель должен выступать не источником знаний, а ментором, который должен организовать учебный процесс и поддерживать обучающихся на всех этапах исследовательской работы. Данную поддержку можно осуществить через нижеперечисленные педагогические подходы.

Междисциплинарный подход в исследованиях формирует у обучающихся единую систему взглядов на мир, дает возможность переносить приобретенные знания из одной предметной области в другую, а также использовать приобретенные знания на практике. Так, например, можно дать учащимся самостоятельно выбрать тему исследования на стыке предметов или предложить готовую из списка «сквозных тем».

Деятельностный подход предполагает сотрудничество учителя и обучающихся. Применение данного подхода развивает у учащихся критическое мышление, так как учащийся проходит через все стадии исследовательской работы: постановка цели, планирование деятельности, организация исследовательской работы, оценка результатов и рефлексия [2, с.80].

Организацию исследовательской работы невозможно представить без эффективной связи между учителем и учеником. Данную связь обеспечивает *интерактивный подход*, предполагающий открытое общение между учителем и обучающимся. Например, можно попросить учащегося завести дневник исследовательской работы, где будут представлены стадии предполагаемой работы. При возникновении трудностей, учащийся сможет обратиться к учителю за помощью или обратной связью.

Компетентностный подход ориентирован на формирование навыков использования различного рода информации из разных источников, включая Интернет-ресурсы. В рамках данного подхода учащихся необходимо научить ориентироваться в большом потоке информации, а именно: находить и выбирать необходимый материал, классифицировать его, обобщать, относиться критически и анализировать источник. Для выработки данных умений в качестве тренировочных заданий можно использовать тексты, разработанные составителями теста PISA, применяя три фазы технологии продуктивного чтения (предтекстовая, текстовая, послетекстовая).

Развивая навыки научно-исследовательской работы, нельзя забывать об *этичном подходе*. Все исследования должны быть выполнены в соответствии с принципами академической честности и добросовестности.

В рамках школьной программы на уроках возможно развивать элементы исследования, однако для полноценной научно-исследовательской работы предпочтительнее использовать внеурочное время.

Школьный научно-исследовательский проект – это большой объем подготовительной работы учащегося и учителя, поэтому особое внимание следует уделить структуре этапов работы, которая будет содержать конкретные шаги исследования.

В качестве примера приведена структура этапов исследовательской работы по предмету «История Казахстана» в 11 классе на тему «История функционирования Степного лагеря на территории Центрального Казахстана». Данная работа была отмечена Дипломом 1 степени на Областном этапе Республиканского конкурса исследовательских проектов «Дарын».

Поскольку тема работы была выбрана совместно с учителем, этап самостоятельной формулировки темы исследования учеником пропущен.

Одним из первых шагов исследования, после определения темы выступает *Важность проекта и его актуальность*. Учащиеся должны представлять практическую значимость своего проекта, а также обосновать актуальность темы исследования. На данном этапе учителю необходимо применить деятельностный и интерактивный подход, а именно: дать обратную связь учащимся, отмечая сильные и слабые стороны их работы, а также рекомендации по улучшению работы.

Вторым шагом исследования выступает *постановка цели, задач исследования, подбор методов исследования и составление плана исследования*. Как правило, учащиеся испытывают трудности при формулировке цели исследования и задач. Поэтому стоит напомнить учащимся, что цель должна быть измерима, а задачи определены в соответствии с целью исследования. При описании методов исследования, на подготовительном этапе, желательно, чтобы учащиеся охарактеризовали каждый метод, который они планируют использовать на том или ином этапе работы.

Следующим шагом в исследовании выступает *историография вопроса*. Учащиеся должны ознакомиться с исследованиями зарубежных и отечественных авторов по теме исследования. Для успешного выполнения данного этапа работы учителю рекомендуется указать минимальное количество источников, которые ученик должен использовать, учитывая их наличие\отсутствие и доступность. На этом этапе стоит уделить внимание правилам оформления различных видов источника источников в списке литературы.

Самым важным шагом в исследовательской работе является *подбор источников* для написания работы. На этом этапе необходимо повторить с учащимися алгоритм анализа исторического источника для подбора достоверных и непротиворечивых сведений. На этапе подбора источников учащиеся развивают навыки читательской грамотности и навыки критического мышления.

После подбора источников важным шагом является *определение способа представления результатов работы* (текстовое описание, использование диаграмм, фотографий процесса исследования, проведенного опыта и т.д).

На заключительном этапе исследования особое внимание стоит уделить *выводам*. Умение обобщать данные относится к навыкам высокого порядка. Поэтому учащимся необходимо разъяснить, что выводы должны быть логически связаны между собой и присутствовать после каждого этапа исследования. В заключении необходимо сделать обобщение: была ли достигнута цель исследования, кратко определив итоги работы в соответствии с каждой поставленной задачей.

В ходе написания исследовательской работы стоит особое внимание уделить применению приемов цитирования и перефразирования, а также их оформлению. Например, при написании историографии вопроса, учащимся необходимо разъяснить, что большая часть текста должна быть перефразирована, а не процитирована. Однако, при использовании хотя бы одной цитаты, необходимо помнить об ее соответствующем оформлении.

Таким образом, развитие научно-исследовательских навыков в школе является неотъемлемой частью учебного процесса в обновленном содержании образования. Научно-исследовательская работа это сложный, длительный, но увлекательный процесс, который подразумевает использование различных педагогических подходов и определенных шагов исследования. Развитие навыков исследовательской работы у обучающихся в школе будет способствовать их успешному обучению в высших учебных заведениях, а также позволит им выдвигать собственные идеи, применяя необходимые знания и навыки из разных областей предметных знаний в конкретных жизненных ситуациях.

Список литературы

1. PISA-2022: какие изменения помогут Казахстану подняться в рейтинге стран? [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://www.zakon.kz/5052497-pisa-2022-kazahstan-smozhet-podnyatsya.html>
2. Цибизова Т.Ю. Научные подходы к организации исследовательской деятельности обучающихся в условиях непрерывного образования\Актуальные вопросы образования. – Новосибирск, 256 с. - С.78-88.

ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУ БАҒЫТЫНДАҒЫ РЕСУРСТЫҚ ОРТАЛЫҚ ЖҰМЫСЫН ҰЙЫМДАСТЫРУ

Кульмаганбетова А.Ж.

Приозерск қ. «Айналайын» б/б

Инклюзивті білім беру бағыты ерекше білім беруді қажет ететін балаларды білім алуда жетістікке жетуге ықпал етіп, жақсы өмір сүру мүмкіншілігін қалыптастырады.

Мектепке дейінгі ұйымда инклюзивті білім беру бойынша құрылған Ресурстық орталықтың маңызы өте зор.

Направление инклюзивного образования способствует достижению успеха в обучении детей с особыми образовательными потребностями, формирует возможность лучшей жизни.

Большое значение имеет ресурсный центр по инклюзивному образованию в дошкольной организации.

Ресурстық орталық – бұл мектепке дейінгі ұйымдарда инклюзивті білім берудегі өте дер кезіндегі және қажетті құбылыс. Орталық мектепке дейінгі ұйымдарда инклюзивті білім беруді дамыту қажеттілігіне байланысты сұранысқа ие болып отыр. Мұндай орталықтар шоғырлану және тапшы ресурстарға қол жеткізу үшін қолданылады.

Дені сау балалар мен ерекше білім алуды қажет ететін балаларды бірге оқыту мен дамыту, ең алдымен, соңғыларының әлеуметтік бейімделуінің проблемаларын шешу үшін қажет. Балалар қоғамдастығында тәрбиешілер дамуы қалыпты балаларды толеранттылыққа және дамуында проблемасы бар балаларға деген тең қарым-қатынасты тәрбиелеуі керек. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту жүйесінде инклюзия жолы аса тиімді жол, себебі осы жастағы балалардың көпшілігі өзгелерге ұқсамайтын құрдастарына қатысты қандай да бір ойлары болмайды. «Алмагүл» (Қарағанды қ.), «Айсұлу» (Жезқазған қ.), «Айналайын» (Приозерск қ.) балабақшаларындағы педагогтар жүргізген эксперименттік жұмыстардың нәтижелері, инклюзивті топтардағы балалар зияткерлік бағытта да, рухани-адамгершілік және эстетикалық бағытта да әлдеқайда жоғары нәтижелер көрсеткен. Атап өтетіні, оң нәтижелерге дамуы қалыпты балалар да, ерекше білім алуды қажет ететін балалар да қол жеткізген.[1,б.5]

«Айналайын» бөбекжайы инклюзивті білім беру бағыты бойынша жұмыс істейді. Облыстық білім беруді дамытудың оқу-әдістемелік орталығымен бірлесе «Мектепке дейінгі мекемеде инклюзивті тәрбиені дамыту» атты даму бағдарламасы әзірленіп, бөбекжайымызда тәжірибелік- эксперименттік алаң ашылып, бес жылдай уақыт ішінде сынақтан өткізілді. Облыстық эксперттік кеңесте жұмыс қорытындыланып, тәжірибелік-эксперименттік алаң өз жұмысын аяқтады. Нәтижесінде қазіргі уақытта бөбекжайда тәжірибелік-эксперименттік жұмыстар барысында жинақталған тәжірибені мектепке дейінгі ұйымдар арасында тарату мақсатында қалалық ресурстық орталық ашылған. Осы жұмыстар бойынша орталықта профессор С.С.Контаев ғылыми жетекшілігін жалғастыруда, педагог-мамандарға үнемі кеңестер беріп отырады.

Ресурстық орталықтың алғашқы құжаттары:

1.Білім басқармасының 2019 жылғы 19 маусымдағы №3-6.2442 Приозерск қаласы «Айналайын» бөбекжайы базасында «Мектепке дейінгі мекемеде

инклюзивті тәрбиені дамыту» тақырыбында тәжірибелік –эксперименттік жұмыс бағдарламасының жинақталған тәжірибені білім беру ұйымдарына тарату үшін Ресурстық орталық құруға және профессор С.С.Қонтаевтың аталған орталықта ғылыми жетекшілік жұмысын әрі қарай жалғастыруына рұқсат беретіндігі туралы хат;

2.Білім бөлімінің 2020 жылғы 21 қаңтардағы «Айналайын» бөбекжайы базасында ресурстық орталық құру туралы №8 бұйрығы;

3.Ресурстық орталықтың жылдық жұмыс жоспары.

Білім бөлімінің бұйрығы бойынша «Айналайын» бөбекжайы базасындағы ресурстық орталыққа серіктес балабақша ретінде «Балақай» бөбекжайы, «Балбөбек» бөбекжайы және «Еркетай» шағын орталығы бекітілді.

Ресурстық орталық - бұл оқу-тәрбие үрдісінде инклюзия қағидаларын іске асыруда және ерекше білім беруге қажеттіліктері бар балаларға тиісті жағдай жасауда мектепке дейінгі ұйым педагогтарына көмек көрсету үшін құрылған арнайы ұйымдастырылған кеңістік. Ресурстық орталық базасында мектепке дейінгі ұйымдар үшін әдістемелік ұсынымдар әзірленуде, мектепке дейінгі ұйым педагогтарына әдістемелік көмек көрсетілуде, балалардың жеке білім беру маршруттарымен жұмыстар жүргізілуде. Ресурстық орталық қосымша білім беру ұйымы ретінде де әрекет етеді. Орталықта «Қызықты әлем» психологиялық зертхана, «Қиқар дыбыстар» логопедтік зертхана, «Ғажайып орта» әлеуметтік зертхана, «Саулық пен сымбат» денсаулық зертханасы және ақылы түрде жүргізілетін «Шебер қолдар», «Ертегілер елінде», «Қызықты математика», «Монтессори әлемі», «Ұлттық ойындар», «Өнші балапан», «Кел, билейік» атты үйірмелер жұмыс істейді. Орталық қызметі ұжымның материалдық-техникалық, ақпараттық, оқу-әдістемелік және зертханалық ресурстарға қолжетімділігін сауатты ұйымдастырудан тұрады. Материалдардың қолжетімділігі оқу-тәрбие үрдісінің тиімділігін арттыруға мүмкіндік береді.

«Айналайын» бөбекжайы базасында құрылған ресурстық орталық қызметінің мақсаты - «Мектепке дейінгі мекемеде инклюзивті тәрбиені дамыту» тақырыбындағы тәжірибелік – эксперименттік жұмыс бағдарламасынан жинақталған тәжірибені білім беру ұйымдарына тарату.

Ресурстық орталықтың негізгі міндеттері:

➤ инклюзивті білім берудің идеялары мен қағидаларын ілгерілету, кеңестік-әдістемелік көмек көрсету, психологиялық-педагогикалық сүйемелдеу қызметінің педагог-мамандарға, ата-аналарға және мүдделі тұлғаларға кеңес беру;

➤ ТЭЖ барысындағы зерттеулердің нәтижелерін Приозерск қаласындағы серіктес мектепке дейінгі ұйымдарға тарату және енгізу;

➤ ЕБҚ бар балаларды психологиялық-педагогикалық сүйемелдеу тәжірибесін талдау, тәжірибелерді жалпылау және тарату.

Ресурстық орталық қызметінің бағыттары:

➤ инклюзивті білім беру мен тәрбиелеуді психологиялық-педагогикалық және әдістемелік тұрғыда сүйемелдеу;

➤ инклюзивті білім беруді жүзеге асыру үшін педагог-мамандарға әдістемелік, кеңестік көмек беру;

➤ «Мектепке дейінгі мекемеде инклюзивті тәрбиені дамыту» тақырыбында тәжірибелік –эксперименттік жұмыс бағдарламасынан жинақталған тәжірибені тарату;

➤ ерекше білім беруге қажеттіліктері бар балалармен жұмыс істеу үшін педагогтарға арналған әдістемелік құралдарды дайындауды жүзеге асыру.

Ресурстық орталықтың жұмысын инклюзивті білім беру бойынша әдіскер-үйлестіруші, педагог-психолог, дефектолог, логопед, монтессори - педагог мамандары жүзеге асырады.

Ресурстық орталықтың педагог-мамандары:

➤ белгілі бір қиындықтары бар тәрбиеленушілермен жеке оқу қызметтерін өткізеді;

➤ серіктес мектепке дейінгі ұйым педагог-мамандары, тәрбиешілері үшін жеке және топтық кеңестер өткізеді;

➤ тәрбиеленушілерді оқыту және тәрбиелеу мәселелері бойынша ата-аналар үшін жеке және топтық кеңестер өткізеді;

➤ инклюзивті білім беру бағытында жұмыс істейтін педагог-мамандарға әдістемелік көмек көрсетеді;

➤ семинарлар, конференциялар өткізуге қатысады;

➤ шеберлік-сыныптар, воркшоптар өткізеді.

Ресурстық орталық оқу-тәрбие үрдістеріне қуатты қолдау көрсетеді. Сонымен қатар шығармашылық және интеллектуалды дарынды балаларға мақсатты қолдау көрсетеді және шығармашылық қабілеттері бар білікті мектепке дейінгі ұйымның педагог қызметкерлерін дамытады.

Әдебиет:

1.Құрастырған Б.С.Омар. Мектепке дейінгі ұйымдарда инклюзивті тәрбие мен оқытудың үдерісін ұйымдастыру бойынша ақпараттық-әдістемелік ұсынымдар жинағы. Қарағанды: ҚарМУ баспасы, 2019.

БЛАГОПОЛУЧИЕ И БЕЗОПАСНОСТЬ ДЕТЕЙ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СРЕДЕ

Кусаинова Ботакоз Кенесовна

КГУ ОСШ № 73 г. Караганда

Аннотация. В статье рассматривается актуальность создания безопасной образовательной среды в современной школе.

Цель статьи заключается в разборе вопроса благополучия и безопасности детей в образовательной среде. Автор акцентирует внимание на необходимости создания условий для обучения и воспитания гармоничной личности, защите прав ребенка.

Бұл мақалада заманауи мектепте қауіпсіз білім беру ортасын құрудың өзектілігі талқыланады.

Мақаланың мақсаты – білім беру ортасындағы балалардың әл-ауқаты мен қауіпсіздігі мәселесін қарастыру. Автордың басты назары жарасымды тұлғаны оқыту мен тәрбиелеу, бала құқығын қорғауға жағдай жасау қажеттілігіне тоқталады.

Защита прав ребенка — это взаимосвязанная система действий государства, родителей и общества. Основные проблемы и угрозы, с которыми сталкиваются дети:

- преступность среди несовершеннолетних;
- проживание в асоциальных семьях;
- смертность из-за некачественного медицинского обслуживания;
- беспризорность;
- отсутствие образования;
- угроза жизни и нарушение прав.

С 1 января 2022 года было введено в действие постановление Правительства РК «Об утверждении индекса благополучия детей», в котором одним из основных понятий, является благополучие ребенка:

«Благополучие ребенка – состояние ребенка, сформированное при совокупном влиянии факторов, направленных на поддержку и улучшение физического и психологического здоровья ребенка, обеспечение качественным образованием, возможностями для развития, безопасностью и других условий».

Поиск ответа на вопрос «Что же такое благополучие ребенка в школе?», привел меня к пониманию того, что ребенку, в первую очередь, необходима комфортная среда, привитие ему навыков взаимодействия, сотрудничества, равноправного общения. [1, с 107]

В наше время термин «образовательная среда» включает в себя «обучение», «развитие», «инновации в образовании», тогда как яркий представитель педагогической науки Л.С. Выготский указывал на важнейшую роль окружающей социальной среды и ее влияние на развитие и обучение детей, поэтому я считаю, что комфортная развивающая образовательная среда - это:

1. Гарантированная охрана и укрепление здоровья учащихся;
2. Дружественное отношение со стороны всех участников образовательного процесса;
3. Обеспечение высокого качества образования, его прозрачность, понятность и привлекательность, как для обучающихся, так и для их родителей;
4. Возможность выбора различных видов деятельности;
5. Удовлетворение потребности учащихся в их социализации;
6. Создание учебных и социальных ситуаций, в рамках которых происходит встреча учащихся, педагогов с «пространством» образовательной среды. [2,с 61]

Целью моей работы в школе как социального педагога является создание комфортной и благополучной образовательной среды в учебном заведении,

которая поможет каждому в достижении оптимального уровня интеллектуального, личностного, эмоционального, духовно-нравственного, телесного развития в соответствии с его природными задатками и способностями.

Развитие благополучия детей – прерогатива любого взрослого, вступающего во взаимодействие с ребенком, в том числе и родителя. Дети учатся, наблюдая за взрослыми, поэтому я убеждена, что только благополучный взрослый может воспитать благополучного ребенка.

В образовательный процесс необходимо внедрять комплекс мер, направленных на укрепление детско-родительских отношений и сокращение семейных факторов, негативно влияющих на благополучие наших учащихся. В процессе своей работы, я заметила, что дети, которые регулярно проводят время с родителями и выполняют с ними вместе домашние дела, даже просто готовят ужин или общаются, не только спокойны и благополучны, они также в подавляющем большинстве более удовлетворены и довольны своей жизнью. Учащиеся, считающие своих родителей интересующимися их школьной жизнью, показывают более высокую мотивацию, и они с большей вероятностью будут полностью удовлетворены своей жизнью, чем учащиеся, которые сообщили об отсутствии родительского интереса. Мои опросы среди детей показали, что среди наиболее часто встречающихся проблем подростки отметили отсутствие взаимопонимания в детско-родительских отношениях, безразличие со стороны родителей, часто дети переживают из-за семейных ссор между родителями, многие страдают из-за недостатка родительского внимания, части учащихся не нравится, что родители нарушают их личное пространство. Есть дети, которые в той или иной степени ощущают чувство одиночества, не чувствуют себя в достаточной степени счастливыми. И это касается не только родителей, но и учителей. Учитель тоже должен быть благополучным, с высоким уровнем эмоционального интеллекта, компетентным не только в своей профессии, но и в других сферах жизнедеятельности. [2, с 103]

Согласно исследованию ЮНИСЕФ в нашей стране, школьники испытывают или были свидетелями насилия или дискриминации в семье, а также со стороны учеников или учителей.

С развитием интернет-технологий появляется необходимость обеспечения безопасности в Сети. Основная доля детей сейчас увлечена виртуальным общением, каждый пятый ребенок поглощен социальными сетями. При этом каждый третий среди опрошенных мною в школе отметил, что хорошо относится к знакомствам в соцсетях и что такой опыт приобретения виртуальных друзей у них имеется. Что вызывает еще большую озабоченность – это то, некоторые дети с легкостью согласятся пойти на встречу, если предложение поступит от виртуального друга.

Безопасность детей в образовательной среде. Как ее понимают учителя, руководство, государственные органы? Высокие заборы, решетки, охрана — это ли безопасность для всех участников образовательного процесса?

А ведь проблема безопасности образовательной среды имеет различные аспекты: это и безопасность для физического здоровья детей, санитарно-гигиенические условия, экологические факторы, медицинское сопровождение, двигательная активность, безопасность для физического и психологического здоровья. [3, с 65]

Для создания безопасной образовательной среды необходимо предупреждение возникновения острых, деструктивных проблем учащегося в течении дня в школе, недопущение стрессовых ситуаций, буллинга среди детей, минимизирование страха и неуверенности учащегося. Образовательная среда должна быть комфортной. Именно комфорт, по моему мнению, позволяет максимально сохранить здоровье ребенка, способствует адекватному поведению, формирует устойчивое переживание удовольствия от пребывания в школе.

Список литературы:

1. Баева И.А Психологическая безопасность в образовании: Монография. Санкт-Петербург, 2002. - 271с.
2. Грачев Г.В. Информационно-психологическая безопасность личности: состояние и возможности психологической защиты. М.: Изд-во РАГС, 1998 - 125 с.
3. Баева И.А., Волкова Е.Н., Лактионова Е.Б. Психологическая безопасность образовательной среды: Учебное пособие / Под ред. И.А. Баевой. – М.: Экон-Информ, 2009.

ПРОЕКТНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ НА УРОКАХ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ

Лазарева В. В., Самородов И.Е.

КГУ «Гимназия имени Шакарима», г Караганда

Андатпа: мақалада көріп отырғанымыздай, бұл авторлар жаңа әдіс-тәсілдері қолданылады білім беру үрдісіне қажетті оқушыларға "жаңа буын". Оқушы ұмтылуы тиіс добыть білім өзі, проблемаларды шешу, өз көзқарасын, шығаруға, өз пайымдаулар. Тәсіл "Lesson study" көмектеседі неғұрлым толық көре әрекеті оқушының сабақ барысында, кері байланыс алу. Жобалық қызметін бағыттайды, оқушылардың өзіндік жұмысы. Барлық бұл үшін негіз қалайды өз білімін жетілдіру және өскелең ұрпақты тәрбиелеу.

Аннотация: в статье мы видим, что авторы применяют новые подходы в образовательный процесс, которые необходимы учащимся «нового поколения». Ученик должен стремиться добыть знания сам, решать проблемы, отстаивать свою точку зрения, выносить свои суждения. Подход «Lesson study» помогает наиболее полно увидеть действия ученика в процессе урока, получить обратную связь. Проектная деятельность ориентирует учащихся на

самостоятельную работу. Все это закладывает основы для самообразования и воспитания подрастающего поколения.

Урок физической культуры играет большую роль в воспитании личности ребенка. Он способствует не только физическому развитию, но и развитию социальных, духовных и личностных качеств обучающихся. Важным качеством, которым должен обладать выпускник современной школы – это успешность, конкурентоспособность, уметь применять полученные знания в жизни и находить выход из любой ситуации. Раньше ученик получал от учителя набор знаний, умений, и навыков, что является сейчас недостаточным для современной системы образования. Ученик «нового поколения» осознанно включается в процесс обучения, решает проблемы, выносит свои суждения, отстаивает свою точку зрения, умеет адаптироваться к изменяющимся условиям, ориентироваться в разнообразных ситуациях, работать в разных коллективах [1].

Наша деятельность заключается в применении комплексного подхода к урокам физической культуры это не только физическое развитие, но и интеллектуальное, нравственное, эстетическое, патриотическое воспитание. На уроках используем современные образовательные технологии к одной, из которых относится проектная и исследовательская деятельность.

Проектная деятельность формирует у школьников качество и умения необходимые человеку XXI века: любознательность, ответственность, коммуникативные умения, критическое мышление, умение работать с информацией.

Проект – работа, направленная на решения конкретной проблемы. Метод проектов всегда ориентирован на самостоятельную деятельность учащихся – индивидуальную, парную, групповую, которую учащиеся выполняют в течение определенного отрезка времени. Результат должен быть «осязаемым»: теоретическая проблема – конкретное решение, практическая – конкретный результат, готовый к внедрению [2].

В гимназии проектной деятельностью занимаются с начальной школы. Есть «Гимназическое научное общество (Гном)» для младших школьников, а среднее и старшее звено «Спектр». В конце учебного года проходят научно-практические конференции, где учащиеся защищают свои работы. В основном выбираем темы по исследованию влияния физической нагрузки на организм человека, по истории спорта, о спортивных соревнованиях. Проект включает в себя доклады, рефераты, исследования любых действий, творческие работы. Интересным видом работы является написание инструкции. Этот вид деятельности хорошо применять с учащимися, которые освобождены после болезни, или с теми у которых не получается выполнить данное задание. Например, инструкция по выполнению кувырок вперед:

- из упора присев, постановка рук на расстоянии шага от ног;
- разгибая ноги перенести вес тела на сгибающиеся руки;
- опустить голову на грудь, оттолкнуться ногами;

- последовательно перекатиться на затылок, шею, лопатки, спину;
- в группировке прийти в упор присев;

По этой инструкции ученик может научить одноклассника выполнять кувырок вперед. Даем задание составить комплекс из 8–10 упражнений на гибкость. Найти или придумать игру с мячом, составить кроссворд на тему легкая атлетика. Можно нарисовать схему или рисунок, красиво оформить и выступить перед своими одноклассниками.

Темы проектов учащиеся выбирают сами. Например, проект «Воспитание у учащихся и родителей интереса к физической культуре и здоровому образу жизни». Ученица Переверзнева Эвеллина работала над проектом два года. Проводили с классом беседы и классные часы о здоровом образе жизни, спортивные игры и соревнования совместно с родителями. Провела анкетирование среди детей и родителей. Ребята этого класса завели спортивный дневник, который назывался «Дневничок здоровячек». Дети фиксировали и заносили в дневник результаты тестирования по физической подготовке, давалось домашнее задание. Ребята визуально могли видеть свои достижения и недостатки над чем можно поработать. С данным проектом выступали на «Дарын». Применения на уроках физической культуры технологии проектного обучения делают урок более интересным и увлекательным. Ученик собирает самостоятельно информацию по определенной теме делает презентацию и выступает с ней на уроке — это будет информационный или краткосрочный проект. Например, раздел: «Гимнастика» тема урока: «Закрепление навыков техники специальных упражнений». Перед учащимися на уроке была поставлена проблема: «Какие мышцы работают и какую функцию выполняют при выполнении данных упражнений». Класс был разделен на три подгруппы, где учащимся были даны карточки с набором упражнений на разные группы мышц: мышцы плечевого пояса, мышцы спины и живота, мышцы ног. В начале урока ученик подготовил выступления с презентацией «Основные группы мышц», ребята получили информацию и приступили к выполнению задания.

Еще один увлекательный проект «Игры детей разных поколений». Все мы знаем, что дети любят играть. Забегая в зал, они первым делом спрашивают: «А во что мы сегодня будем играть?». Количество игр разнообразно. Климашевскую Анастасию заинтересовало, а в какие же игры играло старшее поколение? Ее родители дедушки и бабушки. Настя собрала информацию об истории зарождения игры, провела анкетирование, беседы, встречи. Продукт нашей работы - сборник подвижных игр куда вошли самые увлекательные и интересные игры. Такие игры как «Лапта», «Двенадцать палочек» разучили с одноклассниками и с удовольствием играем на уроках. Результат нашей работы участие и защита проекта на конкурсе МАН заняли 3 – место.

На уроках применяем в практики подход «Lesson study», который помогает наиболее полно проследить все активные точки обучения и получить обратную связь. Этот подход направлен не только на совершенствования знаний учителя, но и помогает улучшить качества урока, сравнить действия учеников, увидеть сильные и слабые стороны в обучении, найти лидера в классе,

взаимоотношения между учениками класса и учителями. На первом заседании совместного планирования мы определились с темой урока "Национальные игры"- воспитание патриотизма в основу взяли три игры: казахская национальная игра «Асыки», русская игра «Городки» и европейская игра «Бочче». Наша цель была провести уроки в параллелях 8-х классов, в ходе групповой работы познакомить учащихся с национальными играми определить их особенности и причины, проанализировать роль народных игр в развитии традиций и семейного воспитания основываясь на идеях «Мәңгілік ел». Ожидаемый результат: учащиеся будут знать игры разных народов, правила, историю возникновения игры. Осознают необходимость сохранения и развития традиций своего народа. Смогут осмыслить роль межпредметных связей и идей для развития государства отраженных в патриотическом акте «Мәңгілік ел». На уроке наблюдали за двумя учениками сильным и слабым. Для удобства разработали карты наблюдений, по которым отслеживали поведения ученика: работа в группе, берет ли инициативу в свои руки, участие в игре показывает или только объясняет. Есть колонка какие действия мы ждали от этого ученика. В конце урока брали интервью у учащихся, за которыми наблюдали. В результате исследования мы увидели, что порой ученик, который обладает хорошими физическими качествами, стесняется объяснить игру, не может стать лидером в группе. В 8 «А» классе хорошо знают правила игры «Асыки», что нас порадовало, многие играют дома и узнали правила от родителей. Учащиеся с интересом отнеслись к играм «Городки» и «Бочче» узнали историю зарождения, правила игры и попробовали поиграть.

Думаем, что такие уроки физической культуры будут полезными и значимыми. Такой вид работы на уроках повышает уровень образованности в области физической культуры, растёт исследовательская активность школьников, привлекаются родители, активное участие учащихся в конференциях и конкурсах. Все это закладывает основы для самообразования и воспитания подрастающего поколения.

Литература:

1. Бычков А. В. Метод проектов в современной школе. - М.,2000
2. Новиков Т. Д. Проектные технологии на уроках и во внеурочной деятельности. Народное образование.2000, №8-9
3. ОУ// Школьная педагогика. -2016.-№1

ПОДХОДЫ К ИНКЛЮЗИВНОМУ ОБУЧЕНИЮ В ШКОЛЕ

В.Х. Линкер

КГУ «ОШ №65», г. Караганда

Аннотация: Бұл мақалада Қазақстанда инклюзивті білім беру, мүмкіндігі шектеулі балалардың білім алуына жағдай жасаудың маңыздылығы

қарастырылады. Мақала авторы балалардың бойындағы қажетті іскерліктері мен дағдыларын қалыптастырып, оқу материалдарын игеруге, психологиялық және әлеуметтік сұрақтардың шешімін табуға бейімдейді. Бұл шаралар мүмкіндігі шектеулі балалардың қоғамда өздерін толыққанды мүшесі ретінде сезініп, одан әрі дамуына, айналасындағыларға пайдасын тигізуіне.

Аннотация: В данной статье рассматривается вопрос об инклюзивном образовании в Казахстане, о создании условий для обучения детей с образовательными потребностями. Автор статьи рассказывает о том, как формирует у детей необходимые умения и навыки, помогает им осваивать учебный материал, решает психологические и социальные вопросы. Эти меры позволяют детям с потребностями чувствовать себя полноценными участниками общества, развиваться и приносить пользу окружающим.

В Казахстане, как и во всем мире, особое внимание уделяется развитию инклюзивного образования. Это форма обучения, при которой каждому человеку, независимо от имеющихся физических, интеллектуальных, социальных, эмоциональных, языковых и других особенностей, предоставляется возможность учиться в общеобразовательных учреждениях. Для детей с особыми образовательными потребностями в нашей стране создаются все возможные условия для получения образования - это наличие пандусов, учебной литературы, оборудования, создание индивидуальных программ, специальных кабинетов, психолого-педагогическое сопровождение учащихся, а также грамотность и готовность педагогов работать с особыми детьми [1]. Однако, несмотря на то, что многие учителя проходят курсовую подготовку для работы с учащимися с ООП, педагоги утверждают, что не готовы работать в инклюзивных классах, так как не считают себя специалистами в области инклюзивного образования. Учащимся с образовательными потребностями нужно чувствовать, что учитель заботится о них и понимает их как личность. А хороший педагог может сделать все это и без специальных знаний об образовательных потребностях.

Работая в течение двух лет учителем английского языка в инклюзивном классе, прежде всего опиралась на нормативно-правовые акты обеспечения учебно-воспитательного процесса в организациях среднего образования РК, методические рекомендации по психолого-педагогическому сопровождению детей с особыми образовательными потребностями в общеобразовательной школе, старалась создавать атмосферу доброжелательности, взаимопонимания и уважения. При планировании учебно - воспитательного процесса учитывала диагноз ребенка и медицинские рекомендации. Узнав как можно больше информации о нем, выбирала различные подходы к его воспитанию и обучению. На уроках использовала дифференцированные и развивающие задания по предмету, ролевые игры, рисование, чтение. Была разработана система наставничества, в которой учащиеся помогали друг другу и делились навыками. Здесь необходимо было очень внимательно подходить к отбору обучающихся, убедиться в том, что учащиеся- партнеры социально совместимы. В нашем случае, подросток с образовательными потребностями работал в парах

с учащимися с повышенной мотивацией к обучению. В таких ситуациях он чувствовал себя увереннее. Ощукая поддержку одноклассников, с удовольствием выполнял задания. Не всегда получал высокие баллы, но результаты совместной работы были очевидны - наблюдалась реализация его учебных возможностей. Каждое задание, выполненное учеником, анализировалось, доводились до его сведения результаты работы. Об успехах и проблемах в получении знаний ставились в известность также и родители ученика. Связь учителя с родителями должна быть систематической и обязательной. Так же нужно работать и с родителями здоровых детей, объяснять им, что от присутствия ребенка с образовательными потребностями в классе не пострадает учебно-воспитательный процесс, а их дети станут более толерантными, ответственными и самостоятельными [2].

У этой категории *детей* не сформированы контроль и саморегуляция своего состояния, что приводит к быстрому нарастанию утомления, в результате чего дети выключаются из контекста урока [3]. Во избежание переутомления и возникновения стрессовых ситуаций старалась разряжать обстановку, переключая внимание ребенка на другой вид деятельности. Также предлагались задания, связанные с передвижением по классу. В силу отсутствия концентрации внимания многим детям с образовательными потребностями сложно сосредоточиться, появляются трудности с запоминанием информации [4, с.51].

В таких случаях учителю необходимо продумать, какие указания по выполнению заданий и как они будут даны ребенку в течение урока. Делала я их четкими, краткими, поэтапными. Например, «открой в учебнике страницу 20», «найди упражнение 3», «прочитай задание», «выполни это задание в тетради». Осуществляя все указания поэтапно, мой ученик мог сконцентрироваться на условии того или иного задания к упражнению и выполнить его успешно.

Для того, чтобы научиться лучше справляться с возникающими конкретными проблемами в работе с ребенком, вела листы наблюдения. Это давало представление о том, что ученику нравится или не нравится на уроке, как он работает и как справляется с различными поставленными перед ним задачами, что он умеет делать, что учителю нужно уметь делать, чтобы привлечь его внимание. Так же листы наблюдения помогали мне проанализировать пройденный урок и, с учетом ошибок, спланировать следующий.

При обучении ребенка с потребностями большое значение имеет работа учителя со специалистами - психологом, логопедом, дефектологом. Их совместная деятельность создает благоприятные условия обучения детей [4, с.47]. Работая в команде с психологом и логопедом, помогала своему ученику находиться в классе, не испытывая дискомфорта, усваивать учебную программу в соответствии со своими возможностями. Ниже приведены суммативные четвертные оценки учащегося по английскому языку за 2019-2020, 2020-2021 учебные годы. Наблюдается положительная динамика его

учебных достижений. При поддержке педагогов, специалистов, одноклассников, родителей, ученик адаптировался к условиям общеобразовательной школы, преодолел трудности в обучении, общении со сверстниками, освоил программу основной школы и поступил в колледж.

Таблица №1. Мониторинг качества знаний учащегося Х* по английскому языку за 2019-2020, 2020-2021 учебные годы в % (Х*- учащийся с ООП).

	I четверть	II четверть	III четверть	IV четверть
2019-2020 у.г 8 класс	40 %	45%	46%	47%
2020-2020 у.г. 9 класс	47%	55%	56%	58%

В заключении статьи хотелось бы вспомнить некоторые принципы инклюзивного образования: ценность человека не зависит от его способностей и достижений; подлинное образование может осуществляться только в контексте реальных взаимоотношений.

Список литературы

1.Рамка мониторинга инклюзивного образования в Республике Казахстан 2017 https://kuam.edu.kz/sites/default/files/2019/nauka/obyavlenia_i_sobytiya/02.05.2019/1/PDF/Ramka_monitoringa_inklyuzivnogo_obrazovaniya_v_RK.pdf

2.Взаимодействие семьи и школы при обучении детей с ОВЗ в процессе инклюзивного образования <https://solncesvet.ru/opublikovannyye-materialyi/vzaimodeystvie-semi-i-shkoly-pri-obuch/>

3.Как помочь ребенку сосредоточиться: синдром дефицита внимания – не приговор <https://smart-omega.com/kak-pomoch-rebenku-sosredotochitsya-sindrom-deficizita-vnimaniya>

4.Психолого-педагогическое сопровождение детей с особыми образовательными потребностями в общеобразовательной школе: метод. рекомендации/ Елисеева

И.Г., Ерсарина А.К. - Алматы: ННПЦ КП, 2019. - 118с.

ДИСТАНЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В САМООБРАЗОВАНИИ И ПРОФЕССИОНАЛЬНОМ РАЗВИТИИ ПЕДАГОГОВ

*Тертышник Ольга Сергеевна
Ловягина Татьяна Владимировна
Смолева Наталья Васильевна*

*КГКП «Костанайский строительный колледж»
г. Костанай*

Аннотация. Мақалада өзін-өзі тәрбиелеудің рөлі және мұғалімнің кәсіби деңгейін үнемі жоғарылату қажеттілігі, өзін-өзі тәрбиелеудегі және біліктілікті арттырудағы қашықтықтан оқыту технологиясының артықшылықтары сипатталған, мұғалімдердің біліктілігін арттырудың қашықтықтан оқыту курстарының қажеттілігі негізделген.

Аннотация. В статье описывается роль самообразования и необходимость постоянного повышения уровня профессионализма педагога, преимущества дистанционных технологий в самообразовании и повышении квалификации, обосновывается необходимость дистанционных курсов повышения квалификации педагогов.

В своем послании народу президент нашей Республики Токаев К. отметил, что системе образования нужны мотивированные и квалифицированные педагоги [1, п.3]. Будучи преподавателем, нужно всю жизнь учиться, заниматься самообразованием. Ведь вся она уходит на развитие мастерства, и нельзя достичь состояния «дальше некуда». Нельзя сказать: «У нас обучающаяся организация», так же как нельзя сказать о себе: «Я – просвещённый человек». Чем больше человек учится, тем острее в нём сознание собственной невежественности [2, с.29].

Самообразование является неотъемлемой частью жизни и деятельности развивающегося человека, в особенности педагога [3].

Преподаватели сейчас могут выбрать отдельный дистанционный интересующий курс по своему предпочтению, что является одним из преимуществ – учиться непосредственно тому, в чем есть потребность.

В интернете самые разные образовательные порталы предлагают множество онлайн-курсов по разным профилям, в т.ч. и международные от ведущих университетов, с получением сертификатов: например, Талап, Интуит, *Elab.Asia*, Coursera. При этом можно расширить, углубить свои знания абсолютно во всех жизненных сферах, но, главное, конечно, повысить свою квалификацию как преподавателя по своему профилю.

Дистанционное курсовое повышение квалификации повышает мотивацию к самосовершенствованию педагогов, поиску, позволяет ориентироваться потоках информации, работать с открытыми образовательными ресурсами, при этом включает в себя все присущие учебному процессу компоненты. Не нужно ожидать срока прохождения курсовой переподготовки, достаточно открыть интернет, и найти курс, соответствующий вашим потребностям и условиям. Нам, как преподавателям специальных дисциплин строительного профиля, в дистанционном формате дистанционно довелось совершенствовать свои навыки в постоянно обновляющихся программах автоматизированного проектирования: *ArchiCad*, *AutoCad*, *Revit*, *Компас 3D*, так необходимых в подготовке техников-проектировщиков и техников-строителей.

Способствуют профессиональному развитию научно-практические конференции и профессиональные конкурсы разного уровня. Подготовка к ним самостоятельно или в качестве руководителя со студентами и участие в них помогают успешно решать задачи повышения профессионализма, качества

предоставленной работы, позволяют создать благоприятную среду для развития интеллекта, совершенствования профессиональных умений и навыков, развития профессионального и креативного мышления, способствуют формированию опыта творческой деятельности в определённой сфере. Демонстрация профессионального мастерства и дальнейшее его совершенствование – главная цель профессионального конкурса.

Дистанционные технологии в полной мере позволяют организовать проектную деятельность студентов, где преподаватель выступает в качестве консультанта, направляющего и время суток тут не в счет. Преподавателям и студентам нашего колледжа не раз довелось участвовать в международных конкурсах с проектами, которые были оценены достойно, и студенты с научными руководителями из числа педагогов: получали звания лауреатов, дипломы, призы, благодарственные письма.

Для выяснения отношения к дистанционным технологиям и влиянию их на профессиональный рост, нами было проведено социологическое исследование. Для этого была составлена анкета «Отношение к дистанционным технологиям в профессиональном развитии».

Если проанализировать ответы респондентов (опрошено 50 преподавателей колледжа), то видно, что главным преимуществом в получении образования, профессионального развития выделяется доступность: интернет общедоступен, надежен, в независимости от местоположения и экономия времени: нет дополнительной траты времени на то, чтобы добраться до определенного места. Далее следуют: возможность добывать обширную разнообразную информацию (при подготовке заданий), повышение профессиональных навыков деятельности в дистанционном формате и деловое общение (обмен опытом, работа в команде)[4].

Дистанционные курсы неотъемлемая часть самообразования, но самое главное для преподавателя – это качественно провести занятие. Урок должен быть запоминающимся, интересным и «смотрибельным». А для этого преподавателю необходимо готовиться: прочитать учебную литературу, разработать контрольные вопросы, домашнее задание и составить план занятия, подумать, в какой форме преподать подготовленный материал слушателям.

Большую роль в самообразовании играют и внеклассные занятия. Для студентов колледжа проводятся мероприятия: научно – практические конференции, конкурсы, семинары, на которых они представляют свои работы, но сам студент без поддержки, без помощи и подсказки преподавателя не справится. При разработке научных работ со студентами преподаватель изучает много специальной литературы, знакомится с новинками строительного производства и общается с инженерами – строителями производственниками, чтобы владеть информацией по разрабатываемой теме в полном объёме, чтобы суметь подсказать и направить, найти научное обоснование или даже сделать открытие. При подготовке к профессиональным конкурсам все участники, и студенты, и педагоги, наиболее глубоко изучают возможности систем автоматизированного проектирования, так как конкурсные работы

разрабатывались, с целью наглядности, в этих программах. А также при подготовке к конкурсу познакомились с нормативной документацией по проектированию гражданских и промышленных объектов и градостроительству населённых пунктов.

Для повышения рейтинга преподавателей имеют большое значение их публикации статей и заметок в журналах и газетах. Несмотря на то, что получено техническое образование, приходится развиваться и обучаться в литературном направлении, учиться грамотно и логически последовательно излагать свои мысли на бумаге. Освещать события, мероприятия, делиться опытом посредством печати так, чтобы читателю был интересен предлагаемый материал. Помимо статей, для облегчения своей работы и работы других преподавателей, разрабатываются методические указания по оформлению и выполнению курсовых и дипломных работ. Как результат накопленного опыта и высокого профессионализма, преподаватели пишут книги и учебные пособия, учитывая всё новое, что предлагается техническим прогрессом. Это значительно облегчает труд педагога, помогает студентам при изучении материала и, приходя на современное производство, молодой специалист не требует переобучения.

Работая преподавателями специальных дисциплин и на строительном и архитектурном отделениях, нужно быть в курсе событий в сфере архитектуры и строительства, для этого приходится изучать много нормативных документов в этой области, например, журнал «Экспресс-информ», Vim-форумы, где предоставляются актуальные сведения о технических регламентах, государственных нормативах, национальных и межгосударственных стандартах и сметных нормативных документах в области архитектуры, строительства и градостроительства. Также весьма полезно советоваться со специалистами, которые работают на производстве и как практики могут дать полезный технический совет для решения трудного вопроса при курсовом или дипломном проектировании [5].

В заключении хочется сказать, что самообразование, в том числе дистанционное, жизненно необходимо для современного преподавателя, невзирая на опыт, квалификационные категории, нам нужно держать руку на пульсе современных инноваций в образовании, саморазвитии, в помощь нам дистанционные образовательные технологии, а это — конкурентоспособность, востребованность, достоинство.

Список литературы

1. Послание Главы государства Касым-Жомарта Токаева народу Казахстана <https://www.akorda.kz/ru/poslanie-glavy-gosudarstva-kasym-zhomarta-tokaeva-narodu-kazahstana-183048> (дата обращения 13.01.2022)
2. Питер Сендж. Пятая дисциплина/ П.Сендж Пятая дисциплина,2006.
3. Самообразование [Электронный ресурс]/Режим доступа: <https://4brain.ru/samoobrazovanie/>

4. Т.А. Телешева «Возможности дистанционных курсов в повышении квалификации педагогов» [Электронный ресурс] / Режим доступа: <http://shgpi.edu.ru/files/nauka/vestnik/2015/2015-2-32.pdf>

5. Информационный бюллетень - журнал «Экспресс – информ»

ОПЫТ РАННЕЙ ПРОФОРИЕНТАЦИИ ДОШКОЛЬНИКОВ НА ОСНОВЕ СЮЖЕТНО-РОЛЕВЫХ ИГР, СЕТЕВОГО ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ И СОЦИАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА

Лозовая С.А.

КГКП «ясли-сад «Балбобек» посёлок Топар.

Аннотация. Узнаваемость профессий даст ребёнку возможность найти во взрослой жизни работу, которая будет приносить удовольствие и радость.

Родители выступают в качестве наставников, партнёров, которые в данном опыте помогают педагогам донести до детей истинную значимость труда.

«Основой национального стандарта в стране должна стать политика профориентации - она позволит определять способности учеников и подходящие для них профессии».

Президент Республики Казахстан К-Ж. Токаев

«Знания о труде, отношениях к нему взрослых, мотивах, направленности труда, отражённые в образах, начинают регулировать поступки детей, перестраивать их мотивы и отношения к собственному труду, труду взрослых, предметам, созданным людьми. Отсюда знания о труде взрослых должны занимать одно из ведущих мест в образовательной работе детского сада. Овладение любой профессией станет намного проще, если каждый человек ещё в детстве будет получать соответствующие представления, навыки и умения...»- пишет В.И. Логинова[1].

Жизненная практика показала, что неудачное профессиональное (а в более широком смысле - и трудовое) самоопределение и недостаточная самореализация могут стать причиной многих собственно психологических, социальных, экзистенциальных проблем и девиаций, что подчеркивается в национальной модернизации образования, которая очень четко обозначает данную проблему и видит ее разрешение в будущем [2]. В данной статье, считаю необходимым поделиться с коллегами целенаправленной работой с детьми по формированию знаний о труде взрослых, о профессиях родителей. Узнаваемость профессий позволит увеличить интерес к ним, разовьет рецепторы восприятия, переработки и поиска необходимой информации в дальнейшей жизни[3].

Целью нашего передового педагогического опыта стало создание развивающей предметно-пространственной среды для ранней профориентации

детей старшего дошкольного возраста, инициирование поиска и обсуждение путей реализации актуальных задач обучения и воспитания.

Ранняя профориентация носит преимущественно информационный характер, а также не исключает совместного обсуждения мечты и опыта ребенка приобретенного им в каких – то видах трудовой деятельности (в плане самообслуживания, выполнения посильной работы)[4].

Новизна опыта заключается в том, что работа по ранней профориентации детей проводилась с опорой на общечеловеческие ценности сельского детского сада, а также на сочетании следующих факторов:

1. В формировании развивающей предметно-пространственной среды для работы по ранней профориентации детей через сюжетные игры, что позволило построить образовательную деятельность на основе индивидуальных особенностей каждого ребенка.

2. В создании условий для социального партнерства детей и взрослых в процессе деятельности, в том числе взаимодействия с организациями;

3. В использовании ИКТ-это то, что требует современная модель обучения на современном этапе образования.

4. В определении у ребенка склонностей, сильных личностных сторон, которые могут развиваться и стать делом его жизни.

В связи с отсутствием специальной литературы большое внимание мы уделили проблемно – поисковому и инновационному уровню самообразования.

Наша работа началась с наблюдения. В старшей группе ролевые игры ограничивались семейной тематикой. Наблюдая такую ситуацию, решили выяснить, почему дети не играют в игры с профессиональным сюжетом, т. к. именно эти игры способствуют связи ребенка с обществом, миром взрослых, профессиями.

Беседа с детьми и родителями, наблюдая за играми, мы пришли к выводу, дети игнорируют профессиональные и социальные роли потому, что они не видят, не знают, кем работают родители, не понимают их профессиональной деятельности, не ориентируются на обыгрывание трудовых действий взрослых.

Все эти наблюдения послужили первым толчком, чтобы вернуть детей к ролевой игре - игре с профориентационным направлением. Принялись за создание перспективного плана. В начале года запланировали игры, знакомые детям по жизненному опыту - сельские профессии. Разработали трудовые ситуации (усложнения в игре), с учетом, что игра проходит всю неделю, подобрали художественный материал, добавили билингвальный компонент.

Дидактика: Каждое утро подгруппе детей предлагали поиграть в настольно- дидактические игры: «Кому что нужно для работы», «Профессии», «Кто что делает», «Найди нужный предмет» (необходимо соотнести профессию с определенными предметами). Индивидуальная работа на компьютере предлагалась детям для большей заинтересованности.

Интерактивные игры и пособия, виртуальные экскурсии, как дополнительное наглядное пособие, находили родители, которые ориентировались в «просторах» интернета.

Художественная литература: книги покупались, а кто – то делился литературой из своих домашних запасов. Наша задача, как педагогов, состояла в своевременном прочтении, анализе текста и подаче материала детям.

Словесные игры: такие как «Придумки». После чего действия детей стали координированными и согласованными, развивался сюжет и связная речь, обсуждалась игровая ситуация, правила игры.

Встречи с родителями по детской профориентации начали с бесед, чтения статей, собраний, анкетирования, с оформления папки –передвижки, нахождения интерактивных сайтов, пошива костюмов, нахождения нужных материалов. Предложили выступить перед детьми родителей, которые работают в профессиях пожарный, спасатель МЧС, работник культуры, военный. Опыт общения со взрослыми был необходим, дети должны были знать профессии родителей, гордиться их трудом, и комбинировать эти знания в сюжетно –ролевых играх. В конце года, опираясь на данные анкет, диагностику и личные наблюдения, каждый родитель был уведомлен, к каким видам труда и творчества склонен их ребенок. Если вовремя ребенку и его родителям не подсказать, в чем сфера интересов и способностей, то в дальнейшем могут быть весьма негативные последствия – вплоть до разочарования не только в профессии, но и в жизни[4].

Диагностика: В начале года провели диагностику по Д. Б. Эльконину, беседы, тест «Природные склонности ребенка», сделали вывод, что у детей есть определенные наклонности к той или иной деятельности, но они не столь выражены. Знания о профессиях ограничивались 5-6 наименованиями.

Если говорить о сюжетно- ролевой игре – то в начале года игры были с бедным сюжетом, дети не умели договариваться, развивать игру, нарушали правила, ролевые функции не были взаимосвязаны.

С применением викторин, всех вышеперечисленных технологий ситуация с играми в конце года изменилась. Это говорит о том, что дети научились общаться, включаться в игровую ситуацию, предлагать разные варианты игр, разрешать конфликтные ситуации, использовать весь подручный материал.

Дети стали делиться на подгруппы по «интересам» и увлечениям: одни активно разворачивали сюжет с бинтами и шприцами играя в «скорую помощь», другие спокойно создавали «шедевры» из пластилина. Расширился игровой, коммуникативный диапазон: дети могли самостоятельно играть в интерактивные игры, применяя новые слова, могли использовать новые слова на русском, казахском языках.

Тест «Природные склонности ребенка» (методика разработана Московским областным центром профориентации молодежи на основе классификаций типов профессий Е.А. Климова) На основе теста выявилось, что в группе есть дети с различными видами наклонностей:

Человек-Природа - составляет в группе 20%, Человек-Техника -30%, Человек-Человек-15%, Человек Знаковая Система-10%, Человек Художественный Образ-25%. Данный тест помог нам найти нужный подход к интересам и наклонностям каждого ребенка без причинения вреда

психическому здоровью и способствовал подбору нужных игр и атрибутов к играм. Применяемые вышеперечисленные технологии повысили уровень развития игры до 87%.

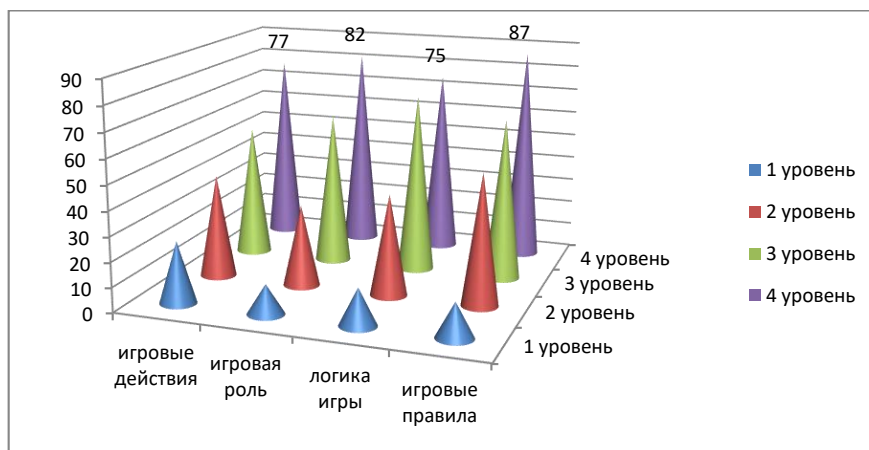
Однако существует дефицит методических материалов по вопросу ранней профориентации детей дошкольного возраста.

Также в уже существующих методиках не проработаны вопросы включения родителей и социальных партнеров в педагогический процесс. Весь материал собран с различных источников, обобщен, проанализирован, обыгран. Есть надежда, что материалы, опыт, собранные педагогами в процессе самообразования по профориентации дошкольников смогут создать единую методику для удовлетворения важнейшей социальной потребности - как можно интереснее и познавательнее представить ребенку мир профессий, помочь «найти себя» в будущем. Наука и практика на основе общенациональных ценностей дадут свои результаты. А мы считаем, что наш опыт весьма актуален в настоящее время.

Распространение педагогического опыта:

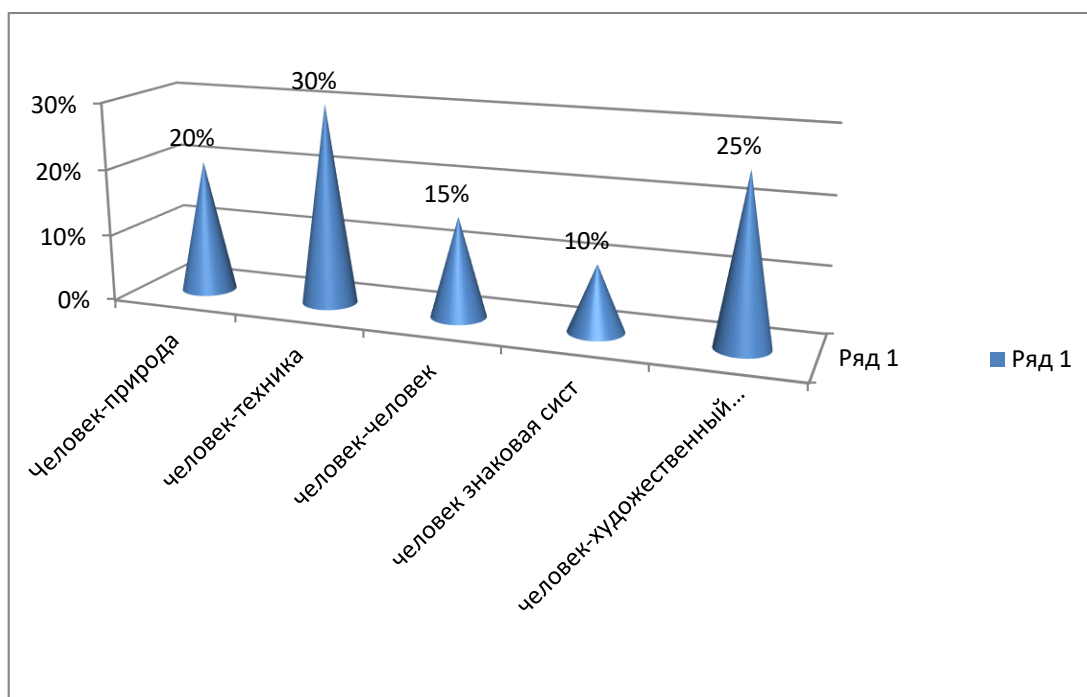
1. Публикации статей, методических пособий в газетах и журналах.
2. Проведение мастер –классов.
3. Участие в педагогических интернет – конкурсах.
4. Участие на районных и областных семинарах.
5. Открытые занятия.
6. Разработка методического пособия.

Данные по тесту №1 **Уровни развития сюжетно–ролевой игры (по Д. Б. Эльконину)**

Данные по тесту №2 **«Природные склонности ребенка»**

(Данная методика разработана Московским областным центром профориентации молодежи на основе классификаций типов профессий Е.А. Климова)

Литература.

- «Дошкольная педагогика» под редакцией В.И.Логиновой, издательство «Просвещение», 1983 год.

- Статья «Актуальные вопросы современной профориентации в Казахстане» «Білімді ел образованная страна» Республиканская образовательная общественно - политическая газета от 28 июня 2016 года.

- Л.И.Красновский «Опыт ранней профориентации» // Дошкольное воспитание. - 1991. - №10

- Н.В.Краснощекова «Сюжетно-ролевые игры для детей дошкольного возраста», Ростов-на-Дону, Феникс, 2005 г.

- Смирнова Е.О. «Детская психология» Москва, 2006

ИССЛЕДОВАНИЕ КОММУНИКАТИВНОЙ СФЕРЫ ПОДРОСТКОВ С ИНТЕРНЕТ-АДДИКЦИЕЙ

Магавьянова Карина Самаловна

*Коммунальное государственное учреждение
«Общеобразовательная школа №86», г. Караганда*

Ақпараттық орта ересек адамның өмірінде ғана емес, сонымен қатар қазіргі оқушының өмірінде де үлкен рөл атқарады. Бұл жұмыста біз жас жасөспірімдердегі Интернетке тәуелділік құбылысын қарастырамыз. Нәтижелер мектеп психологтарына жасөспірім кезіндегі Интернетке тәуелділіктің алдын-алу үшін, сондай-ақ Интернет пайдаланушыларына психологиялық кеңес беру аясында пайдалы болуы мүмкін.

Информационная среда играет большую роль не только в жизни взрослого человека, но и в жизни современного школьника. В данной работе мы рассмотрим феномен Интернет-зависимости в младшем подростковом возрасте (10-14 лет). Результаты могут быть полезны школьным психологам для профилактики Интернет-зависимости в подростковом возрасте, а также в рамках психологического консультирования пользователей сети Интернет.

Известно, что на сегодняшний день Интернет стал новым слоем повседневной реальности и сферой жизнедеятельности огромного числа людей, в том числе и школьников.

Интернет-аддикция, то есть интернет-зависимость, вносит свой вклад в формирование целого ряда таких психологических проблем, как конфликтное и непоследовательное поведение, трудности адаптации в социальной жизни, хроническая депрессия, предпочтение виртуального пространства реальной жизни, утрата способности контролировать время своего использования компьютера, появление чувства неудовлетворения при отсутствии возможности использования сети Интернет. Используя сеть Интернет, подросток, вместо того, чтобы «думать» и «учить», предпочитает «искать».

Новизна темы исследования заключается в том, что на сегодняшний день есть много исследований в области Интернет-аддикции, но редко кто из авторов рассматривает данную проблему в возрасте младшего подростничества.

Актуальность исследования психологических последствий Интернет-зависимости в подростковом возрасте определяется, во-первых, постоянным увеличением числа подростков - пользователей сети Интернет, во-вторых, тем, что чрезмерное пристрастие к сети Интернет разрушающе действует на ребенка, вызывает отрицательное воздействие на психику; в-третьих, отсутствием глубоких исследований в этой области в силу относительной новизны феномена Интернет-зависимости.

Практическая значимость исследования состоит в следующем: результаты могут быть полезны школьным психологам для профилактики Интернет-зависимости в подростковом возрасте, а также в рамках психологического консультирования пользователей сети Интернет.

Цель данной работы заключается в том, чтобы дать сравнительную характеристику коммуникативных сфер младших подростков с Интернет-аддикцией и без Интернет-аддикции.

Исследование в общем объеме продолжалось в течение двух месяцев в общеобразовательной школе №86 в 5,6,7 классах. Общее количество испытуемых в исследовании - 157 школьников (80 девочек и 77 мальчиков) в возрасте младшего подростничества. При проведении исследовательской работы испытуемым предоставлялись методики с прикрепленными бланками. Сложностей во взаимодействии со школьниками не возникало, респонденты старались отвечать вдумчиво и правдиво, в случае непонимания вопросов методик задавали вопросы, просили разъяснения.

В ходе исследования были использованы следующие методики:

1. Тест-опросник определения интернет-аддикции Кимберли Янг (в адаптации В.А.Буровой);
2. Опросник «Шкала Интернет-зависимости» А.Жичкиной;
3. Опросник В.Ф. Роцаховского для выявления уровня общительности (коммуникабельности);
4. Опросник межличностных отношений (ОМО) А. А. Рукавишникова.

По итогам исследования можно сделать следующие выводы:

В начале исследования было определено общее количество подростков с выраженной Интернет-аддикцией. Было выявлено 32 Интернет-аддикта. 20% испытуемых являются Интернет-аддиктами, 80% не присущ данный вид зависимости.

1. Исследование по изучению коммуникативной сферы младших подростков с Интернет-аддикцией и без нее.

Предельно высокий уровень коммуникабельности обнаружен у одного Интернет-аддикта (3%). Данный уровень общительности носит болезненный характер. Человек говорлив, многословен, вмешивается в дела, не имеющие к нему отношения. Вспыльчив, обидчив, нередко бывает необъективен. Данному подростку можно рекомендовать воспитывать в себе терпение и сдержанность, уважительнее относиться к людям. Среди подростков без зависимости от сети Интернет 25% имеют данный уровень коммуникабельности. Высокий уровень общительности обнаружен у 16% испытуемых (5 человек). Такой человек любит принимать участие во всех дискуссиях, хотя серьезные темы могут вызвать у него скуку и даже хандру. Охотно берет слово по любому вопросу, даже если имеет о нем поверхностное представление. Любит быть в центре внимания, никому не отказывает в просьбах, хотя не всегда может их выполнить. Можно рекомендовать развивать усидчивость, терпение и настойчивость при столкновении с трудностями. Среди подростков без зависимости от Интернета 50% имеют данный уровень коммуникабельности. Средний уровень коммуникабельности свойственен 66% подростков (21 человек). Такой человек любознателен, охотно слушает интересного собеседника, достаточно терпелив, отстаивает свою точку зрения спокойно. Без переживаний идет на встречу с новыми людьми. В то же время не любит шумных компаний; экстравагантные выходки и многословие могут вызвать раздражение. Среди подростков без зависимости от Интернет 25% имеют данный уровень коммуникабельности. Ниже нормы коммуникабельность у 12% Интернет-зависимых респондентов (14 человек). Данный человек известной степени общителен, в незнакомой обстановке чувствует себя вполне уверенно. Новые проблемы его не пугают. И все же с новыми людьми сходится с оглядкой, в спорах и диспутах участвует неохотно. Низкий уровень коммуникабельности наблюдается у одного школьника с аддикцией (3%). Его можно описать как замкнутого, неразговорчивого. Он предпочитает одиночество и поэтому имеет мало друзей.

Таким образом, подтвердилось предположение, что уровень общительности младших подростков с Интернет-аддикцией ниже уровня общительности младших подростков без Интернет-аддикции.

2. Степень ориентации в социальной среде подростков с Интернет-аддикцией и без нее.

В исследовании подростков получены следующие результаты: 47% аддиктов (и 56% подростков без Интернет-аддикции) активно стремятся принадлежать к различным группам, быть включенными, как можно чаще находиться среди людей; аддикты стремятся принимать окружающих, чтобы они в свою очередь, принимали участие в их деятельности, проявляли к ним интерес. 59% аддиктов (и 56% подростков без Интернет-аддикции) имеют тенденцию общаться с малым количеством людей, не проявляют поведения, направленного на поиски контактов, а также не стремятся принадлежать к каким-либо группам.

Таким образом, подтвердилось предположение, что младшие подростки с Интернет-аддикцией и без нее обладают разной степенью ориентации в социальной среде. Можно сделать вывод, что уровень адаптации к своему социальному окружению у подростков без Интернет-аддикции выше, чем у аддиктивных подростков.

Подтвердилась гипотеза о том, что уровень адаптации к своему социальному окружению у младших подростков с Интернет-аддикцией ниже, чем у подростков без зависимости от Интернета.

Данные представленного исследования могут быть полезны школьным психологам для проведения профилактики Интернет-зависимости среди учащихся.

Список литературы:

1. Аверин В.А. Психология детей и подростков. М.: ВЛАДОС, 2008–325 с.
2. Белинская Е., Жичкина А. Современные исследования виртуальной коммуникации: проблемы, гипотезы, результаты. М.:ЮНИТИ-ДАНА, 2004–165 с.
3. Бюлер Ш. Что такое пубертатный период //Психология подростка. Хрестоматия. Сост. Фролов Ю.И. – М.: Российское педагогическое агенство, 1997-526 с.
4. Войскунский А.Е. Психологические исследования феномена интернет-аддикции. –<http://www.psychology.ru/internet/ecology/04.stm>.
5. Фрейд А. Психология "Я" и защитные механизмы. М.: Педагогика-Пресс, 1993.-144 с.
6. Эльконин Д.Б., Драгунова Т.В. Возрастные и индивидуальные особенности младших подростков. М.: Просвещение, 1967.–360 с.

МЕКТЕПТЕГІ КӘСІПКЕ БАУЛУ-БОЛАШАҚҚА БАСПАЛДАҚ

Мағауина Гүлнұр Ерболқызы

Қарағанды облысы

Балқаш қаласы С Сейфуллин атындағы 7 мектеп гимназия КММ

Аннотация. Бұл мақалада мектептегі кәсіптің бағдардың оқушы өмірінде маңызды орын алатыны жайлы айтылған. Мектеп оқушыларының жас ерекшелігіне орай жұмыстардың әртүрлілігі жайлы айта келіп, ата-аналармен, оқушылармен жүргізілетін жұмыс түрлері көрсетілді.

Аннотация. В этой статье рассказывается о том, как ориентация профессии в школе занимает важное место в жизни ученика. Рассказывая о многообразии работ, связанных с возрастными особенностями школьников, были показаны формы работы с родителями, учащимися.

Қазіргі заманауи әлемде адамның психофизиологиялық жеке ерекшеліктеріне қойылатын талаптар үнемі өсіп келеді, ал еңбек мақсаттары мен сипаты нарықтық қатынастардың арқасында адамдарға таңдаған мамандығында жоғары кәсібиліктің, үнемі біліктілікті арттыруға және жеке дамуға дайын болу қажеттілігін ұсынады. Сол себепті де мектептегі кәсіптік бағдарлау бұрынғыдан да өзекті болады және барлық жастағы мектеп оқушыларына сапалы дайындықты қамтамасыз ету мәселесі туындайды [1, 87 б.].

Мектептегі кәсіптік бағдарлау, сөзсіз, негізгі оқытумен қатар, қажетті компонент болып табылады, ал оқушылардың жеке және жас ерекшеліктерін ескере отырып, тұтас жүйені құру бойынша тұрақты жұмыстың арқасында балалар мамандықты дербес анықтауға, дамыту мақсатында зерттеу жобаларымен айналысуға және педагогтер мен ата-аналардың көмегімен мамандықтармен тереңірек танысуға мүмкіндік алады.

Мектептегі кәсіптік бағдар беруді оқушылардың жасына байланысты мақсаттар, міндеттер және қолданылатын әдістемелер бойынша ерекшеленетін 4 үлкен кезеңге бөлген жөн. Олар бастауыш сынып (1-4 сыныптар), орта сынып (5-7 сыныптар), орта сынып (8-9 сыныптар), жоғары сынып (10-11 сыныптар).

Алғашқы кезеңде балабақшада бастау алған мамандықтармен танысу кәсіптік бағдар беру сабақтары шақырылған мамандармен, экскурсиялар, тақырыптық сыныптан тыс сабақтар, ертеңгіліктер және т. б арқылы жалғастырылады. Бастауыш сынып оқушыларында еңбекке құндылық қатынасы қалыптасады, оқу-танымдық іс-әрекеттің әртүрлі түрлеріне (ойын, еңбек, әлеуметтік, зерттеу) тікелей қосу арқылы оқуға деген қызығушылық пен қажеттілік дамиды. Осы орайда біз бастауыш сыныптарда балаларды болашақ мамандығын таңдауға қызықтыруға тырысамыз. Бізге көптеген үйірмелер, қызығушылықтар бойынша қосымша сабақтар үлкен көмек береді [2, 107 б.].

Мәселен, бастауыш сынып оқушыларына «Мен таңдаған мамандық» атты іс-шара ұйымдастырған болатынбыз. Ол шара арқылы балалардың болашақ

мамандық таңдау кезінде ізгілік пен ізеттілік, адамгершіліктің-басты құндылық екенін түсінуді мақсат еткен болатынбыз.

«Мен таңдаған мамандық» атты іс-шара

Келесі сатыда кәсіптік бағдарлауды іскерлік, кәсіптік бағдарлау, психологиялық ойындармен жалғастырамыз. Бұл оқушылардың кәсіптер әлемі туралы білімінің кеңейіп, өзіне қызықты мамандықты таңдауға қадам жасауына мүмкіндік береді. Оқушылар өздерінің қызығушылықтары мен мүмкіндіктерін түсіне бастайды, мамандықтардың бағыттары туралы негізгі түсініктерге ие болады, әртүрлі мамандықтарға қойылатын талаптармен танысады.

Мәселен, балаларды қолөнерге баулу арқылы біз оларға осы кәсіптің қыр-сырын тануына ықпал жасаймыз. Өздері жасап, қолымен ұстап көрген балалардың қызығушылықтары оянып, тіпті ол істі хобби етіп алатын балалар да жоқ емес.

Қолөнерге баулу

Үшінші сатыда орта мектепті аяқтайтын түлектер алғашқы маңызды мемлекеттік емтихандардың жақындауымен ойындар мен экскурсиялардан кәсіптік бағдарлау жұмысы оқушылардың болашақ оқу профиліне мақсатты түрде ықпал етуге көшеді, бұл мүмкін болатын мамандық таңдау шеңберін тарылтады және болашақ оқу мен еңбек жолын жеңілдетеді.

8-9 сыныптарда мектеп психологының белсенді диагностикалық жұмысы басталады, мамандықты саналы таңдау сабақтары жүргізіледі. Оқушылар қызметкерлерге (ТЖМ, білім, медицина және т.б.) жоғары талаптар қоятын аса маңызды мамандықтарды зерделейді [3, 240 б.].

Осы орайда біз 9 сынып оқушыларынан «Мамандықтың бәрі жақсы» атты эсселер жазғызып, олардың қандай мамандықтарға қызығушылықтары бар екенін біліп алған болатынбыз. Эсселерді талдай отырып, қалаған мамандықтары жайлы одан да көп ақпарат беру мақсатында «Мамандығым-мақтанышым» атты сыныптан тыс іс-шара өткіздік.

«Мамандықтың бәрі жақсы» атты эссе жазу барысы

Мәселен, мектеп кітапханасымен бірлесе отырып «Өнер-білім бар жұрттар» квестін ұйымдастырдық. Кітапхана ішінде жасалған тапсырмаларды орындай отырып, түрлі мамандық иелерінің қызмет барысымен танысқан болатын.

«Өнер-білім бар жұрттар» квесті

Соңғы сатыда бұл мектептегі мансаптық бағдарлаудың ең жауапты кезеңі басталады. Бұл сатыдағы жетістік көбінесе бастауыш және орта мектептегі сапалы жұмысқа байланысты. Мектеп психологы оқушылар мен олардың ата-аналары үшін кеңес беру қызметін одан әрі кеңейтеді. Мектепте қаланың жетекші жоғары оқу орындарының тұсаукесерлері өткізіледі, ашық есік күндеріне экскурсиялар ұйымдастырылады.

«Ашық есік» күні. Прокурормен кездесу

Жоғары сынып оқушыларының өзін-өзі дамытуға және өзін-өзі дайындауға көп көңіл бөлінеді, одан әрі кәсіби жоспарларды талқылау және ықтимал түзетулер, таңдалған мамандықтарға деген артықшылықтар қалыптасады, оларға дайындық бағаланады.

Оқушылармен кәсіптік бағдарлау жұмыстарын былайша жүзеге асырамыз : қызықты адамдармен, мамандық өкілдерімен, жоғары оқу орындарының және жұмыс беруші кәсіпорындардың өкілдерімен кездесулер ұйымдастырып, кәсіпорындарға, жоғары оқу орындарына экскурсияларға апарамыз. Сонымен қоса, факультативтік сабақтар, қызығушылықтар бойынша үйірмелер, пәндерді тереңдетіп оқыту жұмыстарын жүргізе отырып, қосымша білім алу қажеттілігін анықтауға және мектепте немесе одан тыс жерлерде курстар таңдауға көмектесеміз. Оқушыларға сауалнама жүргіземіз.

Сауалнама жүргізу

Жұмыс тек оқушылармен емес, ата-аналармен де жүргізіледі. Мәселен, оқушылардың ата-аналарына арналған жеке әңгімелер мен кеңестер бере отырып, мүдделі ата-аналарға баланың мамандық таңдауына және тиісті білім алуға қосқан үлесі туралы дәрістер өткіземіз. Демалыс кезінде жоғары сынып оқушыларын уақытша жұмысқа орналастыруға көмек көрсету үшін ата-аналарды тартамыз. Ата-аналармен бірлесіп түрлі бағыттағы (көркем, спорттық, театр, зияткерлік) үйірмелерді құрып және жүргіземіз [4, 128 б.].

Мектептегі кәсіптік бағдар беру процесінде мектеп оқушыларына еңбекке деген көзқарас өмірлік құндылық ретінде сіңірілуі керек. Мектептің тәжірибелі мамандардың жетекшілігімен оқушы уақыт өте келе өзінің қалауын, құндылықтарын, физикалық және моральдық мүмкіндіктерін түсінеді және олардың негізінде мансаптық жолды таңдайды. Мұнда баланың сипаттамаларын дұрыс анықтау үшін мектеп психологтары мен педагог біздерге үлкен рөл беріледі.

Мамандық таңдау- көп жағдайда баланың болашағына байланысты болатын жауапты қадам. Оған дұрыс таңдау жасауға педагог пен ата-аналардың көмегінің үлесі зор. Сол себепті оқушыға дұрыс бағдар беру-әрбір педагогтың міндеті. Дұрыс берілген бағдар болашақ кәсіби мамандардың пайда болуына әкелетіні сөзсіз.

Әдебиеттер

1. Түрікпенов Ж. Кәсіптік бағдар. –Алматы, 1995.
2. Грецов А. Выбираем профессию. Советы практического психолога. - Санкт -Петербург, 2006.
3. Павлова Т.Л., Профорентация старшекласников, Диагностика и развитие профессиональной зрелости, 2006.
4. Резапкина Г.В. Я и моя профессия: Программа профессионального самоопределения для подростков: Учебно-методическое пособие для школьных психологов и педагогов. - Москва: Генезис, 2007.

СТУДЕНТТЕРДІҢ ОҚУ-ТАНЫМДЫҚ ІС-ӘРЕКЕТТЕГІ БЕЛСЕНДІЛІГІН ЖАНДАНДЫРУ

Мадешова Алуа Архабаевна

Қарағанды қаласы, Қарағанды жоғары гуманитарлық колледжі

Андатпа: бұл мақалада оқытудың жетістігі көбінесе студенттердің білімге деген ұмтылысымен, білімді, білікті және дағдыларды саналы және өздігінен игерумен, олардың белсенділігімен анықталатындығы айтылады. Танымдық іс-әрекетті жандандыру мұғалімнен оны шебер басқаруды, қолданылатын оқыту формаларының, әдістері мен құралдарының орындылығын түсінуді талап ететіндігі қарастырылады.

Аннотация: успех обучения во многом определяется стремлением студентов к познанию, осознанным и самостоятельным приобретению знаний, умений и навыков, их активностью. Активизация познавательной деятельности требует от преподавателя умелого руководства ею, понимания целесообразности применяемых форм, методов и средств обучения, о чем и идет речь в статье.

Қазақстан Республикасының қазіргі дамуы жағдайында қоғамның бастамашыл, іскер, әлеуметтік және кәсіби жетілген, шығармашылық

қабілеттерін дамытудың жоғары деңгейі бар адамдарға қажеттілігі күннен-күнге артып келеді. Қоғамдық дамудың стратегиялық мақсаттарына – ел экономикасын реформалау, ырықтандыру және жаңғырту, оның құрылымын әртараптандыру, сондай-ақ қоғамдық өмірдің барлық салаларын жанарту – әлеуметтік әрекет субъектілерінің белсенділігінсіз (сонымен қатар танымдық) мүмкін емес екенін дәлелдеді. Жастардың шығармашылық және интеллектуалдық мүмкіндіктерін ашу үшін олардың білімін жан-жақты кеңейту, танымдық әрекетте белсенділік пен дербестікті дамыту қажет.

Оқыту – білім алудың ең маңызды және сенімді тәсілі, мұғалім басқаратын танымның нақты процесі. Ол әрдайым қарым-қатынас арқылы жүзеге асады және ауызша-белсенді тәсілге негізделеді. Бұл студенттердің білімді, дағдыларды толық игеруін, олардың ақыл-ой күштері мен шығармашылық қабілеттерін дамытуды қамтамасыз ететін мұғалімнің бағыттаушы рөлі.

Танымдық іс-әрекет – бұл студенттердің барлық іс-әрекеттері мен әлеуметтік қатынастарында, сондай-ақ оқу процесінде әртүрлі пәндік-практикалық әрекеттерді орындау арқылы жүзеге асырылатын сенсорлық қабылдауы, теориялық ойлау және практикалық іс-әрекеттің бірлігі.[1, 22-б]

Оқыту білімнің, дағдылардың механикалық «берілуімен» шектелмейтін, бұл өзара әрекеттесетін екі жақты мұғалімдер мен студенттер арасындағы оқыту және білім алу процесі болуы керек. Белсенділік құрылымында келесі компоненттер көрсетіледі: оқу тапсырмаларын орындауға дайындық; өзіндік іс-әрекетке ұмтылу; тапсырмаларды саналы орындау; жүйелі оқыту; өзінің деңгейін көтеруге деген ұмтылыс және басқалар. Студенттердің белсенділігін қалыптастыру, оқу процесінің сапасын жақсарту, яғни, жігерлі, мақсатты оқуға деген ұмтылыс, пассивті және типтік әрекеттерді жету, ақыл-ой жұмысындағы құлдырау мен тоқырауды болдырмау процесі студенттердің белсенділігін басқару активациясы деп аталады.

Педагогикалық практикада танымдық белсенділікті арттырудың әртүрлі жолдары – формалардың, әдістердің, оқыту құралдарының әртүрлілігі, туындаған жағдайларда студенттердің белсенділігі мен тәуелсіздігін ынталандыратын комбинациялар қолданылады. Жеке жұмыс тәжірибеме сүйене отырып, студенттердің өздері: өз пікірлерін қорғауға; пікірталастар мен талқылауларға қатысуға; жолдастары мен оқытушыларға сұрақтар қоюға; жолдастарының жауаптарына пікір айтуға, жолдастардың жауаптары мен жазбаша жұмыстарын бағалауға; артта қалғандарды оқытумен айналысуға; әлсіз студенттерге түсіндіруге тиіс жағдайлар сабақта ең белсенді әсер етеді деп айта аламын. [2, 18-б]

Оқу іс-әрекетін жандандыру деп – студенттердің білімді игерудегі, дағдылары мен біліктерін қалыптастырудағы, оларды практикада қолданудағы қызығушылығын, белсенділігін, шығармашылық тәуелсіздігін арттыруға ықпал ететін осындай мазмұнды, формаларды, әдістерді, тәсілдер мен оқыту құралдарын әзірлеуге және қолдануға бағытталған мұғалімнің мақсатты жұмысын айтамыз.

Студенттердің оқудағы белсенділігі – бұл жеке тұлғаның күшейтілген танымдық әрекетін сипаттайтын ерікті әрекет, белсенді жағдай. Белсенділік әр түрлі іс-шараларда көрінеді және сыртқы (моторлы) және ішкі (ақыл-ой) болады. Сыртқы белсенділікті мұғалім оңай анықтайды, өйткені оның белгілері айқын көрінеді - студент белсенді - дәрістерде, практикалық сабақтарда - жауап береді және тапсырмаларды орындайды. Ішкі белсенділік сыртқы белсенділік пен нақты белгілердің болуын - ақыл-ой күштерінің, ақыл-ой әрекеттері мен операцияларының-талдаудың, синтездеудің, салыстырудың, жалпылаудың болуын болжайды.

Шығармашылық белсенділік – зерттелетін заттар мен құбылыстардың мәніне енуге деген ұмтылыс, оқу тапсырмасын орындау тәсілдеріне жаңалық элементтерін енгізу мүмкіндігі-бұл белсенділіктің ең жоғары деңгейі. Оның дамуы оқытушы жүзеге асыратын студенттің оқу іс-әрекетін жандандырумен тығыз байланысты. [3, 32-б]

Танымдық іс-әрекетті жандандыру оқытушыдан танымдық іс-әрекетті шебер басқаруды, қолданылатын формалардың, әдістер мен оқыту құралдарының орындылығын түсінуді талап ететінін атап өткен жөн. Демек, оқытушы өз жұмысында белсенді оқыту әдістерін қолданғаны дұрыс. Белсенді оқыту әдістері деп дәстүрлі әдістермен салыстырғанда кейбір ерекшеліктері бар оқу-танымдық қызметті ұйымдастыру және басқару әдістерінің жиынтығын айтамыз.

Студенттердің белсенділігін арттыру бойынша өз іс-әрекетін жоспарлағанда, танымдық белсенділік деңгейлерін ескеру қажет: 1) жаңғырту (студенттің білімді түсінуге, есте сақтауға және жаңғыртуға, оны үлгі бойынша қолдану тәсілін игеруге деген ұмтылысымен сипатталады); 2) түсіндіру (студенттің зерттелетін мазмұнның мағынасын анықтауға деген ұмтылысымен, құбылыстар мен процестер арасындағы байланысты білуге, өзгертілген жағдайларда білімді қолдану тәсілдерін игеруге деген ұмтылысымен сипатталады); 3) шығармашылық (қызығушылық пен құбылыстардың мәні мен олардың өзара байланыстарына терең еніп қана қоймай, осы мақсат үшін жаңа жол табуға деген ұмтылыспен сипатталады).

Мен өз жұмысымда танымдық белсенділікті арттырудың келесі негізгі тәсілдерін қолданамын: 1) студенттердің мүдделеріне сүйену және сонымен бірге оқу мотивтерін қалыптастыру, олардың арасында танымдық қызығушылықтар, кәсіби бейімділіктер бірінші орынға шығады; 2) студенттерді проблемалық жағдайларды шешуге, проблемалық оқытуға, ғылыми және практикалық мәселелерді іздеу және шешу процесіне қосу; 3) дидактикалық ойындар мен пікірталастарды қолдану; 4) әңгімелесу, мысал, көрнекі көрсету сияқты оқыту әдістерін қолдану; 5) ұжымдық жұмыс түрлерін, студенттердің оқу-жаттығудағы өзара іс-қимылын ынталандыру.

Танымдық белсенділікті арттырудың бұл әдістері оқыту әдістерін қолдана отырып жүзеге асырылады. Мұғалімнің педагогикалық шеберлігінің көрсеткіші студенттердің белсенділік дәрежесі екеніне сенімдімін. Оқытуда белсенді

оқыту әдістерін қолдану керек деп санаймын, бұл студенттердің танымдық белсенділік деңгейін барынша арттырып, оларды мұқият оқуға жетелейді.

Бұл әдістер әр түрлі жағдайларда, олар әр түрлі формада болуы мүмкін, бірақ олардың барлығы студенттерді ұзақ мерзімді белсенділікке итермелейді және білім алушы жүйе мен студенттер арасында сенімді кері байланысты қамтамасыз етеді.

Танымдық белсенділікті арттыру бойынша жұмыстағы жетістік көбінесе оқытушы мен студенттер арасындағы қарым-қатынас сипатына байланысты деп санаймын. Егер бұл қатынастар өзара түсіністік пен құрметтің жағымды сипатына ие болса ғана, жасалған жұмыс оң нәтиже береді. [4, 41-б]

Әрине ізденіс нәтижесінде жүзеге асатын тиімді оқыту әдісі білім алушыларды алғырлыққа, байқампаздыққа, шығармашылыққа еңбекке, ең бастысы, ғылыми негізде ынтасын арттыруға мүмкіндік береді. Білім алушыларға саналы білім, сапалы тәрбие беруді жүзеге асыру үшін ұжымның әрбір мүшесі болып саналатын оқытушылар қауымы үнемі шығармашылық ізденісте, жаңа педагогикалық технологиялардың жетістіктерін пайдалана отырып, өздерінің кәсіби шеберлігін дамытуды кезек күттірмес мақсаты деп есептеуі керек.

Әдебиеттер тізімі:

1. Белсенді оқу мен оқытуда қолданылатын әдістер: әдістемелік құрал./құраст. С. Симбаева.– Нұр-Сұлтан: «Тұран-Астана» университетінің баспаханасы, - 2019.

2. Активные методы обучения: рекомендации по разработке и применению: учеб.-метод. пособие / Е. В. Зарукина, Н. А. Логинова, М. М. Новик. СПб.: СПбГИЭУ, 2010.

3. Бережнова Е.В. Основы учебно-исследовательской деятельности студентов: Учебник. – М.: Просвещение, 2006.

4. Джуринский А.Н. Развитие образования в современном мире: Учебное пособие. – М.: Дрофа, 2008.

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ҰЙЫМНЫҢ ҚАУІПСІЗ ДАМУ ОРТАСЫ

Мадиева А. Н.

«Таңшолтан» МБК КММ, Абай қаласы

Аннотация: бұл мақалада мектеп жасына дейінгі балаларды қауіпсіз мінез-құлыққа үйрету мәселесі қарастырылады. Қауіпсіздік саласындағы балалар білімін байыту үшін жұмыс тәжірибесі және мектеп жасына дейінгі балалармен жұмыс жасауда іс жүзінде қолданылатын әдістер ұсынылған.

Аннотация: в данной статье рассматривается проблема обучения детей дошкольного возраста безопасному поведению. С целью обогащения детских

познаний в области безопасности представлен опыт работы и практически применяемые методы в работе с детьми дошкольного возраста.

Мектепке дейінгі білім беру – бұл бала тәрбиесіндегі алғашқы қадам. Ата – аналар мектепке дейінгі жастағы баланың жеке басының кейінгі қалыптасуына әсер ететін маңызды кезең екенін түсіне бастайды. Басым бағыттардың бірі тәрбиеленушілердің балабақшада қауіпсіз болу жағдайларын қамтамасыз ету болып табылады. [1, б. 25]

Менің ойымша, білім беру процесінің барлық қатысушыларын біріктіретін үйлесімді жұмыс жүйесі ғана бұл мәселені шеше алады. Қазіргі өмір тіршілік қауіпсіздігін қамтамасыз ету қажеттілігін дәлелдеді, мектепке дейінгі ұйым қызметкерлерін, ата-аналар мен тәрбиеленушілерді қауіпсіз өмір салтына үйретуді және қауіпсіздік шараларын сақтауды талап етті. Білім беру процесінің барлық қатысушыларының: балалардың, ата - аналардың, мектепке дейінгі мекемедегі қызметкерлердің өмірін қауіпсіз ұйымдастыру міндеті басым болып табылады.

Қауіпсіздік саласындағы балалар білімін байыту үшін дамып келе жатқан затық-кеңістіктік ортаны ұйымдастыруға көп көңіл бөлінеді. Дидактикалық ойындар, түрлі плакаттар, кітаптар, ойыншықтар және басқа да әдістемелік материалдар. Жобалау жұмыстары жүргізілуде, шағын мұражайлар, виртуалды экскурсиялар, квест-ойындар құрылуда.

Интерактивті әдістерді белсенді қолданамын:

- * виртуалды экскурсиялар;
- * мультимедиялық құралдар;
- * интерактивті оқыту ойындары.

Балалар оқыту роликтерін, презентациялар мен мультфильмдерді үлкен қуанышпен қарайды, ойын оқыту іс-әрекеттері, проблемалық жағдайларды модельдеу және талдау жүргізіледі.

Мысалы, өрт қауіпсіздігінің алдын алу бойынша мен балалармен.

«Мамандық-өрт сөндіруші» тақырыбында әңгіме өткіздім. Балалармен бірге әрбір өрт-бұл үлкен бақытсыздық екенін анықтадық. Сондықтан өрт сөндірушілер әрқашан күндіз-түні күзетте болады. Олар өрт сөндірушілердің қиын, ауыр жұмысы туралы әңгімелесті, өрт сөндірушілердің жұмысында қажетті құралдарды атады, өрт сөндірушілердің арнайы жылу шағылыстырғыш матадан жасалған арнайы киімдері бар екенін білді. Біз апат - өрт болмас үшін не істеу керектігі туралы ережелер ойлап табылған суреттерді қарастырдық, және «Біз өрт сөндірушіміз» атты сюжеттік ойындарын ойнадық.

1 сурет «мамандық-өрт сөндіруші» тақырыбындағы әңгіме

Осы іс-шаралар барысында өрт сөндірушілердің мұндай ауыр жұмыс аз болуы үшін балалар мен ересектер өрт қауіпсіздігі ережелерін сақтау керек деген қорытындыға келдік.

Балалармен жұмыс жасағанда балаларда төтенше жағдайлардың қауіпті факторлары туралы түсінік қалыптастыруды ғана емес, сонымен қатар әртүрлі ерекше жағдайларда мінез-құлық дағдыларын тәрбиелеуді де қамтиды.

Терроризмге қарсы қауіпсіздік, балалардың психикалық және физикалық денсаулығының қауіпсіздігі, олардың балабақшадағы және одан тыс жерлердегі әл-ауқаты бағыты бойынша балалармен жұмыс, балаларда қауіпті және зиянды факторлар туралы идеяларды қалыптастыруды қамтиды.

Мен өз жұмысымда балалармен өмір қауіпсіздігі бойынша түрлі түсіндіру әңгімелерін өткіземін: «балалар алаңындағы қауіп», «мұқият бол», «бейтаныс адамдармен өзін қалай ұстау керек». Үлкен топтарда әртүрлі жағдайларды талқылау қызығушылықпен өтеді: қалыптасқан жағдайда өзін қалай ұстау керек екені. [2, б. 84]

Тәрбиешінің балалардың қауіпсіздігі бойынша жұмысында жетістікке ата-аналармен тығыз байланыссыз қол жеткізу мүмкін емес. Білім беру процесінің белсенді қатысушылары ата-аналар болып табылады, және балалардың қауіпсіз мінез-құлқының негіздерін қалыптастыру мәселелерінде ата-ана құзыреттілігін арттыру мақсатында, біз ақпараттық стендтерде көрнекі үгіт, ата-аналарға кеңес беру, буклеттер, жадынамалар, қабырға газеттерін шығару сияқты жұмыстың әртүрлі нысандарын, әдістері мен тәсілдерін пайдалана отырып, тұтас шаралар кешенін әзірледік. Қауіпсіздік мәселелері бойынша шағын жиналыстар, дөңгелек үстелдер өткіземіз. Топта «Бірге бақыттымыз» отбасылық клубы белсенді жұмыс істейді.

Осылайша, қолданыстағы заңнамаға сәйкес білім беру процесінің барлық қатысушыларының өмірі мен денсаулығын қамтамасыз ететін тәрбиеленушілердің білім алуының қауіпсіз жағдайларын жасауы бойынша жүйелі жұмыс жүргізіледі.

Тәрбиешінің жүйелі түрде жүргізетін баланың қауіпсіздігі бойынша жұмыс оң нәтиже береді деп сенеміз. Қауіпсіздікті қамтамасыз ету бойынша ата-аналарының тәрбиеленушілерінің арасында іс-шараларды өткізу бойынша жұмысты талдай отырып, балаларды қауіпсіздік ережелерімен таныстырудың әдістері мен тәсілдері туралы білім деңгейін арттырды деп қорытынды жасауға болады, қауіпсіздік ережелерін білудің негізі және әртүрлі төтенше жағдайларға сәйкес мінез-құлқын реттеу мүмкіндігі қалыптасты.

Әдебиеттер тізімі:

1. Гейл О. Г. Ойын әрекеті арқылы жас балаларда күнделікті өмірде қауіпсіз мінез - құлық негіздерін қалыптастыру -Жас ғалым., 2016 ж.

2. Авдеева Н. Н. Князева О. Л. Стеркина Р. Б. Қауіпсіздік: Мектеп жасына дейінгі балалардың өмір сүру қауіпсіздігінің негіздері бойынша оқу құралы.

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ МЕКЕМЕДЕГІ БАЛА ӨМІРІНІҢ ҚАУІПСІЗДІГІ

Мажимова Ә. Б.

Қарағанды қаласы, «Қарлығаш» бөбекжайы КМҚК

*Баланың у-шуына жетер дүниеде не бар?
Одан өткен сазды әуенді табу мүмкін бе?
(Бауыржан Момышұлы)*

Бүгінгі таңда қоғамды елең еткізіп, алаңдатып отырған өзекті мәселелердің бірі - баланың өмірінің қауіпсіздігі болып отыр. Себебі, бүгінгі таңда ата-аналар өз балаларының өмірін қиып жатқандығы. Осы мақалам арқылы ата-аналарға баланың өмірі ойыншық емес, ол-үлкен жауапкершілік екенін айқайлап тұрып айтқым келеді. Бала – біздің болашағымыз, ендеше болашағымыз жарқын болуы үшін әр балаға көзіміздің қарашығындай қарап, оларды қорғауымыз қажет.

Қазіргі заманда өмірге қауіп төндіретін жағдайға тап болу өте жиі кездеседі. Балаларды далада ойнауға немесе үйде өздерін қалдырғанда олармен еш жамандық болмайды және олардың өміріне ешқандай қауіп жоқ деп үміттенеміз. Өкінішке орай, бәрі біз ойлағандай бола бермейді.

Халқымыздың сан ғасырдан бергі даналығына құлақ ассақ: «Адамның бақыты-балада» деген екен. Кез келген адам өзі өмір бойы қуып жете алмайтын бақыт деген құдыреті сөздің өлшемі өмірінің жалғасы ұрпағымен келетініне мән бермеуі де мүмкін. Біреу бақытын байлықтан тапқысы келсе, екінші біреуі даңқ пен атақтан, мансап пен қызметтен іздестіреді. Мұның бәрі түсінген адамға қолдың кірі сияқты. Адамға нағыз бақытты - тәрбиелі ұрпағы ғана сыйлай алады. «Адам ұрпағымен мың жасайды» деген сөз тегін айтылмаса керек. Олай болса адам өмірінің мәні – өз ұрпағы. Шыр етіп сәби дүниеге

келген сәттен бастап ата-ана алдында нәзік те қиын, қыр-сыры мол үлкен қоғамдық міндет тұрады. Ол - бала тәрбиесі. Бала тәрбиесіндегі алғашқы ұстаз - ата-анасы. Отбасында мейірімділік, қамқорлық, махаббатпен өсіп жетіліп, бала 3 жасқа толғанда алғаш бөбекжай табалдырығын аттайды. Бөбекжайдағы бала өмірінің алғашқы күнінен бастап бала денсаулығының дұрыс жетіліп өсуін қамтамасыз ету, тәрбие беру, білім беру, бала өмірінің қауіпсіздігін сақтау сияқты міндеттерді тәрбиеші жүзеге асырады.

Бала бөбекжайға келген күннен бастап, біз тәрбиешілер баланың өміріне жауаптымыз, баланың қауіпсіздігін бірінші орынға қоямыз. Осы орайда «Мектепке дейінгі ұйымдарға және сәбилер үйлеріне қойылатын санитариялық-эпидемиологиялық талаптар» санитариялық қағидаларын бекіту туралы Қазақстан Республикасының Заңын басшылыққа ала отырып, топтағы сақтық шаралары, бөбекжайдағы алғашқы медициналық көмек, төтенше жағдайлар кезінде бөбекжайдағы қауіпсіздік ережелері, жолда жүру ережелері, өрт қауіпсіздігі ережелерімен ұдайы таныстырып, жұмыстар жүргізіп отырамыз.

Бөбекжайдың басты талабы - тәрбие жұмысына қатысы жоқ бөтен адамдарды топқа және бөбекжай ішіне кіруге қатаң тыйым салынады. Тәрбиешінің жұмыс орны, оның үстелі әрдайым тәртіппен сақталуы керек. Өткір заттарды (инелер, қайшылар, ермексазға арналған пышақтар және т.б.) көзге көрінбейтін, бала қолы жетпейтін жерде сақтау, сондай-ақ, тәрбиеші киімінде түйреуіштер мен инелер болмауы қадағаланады. Оқытушыға, 16 жасқа толмаған баланы және туыстарына беруге қатаң тыйым салынады. Сонымен қатар мас күйінде келген ата-аналарға баланы бермеу де қатаң қаралады.

Баланың қауіпсіздігін сақтау үшін балабақшада білікті медбике орналасқан мед пункт әрқашан жұмыс жасап тұрады. Оның міндетіне суықтың алдын-алу және әртүрлі аурулардың, инфекциялардың алдын алу шаралары кіреді. Медбике күні бойы балабақшада болуы керек. Кейде бала шұғыл медициналық көмекке мұқтаж болған жағдайда жедел жәрдем келгенге дейін алғашқы медициналық көмек көрсетеді. Төтенше жағдай кезінде әрбір тәрбиешінің бастапқы міндеті - өз топтарының балаларын құтқару, содан кейін басшылыққа немесе бастықтың орынбасарына балалардың амандығы туралы есеп беруі қажет. Бұл апат - өрт, табиғи апат болуы мүмкін. Барлық нұсқауларды нақты әрі дұрыс орындау өте маңызды рөл атқарады. Әрбір тәрбиеші баланың өмірі мен денсаулығына үлкен жауапкершілік жүктейтінін түсінуі керек. Қауіпсіздікті және денсаулықты сақтау ережелерін бұзғаны үшін кінәлі адамдар тәртіптік жазаға ғана емес, әкімшілік айыппұлдар мен қылмыстық жазаларға да тартылатынын естен шығармау қажет.

Біз балалармен жолда жүру ережелері, өрт қауіпсіздігі туралы тәрбие беру шарасының жоспарын жасап, жұмыстар жүргіземіз. Бөбекжайда «Өрт қауіпсіздігі ережелері» назар аударуды қажет ететін басты тақырыптардың бірі болып табылады. Балалардың өмірін мүмкіндігінше көп қорғау үшін, осы мекеменің барлық қызметкерлері өрт сөндіру жөніндегі нұсқаулықты тыңдап, қажет болған жағдайда өртке қарсы және өрт сөндіру әдістерінен өту керек. Мысал кетіретін болсам, «Өрт қауіпсіздігі» бойынша: «Өрт қауіпсіздігіне»

арнап бұрыш жасалды, бұрышта ақпараттар, суреттер, өрт сөндіру көлігі, құралдары орналастырылды. «Өрт сөндіру құралдары», «Өрттен сақтан, абай бол!», «От досымыз, от жауымыз», «Абай бол, отқа жолама!», «Кішкентай сіріңкеден үлкен өрт», «Электр қауіпсіздігі», «Өрт тілсіз жау», «Табиғатты аяла» » атты күннің екінші жартысында ұйымдастырылаған оқу қызметтерін өткізіп, әңгіме жүргізілді. Әңгімелесу барысында өрт сөндіру құралдарымен таныстыра отырып, өрт тілсіз жау, оның адам өміріне өте қауіпті екендігін естен шығармау туралы айтылды. «Өрт сөндіруші еңбегімен таныстыру» викториналық ойыны, «Мамандығым-мақтанышым», «Жақсы мен жаман» дидактикалық ойыны, «Өрт сөндіруші келгенше қарап тұрмай сақтан» қимыл-қозғалыс ойындарын ойнатып, балалардың түсініктері мен қызығушылықтарын арттыру көзделіп отыр. Сондай-ақ, алдағы уақытта «Өрт сөндіруші көлігі» тақырыбында сурет салғызып, «Жарақаттан сақтанайық» атты жарақат алған жағдайда көрсетілетін алғашқы көмек көрсету, «Су-өмірдің жалғасы», «Сіріңке ойыншық емес!» тақырыптарына видео-ролик көрсетіп, бастысы балаларға қарапайым тілмен үйрету немесе ойын арқылы қажетті білімді меңгерту жоспарланып отыр. Өкінішке орай, статистика балалардың кесірінен болатын өрттер, балалар өлімі орын алып жатқанын көрсетуде. Балаларға өрт қауіпсіздігі жайында балалық шақтан бастап өрт қауіпсіздігі ережелеріне үйрету керек.

«Жолда жүру ережелері» бойынша: «Жол белгілері!» атты жылжымалы папка жасап, «Жолда жүру ережелері» туралы жолдағы, көшедегі қауіпсіздік ережесімен балаларды таныстырдым. Алдағы уақыттарда «Көшелерде қауіпсіз жүру үшін саған бағдаршаммен дос болу керек», «Жол тәртібін білейік, аман-есен жүрейік», «Жолда жүру ережесі», «Жаяу жүргіншілер мектебі» сынды ұйымдастырылған оқу қызметтері, әңгімелесу, «Жол белгілері елінде» танымдық видео-ролик, «Бағдаршам біздің досымыз», «Біздің қаланың көліктері» тақырыптарына сурет салып, сурет көрмесін өткізу жоспарлануда. Сонымен қатар, «Жасыл, қызыл, сары», «Абайла, мен көшеде келемін!» таза ауадағы ойын-сауықтар, «Көңілді трамвай», «Жол қиылысы» сюжеттік-рөлдік ойындары, «Бағдаршам» интеллектуалдық ойыны, «Жол белгілері» үстел үсті ойыны, «Самокат, велосипед» қимылды ойыны және «Әкем, анам және мен!» атты ата-аналармен спорттық ойындар жарыс түрінде өткізу көзделіп отыр. Жоғарыда аталған тақырыптар бойынша балаларды жолда жүру ережесімен таныстырып, жол қауіпсіздігін, өз өмірлерін сақтай білуге үйрету. Жол белгілерін айыры білуге, жол ережесін білудің маңызды екенін түсіндіру аса маңызды.

Қорытындылай келе, балалардың қауіпсіздігі туралы сөз қозғағанда, олардың тек бөбекжай мекемелеріндегі жүріс-тұрысы, іс-әрекеті ғана қадағаланбайды. Сондай-ақ отбасында, көшеде, көпшілік орындардағы тәртібі де бақылауда болуы керек. Әр баланың қауіпсіздігіне оның заңды өкілі, яғни ата-анасы тікелей жауапты. Біз қашан да «Бала өмірі бәрінен қымбат» деген қағиданы ұстанамыз. Сондықтан біздің бөбекжай ұжымы балалардың қауіпсіздігін қамтамасыз етуді үнемі басты назарда ұстайды.

Әдебиеттер тізімі:

1. «Мектепке дейінгі ұйымдарға және сәбилер үйлеріне қойылатын санитариялық-эпидемиологиялық талаптар" санитариялық қағидаларын бекіту туралы Қазақстан Республикасының Заңы
2. «Қанатты сөз-қазына», Кеңес Оразбекұлы
3. «Бала мен балабақша» журналы, №4, 2019 жыл

КАК ПРИМЕНЕНИЕ УПРАЖНЕНИЙ ДЛЯ РАЗВИТИЯ ПАМЯТИ И ВНИМАНИЯ БУДЕТ СПОСОБСТВОВАТЬ УЛУЧШЕНИЮ КАЧЕСТВА ОБУЧЕНИЯ И КОНЦЕНТРАЦИИ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ В 6 КЛАССЕ?

Майкотова Н. Ж.

*учитель русского языка и литературы
КГУ «ОШ им. К. Шайменова»
Нулинского района Карагандинской области*

Аннотация. Бұл мақалада оқушылардың есте сақтау қабілетін, зейінін және оны жаттықтыратын жаттығуларды қолдану арқылы білім беру ортасын жақсарту жолдары қарастырылады. Бұл оқу сапасын арттыруға және оқушылардың сабаққа зейінін шоғырландыруға ықпал етеді.

В данной статье рассматриваются способы улучшения образовательной среды через применение упражнений, тренирующих память, концентрацию и внимание учащихся, которые будут способствовать повышению качества обучения и концентрации внимания учащихся на уроке.

При планировании уроков учитель всегда представляет, что он пройдёт по плану без каких-либо особых помех, что все обучающиеся усвоят материал урока. Но в любом классе есть один-два учащихся, которые, из-за слабой памяти и концентрации, невнимательности, не усвоили материал и могут отвлекать остальных учащихся от процесса обучения своими расспросами или просто разговором, не касающимся темы урока. Особенно часто это может проявляться у учащихся младшего школьного возраста и при переходе в средние классы. Так как учащимся 6 класса по 11 лет, они находятся на стыке перехода из одного школьного возраста в другой. В этом возрасте продолжается развитие нервной системы, мыслительной деятельности. Особенно заметным в этом возрасте становится рост сознания и самосознания школьников, что представляет собой существенное расширение и углубление знаний о себе, о людях, об окружающем мире. Развитие самосознания школьников находит своё выражение в изменении мотивации основных видов деятельности: учения, обучения, труда. Прежде «детские» мотивы, характерные

для младшего школьного возраста, теряют свою побудительную силу. На месте их возникают и закрепляются новые, «взрослые» мотивы, приводящие к переосмыслению содержания, целей и задач деятельности. Те виды деятельности, которые прежде выполняли ведущую роль, например, игра, начинают себя изживать и отодвигаться на второй план. Возникают новые виды деятельности, меняется иерархия старых, начинается новая стадия психического развития. (Мухина 2006 — Источник: <https://alluz.ru/documentation-forms-of-documents/voznastnye-osobennosti-uchashchih-srednii-shkolnyi-voznast>)

Вследствие появления в школе многих новых учебных предметов значительно увеличивается количество информации, которую должен запомнить учащийся, в том числе механически. У подростка возникают проблемы с памятью, жалобы на плохую память в этом возрасте встречаются значительно чаще, чем у младших школьников. (Немов 2011 - Источник: <https://alluz.ru/documentation-forms-of-documents/voznastnye-osobennosti-uchashchih-srednii-shkolnyi-voznast>)

У учащихся 6 класса ОШ им. К. Шайменова возникли проблемы с их включением в активный процесс обучения из-за их частой отвлекаемости от урока на посторонние дела и движения. Поэтому было принято решение провести исследование, целью которого было выяснить, как применение упражнений для развития памяти и внимания будет способствовать повышению качества обучаемости учащихся 6 класса. Перед проведением исследования в данном классе были проведены анкетирование, опрос, наблюдение. Анкетирование и опрос были проведены с целью изучения затруднений и пожеланий при обучении. Наблюдение проводилось с целью изучения: способностей включаться в работу, умения перерабатывать и воспроизводить информацию урока, концентрации, внимательности.

Для работы с учащимися при проведении уроков русского языка и литературы использовались упражнения, тренирующие память, концентрацию и внимание. При проведении данных упражнений в 6 классе учащиеся испытывали сначала затруднения, но им было очень интересно выполнять упражнения между заданиями по теме урока. Применение данных упражнений позволило повысить устойчивое внимание и память, которые так необходимы при изучении ими новой информации на уроках.

Упражнение 1 — «Разноцветный текст». Учащимся предлагается текст, состоящий из перечня цветов, но слова не соответствуют действительности. Задача учащихся заключается в том, чтобы называть вслух цвет, которым написаны слова. Как только учащиеся читают до конца, задание стоит повторить, но уже с конца списка. По началу данное упражнение будет даваться с трудом. Затруднения возникают по причине того, что за восприятие текста и цвета отвечают разные полушария головного мозга. Польза упражнения для ума: помогает сформировать новые связи между полушариями, улучшает концентрацию и внимательность.

Упражнение 2 — Таблица Шульте. Найдите число 19. Сконцентрируйте на нем свое внимание на некоторое время. После этого не отрывая от нее взгляд, начинать находить числа от 1 по возрастающей. Для регулярного выполнения этого упражнения для развития ума, рекомендуется самостоятельно рисовать таблицу, а числа ставить в любом порядке. Польза упражнения для ума и памяти: повышает вашу скорость восприятия поступающей информации, и ее обработки. Также оно способствует развитию периферийного зрения. (Упражнения для развития памяти. Источник: <https://surovkafit.ru/neurology/kak-trenirovat-pamyat-rebenku-effektivnye-metody>)

Упражнение 3 — Знаки пальцами. Сложите пальцы на правой руке в знак «лайк», на левой — «ровная ладонь». Задача заключается в том, чтобы одновременно менять положение пальцев на обеих руках. То есть на правой был «лайк» — стал «ровной ладонью», на левой — был «ровной ладонью» — стал «лайк». Повторяйте упражнение 10 – 15 раз. Чтобы немного облегчить ситуацию, начинайте выполнять упражнение не спеша, постепенно ускоряясь. Польза упражнения для ума: включает одновременное взаимодействие правого и левого полушария, повышает способность быстро переключаться с одной задачи на другую, а также тренирует внимательность. Также есть аналогичные упражнения («Кролик - пистолет», «Аплодисменты пальцами», «Лабиринт пальцами», «Ухо - нос»), которые можно усложнять, добавляя хлопки, скороговорки, проговаривания на определённую тему.

Упражнение 4 — «Синхронное письмо». Это упражнение по своему принципу схоже с предыдущим. Нужно взять 2 листа бумаги и 2 карандаша (или 2 ручки). Обеими руками одновременно рисовать различные фигуры. Можно писать слова, но чтобы они были одинаковы по количеству символов. Польза упражнения для ума: помогает справляться с решением сразу нескольких задач, стимулирует одновременную работу правого и левого полушария. Для получения быстрого и положительного эффекта уделяйте представленным упражнениям для ума и памяти 20 – 30 мин 2 – 3 раза в день. Выполнять их стоит до тех пор, пока они не дойдут до автоматического исполнения. Как только они стали даваться с легкостью, переходить к другим задачкам. (Источник: <https://surovkafit.ru/neurology/kak-trenirovat-pamyat-rebenku-effektivnye-metody>)

Упражнение 5 — «Ксерокс». Учащимся предлагается посмотреть на подготовленную к уроку наглядность (это может быть портрет писателя, картина художника, иллюстрация к произведениям и т.п.), внимательно рассмотреть его, не упуская никаких деталей. Затем, убрав наглядность, предложить детям расслабиться, представить себе эту наглядность и записать элементы, которые можно выделить в ней. Учащимся нужно постараться держать у себя в мозгу картинку как можно дольше. Когда их внимание начнёт ослабевать, показать им наглядность и сравнить, с созданной в их воображении.

Упражнение 6 - "Упражнение Мюнстерберга", представляющее собой текст без пробелов, где среди хаотично расположенных букв, встречаются

слова. Задача тренирующегося - найти эти слова в наиболее короткий срок. Найденные слова подчеркиваются и в конце сравниваются с общим количеством слов, которые были включены в текст. Если в тексте "спрятано" около 20 слов, то на выполнение задания отводится время не более 2 минут.

Упражнение 7 – «Методика 10 слов» способствует развитию не только внимания, но и краткосрочной памяти. Учащимся зачитывается 10 совершенно не связанных по смыслу между собой слов. Хорошим результатом считается, если удалось назвать более 8 слов, расставив их в покоем с первоначальным порядке.

Для запоминания понятий, терминов можно использовать метод «Цифровые локации», заключающийся в ассоциативном сравнении цифр с образами. Цифрам от 1 до 20 соответствуют определённые образы: 1-карандаш, 2-лебедь, 3-змея, 4-джип, 5-рука, 6-замок, 7-нос, 8-бинокль, 9-воздушный шар, 10-тарелка, 11-китайские палочки, 12-часы, 13-чёрная кошка, 14-стул, 15-доллар, 16-вертолёт, 17-ключка, 18-снеговик, 19-крюк, 20-чайник. Для того, чтобы запомнить новые понятия, чаще всего они абстрактные, нужно преобразовать их в конкретный образ (по ассоциации), соединить их с цифровой локацией, представить их в мыслях очень ярко и красочно, в большом размере. Данная техника поможет запоминать и воспроизводить нужную информацию.

Проведённое исследование в действии позволило увидеть возможности обучающихся, их умение адаптироваться к новым знаниям, способности их памяти, концентрации и внимательности. По сравнению с началом исследования показатели учащихся улучшились на 2-3%. В дальнейшем планируется проведение совместного исследования уроков казахского, русского языков и математики в 6 классе.

Литература

1. Гиппенрейтер, Ю.Б. Психология внимания. Москва: АСТ, 2008
2. Иванов, М. М. Техника эффективного запоминания. Москва: Смысл, 2002
3. Мухина 2006 — Источник: <https://alluz.ru/documentation-forms-of-documents/vozzrastnye-osobennosti-uchashchihsya-srednii-shkolnyi-vozzrast>
4. Немов 2011 - Источник: <https://alluz.ru/documentation-forms-of-documents/vozzrastnye-osobennosti-uchashchihsya-srednii-shkolnyi-vozzrast>
5. <https://surovkafit.ru/neurology/kak-trenirovat-pamyat-rebenku-effektivnye-metody>

ЖАСӨСПІМДЕРДІҢ ҚҰҚЫҚТЫҚ МӘДЕНИЕТІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ЖОЛДАРЫ МЕН КӘСІПТІК БАҒДАР БЕРУ

Максутбаева Карлыгаш Бекеновна

Қостанай облысы, Амангелді ауданы, «Амангелді ауданы әкімдігі білім бөлімінің «Ы.Алтынсарин атындағы жалпы білім беретін мектебі» КММ

Жастарды қоғамдық пайдалы тәртіпке, кәсіпті дұрыс таңдауға, құқықтық санаға негізделген әлеуметтік белсенділікке жетуін қамтамасыз ету мемлекеттік бағдарламалардың басты мақсаты. Құқықтық мәдениетті қалыптастыру бірінші заңның басты талабы болса, кәсіптік бағыт- бағдар беру оқушылардың болашақта өз орнын тауып, жанына жақын мамандықты немесе кәсіпті меңгеруде мектеп қабырғасында ұстаздарынан және ата- аналарының қолдауымен тұлға болып қалыптасуының орны ерекше. Мектеп оқушыларының құқықтық мәдениеті мен кәсіптік бағыт- бағдар берудің табысты жүруі оның жалпы мәдениетінің даму деңгейі мен осыған сәйкес білім беру ұйымдарында оларға өзін- өзі танытуға және шығармашылығына мүмкіндік беретін, құқықтық кеңістіктің және кәсіптік білімнің болуымен тікелей байланысты.

Основной целью государственных программ является обеспечение достижения молодежью общественно полезного поведения, правильного выбора профессии, социальной активности, основанной на правосознании. Если формирование правовой культуры является основным требованием первого закона, то профессиональная ориентация - это особое место, где учащиеся могут найти свое место в будущем и освоить профессию или близкую им специальность при поддержке своих учителей и родителей. Успешное прохождение правовой культуры и профессиональной ориентации школьников напрямую связано с уровнем развития их общей культуры и, соответственно, наличием правового пространства и профессиональных знаний в образовательных организациях, позволяющих им самовыражаться и заниматься творчеством.

Қазақстан Республикасының әрбір азаматы бойына құқықтық құндылықтарды сіңіріп, құқықтық сананы қалыптастырумен бағаланады. Қоғам үшін ең қымбат қазына – ол адам, адамның бостандығы мен өмірі. Бүгінгі жастар осы қымбат қазынаны бағалай білуі тиіс. Сол себепті құқықтық мәдениетті қалыптастыру тәрбиенің негізгі мақсаты. Оқушы кезеңінен мемлекет заңдары мен қоғамда өмір сүру ережелерін құрметтеуге, қоғам заңдылықтарын бұзуға төзбеушілікке, қоғамдық тәртіпті сақтауға тәрбиелеу- құқықтық тәрбиенің негізгі мақсаты. Осы сапалар болашақ қоғам азаматының құқықтық мәдениетінің мәнін құрайды.

Құқықтық тәрбиелеу үдерісінде көптеген мәселелер кешені қамтылды. Олар жайында 1995 жылғы 21 маусымдағы Қазақстан Республикасы Президентінің № 2347 «Қазақстан Республикасында жалпылай құқықтық білім беру шараларын ұйымдастыру туралы» Қаулысында құқықтық білім берудің бағдарламалары мен міндеттері ретінде көрініс алған. Құқықтық тәрбиелеудегі қамтылған мәселелер кешеніне: жеке тұлғаның құқықтық мәдениеті мен санасын қалыптастыру; саналы құқықтық білім беру; құқық бұзушылықтың алдын алу шараларын жатқызуға болады. А.С.Макаренконың пікірі бойынша: «Білім беру мен тәрбиелеу үдерістері өзара тығыз байланысты: білім беру

үдерісі- тәрбиеленуші, ал тәрбие үдерісі- білім беруші болып табылады», - дейді.

Қазақстан Республикасы Конституциясының 1- бабында «Біздің Республика өзін демократиялық, зайырлы, құқықтық және әлеуметтік мемлекет ретінде орнықтырады: оның ең қымбат қазынасы- адам және адамның өмірі, құқықтары мен бостандықтары (1бап)» деп бекітілген. Өркениет пен мәдениеттің маңызды құбылысы ретінде құқық мемлекетінің жағымсыз іс-әрекеттеріне заңды түрде тосқауыл қоя отырып, адамның табиғи тарихи еркіндігі мен бостандығының жанашыры, гаранты рөлін атқарып отырады. Жасөспірімдік кезең- балалық шақтан ересекке өтетін, үнемі қиын, дағдарыстық, қақтығыстық деп сипатталатын адам онтогенезінің күрделі кезеңі. Жасөспірімдердің психикасы жас балалардың да, ересектердің де психикасынан өзгеше. Олар үшін импульсивтік, жоғары әсерленгіштік тән, олар қызбалыққа тез түседі, көңіл –күйі тұрақсыз, өз- өзіне сенімсіздік, өз әрекетінің дұрыстығына жиі күмәндану тән екендігі белгілі. Бұл сияқты құбылмалы психологиялық қасиеттер- жасөспірімдердің қылмыстық жолға оңай түсуіне себепші болады.Бұл кезеңде бұрын қалыптасқан психологиялық құрылымдардың қайта құрылуы ғана жүріп қоймай, сонымен бірге жаңа білімдер қалыптасып, саналы көзқарастар мен әлеуметтік ішкі ыңғайланудың қалыптасуының жалпы бағыттылығы өседі.

Онтогенездегі жасөспірімдік кезең бұл балалық шақтан ересекке өтудегі дамудың қарама- қайшылықтың тенденциясымен ерекшеленеді. Бұл күрделі кезең, бала дамуындағы жеке даралық қалыптасудың дисгармониялық ертеректе қалыптасқан қызығушылықтар жүйесінің бұзылуы ересектерге деген қарсылық сипатындағы мінез- құлық сияқты негативті көріністерде өтеді. Екіншіден, жасөспірімдік кезең түрліше жағымды факторларға байланысты ерекшелінеді, балада дербестік сезімі өседі, басқа балаларға, ересектерге деген қатынасы біршама көпжақты және мазмұндырақ бола түседі, оның іс- әрекет сферасы сапалы өзгерістерге ұласып, барынша кеңейе түседі. Жасөспірімде өзіне және басқаға деген жауапкершілігі дамиды. Бұл кезең де тұлға қалыптасуының дағдарысты кезеңдерінің бірі.

Құқықтық тәрбие сан қырлы күрделі процесс, бұл жалпы және арнаулы шаралардың тұтас бір жүйесін қамтиды. Жастарды қоғамдық пайдалы тәртіпке, кәсіпті дұрыс таңдауға, құқықтық санаға негізделген әлеуметтік белсенділікке жетуін қамтамасыз ету мемлекеттік бағдарламалардың басты мақсаты болуы тиіс.

Жастық шақтың басты белгісі- адамның жаны мен тәнінің сапалық, сандық жағынан елеулі өзгерістерге түсуінде. Осы жаста адамның қоғамдық белсенділігі артады, сана- сезімі өседі, психикасы шыңдалып, нығая түседі. Ол қоғамнан өз орнын табуға тырсады, өзін қоршаған ортаға сын көзбен қарай бастайды. Бұл жастағыларда өзін- өзі бағалауға ынталануы, рухани өмірге қызығуы, қоғам мен жеке бас тұрғысындағы ойлар адамгершілік идеялар кемеліне келе бастайды. Осы кезде мұның өзі адамның күшті, епті, ширақ,

оңтайлы болып өсуіне және оның түрлі әдіс- тәсілдері, арнаулы құқықтық ережелерді бұзбай, кедергілерді жеңіп үйренуімен де тығыз байланысты.

Оқушылардың құқықтық мәдениетін қалыптастыру дегеніміз- олардың жас ерекшеліктеріне сәйкес, құқықтық мәдениет элементтерін қоғамдағы шынайы құбылыс ретінде қабылдатуды мақсат ететін, арнайы ұйымдастырылған педагогикалық әрекет болса, кәсіптік бағдар- оқушының болашақта жетістікке жетіп, Жаңа Қазақстанды құруда және өз ісінің шебері атануына ықпал ететін мектеп ұстаздары жетілдіретін басты қабілеті. Балаға мамандық таңдауға көмектесу үшін жасалатын шаралар жинақтығын кәсіптік бағыт- бағдар беру деп атаймыз. Балаға кәсіптік бағыт – бағдар беруде мұғаліммен қатар ата-ананың орны ерекше. Сондықтан баладан кім болғың келеді, ойында жүрген мамандықтың қайсысы сұранысқа ие, солардың тізімін жаса, тізімдегі мамандықтарды не байланыстырады, балаға қай салада жұмыс жасаған ұнайды, баланың қабілеті қай жағынан жоғары, таңдаған кәсібінің ел экономикасына тигізер пайдасы қандай деген сауалдар арқылы мамандық таңдау емес, дұрыс кәсіптік бағыт- бағдар беру екенін ұмытпауымыз керек.

Мектеп оқушыларының құқықтық мәдениеті мен кәсіптік бағыт- бағдар берудің табысты жүруі оның жалпы мәдениетінің даму деңгейі мен осыған сәйкес білім беру ұйымдарында оларға өзін- өзі танытуға және шығармашылығына мүмкіндік беретін, құқықтық кеңістіктің және кәсіптік білімнің болуымен тікелей байланысты. Оқушылардың бойында құқықтық мәдениет пен кәсіптік бағыт- бағдар берудің жолында сыпыпшілік сынып сағаттары, тәрбие сағаттары, жоғары сынып оқушыларының арнайы кәсіп және мамандық иелерімен кездесу кеші, дөңгелек стол, семинар, пікір алмасу, кәсіп иелерінің жұмыс орнын көріп, қызығушылықтарын арттыру мақсатында саяхат сабақтар ұйымдастырылып тұрады. Жастарға құқықтық тәрбие мен кәсіптік бағыт- бағдар беру, қоғамдық қарым- қатынастағы заңдық және әлеуметтік мәселелердің саяси мәнін жан- жақты, әрі терең түсінуіне негіз жасайды. Бұл оқушылардың көзін жеткізуге сендіруді көздейтін мақсатты қызмет. Мектеп оқушыларының түрлі қызығушылықтарын қанағаттандыру мақсатында «Дублер күні», «Мектеп инспекторы» патрульдік қызмет, «Алғашқы медициналық көмек көрсету» т.б мамандықтарға баулитын қосымша білім беріледі. Оқушылардың кәсіптік бағыт- бағдар алудың нәтижесінде шығармашылық қабілеттері артып, түрлі қолөнер бұйымдарын, ағаш технологиясының қыр- сырын меңгеріп, құрал- жабдықтар жасап, оны көпшіліктің назарына ұсыну оларды шабыттандырады. Оқушылар «құқықтық мәдениет», «кәсіптік бағыт – бағдар беру» ұғымына сөздік және бейнелік талдау жасап өз ой – пікірлерін айтты. Бір- біріне сұрақтар қойып талқылап, мысалдар келтіріп, өмірмен байланыстырып, суреттеп, өз ойларымен сипаттады. Біз сабақта белсенді әдістерді тиімді қолдану арқылы балалардың ой- өрісін дамытуға ықпал ете аламыз.

Әлемнің алпауыт елдерімен иық тіресіп дамып келе жатқан Жаңа Қазақстанның болашақ жеткіншерінің өмірден өз орнын тауып, түрлі кәсіп пен

мамандықты меңгерген, функционалдық сауаттылығы жоғары тұлға тәрбиелеу ХХІ ғасыр мұғалімінің басты талабы.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. «Қазақстан Республикасында жалпылай құқықтық білім беру шараларын ұйымдастыру туралы» Қаулысында құқықтық білім берудің бағдарламасы, 1995 жылға 21 маусым.

2. Бержанова Ж.З. Сынытан тыс тәрбие жұмыстары негізінде оқушылардың құқықтық мәдениетін қалыптастыру магистрлік диссертациясының рефераты. Қызылорда, 2012ж.

3. Тұрғанбаева Б.Ш. Жеткіншектерге құқықтық тәрбие берудің педагогикалық шарттары.- Алматы:2010ж.

ФОРМИРОВАНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ОРИЕНТАЦИИ У МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ.

Малёванная Е.Р.

КГУ «Общеобразовательная школа им.К.Шайменова»

Аннотация: в статье рассказывается о приёмах формирования профессиональной ориентации и как важно начинать её уже в младшем школьном возрасте. Статья адресована учителям, родителям.

Аннотация: мақалада кәсіптік бағдар беруді қалыптастыру әдістері және оны бастауыш мектеп жасынан бастаудың қаншалықты маңызды екендігі туралы айтылады. Мақала мұғалімдерге, ата-аналарға арналған.

В какой-то момент любой человек стоит перед выбором профессии. Чем раньше он находит своё место в жизни, тем успешнее становится его профессиональная деятельность. Современный мир стремительно развивается и движется вперёд, порождая новые профессии. Поэтому раннее знакомство с ними и другими специальностями не только расширяет общий кругозор школьников, но и появляется проявление интереса, склонность к конкретному виду деятельности: изобразительной, музыкальной, в сфере услуг. Выражается расширением и углублением знаний о профессиях и различных сферах деятельности. Из этого следует, что целесообразно начинать профориентационную работу с младшего школьного возраста и она будет подготовительным этапом. Цель этого этапа формирование у детей младшего школьного возраста любви и добросовестного отношения к труду, понимания роли труда в жизни человека и общества, ознакомление с профессиями, развитие интереса к миру профессий, в том числе профессиональной деятельности родителей и ближайшего окружения, формирование интереса к познанию и миру труда.

В процессе профориентационной работы решаются следующие задачи:

- Расширить интересы и способности детей в учебном процессе через организацию разнообразной досуговой и исследовательской деятельности.

- Расширить представления о роли труда в жизни людей, о мире профессий и предоставление возможности учащимся представить себя в той или иной профессии.

- Выявлять общие направления в развитии способностей ребенка в совместной деятельности с родителями и педагогами.

- Развивать творческие способности детей в процессе знакомства с профессиями.

Формировать профессиональную ориентацию у младших школьников мы начинаем с 1 класса. Сначала знакомимся с различными профессиями, затем продолжаем работу в последующих классах на уроках математики, русского языка, чтения, познания мира. На уроках математики проводятся короткие беседы о профессии, когда дети делают анализ задачи, а также демонстрации роли и важности этой профессии в жизни людей. Большая возможность проводить профориентационную работу на уроках познания мира. Например, проводятся "минуты гидрометеоцентра", во время которых каждый из детей может попробовать сыграть роль синоптика. Или "журналистское расследование", где учащиеся выступают в роли журналистов, подготавливая сообщение на тему урока. Или экологи. На уроках трудового обучения знакомятся с различными профессиями: строитель, плотник, инженер, портной, модельер, кулинарный специалист, повар, официант. Выполняют различные проекты, связанные с ценностями профессий. Классные часы направлены на знакомство с разными профессиями: «Мир профессий», «Кем быть», «Профессии моих родителей». Так же можно обсудить видеофрагмент, мультфильм, связанный по теме. Организация экскурсий на объекты, способствует расширению и углублению знаний о профессии. Во время экскурсий учащиеся знакомятся с различными видами профессий на практике. Так же экскурсии могут быть организованы в библиотеку для знакомства с профессией библиотекаря. Поездки учащихся на предприятия, магазины, фермы, заводы, музеи. Очень эффективны беседы с приглашенными специалистами.

Обычно приглашаем родителей, ветеранов труда, передовиков производства, которые могут вдохновить, увлечь учеников рассказами о своей любимой работе. Применяем рисуночные методики. Для того чтобы узнать, насколько учащиеся усвоили основные элементы профессии, просим нарисовать, как они себе представляют человека, выполняющего эту работу. Особенно рисуночные методики уместны для учеников 1–2-х классов, у которых недостаточно развита письменная речь. Для знакомства детей с профессией повара используем: бумагу формата А4, цветные карандаши, раздаточный материал «Орудия труда повара», «Кроссворд», карточки для игры «Дорисуй», форма одежды повара.

Ранняя профориентационная работа имеет большое значение для будущего детей. Чем раньше учащиеся определяться в выборе профессии, тем плодотворнее, творчески и успешнее они будут выполнять свою профессиональную деятельность и без особого труда подниматься по карьерной лестнице.

Список использованной литературы

1. Профориентационная работа в учреждениях образования: справ. пособие / и др. – Минск: , 2010. – 166 с.

2. Профессиональный ориентир: учеб. метод. пособие для классных руководителей / сост. , , . – Минск: Современное слово, 2009. – (Библиотека учителя).

3. <https://infourok.ru/soobschenie-na-temusistema-rab...>

4. <https://www.prodlenka.org/metodicheskie-razrabotki...>

<https://SchoolFiles.net/177>

МЕКТЕПТЕГІ КӘСІПТІК БАҒДАРЛАУ

Мамыхова Гульмира Есентаевна

Қарағанды , «№23ЖББМ»КММ

Андатпа: Бұл мақалада жоғары сынып оқушыларының болашақ мансабын қалыптастыру жолындағы мектептің кәсіптік бағдарлау жұмысының ролі туралы жазылған. Мамандық туралы жеткіліксіз білу — мамандық таңдауда кездейсоқтыққа әкеліп соқтырады. Мамандық таңдауда қателесу сайып келгенде, таңдаған мамандығын жек көріп, жұмыс орнын жиі өзгертуге себепші болады. Осындай сәтсіздікке жол бермес үшін, жастар болашақта жақсы білікті маман болу үшін, еліне, жеріне пайдалы қызмет ету үшін, өзінің сүйікті қызметімен айналысу үшін, мектеп қабырғасында оқып жүріп мамандық таңдай білуі керек. Бұл жолда мектептегі кәсіптік бағдарлау жұмысының міндеттері және көмегі туралы айтылған.

Аннотация: В данной статье рассказывается о роли школьной профориентационной работы на пути формирования будущей карьеры старшеклассников. Недостаточное знание профессии - приводит к случайности в выборе профессии. Ошибиться в выборе профессии в конечном итоге приведет к тому, что вы будете ненавидеть выбранную профессию и часто менять место работы. Для того, чтобы не допустить такого успеха, молодежь должна уметь выбирать профессию, обучаясь в школе, чтобы в будущем стать хорошим квалифицированным специалистом, с пользой служить своей стране, своей земле, заниматься любимым делом. На этом пути речь идет о задачах и помощи в профориентационной работе в школе. В статье показана важность профориентации в образовательном учреждении, а также автором отдельно рассмотрены методы и направления профориентационной работы. И в статье

говорится, что суть профориентации заключается в том, чтобы помочь ученику изначально сделать правильный выбор.

Сен де бір кірпіш дүниеге,
Кетігін тап та бар қалан....

Абай

Абай Құнанбаевтың дәл осы сөзінің терең мағынасын ұққан жастар, мамандық таңдауда шатаспас еді. Олардың ұлы сөзге мән беріп, өмірдегі өз кетігін таба алуына көмектесу, мамандықтар туралы бағыт-бағдар беру, мектептегі кәсіптік бағдарлау жұмысының нәтижесі.

Мектептегі жоғары сынып оқушылары - болашақ мамандар. Олар жалпыұлттық құндылықтарды сақтап, құрметтей отырып, өзінің сүйікті қалаған мамандығы бойынша елінің даму жолында еңбек ете білуі керек.

Оқу процесіндегі кәсіби бағдар – оқушыларға оқу процесі барысында мамандықтар туралы кеңес беру және оларды ақпараттандыру. Мектеп оқушыларының қызығушылықтары мен икемділіктерінің деңгейі нақты оқу әрекетіне тікелей тәуелді.

Мектептегі кәсіптік бағдар беру жұмысының негізгі міндеттері төмендегідей:

- оқушыларды көпшілік мамандықтар туралы түсінікпен қаруландыру;
- кәсіптік қызығуы мен бейімділігін, қабілеттілігін қалыптастыру және дамыту мақсатында оқушылардың дара ерекшеліктерін зерттеу;
- мектеп бітірушілерге мамандық таңдауға көмектесу;
- оқушыларды белгілі мамандықтың түрін меңгеруге бейімдеу.

Жалпы білім беретін пәндердің оқу материалының мазмұны кәсіби бағдар беру мақсатында қолданылуы мүмкін. Мұғалім оқушыларға пән бойынша білім беруде мамандықты табысты игеруге қажетті білімді түсіндіреді. Мектеп оқушылары биология, химия, физика, тарих, қоғамтану, әдебиет пәндері бойынша сабақтар барысында мамандықтар туралы негізгі ақпараттармен, еңбек ету жағдайымен, қоғамдағы орнымен, маңыздылығымен танысады. Әр оқу пәні мектеп оқушыларына кәсіби бағдар беру міндетін шешуде сол пән шеңберіндегі мүмкіндіктер мен құралдарды қолданатыны түсінікті жайт. Егер физиканы, химияны, биологияны оқытуда пәндердің оқу материалы мазмұнымен қатар мамандықтардың сипатын ашуға бағытталса, қоғамтану, әдебиет, экономиканы оқытуда адамның таңдаған мамандығы бойынша өз мүмкіндіктері мен қабілеттерін жүзеге асыру мен өзін-өзі таныту мүмкіндіктері, еңбек, өндіріс, еңбекақыны ұйымдастыру секілді мәселелерге басымдылық беріледі. Осы және басқа да ұғымдарды оқу пәндерімен қатар түсіндіру оқушының кәсіби өзін-өзі анықтауына тікелей қатысы бар және кәсіби бағдар мәселесін шешуге көмектеседі.

Бұл ретте әрбір оқу пәнінің шеңберінде кәсіби бағдар, мамандық туралы берілетін ақпаратты іріктеуде сол пәннің мазмұндық және пәндік ерекшелігін ескеру өте маңызды болып табылады.

Мектепте оқылатын жекелеген кейбір пәндер барысында кәсіби бағдар туралы мәлімет беруді «қолайсыз» деп санайтын жағдайлар да кездеседі.

Мұндай пәндер қатарына «математиканы» жиі жатқызады. Дегенменде бұл мұғалімнің оқу материалын өмір құбылысымен байланыстыра алу шеберлігімен байланысты.

Мұғалім оқушылардың кәсіби бағдарын қалыптастыруда жетекші рөл атқарады: оқушылардың болашақ кәсіби қызметіне, мамандығына психологиялық дайындық, кез келген мамандықты таңдауға қажетті жауапкершілік пен еңбекті құрметтеу сезімдерін тәрбиелеу.

Кәсіптік ақпарат өте қиын, жан-жақты жұмыс. Ол әрбір экономикалық ауданның мамандарға қажеттілігі мен оның даму келешегі ескеріле отырып жүргізіледі.

Кәсіптік ақпараттың мазмұны, ұйымдастыру мен әдістері әр жас кезеңінде әр түрлі болады. Сондықтан да мектеп оқушыларының жас ерекшеліктерін ескере отырып жүргізу керек. Мәселен, бастауыш класта мамандық таңдау емес, еңбекті сүйю, құрметтеу бағытында жүргізілу керек. 5-8 сыныптарда оқушылардың политехникалық ой-өрісін кеңейту, оларды сол экономикалық ауданға қажетті кең тараған мамандықтың түрлерімен таныстыру керек. Ал 9-11 сыныптарда әрбір мамандықты терең оқытуға көңіл бөлініп, белгілі бір кәсіпке қызықтыру қабілеттілігін дамыту керек болып табылады. Бұл кездегі оқушылармен жұмыстың негізгі түрлері-факультативтер, техникалық үйірмелер, әр — түрлі мамандық таңдауға бағытталған клубтар, т.б.

Кәсіптік ақпараттың өте көп тараған түрлерінің бірі — өндіріске саяхат жасау, әр түрлі мамандық иелерімен кездесу және кештер өткізу, жоғары сынып оқушылары мен өндіріс ұжымдары және кәсіптік-техникалық мектептердің оқушыларымен біріккен конференциялар, кәсіптік бағдар беру университеттерін ұйымдастыру, т.б. болып табылады.

Мектептегі кәсіптік бағдар беру жұмысының ішінде кәсіптік ақыл-кеңес ерекше орын алады. Негізгі мақсаты — балалардың денсаулық, анатомиялық-физиологиялық және әлеуметтік психологиялық жағдайын талдау негізінде жоғары сынып оқушыларының назарына кәсіптік топтар мен мамандықтарды ұсыну. Кәсіптік ақыл-кеңес жұмысына ата-аналар құрамынан, шефтік мекемелер мен өндіріс орындарынан қызметкер мамандар тартылады. Кей жағдайда кәсіптік ақыл-кеңес жұмысы өндіріс орындарында, кәсіптік техникалық училищелерде өндірістік оқу цехтарында, кәсіптік бағдар беру кабинеттерінде жүргізіледі.

Мектеп оқушыларына кәсіптік бағдарлау, яғни мамандық таңдауға көмек өте қажет. Егер адам мамандықты дұрыс тандаса, оның болашағы жарқын және ол өмір бойы сүйікті ісімен айналысып, тұрақты болар еді.

«Қаламаған мамандықпен айналысамын деп бекерге жаныңды қинаудың қажеті жоқ. Мамандықты да құрғақ есеппен емес, махаббатпен іске асырған жөн ...» (Харуки Мураками)

Әдебиеттер тізімі:

1. Воробьев А.Н., Сенин И.Г., Чирков В.И. Кәсіби бейімділік сауалнамасы: Дж. Холландтың «Өзіндік ізденіс» тестінің бейімделуі: нұсқаулық. Ярославль, 1993 ж. – 236б.

2. «Бағдар жолында» білім беру // Педагогика. 2012. № 4. Б. 75.
3. Гендин А.М., Сергеев М.И. Мектеп оқушыларына кәсіптік бағдар беру // Социологиялық зерттеулер. 2006 жыл. № 8. Б. 61.
4. Грищенко В.И. Мектептегі құзыреттілік көзқарас және бейіндік білім беру тұжырымдамасы // Бүгінгі таңдағы жоғары білім. 2018. № 2. Б. 81.

ЭКСТРОВЕРТЫ И ИНТРОВЕРТЫ - РАННЯЯ ПРОФОРИЕНТАЦИЯ ДОШКОЛЬНИКОВ

Манкенова Айгуль Ереженовна

*КГКП «Ясли- сад«АЯЛА» Отдела образования Бухар-жырауского
района»Управления образования Карагандинской области, п. Уштобе*

Аннотация. Бұл мақалада баланың психологиялық ерекшеліктеріне, атап айтқанда интроверт және экстраверт ерекшелігіне негізделген мектеп жасына дейінгі балаларға ерте кәсіптік бағдар беру тәжірибесі қарастырылады.

В данной статье рассматривается опыт работы ранней профориентации детей дошкольного возраста опираясь на психологические особенности ребенка в частности на интровертность и экстравертность.

Доминантной идеей образования последнего десятилетия является идея формирования успешной личности, способной быстро адаптироваться к постоянно меняющимся условиям социальной жизни.

Вопрос о целесообразности осуществления ранней профориентации в период дошкольного детства носит дискуссионный характер. Что такое профессиональная ориентация? Это система мероприятий, направленных на выявление личностных особенностей, интересов и способностей у каждого человека для оказания ему помощи в разумном выборе профессии, наиболее соответствующих его индивидуальным возможностям. Трехлетний ребенок уже проявляет себя как личность. У него проявляются способности, наклонности, определенные потребности в той или иной деятельности. Зная психологические особенности ребенка в детском возрасте можно прогнозировать его личностный рост в том или ином виде деятельности. Именно в детском саду дети знакомятся с многообразием и широким выбором профессий.

Профессиональная ориентация дошкольников – это широкое поле деятельности для педагогов и психологов, новое и еще не изученное направление дошкольной педагогики. И меня, как педагога-психолога, заинтересовала тема ранней профориентации основываясь на личностных особенностях каждого ребенка.

Свою профессию стоит искать на пересечении трех линий: интереса к делу, склонностей к нему и особенностей личности. В большинстве случаев, если есть заинтересованность, скорее всего, проявятся и способности, поэтому

стоит по максимуму поддерживать детские увлечения. А если будущий путь определен - как можно раньше погружать ребенка в профессиональную среду. Это повышает шансы на успешную карьеру.

Все психологические особенности можно подразделить на четыре группы:

1. Биологически обусловленные особенности (темперамент, задатки, простейшие потребности).
2. Социально обусловленные особенности (направленность, моральные качества, мировоззрение).
3. Индивидуальные особенности различных психических процессов.
4. Опыт (объем и качество имеющихся знаний, навыков, умений и привычек).

Существуют четыре основных предпочтения, обуславливающих типы личности:

1. Первое имеет отношение к тому, откуда вы черпаете свою энергию: из внешнего мира (экстравертный) или изнутри себя (интровертный).
2. Второе связано с тем, как вы собираете информацию о мире: дословно и последовательно, опираясь на текущие реальные ощущения (сенсорно осязающий), или произвольно, доверяя своей интуиции (интуитивный).
3. Третье относится к тому, как вы принимаете решения: объективно и беспристрастно, тщательно все продумывая, анализируя и планируя (мыслительно-логический), или субъективно, по велению чувств (эмоционально чувствующий).
4. Четвертое касается нашего образа жизни: являемся ли мы решительными и методичными (решающий, рациональный тип) или уступчивыми, гибкими, непосредственными, несколько спонтанными (воспринимающий, рациональный тип).

В повторяющихся действиях ребенка, которые он проделывает с удовольствием (устраивает домашние концерты, сочиняет истории, сооружает из кубиков замки и дворцы) и кроется его призвание. Но есть нюанс: у каждого задатка свое время проявления. Скажем, математическая одаренность вырисовывается после 12 лет - именно к этому времени созревают структуры мозга, ответственные за способности к точным наукам. Музыкальные данные можно оценить с 4-6 лет, художественный талант раскрывается в 8-9 лет, способности к языкам - с 5 лет, причем до этого времени ребенок может молчать как рыба. Да и характер в процессе взросления тоже порой меняется: интроверт после трансформаций пубертата становится экстравертом, и наоборот. Но если ребенок родился с сенсорными или интуитивными ощущениями восприятия мира, то это ни куда не денется.

Согласно типологии Карла Юнга, типы людей можно выделить по следующим характеристикам :

1. Экстравертный—интровертный.
2. Рациональный—иррациональный.
3. Мыслительный (логикалык)—эмоциональный (этикалык).
4. Осязающий (сенсорный)—интуитивный.

Подробнее остановимся на первой характеристике.

Экстраверт: любит быть в гуще событий; любит разнообразие, одно и то же ему надоедает; знаком со многими людьми, считает их друзьями: с удовольствием болтает с людьми, даже с чужими; действие заряжает его, с нетерпением хватается за следующее дело: говорит или действует, не испытывая необходимости сначала подумать; в целом это довольно энергичный человек; склонен больше говорить, чем слушать.

Интроверт: предпочитает расслабляться в одиночестве или в узком кругу близких друзей; друзьями считает только тех, с кем сложились глубокие отношения; нуждается в отдыхе после какой-то деятельности, даже если это развлечение; кажется спокойным, уравновешенным, любит наблюдать; как правило, сначала думает, а потом уже говорит или действует; чувствует пустоту в голове, находясь в группе людей или в состоянии стресса; не любит чувствовать себя перегруженным работой.

Главное, что отличает интроверта от экстраверта, — источник энергии. Экстраверты заряжаются энергией от внешнего мира — действий, людей, мест и вещей. Они расточители энергии. Интроверты, со своей стороны, источник энергии находят в своем внутреннем мире идей, эмоций и впечатлений. Тем не менее, жизнь ребенка-интроверта более сложна. В нашем обществе существуют стойкий стереотип открытого, подвижного, шустрого шалуна, а замкнутый, склонный к созерцанию и раздумьям ребенок часто вызывает, мягко говоря, непонимание. Успехи экстравертов заметны всем, интроверт может в чем-то существенно превосходить сверстников, однако часто об этом будут знать только самые близкие родственники. Ситуация обостряется в том случае, если родители ребенка-интроверта — яркие экстраверты, таким родителям сложно понять переживания ребенка, он не соответствует их ожиданиям, что еще больше усиливает его замкнутость. Из 100% людей 80% составляют экстраверты и лишь 20% интроверты. Но из 100% одаренных людей 80% составляют интроверты.

Проанализировав тенденцию в нашем детском саду за последние два года. С переходом на обновленную систему образования у нас в старшей группе происходит отток 40% детей в школу. И это дети экстраверты. Такие дети более социализированы и родители смело переводят их в школу в нулевые классы. По результатам мониторинга как педагогов так и психолога эти дети в основном третьего уровня развития. В старшей группе остались дети в основном второго и первого уровня развития по результатам мониторинга. Но тут мы наблюдаем следующую картину. Что уже к промежуточному мониторингу дети делают большой скачек. И на утренниках они показывают такие неожиданные результаты, раскрываются в творческом плане. Это был очередной звонок для педагогов и родителей обратить внимание на детей интровертов.

Экстраверту трудно понять, как можно не поделиться со всеми своими переживаниями, как не стремиться иметь множество друзей, и почему надо пугаться перемен в жизни. Это непонимание и стало причиной распространенных мифов о болезненных психических особенностях

интровертов. Сколько в них правды, и как помочь ребенку не стать их жертвой? Для этого мы провели лекцию и тренинг с родителями на тему: «Ребенок-интроверт: 5 мифов о поведении ребенка-интроверта». Предложили список рекомендаций, которые можно использовать и с помощью чего можно помочь ребенку интроверту. С помощью тестов мы вместе с родителями постарались определить к какому типу относится их ребенок и родитель в частности.

Интроверсия и экстраверсия являются нормальными вариантами развития, каждый несет в себе как сильные, так и слабые стороны. Если правильно учитывать в процессе воспитания особенности темперамента ребенка, сильные стороны становятся основной характера, а слабые успешно компенсируются. Так, интроверт может научиться эффективно общаться, а экстраверт со временем станет прислушиваться к собственному душевному миру и станет более самодостаточным. Учитывая все выше сказанное, можно ориентировать ребенка на выбор профессии в раннем возрасте.

Профессии для экстраверта: менеджер, журналист, ведущий, гид, секретарь, юрист, педагог, врач, психолог, политик и другие профессии, которые подразумевают частое общение с людьми. Экстраверт может быть превосходным тамадой, организатором, чиновником, управляющим людьми, артистом или конферансье.

Профессии для интроверта: программист, инженер, водитель, бухгалтер, ветеринар, писатель, переводчик, художник, корректор, редактор, библиотекарь, статистик, флорист, лаборант, превосходный ученый, исследователь или индивидуальный предприниматель и другие профессии, которые позволяют работать в одиночестве.

Не стоит смеяться над нелепыми детскими фантазиями стать, например, писателем-программистом-химиком или искусствоведом-экономистом. Так что одного образования на всю жизнь теперь недостаточно, важны дополнительные навыки: айтишнику не помешает курс лекций по социологии, а филологу - навыки художественного творчества. На сегодняшний день в Республике Казахстан практикует такую систему обучения Назарбаев Университет. И это дает свои положительные результаты.

Список использованной литературы:

1. Абульханова-Славская К.А. Стратегия жизни. М., 1991.
2. Аванесов В.С. Тесты в социологическом исследовании. М., 1982.
3. Адлер А. Практика и теория индивидуальной психологии. М., 1993.
4. Адлер А. Понять природу человека. СПб., 1997.
5. Айзенк Г.Ю. Количество измерений личности: 16, 5 или 3? Критерии так-сонометрической парадигмы // Иностран. психол. 1993. Т. 1. № 2. С. 9-23.
6. Айзенк Г. Ю. Структура личности. СПб., 1999.
7. Марти Лэйни. Преимущества интровертов. - М.: Манн, Иванов 2013
8. <http://www.elitarium.ru/ehkstraverty-introvert-rabota-deyatelnost>

9. Романцева Е.Т., Интроверт в экстравертном мире ООО Изд. Вектор, 2013

10. Нэнси Энковиц. Карьера для интровертов. Как завоевать авторитет и получить заслуженное повышение. - М.: Манн, Иванов 2013

БІЛІМ БЕРУ ОРТАСЫНДАҒЫ БАЛАЛАРДЫҢ ӘЛ-АУҚАТЫ МЕН ҚАУІПСІЗДІГІН ҰЙЫМДАСТЫРУ

Масжанова Жаркынай Баянбаевна

Қарағанды облысы Ақтоғай ауданы «Қошқар тірек мектебі(ро)» КММ

Андатпа. Қазіргі заманғы білім беру жүйесін жаңғыртумен қауіпсіз білім беру ортасын құру мәселесі ерекше өзекті бола бастады. Барлық мектептер оқу орындарына жаңа талаптар қоятын жаңа мемлекеттік білім беру стандарттарына көшті. Жаңартылған бағдарлама негізінде мемлекеттік білім беру стандарты қауіпсіз білім беру ортасын сәтті жүзеге асыру үшін қажетті факторлар мен жағдайлар туралы мәселені бекітеді және табиғи түрде бұл мәселені басты орынға қойып көтереді. Қазақтандық мемлекеттік білім беру стандартының шеңберінде негізгі білім беру бағдарламасын іске асыру шарттарының арасында психологиялық-педагогикалық жағдайлар, оның ішінде қатысушыларға психологиялық-педагогикалық қолдау көрсету бағыттарының өзгермелілігі анықталып, сараланды

Аннотация. В условиях модернизации современной системы образования особенно актуальным стал вопрос создания безопасной образовательной среды. Все школы перешли на новые государственные стандарты образования, которые предъявляют новые требования к учебным заведениям. Государственный образовательный стандарт на основе обновленной программы устанавливает вопрос о факторах и условиях, необходимых для успешной реализации безопасной образовательной среды, и закономерно выдвигает этот вопрос на первый план. Среди условий реализации основной образовательной программы в рамках казахстанского государственного образовательного стандарта были определены и дифференцированы психолого-педагогические условия, в том числе вариативность направлений оказания психолого-педагогической поддержки участникам.

Білім беру үдерісінде, оның ішінде оқушылардың психологиялық денсаулығын сақтау мен нығайту, денсаулық пен қауіпсіз өмір салты құндылығын қалыптастыру, білім беруді саралау және даралау-басты орында болу қажет.

Оқушылардың денсаулығы елдің білім сапасын көрсетеді. Оқу процесінің табысты болуы және оқушының дұрыс дамуы, жайлы және қауіпсіз білім беру ортасында жүзеге асуы шарт. Осыған байланысты білім беру мекемесінде

психологиялық қолайлы климатты қалай құру және сақтау керек деген сұрақ туындайды.

Қауіпсіздік – адам дамуының кілті. Егер адам өзі тұратын ортаның қауіпсіздігіне сенімді болса, онда ол өзін жайлы сезінеді және сәйкесінше оқушылардың өзін-өзі дамытуға және өзін-өзі жүзеге асыруына ықпал ететін жағдайлар жасалады. Қазіргі уақытта денсаулық пен қауіпсіздік критерийлеріне мемлекеттік саясатта да, білім беру жүйесінде де көп көңіл бөлінуде, бұған балалар денсаулығының нашарлауы, әлеуметтік дезадаптация деңгейінің жоғарылауы және білім деңгейінің нашарлауы ықпал етті. (2.4)

Білім беру мекемесінің қауіпсіздігі:

- бұл оқушылар мен қызметкерлердің өмірі мен денсаулығын, сондай-ақ білім беру ұйымының материалдық құндылықтарын ықтимал жазатайым оқиғалардан, өрттерден, авариялардан және басқа да төтенше жағдайлардан сақтауға арналған жағдайлар;

- бұл мектептің нақты жай-күйін, техникалық жағдайын, оқу-тәрбие процесін ұйымдастыру жағдайларын, балаларды және балаларды ішкі және сыртқы қауіп-қатерлерден қорғау үшін мекеме әкімшілігі мен мемлекет қабылдайтын шаралар жүйесі. қылмыстық және техногендік жағдай, табиғи аумақ, террористік актілердің алдын алу, жолын кесу және жою салдары.

Білім беру ортасының қауіпсіздігін қалыптастыру және қамтамасыз ету мыналарды қамтиды:

1. Білім беру ұйымының жан-жақты қауіпсіздігін қамтамасыз ету, оны ішкі және сыртқы қауіптерден қорғау мәселелерін шешуде оқушылармен, олардың ата-аналарымен, педагогикалық ұжыммен, атқарушы билік органдарымен, полициямен, қоғамдық ұйымдармен тұрақты жұмыс жүргізу. (3.1)

2. Оқушылар арасында есірткінің таралуының жолын кесуде және кәмелетке толмағандар арасындағы қылмыстың алдын алуда ішкі істер органдарына көмек көрсету.

3. Жоғары сынып оқушылары мен ата-аналар комитеті мүшелерінің оқу орны бойынша кезекшілік жұмысын ұйымдастыру.

4. Білім беру мекемесінде ішкі тәртіп ережелері мен қауіпсіздік ережелерінің сақталуын бақылау.

5. Мектептегі іс-шараларда құқық қорғауды ұйымдастыру.

6. Білім беру мекемесінің оқушылары мен қызметкерлерін таныстыру

7. Күзет және өртке қарсы құрылғылардың жұмысын бақылау сигнализация, техникалық қорғау құралдарының жағдайы.

8. Білім беру мекемесінің оқушылары мен қызметкерлерінің денсаулығын сақтау және өмірін сақтау.

9. Оқушылар мен оқу орны қызметкерлерінің қауіпсіздік техникасы ережелерін сақтауы.

10. Қауіпсіздік тұрғысынан, олардың күнделікті қызмет ету барысында, сондай-ақ қауіп-қатерлерді жүзеге асыру жағдайларында және осы қауіптерге қарсы іс-қимыл шараларында мектеп өміріндегі маңызды оқиғаларға байланысты процестерді құжаттау. (4.5)

Сонымен қатар, білім берудің бастапқы кезеңі және орта білімге көшу әрбір баланың өміріндегі өте қиын және бетбұрыс кезеңі болып табылады: оның қоғамдық қатынастар жүйесіндегі орны өзгереді, оның бүкіл өмір салты өзгереді, психо-эмоционалдық жүктеме артады. Бастауыш мектепте және орта сыныпқа көшу кезінде балада көптеген стресстік жағдайлар болады - бұл оқушылардың психикалық және физикалық денсаулығына әсер етеді, бейімделу бұзылады, болып жатқан нәрсені түсінбеушілік пайда болады және бала психологиялық жарақат алуы мүмкін.. Осыған байланысты қауіпсіз орта физикалық қауіпсіздікті қамтамасыз етуді ғана емес, материалдық-техникалық қамтамасыз етуді, баланың ғарыштағы жеке қауіпсіз мінез-құлқын, ең алдымен психологиялық қауіпсіздікті де қажет етеді.

Мектеп өміріне араласудың арқасында баланың қызығушылықтары мен әлеуметтік байланыстары кеңейеді, ересектермен және құрдастарымен қарым-қатынас белгілі бір ережелермен «делдалдыққа» ерікті сипатқа ие болады.

Қауіпсіз білім беру ортасы оқушының өміріне әсер ететін барлық тараптардың өзара әрекеттесуімен құрылуы керек, ең алдымен, бұл бала өсетін отбасы және, әрине, оқушы күнінің көп бөлігін өткізетін мектеп. Мектепке келе отырып, бала өзінің әлеуметтік жағдайының өзгеруіне және айналасындағы адамдардың: балалардың, ересектердің - мұғалімдердің өзгеруіне байланысты психологиялық бейімделудің көптеген қиындықтарын жеңеді. Баланың мектептегі өмір сүру сапасын қамтамасыз етуде мұғалімнің рөлі зор. Адамның жеке қасиеттерін, оның өмірлік құндылықтарын қалыптастыру ұстаздарға байланысты. Мұғалімдер мен ата-аналар оқушының толық және жан-жақты дамитын қолайлы және қауіпсіз білім беру ортасын құруы керек.

Мектептегі алаңдаушылықтың жоғары деңгейі табысты оқуға мүмкіндік бермейді, зейінді шоғырландыру қабілетін төмендетеді, ақпаратты және ассоциативті ойлауды қайта жаңғыртуды нашарлатады. Осыған байланысты оқушылардың бұл санаты үшін түзету жұмыстарын жүргізу қажет

Ата-аналардың қатысуынсыз оқу үдерісі мүмкін емес. Олай болса, мектептің, отбасының және баланың дамуы мен тәрбиесіне үлес қосатын микроқоғам мүшелерінің басты мақсаты – мектеп мұғалімдері мен психологтарының баланың дамуына үнемі қолдау көрсетіп, көңіл бөліп отыруы, қиындықтарын, ерекшеліктерін зерттеу болып табылады. әр отбасының мүмкіндіктері мен ата-аналар мен мектепке дер кезінде көмек пен қолдау көрсету.

Сонымен қатар, ата-аналарға балаларының дамуы мен тәрбиесі туралы дұрыс түсінік қалыптастыру үшін үйде балаларды аралау, ата-аналармен әңгімелесу, ата-аналар жиналысы, тренингтер, отбасын біріктіретін ойындар, түрлі конференциялар сияқты әдістерді қолдануға болады.

Сонымен, білім беру ортасындағы психологиялық қауіпсіздікке төнетін басты қауіп психологиялық зорлық-зомбылықтың болуы, ал психологиялық қауіпсіздікке төнетін қатер – жеке-құпия қарым-қатынас қажеттілігіне қанағаттанбау және білім беру ортасының референттік маңыздылығының жоқтығы.

Сонымен, психологиялық қауіпсіздік – бұл өзара әрекеттесу кезінде зорлық-зомбылық көріністерінен бос, жеке-күпиялық қарым-қатынасқа деген қажеттіліктерді қанағаттандыруға ықпал ететін, қоршаған ортаның референттік маңыздылығын тудыратын және қатысушылардың психикалық денсаулығын қамтамасыз ететін білім беру ортасының жағдайы. ол.

Оқушылар мен ата-аналар қауіпсіз жұмыс туралы ақпаратпен интернет желісінде және оқу орындарының ресми сайттарында таныса алуы қажет және мектеп тарапынан бұл мәселенің алдын алуы шарт. Себебі бірінші кезекте, ғаламтордық қарқынды дамып бірінші кезекте тұрған сәтінде барлық қауіпсіздікке байланысты ақпаратты ата-анаға, балаға ғаламтор арқылы жылдам жеткізіп таратып отырған дұрыс. Ал енді ғаламтордың кері әсерін жою мақсатында әрбір білім беру ұйымдарында профилактикалық жұмыстармен қатар, педагогикалық ұжыммен, оқушылармен мақсатты тәрбие жұмысы жүргізілуі қажет. Әрбір мектеп білім беру үдерісінде оқушылардың ақпараттық қауіпсіздігін қамтамасыз ететін қауіпсіз ақпараттық білім беру ортасын құруы керек. Мектептің қауіпсіз ақпараттық білім беру ортасы мыналарды көздейді: техникалық қауіпсіздікті бақылауды ұйымдастыру; мұғалімді (сынып жетекшісін) интернеттің білім беру ресурстарын пайдалануға үйрету; білім беруде интернет желісін пайдаланатын оқушылардың ақпараттық қауіпсіздігін қамтамасыз ету үшін педагогикалық жағдайлар жасау; оқушылар мен олардың ата-аналары арасында түсіндіру жұмыстары және оқу үдерісінің ақпараттық қауіпсіздігі. Мектепте Интернет желісіне қосылуды қамтамасыз етумен келесі ұйымдастыру шараларын жүргізу қажет: - Интернет желісіне кіру нүктесінің жұмысына жауапты тұлғаны тағайындау; - оқушылардың интернетті пайдалануын бақылауды ұйымдастыру - жұмысқа жауапты Интернетке кіру нүктесінің нұсқауларын бекіту; - интернет ресурстарымен жұмыс істеуді ақпараттық-әдістемелік қамтамасыз етуді жүзеге асыру; - Интернет желісіндегі оқу үдерісі субъектілерінің қызметін реттейтін құжаттарды бекіту (мұғалімдер мен мектеп оқушыларының Интернет желісіндегі жұмысы туралы ереже, Интернетте қауіпсіз жұмыс істеудің пайдаланушы ережелері, коммуналдық қызметтерді пайдалануды бақылау тәртібі туралы қызметкерлерге арналған нұсқаулықтар) оқушылардың интернеттегі оқу орындары). Оқушылардың өздеріне кері әсерін тигізетін ақпаратқа қол жеткізуін шектеу үшін мектепте арнайы мазмұнды сүзгілеу жүйесі, сонымен қатар вирусқа қарсы бағдарламалар орнатылады. Оқушылардың интернетті пайдалануын бақылау оқу орындарында бағдарламалық-техникалық құралдардың және визуалды бақылаудың көмегімен жүзеге асырылуы мүмкін. Осылайша, бүгінгі таңда ақпараттық білім беру ортасында оқушылардың қауіпсіздігі мәселесіне кешенді көзқарас және барлық мақсатты аудиториямен: оқушылармен, мұғалімдермен және ата-аналармен жұмысты ұйымдастыру туралы айту маңызды екені анық. Ақпараттық қауіпсіздік мәселесі мұғалімдердің біліктілігін арттыру курстарында, ата-аналар жиналысында, оқушылардың алдын алу шараларында қамтылуы керек. Қауіпсіздік саласында ақпараттық мәдениетті қалыптастыру ұзақ және күрделі процесс және біздің балаларымыздың және қоғамымыздың

болашағы осы бағыттағы жұмыстың қаншалықты тиімді ұйымдастырылғанына байланысты.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Баева И.А. Білім берудегі психологиялық қауіпсіздік. Санкт-Петербург: Союз, 2002. 271 б.

2. Қауіпсіз мектеп: оқу орындарының басшылары мен мұғалімдеріне арналған анықтамалық / С.В. Алексеев және басқалар; бас редакциясымен С.В. Алексеева, Т.В. Мельникова. - СПб.: SPb APPO, 2013. - 280 ж.

3. Самоделова Л.А. Қосымша білім беру жүйесіндегі ақпараттық қауіпсіздік негіздерін зерттеу: автор. дис. адал. пед. Ғылымдар. - М., 2002.-27 б.

4. Кливер М.Ф. Денсаулық психологиясы: Жоғары мектепке арналған оқулық. — М: Академиялық жоба, 2003. — 192 б. — («Гаудеамус»)

ҰЛТТЫҚ МӘДЕНИЕТ ТАРИХЫ ҒЫЛЫМИ ЖҰМЫСТАР ӨЗЕГІНДЕ

Махаева Бакытжан Жаксылыковна

Қарағанды қаласы, КММ «Дарын» ММЛИ

Андатпа. Әдебиет әрқашан шынайылықты суреттеп қана қоймай, сонымен бірге өзінің ең үздік деген шығармаларын мысалға ала отырып, мәдениетті насихаттай білді. Ғылыми жобамен айналысып, зерттеп, оны толық бойына сіңіріп өскен ұрпағымыз түсініп, талдап, атам қазақтың мәдениеті мен тарихын ғылыми-зерттеулері арқылы өз еліне деген мақтанышы мен патриоттық рухының мығым болуына себепкер болар еді деген ойдамын.

Аннотация. Литература всегда не только описывала действительность, но и на примере лучших своих произведений раскрывала культуру народа. Я думаю, что ученик, работая над проектом, исследуя историю и быт казахского народа, сможет им гордиться и вырастет настоящим патриотом своей страны⁷

ҚР Президенті Қ.К.Тоқаев ұсынған ЖАҢА ҚАЗАҚСТАНДЫ қалыптастыру республика халқының алдына, әсіресе, орта және орта арнаулы білім алып жатқан оқушылар алдына маңызды міндеттер жүктейтіні мәлім, ол міндеттер талапқа сай орындалса:

- Оқу орнының ұлы мұратына жетуіне лайықты өз бойына сіңіркем;
- Оқушы елжандылық сияқты асыл қасиеттерді өз бойына сіңіркем;
- Шәкірт (оқушы) сабақта алған білімі бойынша өзін толғандырған сауалдарға назар аударып, ғылыми-зерттеу дағдыларына қалыптасса, терең ізденіс нәтижесінде өз, ҰЛТЫНЫҢ асыл мұралары қаншалықты дәрежеде жалпыадамзаттық құндылықтар қатарына қосылатынын пайымдай алады.

Қазір еліміздегі орта мектептердің саны басым. Олар жекеленген міндеттерді тереңдетіп оқытатын арнаулы мектептерге қарағанда көп. Ал, мектептен соң колледждерге түскен оқушы белгілі бір мамандық бойынша білім алады, ары қарай ЖОО-на түсуге дайындалады. Демек, жекелеген пәндерді ғана емес, барлық пәндерді терең игерту орта мектеп, лицей т.б. оқу орындарының міндетіне жатады.

Дегенмен, осы ғылыми-зерттеуге баулу жұмысы әр мұғалім күзиретінде немесе қабілетінде болатыны анық. Егер оқушының бастауыш мектептегі мұғалімі ғылыми-зерттеу жұмысымен тығыз – толық - нақты білім бастауына жол салып негізін қалап жіберсе, ол оқушы орта буынға барған кезде орта буындағы қазақ әдебиеті пәні мұғалімі ол негізі бар, ғылыми-жоба зерттеуге негіз салған оқушыны одан әрі жетелеп, оқушыны қызықтырған мәселе немесе таңдаған тақырыбын одан әрі тәрбиелеп, терең әрі мазмұнды ғылыми салаға жол көрсетіп кетсе, жоғарғы үшінші сатыға оқуға көшкен әр оқушы өзіндік бір үлкен де ауқымды мәселелерге назар аударып, өзіндік жол тауып кетер еді-ау деген түйіндемеміз бар.

Өз тәжірибеміз бойынша нақты мысалдарға жүгінсек, төменгі сыныптарда әдебиеттік оқу кітабы, жоғарғы сыныптарда қазақ әдебиеті деп аталатын пән барлық мектептерде жүреді. Осы пән бойынша оқушы төмендегі аса өзекті мәселелерге қатысты ғылыми-зерттеу жұмысын жүргізе алар еді.

- Қазақ фольклоры үлгілері басқа халықтарға қарағанда бізде өте мол. Осының себеп-салдары неде деп ойлайсыз?

Осы сауал бойынша мыналарды айтар едік. Сонау 70-ші жылдары Б.Қазыханова деген адам қазақ мәдениеті туралы кандидаттық диссертация қорғаған, « . . . советтік Қазақстан жерінен жиналған көне мұра, фольклорлар үлгілерін оқып отырғанда, мынадай ой басына еріксіз келеді: егер осынау мол мұраны қазақтардың жан басына бөлсек, онда әрбір қазақ не мақал, не мәтел, не жыр, не жұмбақ т.б., әйтеуір, бір мұраның авторы боп шыға келер еді» деген құнды пікір айтады.

Ал, осынша мол рухани мұра, байлығымыз бар екен, тіпті О.Сүлейменов «Азия» кітабында орыстардың мақтанышы боп табылатын «Игорь жасағы туралы сөз» поэмасын ұлты орыс адамы емес, қазақ немесе түркі тілдес халықтың өкілі жазды деп пікір айтқаны үшін кезінде сотталып кете жаздаған адам да әзер құтылды ғой, ендеше, қазіргі тәуелсіздік жағдайында осы мәселе яғни қазақтың бай, мол, төл мұрасы туралы зерттеуді мектептен бастамаймыз?

Осыншама ғажайып, мол мұра тыңғылықты зерттеліп, лайықты насихатталса, жалпыадамзаттық құндылықтар қатарына ойып тұрып орын алмай ма?

Енді ғылыми-зерттеу жұмысымен айналысатын оқушы танымына тамызық тастайтын ойларымызға кезек берейік. Бұл орайда бірер жайтқа ден қойған абзал және ол жайттар ірі жаңалық дер едік . . .

Біріншіден, қазіргі заманда әлемдегі өркениетті елдерден шыққан оқымысты, ғалымдардың шамалы бөлігі болмаса, көпшілігі сонау 2-3 мың жылдық уақытты қамтитын көшпенділер туралы, олар әкелген мәдениет пен

өркениет туралы (шешендік өнер; жеті атаға толмай қыз беріп, қыз алыспау; қамшының сабындай келте ғұмырда сыйласып, қауымдаса ғұмыр кешу; жақсы ұрпақ өрбіту; қысқасы, қазірде талай елді тамсандырып отырған ұлттық болмыс) бертінге дейін жұмған ауыздарын ашпады. Еуропа ғаламат мәдениет пен өркениеттің, ал, Азия тағылық пен жабайылықтың мекені деп есептелінді. Отырықшылыққа ертерек көшкен олар көшпелі ғұмыр кешкендерді өркениет көшіне ілесе алмаған сорлылар деп есептеді. Тіпті әйгілі Орхон-Енисей жазба ескерткіштері түркі халқының туындысы дегенде көп уақыт бойы сенбей келді. Ағылшын Кимплинг (танымал «Маугли» шығармасының авторы) Батысты Шығыстан әлдеқайда жоғары деп жар салды. Еуропаментизм деген ағым (әлі бар) пайда болды. Бәрі де шығыста мәдениет жоқ деп айқай-шу көтерді. Бұл жайтты әр оқушы білуі шарт.

Екіншіден, біздің ойымызша, рас, ерте ме, кеш пе, көшпелі өмір сүру салты тоқтайтыны анық еді, жұрттың материкте болсын, отырықшы өмір салтына көшетіні анық еді. Демек, отырықшы өмірге көшудің арқасында Еуропа қалалар салды, театр, оқу орындарын, кітапхана, аурухана т.б.салды. Бұл жағынан оларды құптап, оң бағасын берген орынды. Алайда олар мәдениетсіз деп есептеген шығыс халқының, әсіресе, көшпелі ғұмыр кешкен түркілердің, әсіресе, қазақтардың жалпыадамзаттық асыл құндылықтарға қосқан үлесі зор еді. Ол үлес – бай ауыз әдебиеті үлгілері, көне мұралар, ғаламат әдет-ғұрып, салт-дәстүр еді. Жабайы жылқыны адамзат тарихында бірінші рет қолға үйретуі еді. Абыройын жауып жүретін әдеті еді. Табиғатты бағындырамыз деп өктемсімей, сол табиғатты аялауы еді. Өздерін сол табиғаттың бір мүшесіміз деп есептеуі еді. Ал, үнемі бір жерде отырмай, Еуразия сияқты қос құрлық төсінде ылғи көшіп жүру (мал шаруашылығын дамытуға орай) басқа елді, жерді, кеңістікті көруге мүмкіндік туғызды. Осының нәтижесінде көшпелі елдің таным көкжиегі кеңейді, өмірдегі әр кеңістікте болған жағдайлар, табиғат құбылыстары адам-табиғат-қоғам үштағының берік байланысына айналып келді. Осы үштағандық сипат, көкжиегі кең таным ғаламат мол әрі санасы рухани мұраны туғызды.

Жай ғана мысал. Оқушы үйінде және мектепте ғана болады. Басқа жерде (театрда, кітапханада, мұражай, көрмелерде) сирек болады дейік. Ал, ол жоғарыда айтылған жерлерде көп боп қана қоймай, басқа қалаларда, тіпті шет елдерде болып тұрса, ондағы руханият орындарында болса, қандай ғажап болар еді?! Яғни бүгінгі отырықшылықты қанша дәріптесек те, адамзат өркениетіне кешегі уақыттағы көшпелілердің қаншалықты құндылықтар қосқанын айтпақшы едік. Және оны өскелен ұрпағымыз түсініп, талдап, атам қазақтың мәдениеті мен тарихын ғылыми-зерттеулері арқылы бойларына сіңіріп, өз еліне деген мақтанышы мен патриоттық рухының мығым болуына себепкер болар еді деген ойдамыз.

Пайдаланған әдебиеттер:

1. Казахская народная поэзия, Алма-Ата, 1964; Казахский фольклор в собрании Г. П. Потанина, Алма-Ата, 1972.
2. <https://adebiportal.kz/kz/authors/view/1093>

АҒЫЛШЫН ТІЛІН ОҚЫТУДА CLIL ТЕХНОЛОГИЯСЫНЫҢ ЭЛЕМЕНТТЕРІН ҚОЛДАНА ОТЫРЫП, ОҚУШЫЛАРДЫҢ ЗЕРТТЕУ ДАҒДЫЛАРЫН ДАМЫТУ

Медеубаева Д.М., Турлыбекова З.А.

*«Б.Момышұлы атындағы жалпы білім беретін мектебі» КММ
Қарағанды қ.*

Андатпа: Бұл мақалада шет тілі мұғалімдерінің әдебиет, география, тарих, биология сияқты ғылымдармен пәнаралық байланыс жасау арқылы ағылшын тілін (CLIL) үйренуге негізделген тәжірибесі көрсетілген. Мақалада «Speaking club» жобасы аясында сабақ барысында CLIL технологиясының элементтерін қолданудың оқушыларға бағытталған зерттеу дағдыларын дамытуға болатындығы қарастырылды. Тәжірибе көрсеткендей, оқыту процесіне CLIL стратегияларын енгізу арқылы оқушылардың зерттеу дағдыларын айтарлықтай жақсартуға болатындығы қарастырылған.

Аннотация: В данной статье представлен опыт работы учителей иностранного языка, основанный на изучении английского языка (CLIL) через интеграцию других предметов как литература, география, история, биология. В статье рассматривается влияние применения элементов технологий CLIL на развитие исследовательских навыков, ориентированных на учащихся, используемых учителями-предметниками в рамках проекта «Speaking club». Опыт показал, что внедрение стратегий CLIL в учебном процессе значительно улучшило навыки исследовательской деятельности учащихся.

Білім беру жүйесіндегі басты трендтер оқытудың жаңа форматтарын іздеумен ғана емес, сонымен қатар білім беру процесінің барлық қатысушылары үшін жаңа рөлдермен де байланысты. Маңызды трендтердің бірі-интегралды тәсіл. Білім берудегі және өмірдегі интегралды тәсіл пәнаралық оқытуды қамтиды.

Пәнаралық байланыс көмегімен ағылшын тілін меңгеру оқушылардың әртүрлі қызығушылықтарын қанағаттандырады, олардың жеке ерекшеліктері мен бейімділігін ескеруге мүмкіндік береді, бұл, әрине, тілді қарым-қатынас құралы ретінде практикалық қолдану үшін қолайлы режим жасайды, сондықтан пәнаралық байланыс шет тілін үйрену процесін ынталандырудың тиімді құралдарының бірі болып табылады.

CLIL – мектеп пәндері шет тілдерінде оқытылатын ағылшын тілін оқытудың жаңа бағыты. Термин «Content and Language Integrated Learning» дегенді білдіреді және «пәндік-тілді біріктірілген оқыту» деп аударылады. [1, 2076.]

Оқушылар ағылшын тілін үйренуде CLIL технологиясын қолдана отырып, жаңа және қызықты ақпараттарды меңгере алатынын көреді. Бұл технология нақты мәселелерді шешу үшін қолданылатындықтан, оқушыларға тілді үйрену бірден маңыздырақ болады. Тілдің интеграциялық әдістемесі материалдың стандартты көрсетілімінен бас тартуға және кеңірек білім алуға мүмкіндік береді, бұл болашақта кәсіби және күнделікті қарым-қатынас үшін пайдалы болатыны сөзсіз.

Оқытудың мұндай тәсілін біздің оқытушылар сыныптан тыс жұмыста сәтті қолданады. "The Speaking club" жобасы аясында ағылшын тілі мұғалімдері жобалық қызметке негізделген факультативтік сабақтар өткізеді. Бұл әдіс оқушылардың зерттеу дағдысын дамытуға ықпал етеді. Іс жүзінде балалар ағылшын тілін бөлек үйретіп қана қоймай, онымен бірге басқа пәндерді де үйренуге болатындығын түсінеді. Мәселелерді пәнаралық негізде шешкен кезде әртүрлі білім деңгейдегі оқушылардың топтық жұмысы мүмкін болады. Мұндай сабақтардың идеясы басқа пәндерде «тілді қолдану» бойынша жобалық-зерттеу дағдыларын дамыту болып табылады. Бұл факультативтік сабақтар тілді үйренуге деген мотивацияны айтарлықтай арттырады.

Интернеттің арқасында біз өте қызықты ресурстарға қол жеткізе аламыз: біз кітаптарды, мәтіндерді, әңгімелерді оқимыз, фильмдерді, бейнелерді, оқу және ойын материалдарын пайдаланамыз. Біз онлайн мұражайларға виртуалды экскурсиялар жасаймыз.

Біздің мектепте пәндік-интеграцияланған факультативтік білім беру 5-6 сыныптарда жүзеге асырылады. Оқушыларға "Heroes of Independence" және "All-time hero" модульдері ұсынылады. "Heroes of Independence" модулі біріктірілген курс болып табылады және Қазақстан тарихы, туған жер тарихы, әдебиет, орыс, қазақ тілдері сияқты пәндерді логикалық түрде қосуды және біріктіруді көздейді. Бұл модульде біз мемлекетіміздің дамуына үлес қосқан тұлғалармен танысамыз. Сонымен, осы модуль сабақтарында CLIL технологиясы көмегімен келесі жобалар орындалды:

- Балқантаудың қасиетті перзенті (Қарағанды облысының еңбек сіңірген ұстазы туралы)

– Тоқтар Әубәкіров – батырға құрмет пен даңқ

- Авторлық поэзия

- Әлихан Бөкейханның дәйексөздеріндегі тәуелсіздік идеялары.

Бұл жобалар қалалық, облыстық және республикалық конкурстарда сәтті ұсынылып, жүлделі орындарға ие болды.

Бұл жобалар қалалық, облыстық және республикалық конкурстарда сәтті ұсынылып, жүлделі орындарға ие болды. (1-4 суреттер)

Біздің мектеп Бауыржан Момышұлының есімімен аталатындықтан, "All-time hero" атты екінші модуль батырдың өмірі мен шығармашылығына арналған. Мектеп кітапханасы оқушылардың ағылшын тіліндегі ғылыми-зерттеу жұмыстарымен толықтырылды. Сондай-ақ, жұмыстар қалалық, облыстық, республикалық деңгейдегі ғылыми конференциялар жинақтарына енгізілді.

Сурет 1 Сурет 2 Сурет 3 Сурет 4

«Ғылымға алғашқы қадам»
танымдық-шығармашылық
фестивалі, 3 орын

«Әлихан оқулары»
республикалық
байқау, 1орын

Қалалық зерттеу жұмыстары
онлайн-конференциясы, 2
орын республикалық байқау,
I орын

«Алаштың Ахметі» IV
облыстық ғылыми-
тәжірибелік
конференциясы

болады, өйткені тіл нақты коммуникативті мәселелерді шешу үшін қолданылады, әлеуметтік-мәдени құзыреттілік қалыптасады, пәндік терминологияның сөздік қоры байытылады. Бірақ бұл міндеттерді жүзеге асыру үшін шет тілі мұғаліміне жоғары талаптар қойылады.

Әрине, ол тиісті тақырыпты ана тілінде оқуды толығымен алмастыра алмайды, бірақ оны айтарлықтай толықтыра алады. Осылайша, тақырыптық материал күрделілік деңгейінде оқушылардың ана тіліндегі пән бойынша қазіргі білім деңгейінен сәл төмен таңдалуы керек. Мәтінмен жұмыс жасау тапсырмалары тақырыптың мазмұнына назар аудару арқылы, оқушылардың мәтінді түсіну, мәтіннің негізгі идеясын талқылау және тексеру процесіне тарту үшін жасалуы керек. Тапсырмалар тілдік формалардың ерекшеліктерін көрсетіп, оларды құру және қолдану қабілетін дамытып, өзін-өзі және өзара бағалау сияқты тексеру мен бағалаудың әртүрлі түрлерін қолдануы тиіс. Тапсырмалар оқушылардың дербес және шығармашылық белсенділігін, шет тілінде ауызша және жазбаша сөйлеуге арналған коммуникативті тапсырмаларды ынталандыруы керек. Оқушылар тілдік, мазмұндық және коммуникациялық қиындықтарды өтеу стратегияларымен таныс болуы керек.

Сурет 4 Сурет 5 Сурет 6

Факультатив сабақтары барысында

Сонымен қатар, CLIL әдістемесі негізінде оқу материалын жоспарлағанда мұғалім үшін оқушылардың жас ерекшеліктерін, олардың шет тілін меңгеру деңгейін және шет тіліндегі оқу материалын қабылдауға дайындығын ескеру маңызды.

Оқушы тілдік материалдың жеткілікті үлкен көлемінен өтеді, бұл тілдік ортаға толығымен ену болып табылады. Сондай-ақ әртүрлі тақырыптармен

жұмыс істеу нақты терминдерді, белгілі бір тілдік конструкцияларды меңгеруге мүмкіндік беретінін, бұл оқушылардың сөздік қорын пән бойынша терминологиямен толықтыруға көмектесетінін және оны одан әрі меңгеруге және алған білімдері мен дағдыларын қолдануға дайындайтынын атап өткен жөн.

Мұғалім де өз кезегінде оқу материалын беру мен оқу іс-әрекетін ұйымдастырудың сан алуан формалары мен әдістерін қолдану, оқушылардың жеке қабілеттерін ескере отырып, үнемі шығармашылық ізденісте болу сияқты белгілі талаптарды қоюы керек. CLIL әдістемесі бойынша жұмыс істейтін мұғалім нақты кәсіби күзіреттілікке ие болады. [2, 119 б.]

Қорытындылай келе, бұл әдістеме оқу процесінің көптеген мәселелерін шешуге мүмкіндік беретін шет тілін оқытудың дәстүрлі емес тәсілі екенін атап өткен жөн. Барлық факторларды дұрыс есепке ала отырып, пәндік-тілдік интеграция әдістемесін қолдануға мүмкіндік береді

- оқушылардың шет тілдерін үйренуге деген ынтасын айтарлықтай арттыру;

- балаларды күнделікті қарым-қатынаста шет тілін саналы және еркін қолдануға үйрету;

- балалардың ой-өрісін кеңейту, басқа мәдениеттер мен құндылықтарды үйрену және қабылдау;

- оқушыларды таңдаған мамандығы бойынша қосымша білім алуға дайындау.

Әдебиет:

1. Малерс А., Марш Д., Перес-Видал С., The CLIL Compendium жинағы, 2002.

2. Дэвид Марш, Еуропадағы МТ+2 деңгейіне жету үшін мазмұн мен тілді біріктірілген оқытудың (CLIL) өзектілігі мен әлеуеті, Еуропалық комиссия DG EAC, 2002

«БАЛАПАНЫМ КӨЗҚУАНЫШЫМ»

С.С. Мейрамова

Шахтинск қ. «Гүлдер» бөбекжайы» КМҚК

Аннотация: Мақалада автор бала тәрбиесіндегі ата-аналардың психологиялық ахуалы туралы өзекті мәселені көтеріп отыр. Өйткені, көп жағдайда ерлі-зайыптылар бала тәрбиесіне дайын болмай шығады. Сондықтан да саналы ұрпақ тәрбиелеу мәселесінде олардың ата-анасымен де тығыз қарым-қатынаста жұмыс істелуі керек.

В статье автор поднимает актуальный вопрос о психологическом климате родителей в воспитании детей. Ведь в большинстве случаев супруги оказываются не готовы к воспитанию детей. Поэтому в вопросе воспитания

сознательного поколения необходимо работать в тесном взаимодействии и с их родителями.

Әсілінде, қазақ халқы дала психологиясын терең меңгерген, кез келген жағдайды бір ауыз сөзбен түйіндеп, пайымдап отырған ел ғой. Оның ішінде бала тәрбиесіне қатысты айтылған ойлардың да көпшілігі күні бүгінге дейін өзектілігін жойған емес. Жоймайды да. Себебі, дала даналығы – халықтың ғасырлар бойы көргені, түйгені мен жиғаны. Бабаларымыз баласына көз қуанышым деп қараған. Әйтсе де, еркелігін шектен асырмай, уақытылы тежеп, ұл мен қыздың ортасында сыйлы, қоғамда ойып орын алар тұлға болып қалыптасуына да тиісті деңгейде назар салып келгенін аңғарамыз. Соның бір мысалы «Балаң жақсы болса, Жердің үсті жақсы. Балаң жаман болса, Жердің асты жақсы...» деген тәмсіл.

Расымен де, баланың өмірге келуі адам үшін үлкен қуаныш. Ол ұрпақтар сабақтастығын жалғастырып, әулеттің өсіп-өнуін көрсетеді. Әр отбасы өзінше бір бөлек әлем, шағын мемлекет деп қарастырсақ, өмірге нәрестенің келуі сол мемлекеттің әрі қарай қанат жайып кеңеюін, ерлі-зайыптылар арасындағы жақындықты қалыптастырып, татулықты нығайта түсері анық. Ал, сол бала әрі қарай балабақшада, мектепте мақтаулы шәкірт атанып, үлкен өмірде биік жетістіктерге жетіп жатса, бұл ата-ана үшін ерекше шаттық әрі қуаныш сыйлар оқиға. Иә, айтуға оңай әрине. Әйтсе де, қоғам бір текті емес қой. Баланың саналы азамат болып қалыптасуы бірнеше күрделі кезеңдерден өтеді. Оған отбасында, балабақша мен мектепте тиісті деңгейде тәлім-тәрбие берілуі тиіс. Білім беру жүйесі тәрбиемен терең ұштасқан жағдайда ғана біз түпкі мақсатқа, болмысы бөлек тұлғаны қалыптастыруға ықпал ете аламыз.[1]

Бұл ретте заманауи білім беру жүйесімен қатар, әр ұлттың өз менталитетіне сай дәстүрлі тәрбие жүйесін де қатаң назарда ұстаған жөн. Өйткені, айналасын енді тани бастаған сәби үшін өмір шындығы ауадай қажет ұғым. Сондықтан да, оны тәрбиелеп, қоғамға бейімдей бастаған шақта ең алдымен туған ұлтының ғасырлар бойғы дәстүрін, құндылықтарын, тарихы мен өнерін бойына сіңдіріп, рухани мұрасын үйрету қажет-ақ. Ал, ұлттық дәстүрді бәрінен бұрын оның отбасы үйретеді. Егер баланың жанұясында дәстүрлі «Ата мен әже» институты сақталған болса, бұл белгілі бір деңгейде оң әсерін тигізеді. Яғни, сәбиге ерте бастан-ақ үлкенге құрмет көрсетіп, кішіге ізеттілік таныту ұғымдары таныстырылады. Әрі ата-әже арқылы оған түрлі ертегілер айтылып, ұрпақтан-ұрпаққа беріліп келген халқымыздың асыл қасиеттері – ізгілік, адамгершілік, ұяндық пен пәктік сипаттары беріледі. Сондай-ақ, баланың мінезі де отбасы, ошақ қасында қалыптасатынын естен шығармаған жөн.

Алаш көсемі Әлихан Бөкейхан «Халыққа қызмет көрсету білімнен емес, мінезден» деп бекер айтқан жоқ қой. Мінезді адам өзінің тұлғалық болмысын айшықтап, анық көрсете алады. Әрі қоғамдағы әділетсіздіктерге қарсы тұрып, күштімен текетіресіп, әлсізге қамқор бола біледі. Мұндай қасиет бойына дарыған баланың ортада беделі, көп алдында сыйлы болары тағы бар. Оның үстіне, мінезді бала қай уақытта да өзіне керегін дөп танып, дұрыс бағдар жасай

алады. Егер бала мінезі үш жасқа толғанда қалыптаса бастайтынын ескерсек, оның әрі қарайға тәрбиесі отбасынан бөлек, балабақша тәрбиешілерінің мойнына жүктелетінін де назарда ұстаған абзал болар еді. Өйткені, тәрбиеші – баланың анасынан кейінгі сенім артып, үлгі тұтар тұлғасы. Ол өмірге келген сәтте алдымен ананың ыстық алақанын, иісін сезініп, қамқорлығын көреді. Кейін отбасындағы өзге мүшелермен танысып, солардың саясында жетіледі. Және бір сәтте жат орта – балабақшаға тап болып, өзіне қамқорлық көрсетер жан ретінде тәрбиешісін қабылдайды. Соның айтқанын орындап, еліктейтін тұлға ретінде қарастыра бастайды.[2]

Көрнекті педагог ғалым В.А.Сухомлинский «Балаларға үлкен адамдық бақытты, тек, ата-анамен күш біріктірудің арқасында ғана беруге болады» деген екен. Расымен де, балабақша немесе мектепте берілген тәлім-тәрбие мен білім үйде бекітіліп, ата-ана тарапынан қайталанып отырылуы тиіс. Сол тәрізді, үйде берілген білімнің өзегі балабақшадағы білімнің өзегіне айналғаны дұрыс. Қос тарап – отбасы мен балабақша өзара ынтымақтастық орнатып, ортақ мүдде – бала тәрбиесі жолында бірлесе жұмыс істей бастаған кезде ғана күтілген нәтижеге қолжеткіземіз. [3]

Әрине, бұл ретте тағы да негізгі күш тәрбиегіше жүктеледі. Себебі «Қарға баласын эппағым деп сүйеді» демекші, қай ата-ана болмасын, өз баласын өзгеден ерекше көреді. Көзімнің қарашығы, жанымның саясы деп қабылдайды. Сондықтан да білім беру ісіндегі кейбір ерекшеліктерге наразылық танытуы мүмкін. Әсіресе жас аналар тарапынан осындай қарсылықтар болып жатуы заңдылық. Себебі ана инстинкті баланы қорғауға бағытталған және көп жағдайда бұл шектен тым шығып кетіп жатады. Ал, тәрбиешінің міндеті осы бір кикілжінді реттеп, тіл табыса білу және басты назарды бала тәрбиесіне бағыттауға күшсалуы тиіс.

Баланы жақсы қасиеттерге тәрбиелеу үшін не істеу керек? Әлгінде атап өткеніміздей, дәстүрлі тәрбие мен заманауи ғылыми тұжырымдамаларды ұштастыра білсек, күтілетін нәтижеге оңай жетер едік. Яғни, балаға шектен тыс қамқорлық көрсетуден немесе негізсіз қатаңдықтың алдын алып, ортаны ұстай білу.

«Бала – бауыр етің» дейміз. Рас. Отбасы қуанышының себепшісі болған сәбиін бәрінен артық көретін, оған аспандағы айды әперуге ұмтылатын ата-аналар көп. Мұндай шектен шығып кеткен қамқорлықтың соңы бала психологиясының бұзылуына, оның тәрбиесінің кері кетуіне әкеп соқтыруы мүмкін. Әсіресе, қалауына қолжеткізіп, шамасы келісін-келмесін қымбат киім, бағалы ойыншық алып өскен бала талап еткен дүнием сол сәтте алдымда болады деген ой қалыптастырады. Үйде мүлдем шектеу көрмей, өз дегенін істетіп өскен баланың кейін қоғамға бейімделе кетуі қиын. Әрі мұндай балалардың бойынан айналасындағыларға дөрекі мінез танытып, қиқарлық көрсету жағдайлары да жиі қайталанып тұрады. Сондықтан да, оның әр іс-әрекетіне, мінезіне асқан қырағылықпен қарап, дер кезінде қорытынды шығара білген жөн. Бұл жерде мұндай қырағылық бірінші кезекте тәрбиешіден талап етіледі. Өйткені, ата-ана баланың теріс мінезін еркелікке балап, уақыт өткізіп

алуы мүмкін. Ал, адам мінезі жасы ұлғайған сайын бекіп, өмірлік ұстанымдарына айнала беретінін ескерсек, уақыт өтіп кеткен соң сәби кезде жіберілген қателіктерді түзеу қиындай бермек.

Ал, енді кейбір ата-аналар «Балаға барынша қатаң қарап, шектеу керек» деген ұғымды жөн санайды. Осылайша, баласы тәртіп бұзса жазалап, ойнап жүріп киімін бүлдірсе, я болмаса құлап қалмаса немесе қатарластарымен жанжалдасып қалса оны түрлі деңгейде жазалауы, «өзің кінәлісің» деп айыптауы мүмкін. Бұл да бала психологиясына кері әсерін тигізетін әрекеттердің бірі саналады. Жақындары тарапынан үнемі осындай шектеулер көріп өскен баланың бойында жалтақтық пайда болады. Өсе келе ол өзінің пікірін айтуға именіп, көпшілікпен араласып кетуден тайсақтауы мүмкін. Бұл әрекеттер оның тұлғалық болмысына және білім алуына да айтарлықтай кесірін тигізеді.

Сондықтан да, бала тәрбиесінде алтын ортаны ұстай білген абзал. Иә, бала айыпты болса белгілі бір деңгейде жауапкершілік арқалауы тиіс. Алайда бұл баланы жазалау үшін емес, қайта оған істеген ісінің қателік болғанын түсіндіру және кез келген теріс әрекеттің зардабы боларын көрсетуі керек. Әйтпесе, үнемі жазаланып өскен баланың бойынан мейірім ұшқыны жойылып, тас бауыр болып кетуі де мүмкін.

Бала өзі істеген теріс әрекетке жауапкершілік алып, жақсы істері үшін мақтау ести білген кезде ғана дұрыс бой түзей алады. Сәби кезінен-ақ, оң мен солды ажырата білген баланың келешекте де өмірлік таңдаудан адаспай, таңдау жасай білуі қалыпты құбылысқа айналары сөзсіз.

Мақаламызды түйіндер тұста, мектеп жасына дейінгі баланың тәрбиесінде отбасы мен тәрбиешіге бірдей жауапкершілік жүктелетінін тағы бір мәрте атап өткенді жөн көрдік. Сондықтан да, баланың келешегі жарқын болуын ойлаған қос тарап, ортақ іске жұмыла күш салғандары жөн. Бала ата-ананың көзқуанышы, келешекте елдің тұтқасы болар азамат. Ендеше оның ертеңі жарқын болуы үшін бүгіннен қалмай қам қылып, тәрбиесі мен біліміне ерекше зейін аударылуы тиіс. Өнерлі де өрелі, ақыл-ойы толыққан, саналы ұрпақ өсіп шыққан жағдайда ғана ұлттың да болашағы айқын, бағдары анық болады.

Әдебиеттер тізімі

1. Жарықбаев Қ., Озғанбаев О. Жантануға кіріспе.- Алматы, 2000.
2. Жарықбаев Қ. Жүсіпбек Аймауытұлының психологиялық көзқарастары.- Алматы, 2000.
3. Тәжібаев Т. Жалпы психология.- 2000.

БАЛАНЫҢ ТӘРБИЕСİNДЕГІ БАЛАБАҚШАНЫҢ РӨЛІ ЕРЕКШЕ

Тәрбиеші: Мейрманова Д.Б.

Қарағанды қаласы, «Тілек» бөбекжайы

Андатпа: Мақалада баланы тәрбиелеудегі білім беру мекемесінің рөлі қарастырылған. Балабақшаның бала тәрбиесіне оң әсері талданады. Тәрбиешілердің жұмысына практикалық ұсыныстар берілген.

Аннотация: В статье рассмотрена роль в образовательного учреждения в воспитании ребенка. Анализируется положительное влияние детского сада на воспитание ребенка. Даны практические рекомендации для работы воспитателей.

Балалық шақ-бұл адам өміріндегі керемет және ерекше кезеңі. Әлемді танудағы алғашқы қадамдар, алғашқы жеңістер мен талпыныстар, мерекелер, балабақша – барлығы балалық шақта өтеді. Балалық шақта адамның мінезінің негізгі белгілері қалыптасады, жеке тұлға қалыптасады, болашақта денсаулығының негізі қаланады. Мұнда басты рөлді отбасымен бірге балабақша атқарады. Балабақшада 1-6 жастағы бала күнінің көп бөлігін өткізеді[1].

Адамның өзіндік ерекшелігі ұжымда өмір сүруінде. Бала өміріндегі алғашқы ұжым -отбасы. Баланың қоршаған әлем туралы, қарым-қатынас туралы, қандай болу керек екенін отбасына байланысты. Бірақ әлеуметтік ұжым балаға қамқорлық жасайтын жақын ересектермен шектеледі, олар не істеу керектігін айтады, олардың ережелеріне сәйкес ойнауды ұсынады және т.б. Бұл жеткіліксіз болған сәтте келеді. Әлеуметтік шеңберді кеңейту қажеттілігі туындайды, атап айтқанда, құрдастарымен қарым-қатынас, онда бала өзінің дағдылары мен қабілеттерін көрсетіп, басқаларды игере алады. Балабақша бұл мәселені шешуге көмектеседі.

Балабақшада бәрі балаларға ыңғайлы болуына жіті назар аударылады. Бұл балабақша жабдықтарына, балалар жиһазына, залдар мен бөлмелердің дизайнына қатысты. Ойын бөлмелері заманауи тенденциялар мен балалардың жас ерекшеліктерін ескере отырып, жарқын және әсем жабдықталған болуы керек. Балабақшаға арналған барлық өнімдер, соның ішінде ойыншықтар санитарлық талаптарға сай, тозуға төзімді және сапалы материалдардан жасалған. Мұның бәрі нәресте үшін қолайлы атмосфераны, оның жан-жақты дамуына негіз болады.

Күн тәртібі әр адамның, әсіресе баланың өмірінде үлкен рөл атқарады. Күнделікті тәртіпті орындау денсаулықты нығайтуға, оның ішінде психологиялық, нәрестеге сенімді және қауіпсіз сезінуге мүмкіндік береді. Мысалы: бала серуеннен кейін түскі ас, түстен кейін күндізгі ұйқы болатынын анық түсінеді. Ал кешке анасы немесе әкесі келіп алып кететінін түсінеді. Сонымен қатар, күнделікті өмір жүйке жүйесін шамадан тыс жұмыстан қорғайды, белсенділік пен тынығу кезеңдерін ауыстырады, жеке тұлғаның үйлесімді дамуына ықпал етеді, ұқыптылық пен өзін-өзі тәрбиелеуге жетелейді.

Мектепке дейінгі жастағы күн тәртібін жүзеге асырудың басты жетістігі – бұл қарапайым жақсы әдеттердің қалыптасуы, мысалы: таңертең және кешке жуыну, тісті тазалау, тамақтанар алдында қолды жуу, уақытында тұрып, жату, бір уақытта тамақтану және т.б. болашақ мінезінің қалыптасуына негіз болады.

Балабақшадағы ойындар баланың жас ерекшеліктеріне және оның мүмкіндіктеріне сәйкес келеді. Бұл табысты жағдайларды құрып, оны бекітіп және жаңа деңгейге көтеру үшін өте маңызды. Бала тапсырманы орындау тәртібін, зейін салуды, тәрбиешінің және басқа балалардың іс-әрекеттерін бақылай білуді, назарын шоғырландыруды және оны уақытында басқасына ауыстыруды үйренеді.

Балабақшада дидактикалық ойындар мен дидактикалық көрнекі құралдар баланың қоршаған орта туралы түсінігін кеңейтуге, оның заттар, құбылыстар, жануарлар мен өсімдіктер туралы білімдерін, ақыл-ой қабілеттерін дамытуға, жалпылау және салыстыру қабілеттерін дамытуға ықпал етеді. Ал сөздік ойындар тілді дамытады, ойлау процестерін белсендіреді, өз пікірін немесе тілегін білдіруге үйретеді.

Рөлдік ойындар-бұл баланың айналасындағы әлемнің көрінісі, онда ол ересектерге, ең алдымен ата-аналарға, олардың іс-әрекеттері мен адамдарға және әртүрлі жағдайларға деген көзқарасына білдіреді. Тәрбиешінің рөлі бұл идеяларды уақытында түзету, баланың кәсіптер мен қатынастар туралы білімін кеңейту, ойлануға, сезінуге, өзгеретін ережелерге бейімделуге, шешім қабылдауға және эмоцияларды басқаруға үйрету.

Топтық ойындар балалардың бір-бірімен қарым-қатынасын, ережелерге бағынуды, басқалардың мүдделерімен санасуды, ұйымдастыруды, назар аударуды және нәтижеге жауапкершілікті үйретеді. Мұндай ойындарда баланың көшбасшылық қасиеттері, бастаманы өз қолына алу мүмкіндігі айқын көрінеді.

Қозғалыс ойындары болса денсаулықты нығайтуға, өз денесін басқаруға, ептілік пен төзімділікке ықпал етеді. Табиғатта бәсекеге қабілетті ойындар ерік-жігерді, табандылықты, қиындықтарды жеңе білуге тәрбиелейді.

Эстетикалық тәрбиеде шығармашылық ойындар, театр қойылымдары және музыкалық оқу іс-әрекеттері маңызды рөл атқарады. Олар баланың өмірін жағымды әсерлермен және жағымды эмоциялармен толтырады, сұлулық сезімін дамытады, жанашырлықты және қуаныш сыйлауды үйретеді. Кітап оқу, спектакльдерді қарау, концерттерге қатысу, өз қолыңызбен бір нәрсе жасай білу қиялды, шығармашылық ойлауды дамытады және көркемдік талғамды қалыптастырады.

Балабақшада тәрбиеші топтағы ең маңызды адам, ол сенетін, өзінің құпияларын сенетін, бәрін білетін және көмектесе алатын және қолдау көрсететін сөзсіз.

Тәрбиеші ұжымда балалар өздерін жайлы және еркін сезінетін психологиялық атмосфераны құру мүмкіндігі әр баланың жеке басының қалыптасуына ықпал етеді.

Балаға құрметпен және әділ көзқарас, оның жетістіктері мен қажеттіліктеріне шынайы қызығушылық, оң көзқарас, мейірімділік пен оптимизм, педагогикалық әдептілік – бұл нағыз кәсіпқойға тән қасиеттер. Сондықтан тәрбиеші осы қасиеттеріне өз бойынан таба білуі керек. Өйткені баланы балабақшада тәрбиелеуші ең басты тұлға екені сөзсіз.

Қорыта келе, балабақшабаланы тәрбиелеп қана қоймай дамытатына көз жеткіздік. Әрине оған балабақшадағы тәрбиешіден бастап, күн тәртібі, балабақшаның жабдықталуы, әр түрлі іс шаралар әсер етеді. Сондықтан, мектепке дейінгі мекемелердің әр бала алдында жауапты екенін әрдайым есте сақтаған жөн.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Божович Л. И. «Личность и ее формирование в детском возрасте», Москва, 2005 г.
2. Калинина Р., Семёнова Л., Яковлева Г. Ребёнок пошёл в детский сад//Дошкольное воспитание. —№6 - 2008 .
3. Гвоздев А.Н. От первых слов до первого класса: Дневник научных наблюдений. Саратов: Изд-во Саратов. ун-та, 2018.
4. Алямовская В. Г. Как воспитывать здорового ребёнка. - М., 2016.

ИНКЛЮЗИЯ НА УРОКАХ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА (INCLUSION IN ENGLISH LESSONS)

О.Н. Мешалкина

КГУ «Гимназия№97», г. Караганда

Цель исследования – раскрыть особенности изучения английского языка детьми с ограниченными возможностями здоровья (ОВЗ). В статье выявлены педагогические условия, способствующие усвоению материала детьми с особыми образовательными потребностями, способы мотивации их к обучению. Особое внимание уделено созданию благоприятной атмосферы во время урока, детально рассмотрены способы улучшения навыка чтения на уроке английского языка. Научная новизна заключается в подходе к изучению английского языка детьми с особыми образовательными потребностями. В результате выявлено, что благодаря инклюзивному образованию у детей с ОВЗ есть возможность стать более независимыми, не ощущать проблемы в общении с ровесниками.

Зерттеудің мақсаты-мүмкіндігі шектеулі балалардың ағылшын тілін үйрену ерекшеліктерін ашу. Мақалада ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалардың материалды игеруіне ықпал ететін педагогикалық жағдайлар, оларды оқуға ынталандыру әдістері анықталған. Сабақ барысында қолайлы атмосфераны құруға ерекше назар аударылады, ағылшын тілі сабағында оқу дағдысын жақсарту жолдары егжей-тегжейлі қарастырылады. Ғылыми жаңалық-ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалардың ағылшын тілін үйренуге деген көзқарасы. Нәтижесінде, инклюзивті білім берудің арқасында мүмкіндігі шектеулі балаларда тәуелсіз болуға, құрдастарымен қарым-қатынаста проблемаларды сезінбеуге мүмкіндік бар екендігі анықталды.

The number of students with disabilities increases every year that is why we talk a lot about inclusive model of education. The definition given in Cambridge Dictionary for inclusion says it is the act of including someone or something as part of a group, list or a person or thing that is included. This term is used for describing the process of teaching the children with special educational needs (SEN). Experts imply a guarantee of equal access to education for all students considering variety of special educational needs and personal possibilities.

The major capacity of any teacher according to the law of education in Kazakhstan is desire and ability to work with children with special educational needs. So all educational institutions must move steadily to practice of inclusive education.

Kids with SEN are the children whose health doesn't let them to learn educational programs or they have got some difficulties without special things in education and upbringing.

A group of students with SEN is very diverse including children with disorder of ears, vision, speech, musculoskeletal system, with visible frustration of an emotional – volitional nature with autism – spectrum, children with mental retardation.[1, c.471]

In my opinion English language is one of the hardest subject and its learning causes significant tension of the highest mental activity of student. In this regard, psychological strength of attention of learners increases. I consider that is why it is important to create a positive psychological climate to insure the students to believe in their power during the English lesson.

The children with SEN learning English face to a number of complexities: they absorb lexical and grammar material slow and rarely use it in speech; they hardly ever understand grammar structures and it is too complicated to use them in practice. It is impossible to acquire complex structures in conversations because the level of teaching is depend on overall degree of formation of a child. However, such children can speak English according their own level of development.[2, c. 37]

It seems to me that diversity of tasks and games, using of IT technologies, CD discs with different game programs help learners to memorize exploring material more easily and faster. It helps to possess common linguistic ideas which are available and necessary to learn how to speak and write in English. [3, c. 24]

It is necessary to have a special place for relaxing where are toys, coloured – books, different sensorial materials in the classroom where the children with SEN study. Learners can rest there at the same time a neuro – psychic strain off reduces and a self – control ability increases. Such a place is popular among learners.

Furthermore, I always use quiet classical music which lets to keep peace of mind and tune in to a lesson. As a warming up songs of popular British bands and musicians are also listened, it broadens the horizon founding social cultural competence.

The socialization of children with SEN, the major purpose of inclusive education is implemented using these methods.

In spite of a lot of questions are discussed intensively in special literature however its practice makes the first steps in Kazakhstan. Nowadays we do not have

any tutorials for children with SEN that is why I make some extra materials which are based on cross curricular program during the whole studying year.

I always start my lesson using new phrases which broaden and consolidate lexical supply: “Good morning, everybody!”, “Hello, everyone!”, “Welcome to all of you”.

Reading is the simplest but the most effective type of activity for learners with SEN on an English lesson. There are some kinds of reading in methodic of teaching nonetheless it is advisable to use only one of them - reading with full coverage.

As usual the work with text begins with input of new vocabulary with support of different pictures of these words and their written samples.

Memorizing of new vocabulary is provided with various tasks, like unscramble the words, “word snake”, fill in the gaps, “snowball”, “fisher”.

Multiple repeating of the material is a principle of successful assimilation of lexical units.

Mainly work with texts is divided into three parts: pre-reading, while-reading, post-reading.

Pre-reading includes following tasks:

- Making diagrams
- Selection of heading
- Answering the leading questions

The second type is stable by its structure. Learners read the text after the teacher or speaker or they read the text together aloud. It helps to memorize the material

On the last stage of the work with the text learners complete such tasks like matching, fill in the table, multiple choice, true or false.

During the lesson I use a methodic based on a peer learning. The learners are divided into dynamic groups and get cards with exercises. Tasks are completed in pairs and route maps are made. During the lesson a most-able student helps less-able, their work is assessed with peer assessment and mutual control. Students discuss the problems trying to solve them as a result of which creative favorable atmosphere is created so it expands independence and activity.

Inclusive education gives an opportunity to children with SEN to have elementary level of English. Learning English on a common level can help students with SEN to adapt in society, become more independent and not to feel any problems in communication with peers.

Список литературы

1. Бондарева А. В. Реализация инклюзивного образования на уроках английского языка в общеобразовательной школе// Молодой ученый. – 2017. - №5. – 503с.

2. Липатова А. И. Особенности обучения детей с ОВЗ английскому языку // Специальное образование. - 2017. - № 3. – 120с.

3. Рузанова М. Н. Особенности реализации инклюзивного образования на уроках английского языка// Гуманитарные научные исследования. 2019. №4. – 50с.

ИГРОВЫЕ СЕРВИСЫ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ

Мешетпаева М.К.

СОШ имени Гагарина Бухаржырауский район

Аннотация. В данной статье описывается использование игровых сервисов учителями на уроках русского языка и литературы. Рассмотрены самые оптимальные сервисы и создание на их платформе заданий для уроков. Раскрывается технология создания игровых заданий для повышения мотивации обучения в дистанционном режиме.

Андатпа. Бұл мақалада орыс тілі мен әдебиеті сабақтарында мұғалімдердің ойын қызметтерін пайдалануы сипатталған. Оңтайлы қызметтер және олардың платформасында сабақтарға тапсырмаларды құру қарастырылған. Қашықтықтан оқытудың мотивациясын арттыру үшін ойын тапсырмаларын құру технологиясы ашылды.

Ключевые слова. Дистанционное обучение, игровые сервисы, Wordwall, Cahoot.

События последних лет предъявляют высокие требования к современной школе. Огромные объемы информации, жесткие требования к знаниям, умениям и навыкам школьника – это все современные условия образовательного процесса в рамках обновленного содержания обучения. А последний учебный год все ученики и учителя познакомились с реалиями дистанционного обучения. Дистанционное обучение – это обучение с применением современных технологий, обязанное своим возникновением развитию компьютерной техники и информационных технологий. Благодаря прогрессу в области передачи информации на расстоянии с использованием компьютерных средств коммуникации можно говорить о качественно новом уровне образования. [1] Выяснилось, что в ситуации, когда обучение в школах перешло на онлайн – режим, невозможно ограничиваться только традиционными методами и средствами педагогических технологий. Необходимы новые подходы к организации обучения, опирающиеся на прогрессивные информационные технологии, в частности, на мультимедиа и интерактивные. Поскольку педагогическое сообщество проводит синхронные и асинхронные уроки, используя огромное количество образовательных платформ и сервисов, нет нужды в их перечислении. Мне хотелось бы остановиться именно на игровых интерактивных сервисах, которые активно использую на уроке. Анализируя весь потенциал этих сервисов, протестировав их на уроке, я пришла к выводу, что наиболее интересными, эргономичными являются такие сервисы как Wordwall и Cahoot. Почему именно игровые сервисы привлекли мое внимание? Дело в том, что, как писал А.С. Макаренко «Игра имеет важное значение в жизни ребенка, имеет то же значение, какое у

взрослого имеет деятельность, работа, служба. Каков ребенок в игре, таков во многом он будет в работе, когда вырастет». Игра требует напряжения эмоциональных и умственных сил. Она помогает детям стать творческими личностями, дает возможность показать себя. В игре ученик реализует такие важные составляющие его жизни как самовыражение, самопроверка, самоопределение. В рамках обновленного содержания образования мотивация к обучению занимает важное место. Цель мотивации - формирование у детей устойчивого интереса к предмету, развитие логического мышления и умения применять полученные теоретические знания на практике. Поэтому применение образовательных игровых сервисов Wordwall и Cahoot в 5, 6, 7 классах позволяет в значительной степени активизировать учеников и интенсифицировать учебный процесс на уроках русского языка и литературы. В контексте интерактивных игр знания приобретают иные формы. Особенностью таких знаний является то, что учащийся получает ее не в виде уже готовой системы от педагога, а в процессе собственной активности. Wordwall – это многофункциональный инструмент для создания интерактивных и печатных материалов. Самое главное, что сервис очень прост в использовании, что выгодно отличает его от других, сложных сервисов, представляющих некоторую трудность для педагогов. Работа на этом сервисе доступна на любом устройстве: компьютере, телефоне, планшете, - лишь бы был доступ в Интернет. Но если такого доступа нет, можно использовать печатные версии, и использовать их на обычных уроках как самостоятельное учебное задание. Как видим, использование этого сервиса не ограничивается только дистанционной формой обучения, имеет большое будущее и во время обычных уроков. Игровые задания создаются с помощью шаблонов. Надо выбрать шаблон и заполнить его своим учебным материалом. Затем отправить ссылку ученикам, нажимая на которую они начинают играть, выбирая правильные ответы. Ответив на все вопросы, ученики отправляют их, написав свое имя, и учитель в режиме реального времени узнает уровень знаний учащихся по той или иной теме. Есть таблица лидеров, которая мотивирует детей, развивает в них дух здорового соперничества. Сама игра проходит очень быстро, занимает мало времени, но при этом активизирует мыслительную деятельность, развивает логику, быстроту мышления и концентрацию внимания учеников. На уроках русского языка и литературы можно применить все шаблоны, причем на следующих этапах урока: в начале урока, чтобы проверить, насколько ученики усвоили пройденный материал; во время обязательной для учащихся школ с нерусским языком обучения словарной работы; во время проведения тренировочных упражнений для закрепления новой темы; чтобы получить обратную связь, узнать, как воспринял урок ребенок; в качестве домашней работы. Сервис предоставляет большой выбор шаблонов. В бесплатной версии можно выбрать 5 шаблонов и менять учебный контент бесконечно. Даже этих пяти шаблонов хватает любому учителю. Самые часто используемые шаблоны для тренировки грамматических и лексических навыков «Сопоставление», «Расшифровать», «Диаграмма с

этикетками», «Случайные карты», «Случайное колесо», «Анаграмма», «Составление пар», «Правда или ложь», «Кроссворд». 5 Алгоритм создания игрового задания с помощью сервиса Wordwall. ШАГ 1. Регистрация на сайте <https://wordwall.net/ru> ШАГ 2. Изучение шаблонов ШАГ 3. Выбор шаблона ШАГ 4. Создание игры: наполнение шаблона своим контентом ШАГ 5. Нажать "Поделиться" Шаг 6. Копирование и отправка ссылки ученикам в общий чат

Рассмотрим использование игрового сервиса во время проверки пройденной темы на примере урока в 7 классе, раздел «Хобби и свободное время», тема урока «Хобби известных людей», грамматическая тема на данном уроке «Склонение порядковых числительных». На предыдущем уроке дети изучали изменение по падежам количественных числительных, поэтому я, прежде чем начать объяснение новой темы, проверяю уровень усвоения склонения количественных числительных. Для этого я выбираю шаблон «Сопоставление» и создаю игровое учебное задание, где подбираю к каждому падежу соответствующее числительное в нужной форме, отправляю ссылку ученикам. Сам сервис рандомный, то есть меняет вопросы и ответы местами автоматически, и ученикам надо найти правильный ответ. Все их ответы отражаются в таблице лидеров, количество учеников в котором может дойти до 40. Это облегчает оценивание учителем знаний учеников, так как ответы невозможно списать. Для формативного оценивания знаний и навыка говорения можно сыграть в игру с помощью шаблона «Случайное колесо». Этот шаблон дает возможность повторить большую тему или раздел. Поскольку при раскручивании колеса ученику может попасть любой из множества вопросов, он должен быть готов ответить на все, и это предполагает хорошую подготовку. Учитель должен заранее снабдить перечнем вопросов учеников. Например, закончив изучение 6 темы в 6 классе «Наречие» можно опросить учеников по всей теме с помощью вопросов, охватывающих все пройденные темы. Еще одним преимуществом данного сервиса является то, что после создания учебного задания одним щелчком мыши можно перевести его в другой шаблон. Например, если вы создали учебное задание «Сопоставление», можно превратить его в «Кроссворд». Так же можно превратить этот ресурс в «Викторину» или «Поиск слова». Игровое задание редактируется, при этом ссылка не меняется. Все созданные игровые задания можно сделать открытым, то есть его могут использовать и другие учителя. При этом на сервисе при составлении заданий можно использовать иллюстрации, видеоряд с помощью подключения к поисковой системе Bing, которая поможет вам быстро найти нужное изображение. Можно вставить свою, заранее подготовленную иллюстрацию. Такие же интересные задания можно дать ученикам и в Cahoot. Это обучающий игровой сервис, который используется во всем мире, является викториной со множеством ответов. Отличительной чертой этого сервиса является то, что обязательно должен быть общий экран, на котором появляются вопросы, а ответить ученики могут по ссылке, нажимая на ответ соответствующего цвета. На каждом этапе ученики видят свои достижения, и в конце появляется подиум с именами лидеров. Благодаря зрелищности: ответам

по цвету, фанфарам, салюту, процесс приобретения знаний становится зрелищным, увлекательным для учеников. Этот сервис тоже можно использовать на всех этапах урока. Во время тренировочных упражнений, чтобы проверить усвоение новой темы «Виды простых предложений по целям высказывания» можно отправить такие вопросы, например: 7 Алгоритм создания заданий примерно такой же, как и в Wordwall, есть определенное количество бесплатных шаблонов, которых достаточно для учителя. В заключение, хочется отметить, что тот разнообразный инструментарий, который предлагают эти сервисы учителям русского языка и литературы даёт неисчерпаемый источник для педагогического творчества, для организации и проведения каждый день интересных, информативных дистанционных занятий.

Литература

1. Полат Е.С, Моисеева М.В., Петров А.Е. Педагогические технологии дистанционного обучения /Под ред. Е.С.Полат. – М., "Академия", 2006.
2. Вайндорф-Сысоева М.Е. Педагогика в виртуальной образовательной среде: Хрестоматия. М.:МГОУ, 2006. – 167 с.
3. <https://wordwall.net>
4. <https://kahoot.com>
5. <https://www.eduneo.ru/7-trendov-onlajn-obrazovaniya-2021-goda/>
6. Лучшие онлайн-сервисы для создания обучающих игр и игровых упражнений <https://www.eduneo.ru/4916-2/>

ИГРОВЫЕ СЕРВИСЫ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ

Мешетпаева М.К.

СОШ имени Гагарина Бухаржырауский район

Аннотация. В данной статье описывается использование игровых сервисов учителями на уроках русского языка и литературы Рассмотрены самые оптимальные сервисы и создание на их платформе заданий для уроков. Раскрывается технология создания игровых заданий для повышения мотивации обучения в дистанционном режиме.

Андатпа. Бұл мақалада орыс тілі мен әдебиеті сабақтарында мұғалімдердің ойын қызметтерін пайдалануы сипатталған. Оңтайлы қызметтер және олардың платформасында сабақтарға тапсырмаларды құру қарастырылған. Қашықтықтан оқытудың мотивациясын арттыру үшін ойын тапсырмаларын құру технологиясы ашылды.

Ключевые слова. Дистанционное обучение, игровые сервисы, Wordwall, Cahoot.

События последних лет предъявляют высокие требования к современной школе. Огромные объемы информации, жесткие требования к знаниям,

умениям и навыкам школьника – это все современные условия образовательного процесса в рамках обновленного содержания обучения. А последний учебный год все ученики и учителя познакомились с реалиями дистанционного обучения. Дистанционное обучение – это обучение с применением современных технологий, обязанное своим возникновением развитию компьютерной техники и информационных технологий. Благодаря прогрессу в области передачи информации на расстоянии с использованием компьютерных средств коммуникации можно говорить о качественно новом уровне образования. [1] Выяснилось, что в ситуации, когда обучение в школах перешло на онлайн – режим, невозможно ограничиваться только традиционными методами и средствами педагогических технологий. Необходимы новые подходы к организации обучения, опирающиеся на прогрессивные информационные технологии, в частности, на мультимедиа и интерактивные. Поскольку педагогическое сообщество проводит синхронные и асинхронные уроки, используя огромное количество образовательных платформ и сервисов, нет нужды в их перечислении. Мне хотелось бы остановиться именно на игровых интерактивных сервисах, которые активно использую на уроке. Анализируя весь потенциал этих сервисов, протестировав их на уроке, я пришла к выводу, что наиболее интересными, эргономичными являются такие сервисы как Wordwall и Cahoot. Почему именно игровые сервисы привлекли мое внимание? Дело в том, что, как писал А.С. Макаренко «Игра имеет важное значение в жизни ребенка, имеет то же значение, какое у взрослого имеет деятельность, работа, служба. Каков ребенок в игре, таков во многом он будет в работе, когда вырастет». Игра требует напряжения эмоциональных и умственных сил. Она помогает детям стать творческими личностями, дает возможность показать себя. В игре ученик реализует такие важные составляющие его жизни как самовыражение, самопроверка, самоопределение. В рамках обновленного содержания образования мотивация к обучению занимает важное место. Цель мотивации - формирование у детей устойчивого интереса к предмету, развитие логического мышления и умения применять полученные теоретические знания на практике. Поэтому применение образовательных игровых сервисов Wordwall и Cahoot в 5, 6, 7 классах позволяет в значительной степени активизировать учеников и интенсифицировать учебный процесс на уроках русского языка и литературы. В контексте интерактивных игр знания приобретают иные формы. Особенностью таких знаний является то, что учащийся получает ее не в виде уже готовой системы от педагога, а в процессе собственной активности. Wordwall – это многофункциональный инструмент для создания интерактивных и печатных материалов. Самое главное, что сервис очень прост в использовании, что выгодно отличает его от других, сложных сервисов, представляющих некоторую трудность для педагогов. Работа на этом сервисе доступна на любом устройстве: компьютере, телефоне, планшете, - лишь бы был доступ в Интернет. Но если такого доступа нет, можно использовать печатные версии, и использовать их на обычных уроках как самостоятельное

учебное задание. Как видим, использование этого сервиса не ограничивается только дистанционной формой обучения, имеет большое будущее и во время обычных уроков. Игровые задания создаются с помощью шаблонов. Надо выбрать шаблон и заполнить его своим учебным материалом. Затем отправить ссылку ученикам, нажимая на которую они начинают играть, выбирая правильные ответы. Ответив на все вопросы, ученики отправляют их, написав свое имя, и учитель в режиме реального времени узнает уровень знаний учащихся по той или иной теме. Есть таблица лидеров, которая мотивирует детей, развивает в них дух здорового соперничества. Сама игра проходит очень быстро, занимает мало времени, но при этом активизирует мыслительную деятельность, развивает логику, быстроту мышления и концентрацию внимания учеников. На уроках русского языка и литературы можно применить все шаблоны, причем на следующих этапах урока: в начале урока, чтобы проверить, насколько ученики усвоили пройденный материал; во время обязательной для учащихся школ с нерусским языком обучения словарной работы; во время проведения тренировочных упражнений для закрепления новой темы; чтобы получить обратную связь, узнать, как воспринял урок ребенок; в качестве домашней работы. Сервис предоставляет большой выбор шаблонов. В бесплатной версии можно выбрать 5 шаблонов и менять учебный контент бесконечно. Даже этих пяти шаблонов хватает любому учителю. Самые часто используемые шаблоны для тренировки грамматических и лексических навыков «Сопоставление», «Расшифровать», «Диаграмма с этикетками», «Случайные карты», «Случайное колесо», «Анаграмма», «Составление пар», «Правда или ложь», «Кроссворд». 5 Алгоритм создания игрового задания с помощью сервиса Wordwall. ШАГ 1. Регистрация на сайте <https://wordwall.net/ru> ШАГ 2. Изучение шаблонов ШАГ 3. Выбор шаблона ШАГ 4. Создание игры: наполнение шаблона своим контентом ШАГ 5. Нажать "Поделиться" Шаг 6. Копирование и отправка ссылки ученикам в общий чат

Рассмотрим использование игрового сервиса во время проверки пройденной темы на примере урока в 7 классе, раздел «Хобби и свободное время», тема урока «Хобби известных людей», грамматическая тема на данном уроке «Склонение порядковых числительных». На предыдущем уроке дети изучали изменение по падежам количественных числительных, поэтому я, прежде чем начать объяснение новой темы, проверяю уровень усвоения склонения количественных числительных. Для этого я выбираю шаблон «Сопоставление» и создаю игровое учебное задание, где подбираю к каждому падежу соответствующее числительное в нужной форме, отправляю ссылку ученикам. Сам сервис рандомный, то есть меняет вопросы и ответы местами автоматически, и ученикам надо найти правильный ответ. Все их ответы отражаются в таблице лидеров, количество учеников в котором может дойти до 40. Это облегчает оценивание учителем знаний учеников, так как ответы невозможно списать. Для формативного оценивания знаний и навыка говорения можно сыграть в игру с помощью шаблона «Случайное колесо». Этот шаблон дает возможность повторить большую тему или раздел.

Поскольку при раскручивании колеса ученику может попасть любой из множества вопросов, он должен быть готов ответить на все, и это предполагает хорошую подготовку. Учитель должен заранее снабдить перечнем вопросов учеников. Например, закончив изучение 6 темы в 6 классе «Наречие» можно опросить учеников по всей теме с помощью вопросов, охватывающих все пройденные темы. Еще одним преимуществом данного сервиса является то, что после создания учебного задания одним щелчком мыши можно перевести его в другой шаблон. Например, если вы создали учебное задание «Сопоставление», можно превратить его в «Кроссворд». Так же можно превратить этот ресурс в «Викторину» или «Поиск слова». Игровое задание редактируется, при этом ссылка не меняется. Все созданные игровые задания можно сделать открытым, то есть его могут использовать и другие учителя. При этом на сервисе при составлении заданий можно использовать иллюстрации, видеоряд с помощью подключения к поисковой системе Bing, которая поможет вам быстро найти нужное изображение. Можно вставить свою, заранее подготовленную иллюстрацию. Такие же интересные задания можно дать ученикам и в Kahoot. Это обучающий игровой сервис, который используется во всем мире, является викториной со множеством ответов. Отличительной чертой этого сервиса является то, что обязательно должен быть общий экран, на котором появляются вопросы, а ответить ученики могут по ссылке, нажимая на ответ соответствующего цвета. На каждом этапе ученики видят свои достижения, и в конце появляется подиум с именами лидеров. Благодаря зрелищности: ответам по цвету, фанфарам, салюту, процесс приобретения знаний становится зрелищным, увлекательным для учеников. Этот сервис тоже можно использовать на всех этапах урока. Во время тренировочных упражнений, чтобы проверить усвоение новой темы «Виды простых предложений по целям высказывания» можно отправить такие вопросы, например: 7 Алгоритм создания заданий примерно такой же, как и в Wordwall, есть определенное количество бесплатных шаблонов, которых достаточно для учителя. В заключение, хочется отметить, что тот разнообразный инструментарий, который предлагают эти сервисы учителям русского языка и литературы даёт неисчерпаемый источник для педагогического творчества, для организации и проведения каждый день интересных, информативных дистанционных занятий.

Литература

1. Полат Е.С, Моисеева М.В., Петров А.Е. Педагогические технологии дистанционного обучения /Под ред. Е.С.Полат. – М., "Академия", 2006.
2. Вайндорф-Сысоева М.Е. Педагогика в виртуальной образовательной среде: Хрестоматия. М.:МГОУ, 2006. – 167 с.
3. <https://wordwall.net>
4. <https://kahoot.com>
5. <https://www.eduneo.ru/7-trendov-onlajn-obrazovaniya-2021-goda/>
6. Лучшие онлайн-сервисы для создания обучающих игр и игровых упражнений <https://www.eduneo.ru/4916-2/>

ҚАЗІРГІ МЕКТЕПТЕ КӘСІПТІК БАҒДАР БЕРУ ЖҰМЫСЫН ҰЙЫМДАСТЫРУ

Мизамхан Алтынгүл

Қарағанды қаласы, «№66 мектеп-лицей КММ»

Аннатоция. Бұл мақалада мектептегі кәсіптік бағдар беру жұмысын ұйымдастырудың жолдары туралы жазылған. Мамандық таңдау барысында нені басшылыққа алу қажеттігі, дұрыс мамандық таңдаудың қоғамдағы маңыздылығы айтылған. Сонымен қатар мамандық таңдау барысында құндылықтардың маңызы да ескерілген.

В данной статье рассказывается об организации профориентационной работы в школе. Подчеркивается, чем следует руководствоваться при выборе профессии: важность выбора в обществе. Кроме того, учитывается значение ценностных ориентиров в профессии.

Қазіргі жас өспірім ұрпақтың алдында тұрған маңызды бір мәселе – ол болашақта дұрыс мамандық таңдау. Заманның сұранысына сай, күнделікті өзгерістер мен ғылымның ғарыштап дамуына байланысты жасөспірімдерге дұрыс мамандық таңдауға қазіргі мектепте ұйымдастырылатын кәсіптік бағдар берудің маңызы зор. Бұрынғы мамандықтар мен қазіргі мамандықтардың айырмашылығы баршылық. Сондықтанда мектеп бітірген жас түлек мамандық таңдау барысында қиналмай, дұрыс бағыт таңдап, мамандық әлемінде өз орынын тапқаны дұрыс. Мамандықты таңдауда қоғамға қажетті ғана мамандықты таңдап қоймай, өз қалайтын мамандықты таңдау болашақта жасаған еңбегінің өнімді болуына сөзсіз септігін тигізеді. Кей кезде мамандық таңдау еншісі балаға берілмей ата-ана тарапынан болады. Жүрек қалауымен таңдалмаған мамандықпен болашақта жұмыс істеу қиындық туғызады. Біріншіден жасаған еңбегі өнімсіз болады. Екіншіден өзі қалап алмаған мамандық бойынша жұмыс жасау уақытты босқа өткізгендей болады. Сондықтанда осы мамандық таңдау бағыты бойынша ата-аналармен жұмысты қатар жүргізген дұрыс. Қазіргі мектепте кәсіптік бағдар бойынша жүргізілген жұмыстарды мектеп психологы ғана басқарып қоймай, мектепте осы кәсіптік бағдар бойынша жұмыс жасайтын маманда өз үлесін қосады. Мектеп оқушыларын керек десеңіз бастауыш сыныптан бастап болашақ мамандығын таңдап алуға икемдеген дұрыс. Оқушыларға болашақ мамандықтары жайлы жан-жақты мағұлмат, мамандық таңдау кезінде дұрыс кеңестер, қолдаулар көрсеткен дұрыс. Жасөспірім мамандық таңдау кезінде жеке тұлғалық қасиеттерін, зияткерлік, эстетикалық, еңбексүйгіштік, адамгершілік қасиеттерінің үйлесімділігіне де назар аудару қажет. Мектепте кәсіптік бағдар беру кезінде оқушылардың жас ерекшеліктеріне де көңіл бөлген абзал. Кәсіптік бағдар беруді бірнеше кезеңге бөлуге болады. Бірінші кезең:-жалпы таңдап алатын мамандықтарына оң көзқарас тудыру, ол мамандықтың қоғам үшін маңыздылығы, адамдар үшін пайдасы жайында дұрыс пікір қалыптастыру.

Екінші кезең:- мамандық арқылы өмір жолын таңдау, таңдалған мамандықтың адами құндылықтарды кеңінен ашуы, ересек адамның өмірінде мамандықты дұрыс таңдау арқылы еңбекті үздіксіз жасау қажеттігін түсінеді. Сонымен қатар таңдалған бағыт бойынша бүгінгі ғылым жетістіктеріменде таныстыра өткен жөн. Соңғы үшінші кезеңде:- оқушылардың мамандыққа деген қызығушылығы саналы түрде болып, оқушы жалпы мамандық туралы толық ақпарат алады. Өзін қызықтырған сұрақтарға жауапты осы үшінші кезеңде ала алады. Жәнеде осы кезеңде нақты өзі қалаған болашақ мамандығын таңдауға шешім қабылдайды. Мектепте кәсіби бағдар беру:- оқушының мектептегі іс-әрекеті, пәнге деген қызығушылығының жиынтығы емес, жалпы оқу-тәрбие үрдісінің бөлінбес бір құрамы ретінде қаралады. Оқушыларға тек білім беріп қана қоймай, оларды жан-жақты дамыта отырып, бойындағы бар жақсы қасиеттерді оята отырып, болашақ кәсібін дұрыс таңдауға икемдейміз. Оқушылар өз қабілеттерін ұғыну, мүдделерін қорғау, қоғамдық құндылықтарға өз таңдаған мамандықтардың пайдасы тиюі үшін басты түсінікті негізгі мектепте қалыптастырады. Сондай –ақ кәсіби дағдылар, болашақтағы кәсіби өсу және шеберлік дамуы жайында түсінік қалыптасады. Бұл кезеңде оқушылармен әр түрлі жұмыстар жүріледі. Солардың бірнешеуіне тоқтала кетейік:-Климов әдістемесі, Голланд тесті, Айзенктің «Темперамент» тесті. Диагностика нәтижесі бойынша әңгімелесу, психологиялық кеңестер беру, рөлдік және іскерлік ойындар жүргізіледі. 5-7 сынып оқушыларында танымдық тәжірибе мен кәсіби қызметке деген қызығушылықты игеруде оқушылардың жеке тұлғалық құндылықтары дамиды; өз мүдделері мен мүмкіндіктері туралы идеялар; әлеуметтік-кәсіптік тәжірибенің әртүрлі салаларында: техника, өнер, медицина, ауыл шаруашылығы, экономика және мәдениет салаларында бастапқы тәжірибені игеру. Бұған оқушылардың кәсіби сынағаларды орындауы ықпал етеді, бұл олардың жеке мүмкіндіктерін адамға кәсіби қызметке қойылатын талаптармен байланыстыруға мүмкіндік береді. 8-9 сынып оқушыларымен кәсіптік бағдар беру жұмысы таңдау бойынша факультативтік сабақтар және басқа курстар барысында білім беру сұранысын нақтылауға, оқыту бейінін таңдау туралы барабар шешім қабылдауды анықтау және қалыптастыру мақсатында топтық және жеке кеңес беруге, мүдделері мен қабілеттеріне, құндылық бағдарларына сәйкес келетін білім беру сұранысын қалыптастыруға бағытталған. 10-11 сынып оқушыларын өзін-өзі даярлау және өзін-өзі дамыту бойынша іс-әрекеттерге үйрету қажет, қызмет таңдалған еңбек түрінде кәсіби қасиеттерді қалыптастыруға бағытталған, кәсіби жоспарларды түзету, таңдалған қызметке дайындықты бағалау жүргізіледі

Сонымен қатар қазіргі таңда психологтардың автоматтандырылған жұмыс жүйесінде яғни ППМАЖда (психологиялық-педагогикалық мониторингтің автоматтандырылған жүйесі) жоғары сынып оқушылары кәсіптік бағдар бойынша тест өтеді. Жәнеде ол жерде барлық мамандықтар бар. Сол жерден өзі қалаған мамандықты таңдай отырып, оқу орынына өтініш бере алады. Тестің тағы бір пайдалы жағы оқушылардың жауап беруіне байланысты олардың қандай мамандық таңдай алатынына бағыт бағдар бере алады. Тест нәтижесі

бойынша құндылықтар мен қызмет саласы да қарастырылған. Кәсіптік бағдар беру жұмысының принциптері:- жүйелілік пен сабақтастық бұл бастауыш сыныптан бастап мектеп бітіргенше үздіксіз жүріледі. Оқушылардың қызығушылығына және қалыптасу деңгейіне байланысты жеке және сараланған жұмыстар ұйымдастырылады. Мектептің, отбасының, кәсіптік оқу орындарының мектеп түлектерінің болашақ мамандығы бойынша өзара байланысы, олардың таңдаған мамандығының қоғамда өз орынын табуға көмегі орасан зор. Кәсіби бағдар беруші адам жоғары сынып оқушыларын қалалық бағдар беру ұйымдарының ұйымдастырған кәсіптер таңдау іс-шараларына апарып отырғаны дұрыс.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1.Климова Е.А. Как выбрать профессию./ Климова Е.А. - М.: Просвещение, [1986. – 187 с.]

ЕРЕКШЕ БІЛІМ БЕРУ ҚАЖЕТТІЛІКТЕРІ БАР БАЛАЛАРМЕН ЖҰМЫС ЖҮЙЕСІ

Молдабаева Ж. С.

Қарағанды қаласы, Қазыбек би ауданы, «№66 мектеп - лицейі» КММ

Андатпа. Мақалада мүмкіндігі шектеулі балалармен жұмыс істеу мәселелері қарастырылады. Мектепке және барлық мемлекеттік білім беру ұйымының педагогтары мүмкіндігі шектеулі балалардың жеке ерекшеліктерін білуі және ескеруі керек, ата - аналарды олардың ерекше баламен өзара әрекеттесу ерекшеліктерімен таныстыруы керек. Мақалада әр балаға жеке бейімделген бағдарламалар жасау қажеттілігіне назар аударылады, мүмкіндігі шектеулі балалармен жұмыс істеудің әртүрлі формалары қарастырылады.

Аннотация. В данном статье рассматриваются вопросы, связанные с взаимодействием с детьми с ограниченными возможностями. Педагоги во всех государственных учреждений должны знать и учитывать индивидуальные особенности детей с ограниченными возможностями и знакомить родителей с особенностями взаимодействия с особыми детьми. В статье делается акцент на необходимости создания программ, адаптированных к каждому ребенку, и рассматриваются различные формы работы с детьми с ограниченными возможностями.

«Ерекше білім беру қажеттіліктері бар бала» термині әлеуметтік, кәсіби және ғылыми контексттерде кеңінен қолданылады. Кәсіби тұрғыда бұл термин маңызды, өйткені ол мамандарды ерекше білім беру қажеттіліктерін анықтауға және олардың даму нұсқаларының ауқымын ескере отырып, мүгедек балалардың барлық санаттары мен топтарына қатысты оларды қанағаттандыру жолдарын анықтауға бағыттайды. Ғылыми тұрғыда қарайтын болсақ, ол нормативті және девиантты дамуы бар балалар туралы ғылымдар арасындағы

шекаралардың «өткізгіштігін» көрсетеді, өйткені арнайы білім беру қажеттіліктері денсаулықтың шектеулеріне ғана емес, сонымен қатар әлеуметтік-мәдени факторларға да байланысты болуы мүмкін [1, 277-б.]

Ерекше балаларды оқытудың басты мақсаты – дамуында мәселелері бар оқушылар сапалы білім ала алатын кедергісіз орта құру.

Негізгі мәселе - ерекше баланың ақпаратты қабылдаудағы қиындығы. Сондай - ақ, әдетте мұндай балалардың есте сақтау қабілеті нашар болып, заттарға аса қатты назар аудармайды. Педагогтің алдында әртүрлі әдістер мен технологияларды қолдана отырып ақпарат беру міндеті тұр.

Жоғарыда айтылғандай, даму ерекшеліктері бар баланың ақыл - ойы және есте сақтау қабілеті нашар дамыған, сондықтан оқуға ыңғайлы жағдай жасау және білім беру нәтижелеріне қол жеткізу үшін қажет:

1. Жас және психикалық ерекшеліктерді ескеріңіз.

2. Сабақта достық атмосфераны жасаңыз.

3. Танымдық және шығармашылық қабілеттерін дамытуға бағытталған әдістерді біріктіріңіз.

4. Жеке бағалау жүйесін қолданыңыз.

5. Оқушының ерекшеліктерін ескере отырып, тапсырмаларды ауызша ғана емес, жазбаша түрде де қалыптастыруды қолға алу.

6. Қажет болған жағдайда, сабақты ойын түрінде өткізіңіз.

7. Сондай-ақ, баланы жігерлендіруді, оған жеңіл тапсырмалар беруді ұмытпаңыз.

Ерекше балаларға ақпаратты қабылдау қиын, сондықтан оны қарапайым тілде ұсыну қажет. Алынған білімді бекіту үшін шағын сауалнамалар мен тестілеу жүргізу ұсынылады [2].

Мұғалімдер ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларға жеңіл қарамауы керек, баланың қажетті білім алу жолдарын іздеу керек.

Мүмкіндігі шектеулі барлық балаларға тән келесі ерекше білім беру қажеттіліктерін қамтиды:

Оқытудың басталу уақыты – баланың ерекше қажеттіліктерін ескере отырып, даму қиындықтарын мүмкіндігінше ерте (баланың өмірінің алғашқы жылдарында) анықтау және психологиялық - педагогикалық көмекті дереу қолдану қажеттілігі.

Оқыту мазмұны – нормативтік дамуы бар балалардың білім беру мазмұнына қатыспайтын арнайы бөлімдерді оқыту бағдарламаларына енгізу қажеттілігі. Соқыр, саңырау және ақыл-есі кем балаларға арналған кеңістіктік және әлеуметтік - тұрмыстық бағдар сияқты бөлімдер мысал бола алады.

Оқыту әдістері мен құралдары – «айналма жолдарды» құру, оқытудың нақты әдістері мен құралдарын қолдану, нормативтік дамуы бар балаларға әдеттегіден гөрі сараланған, «қадамдық» оқыту қажеттілігі. Мысал ретінде саңырауларды оқытуда дактилология мен жест тілін қолдануға болады.

Оқытуды ұйымдастыру – білім беру ортасын ерекше кеңістіктік, уақытша және семантикалық ұйымдастыруда оқытуды ұйымдастыру формаларының үлкен өзгергіштігі мен оны сапалы дараландыру қажеттілігі.

Мәселен, аутизммен ауыратын балаларға білім беру кеңістігін арнайы құрылымдау қажет, бұл оларға болып жатқан оқиғалардың мағынасын түсінуді жеңілдетеді, оқиғалардың барысын болжауға және олардың мінез - құлқын жоспарлауға мүмкіндік береді.

Білім беру кеңістігінің шекаралары – білім беру кеңістігін барынша кеңейту қажеттілігі, өмірлік құзыреттілікті қалыптастыру және игерілген білімді күнделікті өмірде қолдану қабілетін дамыту үшін білім беру мекемесінің шегінен шығу.

Білім беру ұзақтығы – білім берудің үздіксіз және ерекше қажеттіліктерін ескеретін қажеттілік: өмір бойы өзгеріп отыратын және күрделене түсетін әлеуметтік және білім беру міндеттерін ескеруге болады.

Білім беруге қатысатын адамдар тобы және олардың өзара іс – қимылы – баланы білім беру құралдарымен оңалту процесіне отбасын қосу қажеттілігі және оны мамандардың күшімен ерекше даярлау; әртүрлі бейіндегі білікті мамандардың (арнайы психологтар мен педагогтардың және т. б.) келісілген қатысу қажеттілігі.

Инклюзивті білім беру – бұл мүмкіндігі шектеулі балаларды мектепке дейінгі білім беру ұйымына немесе мектепке қосу, олардың ерекше қажеттіліктерін ескереді, олардың әлеуетін дамытуға және ашуға ықпал етеді. Инклюзивті білім беру жағдайында жалпы білім беру жүйесінің баланың қажеттіліктеріне бейімделуі жасалады. Жетекші принциптері: барлық балалар әртүрлі, барлық балалар оқи алады, әртүрлі қабілеттер бар, оқытылмайтын балалар жоқ деген ережелер.

Интеграцияланған білім беру – бұл мүмкіндігі шектеулі балалардың мектепке дейінгі білім беру мекемесіне немесе мектепке кіруі, онда олар қалыпты жағдайда білім алады. Интеграция кезінде баланың жалпы білім беру жүйесінің талаптарына бейімделуі мүмкін. Бұл жағдайда жалпы білім беру жүйесі өзгеріссіз қалады. Бала не жүйеге бейімделеді, не ол үшін қолайсыз болады [3].

Бірқатар зерттеулер инклюзивті білім берудің артықшылықтарын сипаттайды. Қоғамның мүмкіндігі шектеулі балалар мен мүгедектерге деген көзқарасы біртіндеп өзгеріп отырады, мүгедектік мәселелерін түсіну тәрбиеленеді, дені сау балаларда ерекше балаларға деген жауаптылық, төзімділік сезімдері тәрбиеленеді.

Осылайша, мүмкіндігі шектеулі мектеп жасына дейінгі балалар қалпына келтіру, бұзылған функцияларды өтеу, коммуникация құралдарын қалыптастыру, сәтті инклюзивті білім беруге бейімделу және дайындық бойынша өздерінің әлеуетті мүмкіндіктерін ашуға және дамытуға мүмкіндік алады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Гжибовска, Д. Арнайы білім беру қажеттіліктері және үздіксіз білім беру / Д. Гжибовска // Өмір бойы білім беру: Тұрақты даму мүддесі үшін үздіксіз білім беру. – 2011. – 112 б.

2. Баряева Л. Б., Гаврилушкина О. П., Зарин А. П. және т. б. Зияткерлік жеткіліксіздігі бар мектеп жасына дейінгі балаларды тәрбиелеу және оқыту бағдарламасы. – СПб., 2001.

3. Головчиц Л. А., Носкова Л. П., Шматко Н. Д. және т. б. Арнайы мектепке дейінгі мекемелерге арналған бағдарлама. – М., 1991.

ОҚУШЫЛАРДЫҢ АҚПАРАТТЫҚ МӘДЕНИЕТІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Молдабекова Балдырган Жуманиязовна

Қарағанды қаласы, Білім бөлімі

Андатпа. Заманауи жаңа мүмкіндіктер жаңа тәсілдерді қажет етеді. Мақаланың өзектілігі информатика пәнін оқытуда оқушыларының ақпараттық мәдениетін қалыптастыру үшін тиімді білім беру құралдарын іздеу қажеттілігімен байланысты. Мақаланың мақсаты оқушылардың ақпараттық мәдениетін қалыптастыру мақсатында жаңа технологияларды пайдалану нәтижелерін сипаттау және бағалау болып табылады. Оқушының ақпараттық мәдениетінің мәні ашылуы – үш компоненттің синергиясынан тұрады: функционалдық сауаттылық, АКТ құзыреттілігі және рухани - құндылық тәрбиесінің негіздері, сонымен қатар оны қалыптастыруға ойын тәсілі, оның ішінде қашықтықтан оқыту форматы да сипатталған. Оқушыларының ынтық ақпараттық және ақпараттық мәдениетті қалыптастыру аспектісінде оқу процесінің тиімділігін арттыруға ықпал ететін ойын құралдары ұсынылды. Олардың дәстүрлі және қашықтықтан оқытудағы тиімділігі дәлелденді. Мақала мұғалімдерге, оқушылардың ата-аналарына және ақпараттық мәдениет мәселелеріне және білім беру мақсатында оқыту технологияларын қолдануға мүдделі барлық адамдарға арналған.

Өскеген ұрпақтың ақпараттық мәдениетін қалыптастыру қажеттілігі неде, оның практикалық маңыздылығы қандай?

Аннотация. Новые современные возможности требуют новых подходов. Актуальность статьи обусловлена необходимостью поиска эффективных образовательных средств для формирования информационной культуры учащихся при изучении информатики. Целью статьи является описание и оценка результатов использования новых технологий с целью формирования информационной культуры учащихся. Сущность информационной культуры учащегося состоит в синергии трех компонентов: функциональной грамотности, ИКТ - компетентности и основ духовно-ценностного воспитания, а также описывается игровой подход к ее формированию, в том числе и дистанционный формат обучения. Предложены игровые средства, способствующие повышению мотивации учащихся и повышению эффективности учебного процесса в аспекте формирования информационной

культуры. Доказана их эффективность в традиционном и дистанционном обучении. Статья адресована учителям, родителям учащихся и всем, кто заинтересован в вопросах информационной культуры и использовании технологий обучения в образовательных целях.

В чем необходимость формирования информационной культуры подрастающего поколения, какова ее практическая значимость?

Қазіргі қарқынды дамып келе жатқан әлемде білім беру сатысында басты білім беру міндеттерінің бірі қоғамның бәсекеге қабілетті мүшесі болуға мүмкіндік беретін ақпаратпен жұмыс істеу дағдылары мен дағдыларының кең спектрін қамтитын тұлғаның ақпараттық мәдениетін қалыптастыру болып табылады.

Ақпараттық мәдениет – бұл ақпаратпен жүйелі түрде жұмыс істеу және оны табу, өңдеу және беру үшін жаңа компьютерлік ақпараттық технологиялар мен әдістерді қолдану мүмкіндігі. Ақпарат ағынында еркін бағыт табу үшін қазіргі студент ақпараттық мәдениетке ие болуы керек. Бұл қазіргі мәдениеттің ажырамас бөлігі болып саналады.

Ақпараттық мәдениет адамның әлеуметтік табиғатымен байланысты. Бұл адамның әртүрлі шығармашылық қабілеттерінің өнімі және оны әртүрлі тәсілдермен қарастыруға болады.

Ақпараттық мәдениет – бұл адамға ақпараттық кеңістікті қалыптастыруға қатысуға және осы кеңістікте еркін шарлауға, ақпараттық өзара әрекеттесуге мүмкіндік беретін білім деңгейі. Э. Л. Семенюктің пікірінше, ақпараттық мәдениет – бұл ақпаратпен жұмыс істеудің, ақпаратты алудың, өңдеудің, жинаудың және оның негізінде сапалы жаңа ақпарат құрудың барлық түрлерінде адамның қоғамның немесе оның бір бөлігінің жетілу деңгейі.

Бүгінде ақпараттың үлкен ағыны жүріп жатыр. Ақпараттық ортада жұмыс істеу үшін кез-келген оқушы өз ойларын жүйелі түрде жеткізе білуі және дамыған ақпараттық мәдениетке ие болуы, интерактивті тақтаны қолдана білуі, онлайн режимінде жұмыс әдістерін игеруі керек.

Оқушыларды ақпараттық қоғамда өмір сүруге дайындау үшін оларды ойлауға, талдауға, коммуникативтік дағдыларды дамытуға, ақпараттық сауатты және ақпараттық мәдениетті болуға, әлемнің жүйелік-ақпараттық бейнесін, ақпараттық мәдениетін қалыптастыруға және өзін-өзі жетілдіру арқылы оларды қызметтік субъектілер деңгейіне көтеруге тәрбиелеу қажет.

Қазақ тілі пәнін логикалық факторлармен байланыстыру оқушылардың логикалық ойлау қабілеттерін дамытуға мүмкіндік береді. Оқушылар кез келген уақытта өздерін қызықтыратын ақпаратты алуға, Интернет желісін пайдалана отырып, ғылыми жаңалықтармен танысуға мүмкіндік алады. Егер ақпараттық білім берудің даму мақсаты білім алушының шығармашылық тұлғасын қалыптастыруға және оның ақыл-ойын, ойлау қабілетін, шығармашылығын дамытуға, оны іс-әрекеттің субъектісі ретінде қалыптастыруға бағытталған болса, онда тәрбиелік мақсат олардың азаматтық, адамгершілік қасиеттерін, адалдығын оятуға бағытталған.

Оқушылардың ақпараттық мәдениетін қалыптастыру – бұл талғаммен сөйлесу, телешоулар мен жаңалықтарды көру, алынған ақпаратты ойластыру және талдау қабілеті.

Ақпараттық қоғамды қалыптастыру қазіргі заманғы талаптарға сәйкес оқушылармен ақпарат алмасу және қарым-қатынас жасау үшін ақпараттық технологияларды кеңінен қолдану және қарқынды даму кезеңінде қажетті жағдайға айналды. Осыған байланысты біздің еліміздің болашағы – жастар арасында ақпараттық мәдениетті қалыптастыру қоғамның басты міндеті болып табылады.

Ақпараттық мәдениет-бұл компьютермен дұрыс жұмыс істей білу ғана емес, сонымен қатар кез-келген ақпарат көзін – анықтамалықтарды, сөздіктерді, энциклопедияларды, телебағдарламаларды және т.б. пайдалану. Бұл әңгіме жүргізу, телешоуларды талғаммен көру, алынған ақпаратты ойластыру және талдау, егер бұл басқалардың еркіндігіне әсер етсе, өз еркіндігіңізді шектей білу.

Қазіргі таңда компьютерлік оқыту әдістері – интербелсенді оқыту оқыту заман талабы, өйткені ол жаңа материалды түсіндіруде, интербелсенді тапсырмаларды орындауда, талдау сияқты оқу үрдісінің барлық кезеңдерін қамти алады. Бұл электронды оқулықтарды пайдалануға, тесттер, тапсырмалар арқылы оқушыларды жеке бақылауға, медиа-бейне және аудио бөлімдерінің бағдарламаларын жүзеге асыруға, оқыту платформаларын тиімді қолдануға да жағымды әсерін тигізеді.

Қазіргі мектептің болашақ дамуы қоғамның даму үдерісімен үнемі өсіп келе жатқан ақпарат көлемінің әртүрлі шығу тегімен анықталады. Оқытудың жаңа технологияларын қолдану, оқушыларды тәрбиелеуде инновациялық жұмыс заманауи талаптарға сәйкес қажет. Бейне-аудиотехника мен теледидарды, дербес компьютерлерді, электронды оқулықтарды күнделікті сабақтарда уақыт ағымына сәйкес пайдалану айтарлықтай нәтиже береді. Мұндай құрылғылар оқушылардың қызығушылығын арттырады және мұқият тыңдайды, сонымен қатар оларға түсініксіз ақпаратты қайталауға, тыңдауға және нақтылауға мүмкіндік береді.

Қазіргі уақытта білім берудің негізгі міндеттерін шешуді оқытудың интерактивті формалары мен әдістерін қолданбай елестету қиын. Қазіргі білім беру парадигмасын жүзеге асыруда үлкен рөл ойынға тиесілі.

Елімізде болған кейінгі жағдайлар қашықтықтан білім беру технологияларының маңыздылығын дәлелдеді.

Сабақтарда дидактикалық ойындарды қолдану - идея жаңа емес. Осылайша, ойын құралдары оқуға, тануға және шығармашылыққа ынталандырудың тиімді құралы бола алады, сондықтан оқушылардың ақпараттық мәдениетін қалыптастыру саласында сенімді одақтас бола алады, бұл кезде жетекші іс-әрекеттің ойыннан оқу іс-әрекетіне ауысуы да жүзеге асырылады.

Сабақтың аяқталуын интерактивті ойын түрінде де жасауға болады. Сабақты аяқтауға және сабақтың динамикалық рефлексиясын жүргізуге

көмектесетін құралдар ретінде әртүрлі тесттер мен шағын сауалнамалар кіре алады.

Оқытуды геймификациялаудың келесі әдістері ерекшеленеді:

1. Көңіл-күй. Ойын-бұл ақыл-ой мен ептілікті дамытудың тетігі, оған оқу мақсатында енгізуге болады.

2. Марапаттау. Оқушыны жетістіктер үшін, белгілі бір қадамдарды, әрекеттерді орындау үшін ынталандыру қажет.

3. Материалдандыру. Кейбір оқушылар үшін оқыту процесі ұғымдар нақты нысандар түрінде берілгенде тиімдірек болады.

4. Тәжірибе. Оқушылар материалдың көп бөлігін өздері ізденуі және білуі керек.

5. Тәуелсіздік. Оқушыларға өз қателіктерінен – өз тәжірибелерінен үйренуге мүмкіндік беріңіз.

6. Бәсекелестік. Әр қатысушы үшін әрекет ету және қарсыластарынан жақсы болу маңызды. Ағымдағы нәтижелердің көрінісі турнир кестесінде көрсету мүмкіндігі бар.

Қазіргі заманғы балалар әртүрлі платформаларда (TikTok, Youtube, Вконтакте, Instagram және басқалар) бейнероликтер түсіруге, коллаждар, фотосуреттер, ашық хаттар жасауға қызығушылық танытады. Оқушыларға берілген тақырып бойынша мазмұн құруды (подкаст, тизер, шағын сұхбат, викторина, сюжет және т.б.) және желіде орналастырылған материалдарды таңдауды ұсына аласыз. Сонымен қатар, бұл форматта сіз жаңа материалды зерттеуді ("төңкерілген сынып" технологиясы бойынша) және өткен тақырыпты қайталауды ұйымдастыра аласыз. Осындай үй тапсырмаларын орындай отырып, балалар сабақта өткен тақырыпты қайталап, танысып немесе тереңірек зерттеп жатқанын байқамайды.

Қазіргі таңда білім алушыларды заманауи ақпараттық технологияларды тәжірибеде тиімді пайдалану үшін компьютерді орнату, ақпаратты ұсыну және өңдеу, Интернет желісінде жұмыс істеу, алгоритм ұғымын түсіне отырып бағдарламау, робототехника мәселелері бойынша базалық біліммен, дағдылармен қамтамасыз ету мақсатында бастауыш сыныптарда "цифрлық сауаттылық" пәні енгізіп отыр. Орта және жоғары буында информатика пәнін оқытуда мектеп бағдарламасы аясында Python бағдарламалау тілін үйрену, жоғары сыныптарда Типтік оқу бағдарламасы ІТ-саланың қазіргі даму тенденцияларын ескере отырып әзірленгенін атап өтті. Оқу бағдарламасына IT-Startup, виртуалды және кеңейтілген шындық, жасанды интеллект, мобильді қосымшаларды әзірлеу, BigData және басқалары сияқты тақырыптар қамтылған. Бұл бағдарламалар балалардың ақпараттық технологиялар саласында сапалы және өзекті білім алуына бағытталған. Қосымша білім беру ұйымдарында 3D-модельдеу, 3D-принтинг, авиамодельдеу т.с. үйірмелеріне сұраныс артып келеді. Егер оқушылардың сұраныстарын ескерсек, олардың ақпараттық сауаттылығы, шығармашылық қабілетті артатынын тағы білеміз.

Сабақтарда әртүрлі ақпарат түрлерін өңдеу тақырыптарын зерттей отырып, мен қызметтің әртүрлі салаларындағы осы құзыреттіліктердің кәсіби бағытына

назар аударамын. Мысалы, мәтіндік ақпаратты өңдеу кезінде біз тапсырмаларды келесідей: ақындардың өлең сөздерін немесе туындысынан үзінді, жарнамалар парақшаларын жасау, ата-анаға, туғандарына құттықтау хатын жасау және оны безендіру т.б. жұмыстарын орындаймыз. Мұндағы мақсатым—оқушының ақпараттық сауаттылығын арта отырып, рухани-құндылыққа, мәдениетке баулу.

Зерттеу нәтижесіне келсек, барлық жоғарыда айтылған тәсілдер 2020-2021 оқу жылының қашықтықтан және аралас (дәстүрлі/қашықтықтан) форматында оқыған кезеңінде қолданылған болатын. Жалпы айтып кетсем, ақпараттық технологияларды қолдана отырып әр-түрлі әдістермен оқыту ақпараттық сауаттылық зерттеу сыныптарында жоғары нәтижені көрсетті. Ендеше, қолданылған геймификация мен әдістәсілдері барлық үш бағыт бойынша ақпараттық мәдениеттің дамуына ықпал ететіні айқын:

- Функционалдық сауаттылықты қалыптастыруға;
- АКТ құзыреттілігін арттыруға;
- Рухани-құндылыққа баулу сабақтардың мазмұнды және контекстік мазмұны есебінен адамгершілікке, мәдениеттілікті қалыптастыруға;

Қорындылай келе, қазіргі компьютерлік орта туралы білім ескіруі мүмкін, бірақ ақпараттық қызмет мәдениетінің негізгі принциптері қалатыны аян.

Қазіргі ақпараттық көздердің ашықтығы жас ұрпаққа тыйым салулар мен жасанды шектеулер қоймай, жалпы адамгершілік нормалар мен құндылықтар жүйесіне негізделген ақпараттық талғам мен ақпараттық қажеттіліктерді тәрбиелеу, яғни оқушыларға білім беруде төменгі сатысынан бастап оқушылардың ақпараттық мәдениетін мақсатты түрде қалыптастыру маңызды болып табылады.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. "Қазақ тілі" журналы №5, 2006 ж., №1, 2007 ж., №6, 2008 ж., №3, 2009 ж.
2. "Қазақстан мектебі" журналы №8, 2004 ж.
3. "Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан" Қазақстан халқына Үндеу Н. Ә. Назарбаева, 2007 ж.
4. "Қазақстан халқының әл – ауқатын арттыру-мемлекеттік саясаттың негізгі мақсаты" Н.Ә. Назарбаевтың Қазақстан халқына үндеуі, 2008 ж.
5. Қазақстан Республикасында техникалық және кәсіптік білім беруді дамытудың 2008-2012 жылдарға арналған мемлекеттік жоспары.

ӘДЕБИЕТ САБАҒЫНДА КӘСІБИ ДАҒДЫНЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУДА «ДЕБАТ» ТЕХНОЛОГИЯСЫН ҚОЛДАНУ.

Молыбаева Меруерт Дауренбековна

Қарағанды қаласы ЖОББММ №30 мектеп мұғалімі

Аннотация: осы мақалада пікірталас технологиясы мен кейстер әдісіне негізделген орыс тіліндегі сыныптан тыс іс-шараның сипаттамасы мен талдауы келтірілген. Дебат-сессияның тақырыбы интернет-коммуникациядағы тыныс белгілері мәселесі болды. Іс-шара сыни ойлау мен оқу сауаттылығын қалыптастыруға, сондай-ақ оқушылардың сөйлеуін дамытуға бағытталған. Аннотация: В данной статье приводится описание и анализ внеклассного мероприятия по русскому языку на основе технологии дискуссии и метода кейсов. Темой Дебат-сессии стала проблема пунктуации в интернет-коммуникации. Мероприятие направлено на формирование критического мышления и читательской грамотности, а также на развитие речи учащихся.

Ғылыми прогресс пен ақпарат ағыны артып отырған заманда оқушылар мәтінді өңдеудің тиімді әдістерін меңгеруі қажет. Бұл жұмыс ең табысты және нәтижелі болуы үшін оқушыларға мәтіндік ақпаратты өңдеудің әртүрлі түрлерімен жұмыс істеудің белгілі бір дағдыларын қалыптастыру қажет. Әдебиет пәні мұғалімінің ең басты міндеті – заман талабына сай оқырманды қалыптастыру екенін ескере отырып, оқылған шығармаларды дұрыс оқып, талдауға ерекше мән беруіміз керек. Осы орайда мәтінмен жұмыс істеу әдістемесі басты рөл атқарып, әдеби шығармаларды қабылдау, талдау мәселесі ерекше өзекті болып тұрғандай. Оның шешімі көп жағдайда оқушылардың аналитикалық қабілетіне байланысты. Шығармаларды талдау барысында мектеп оқушылары әлемдік мәдениеттің биігіне бағынады, эстетикалық талғамы, адамгершілік-бағалау көзқарасы қалыптасады, қоғамдық және әдеби құбылыстарды салыстыруға, салыстыруға, бағалауға үйренеді. Оқушылардың оқуды қабылдау деңгейін анықтау мұғалімге талдаудың бағытын анықтау, талдаудың негізгі жолын және мәтінді зерттеу әдістерін тандау үшін қажет. Мәтінді және басқа тілдік бірліктерді талдай отырып, талқылау барысында оқушылар өз бетінше ойлауға, пікір алмасуға, өз көзқарасын қорғауға үйренеді. Түрлі инновациялық білім беру технологиялары мен әдістерін қолдана отырып, жұмыстың қарапайым түрлерінен бастап, бірте-бірте қиындата отырып, мәтінді жүйелі және жүйелі түрде талдай білу дағдысын қалыптастыру қажет. Менің ойымша, осыған байланысты дебат форматында құрылған сабақтар жүйесі қызықты, өйткені дәл осы формат дидактикалық және әлеуметтік сияқты бірнеше міндеттерді бірден шешуге мүмкіндік береді. Пікірталасқа қатысу тәжірибесінің арқасында оқушылар кез келген кәсіби іс-әрекетте қажет болатын шешендік өнерді дамытады. Сонымен қатар, қазіргі таңда заманауи жас үшін үлкен білімнің болуы ғана емес, сонымен қатар оны көрсете білу, басқаларға әсер ету маңызды. Және бұл нәтижелерге қол жеткізу үшін материалды таңдау және құрылымдау тәжірибесі болуы керек.

Сонымен, пікірталас дегеніміз не? Пікірсайыс – атақты американдық әлеуметтанушы Карл Поппер ұсынған технология (форма). Бастапқыда дебат оқушыларға ой қорытуға, сыни тұрғыдан ойлауға, талқылау процесін өнімді ұйымдастыруға үйрету бағдарламасы ретінде жасалды.

Педагогика ғылымдарының докторы Е.О. Галицкийдің пікірінше, дебат – әдебиеттермен және басқа ақпарат көздерімен өз бетінше жұмыс істеу

дағдыларын жаттықтыруға, пікірталас жүргізу және өз пікірін қорғау қабілетін дамытуға мүмкіндік беретін қарым-қатынасты оқытудың бір түрі, мектеп оқушыларының оқу-тәрбие жұмысын ұйымдастыру тәсілі. қарама-қарсы позицияның да өмір сүруге құқығы бар екенін ескере отырып, көзқарас.

Пікірталас бір құбылысты немесе фактіні қарама-қарсы позициялардан қарастыру, даусыз, бір қарағанда ақиқаттарды талдау және олардың дұрыстығына күмән келтіру мүмкіндігімен ерекше тартымды, соның негізінде олар өз бетінше, саналы түрде өмірлік ұстанымын қалыптастырады. Сонымен қатар, дебаттардың құндылығы оларды орта және жоғары сынып оқушыларымен жұмыста қолдануға болатындығымен анықталады.

Пікірсайысты ұйымдастыру үш кезеңді қамтыдық: дайындық, өткізу және талқылау. Дайындық кезеңінде тақырып таңдалды, топтар құрылды, рөлдер бөлінді, әдебиеттер зерттелді, әр топтың «ісін» құрайтын рефераттар, аспектілер, дәлелдер тұжырымдалды. Бұл кезеңде оқушылар Линкольн-Дуглас пікірталастарының қосындысы болып табылатын Карл Поппер бағдарламасы бойынша дебаттарды өткізу тәртібімен танысты. Содан кейін командалар құрылды, әдетте екі. Бір команда пікірсайыс ережесі бойынша Үкіметті, екіншісі оппозицияны білдіреді. Бұл жағдайда әр командада сыныптың дайындық деңгейіне қарай төрттен алты адамға дейін болады.

Командаларға әдеби шығарманың мәтінін, сыни және қосымша материалды мұқият зерттей алуы үшін алдын ала әдеби пікірталас тақырыбы ұсынылды. Оқушылардың ойынға дайындалуға аз уақыты болғандықтан, топ мүшелері зерттеуге арналған материалды бір-біріне таратады, сонда әрбір оқушы дерлік оны таңдаумен айналысады. Осылайша, бүкіл сынып әдеби шығарманы оқып, талдаумен айналысады. Келесі кезеңде оқушылар өз білімдерін ортаға салады. Осылай жұмыс істей отырып, ұжым өкілдері аз уақыт ішінде әдеби шығарма мәтінінен ең маңыздысын таңдап алады, шығарманы жазу кезіндегі еліміздің тарихи орнын, оның жасалу тарихын талдап, талдап үлгереді. сыншылардың, басқа да әдебиет қайраткерлерінің, белгілі бір жазушының шығармашылығын зерттеушілердің пікірін, мүмкіндігінше жазбаға қатысты қоғамдық пікірді зерделеу. Әрине, сабақтың дәстүрлі емес форматы мен бәсекелестік рухы оны бір тақырыптағы тұрақты семинарға қарағанда әлдеқайда тартымды етеді, ол әртүрлі күмәнді көздер ұсынатын нәрсені емес, өз көзқарасын білдіруге мүмкіндік береді.

Қорытындылай келе, осы форматтағы жұмыс барысында қалыптасатын және дамитын дағдыларға тағы да назар аударғым келеді. Ең алдымен бұл рефлексияны дамыту. Жұмысты талдау және өз сөзін интроспекциялау оқушылардың айтатын нәрселеріне деген талаптылықты арттыруға, демек, сөйлеу және өз көзқарасын дәлелдеу үшін материалды таңдауға және талдауға көмектеседі. Пікірталас оқушылардың проблемалық және даулы мәселелерді талқылау және келіссөздер жүргізу мәдениетін қалыптастырады. Соңында, пікірсайыс әдебиет сабағы оқушыларды кәдімгі дәстүрлі талдауда жіберіп алуы мүмкін мәтінмен жұмыс істеу кезінде көптеген мәліметтерге назар аударуға мәжбүр етеді. Мұның бәрі оқуда да, пікірталас барысында да назарды

жұмылдырады. Александр Круглов айтқандай, «Талдау - бөлшектеу және ойлап табу емес, құрылымдау және ойлау», бұл менің ойымша, оқырманның позициясы мен әдеби шығармаға деген мағыналы қызығушылығын қалыптастырады. Сонымен қатар, дебатта, әдетте, әдебиет сабақтарына деген ынта деңгейін арттыруға, оларды жанды, шығармашылық және қызықты етуге көмектесетін жарыс элементі бар.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Дебаты: Учебно-методический комплект – М.:Изд-во «Бонфи»-2001.
- 2.Гладшина И.Н. Технологии гражданско-патриотического воспитания в общеобразовательной школе.// Обществознание. 2004. - №
- 3.Польдяева О.В. Возможности технологии «Дебаты». // Школьные технологии. № 1, 2007.

ФОРМИРОВАНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО САМООПРЕДЕЛЕНИЯ УЧАЩИХСЯ В ОРГАНИЗАЦИЯХ СРЕДНЕГО И ДОПОЛНИТЕЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Морозова М.В.

*КГКП «Дворец школьников» отдела образования города Шахтинска
управления образования Карагандинской области, г.Шахтинск.*

Аннотация. Мамандық таңдау мәселесі әр адамның өміріндегі ең маңызды мәселелердің бірі болып табылады, бұл әсіресе Мамандық таңдау қажеттілігінің алдында тұрған мектеп бітіруші сынып оқушылары үшін өзекті. Мақалада білім беру ұйымдарындағы оқушылардың кәсіби өзін өзі анықтауының формалары мен әдістері көрсетілген

Проблема выбора профессии является одной из самых главных в жизни каждого человека, особенно актуальна она для учащихся выпускных классов школ, впервые стоящих перед необходимостью выбора профессии. В статье показаны формы и методы профессионального самоопределения учащихся в организациях образования

Ответственно подойти молодыми людьми к выбору своей будущей профессии является одним из тех решений, которые определяют их дальнейшую жизненную стратегию.

Касым- Жомарт Токаев, в Послании Главы государства народу Казахстана «Единство народа и системные реформы — прочная основа процветания страны», подчеркнул, что особую значимость приобретает ранняя профориентация детей. Подрастающее поколение должно осознанно относиться к выбору будущей профессии [1]

На фоне ужесточения требований рынка труда к уровню профессиональной подготовленности кадров, в обществе все чаще и чаще поднимается вопрос о проблемах профориентации учащихся и молодежи.

Обдуманый подход к выбору будущей профессии является тем индикатором, который определяет социальную и профессиональную роль в обществе.

Организации дополнительного образования – необходимое звено в воспитании творческой, многогранной личности, в ее образовании, развитии социально-коммуникативных навыков, в ранней профессиональной ориентации.

Уникальность дополнительного образования является в том, что оно усиливает вариативную составляющую общего образования, а также помогает ребятам сделать правильный выбор в профессиональном самоопределении, реализуя их силы, знания и навыки, полученные в базовом компоненте.

Формирование профессиональных компетенций в кружковой работе дополнительного образования строится на 5 основных компонентах: развитие инновационных идей, добровольность, формирование установок и навыков, мотивация и развитие компетенций, компенсаторная функция и «социальная инклюзия».

Большую роль в организации профориентирования учащихся в нашем городе играет КГКП «Дворец школьников». Профориентационное направление работы сохранилось и реализуется путем создания городского творческого проекта «Выбор будущего». Целью проекта «Выбор будущего» является развитие широкого спектра познавательных и профессиональных интересов, ключевых компетенций, обеспечивающих успешность в будущей профессиональной деятельности.

В рамках данного проекта организуется обязательное профильное обучение учащихся 10-11 классов. Они проходят обучение по выбранному профилю с выдачей соответствующих свидетельств государственного образца для курса водителей и сертификатов для всех других курсов.

Ребята могут выбрать кружки по следующим профилям Автодело, Технология приготовления пищи, Автослесарь, Парикмахер-визажист, Основы медицинских знаний, Дизайн одежды, Спасатель.

Немаловажной частью профориентационной работы в городе является сотрудничество с организациями технического и профессионального образования и высшими учебными заведениями города Шахтинска и Карагандинской области. Подписаны договора о сотрудничестве с более чем 15 организациями, а с КГКП «Шахтинский технологический колледж» Дворец школьников заключил бессрочный меморандум о совместной деятельности по привлечению учащихся по научно-техническому и туристско-краеведческим направлениям

В рамках действующего меморандума открыты: «Клуб молодого предпринимателя», кружок «Радиоэлектронное конструирование», клуб «Юный горный спасатель», клуб «Следопыт».

Для усиления профориентационной работы в городе на базе Дворца школьников в 2021 году открылся Центр профессиональных компетенций и карьерного роста с целью организации деятельности по комплексу

направлений, связанных с созданием условий для профессиональной ориентации и эффективного трудоустройства выпускников.

Основная функция Центра – формирование системы действующей профориентационной работы с учащимися, способствующей дальнейшему сознательному выбору собственной карьеры, развитию профессионального самоопределения в соответствии с желаниями, способностями, индивидуальными особенностями каждой личности и с учетом социокультурной и экономической ситуации на рынке труда.

Работа Центра направлена на организационно - методическое и рекламно-информационное обеспечение организаций образования города Шахтинска в сфере профессиональной ориентации, консультационную работу по вопросам профориентации, информированию по состоянию рынка труда и поступлению в высшие учебные заведения и организации ТиПО города и области, а также установление сотрудничества и развитие социального партнерства между школами с учреждениями дополнительного и профессионального образования, а также с предприятиями города, области.

В каждой школе нашего города созданы и функционируют советы по профориентационной работе, а на базе Центра проходят заседания городского Совета по профориентации, различные обучающие семинары.

За прошедший период Центром профессиональных компетенций и карьерного роста были организованы различные профориентационные мероприятия и экскурсии на предприятия города и области.

Одним из методов создания условий для качественного профессионального самоопределения является организация и проведение профессиональных проб. Профессиональная проба — это профессиональное смоделированное испытание, проводимое на базе колледжа, высшего учебного заведения, предприятия, с элементами конкретного вида профессиональной деятельности, имеющая завершённый вид, итог, которое способствует сознательному, обоснованному выбору профессии. Профессиональные пробы предоставляют возможность учащемуся приобрести навык в той деятельности, которую он выбрал, и определить, подходит ли она ему, соответствует ли его способностям и умениям.

В течении всего учебного года в рамках профориентационной работы на базе второго корпуса проходят различные встречи с представителями учебных заведений и профессиональные пробы, организованные Центром профессиональных компетенций и карьерного роста.

Таким образом, дополнительное образование не только существенно расширяет знания о творческих возможностях и творческом потенциале учащихся, оно способствует формированию профессиональных компетенций обеспечивает возможность успеха в избранной сфере и тем самым способствует развитию таких качеств личности, которые важны для успеха в любой сфере деятельности.

Список литературы

1. Послание Главы государства Касым-Жомарта Токаева народу Казахстана (г. Нур-Султан, 1 сентября 2021 года)

РАЗВИТИЕ ТВОРЧЕСКИХ СПОСОБНОСТЕЙ ОДАРЁННЫХ ДЕТЕЙ В СИСТЕМЕ НАЧАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ ЧЕРЕЗ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКУЮ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ

Ф. Я Морозова.

*КГУ «Общеобразовательная школа №3» отдела образования города
Шахтинска управления образования Карагандинской области,
г. Шахтинск*

Андатпа. Кемінде бір дарыны жоқ, әлемде бір де бір адам жоқ.

Бұл мақалада зерттеу қызметі арқылы бастауыш білім беру жүйесіндегі дарынды балалардың шығармашылық қабілетін дамыту тақырыбы қарастырылады. Бастауыш мектеп жасындағы дарынды балалардың басты ерекшелігі - әуесқойлық. Мектептегі тапсырмалар түрлі-түсті және жарқын, әртүрлі қызықты және шығармашылық тапсырмаларға толы болып қалуы керек. Бастауыш мектепте сабақ беру кезінде жүзеге асырылуы қажет мақсат – бұл дарынды балалардың мүмкіндіктерін жетілдіру. Кішкентай дарынды оқушылардың шығармашылық мүмкіндіктерін қалыптастыру тәртібі талантты балалардың ерекшеліктерін ескере отырып, оқыту стратегиясын қолдану арқылы, дайындықты қалыптастырған жағдайда тиімді болады. Ең бастысы, жұмыс жоспарына сәйкес әрекет ету, өйткені дарындылық кез-келген адамда бар, бірақ әр түрлі деңгейде көрінеді.

Аннотация. Нет на свете людей, у которых бы не было ни одного таланта.

В данной статье рассматривается тема развития творческих способностей одаренных детей в системе начального образования через исследовательскую деятельность. Главной характерной чертой талантливых детей в младшем школьном возрасте считается любопытство. Задания в школе, обязаны оставаться красочными и яркими, наполнены различными увлекательными и креативными задачами. Совершенствовать возможности одаренных детей – это цель, которая обязана реализоваться в течении всего преподавания в начальной школе. Процедура формирования креативных возможностей талантливых меньших школьников станет более результативной, в случае если сформировать подготовку, отталкиваясь от отличительных черт талантливых детей, применяя изученные стратегии преподавания. Главное действовать согласно плану работы, ведь одаренность уже и есть дар, существующий у любого, однако проявляющийся на различной ступени.

В начальной школе выявляются одаренные учащиеся благодаря наблюдению, изучению психологических особенностей, речи, памяти и логического мышления.

1. Познавательная потребность:

а) активность – ученик непрерывно ищет перемены впечатлений, новую информацию;

б) потребность в самом течении интеллектуальной деятельности;

в) радость от интеллектуального напряжения.

2. Интеллект – можно охарактеризовать конкретностью мышления и способностью к абстракциям:

а) скорость и верность выполнения интеллектуальных действий;

б) развитость навыков мышления, тяга к рассуждению, общению, выделению главного, систематизациям;

в) изобилие словарного запаса, ретивость и своеобразие словесных ассоциаций.

3. Креативность (творчество):

а) особый, острый ум;

б) ориентация на творческое исполнение задачи;

в) развитость творческого мышления и воображения. [1, с.47]

Благодаря этому сформулировала тему «Развитие творческих способностей одарённых детей в системе начального образования через исследовательскую деятельность». Следуя гипотезе, можно специализировать и создать индивидуальную программу творчества талантливых детей, если деятельно вводить их в общую творческую деятельность, воспитывать мотивацию обучения и познавательные интересы учащихся, привлекать учащихся к самостоятельному поиску решений проблемных вопросов, то увеличивается качество знаний и умений, уровень самостоятельности учащихся, созревает мыслительная деятельность, высказывания становятся логичными и формируются творческие способности ребенка. [2, с.21]

Излагаю вам свою систему организации учебно - исследовательской деятельности учащихся с одаренными детьми.

С первого класса применяю особые игры и занятия, позволяющие активизировать исследовательскую деятельность ребенка, подсобляющие изучать основные навыки выполнения самостоятельных исследований.

Мы с учащимися записываем требуемую информацию на лист - схему. Сведения разбираем и обобщаем, затем исследователи выступают с сообщениями. Со второго класса, приступаю к работе над формированием умений находить проблемы, задавать вопросы, предлагать гипотезы, давать определения понятиям, разбирать наблюдения и навыки выполнения эксперимента, делать выводы и умозаключения.

Предлагаю ребятам задания и упражнения для развития умения находить проблемы.

После заявления проблемы идет поиск её решения. Поэтому далее ученики выдвигают гипотезу, то есть строят предположения. Построение гипотез – основа, исследовательского, креативного мышления.

Самым главным является помощь учащемуся в прохождении пути научного познания и усвоения алгоритмов. [3, с.31] Касательно проделанной работе ее нужно защитить, так же как и любое настоящее исследование, аргументировать собственную точку зрения. Демонстрация трудов делается праздничным днем с целью приобретения оценки собственной работы. Дети заявляют о том, что ощущают себя реальными учеными, разговаривая среди ребят, обретая единомышленников. Учащиеся, чья деятельность становится более удачной, приобретают возможность принять участие в городских исследовательских проектах. За успешную защиту в Республиканском конкурсе 2-го этапа исследовательских проектов среди 2-7 классов «Зерде» учащиеся были награждены грамотами:

1. Егоренко Евгений и Короленко Елизавета - дипломом III степени, тема проекта «Что в имени тебе моём!»

Работа учеников второго класса получили высокую оценку на втором городском этапе и продолжают защищать свой проект на областном третьем этапе в городе Караганде. Ключевое различие детей, желающих осуществлять участие в исследовательской работе, их стремление к познанию нового.

Разбирая действенность работ в технологии учебного исследования, можно сделать выводы:

– усвоение метода научного изучения содействует развитию научного миропонимания обучающихся;

– значительно увеличивается круг интересов учащихся в предметных сферах;

– ученики обеспечиваются всепригодными возможностями учебной деятельности, это предоставляет толчок к саморазвитию, возможности к самоанализу, самоорганизации, самоконтролю и самооценке;

– у ребят формируется социальный опыт в труде и общении.

Таким образом, каждый учитель обязан быть для детей плодородной основой и животворной влагой, и горячим солнышком, согревающим цветочек детской души. Непосредственно в таком случае откроются неповторимые возможности, данные каждому младшему школьнику.

Список литературы:

1. Бабаева Ю.Д. Психология одарённости детей и подростков. – М.: Издательский центр «Академия», 1996.

2. Богоявленская Д.Б. Пути к творчеству. – М., 1981

3. Гузеев В.В., Сиденко А.С. Проблемы, особенности и процедуры освоения новых образовательных технологий в педагогических коллективах //Школьные технологии. – 2000.

ЖАЛПЫҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАР НЕГІЗІНДЕ МЕКТЕПАЛДЫ ДАЯРЛЫҚ СЫНЫП ТӘРБИЕЛЕНУШІЛЕРІНІҢ СӨЙЛЕУ ТІЛІН ДАМУЫ

*Мукашбекова Сайрангуль Саркытбаевна
Кайн Арайлым Рахымқызы*

*Қарағанды облысы білім басқармасының Балқаш қаласы білім бөлімінің
«Әлихан Бөкейханов атындағы №15 мектеп-лицейі» КММ*

Андатпа. Бұл мақалада мектепалды даярлық сыныптарында балалардың тілін дамыту, сөздік қорларын молайту, ауызша сөйлеуге үйрете отырып, одан әрі күнделікті іс-әрекет барысында тілдік қарым-қатынаста дұрыс қолдана білуге жаттықтыруға ерекше мән берілген. Мектеп жасына дейінгі балалардың тілін дамытуға ықпал ететін тиімді әдіс-тәсілдерді қолдана білу.

Аннотация. В данной статье особое внимание уделяется развитию речи детей в предшкольных классах, расширению их словарного запаса, обучению их речи и дальнейшему обучению правильно использовать язык в повседневной деятельности. Умение использовать эффективные методы, способствующие развитию речи детей дошкольного возраста.

Тіл үйрену мектеп жасына дейінгі кезеңнен басталады. Бұл жастағы балалар тілді үйренуге бейім және ересектерге еліктейді. Мектепке дейінгі ерте балалық шақта мемлекеттік тілді ерте үйрену баланың жеке басының үйлесімді дамуына ықпал етеді. Баланың дұрыс, таза сөйлемеуі отбасына, өскен ортасына байланысты. Отбасында баланың ата-анасы қай тілде сөйлесе, бала сол тілде сөйлейді. Қазіргі таңда, сөйлеудің дамуындағы артта қалушылықтың бірінші және басты себебі баланың өз ата-анасымен жеткіліксіз қарым-қатынасы болып табылады. Көп ата-аналар өзінің жұмыс бастылығына және шаршайтындығына байланысты өз балаларымен сөйлесуге уақыттарының болмауын айтады. Екінші себеп, кейбір балалардың ата-анасы үйде баламен өзге тілде сөйлесуі және түрлі гаджеттердің әсері, оған шектеудің болмауынан туындауда. Оқу жылының басында келген балалардың көбісі орыс тілді және әрбір тәрбиеленушілерімізді бақылау барысында, дыбыстарды дұрыс айту, сөйлеу, сөздік қорының аздығын, сөйлем ішінде сөздерді дұрыс қолдану, сөйлеу тіл кемістіктерінің бұзылыстарын байқаймыз және бұл жағдай жиі кездесетін құбылысқа айналуда. Сөйлеу тілі бұзылған баланың белсенді қозғалуында жетіспеушіліктер, соның ішінде саусақ ұсақ моторикаларында да ауытқушылықтары байқалады.

Баланың сөйлеу тіл кемшіліктерін түзету үшін ең алдымен баланың айтуына қиын р, ш, з, с, л, ж, т, қ, ғ дыбыстары жиі кездесетін сөздерді тыңдата отырып, оның есту қабілетін дамыту, сөздің дыбысталу ерекшелігіне төселдіру. Педагогтың жетекшілігімен өтетін дыбысты дұрыс айтуға үйрету үстінде

қозғалмалы «Сағат», «Тік ұшақ», «Сикырлы сөздер», «Суреттер сөйлейді» ойындары тиімді әдіс.

Мысалы. Сағатты айналдыру арқылы сөздің бір дыбыстағы байланысты суреттегі сөздерді дұрыс айтады, ал тік ұшақты ұшырып, қондыру арқылы буындарды айту керек.

Баланың сөздік қоры неғұрлым бай болса, соғұрлым баланың ойын толық, дәл, анық жеткізуге мүмкіндігі мол. Осыған орай, бала бойында көркем шығарманы мазмұндап айтуды, түрлі оқиғаларды сипаттауды, өз ойын еркін жеткізуді, өлең жолдарын мәнерлеп айту, байланыстырып сөйлеуді дамытуда мектепалды даярлық сынып балаларының тілін дамытуда заманауи әдістердің бірі мнемокесте болып табылады. Балаларды оқу қызметіне дайындау үшін, ақпаратты сауатты талдауда, күрделі материалды қабылдауда, ақыл-ойы мен жүйке жүйесін қоздырмай өз тілін дамытуда аталмыш әдісті қолданамыз. Мнемокестелер арқылы балалар мақал-мәтелдерді, тақпақтарды, жұмбақтарды тез жаттайды, сызбалар арқылы байланыстырып сөйлейді, ертегілерді әңгімелеп үйренеді. Балалар осы мнемокесте арқылы да ата-анасымен бірге үйде жаттығып, байланыстырып сөйлеу қабілеттерін арттырады.

Оқу үдерісін бастамас бұрын, баланың ойлау процесін арттыру мақсатында эмоционалды-физикалық ойындарды қолданамыз. Әр түрлі логикалық пазлдар жинатып, дамытушы қойғыш ойыншықтармен жұмыс жасалынып, нейрогимнастика жүргіземіз. Балалардың сөйлеу тілін дамытуда фонематикалық қабылдауын, буындық құрылымын, сөздік қорын молайту және байланыстырып сөйлеу тілін дамытуда артикуляциялық гимнастикалар және демді алу мен шығару жаттығуларын жасатамыз. Фонематикалық қабылдауын, буындық құрылымын дамытуға арналған жаттығулар: «Еста сақта, қайтала» ойыны, сөздердің орынын ауыстырмай дұрыс айтуға арналған «Шатасқан сөздер» ойыны, белгілі бір сөзге байланысты «Ұқсас сөздер» ойындарын қолданамыз.

Баланың сөйлеу тілін дамыту үшін ұлттық құндылықтарды дәріптей отырып Қазақстан Республикасының мемлекеттік тіліне қызығушылық пен құрметке баулу үшін тәрбиеленушілермен ұйымдастырылған іс-әрекетті ойын түрінде жүргіземіз. Ауызекі сөйлеуді, дыбыстарды анық айтуды дамыту үшін: мнемосызбалар, мнеможолдар, сөз ұйқастары, санамақтар, мақал-мәтелдер, жұмбақтар, жаңылтпаштар, тақпақтар, сергіту сәттерін қолданамыз. Мемлекеттік тілді дәріптеу барысында және ұлттық құндылықтар негізінде қазақ халқының ұлттық мәдениеті мен салт-дәстүрінің ерекшеліктерімен таныстыра отырып, баланың сөйлеу тілін дамытамыз. Мектепалды даярлық

сынып тәрбиеленушілерінің сөйлеу тілін дамытуда мына талаптарды негізге ала отырып жүргіземіз:

- ✓ Оқыту, дамыту және тәрбиелік міндеттердің өзара байланысуы;
- ✓ Сабақтың балаға эмоционалды тұрғыда әсер етуі;
- ✓ Балалардың жас ерекшеліктері мазмұнының қол жетімділігі;
- ✓ Сабақ мазмұнының лингвистикалық сауаттылығы;
- ✓ Балалардың сөйлеу әрекетінің белсенді сипаты;
- ✓ Іс-әректің ұжымдық сипатын жеке көзқараспен ұштастыру;
- ✓ Балалардың басқа қызмет түрлерімен айналысу байланысы;
- ✓ Іс-әректі ұйымдастыруға қойылатын гигиеналық және эстетикалық талаптарды сақтау.

Баланы өзінің ана тілінде сөйлетуімен бірге, сөйлемдерегі екпінді айыра білуге үйрету және бір-бірімен сөйлескенде, әдепті, тәртіпті болуға үйретудің маңызы да зор. Амандасу, сөйлесіп тұрған адамына жылы қабақпен қарау, назар аудару, көпшілік жерде өзін-өзі ұстай біліп, мәнерлі дұрыс сөйлеуге дағдыландыру керек. Диалог түрінде, әңгімелесу дағдысын қалыптастыруда баланың тыңдау қабілеті мен түсінуі, әңгімеге араласуы, сұраққа жауап беруі мен сұрақ қоя білуін қалыптастырамыз. Әңгімелесу барысында баланың өзін-өзі мәдениетті түрде ұстауын қадағалаймыз. Көркем шығармаларды тыңдауға, түсінуге шығармадағы кейіпкерлерді суреттеп айтуға, шығарманы талдауға, топтың алдында шығып еркін сөйлеуіне ықпал етіп, оқуға деген қызығушылығын арттырамыз. Іс-әрекет барысында, апталықтарда, спорттық шараларда, кештерде ұлттық ойындарды, салт-дәстүрді, ауыз әдебиетінің әртүрлі жанрларын пайдаланып, балалардың қиялын, ой-өрісін, әдеби сөздік қорларын дамытамыз. Ұлттық құндылықтарымызды дәріптеу мақсатында мектеп-лицейімізде дәстүрге айналған «Дарабоз» этно сайысы өтеді. Бұл сайысқа әке мен бала сурет бойынша мақал-мәтелдер айтып, өлеңді мәнерлеп айту, өнер, салт-дәстүрден көрініс көрсетеді. «Бұрымды қыз» қыздар сайысында бала тілін дамытып қана қоймай инабаттылыққа, сыпайылыққа, көрегенділікке тәрбиеленеді.

Тіл дамытудың негізгі міндеттерінің бірі – балалармен сөздік жұмысын жүргізу. Балалармен сөздік жұмысын жүргізе отырып, оларды айналасындағы заттармен таныстырып, оның атын дұрыс атай білуге, өмірдегі, қоршаған ортадағы түрлі құбылыстар жайындағы ұғым-түсініктерін дамыта отырып, белсенді түрде тілдік қарым-қатынас жасай білуге үйретеміз. Балалармен күнделікті жұмыс жасау барысында әр баланың жеке қабілеттерін ескере отырып, жалпы және арнайы моторикасын дамыту үшін қосымша тапсырмалар беріп, түрлі ойындар ұйымдастырамыз. Бұл ойын жаттығулары балаларға қызықты, тартымды болуы тиіс. Балалардың сөздік қорын дамытуда қызықты ойын, тапсырмалар, мнемокестелер, жаттығулардың орыны ерекше. Балалардың тіл мәдениетіне тәрбиелеу, сөздік қорын дамыту жұмыстары, бақылау, заттарды қарау, жұмбақ шешу және құрастыру, саяхат, серуен, ойын барысында дамытылады. Бала тіліндегі дыбыстық кемшіліктер мына түрде кездеседі: сөз ішінде дыбысты дұрыс айтпау, дыбысты алмастыру, дыбыстарды

қалдырып кету. Дыбыстарды дұрыс айтуға жаттықтыру жұмыстарын басқа сабақтарда да мазмұнына қарай жүргізуге болады. Бала оқу жылы ішінде бағдарламада көрсетілген дыбыстарды түгелдей дұрыс айтып үйренуі тиіс.

Осы аталған әдіс-тәсілдерді қолдану барысында, шәкірттеріміздің нәтижесінде көрудеміз. Тәрбиеленушілеріміз қалалық, облыстық, республикалық, халықаралық мәнерлеп оқу байқауларына қатысып жүлделі орындарға ие болуда. А.Құнанбаев, М.Әлімбаев, Ы.Алтырсарин, М. Мақатаев сынды ақын, жазушыларымыздың еңбектерін жаттап, мәнерлеп айтуда. Облыстық «Зерек бала» сайысында тәрбиеленушілеріміз бас жүлдені иеленіп, ақыл-ойларын ұшқырлап, білімдерін кеңейтті. Осы әдіс-тәсілдер арқылы балалардың бойына ұлттық құндылықтарды сіңіріп, сөздік қорын дамытып, ауызша сөйлеу машығын игертіп, таным белсенділіктерін қалыптастыра түсіріп, ақыл-ойын жетілдіріп, әрі адамгершілік қасиеттерді де бойларына дарытады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Т Қазанғапова «Бала тілін көрнекілік арқылы дамыту» Қазақстан мектеп 5/ 2008.
2. Қазақстан мектебі №9, 2018. [31-б.].
3. Ж. К. Бисембаева «Мектеп жасына дейінгі тілін дамыту әдістемесі» 2019. [15-16-б.].

ХИМИЯ ПӘНІНЕН КҮРДЕЛІ ЕСЕПТЕРДІ ШЕШУДІҢ КРЕАТИВТІ ӘДІСТЕРІ

Муржукпаева Ж.А.

Қарағанды қаласы, «Дарын» мамандандырылған мектеп-лицей-интернаты» КММ

Андатпа. Химиялық есептердің дидактикалық мақсаты - химиялық тілдің сандық және сапалық сипаттамалары арасындағы тұтастықты орната отырып, пәндік білім мен іскерлікті ұштастыру. Күрделі есептерді креативті әдістер көмегімен орындау кезінде білім алушылардың бойында келесі қасиеттер дамиды:

- шығармашылық ойлауы;
- пәнге деген қызуғышылығы;
- таным әрекеті;
- ізденімпаздылық қасиеттері;
- пәнаралық байланысты жүзеге асыру;
- қосымша ақпарат көздерін тиімді қолдану.

"Дарын" мамандандырылған мектеп-интернатының химия пәнін оқыту кезінде оқушылардың шығармашылық ойлауын дамытуды міндетке ала отырып, біз шығармашылық есептерді, креативті әдістерді, проблемалық

тәжірибе әдісін, ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдандық және оқыту барысында пайдаланылған кейбір шығармашылық тапсырмаларды мақалада мысалға алдық.

Аннотация. Дидактическая цель химических задач – сочетание предметных знаний и умений с установлением целостности между количественными и качественными характеристиками химического языка. При выполнении сложных задач с помощью креативных методов у обучающихся развиваются следующие качества:

- творческого мышления;
- интерес к предмету;
- познавательный действия;
- поисковые свойства;
- реализация межпредметной связи;
- эффективное использование дополнительных источников информации.

Принимая во внимание задачи развития творческого мышления учащихся при обучении химии специализированной школы-интерната "Дарын", мы использовали творческие задачи, креативные методы, метод проблемного опыта, информационно-коммуникационные технологии и привели в статье некоторые примеры творческие задач, использованные в процессе обучения.

Химиялық есептер – функционалдық тәуелділіктері мен өзіндік міндеттері бар сұрақтарға жауап беруді талап ететін танымдық тапсырмалар. Химиялық есептердің дидактикалық мақсаты - химиялық тілдің сандық және сапалық сипаттамалары арасындағы тұтастықты орната отырып, пәндік білім мен іскерлікті ұштастыру.

Химиялық есептерді орындау процесі қызықты және сөзжұмбақтарды шешуді ұнататын әуесқойлардың алатын қанағаттануымен бірдей сезім әкелуі тиіс.

Тапсырмаларды үнемі және жүйелі түрде шешіп отыру қажет. Тапсырмаларды орындау барысында оқушылар білім және таным әрекетін дамыта отырып, күрделі ойлау қызметін жүзеге асырады. Білім мен икемділіктің тығыз өзара әрекетесуі - ойлаудың түрлі тәсілдерін қалыптастырудың негізі.

Оқыту жүйесіне есептерді енгізу оқытудың келесі дидактикалық қағидаларын іске асыруға мүмкіндік береді:

- ✓ оқушылардың дербестігі мен белсенділігін қамтамасыз ету;
- ✓ білім мен шеберліктің беріктігіне қол жеткізу;
- ✓ оқытудың өмірмен байланысын жүзеге асыру;
- ✓ химияны политехникалық оқыту мен кәсіби бағдарды жүзеге асыру [1].

Олардың ішіндегі ең бастысы - күрделілігі әр түрлі деңгейдегі үлкен мазмұнды тапсырмаларды шешуді үйретіп қана қоймай, ең алдымен, білім алушылардың шығармашылық ойлауын дамытатын дайындық жүйесін ұйымдастыру болып табылады. Бұл жүйе дамытушылық бағытта болуы тиіс

және нәтижесінде орындалған тапсырмалар көлемімен ғана шектеліп қалмай, оқушылардың бойында креативті және шығаршылық ойлау қабілеттері қалыптасуы қажет.

Креативті ойлауды дамыту тұрғысынан, оқушының жадында сақталған ақпараттың мазмұнын ғана емес, құрылымын да анықтау маңызды. Білімнің жүйелілігі, байланыстылығы мен тұтастығы түпнұсқалық және тиімді шешімдерді іздестіруді қамтамасыз етеді.

Дарынды оқушыларды күрделілігі жоғары есептерді шешуге үйрету жұмысының екінші кезеңі олардың шығармашылық танымдық іскерлігін қалыптастырумен, креативті әдістер мен есептерді шешудің эвристикалық тәсілдерін оқытумен байланысты.

Есептің мазмұнын шығармашылық түрде өзгертуді, тапсырма элементтерінің белгілі объектілермен немесе құбылыстармен байланысын орнатуды қамтамасыз ететін негізгі психологиялық механизмдерге төмендегілер жатады:

1) "кездейсоқ" шешім механизмі немесе резонанстық механизм (қандай да бір тапсырма элементтерінің субъектілік тәжірибе элементтерімен кездейсоқ сәйкес келуі);

2) телеологиялық механизмдер (мақсатты бағытталған немесе мақсатқа сәйкес, оның ішінде Рубинштейн Л. ұсынған "синтез арқылы талдау").

Есептерді шешудің психологиялық механизмдеріне сәйкес креативті әдістер ретінде: ұғымдық-белгілік жүйені құру, редукция әдісі және аралық күй әдісі (аралық мақсаттар) алынады.

1. Бірінші креативті әдіс - ұғымдық-таңбалық жүйе (кластер). Бұл индивидтің менталдық құрылымының графикалық көрінісі (ұғымдардың ассоциативті және семантикалық байланысқан жүйесі). Осындай жүйені құрастырудың мақсаты оқушының (ассоциативті ойлау негізінде) есептің негізгі мазмұны айналасында білімін өзектендіру болып табылады. Білім алушы тапсырманы уақытша шегеріп, тапсырманы шешу үшін өз тәжірибесі мен білімдерін көрнекі түрде бекітуге тырысады. Тәжірибе көрсетіп отырғандай, күрделі есептерді шешуде кластерді қолдану арқылы білім алушылар көбінесе есепті шешу үшін қажетті элементтерді тауып, көрсетіп, белгілей алады. Кластер есептің жасырын элементтерін ашуға көмектеседі, ал логика мен тәжірибе қажетті қарым-қатынасты табуға және оларды есептің шешімі ретінде жазуға мүмкіндік береді.

2. Екінші креативті әдіс – редукция әдісі. Редукция әдісінің мәні есеп шартын оңайлату болып табылады. Оқушы берілген тапсырманы орындай алады және шешу кезінде қиындық тумады. Тапсырма редукциясы - бұл шығармашылық процесс. Есептердің әртүрлі нұсқаларында есеп шарттарының өзгеруіндегі маңызды байланыстар мен элементтерді көру, оларды проблемалы, ең қиын тапсырма элементімен салыстыру қажет. Тапсырманы жеңілдетіп, оны өзі үшін түсінікті етіп жасай отырып, білім алушы оны шешу жолында кедергі болып көрінетін қиын элементтен бас тартады. Қарапайым есептерді шешу тәсілдері өзектіленгеннен кейін, оның қиын элементін есеп шарттарына

қайтарып, «бұл элемент тапсырмада нені өзгертеді, тапсырма мазмұнын түсіндіруде қандай көмегі бар?» деген сұрақтарға жауап беру қажет. Күрделі тапсырмаға қайта оралғаннан кейін, оның талдауы енді шешім үшін қажетті өзекті ақпарат өрісінде орын алады. Өзектілендірілген ақпарат өрісінде ойлаудың ассоциативті-логикалық және резонанстық тетіктері негізінде міндеттер элементтері арасындағы маңызды байланыстарды орнату және ұғыну неғұрлым тиімді және нәтижелі өтеді. Сонымен қатар, ұғымдық кластердің көмегімен шешімді іздестіру үшін қажетті ақпараттың өзектілендірілген өрісі құрылады.

3. Үшінші креативті әдіс - аралық мақсаттар әдісі. Күрделі есептерді шешу кезінде тәжірибесі жоқ оқушылар үшін негізгі байланыстар, параметрлер мен есеп элементтерін тұтас қабылдау қиынға соғады. Тапсырманың бір элементтері басқалармен байланысты екенін түсіну қиын. Тапсырма бір-бірімен байланыссыз үзінділерге ыдырайды. Білім алушыға осындай есептерді шешудің жалпы логикасын көру қиын. Дәл сол кезде есептің өтпелі күй әдісін қолдану ұсынылады [2].

Аса күрделі есептерді шешуге дайындаудың ең жақсы тәсілі - өткен жылдардың есептерін шешу. Интернет желісінен соңғы 5-7 жылда химия пәнінен өткен кез келген олимпиаданың тапсырмалары мен оны толық шешу жолдарын табуға болады. Алайда, мұндай ақпарат көп болғанымен, әрдайым көмектеспейді, себебі оқушылардың өз бетінше жұмыс істеу тәжірибесі жоқ немесе аз. Біз есептерді шешудің тиімді жолдары бойынша бірнеше кеңестер ұсынамыз.

1) тапсырмалардың толық жиынтығын алыңыз, жеткілікті уақыт бөліңіз (мысалы, демалыс күні) және мүмкіндігінше көп тапсырмаларды шешуге тырысыңыз. Кез-келген тапсырмада, тіпті егер ол толық орындалмаған болса да, мүмкіндігіңізше шешуге тырысыңыз және тұрып қалған сұрақты жазып алыңыз.

2) осыдан кейін шешімдерге жүгінуге болады. Әр тапсырманы талдай отырып, жеке дәптерге жазыңыз:

а) сіз үшін жаңа реакция теңдеулері;

б) шешімнен түсінген жаңа химиялық ойлар;

в) шешімнің жаңа техникалық тәсілдері (мысалы, айнымалыларды таңдау тәсілі, дәлелденген таңдау және т. б.);

г) шешімде сіз жасаған қателіктер.

Мұндай дайындық көп уақытты талап етеді, бірақ ол ең тиімді. Содан кейін, толтырылған дәптерлерді парақтап, сіз қажетті ақпаратты оңай жанартасыз. Бұл дұрыс шешімдерді жеңіл-желпі ғана көру емес, жана ақпаратты терең игеру болып табылады [3].

Шығармашылық тұрғыдан ойлайтын оқушы қарама-қайшылықты бөліп, мәселелерді анықтап, оларды дәстүрлі емес әдістермен шеше алады, өзіне және басқаларға сапалы жаңа нәрсе туғыза алады. Оқушылардың шығармашылық ойлауы ерекше сипатқа ие: белгілі ақпаратты меңгергенде, жеке тұлғаның

дамуына үлес қосатын субъективті жаңалықтың ашылуына да үлесін қосады [4].

Химия сабағында оқушылардың шығармашылық ойлауын қалыптастыру үшін біз шығармашылық есептерді, креативті әдістерді, проблемалық тәжірибе әдісін, ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдандық.

Білім алушыларға мынадай шығармашылық есептер ұсынылуы мүмкін: әдеби шығармалардың негізінде құрылған есептер; әртүрлі пәндер бойынша білімді қолдануды талап ететін кешенді есептер; табиғи құбылыстар негізінде құрылған есептер; қызықты есептер; белгісіз және белгілі тапсырмалар; бағалау-есептер; қарама-қайшы мәліметтерден тұратын және оларды шешу кезінде қайшылықтарды жоятын гипотезаға әкеп соқтыратын есептер; зерттеу сипатындағы есептер; конструкторлық есептер; болжам-есептер.

Есептерді шешудің басты мақсаты креативті ойлауды дамытуға, білім алуға бағытталуы тиіс. Бұл мақсатты жүзеге асыру үшін есептерді шешу әдістерін таңдау маңызды.

Креативті әдістер:

- "Миға шабуыл" (әдістің негізгі міндеті: талқылау қатысушыларының ойлау және стереотиптерден босатылуы нәтижесінде көптеген идеяларды жинау);

- "Егер де..." әдісі (егер әлемде бір нәрсе өзгерсе, не болатынын сипаттау немесе сурет салу: барлық көлемді денелер тегіс болады; жыртқыштар шөпқоректілерге айналады және т. б.);

- "морфологиялық жәшік" әдісі (белгілі және белгісіз элементтердің әртүрлі комбинацияларын жасау арқылы жаңа, күтпеген және бірегей идеяларды табу);

- рецензия әдісі (оқулық материалын, мақаланы сын тұрғысынан талдай білуді, басты сәттерді ерекшелеуді қалыптастырады) [7, 8].

Қорытындылай келе, химияны оқыту барысында біз ұсынған оқушының шығармашылық ойлауын қалыптастыруын негізге алатын әдістеріміз оқушының субъектілік ұстанымын өзгертуге, мұғалім мен оқушының бірыңғай білім кеңістігін қалыптастыруға мүмкіндік берді.

"Дарын" мектебінің 8-11 сынып оқушыларымен жұмыс кезінде әдістерді тиімді, әрі жүзеге асыруының тағы бір түрі олардың олимпиадаларға қатысуын ұйымдастыру болып табылады. Стандартты емес тапсырмаларды шешуде креативті әдістерден қатар, олимпиадаларға қатысу кезінде оқушы өз бойындағы білім мен біліктілік деңгейін бағалауға мүмкіндік береді. Олимпиадаларда оқушылар жеке түрде, ұжымдық түрде (командалық) қатыса алады. Е. А. Бөкетов атындағы ҚарМУ-де химия пәнінен жыл сайын олимпиадалар өткізіледі, "Дарын" мектебінің оқушылары үнемі аймақтық, республикалық олимпиадаларға және Интернет-олимпиадаларға қатысады.

Химияны зерттейтін оқушылармен жұмыстың мұндай түрлері келесі оқу жылына жоғары уәждемені қалыптастыруға ықпал етеді. Осындай оқушыларда өзіне және табысты болашаққа сенімділігі артады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Химия бойынша есептерді шешу әдістемесі. /Оқушы-әдіс. - Барнаул: Алтай мемлекеттік университеті, 2014.- 250с.
2. Аса күрделі есептерді шешу. Симферополь ауданы практикумының сабақ конспектісі. Химия ӘБ.- Гвардейское. -2014.
3. Адамович Т. П., Васильева Г. И., Попкович Г. А., Улазова А. Р. химия бойынша шешімдермен жаттығулар мен күрделі есептер жинағы.- Минск, 1970, 160 с.
4. Мамандығы бойынша оқитын бугакова Е. В. Шығармашылық өзін-өзі дамыту қамтымайды жоғары сынып оқушыларының шығармашылық білім: монография / Е. В. мамандығы бойынша оқитын бугакова. "ВТУ" МТИ НОУ ВПО, "Экспресс-Печать" Тип-я, Оренбург, 2013.220 Б.
5. "Баян Сұлу" Ақ Е., Еремін В. В., Осин С. Б. және т. б. Химия пәнінен Конкурстық емтихан. ММУ, 1992-1993.- М: 1994, 125 б.
6. Н. Кузьменкоменкомен Бірге Е., Еремін В. В., Чуранов С. с. химия бойынша конкурстық есептер жинағы.- М:, 2001, 537 Б.
7. Бугакова Е. В. жоғары оқу орнының білім беру ортасында студенттің шығармашылық өзін-өзі дамытуы / Е. В. Бугакова // білім беру ортасы бүгін және ертең: VIII халықаралық материалдар. ғыл.-практ. конф.: сб. науч. тр. М.: Мәскеу. мем. индустр. ун-ті, 2013. С. 53-55.
8. Шығармашылық зертхана: шығармашылық тәжірибе диалогы: монография / Ред. -Жалпы ережелер О. А.Карлов. М.: Академиялық Жоба, 2009. 476 б.

ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУДІ ҰЙЫМДАСТЫРУДА ОРТАНЫҢ ӘЛЕУЕТІН АРТТЫРУ

Абдигалиева Куралай Мухамеджановна
директордың оқу жөніндегі орынбасары;
Мусаева Гүльнар Мусаевна
Биология пәнінің мұғалімі

«№12 ЖББМ», Қарағанды қаласы

Бүгінгі таңда инклюзивті білім беру мәселесі әлемдегі өзекті проблемаға айналып отыр. Біздің елімізде де бұл назардан тыс қалмады. Бұл мәселеге басты назар аударуымызды қажет етеді, өйткені туа біткен және жүре пайда болған ақаулары бар балалардың саны жыл сайын артып келеді.

Еліміздің барлық мектептерінде инклюзивті білім беру енгізілді. Инклюзивті білім беруге қойылатын басты талаптар - бұл әлеуметтік ортаға бейімделген, үйлесімді дамыған тұлғаны қалыптастыру.

Инклюзивті білім беру - ерекше білім беру қажеттіліктері мен жеке-дара мүмкіндіктерін ескере отырып, барлық білім алушылардың білім алуына тең қолжетімділікті қамтамасыз ететін процесс;

Білім беру саласындағы мемлекеттік саясаттың негізгі қағидаттарына баршаның сапалы білім алуға құқықтарының теңдігі; әрбір адамның зияткерлік дамуы, психикалық - физиологиялық және жеке ерекшеліктері ескеріле отырып, халықтың барлық деңгейдегі білімге қолжетімділігі жатады («Білім туралы» ҚР Заңының, 3 - бабының, 1, 2- тармақтары).

Инклюзивті оқыту мүмкіндік береді:

- барлық балаларға мектепте, мектеп өміріне белсене қатысуға;
- балалардың тең құқығын анықтайды және ұжым іс - әрекетіне қатысуға;
- адамдармен қарым-қатынасына қажетті қабілеттілікті дамытуға.

Инклюзивті білім беруді дамытудың негізгі міндеттері:

➤ инклюзивті білім беруді дамытудың нормативтік-құқықтық және ұйымдастырушылық-экономикалық негіздері мен тетіктерін жетілдіру;

➤ инклюзивті білім беруді дамытудың әдіснамалық, оқу - әдістемелік негіздерін жетілдіру (оқу жоспарлары мен оқу бағдарламаларын, оқулықтарды, оқу - әдістемелік кешендерді бейімдеу және модификациялау, оқу жетістіктерін бағалаудың критериалдық жүйесін ендіру);

➤ білім алушылар өздерін мектеп қоғамының белсенді мүшесі есебінде сезінетіндей, өзін - өзі жоғары бағалайтындай, оқуға ынтасы артатындай және әлеуметтенетіндей дербестендірілген түзету - педагогикалық және әлеуметтік - психологиялық қолдау көрсету, қолайлы білім беру ортасын жасау;

Егер инклюзивті оқытудың оқыту мен сабақ беруге енгізілген өзгерістері тиімді болса, онда ерекше қажеттіліктері бар балалардың жағдайлары да өзгереді.

Ерекше білім беруді қажет ететін балалармен Сұрыптау бекетіндегі №12 жалпы білім беретін мектебінде де инклюзивті білім беру жүйесін жетілдіру бойынша жұмыстар жүргізілуде. Ерекше білімді қажет ететін оқушыларға арналған жеке жұмыс жоспары, педагогикалық-психологиялық консилиум жұмыс жоспары, әр пән мұғалімінің ұзақ мерзімді жұмыс жоспарына сүйене отырып жеке оқу бағдарламалары құрылды. Мектебімізде ерекше білімді қажет ететін инклюзивті сынып ашылды.

8 сынып оқушысы А есімді және 4 сынып оқушысы Д есімді оқушылармен төмендегідей оқытудың әдістері қолданылуда:

- оқыту тапсырмаларының мазмұны жеңілдетіледі;
- ұсынылатын тапсырмалар саны азайтылады;
- оқу тапсырмаларының көлемі азаяды;
- мұғалімнің арнай дайындалған тапсырмалары қоладанылады;
- тапсырмаға нақты нұсқау беріледі, нақты сұрақтар қойылады.

Әрине, бұл оқушылар мұғалімнің, ата - ананың көмегін көп қажет етеді, сондықтан әр пәннен деңгейіне қарай жеке тапсырма беріп, оқулықтағы тапсырмалардың көбі мұғалімнің өзі дайындаған тапсырмалармен алмастырылады.

Сонымен қатар, мектепте әлеуметтік көмек, педагогикалық - психологиялық қолдау, дефектолог, педагог - логопед көмегі, қашықтықтан оқыту жағдайында компьютерлік техникамен қамтамасыз ету қарастырылған.

Ерекше білімді қажет ететін баланы оқытар алдында төмендегідей талаптар ескерілді:

- баланың мектепке, арнайы пәнге дайындығын, даму ерекшелігі бақыланды;
- бала тәрбиесіндегі кемшіліктер анықталды;
- сабақты жүйелі жоспарлау көзделді;
- оқу - үлгеріміне талдау жүргізу жоспарланды.

Ерекше білімді қажет ететін оқушылардың оқытудағы қиындықтарын мен себептерін пән мұғалімдерінің сауалнама жүргізу және әңгімелесу, оқушының сабақтарын бақылау барысындағы зерттеулерінің нәтижесі:

Оқытудың қиындықтарының байқалуы мен себептері	Күшті жақтары, қызығушылығы	психологиялық (эмоционалдық, мінез-құлық) ерекшеліктері
<p>Қиындықтары: кей сөздерге тілі келмейді; сөздердің айтылуы қиын, түсініксіз, баяу оқиды, сөздерді дұрыс айтпайды, есеп шығарғанда сандарды ойша қоса алмайды;</p> <p>Себептері: ойлау қабілеті, сөйлеу тілінің сапалағы төмен, әрекеті баяу.</p>	<p>Оқуға қызығушылығы бар, ән тыңдағанды ұнатады, бау-бақшада еңбек еткенді жақсы көреді, табиғат аясында спортпен (велосипедпен) шұғылданғанды ұнатады.</p>	<p>Сөйлескенді жақсы көреді, мейірімді, ешкімге зияны жоқ, орнықты, үнемі күлімсіреп жүреді, көпшіл, жүрегі нәзік, үй жануарларын жақсы көреді.</p>

Мектебімізде аталған оқушылармен мұғалім-логопед, педагог – психологтың жұмыс жоспарына сай, бірнеше бақылау түрлері жүргізілді. Атап айтсақ, «**Сабақта оқушының әрекеті мен мінез-құлқын психологиялық-педагогикалық бағалау**»

тақырыбында ерекше бақылауды қажет ететін оқушылардың сабақ барысындағы іс-әрекетін бағалау келесідей критерий арқылы жүргізілді:

- сыныпта өзін-өзі ұстау (мінез-құлқы);
- қызмет қарқыны;
- танымдық дамуы;
- сөйлеу тілінің дамуы;
- Құрдастары арасында және үлкендермен қарым-қатынасы;
- Эмоционалдық ерекшеліктер;
- Моторлық дамуы;
- Әлеуметтік-тұрмыстық дағды.

Сонымен қатар, сынып жетекші, сабақ беретін пән мұғалімдері осы оқушылардың ата-аналарымен тығыз байланыс орнатып, олардың отбасындағы баланың жағдайымен хабардар болып отырады. Дені сау, салауатты, білімді, өмірге бейімделген жеке тұлғаны оқыту мен тәрбиелеуде ұстаздарымыздың қосар үлесі зор.

Қорыта айтқанда, мемлекетіміздің әрбір азаматы - ұлттық құндылықтарымызды, әр баласы еліміздің ертеңі екенін ескерсек әрбір ерекше білімді қажет ететін балалардың сапалы білім алып, азамат болып қалыптасуына жағдай жасау біздің міндетіміз.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасында білім беруді және ғылымды дамытудың 2020-2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы. 27.12. 2019 жыл /№988/
2. Қазақстан Республикасында инклюзивті білім беруді дамытудың тұжырымдамалық әсілдері. Астана 2015 жыл
3. Қазақстандағы инклюзивті білім // egov.kz мемлекеттік порталы.

ҚАЗАҚТЫҢ ҰЛТТЫҚ ОЙЫНДАРЫ-ДЕНЕ ТӘРБИЕСІНІҢ ҚҰРАЛЫ

О.Т.Мусин

*«С.Саттаров атындағы мектеп-лицей» КММ
Қарағанды қаласы*

Андатпа. Ұлттық ойындардың мақсаты – білім алушыларды өз денсаулықтары мен психикаларын нығайтуға ынталандыру болып табылады. Білім алушылардың дербес және жас ерекшеліктерін ескеріп, бойда қалыптасқан арнайы ойын дағдылар мен сапаларды қолданып, сол арқылы олардың физикалық қабілеттерінің дамуларына ықпал ету. «Шығармашылық қабілеттер және қимыл-қозғалыс дағдылары арқылы сыни көзқарасты қалыптастыру» бөлімі келесі бөлімшелерді қамтиды: қимыл-қозғалыс әрекеттері арқылы өзгермелі жағдайға жауап қайтара білуге бейімделу; көшбасшылық, сондай-ақ, команда құрамында жұмыс істей білу дағдыларын дамыту және қолдану; қолайлы оқу-үйрену ортасын қалыптастыруға қажет бірқатар тиімді дағдыларды көрсету; өзінің және өзгелердің шығармашылық қабілеттерін сыни тұрғыдан бағалау және оны шешудің балама жолдарын ұсыну; жарыс іс-әрекеттерін және төрелік ету ережелерін білу; жарыс кезінде таза ойнау, патриотизм және ынтымақтастыққа жататын мінез-құлық көрсету; түрлі қимыл-қозғалыстармен шарттастырылған рөлдерді орындау және олардың айырмашылықтарын сезіне білу.

Аннотация. Целью национальных игр является стимулирование обучающихся к укреплению своего здоровья и психики. С учетом индивидуальных и возрастных особенностей обучающихся, используя сформированные специальные игровые навыки и качества, тем самым способствуя развитию их физических способностей. Раздел "формирование критического отношения через творческие способности и двигательные навыки" включает следующие подразделы: адаптация к умению реагировать на изменяющуюся ситуацию посредством двигательных действий; лидерства, а также умения работать в составе команды; продемонстрировать ряд эффективных навыков, необходимых для формирования благоприятной учебно-обучающей среды; критически оценивать свои и чужие творческие способности и предлагать альтернативные пути их решения; знать правила судейства и соревновательной деятельности; проявлять чистоту во время соревнований, патриотизм и проявлять поведение, относящееся к сотрудничеству; выполнять роли, обусловленные различными движениями и уметь чувствовать их различия.

Қазақтың ұлттық дене шынықтыру мәдениеті жеке тұлғаның жалпы мәдениетінің құрамдас бір бөлігі ретінде мектептегі кезеңнен қалыптаса бастайды. Сондықтан оны пайдалану тек қозғалмалы біліктілік, дағдыларды дамытып қана қоймайды, сонымен қатар мектеп оқушыларынан қазақтың ұлттық спорт түрлеріне деген көзқарасын қалыптастырып, дене жаттығулары мен ойындарын өз беттерінше дамытуға тәрбиелеп, оқу-ойын материалдарын бір жүйе ретінде олардың руханилығын, адамгершілігін, дене тәрбиесін тәрбиелеуге баулуды қарастырады.

Қазіргі таңда оқушылардың көпшілігінде ұлттық спортпен, ұлттық ойындармен, дене жаттығуларымен жүйелі түрде айналысуға деген мұқтаждықтың, осы саладағы өз бетінше жүргізілетін сабақтардың ғылыми негізделген әдістемесінің жоқтығы, сонымен қатар көптеген жалпыға міндетті білім беру мекемелерінде, мектептерде (әсіресе, ауыл мектептерінде) оқудың материалдық базасының нашарлығы қазақтың ұлттық ойындары арқылы оқушылардың дене дайындығын қалыптастыру мәселесінің өзектілігін көрсетеді.

Мектеп оқушыларының дене тәрбиесін жетілдіру мәселелері көптеген жетекші ғалымдар зерттеулерінің негізгі нысанына айналды. Мектеп оқушыларының дене тәрбиесін дайындаудың тиімділігі бойынша көптеген нұсқаулар жасалынды. Алайда, бұл зерттеулердің бәрі негізінен, дене тәрбиесі сабақтарының тиімділігін арттыруға, сабақтағы дене сапасын дамытуға ғана арналған, сондай-ақ өз бетінше жүргізілетін жұмыстың ғылыми-әдістемелік негіздері жеткілікті дәрежеде жасалмаған. I-XI сыныптардағы дене тәрбиесінің кешенді бағдарламасы дене жаттығуларының ұлттық түрін пайдаланумен бірге өз бетінше жүргізілетін сабақтардың санының көбейтілуін талап етеді [1].

Денешынықтыру - денсаулық көзі, денсаулықты сақтау үшін әрекет, адам күш мүмкіншілігін дамыту, жеңіске деген жігерін шыңдау, қиыншылыққа төзу қимыл-әрекетін шоғырландыра білу, соларға үйрену:

- дене еңбегімен үнемі шұғылданып, жаттыққан адамның бұлшық ет талшықтары тез өседі, бойының күш-қуаты қалыптасады;

- сыртқы ортаның түрлі қолайсыз жағдайларына төзімдірек келеді;

- қозғалысы жинақы, ширақ, тез, әдемі жарасқан, қарым-қатынастық ережеге бейімделуі жоғары;

- сезіну, ойлану және еңбектену қабілеттері бір-бірімен үйлесімді және бірін-бірі толтырады. Аз қозғалыссыз ортада нерв талшықтары тез тозады, қан айналым жүйкесі біртіндеп ауруға шалдығады, жүрек қабынады, бойды әуресарсаң құрастырады. Жүрегі шынықпаған адам тез шаршайды, тырысқақ немесе ашушаң келеді. Жалқаулық жекенің де, ұлттың да қасіреті. Онда сапасыздық басым. Жүрегі шыныққан адамның мінезі де төзімді, кеңпейіл, батыл соғады, қарсыласынан қайтпайтын тынымсыз, күрескер келеді. Жүрегі ашық жан қиыншылықтан құтылудың, қуанышқа жетудің саналы жолын таңдайды, өзін қарапайымдылық пен қайырымдылықтан ауытқыта бермейді. Өзін емдеудің, сергітудің тиімді тәсілдерін қолданады. Халқымызда қозғалмалы ойындардың түрі кең таралған. Мамандар қозғалмалы ойындарды төрт топқа бөледі:

1. Табиғи заттарды қолданып ойнайтын ойындар: асық, бестас, лек, лек жалау, сиқырлы таяқ, бақай пісті, жылмаң т.б.;

2. Жануралар бейнесін елестетіп ойнайтын ойындар: соқыр теке, түйе-түйе, ақ байпақ, көк сиыр және т.б.;

3. Мүліктік бұйымдарды қолданып ойнайтын ойындар: шалма, бөрік жасырмақ, түйілген шыт, тақия телпек, белбеу тастау, орамал тастау, т.б.;

4. Құрал-жабдықсыз ойнайтын ойындар: айгөлек, ақсерек-көксерек, шымбике, мәлкетотай, тоқтышак, шертпек, жасырынбақ, бұғынай, т.б.[3]

Халықтың әдет-ғұрпын, салт-дәстүрін, әдет-дағдыларын жас ұрпақтың бойына сіңіру, ойын арқылы дарытып, көңіліне қондыра білу өмір қажеттігінен туындап отыр. Өйткені баланы нәресте шағынан бастап адалдыққа, батылдыққа, елін, жерін, тілін сүйе білуге, отаншылдыққа, адамгершілікке, мейірімділікке, еңбек етуге тәрбиелеудің құралы - ойын. Оның тәрбие, білім берудегі сиқырлы сырын терең меңгеру үшін ежелден бері өркен жайып, үздіксіз дамып келе жатқан ұлттық ойындарды оқыту процесінде пайдаланудың тиімді жолдарын анықтау - бүгінгі күннің өзекті мәселесі.

Ұлттық ойындарды оқыту процесіне сәйкес таңдап алу, оларды дұрыс өткізу мен ұйымдастыру – оның табысты болуының шешуші шарты. Ойынды оқу әрекеттеріне енгізу, біріншіден, сабақта қолайлы жағдайдың болуы, екіншіден, мұғалімнің шеберлігін, үшіншіден, оқушылардың психологиялық көңіл-күйінің болуын талап етеді.

Ұлттық ойындардың тиімділігі олардың сабақтың әр кезеңіндегі орны мен мақсат-міндетін дәл анықтауға, оны қолданудың теориясы мен практикасының мұғалімнің жетік игеруіне, шеберлік танытуына, ойынға қажетті материалдардың жиынтығын алдын-ала дайындап алуға, ойын процесіне оқушыларды бесенді ұйымдастыруға байланысты.

Дене тәрбиесі мұғалімдері әр сабақты жүйелі ұйымдастыра отырып, оқушылардың денсаулығын нығайтуға көңіл бөлуі тиіс. Осы тұрғыдан мынадай ұсыныстар айтуға болады:

- қазақ ұлттық ойындары бойынша дене жаттығулары ендірілген сабақтарды ұйымдастыру;
- ұлттық ойындар арқылы оқушылардың дене дайындығын қалыптастыру үшін олардың теориялық негіздерін жетік меңгеру;
- әрбір ұлттық ойынның атқаратын қызметі мен педагогикалық мүмкіндіктеріне сай сабақта қолданылу орнын анықтау керек [2].

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Атабаев А.С. «Ұлттық ойындар-халық мұрасы», «Кітап» 2006 ж. 275 б.
2. Молдағаров А. «Қазақ ойындары» балаларға арналған. Алматы, «Балалар әдебиеті» баспасы, 2007 ж. 48 б.
3. Уанбаев Е.К. «Дене тәрбиесінің негіздері». -Алматы: Санат, 2000. 36 б.

РАЗВИТИЕ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИХ УМЕНИЙ И НАВЫКОВ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ

Мусина Светлана Викторовна

КГУ «Школа-гимназия №95», город Караганда

В статье рассматриваются вопросы о развитии исследовательских умений и навыков младших школьников в начальной школе с использованием разных методик

Мақалада әр түрлі әдіс-тәсілдерді қолдана отырып, бастауыш сынып оқушыларының зерттеушілік дағдылары мен дағдыларын дамыту мәселелері қарастырылады

Ни для кого не секрет, что дети рождаются исследователями. В них биологически заложена неутомимая жажда экспериментировать, изучать новое. Они хотят познавать мир, исследовать [1, с. 101].

Моя задача, как учителя, состоит в том, чтобы обучить учеников исследовательским умениям и навыкам.

В «Школе-гимназии №95» данная задача решается как на уроках, так и во внеурочной деятельности.

На занятиях «Я - исследователь» в игровой форме дети выполняют задания по развитию умений работать с текстом, они учатся не только задавать «толстые» и «тонкие» вопросы, но и определять тему исследования, проблему, формулировать гипотезу, проводить практические опыты. А главное, учатся высказывать свое мнение и делать умозаключение [2, с. 17].

Начиная с первого класса, ребята знакомятся с алгоритмом научного поиска. Они учатся проводить исследования как самостоятельно, так и вместе

со своими одноклассниками. Одним из таких совместных проектов «Цветы - радость жизни», где ребята вышли на проблему: могут ли цветы изменить настроение, эмоциональное состояние человека? Итогом данного проекта стало вовлечение учащихся всех классов гимназии в озеленение школы.

Целью проекта первоклассницы М. Виктории было выявление и изучение информации «Почему снег белый?» Вика провела исследование и практически подтвердила знания и доказала выдвинутые предположения, что белый цвет снега связан с отражением света. Виктория на ЧСР, на школьной научно-практической конференции познакомила своих сверстников с интересной информацией о снеге. Данная работа заняла призовое место в Республиканском конкурсе исследовательских работ и творческих проектов «Зерде».

Проект ученицы 3 класса Жанель З. «Его Величество хлеб» привлек внимание сверстников к изучению информации о первый хлебе и его пути совершенствования. Жанель познакомила с традициями и обычаями хлебопечения разных народов. Это помогло понять, почему хлеб называют Его Величеством. И сделать вывод о том, что у всех народностей свои рецепты и названия хлеба, но почитают его все одинаково.

В практической части Жанель были проведены наблюдения и математические подсчеты, что помогло ясно увидеть картину отношения к хлебу учеников нашей школы. Данная работа заставила задуматься о проблеме и подвигла учащихся на бережное отношение к хлебу.

Александр П. в своей работе «Чтобы компьютер не болел» рассматривал вопросы возникновения поломок и выхода из строя компьютера и его частей. Выяснил, что главной проблемой работы является вопрос правильного ухода за компьютером. В ходе исследовательской деятельности учащийся самостоятельно подобрал материал по данной теме, провел анкетирование среди одноклассников, разработал пособие «Как ухаживать за компьютером».

На уроках, в качестве основы исследовательской деятельности младших школьников, я применяю проблемное обучения.

Для этого создаю проблемную ситуацию; побуждаю к постановке проблемы; побуждаю к выдвижению гипотез; стимулирую к проверке гипотез

Например, на уроке математики при изучении порядка арифметических действий. Ребятам предлагаю математическое выражение в несколько действий со скобками, даю результат. Им предлагаю определить порядок действий и сделать вывод.

Во-первых, учащиеся испытывают затруднение. Таким образом, возникает проблемная ситуация.

-Чем задание не похоже на предыдущие? Происходит побуждение к созданию противоречия.

– Здесь появились скобки. А мы таких примеров еще не решали. Это и есть осознание противоречия.

– Какова сегодня тема урока? Побуждение к формулированию проблемы.

– Какие есть гипотезы? С чего нужно начать? Побуждение к выдвижению гипотез.

Формулируем правило, открытие новых знаний.

– Сравните свой вывод с правилом.

На уроках русского языка для развития исследовательских умений и навыков был использован так же проблемный метод, выдвигаем гипотезу, делаем выводы, защищаем свои идеи. Например, по теме «Правописание безударных гласных». Ребята самостоятельно выводят различные способы проверки.

Тема «Организм человека» по естествознанию располагает большими развивающими возможностями. Основной метод изучения организма человека – самонаблюдение. Наблюдая за своим организмом, четвероклассники узнали о функции органов. Например, подсчитывая пульс, дети узнали о работе сердца. В практической части учащиеся сравнили показатели «спортивного сердца» ребят спортсменов и детей, которые не увлекаются спортом.

В процессе такой работы формируются очень важные исследовательские умения – «наблюдать» и «проводить эксперименты».

Игра способствует развитию исследовательских умений и навыков учащихся. Игровые упражнения провожу почти на каждом уроке. Они направлены на развитие у учащихся умений классифицировать предметы: «Кто (что) лишнее?», «Раздели предметы на две (три) группы», «Составь два предложения, объединив похожие слова», «Исключи лишнее слово», «Найди различия» и т. п. [3, с. 110].

Особое внимание уделяю исследовательским умениям таким как правильно задавать вопросы, делать умозаключения.

Например, урок литературного чтения. Уже со второго класса учатся задавать так называемые «толстые» вопросы и отвечать на них. И уже в 3 классе – большинство вопросы - высокого уровня. На уроке, познакомившись с произведением «Щедрое дерево», размышляя о счастье, ребята составили вопросы: Почему долго не приходил мальчик к яблоне? (Анализ) Зачем ему нужна была лодка? (Применение) Будет ли счастлив? (Синтез) Почему «яблоня была счастлива, но не совсем»? (Анализ)

Вернётся ли к ней мальчик? Вернулись бы вы и зачем? (Синтез. Оценка) Почему он все требовал для счастья, но ничего не делал сам? (Анализ)

В целом на уроке «толстые вопросы, занимали 70 %. Естественно, результаты развития учащихся на этом уроке высокие, об этом говорят эссе, творческие работы.

При знакомстве с произведением «Ромашка» Андерсена, дети рассуждали, анализировали, высказывали своё мнение, искали даже альтернативное решение, сложившейся ситуации. В конце урока придумали своё завершение сказки и даже воплотили идею в жизнь: вернули настоящий дерн с ромашкой на прежнее место. Такая работа дает учащимся опыт построения собственной жизни и поступков. Создаю условия для творчества, повышаю мотивацию к учению.

Таким образом, у ребят развиваются интеллектуальные способности, самостоятельность, ответственность за принимаемое решения, оценивать

результаты: учащиеся приобретают опыт разрешения реальных проблем в будущей самостоятельной жизни. [3, с. 133].

Список литературы

1. Голованова Е.А. Проектная деятельность как важное направление в современной школе / Е. А. Голованова // Завуч начальной школы. –2007. –№ 6. –С. 100–101.

2. Кравей Т. Н. Младшие школьники проводят исследование / Т. Н. Кравей // Начальное образование. –2005. –№ 6. –С. 14–18.

3. Середенко П.В. Развитие исследовательских умений и навыков младших школьников в условиях перехода к образовательным стандартам нового поколения: монография/ П. В. Середенко. – Южно-Сахалинск: изд-во СахГУ, 2014. –208 с.

БОЛАШАҚ МАМАНДЫҚ ТАҢДАУДА КӘСІБИ БАҒЫТ-БАҒДАР БЕРУДІҢ РӨЛІ

Мустапаева Жазира Токтасыновна

Қарағанды облысы, Балқаш қаласы

*Қарағанды облысы білім басқармасының Балқаш қаласы білім бөлімінің
«Бауыржан Момышұлы атындағы жалпы білім беретін мектебі» КММ*

Аңдатпа. Жоғары сынып оқушылары үшін оқу бейінін таңдау мәселесі бұл мамандық таңдау және қоғамдық қызметтің белгілі бір саласында өз күш жігерін тиімді іске асыру мәселесі болып табылады. Мектеп оқушыларын ерте жастан кәсіби қызметке баулу – кәсіптік бағдар беру жұмыстары көңіл аударатын жағдайдың бірі болып табылады.

Педагог мамандарды бейіндік білім беру бойынша оқу-әдістемелік материалдармен қамтамасыз ету қажеттілігін ескере отырып, мектеп мұғалімдері, тәрбиешілер, психологтар, қосымша білім беру педагогтері өз сабақтарында пайдалана алатын материалдар әзірленген. Топтастыруда Т.В.Черниковтың кәсіптік бағдар жұмысының төрт күрделілік деңгейі туралы тұжырымдамасы негізге алынды. Осыған орай мектептердің жоғарғы сыныптарында кәсіптік бағдар берудің мақсаты жасөспірімдерге өздерінің ерекшеліктерін білуге және табысты еңбек етуге мүмкіндік беретін қасиеттерін нығайтуға көмектесу болып табылады.

Аннотация. Проблема выбора профиля обучения для старшеклассников это вопрос выбора профессии и эффективной реализации своих усилий в определенной сфере общественной деятельности. Привлечение школьников к профессиональной деятельности в раннем возрасте является одним из условий, на которые обращает внимание профориентационная работа.

С учетом необходимости обеспечения педагогических кадров учебно-методическими материалами по профильному образованию разработаны

материалы, которые могут быть использованы на своих занятиях учителями школ, воспитателями, психологами, педагогами дополнительного образования. В группировке за основу взята концепция Т.В.Черникова о четырех уровнях сложности профориентационной работы. В этой связи целью профориентации в старших классах школ является содействие подросткам в укреплении их качеств, позволяющих им знать свои особенности и успешно трудиться.

Болашақта ел тұтқасын ұстайтын азаматтардың болашақ мамандығын анықтауға бағыт-бағдар беру – бүгінгі күн тәртібінде тұрған маңызды мәселелердің бірі.

Мамандыққа бағдар беру жұмысы – тарихы өте терең, ежелден дамып келе жатқан психологиялық қызмет көрсетудің бір түрі. Психологиялық қызмет көрсету жұмысының қалыптасуы да мамандыққа баулу және мамандыққа бағдар беру зертханаларында басталған.

XX ғасырдың басында В.Вундт, Г.Мюнстерберг, А.Бине, Ф.Парсонс, П.Блонский т.б. ғалымдар ұйымдастырған зертханалар сыналушылардың психофизиологиялық ерекшеліктерін бағалау арқылы олардың мамандыққа жарамдылығын анықтаған [1].

Қазіргі кездегі мектепте жүргізіліп жүрген мамандыққа бағдар беру жұмастарының негізін құрғандар В.И.Лебедев, Ю.П.Сокольников, А.П.Сейтешев, Е.П.Климов, Г.А.Уманов, т.б. ғалымдар. Олар өз зерттеулерінде мамандыққа баулу жұмысының құрылымын, мазмұнын және пайдаланылатын әдіс-тәсілдерді анықтап, мектеп қабырғасында балалармен жүргізілетін мамандыққа икемділігін диагностикалау жұмыстарының бағдарламасын жасады [2].

Қазіргі кезде бұл жұмыс көпсалалы екені анықталып, әр саланың өзіне тән мақсаты мен міндеттері нақтыланды. Мектептің психологиялық қызметі мамандыққа бағдар беру барысында оқушылардың жеке тұлғалық ерекшеліктерін және мамандыққа икемділіктерін анықтау негізінде психологиялық кеңес беру жұмыстарын ұйымдастырады.

Қазақстандық авторлар Р.Озғамбаева, Г.Саудабаева, Л.Мажитова, Ә.Мүсілімова, т.б. ғалымдар өз еңбектерінде «оқушыларға кәсіптік бағдар беруді» жан-жақты зерттеген. Мәселен, Г.Саудабаева кәсіптік бағдар беру жүйесін ғылыми тұрғыдан жан-жақты талдай отырып оны «кәсіби дайындық» және «кәсіби іріктеу» тұрғысынан қарастырады. Нәтижесінде оқушыларға кәсіптік бағдар беру мәселесінде «кәсіптік бағдардың» және «кәсіптік дайындығын қалыптастыруға қажет» деген пікірге келеді [3].

К.Өстемировтың кәсіптік бағдар берудегі айтқан пікірі бойынша кәсіби бағдар беру - жас ұрпақты өзіне ұнаған тиісті мамандықты саналы таңдап алуға дайындауға бағытталған мектеп мұғалімдерінің, технологтардың, дәрігерлердің, педагог-психологтардың, отбасының, еңбек ұжымдарының бірлескен іс әрекеті [4].

Қазақстан Республикасының Білім заңында: «Кәсіптік бағдар – бұл білім алушының кәсіби қызығушылықтарына, жеке қабілеттері мен психикалық-физиологиялық ерекшеліктеріне сәйкес білім беру және кәсіптік мүмкіндіктер

саласында, мамандық бойынша оқитын орнын еркін және саналы таңдау құқықтарын іске асыруына ақпараттар мен консультациялық көмек беру» деп жазылған.

Қазақстан Республикасында білім беру мен ғылымды дамытудың 2020-2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасында мектеп оқушыларына кәсіптік бағдар беру бағытындағы келесі іс-шаралар белгіленген: 7-11 сыныптар аралығында орта білім беру ұйымдарының білім алушыларына кәсіптік диагностика жүргізу; кәсіптік бағдар беру және мансап орталығын құру және жұмыс істеу; орта білім беру ұйымдарының білім алушылармен кәсіптік бағдар беру жұмысын ұйымдастыруға және 9 бен 11-сынып бітірушілерін жұмысқа орналастыруға мониторинг жүргіздім.

Жалпы орта білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандартында мектеп оқушыларының кәсіптік бағдарын қалыптастыруға ерекше назар аударылған. Білім алушылардың жоғарғы оқу орындарында білімін жалғастыруы мен кәсіптік бағдарын анықтауы үшін оқушылардың академиялық дайындығын қамтамасыз етуге қолайлы білім беру кеңістігін жасау қажеттілігін айқындаған. Бірітушілерге өздерінің қабілеттері мен қызығушылықтарына сай келетін кәсіптік бағдарын анықтауға көмектесу, өмір бойы білім алуды жалғастыруға оң көзқарасының, өмірде мансаптық өсуі мен танымдық үдерісін реттеуге даярлығының қалыптасуына көмектесу.

Сонымен, жасөспірімдердің өзіндік бағалау ерекшеліктері мен мамандық таңдаулары өзара байланыста бола отырып, кәсіби өзіндік анықталуға мәнді әсер етеді. Жоғары сынып оқушыларындағы жоғарғы өзіндік бағалау кәсіби бағдарлануға байланысты жауапкершілік сезімдерін жоғарылатады.

Кәсіптік бағдар беру кезіндегі мәселе кәсіптік ағарту, кәсіби диагностика, кәсіптік жарамдылық, кәсіптік іріктеу, кәсіптік бейімделу ұғымдарымен қатар жүреді. Жалпы кәсіптік білім беруде баланың өзіндік жалпы дамуын, жан – жақты дүниетанымының қалыптасуын қамтамасыз ету және оны болашақта белгілі бір кәсіпке даярлау міндеттері жолға қойылған.

Осы міндеттердің ішінде қоғамдық даму күрделенген сайын баланың жастай алдағы кәсіпке дұрыс бағдарлай алу – ең көкейтесті мәселеге айналып отыр. Кәсіптік бағдар беру жұмысының алғашқы басқышы отбасы тәлім – тәрбиесінен басталып, одан мектеп, мектептен тыс мекемелер, кәсіпорын, шаруашылықпен ұштасап жатыр.

Әдебиеттер тізімі:

1. «Білім туралы» 2007 жылғы 27 шілдедегі №319-III Қазақстан Республикасының Заңы.

2. Марцинковская Т. История психологии – Библиотека Гумер, Москва. 2004

3. Климов Е.А. (соавторы – Буцык А.Л., Каверина Р.Д. и др.) Памятка профконсультанту. – Л.: ВНИИ профтехобр., 1969

4. Мажитова Л.Х. Особенности профессиональной ориентации школьников в системе «Школавтуз» [Текст]: депонированная рукопись/Алматы 1994

БІЛІМ БЕРУ ҰЙЫМДАРЫНДАҒЫ КӘСІПТІК БАҒДАР

Мусуркенова Айжан Қарибаевна

*Қарағанды облысы Шет ауданы Ақсу-Аюлы ауылы
«Шет ауданының білімі бөлімі» ММ*

Андатпа. Әлемдік білім беру кеңістігіне бағытталған білім берудің негізгі мақсаты білімді меңгеріп қана қоймай, білік пен дағды арқылы дербестік, ізденімпаздық, дені сау, өзгермелі жағдайда білімді де білікті жасөспірімдерді жан-жақты жеке тұлға ретінде даярлау. Осы мақсаттарды іске асыруда бүгінгі мектеп оқушыларына қойылып отырған мәселелер күн сайын талаптануда. Өйткені келешек қоғамымыздың басты тұлғасы бүгінгі мектеп оқушылары. Сондықтан мектепте берілетін кәсіби бағдар жұмыстарының бүгінгі күні маңызы зор болып табылады. Жалпы білімнің басты үш міндеті бар олар: баланың өзіндік жалпы дамуын, жан-жақты дүниетанымын қамтамасыз ету, және оны болашақ белгілі бір кәсіпке даярлау. Осы үш міндеттің ішінде қоғамдық даму күрделенген сайын баланы жастай алдағы кәсіпке бағдарлай әзірлеу – ең көкейкесті мәселеге айналып отырғаны дәлелденді. Қазіргі кезеңде жалпы білімнің міндеті – баланың жалпылама дамуын қамтамасыз ету ғана емес, ең бастысы оларды жастай өз қабілеті мен қызығуына қарай белгілі бір мамандыққа арнайы бағыттай білу.

Основной целью образования, ориентированного на мировое образовательное пространство, является не только овладение знаниями, но и самостоятельность через умения и навыки, любознательность, всесторонняя личностная подготовка здоровых, компетентных подростков в изменяющихся условиях. В реализации этих целей с каждым днем становятся все более востребованными вопросы, которые ставятся перед сегодняшними школьниками. Ведь главной фигурой нашего будущего общества являются сегодняшние школьники. Поэтому профориентационная работа в школе сегодня имеет большое значение. У общего образования есть три главные задачи: обеспечить собственное общее развитие, всестороннее мировоззрение ребенка, и подготовить его к будущей конкретной профессии. Из этих трех задач было доказано, что наиболее актуальной становится проблема общественного развития – ориентирование ребенка на предстоящую профессию с самого раннего возраста. На современном этапе задача общего образования-не только обеспечить обобщенное развитие ребенка, но и, самое главное, уметь их с раннего возраста специально направлять в ту или иную профессию по своим способностям и интересам.

Бейіндік және бейіналды даярлықты енгізуді неден бастаған жөн? Бірінші кезектегі іш-шараларға мыналар кіреді: нормативтік құжаттарды және басқа мектептердегі бейінді және бейіналды даярлықты ұйымдастыру тәжірибесін зерделеу; мектептегі ахуалды талдау, ресурстарды бағалау (кадрлық, мектептің материалдақ базасын; орта арнайы оқу орындарымен байланыс; оқушылардың өздігінен, ғылыми қызметпен айналысуын ұйымдастыру үшін бейінді оқытудың жоспарын әзірлеу; оқушылардың білімге қатысты қажеттіліктерін зерделеу, компьютерлік тестілеу арқылы кәсіптік тұрғыдан өзін-өзі анықтау, психологтармен жеке жұмыс; оқу бағдарламаларын, оқу әдебиетін талдау; мектептегі оқу жұмысының жоспарын, бейінді оқытуға көшу бойынша бейіндер, элективті курстар үлгілік оқу жоспарларын әзірлеу; бейіналды оқыту бағдарламалары; базалық және бейінді пәндер бойынша жобаларды, стандарттады зерделеп алып жұмысты бастаған жөн.

Білім беру ұйымдарында келесі іс-шараның бөлігі – оқушылардың өздігінен жұмыс істеуін ұйымдастыру, белсенді қызмет тәсілдерін үйрету (іздеу, зерттеу, жобалау), жоғары сынып оқушыларының табысты әлеуметтенуі жағынан тәрбие жұмысы мазмұнын түзету жүргізілуі қажет. Оқушылар мен педагогтерге психологиялық-педагогикалық қолдау көрсетуде психологиялық тренингтер, тестілеу, сауалнама жүргізу, ұйымдық-әрекеттестік ойындары, қандай болсын бейін бойынша білімін жалғастыруға даярлығының деңгейін болжамдау қажет. Оқушы портфолиосын жасай отырып, оқу жылы бой оқушының жетістігін, деңгейін, қызығушылығын, бейімін бағамдап, бағыттау керек. Оқу үрдісіне ақпараттық және коммуникациялық технологияларды енгізе отырып, бейінді білім беру оқытудың ақпараттық технологияларын, оның белсенді түрлері мен әдістерін: айтыстар, таластар, топтағы жұмыстарды, іскерлік еліктеу ойындарын, сыни ойлауды дамыту технологиясын жан –жақты қолдана келе келе оқушы көсбасшылыққа, еркін ойлауға, өз ойын нақты жеткізе алуға үйренеді. Білім беру ұйымдарындағы кітапхананың орны жоғары сынып оқушыларын ғылыми-зерттеу, жобалау қызметіне енгізу, олимпиадаларға, интеллектуалдық конкурстарға дайындау үшін ақпараттық-коммуникациялық орталық тұрғысындағы мүмкіндігі кең. Кәсіптік бейімдеу жұмысын жандандыру барысында 8-9 сынып оқушылары мен олардың ата-аналары үшін экскурсиялар, сынама сабақтар, ашық есік күндерін өткізу, мектеп бітірушілерге бейінді оқытуда таңдау жасауға мол көмегі. Әр білім беру ұйымындағы кәсіптік бағдар бағытында дұмыс атқаратын жауапты маман алдында отырған оқушылардың болжамды түрде- болашақ көрінісін жасау және оның қандай кәсіптік, әлеуметтік және пәндік қызмет түрлері арқылы жүзеге асатынын білуі қабілеттілігі, өз ресурстары мен мүмкіндіктерін білуі, өзінің дене мүмкіндіктері және шығармашылық әлеуетін ескере отырып саналы түрде жауапкершілікпен таңдау жасай білуі керек. Бейінді оқыту бұл – 9-11 сыныптағыларды кәсіби бағдарлау оқушыларды негізгі мектептен кейінгі оқудың мүмкін болатын бағыттарымен таныстыру, кәсіптік бейімін болжамдау, оқушыларға психологиялық-педагогикалық кеңес беру, сауалнама жүргізу,

тестілеу, танымдық қызығушылықтары мен қажеттіліктерін зерделеу болып табылады. 9-11-сынып бітіруші түлектердің алда білімдерін жалғастырулары туралы ата-аналарының шешім қабылдауы тұрғысындағы үлкен жұмыс тағы бар (кездесулер, сұхбаттасулар, педагогикалық консилиумдар, ата-аналар жиналыстары, педкеңестер) өткізіліп тұру қажет. Тоғызыншы сынып оқушыларын бейіналды даярлау арнайы курстар, факультативтер, «Мен және менің мамандығым», «Өзіңді тани біл» тақырыптарындағы кездесулер мен сұхбаттар таңдаудың икемді жүйесін ұсынылады. Жоғары мектепте оқушылар рефераттар, ғылыми жобаларын қорғап, зертханалық-тәжірибелік сабақтарға, сынақтарға қатысады.

Мақсаттар мен міндеттердің негізінде мектептің бейіндік оқытуды ұйымдастыру бойынша жұмысын жоспарлау басталады. Ең алдымен келесі бөлімдерден құралған жылдық жоспар құрастырылады: мектептің ақпараттық қызметінің, психологиялық қызметінің жұмысы, шығармашылық топтың «Бейіндік сыныпта жұмыс істеу нысандары мен әдістері» жұмыс жоспары, бейіндік сынып мұғалімдерін қайта даярлау курсының перспективалық жоспары, ата-аналармен жұмыс, кәсіптік-бағдарлау жұмысы қаралып, жүргізіледі. Ұйымдастырушылық қызмет мектептің білім беру картасын; бейіндік оқыту (вариативтік) курстарының бағдарламалар банкі мен оқу-тақырыптық жоспарларын құрастырудан басталады. Бейіндік сынып мұғалімдерінің біліктілік деңгейін арттыру мақсатында педагогтардың бейіндендіру мәселелеріне арналған ӘБ жұмысына, конференцияларға, семинарларға, педагогикалық оқуларға қатысуын ұйымдастыру қажет. Жұмысты қорытындылау барысында алға қойылған мақсаттар мен міндеттердің іске асырылуына талдау жасау қажет. Мектеп жұмысының нақты нәтижесін келесі көрсеткіштер бойынша қарастыру керек: түлектер портфолиосы (дамытушы және тереңдетуші бағытқа ие курстық дайындықты бітіргенін растайтын сертификаттардың болуы, қорытынды шығармашылық жұмыстар: жобалар, эссе, рефераттар, баяндамалар және т. б.); мектептің білім беру картасы; кәсіптік-бағдарлау жұмысының жүйесі; мектептік ғылыми конференцияға жобалар дайындау және қорғау; бейіндік сынып оқушыларына арналған ашық сабақтар; бейіндік оқытудың оқу жоспарлары; өзге білім беру ұйымдарымен ынтымақтастық; қала (аудан), облыс жоғары оқу орындарымен, мекемелерімен және ұйымдарымен ынтымақтастық; педагогтардың конференцияларға, семинарларға қатысуы; мақалалар, жарияланымдар, әдістемелік ұсынымдар, кітаптар; мамандандырылған кабинеттердің МТБ толтыру; мұғалімдерді курстық қайта даярлау; авторлық бағдарламалар; БМ-тің білім беру қызметтерін әлеуетті тұтынушылардың алдындағы жағымды беделі. БМ-ді басқаруда жергілікті актілер маңызды жұмылдырушы құжаттар болып табылады. Олар перспективалық даму мен тұрақты қызмет етудің нақты бағдарларынан құралып, бүкіл жұмыстың үздіксіздігін қамтамасыз етуі тиіс. Жергілікті нормативтік актілерге мыналар жатады: мектептің құрылымдық бөлімшелерінің қызметі туралы ережелер; осы бөлімше мүшелерінің атқарымдық міндеттері; құрылымдық бөлімше басшылары мен олардың

мүшелері қызметінің нәтижелілігі өлшемдері. Бұл ретте мектептің ұйымдастырушылық құрылымында ұйым үшін қажетті, сондай-ақ оның қызмет етуі мен дамуын қамтамасыз етуші құрылымдық элементтер сақталады. Бейіндендіру жағдайында бейіндік оқытуды енгізу бойынша мақсатты бағдарланған қызметті регламенттеуші жаңа мектепшілік нормативтік актілерді енгізу қажеттілігі туындайды: бейіндік оқу туралы (немесе бейіндік сыныптар туралы) ереже; оқушылардың портфолиосы туралы ереже; оқушының жеке даму траекториясы туралы ереже; мектеп басшылары мен бейіндік оқыту жоспарын іске асыруға қатысушы және т. б. мұғалімдердің лауазымдық міндеттері жатады.

Білім беру ұйымдарында бейінді оқыту барысында мұғалімдерден қосымша уақыт шығындауды талап етеді (сабақты жоғары деңгейде өткізуге дайындалу, жаңа дидактикалық және әдістемелік материалдар әзірлеу, жоспарлау және есеп беру құжаттарын жазу, біліктілікті арттыруға немесе қайта даярлауға кететін уақыт). Оқушылардың басқа материалды игеруге кететін жүктелімін төмендетпестен бейінді пәндерді тереңдете үйрену үшін уақыт жұмсауларына тура келеді.

Осы жоғарыдағы аталған іс шаралар жоспарға сай атқарылса, әр оқушының мамандықты таңдау нақтыланып, болашаққа нық басады.

«ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚ -ҰЛТТЫҚ ТӘРБИЕ БАСТАУЫ»

Муханмедина Ляззат Тлеукабыловна

Қарағанды қаласы, №66 мектеп-лицейі

Алаштың дауылпаз ақыны Қасым Аманжоловтың шығармалары арқылы оқушыларды ұлттық құндылыққа негізделген оқыту мен тәрбиелеуді қарастырады. Қасымның өлеңдерін зерттеу арқылы болашақ ұрпақтың бойына ұлттық құндылық дәнін қалай себу керек екендігін көрсетеді. Ұлттық тәрбие ақынның өлеңдерінің ішінде өрілгені туралы тақырып қозғалған. «Қасымтану» курсының қазіргі таңда өзекті екендігі қарастырылған.

Дана халқымыз: «Ұстазы жақсының - ұстамы жақсы» деп текке айтпаған. Менің осы ұстаздық жолды таңдауыма себепші болған жандар – анам мен әкем. «Ұрпақ тәрбиелеу, оны оқыту- үлкен мәртебе», - деп үнемі айтып отыратын. Қай кезеңде, қай қоғамда болсын, жеке тұлғаның қалыптасуы ұстаздан үлкен жауапкершілікті талап етеді. Өздігінен білім алатын, жан-жақты ізденетін, талпынатын, алдағы өмір жолын өзі болжай алатын саналы салиқалы, ұлттық құндылықтар негізінде тәрбиеленген, рухани бай, зиялы да зерделі тұлға тәрбиелеу - ұстаздың қолында. Ал қоғамдағы жаңа өзгерістер ұстаздардың кәсіби біліміндегі жаңашылдықты талап етеді.

Мен қазақ тілі мен әдебиет пәні сабағынан дәріс беретіндіктен оқушыларыма ұлттық құндылық негіздерінің бірі- тілді жақсы меңгертуім керек, сондықтан Қасым шығармалары арқылы шәкірттерімді ұлттық құндылыққа тәрбиелеу және оқуға деген қызығушылықтарын арттыру мақсатында «Қасымтану» бағдарламасын құрастырдым.

Қазақ поэзиясының дауылпаз ақыны атанған Қасым Аманжолов шығармашылығы бүгінгі заман талабына сай қайта түлеп, жыл өткен сайын жаңғырып, ұрпақ тәрбиесіне өзіндік үлес қосып келеді.

Балалар — біздің болашақ,

Сүйсінеміз, сүйеміз.

Бұл болашақ тамаша-ақ!

Болашаққа иеміз, - деп жырлаған ақынның асқақ үні келешек ұрпағына деген ағалық бәйкүнә махаббаттың, кіршіксіз ақ пейілдің, асқан зор сүйіспеншіліктің куәсіндей. Оқушыларға ақын-жазушылардың шығармаларынан бұрын өмір деректерінен әңгіме өткізудің мәні өте зор. Өйткені әрбір халықтың әдебиеті мен тарихында өшпес мұра қалдырған ақын-жазушылардың өмір тарихы – оқушылар үшін үлкен өнеге. Осылайша, мен өзімнің шәкірттеріме ақиық ақын Қасымның шығармашылығымен таныстыруда тәрбиенің көзі ата-бабамыздан қалған мұралар мен дана сөздер екендігіне көз жеткіздім.

Бұл бағдарлама - ұлтымыздың ұлы перзенттерінің бірі, Алаштың дауылпаз ақыны, қуатты аудармашы, қарымды көсемсөзші, сұңғыла сыншы, талантты драматург, сырлы сазгер Қасым Аманжоловтың шығармалары мектеп оқушыларын тәрбиелеуде қолданатын баға жетпес құрал.

«Ей, тәкаппар дүние,

Маған да бір қарашы!

Танысың ба сен мені?

Мен – қазақтың баласы!»,- деген тұжырымы «Мәңгілік Ел» идеясымен астасып жатқандай. Қасым шығармалары оқушы бойында қазақстандық патриотизм мен азаматтық жауапкершілік, құрмет көрсету, ынтымақтастық, еңбек пен шығармашылық, ашықтық, өмірбойы білім алу тәрізді құндылықтарды дарытатыны сөзсіз.

Дауылпаз ақын Қасым тек қазақ әдебиеті тарихында емес, бүкіл қазақ халқының тарихындағы үлкен де ерен құбылыс. Тамаша ақынның, кемеңгер ойшылдың өмірі мен қайраткерлігі тарихи жағынан да әдебиет тұрғысынан да өте қызық. Сондықтан курс бағдарламасының басты мәселелерінің бірі - жасөспірімдерді Қасым өмірі, шығармашылығы арқылы тәрбиелеу, олардың Қасым шығармаларын оқуға деген құштарлығын, белсенділігін арттыру. Сондай-ақ, оқушы Қасым шығармаларындағы терең идеяны, құндылыққа негізделген адамгершілік, азаматтық сезімдерді мағыналық тұрғысынан талдай отырып, өмірде қолдана алады, өмірлік ұстанымы қалыптасады.

Осы орайда Қасымтану курсы жүргізудің қазақ әдебиеті пәні бойынша болашақта білімін жалғастырғысы келетін мектеп оқушылары үшін мәні зор.

Еліміздің адамзат тарихында алатын орны, әдет - ғұрпы, салт – санасы, дәстүрі, ұлттық құндылықтары Қасым шығармаларынан көрініс табады.

Ұсынылып отырған бағдарлама 8-сынып оқушыларына арналған, аптасына бір рет, барлығы - 34 сағатқа жоспарланған. «Қасымтану» курсының мақсаты: дауылпаз ақын Қасымның шығармаларын жан-жақты таныту арқылы, халқымыздың әдебиетін, өнерін, салт-дәстүрін, мәдениетін, тілін ұлттық құндылық ретінде бағалайтын, елін сүйетін, түйгенін іс жүзінде қолдана алатын, өркениетті қоғамда өмір сүруге лайықты дара тұлға қалыптастыру.

Курсты оқытудың міндеттері:

1) Қасым шығармаларын оқып, білудің өзектілігін ұғындыру;
2) ақынның мұрат-мақсаттарын, көркем-әдеби туындыларының маңыздылығын түсіндіру арқылы оқушылардың ұлттық танымын қалыптастыру, шығармашылық қиялын дамыту;

3) автордың ұстанымын түсінуге баулу, көркем туындының тілдік ерекшеліктерін, идеялық мәнін талдауға, пікір алмасуға үйрету, оқушылардың өмірден өз орнын табуға бағыттау, ақынның шетел ақындарының шығармаларын аударудағы шеберлігіне тоқталу;

4) қазіргі қасымтанушы ғалымдардың ақын шығармаларын зерттеу, жинақтау, жариялау, насихаттау турасындағы жұмыстарынан хабардар ету арқылы зерттеушілікке баулу;

5) Қасым шығармаларының басқа ақын-жазушылардың шығармаларымен үндестігін, олардың Қасым туралы лебіздері негізінде ақынның болмысын, өзіндік ерекшелігін айшықтау.

6) Ақын шығармалары арқылы кәсіби бағдар беру, мамандық таңдауға бағыттау. «Қасымтану» курсы бойынша балалар төмендегі білімдерді меңгеріп шығулары керек: Қасымның өмір сүрген ортасы, отбасы жөніндегі мәліметтер; Қасым мұрасының рухани көздері; Қасымның аудармашылығы; Қасым өлеңдерін жатқа оқи отырып талдау жасай білу; көркем әдеби тілде сөйлеу мәдениетін жетілдіру; зерттеушілік қабілетін ояту, ғылыми жұмысқа баулу: дарынды оқушылармен шығармашылық жұмыс жүргізу.

Сонымен қатар бағдарламада оқушылар мен мұғалімдерге үнемі бағыт - бағдар беріп, қосымша ізденуге арналған әдебиеттер тізімі ұсынылған. Бұл тізім арқылы оқушы өз бетімен ізденеді, ақынның шығармашылығын зерттейді, өлеңдерін жатқа оқиды. Қасымның отты жырларындағы отаншылдық сезім мен ұлттық рух идеясын түсінеді. Мәселен, қазақтың қайсар перзенті, батыр ұлына арналған «Бауыржан» атты өлеңінде мынадай өлең жолдары бар:

Бір дауыл сапырды кеп өрт теңізін,
Теңселтіп темір топан дүние жүзін.
Бетіне туған жердің өшпестей ғып,
Ер жазды өз қанымен жүрген ізін.
Нақ сол кез естідім мен ер дүбірін,
Атағы атын алып келді бұрын.
Үстінде туған елдің тұрды толқып,
«Бауыржан Момышұлы» деген бір үн.

Ақынның ақсұңқардай жүрегі бар,
Алқындым бір көруге болып құмар.
Көктемде күркіреген күн дауысын

Жер естіп, желкілдеген гүл ынтызар, -деп ақын өр Бауыржанның батыр бейнесін келер ұрпаққа ерекше бір сезіммен жырлайды.

Қасымның өлеңдерін оқушыларға нақышына келтіріп әдемілеп оқытудың өзі – өнер. Олар өлеңді мәнерлеп оқи білуі керек. Әдемі ырғақпен мәнерлетіп, мөлдіретіп оқылған өлеңнің оқушы ұғымына әсері керемет. Оқушы ән тындағандай әсер алады. Осы бағдарлама негізінде оқушыларымды қалалық, облыстық мәнерлеп оқу байқауларына дайындадым. 8-сынып оқушысы Ахмет Али қалалық «Сен неткен бақыттысың, келер ұрпақ» атты байқауға Қасым Аманжоловтың 50-ден астам өлеңін жаттап, алғыс хат иесі атанды. Манашева Алина, Социал Күнай облыстық сайысқа белсене қатысып, жүлделі орындарды қанжығаларына байлады. Қазіргі таңда 6,8 сынып оқушылары ақиық ақынның өлең жолдарын жаттау үстінде. Алдағы уақытта ақынның өлеңдерін мәнерлеп оқу сайысына қатыстырамын.

Мінекей, шынында да, осы «Қасымтану» курсы оқыту арқылы шәкірттерімді білімнің биік шыңына жетелеймін, дауылпаз ақынның өлеңдерінің саналы ұрпақты ұлттық құндылыққа негіздеп тәрбиелеуде маңызы өте зор екеніне шүбә келтірмеймін.

Әдебиеттер тізімі:

1. Қасым шығармалары. «Жазушы» баспасы, 1988ж
2. Қасым Аманжолов «Дариға, сол қыз». Алматы «Атамұра» 2002ж
3. Қазақстан. Ұлттық энциклопедия. 1 т. - Алматы : Қазақ энциклопедиясы, 1998.
4. Аманжолов Қасым Рақымжанұлы // Қарағанды. - Алматы : Атамұра, 2006. - 120 б.
5. Gasym.kz сайты
6. «Сынып жетекшісі жұмысының мазмұны» Н.Қ.Тайтанова, Алматы, 2010ж

«КУБИКИ БЛУМА» - ПРИЕМ ТЕХНОЛОГИИ РАЗВИТИЯ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ У ШКОЛЬНИКОВ СРЕДНЕГО ЗВЕНА

Мухамедрахымова А. У.

КГУ «Школа-лицей №1 отдела образования г. Костаная» Управления образования акимата Костанайской области

Аннотация. Бенджамин Блум известный автор уникальной системы алгоритмов педагогической деятельности. Предложенная им «таксономия», разделяет образовательные цели на три блока: *когнитивную, психомоторную и аффективную*. Иными словами, данные цели можно определить, как – «Знаю»,

«Творю» и «Умею». Уникальность «таксономии» Блума, которая взята за основу данной статьи, подразумевает собой не готовые задания, а проблемы, поставленные перед учащимися на уроке, которые он сможет решить, основываясь на полученных ранее знаниях. Классификация вопросов «Кубика Блума» однотипна, но что если пересмотреть все вопросы и адаптировать прием «кубиков» на закрепляющих уроках алгебры? Например, тема «Степень с целым показателем». На гранях кубика будут написаны свойства степеней и перед учащимся ставится задача...

Аннотация. Бенджамин Блум педагогикалық қызмет алгоритмдерінің бірегей жүйесінің танымал авторы. Ол ұсынған «таксономия» білім беру мақсаттарын үш блокқа бөледі: когнитивті, психомотрлы және аффективті. Басқаша айтқанда, бұл мақсаттарды «білемін», «жасаймын» және «жасай аламын» деп анықтауға болады. Осы мақаланың негізі ретінде алынған Блумның «таксономиясының» бірегейлігі дайын тапсырмаларды емес, бұрын алған біліміне сүйене отырып шеше алатын сабақта оқушылардың алдына қойылған мәселелерді білдіреді. «Блум текшесі» сұрақтарының жіктелуі бірдей, бірақ егер сіз барлық сұрақтарды қайта қарап, алгебра сабақтарында «текшелер» техникасын бейімдесеңіз ше? Мысалы, «бүтін көрсеткіші бар дәреже» тақырыбы. Текшенің шеттерінде дәрежелердің қасиеттері жазылады және оқушының алдына міндет қойылады...

Рассмотрим реализацию технологии критического мышления на примере изучения темы алгебры в 7 классе «Степень с целым показателем».

Учителю необходима функционирующая модель, задающая развитие и ход образовательных действий. Такой моделью является технология критического мышления «Кубик Блума», которая представляет собой геометрическую фигуру «куб» с 6 гранями, каждая из которых определяет сторону обсуждения одного и того же вопроса [1, с. 10].

На гранях куба указаны основные типы вопросов, которые позволяют раскрыть сущность изучаемого понятия в целом:

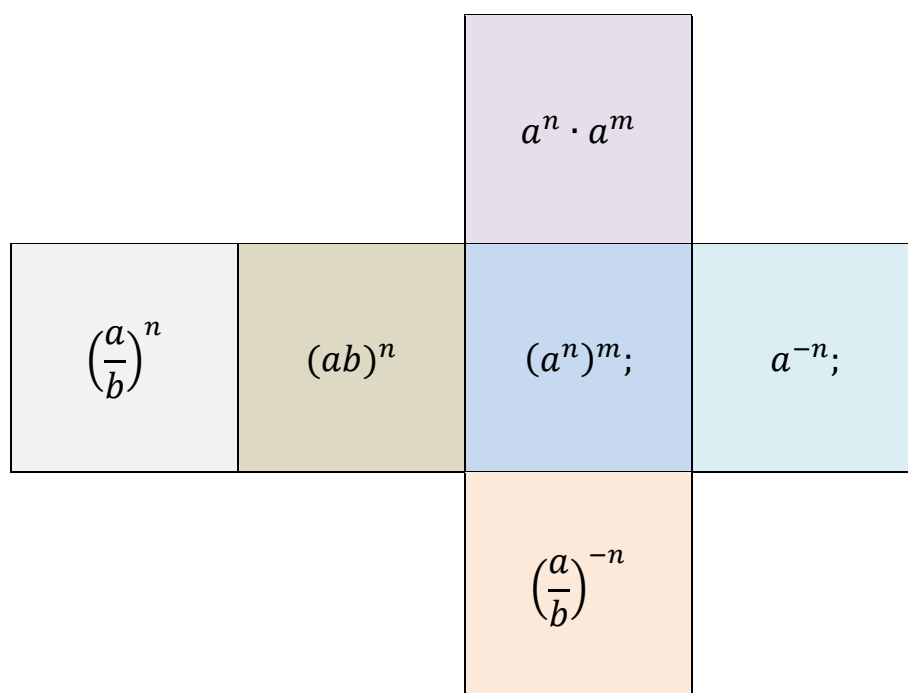
- Назови;
- Почему;
- Объясни;
- Предложи;
- Придумай;
- Поделись.

Данные вопросы хороши в использовании актуализации опорных знаний, закреплению учебного материала, и конечно же рефлексии.

Идея, пришедшая на вооружение, состояла в том, чтобы использовать грани «Кубика Блума» конкретно под изучаемую тему урока. Пусть на каждой грани будут написаны свойства степеней:

- $a^n \cdot a^m$;

- $\left(\frac{a}{b}\right)^n$;
- $(ab)^n$;
- $(a^n)^m$;
- a^{-n} ;
- $\left(\frac{a}{b}\right)^{-n}$.

Учащиеся уже знают и применяют свойства степеней на готовых заданиях, но «Кубик Блума» с гранями «степеней» ставит перед ними задачу: *составить собственное выражение, опираясь на выпавшую грань куба, на которой будет написано свойство, и решить его*. То есть, ученик бросает куб, и ему выпадает одно из свойств, написанных на гранях. Его задача – самостоятельно придумать пример, опираясь на формулу. Скажем так, это будут задачи уровня А. После, задание будет усложняться, по мере того, сколько раз ученик пожелает бросить куб. Причем между каждым выражением обязательно должен стоять знак арифметического действия, который ученик пишет по-своему желанию, будь то «умножение», «деление», «сложение» или «вычитание». Таким образом, учащиеся активизируют свое критическое мышление, используют творческий подход в составлении собственного задания. Данный прием можно использовать в парных, групповых и индивидуальных работах на уроке алгебры.

Как правило, однообразие любой работы снижает у обучающихся интерес к ней [2, 211 с.]. Но в курсе алгебры довольно часто встречаются темы, изучение которых требует решения большого числа однотипных задач, без чего невозможно выработать устойчивые знания и умения. В таких ситуациях удержать внимание помогают разработки интересных задач в виде карточек, которые создают условие для творческого поиска, оптимизируют работу на уроке, так как поиск решения осуществляется в группах. Такая форма

проведения урока мотивирует обучающихся на дальнейшую работу, позволяет организовать активную деятельность как в команде, так и индивидуально. Здесь обучающийся выстраивает собственный маршрут деятельности на уроке, учитель координирует, направляет, советует, а сам процесс деятельности на уроке перестает быть таким монотонным [3, 51 с.].

Пересмотр воспитывающих и развивающих возможностей педагогических методик, обновление педагогического инструментария, активное использование в работе с детьми современных форм обучения и воспитание – является приоритетом в нынешних реалиях современного урока. Учителя должны не просто передать сведения и отрабатывать результаты работы, но формировать универсальные учебные действия, обеспечивающие школьников умению учиться, способностями к саморазвитию и самосовершенствованию.

Важным средством повышения эффективности урока является многообразие видов деятельности на уроке. Благодаря совместной деятельности, теперь каждый обучающийся может занять активную личностную позицию и в полной мере выразить себя, свою индивидуальность [4, с. 101].

Список литературы

1. Сборник заданий и упражнений. Учебные цели согласно таксономии Блума / А.Е. Мурзагалиева, Б.М. Утегенова. – Астана: АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы» Центр педагогического мастерства, 2015. – 54 с.
2. Педагогическая психология. / Л.С. Выготский. – М.: Педагогика Пресс, 1999. – 536 с.
3. Активные методы обучения: новый подход. / Е.А. Генеке. – М.: Сентябрь, 2013. – 176 с.
4. Учение с увлечением. Педагогика для всех. Час ученичества. / С.Л. Соловейчик. – М.: Дет. лит., 1988. – 367 с.

ТӘРБИЕЛЕНУШІЛЕРДІҢ ӘЛ-АУҚАТЫ МЕН ҚАУІПСІЗДІГІН ЗЕРДЕЛЕУ

Мухсинова Гулжан Аманханкызы

*Қарағанды облысы, Ақтоғай ауданы, Сауле ауылы
«Қ.Нұржанов атындағы тірек мектебі (РО)» КММ*

Андатпа. Аталған мақалада білім беру мекемелеріндегі әлеуметтік педагог жұмысындағы тәрбиеленушілердің қоғамдағы өмірге бейімделуін, баланың жеке проблемаларын шешу тәсілдерін, жеке құқықтары мен еркіндіктерін іске асыруда тәрбиеленушілердің білім алуы, тәрбиеленуі, дамуы және әлеуметтік қорғалуы бойынша көмек және қолдау көрсетілетіні жөнінде қарастырылған.

Аннотация. В данной статье рассматривается работа социальных педагогов образовательных учреждений в адаптации учащихся к общественной жизни,

способы решения прав и защиты, интересы ребенка, личных проблем, помощь в получении образования, воспитания, развитии и получении социальной защиты и поддержки обучающихся.

Ел ертеңі – білімді жастар қолында! Қазіргі таңда біздің елімізде тұлғаны тәрбиелеу мәселесіне ерекше жағдайда көңіл бөлінуде. Яғни, мектеп оқушыларының бойында шығармашылық қабілетін, бағыт - бағдарын, өмірлік ұстанымын, өзіндік сенімін, қызығушылығын, қауіпсіздігін, психологиялық қасиеттерін дамытатын мүмкіндіктерді жасауды қажет етіп отыр. Қоғамдағы әр түрлі жаңғырулар мен өзгерістердің ықпалы қатты әсер ететін ең бір нәзік тұсы - бала. Сондықтан әлеуметтік педагог балалардың әлеуметтену мәселеріне тоқталып, оған заман талабына сай көмек, қолдау көрсету, өмір сүру мүмкіндігіне, әлеуметтік бейімделуіне, рухани жан дүниесін танып білуіне, өздігінен жол табуына көмектесу, отбасы мен мектеп арасындағы ынтымақтастығын нығайтады. Мектеп жасындағы балалардың қауіпсіздігі мәселесінің маңызы зор. Тәрбиеленушілердің бос уақытын ұйымдастыруда отбасындағы қолайсыз жағдайлар, өмір сүру қабілетінің жоқтығы немесе өз қатарларымен дұрыс қарым-қатынас жасай алмауы, отбасы мен мектептің байланысы, ата-ананың баласының жеке тұлға ретінде қалыптасуына тиімді бағыт-бағдар беруіне ықпал етуге ұйымдасқан жұмыс қажеттілігі. Тәрбиеленушінің дамуы үшін жағымды жағдайлар жасаудағы әлеуметтік педагогтың рөліне тоқталсам, қазіргі таңда өскелең ұрпақтың дамуы үшін жағымды жағдайлар жасау күн тәртібінен түспеген маңызды мәселелердің бірі. Тәрбиеленушілерге, олардың әлеуметтік ортаға бейімделуі, қоғамда өз орындарын дұрыс бағыттай алуы, құқықтарының қорғалуы, үлкендер тарапынан зорлық-зомбылыққа ұшырамауын бүгінде әлеуметтік тәрбие беретін мамандар ұйымдастыруы қажет. [1]

Мектепте жасөспірімдерге, олардың әлеуметтік жағдайын көтеру, материалдық көмек көрсету, әлеуметтік қолдау, оқушылардың қоғамға, әлеуметтік ортаға бейімделуі, әлеуметтенудегі қиыншылықтар оның тұлғалық қасиеттерін зерттеуге, зерттеу нәтижесінде түзету жұмыстарын жүргізуге, өмірдің қиын жағдайынан шыға білуге ықпал ету. Әлеуметтік педагог балалардың әлеуметтік тәрбиесін ұйымдастырушы және әлеуметтену процесінің жоспарлы және мақсатты түрде өтуіне жағдай жасайтын маман. Әлеуметтік педагог – социумның «әлеуметтік диагнозын» қою барысында оқушылардың жас және психологиялық ерекшеліктерін, олардың қабілетін, қызығушылығын зерттейді. Ресми емес ұйымдардың балалар мен жасөспірімдерге тигізетін оңды және теріс ықпалдарын анықтайды. Ол психологиялық, медициналық, құқықтық, адамгершілік-этикалық және басқа да сипаттағы проблемаларды шешуге көмектеседі. Қоғам мен отбасы, бала тұлғасы жүйесіндегі аралық келістіруші бола отырып, тәрбиеленушінің шынайы өмірге қалыптасуына, балалар мен ересектер арасындағы гуманистік, рухани-адамгершілік қарым - қатынастарға ықпал етеді. Әлеуметтік жұмыстың мамандық ретінде қалыптасуы және негізгі міндеті – бала мен жасөспірімдерге

құзырлы көмек көрсету, әлеуметтік мәдени ортаны ізгілендіру, тұлғаның әлеуметтік қалыптасуына ықпал ету болып табылады.

Оны ұйымдастырудың негізгі міндеттері:

- жанұядағы, мектептегі дағдарыс жағдайларында тұлғаға дара көмек көрсету;

- қоғамда дұрыс өмір сүруге, өзіндік кәсіпті таңдауға тұлғаның құқығын қорғауды ұйымдастыру;

- оның денсаулығын сақтауды ұйымдастыру;

- тұлғаның әлеуметтік, физикалық, танымдық және шығармашылық іс-әрекетін ұйымдастыру;

- тәрбиеленушілерге өз өмірлерін ұйымдастыруға өзіндік шешімдерге келуіне көмектесу.[2]

Білім беру жүйесіндегі әлеуметтік педагогтың көптеген қызметінің бір саласы – отбасымен жұмыс болып табылады. Отбасымен жүргізілетін әлеуметтік педагогтың іс-әрекеті отбасындағы немесе тәлім-тәрбие мекемелеріндегі көмекке мұқтаж адамдармен жұмыс істеуге бағытталған. Әлеуметтік педагог отбасымен жұмыс істеу барысында «жеке тұлға-отбасы-қоғам» жүйесіндегі өзара қарым-қатынастарды реттеп отырады. Осы қағидалар отбасы мен балаларға көмек көрсетуді қамтамасыз етеді. Әр баланың әлеуметтік тұрмыстық жағдайын терең зерттеу оларды келешекте қорғап, қамқорлыққа алуға септігін тигізеді.

Мұғалім мен әлеуметтік педагогтың жалпы ұқсастығы – екеуінің де жұмыс нысаны баланың 18 жасқа дейінгі дамуы және әлеуметтік қалыптасуы. Біріккен Ұлттар Ұйымының Конвенциясында (1995 ж) көрсетілгендей, балалар қоғамның өзін қорғауға қауқарсыз ең әлсіз мүшелері болғандықтан, қоғам, әсіресе отбасы тарапынан ерекше қорғауды, қамқорлықты, қолдауды қажетсінеді. Сонымен бірге, Конвенцияда егер де бір себептермен бала күйзеліске душар болып, не бағушысынан айырылып қалса, бұл міндетті мемлекет өз мойнына алып, оның ата-анасының құқығына құрметпен қарап, әр отбасының баланы дамыту, тәрбиелеуіне мүмкіндік береді. Әр бала өмірге, оқуға, білім алуға, тәрбиеленуге, өз ата тегін, ұлтын білуге, өз пікірін, көзқарасын білдіруге құқылы деген және басқада мәселелерді дәріптеген. Мұғалім - оқытушы тәрбиеленушілерге білім беруші. Ал енді, әлеуметтік педагог-белгілі бір жағдайға душар болып, соның салдарынан күйзеліске ұшыраған балаға көмектеседі, сүйеу болады, қолдау көрсетеді, қатарға қосу немесе қайта тәрбиелеу жұмыстарын жүргізеді. Көмек ұйымдастыру, тек көмек күтуші емес проблеманы шешу үшін өздігінен жол табуына және рухани жан дүниесін танып білу, қатарға қосу жұмыстарын ұйымдастырады.

Тәрбиеленушілердің қауіпсіздігін зерделеу мақсатында кең қолданылатын әдістерінің бірі – алдын алу. Олар мыналар:

- жеткіншектер мен жасөспірімдер, балалардың денсаулығын, психикасын, әлеуметтік, мәдени ахуалын әртүрлі қауіптен сақтауға арналған іс-шаралар;

- денсаулығын сақтауға, тұрмыс жағдайын жақсартуға, өмір сүруге қалыпты жағдай жасауға көмектесу;

- жеке тұлғаның мақсатына жетуіне ішкі жан дүниесін түсініп, жеке қабілеттерін іс жүзіне пайдаанып, дамытуға қолдау көрсету.

Балалар мен жастардың қылмысқа баруын болдырмау, алдын алу шараларын жүзеге асыру және ол нәтижелі болуы үшін мынадай жұмыс түрлерін ұйымдастырылады.

- құқықтық сана-сезімін тәрбиелеу іс-шаралары;
- жүріс-тұрыс ережелерін бойына сіңіріп, әдет ретінде қалыптастыру;
- балаға жақын микроортаның жағымды ықпалын ұйымдастыру.

Әлеуметтік педагогиканың «атасы» А.С.Макаренко мінезінде ауытқуы бар жеткіншек балалармен жұмыс жүргізудің негізгі бағыттары балалардың жас ерекшеліктерін ескеру, жеке қабілеттерін дамыту жолдарын іздестіру, қызығуын дамыту арқылы бос уақытын пайдалы өткізуге баулу, пайдалы қажеттіліктерін қанағаттандыру; еңбек, оқу және басқа да іс-әрекетін ұйымдастыру деп есептеген. Осыған орай алдын алу шараларының мынадай түрлерін атауға болады:

- балаларды қылмысқа тартатын ересек адамдарды анықтап, оларды жауапқа тарту;

- кәмелетке толмаған балаларды қылмыстық істерден сақтау, қорғау және жас ерекшеліктері мен жеке мінез – құлқын ескере отырып түсіндіру жұмыстарын жүргізу;

- балалармен жеке жұмыс жүргізу бағдарламасын түзіп, оған сәйкес келетін әдістер, тәсілдерді қолдана білу, қылмысқа бару себептері мен шарттарын жою;

- балалардың бос уақытын ұйымдастыру және тиімді пайдалануын бірге жоспарлау, сабақтан тыс жұмыстарды қызықты, тартымды етіп өткізу; әртүрлі іс-шаралардың пайдалы болуын көздеу. Осылардың барлығын іске асырудағы әлеуметтік педагогтың міндеттерінің ең бастысы - баланың мүддесін қорғап, қалыбына келтіру, құрбыларымен қарым-қатынас орнатуға көмектесу, жаңа ортаға бейімдеу, әлеуметтік тәртіпті сақтауға және жауапкершілікті сезінуге үйрету болып табылады. [3]

Жалпы қорыта келе, әлеуметтік педагог ретінде айтарым, тәрбиеленушілердің, яғни оқушылардың, жан-жақты қауіпсіз ортада өздерін еркін сезініп, ешқандай зорлық – зомбылық көрмей, өзіндік «мені» қалыптасқан, ой-пікірін еркін айта алатын дәрежеге жеткізу біздің басты парызымыз. «Адам ұрпағымен мың жасайды» демекші келешек ұрпағымыздың саналы, тәрбиелі, білімді, парасатты болғаны біз үшін үлкен абырой екені даусыз. Бүгінгі жаһандану кезеңінде әлем ұмтылған жаңашылдыққа ілесе алатын ұрпақ – ол еліміздің ертеңгі болашағы. Әлеуметтік тұрғыда жан-жақты қорғалған ұрпақ тәрбиелеуге тамшыдай болса да үлес қосып жүргенімді мақтан етемін!

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Әлеуметтік педагогика және өзін-өзі тану 2012.№1.1-6.6 Әбиев Ж, Бабаев С, Құдиярова А Педагогика-Алматы 2004

2. Әлеуметтік педагогика және өзін-өзі тану 2015.№1. 3-4 б Баймұқанов М.Т. Отбасымен әлеуметтік педагогикалық жұмыс-Астана 2005 ж
3. Әлеуметтік педагогика және өзін-өзі тану 2015.№1.18-19 б

ҚОСЫМША БІЛІМ БЕРУ ҰЙЫМЫНДАҒЫ (№2 ОҚУШЫЛАР САРАЙЫ ЖАҒДАЙЫНДА) КӘСІПТІК БАҒДАРЛАУ ЖҰМЫСЫ – БАЛАЛАРДЫҢ БОЛАШАҚ МАНСАБЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ НЕГІЗІ

Мұқажан Гүлбану Хамитқызы

Қарағанды қаласы, «№2 оқушылар сарайы» КММ

Андатпа. Бұл мақалада қосымша білім беру ұйымдарындағы кәсіптік бағдарлау жұмысының мансап қалыптастырудағы рөлі, шет мемлекеттердегі кәсіптік бағдарлау мен мансап тәжірибесі және жаңадан ашылған №2 Оқушылар сарайының балалардың болашақ мансабын қалыптастырудағы алатын орны баяндалған.

Аннотация. В данной статье изложена роль профориентационной работы в организации дополнительного образования в формировании карьеры, опыт профориентации и карьеры за рубежом и роль вновь открывшегося Дворца школьников №2 в формировании будущей карьеры детей.

Балаларға қосымша білім беру жүйесі – балаға ұсынылатын тар шеңбердегі ғылыми-әлеуметтік-мәдени орта емес, ол көпнұсқалы, қоғамның қажеттіліктеріне, баланың мүмкіндіктеріне, ғылыми-әлеуметтік-мәдени ортаға негізделген әлем. Мектептегі білім баланы негізгі іргелі біліммен қамтамасыз етуге бағытталған. Болашақ мансап тек алған негізгі біліммен шектелмейтіні белгілі. Балалардың шамамен 70%-ы кез-келген әрекетке бейімді болып келеді. Бұл жағдайда ата-аналар, мұғалімдер, қосымша білім беру педагогтері балаға ашылуға, өзінің ең жақсы қасиеттерін көрсетуге, әлеуетті мүмкіндіктерді барынша іске асыра алуына көмектесуі керек. Мектеп пен қосымша білім беру мекемесі – баланың дамуы мен өмірлік мансабын адаспай табуында бір-бірін толықтырып отыратын қажеттілік. Осы орайда қосымша білім беру мекемесі ретінде Қарағанды қалалық №2 оқушылар сарайын қарастырмақпын.

Алдымен «Шет елдердегі кәсіптік бағдарлау жұмысы балалардың болашақ мансаптарын қалыптастыруға қалайша ықпал етуде?» деген сұраққа тоқталып өтейік. Әлемде қандай әдіс-тәсілдер тәжірибе ретінде жүріп жатқанына назар аударайық.

Көптеген шет елдерде кәсіптік бағдар беру ұғымы мүлдем жоқ. Оның орнына "мансаптық даму" термині бар. Дегенмен мақсаттар, міндеттер және жұмыс әдістері біздің мемлекетте жүріп жатқан кәсіби бағдарлау жұмыстарына ұқсас. «Career Development» қызмет саласы өз иелігінде инновациялық ақпараттық және әдістемелік ресурстары бар, жақсы дайындалған мамандары бар мамандандырылған орталықтарды қамтиды. Мұндай мансаптық даму

орталықтары кәсіби бағдарлаудың тығыз өзара іс-қимылына және одан әрі жұмысқа орналасу мүмкіндігіне негізделген. Бұл – мамандық пен жұмысты таңдап қойған, бірақ мансап жанға жайсыз немесе көңілден шықпаған, дұрыс таңдалмаған жағдайда адамға көмекке келетін орталық. Яғни, бала есейіп, мамандық пен мансап таңдауда қателескенін сезсе, «Career Development» орталығының қызметіне жүгіне алады. Демек, мектеп жасындағы бала қосымша білім мен негізгі білімді қатар алып жүрген күнде, мамандық саласын дұрыс таңдап, кейін таңдаған саласы ойлағанындай болмаса, ол олқылықтың орнын толтыруға осылайша жағдай жасалған. Орталық мансаптың дамуын "жеке және ұйымдастырушылық тұрғыдан қарастырылатын мансаптық жоспарлар бойынша іс-әрекеттің нәтижелері" ретінде анықтайды. Қысқаша айтқанда, мансаптық өсу екі тұрғыдан қарастырылады: жұмыс беруші (ұйым) және қызметкер (жеке тұлға). Ұйымның мақсаты – өз мақсаттарына жету үшін адам ресурстарының өнімділігін арттыру және мансапты дамыту, адамдар мен жұмыс орындары арасындағы ең жақсы «сәйкестікті» анықтау мен қамтамасыз ету арқылы көмектеседі. Ұйым өз клиенттерінің мансапты қалай игеретініне, басқаратынына үлкен мән береді және таңдаған мансап жолдары бойынша ілгерілету үшін нақты қадамдар жасайды.

Бұл өте жақсы ұсыныс болғанымен, баланың алған білімі мен таңдаған саласы жанына қуаныш сыйлайтын, сол салада бар ыждаһатпен еңбек ететін, табысы көңілден шығатын саланы бірден қалай таңдамақ керек? Баланың кәсіби бейімділігі тек әңгімелер мен сауалнамалар негізінде анықтала қоймайтыны түсінікті. Тәжірибеде өз күшін сынап көру керек. Осы орайда ойымызға шет елдердің тағы бір ұсынатыны – қосымша білім, ойын-сауық арқылы мансап жолын анықтауға көмектесіп жүрген «Kidzania» кешені келеді. "Kidzania " 4-14 жас аралығындағы балаларға арналған Еуропа мен Азия мемлекеттеріндегі ең үлкен білім беру-ойын-сауық кешені, ойын түрінде 100 жуық кәсіп негіздерін оқитын қосымша білім орыны, басқаша атағанда – кәсіптер қаласы.

Kidzania – Үндістан, Қытай, Корея, Германия, Түркия, Ресей, Мексика, Жапония, Чили, Кувейт, Катар, АҚШ, Португалия, Индонезия, Сауд Арабиясы, Египет, Малайзия, т.б. мемлекеттерде балаларға мамандық таңдауға ойын ойнау арқылы көмек көрсетіп жатқан кешен. Кәсіптер қаласы – бұл балалар үшін ересек өмірдің тамаша үлгісі. Ойнау кезінде бала белгілі бір кәсіптің нені білдіретінін нақты түсінеді. Және сол кәсіпті ұсынатын мекемелерде жұмыс істеп көреді. Яғни, бәрі шамамен шынайы: аспаздық, дәрігерлік, құрылысшылық, агрономдық, сауда-саттық, тағы да басқа жүздеген мамандық бойынша қалағанынша «жұмыс істей» алады. Еңбегі үшін ол кәдесыйларға немесе қосымша ақылы дағдыларға жұмсай алатын алғашқы еңбекақысын алады. Кәсіптер қаласындағы еңбекақы мөлшерін сол мекемелердің шынайы өмірде төлейтін еңбекақысының кішкене моделі деп қарастыруға болады. Өмірде табысы жоғары мекемелер Kidzania қалашығында да көбірек «еңбекақы» төлейді. Балалар қалашықта барынша еркін. Ата-аналар баланың эмоцияларынан оған қандай мамандық ұнайтынын және қайсысы ерекше емес

екенін көреді. Баланы ересек өмірге дұрыс бағыттауда бұл қалашықтың көмегі орасан. Біздің тәжірибе балаларды өндіріс орындарына, түрлі мекемелерге саяхатқа апару жұмыстарын жүргізетін білім ошақтары бар. Тек жай саяхат пен мекемеде қызметкер ретінде жұмыс істеп көрудің тиімділігі әртүрлі екені белгілі.

Қазір әр салада цифрлық және кросс-функционалдық дағдылары, ақпараттық қауіпсіздік, soft skills және жобаларды басқару дағдылары бар кадрлардың жетіспеушілігі байқалады. Маманның кәсіби біліктілік моделінде дағдыларды soft skills (жұмсақ) және hard skills (қатаң) деп бөледі. Hard skills – аясы тар, күнделікті жұмыс барысында нақты міндеттерді шешу үшін қолданылатын кәсіби дағдылар. Бұларды аз уақытта меңгеруге болады. Soft skills дағдыларына сыни тұрғыдан ойлау, мәселені оңай шешу, дәлел келтіру; ғылыми-зерттеу-іздену дағдылары мен әдістері; шығармашылық, қызығушылық, қиял, инновация, тұрақтылық, өзін-өзі басқару, жоспарлау, ауызша және жазбаша қарым-қатынас, аудитория алдында сөйлеу, презентация жасау, тыңдау, көшбасшылық, топтық жұмыс, ынтымақтастық, ақпараттық-коммуникациялық технологиялар, БАҚ, интернет сауаттылық, деректерді түсіндіру және талдау, бағдарламалау жатады. №2 оқушылар сарайының алға қойған мақсаттарының бірі де сол – қосымша білім беру арқылы балада функционалды сауаттылықты, Soft skills дағдыларын бойына сіңіруге ықпал ету болып табылады.

Баланың дағдылары сәби кезеңінен бастап, үздіксіз өмір бойы дамиды. Ол дағдыларды мектепте арнайы оқытпайды, бірақ оларды дамытудың алуан түрлі жолдары ұсынылады: балаларға арналған секциялар мен үйірмелер құзыреттіліктің барлық түрлерін дамытады.

№2 оқушылар сарайы – балаларға шығармашылық қабілеттерін ашуға және дамытуға, белсенділік, көзқарас пен пайымдау, ой қорыту еркіндігі, жалпы еркіндік, жауапкершілік, жан-жақтылық, түрлі жағымды дағдыларға құмарлық сияқты және басқа да жақсы қасиеттерді қалыптастыру мен тәрбиелеуге мүмкіндік беретін орын. Оқушылар сарайындағы үйірме алуандығы оқушының әртүрлі қажеттіліктерін қамтамасыз етеді және баланың физикалық, психологиялық жай-күйін, адамгершілік қасиетін, денсаулығын сақтауға, ұйымшыл және өнерлі тұлға етіп қалыптастыруға, өзін-өзі құрметтеуге, басқа адамдарға құрметпен қарауға тәрбиелеуге, төзімділік таныта білуге, жаңа мүмкіндіктерге жол ашатын қосымша білімнің құндылығын түсінуге, өз армандарын жүзеге асыруға, соның ішінде мамандық таңдауға да бағытталған.

Балалар бірнеше үйірмеге тұрақты қатыса отырып, әрқилы дағдыны игереді, бұндай әрекет өз кезегінде болашақта да пайдасын тигізбек: айтып өткеніміздей, Soft skills дағдыларының бірі – икемділікті қалыптастырады. Уақыт өте келе, сұранысқа ие болатын мамандықта мансап жолын оңай қалыптастыра алады. Бала өзіне ұнайтын нәрсемен айналысар болса, онда ол қызмет саласына қарамастан, оны пайдалы іс-әрекетке айналдыра алады. Кез-

келген жол бірінші қадамнан басталады. Біз үшін алғашқы қадам кәсіби бағдар болмақ.

Осы мақсатта №2 оқушылар сарайы болашақта мансап жолына себеп болуы мүмкін өз кәсіби бағдарлауын келесі мазмұндағы түрлі үйірмелер арқылы ұсынады. Педагогтер оқушылардың практикалық дағдыларды немесе кәсіби құзыреттілікті игеруге деген ынтасын арттыруға ықпал ететін, оқытуда тәжірибеге бағытталған тәсілдермен жұмыс істейді:

- Ғылыми-техникалық, ғылыми-жобалық шығармашылықты ұйымдастыру баланы ғылыми-техникалық прогреске, өнертабысқа байланысты қажырлы өзіндік шығармашылық жұмысқа баулиды. Жобалық жұмыс әлеуметтік, көшбасшылық және зияткерлік құзыреттіліктерді дамытуға мүмкіндік береді. Әдетте, ұшқыш, ғарышкер, өнертапқыш, мен роботтық техник, IT маманы, бағдарламалаушы және т.б. маман болуды армандайтын балалар келеді.

- Балалардың экологиялық-биологиялық қосымша білімі баланың биология, география, экология және басқа да жер, өсімдік, тіршілік туралы ғылымдарды зерттеуге деген қызығушылығын дамытуға бағытталған. Флора мен фауна әлемін зерттей отырып, қоршаған ортаны зерттей отырып, бала өзін табиғаттың бір бөлігі ретінде сезіну, айналада болып жатқан барлық нәрсеге жауап беру өнерін үйренеді.

- Әлеуметтік даму бағытында балалар шашки, шахмат, тоғызқұмалақ сынды үйірмелерде логика мен ақыл-ойды шындаса, фитнеске дене әсемділігін тәрбиелейді. Спорт, би ерікті құзыреттілікті дамытады, командалық спорт ұжымда жұмыс істеуге үйретеді. Музыка және сурет, актерлік шеберлік, қолөнер шығармашылықты, креативтілікті дамытады және барлық зияткерлік құзыреттердің дамуына серпін береді.

- Психолінгвистикалық бағыт баланың шет тілдерін игеруге, келешекте өз мамандығын заман талабына сай бірнеше тілде алып жүруіне, бұқаралық ақпарат құралдарымен жұмыс істей алуына себепкер бола алады.

- №2 оқушылар сарайының ең жас тәрбиеленушілеріне арналған бағытымыз – ерте даму бағыты. Бүлдіршіндер қосымша білімге деген құлшынысын осы бағыт үйірмелерінде оятып, сәл есейгенде басқа бағыттарда қызығушылықтарын жалғастыра алады.

Ағысқа қарсы жүзіп те, ағыстың ағынымен жүзіп те қажеті жоқ. Қай бағыт қажет, сол бағытта жүзген жөн. Біз тәрбиеленушілерімізге жан-жақтылық ұсынамыз. Заман талабы күнделікті жаңаруда. Сондықтан, біртіндеп, тіпті қалыптасқан маманның өзі де білімін түбегейлі жаңартып, өмір бойғы кәсіби қызмет саласын өзгерту қажеттілігі де туындап келеді. Бұл жолда бала кезден игерілген бірнеше дағды көмекке келмек. Мансапты дамыту бойынша қосымша білім беру мекемесі қызметі – осы, бала бойына түрлі дағды сіңіру, функционалды сауаттылықты тәрбиелеу.

Әдебиеттер:

1. Олейникова, Л. Т. Балаларға қосымша білім беру - тәрбиенің әлеуеті / Жас ғалым. 2010ж., №1-2 (13).-Т.2.-282-287 ББ. URL: <https://moluch.ru/archive/13/1053>

2. «Балаларға қосымша білім беру жүйесіндегі кәсіби бағдарлау қызметі», (әдістемелік ұсынымдар) – Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің «Республикалық қосымша білім беру орталығы» РМҚК – Астана, 2015ж.

3. “Soft skills”: Дағдылар не үшін қажет? Алем Несипбаева, «Өрлеу» БАҰО» АҚ Павлодар филиалының аға оқытушысы/ [«Білімді Ел – Образованная страна» Республикалық білім беру қоғамдық-саяси газеті, 22.12.2021ж.](#)

4. <https://dzen.ru/media/id/5f4c17daacfad641823ac6ba/kidzania-top-samyh-interesnyh-professii-616837369643a335c56521a7>

М.ӘУЕЗОВТІҢ «КӨКСЕРЕК» ӘНГІМЕСІНДЕГІ КӨКСЕРЕКТІ АДАМ БЕЙНЕСІНДЕ ТАНИ АЛАМЫЗ БА?

Мұқамет Үмітнұр

Алматы облысы Жамбыл ауданы Ұзынағаш ауылы «Наурызбай батыр Құтпанбетұлы атындағы орта мектебі» КММ

«Жалпыұлттық құндылықтардың негізінде білім беру және тәрбиелеу» атты республикалық педагогикалық құрылтай барысында менде өз үлесімді қосып, білім беруді одан әрі дамытуға атсалысқым келді. Атап айтар болсақ, балаларды мектеп кезінен бастап тәрбиелеу, оларды жоғары оқу орнына сол мектеп қабырғасынан бастап үйрету. Нені үйретеміз? Ғылымды үйретеміз. Яғни, ашылмай жатқан кітаптағы, шығармадағы небір құпиялардың басын ашып үйрету. Бұл менің қазақ әдебиеті сабағы жағынан алып қарастырғандағы көзқарасым. Енді менде осы ойымды ішімде сақтамай, осы құрылтай барысында ортаға сала отырып, осындағы жоғары дәрежелі педагогтармен ақылдаса отырып, бір оңтайлы шешімін шығарсақ деген ойдамын. Осы орайда құрылтай бағыттары бойынша 5 алаң ұсынылған екен. Мен 5-ші пікірталас алаңын таңдай отырып, «Колледждер мен мектептерде ғылыми-зерттеу дағдыларын дамыту» бойынша өз үлесімді қосқым келді. Төменде осы тақырып аясында белгілі бір тақырыпты ала отырып, соны өзімше зерттеп көрдім. Осы тақырыпты ары қарай зерттей отырып, мектеп оқушыларына ғылыми жұмыс түрінде ұсынғым келеді. Мақаланың негізгі мақсатыда осы жайында болмақ, оқушының сабақ барысында осы бір ғылыми жұмысты алып жүруі олардың қызығушылығын арттырады деген ойдамын.

В ходе республиканского педагогического курултая "Образование и воспитание на основе общенациональных ценностей ", я хотел бы внести свой вклад и принять участие в дальнейшем развитии образования. В частности, воспитание детей со школьной скамьи, и обучение их в вузе. Чему мы учим? Научим науке. То есть учить разгадывать загадки в книге, раскрывать содержание в произведениях. Это мой взгляд со стороны на уроках казахской

литературы. Теперь я думаю, что если мы не будем держать эту мысль внутри себя, то сможем принять решение, посоветовавшись с высококлассными педагогами. При этом по курултайским направлениям представлено 5 площадок. Я хотел внести свой вклад в «развитие исследовательских навыков в колледжах и школах», выбрав пятую дискуссионную площадку. В рамках данной темы я изучил ее самостоятельно, взяв определенную тему. Изучая данную тему, хотелось бы представить школьникам в виде научной работы. Я думаю, что основная цель статьи заключается в том, чтобы ученики могли сопровождать эту научную работу во время урока, что повысит их интерес.

М.Әуезов “Көксеректі” 1928 жылдың желтоқсаны мен 1929 жылдың қаңтар айларында Ташкент қаласында жазған. Шығарма “Жаңа әдебиет” журналында 1929 жылы жарық көрді. Дәл сол тұста Патша үкіметінің ақты ақ демей, қараны қара деп танымай, қазақ зиялыларының шығармасын ақтарып, әр тұстан баға беріліп жатқан кез еді.

Дәл сондай сынға ұшырап жатқан тұста, бұл шығарманың да көптеген астарлы ақиқаттары ащылмай қалып кеткендей. Оған әркім әр түрлі жорамалдар жасады. Бірі қасқырды адам бейнесінде елестетсе, бірі оны тұтас бір қоғам үшін күресіп жатқан ұлт ретінде елестетті. Ал біз бүгінгі қоғамның көз қарасымен қарайтын болсақ, Көксеректі адам бейнесінде тани аламыз ба? Иә, тани аламыз. Біз Көксеректі шығармада тек табиғат перзенті деп қарастырамыз. Ал оның адам тағдырымен де, қоғамның күресімен де тығыз байланысы бар екенін зарплата, толдым сырдың таныған болар едік.

Көксерек — маманға ғана бой ұрған оқырман үшін тек жыртқыш аң. Өздеріңіз білесіздер, тұз тағысы ешқашан да ешкімге бағынған емес. Ол өзімен-өзі, еркіндікте өскенді қалайды. Ал оны Құрмаш өзіне бағындырып, сол ауылдың иттері сияқты, кет десе кететін, кел десе келетін мақұлық қылып асырап алғысы келді. Бұл көксеректі біз жәй ғана аңшылық кезіндегі жануар ретінде қарауымыз дұрыс емес, олай қарайтын болсақ, жазушының бұл шығармасының оқырманға ешқандай да бір қызығы қалмайтын еді. Көксеректің өзінің алдына қойған мақсаты бар, ол- жанын жеген мұңды, белгісіздікті анықтау. Сол үшін ол бәріне шыдады, бәріне төзіммен жауап берді. Шығарманың да бар қызығы осында. Осының барлығын сұрыптап қарайық.

Көксерек біріншіден, табиғаттың перзенті, ал адам да дәл солай. Бірақ екеуінің өзіндік айырмашылығы бар, қасқыр адам бола алмайды, адам қасқыр бола алмайды. Ал М.Әуезов оны білмеді дейсіз ба, білді. Біле отырып қасқыр бойына адам болмысын жасырып, адам айта алмаған сөздерді, іште жатқан ашу-ызаны осы қасқырдың ойынан танытты. Көк бөрі ұрпақтарының болмаса... Бұл образды қасқыр ерекше алып шықты. Тіпті оның астарында адам бейнесі жатқанын ешкім байқамай қалды. «Көксерек» сынды символдық тұспалдауға құрылған шығарманың идеялық, эстетикалық болмысы туралы пікірлер әлі де айтыла берері сөзсіз. Мәтіннің көркемдік мәнін тану жалғаса береді. Өнер туындысын әркім өзінше қабылдауға, түсінуге ерікті. Көрген, естіген оқиғасын

көркем баяндап, суреттеуді ғана Әуезов алдына мақсат тұтпағанын да ескеруіміз керек. Бір жылдың төлдері Мұхтар Әуезов пен американдық жазушы Уильям Фолкнер шығармаларында сарын үндестігі бар. Фолкнердің «Аю» повесінің болмысы «Көксерекке» ұқсас. Ол шығарма «Көксеректен» көп кейін жазылған. Фолкнер шығармаларында туған халқының тұрмыс тағдырына, олардың болмысына әсер еткен қоғамдық өзгерістің салдарын көрсетуді көздеген. М.Әуезов те «Көксеректе» үстем күштің әсерінен елден де, жерден де, ғасырлар бойы бастан кешкен тұрмыс-тіршіліктен айрылу алдында тұрған қазақ халқының жалпы болмысын суреттеуді мұрат тұтқан. Шығарма барысында Көксеректі адамдардың жауыздықпен итке айналдыру ниеті болды, бірақ жазушы оны олай істемеді, өйткені дала жануарының ешкімге бағынбайтынын ескерді, биологиялық құбылысты сол кезде-ақ зерттеп тастағандай. Көксерек адамдардың одан да тілейтінін түсінуге тырысты, бірақ түсінбеді. Қасқыр иттің күйіне түсті, ал ит ешқашан қасқыр бола алмайды. Өмірдің тепе-теңдігін жоғалтқан Көксерек маңайын жатсына бастады. Есейе келе ауылдан екі рет кетіп, екі рет қайта оралған Көксеректің үшінші кетісі «бұл жолғысы шын болды». Бәрібір қашты. Даладағы аштық пен суық Көксеректі тағылар салтына икемдеді. «Алғашқы рет амалсыздан көкке қарап, аузын ашып ышқығанда ішінен зор дауыс шықты». Бірінші рет ұлыды. Көксерек үшін күтпеген жағдай, тегінің үнін жатсынғандай күй кешті. Мұның толассыз ұлуын естіп келген қаншық қасқырды да Көксерек маңына дарытқысы жоқ. Соңынан «екеуін иістері табыстырды». Аңсаған еркіндік Көксеректі ширатты, жыртқыштық инстингін оятты. Ақ қасқырмен жұптасы, қайтадан табиғатына сіңді. Бірақ бәрібір өз қандастарынан бөлектігін байқатты. Онымен қоймай, ол өз күшіктерін талап тастады. Оны жазушы қасқырдың қатігездігі емес, керісінше сырттан келген зұлымдық сұсының белгісі ретінде бейнелейді. Қасқырлар қоғамынан тыс өскен Көксерек олардың тіршілік бастауын, жаратылыс құдіретін түсіне алмайды. Көксеректі күшігін өлтіретіндей қатігез, қасқой еткен бөтен орта. Ол өз ісіне өкініп, жылаған тұстары бар. Мұның барлығы қоғам үшін күресіп жатқан тұлғаның айқын бейнесі. Сол себепті де, Құрмашқа қарағанда Көксеректі жазушы бірінші орынға қойған. Көксеректі аяулы образ етіп көрсеткісі келді.

Бұл шығармадан жалпы біз түсіндік, Көксеректің өмір үшін күресі, белгісіз тұлғаның қоғам үшін күресін сипаттап жатқанын. Жазушының бұл шығарманы табиғат заңымен ғана байланыстырып қоймай, биологиялық тұрғыдан да қарастыруы, ол аз сияқты. Бұл шығармада химиялық, физикалық, математикалық байланыстың да жатқаны сөзсіз. Әр тіршілік иесі, қазақ та, өзінің тегіне, жаратылысына адал болуын автор астармен меңзегендей. Шығарманың өн бойында жаратылысты күштеп өзгертуге деген қарсы күйінген мұңлы шер жатыр. Егер Көксеректі күштеп тұрып итке айналдырғанда, бүкіл табиғаттың заңына қарсы шығып, жер шарында болмаған сұмдық оқиғаға тап болар едік. Әуезов осы шығармасы арқылы кейінгі ұрпаққа, өз ұлтын сүйюді, ұлт алдында адал болуға, ұлты үшін қасық қанын қиюға дайын болуды меңзеген терең де астарлы ой жатқанын жеткізе білді. Біз де кейінгі ұрпаққа

осы шығарманың негізгі астарын дәлелмен түсіндіріп, Әуезов арманын, Әуезов ойын жеткізуге міндеттіміз. Ол — мәңгіліктің мәңгілігі, жазушы шығармасындағы көк бөрі ұрпақтарының сыры, мұңы, тәуелсіздік күресі мен шежіресі.

ЗАМАНАУИ КОЛЛЕДЖДЕГІ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ЖАС МАМАНДЫ ДАЙЫНДАУ

Мұқаметжанова Жанар Дәуренқызы

*Балқаш қаласы, «Қазақмыс» корпорациясының Политехникалық
колледжі» ЖМ*

Бұл мақалада колледждегі жас мұғалімдердің инновациялық ізденістерін ұйымдастырудың ықтимал тәсілдерінің бірі қарастырылады. Алға қойған мақсатқа жету жас мұғалімдердің инновациялық белсенділікке бағдарлануын қалыптастыру арқылы мүмкін болады.

В данной статье рассматривается один из возможных способов организации инновационных поисков молодых учителей в колледже. Достижение поставленной цели возможен путем формирования ориентации молодых учителей на инновационную деятельность.

Даму - кез келген адамның іс-әрекетінің ажырамас бөлігі болып табылады. Тәжірибе жинақтай отырып, іс-әрекеттерін, әдістерін жетілдіре, өзінің ақыл-ой мүмкіндіктерін кеңейте отырып, адам сол арқылы үнемі дамып отырады.

Мұндай даму құралдарының бірі инновациялық технологиялар болып табылады. Бұл - педагогикалық іс-әрекет нәтижесіне тиімді қол жеткізуді қамтамасыз ететін мұғалімдер мен студенттердің өзара әрекеттесуінің принципті жаңа тәсілдері, әдістері.

Қазақстандық қоғамының қазіргі даму кезеңі білім беру жүйесінің барлық субъектілерінің бәсекеге қабілеттілігін қаншалықты сақтай алатындығына байланысты. Сондықтан Қазақстанда білім беруді дамытудың перспективалы бағыттарының бірі кәсіби біліктілікті арттыру, озық тәжірибені тарату, инновациялық білім беру ортасын құру болып табылады.

Бүгінгі таңда Қазақстан біліміне бастамашыл, өзінің кәсіби мақсатын анық сезінетін, барлық жаңалыққа ашық, жаңашылдыққа оптимистік көзқараспен қарайтын белсенді, ұтқыр ұстаз қажет. Өйткені, мұндай ұстаз заманауи білім берудің негізгі бағыттарын тиімді жүзеге асыра алады.

Балқаш қаласының «Қазақмыс» корпорациясының Политехникалық колледжінде оқу үдерісінде инновациялық технологияларды қолдану бойынша аналитикалық ақпарат.

Уақыт өте жылдам... Әсіресе оның өмірде болып жатқан өзгерістерден өтіп жатқанын байқайсыз. Бұл өзгерістер, ең алдымен, ғылым мен техниканың

жетістіктерін күнделікті өмірге енгізумен байланысты. Қазіргі білім беру жүйесі педагог қызметінің басым бағыттарының өзгеруіне әкеледі: оқыту емес, білім алушының өз бетінше шығармашылық ізденісіне жағдай жасау.

Жұмысымда төртінші жыл АКТ қолданамын, жас маманмын. Біздің колледжде барлық кабинеттер мультимедиялық. Сыныптарда лицензиялық бағдарламалық жасақтамалар, компьютер, экран бар. Түрлі оқу-әдістемелік кешендер бойынша электронды оқулықтар, анықтамалықтар, аудиоэнциклопедиялардан тұратын медиатека құрылды.

Тәжірибе көрсеткендей, дайын мультимедиялық программалық пакеттерді пайдалана отырып, сабақтың осы түрінде бірінші курстардағы сабақтарда жаңа материалды сабақ ретінде, алған білімдерін тиянақтау үшін қолданған тиімдірек. Компьютерлік презентациялардың артықшылығы - сабақтың қарқынының жоғарылауы, олар іс жүзінде дәстүрлі бор мен тақтаны ауыстырады. Сабақтың барлық маңызды кезеңдерін мұғалім слайдтар мен флипчарттарға алдын ала жазып алады, сондықтан тақтаға жазу үшін сабақтан уақыт бөлудің қажеті жоқ. Презентациялар мен флипчарттардың тағы бір жағымды жағы - студенттердің көз алдында қажетті ақпараттың үнемі болуы, сонымен қатар қажет болған жағдайда сабақтың кез келген кезеңінде қажетті ақпаратты қайтару. Осылайша, есте сақтаудың екі түрі (көрнекі, есту) білім алушыларға бірден жұмыс істейді, бұл жаңа материалды жақсы меңгеруге ықпал етеді. Білім алушыларға әсіресе АКТ-ны қолданатын сабақтар ұнайды, өйткені оқу материалын меңгеру тезірек және оңай. Сабақтың барлық кезеңдерінде оқушылар эмоционалды түрде өтеді. Бұл пәнге, оқуға, колледже деген оң көзқарастың қалыптасуына ықпал етеді. Сабақ барысында оқушылар жаңа материалды меңгеріп қана қоймай, табысқа жету жағдайларын бастан кешіреді. Жетістік сезімі білім алушыларға кейіннен білімді бақылауда жақсы нәтиже көрсетуге көмектеседі.

Өз сабақтарымда АКТ-ны қолданудың кейбір нұсқалары:

- презентациялар;
- бейнефильмді немесе бейне үзіндіні қарау;
- белгілі бір электронды материалдарды пайдалану;
- тарихи дереккөздермен танысу;
- интернет ресурстарымен жұмыс.

АКТ сабақтан тыс уақытта да тиімді қолданылады. Пәндік апталықтар аясында байқаулар, шығармашылық кештер өткізіледі, мұнда компьютерлік технологиясыз өту мүмкін емес.

Сабақта АКТ қолдану нәтижесінде білім алушылар:

- пәндерді оқуға және оқу үлгеріміне қызығушылықтың артуы;
- теориялық материалды неғұрлым толық меңгеру;
- білім алушылардың әртүрлі көздерден ақпаратты алу, оны компьютерлік технологияның көмегімен түрлендіру дағдыларын меңгеру;
- өз көзқарасын қысқаша нақты тұжырымдай білу.

Осы электронды ресурстарды оқу жылында жүйелі түрде пайдалану оқу үдерісінің нәтижелі болуының кепілі болып табылады. Әрине, барлық сабақты

компьютерге сеніп тапсыру дұрыс емес, мұғалімнің өзі сабақты құрастырып, түрлі әдістемелік тәсілдерді қолдана алады. Дегенмен, мультимедиялық құрал-жабдықтарды сабақта қолданудың басты мақсаты – эмоционалды әсерді күшейте отырып, бейнелі қабылдау арқылы материалды терең есте сақтауға қол жеткізеді. Ақпараттық технологиялар белгілі педагогикалық технологияларды алмастырмай, тиімдірек болуына көмектесуі керек.

Қазіргі таңда мен жұмыс істейтін колледжде келесі заманауи білім беру технологиялары енгізілген:

- Білім алушыға бағытталған оқыту. Олар қазақ және орыс тілдері, әдебиет, химия, география, шет тілі, тарих, АЭТД сабақтарында қолданылады.
- Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар. Математика, шет тілі, химия, технология, тарих, информатика, т.б.
- Жобалау және зерттеу технологиясы. Шет тілі, химия.
- Денсаулық сақтау технологиялары. Барлық сабақтарда.
- Ұжымдық-жеке ақыл-ой әрекеті. Шет тілі, әдебиеті, физика.
- Блокты-модульдік технология. Шет тілі, физика, тарих, математика.
- Ойын технологиялары. География, тарих, шет тілі.

Қазіргі таңда мен қызмет ететін колледждің тәжірибесіне сүйене отырып, бұл іс-шаралар жүзеге асырылып, колледжіміздің алдына қойылған жаңа мақсаттар, жаңа жоспарлар жүзеге асуда деп айта аламыз.

Колледж мұғалімдерінің озық педагогикалық іс-тәжірибесі жинақталып, колледж бен қала, облыс көлемінде ашық сабақтар, шеберлік сабақтары арқылы таратылуда. Колледж заманауи компьютерлік техникамен қамтамасыз етілді; шет тілін ерте меңгеру жүргізіледі; денсаулық сақтау технологияларын меңгеру. Дарынды білім алушылармен жұмыс бағыты табысты жүзеге асырылуда. Бұл жұмыс тәрбиелік және сыныптан тыс жұмыстар, жеке жұмыстар арқылы да жүзеге асырылады. Нәтижелі жұмыстың арқасында – колледжіміздің студенттері жыл сайын түрлі деңгейде жеңімпаз атанып жүр. Колледжде мониторинг қызметі әзірленеді. Диагностикалық зерттеулердің нәтижелері колледждің әртүрлі бағыттағы жұмыс жоспарларына дер кезінде түзетулер енгізуге көмектеседі. Сонымен, зерттеу нәтижелері бойынша колледж студенттерінің оқу бағдарламаларының сапасында оң динамика бар. Кез келген оқу орны, ең алдымен, онда жұмыс істейтін оқытушылар. Соңғы жылдары статистика бойынша колледждің оқытушылар құрамы тез «қартаюуда». Білім беру ұйымдарында ұзақ еңбек өтілі бар мұғалімдер жұмыс істейді, олардың кейбіреулері жақын арада «кәсіптік шаршау», «эмоционалды күйзеліс» белгілерімен сипатталады. Мұғалімдердің көпшілігі 40 пен 60 жас аралығындағы жас санатына жатады. Әрине, мұның жақсы жағы да бар. Біріншіден, ересек мамандардың жұмыс тәжірибесі мол. Кейбіреулер үшін бұл 20 жылдан астам (30%). Ал бұл оқу орнының ұжымы салыстырмалы түрде тұрақты, ұстаздар өз жұмысын жақсы атқарып жатыр деген сөз. Екіншіден, мұғалімдердің шығармашылық әлеуеті зор, психологиялық дайындығы тамаша. Расында да, осыншама жыл еңбек еткенде олар неше түрлі балалармен кездесіп, әрқайсысына өзіндік көзқарас таба білді.

Бірақ, не десек те, қазіргі қоғамның білім беру кеңістігінде елеулі инновациялық өзгерістер орын алуда. Олардың мақсаты – қазақстандық білімнің бәсекеге қабілеттілігін және жалпы қоғамның әлеуметтік және инновациялық әлеуетін арттыру. Ал бұл рөл негізінен жас мамандардың мойнында. Әлеуметтік тәжірибе көрсетіп отырғандай және менің жеке тәжірибем көрсеткендей, бұл қасиеттер барлық мұғалімдерде қалыптаса бермейді. Олардың едәуір бөлігі тез өзгертін әлеуметтік, экономикалық және кәсіби жағдайларға бейімделуде үлкен қиындықтарды бастан кешіреді.

Кәсіби ортаға енудің бастапқы кезеңі өзінің шиеленісуімен, жаңадан келген мұғалімнің тұлғалық және кәсіби дамуы үшін маңыздылығымен ерекшеленетіні ғылыми дәлелденген. Бұл кезеңнің қалай өтетініне, жаңадан ашылған мұғалімнің кәсіби маман ретінде табысты бола ма, ол білім беру саласында қала ма немесе басқа қызметке кете ме? (ұқсас жағдай негізінен жаңадан келген мамандарға және қызметтің басқа салаларына тән)

Бұрынғы студент әріптестерімен, студенттермен және олардың ата-аналарымен, оқу орнының әкімшілігімен қарым-қатынастың ең жақсы формаларын табуға тырысып, жаңа әлеуметтік ортаға «өседі». Жаңа ортаға кәсіби және әлеуметтік бейімделуді ұштастыру қажеттілігі жас мұғалім үшін оңай шаруа емес. Қысқа уақыт ішінде сәтті бейімделу оның әрі қарайғы жұмысының жоғары тиімділігін қамтамасыз етеді.

Жас мұғалімнің кәсіби даму сипаты, оның инновациялық ортада әлеуетін дамыту көп жағдайда колледжіміздің болашағын, оның қазақстандық қоғамның дамуына қосатын үлесін анықтайды. Соның нәтижесінде жас маманның кәсіби қызметке келуі, оны инновациялық қызметке дайындау мәселесі осы жас мұғалімнің тұлғалық және кәсіби әлеуетін өзін-өзі танытудың, өзін-өзі дамытудың алғышарты ретінде қарастырылады.

Қолданылған әдебиеттер тізімі

1. Қазақстан Республикасы «Білім туралы» Заңы.
2. «Қазақстан-2050» даму стратегиясы.
3. Валиева М. Жаңа педагогикалық технологиялар. – Әдістемелік нұсқау, 2002.
4. Қазақ тілі мен әдебиеті. – №5. – 2004.
5. Қазақстан кәсіпкері. – №10. – 2010. 6 Қазақстан кәсіпкері. – №7. – 2008.
6. Егемен Қазақстан. – 14 қазан, 2009 жыл.

КӘСІБИ БАҒДАР БОЛАШАҚ МАМАНДЫҚ ТАҢДАУДА МАҢЫЗДЫ.

Мұқаш Ж.Қ.

«ЖББМ№12» КММ, Қарағанды қ.

Андатпа. Кәсіби бағдар берудің ең негізгі нысандарының бірі кәсіптік ақпарат. Мақалада оқушыларға мамандық таңдауда ерекшелігі, оның қоғамда алатын орны туралы түсініктер берілді. Дұрыс таңдалмаған кәсіптің жасөспірімнің өзіне ғана емес, қоғамға да тигізетін әсері туралы мәліметтер қарастырылды. Мақалада кәсіби бағдар беру жұмысы мектептегі жүргізілген жұмыс нәтижесі, ғалымдардың зерттеу есебі, жасөспірімдерге мамандық таңдауда ескерілетін кеңестер жазылды. Кәсіби бағдар беру жұмысын жүйелі, мақсатты орындай білген кезде мол жетістікке жететіндігі анықталды.

Аннотация. Одной из самых основных форм профессиональной ориентации является профессиональная информация. В статье ученикам даны представления об особенностях выбора профессии, ее месте в обществе. Рассмотрена информация о влиянии неправильно выбранной профессии не только на подростка, но и на общество. В статье написан результат работы профориентационной работы в школе, исследовательский отчет ученых, советы подросткам, которые необходимо учитывать при выборе профессии. Выяснилось, что больших успехов можно добиться, если уметь систематически и целенаправленно вести профориентационную работу.

Кәсіптік бағдар беру – қоғамның қажеттілігіне қарай әр бір оқушының қабілеттілігі мен бейімділігін ескере отырып, кәсіпке қызығушылығын қалыптастыруға және болашақ мамандығын саналы түрде таңдауға көмектесуде, мақсатты атқарылатын жұмыс. Кәсіптік бағдар жұмысы жас ұрпақтың саналы түрде болашақ мамандағын қателеспей таңдауға мүмкіндік жасайды. Жастарды еңбекке баулу және мамандықтарын дұрыс таңдауға бағыт беру – маңызды істердің бірі. Саналы түрде таңдалған мамандық жеке тұлғаның болашақ өміріне әсер етеді. Болашақтағы кәсіби мақсатына дұрыс мақсат алған оқушы бойындағы қарым-қабілетін шығармашылықпен дамыта білсе, сапалы маман ретінде қалыптасатыны белгілі. Көптеген жасөспірімдер амалсыздан кездесок ситуацияларға тәуелді мамандық таңдайды. Өз жолын таңдауда негізгі жауапкершілікті жасөспірімнің өзі алу керек. Кейбір жасөспірімдер дайын болмағандықтан, оған отбасы, жақын адамдары, ортасы әсер етіп, жауапкершілікті басқалары алады. Кәсіби өзіндік анықталу жеке адам үшін маңызды оқиға, барлық өміріне негіз болады. Мамандық таңдауда ата-ананың атқаратын рөлі өте зор, яғни бұл істе ата-аналар бірінші болып көмектесе алады. Мамандықтың жаманы жоқ, барлық мамандық жақсы, баланың икеміне, қабілетіне қарай таңдауға жөн сілтей алу керек. Ата-аналар кейде өз балаларының тілектеріне қарамастан, олардың қандай оқу орнына бару керектігін өздері таңдап қояды.

Мектебімізде кәсіби бағдар беру мақсатында жүргізілетін психологиялық зерттеулерден байқалып жүргендей, 47 пайыз оқушылар мектепте жақсы оқитын пәнін пір тұтып, сол пәнді мамандық ретінде таңдаса, 86 пайыз таңдаған мамандығым өзіме ұнайды, ал 55 пайыз сол мамандық несімен ұнайды дегенде жауап беруге қиналатындары байқалады, яғни әлі де болса мамандық туралы толық ақпарат қоры жетіспейтіндігі байқалып отыр. Әрине, өздерінің

қай мамандыққа бейім екендігін алдын ала анықтау оқушылардың көбіне оңай емес. Жасыратын жоқ көптеген мамандықтар туралы білімдері көп болса да, кәсіби анықталу оған альтернатива бола бермейді. Жоғарғы сынып оқушыларына тек өмірлік жолына байланысты белгілі бір мағына алған таңдау ғана оған альтернатива бола алады. Кәсіби өзіндік анықталу ситуациясында дұрыс таңдау үшін ойдағы бейнелерді өмірмен байланыстырып, оның болашағын алдын ала болжай алатындай дағдыларды меңгеруге ата-аналар тарапынан көмек керек, яғни баласының қызығушылығын дамытуына және бос уақытын дұрыс пайдалануға ықпал жасау.

Дұрыс таңдалмаған мамандықтың жағымсыз тұстары тек адамның өзіне ғана емес, бүкіл қоғамға кері әсерін тигізеді. Ғалымдардың есебі бойынша мамандықты дұрыс таңдау кадрлар тұрақсыздығын екі-үш есе азайтса, еңбек өнімділігін 10-15 пайызға арттырады да, кадрларды оқытуға жұмсалатын қаржыны 1,5-2 есеге азайтады екен. Статистиктердің зерттеуі бойынша әлемде 40 мыңға жуық мамандық түрлері бар екен, ал жыл сайын 25 миллион адам өзінің жұмыс орнын ауыстырып, оның 12 пайызы қайтадан өз орнына қайтып оралады екен. Бұдан мамандықты таңдауда әр маман қателесті деуге болады ма? Әлде өзінің болашақтағы профессионалды қызметіне жан-жақты дайындалу керек пе? Қоғамға, адамдарға пайдасын тигізетін мамандықтарды қалай таңдауға болады? Олай болса туындаған сауалдарға жауап ретінде өз болашағын анықтауда, дұрыс мамандық таңдау үшін, жасөспірімдердің жадында мына ережелерді ұстануды қалыптастыру қажет.

✓ Өмірлік жоспарын қандай болмасын, өз тілінді жете біл және шет тілін үйреніп, компьютерді игергені аса пайдалы. Бұлардың кез-келген мамандыққа қажеті болары сөзсіз;

✓ Мамандық таңдауға байланысты сенің қалаған мамандығыңды толық білмейтін адамдардың ақыл-кеңесіне құлақ салудың қажеті жоқ; Жасөспірінің қолынан келетін істі мамандық етіп таңдағаны пайда әкеледі;

✓ Мүмкіндігінше заман ағымына қарай кейбір мамандықтар тез ескіріп, оның орнына жаңа мамандықтар басып жатыр, сондықтан кез – келген жағдайда қосалқы таңдаған мамандығы болуы қажет;

Жалпы адам баласы өз мамандығына қаншалықты риза болса, өмірге де риза болады. Сонда кәсіп таңдау – бір жағынан болашаққа үңілу болса, екінші жағынан ол өзінің ішкі жан дүниесіне үңілу, яғни менің мықты және әлсіз жақтарым мен не істей аламын, табысқа жету үшін маған не қажет деген сауалға жауап бере алады екен.

Сол себепті қазіргі таңда түлектерге кәсіби бағдар ұсынып, кеңес айту үлкен маңызға ие. Кәсіби бағдар беру – шешімі табылуға тиісті күрделі кешенді мәселе. Кәсіби бағдар беру қоғамның жұмыс күшін қайта өндірудің құралы саналады. Білім саласындағы кәсіби бағыттың ауқымы кең және алуан түрлі.

Бұл істің жүргізілуі мамандық даярлауды жоспарлармен, білім беру жүйесін одан әрі жетілдірумен тығыз байланысты екендігі сөзсіз. Қазіргі заман талабына сай мамандықтарды игерген жастарға ұсыныс өте жоғары. Нарықтағы бәсекелестік күн өткен сайын артып келеді. Бүгінгі заман талабы кәсіптік білім

беру саласында адамның табиғи ерекшеліктеріне сәйкес мыңдаған мамандықтар мен кәсіптерге дайындау – кезек күттірмейтін талаптардың бірі.

Мамандық әлемі туралы білім мен түсінік жүйесін қалыптастыруда кәсіби бағдар берудің атқаратын қызметі орасан зор.

Пайданылған әдебиеттер:

1.М.К.Мамбетбаева «Жеке тұлғаның кәсіби бағыттылығына бағыт бағдар беруде ата-аналарға психологиялық қолдау жасау», [215-216 бет]

2.Д.А.Досболова, Білім айнасы» сайты, «Мектептегі кәсіби бағдар беру жұмыстары: мазмұны мен ынталандыру әдістері»

МАТЕМАТИКА САБАҒЫНДА ПРАКТИКАЛЫҚ МАЗМҰНЫ БАР ТАПСЫРМАЛАРДАҒЫ КӘСІПТІК БАҒДАРЛАУ

Мұхамедия Айжан Мейіржанқызы

Қарағанды, Ыбырай алтынсарин атындағы мектеп-лицейі

Андатпа: Оқушылармен кәсіптік бағдарлау жұмысын жүргізу математика сабақтарына күнделікті өмірмен, мамандықтармен байланысты практикалық сипаттағы есептерді кіріктіру арқылы балалардың болашақ мансабын қалыптастыруға болатындығы айтылады.

Аннотация: В статье говорится о том, что формирование будущей профессий детей может быть достигнуто путем интеграции практических уроков, связанных с повседневным бытом и профессиями, в уроки математики.

Заманауи математикалық білім беруді модернизациялаудағы негізгі жағдайдың бірі – жалпы білім берудің барлық деңгейлерінде математика курсының практикалық бағытын күшейту, яғни оның мазмұны мен оқыту әдістерінің практикамен байланысын жүзеге асыру. Бұл жаңа мәселе емес. Мектеп математикасын практикалық бағыттау мәселесі математикалық теорияның үнемі дамып отыруына, компьютерлік технологияның дамуына, адам қызметінің өрісінің кеңеюіне, жаңа мансаптардың пайда болуына байланысты қарқынды өзгерістерге түсіп отырады.

Оқушылардың болашақ іс-әрекетінде математиканы қолданудың барлық аспектілерін болжау мүмкін емес және бұл мәселелерді білім беру ұйымында қарастыру одан да қиын. Адам қызметінің барлық бағыттарындағы ғылыми-техникалық жетістіктер білімге, техникалық мәдениетке, білім берудің жалпы және қолданбалы сипатына жаңа талаптар қояды. Бұл қазіргі заманғы мектеп үшін оқушыларды практикалық қызметке, мансап таңдауда дайындаудың жаңа міндетін қояды [1, 272-б.].

Практикалық мазмұны бар математикалық есеп – бұл басқа пәндермен сабақтаса жүретін, заманауи өндірістің технологиясы мен экономикасында,

қызмет көрсету секторында, күнделікті өмірде, еңбек операцияларын орындау кезінде қолданылатын тапсырмалар.

Айналадағы шындықтың мысалдары оқушыларға математиканың практикалық маңыздылығын, оның тұжырымдарының кең тұтастығын ашуға мүмкіндік береді. Тәжірибе көрсеткендей, оқушылар практикалық мазмұндағы тапсырмаларды қызығушылықпен орындайды [2, 26-б.].

Қазіргі оқушылар ата-аналары өмір сүрген қоғамнан айтарлықтай ерекшеленетін қоғамда өмір сүреді. Соңғы онжылдықтарда елімізде болған әлеуметтік-экономикалық өзгерістер қоғам арасындағы экономикалық және құндылық бағдарын өзгертті, бұл білім берудің мақсаттары мен міндеттерінің өзгеруіне әкелді. Білім берудің нысаны, сапасы мен мазмұны тек мемлекеттік тапсырыспен ғана емес, сонымен қатар әр түрлі әлеуметтік топтардағы сұраныспен анықтала бастады. Білім беруді заманауи интенсивті жолға көшуі білімді игеруге ғана емес, «ойлау тәсілдерін үйретуге», оқушының танымдық, шығармашылық күштерін дамытуға бағытталған.

Мектеп оқушыларды өз бетінше әрекет етуге және алдыңғы буындардың өмірінде болмаған жағдайларда шешім қабылдауға дайындауы керек. Мұндай мәселені бір пән аясында шешу мүмкін емес, оқыту теориясы мен практикасында пәнаралық басланыстарды қолдану қажет. Математиканың басқа пәндермен кіріктірілген, бинарлық сабақтары нақты қолданбалы бағытқа ие және оқушылардың болашақ мамандық таңдауында танымдық қызығушылығын тудырады. Тәжірибе көрсеткендей, мұндай сабақтарды өткізу кезінде оқушылардың танымдық және зерттеу әрекеттері дамиды; мұғалім мен оқушының бірлескен жұмысы қызықта да нәтижелі болады [3, 347-351-б.].

«Дене бетінің ауданы» тақырыбындағы сабақта: Сфералық сегменттің бетінің ауданын анықтау формуласын алу үшін сабақты былайша бастауға болады: «1961 жылы 12 сәуірде Кеңес үкіметінде бортында адам бар әлемдегі алғашқы ғарыш кемесі «Восток» ғарышқа ұшырылды. Ұшқыш-ғарышкер – КСРО азаматы, ұшқыш, майор Гагарин Юрий Алексеевич болды». Оқушылар бұл оқиғадан хабардар, бірақ олар бұл жағдай бүкіл әлемде қандай қуаныш тудырғанын білмейді. Бұл таңғалуды мәнерлі оқу арқылы жеткізуге болады. Енді оқушылар Ю.А. Гагаринның геометрия сабағына, атап айтқанда «Шар беті және оның бөліктері» тақырыбына қандай қатысы бар? Деп ойлауы мүмкін. Олардың ойларын «Ю.А. Гагарин ғарышта Жер бетінің қандай бөлігін көрді? деген сұрақпен бөлуге болады. Оқушылардың математикалық білімдері жеткіліксіз болса да, бұл сұрақ оларды қызықтырады. Әрі қарай, сфералық сегменттің беткі ауданын есептеуге болатын формуланы шығарумен айналысамыз. Оқушыларды Ю.А. Гагарин ғарышта болған уақытта көрген Жер бетінің ауданын табуға шақыру арқылы қызықтыруға болады Гагарин сабақтың басты кейпкеріне айналды. Оларды шешіп, қажетті формулаларды ала отырып, оқушылар қызықты зерттеу процесіне түседі [4, 164-б.].

Математика сабағында экономикалық мазмұндағы тапсырмаларды шешу арқылы экономикалық білімді де кеңейтуге тырысуға болады. Біз Я.А.

Коменский ұсынған ұлы дидактикалық принципті ұмытпауымыз керек: «Зерттелетін нәрсенің көптеген байланыстары болуы керек».

«Бірдеңенің» бірнеше пайызға артуы немесе төмендеуі туралы хабарламалар толығымен түсінікті қабылданбайды. Сондықтан қарапайым және күрделі пайыздармен байланысты тапсырмаларды шешу қажет. Мысалы:

- «Пайыздар» тақырыбын оқу (қайталау) кезінде:

«Егер тауар бағасын алдымен 25% -ға арттырып, содан кейін оны 25% -ға төмендетсе, оның бағасы қалай өзгереді?»; «Тауарларды 1500 теңгеге сату кезінде 20% пайда түсті. Тауарлардың өзіндік құнын анықтаңыз»;

- «Геометриялық прогрессия» тақырыбын оқу кезінде:

«Халық банк жыл сайын депозиттер бойынша 10% есептейді. Салымшы депозитке 150 мың теңге салды. Оның есепшотындағы салым сомасы екі жылдан кейін, 10 жылдан кейін қандай болады?»; «Банктер әртүрлі фирмаларға қалай несие береді және банк жүйесі фирмаларды несиелеу мүмкіндігін қалай арттыра алады?» деген сұрақтарды қарастыруға болады.

Оқушылар геометриялық прогрессия мүшелерінің қосындысы, шексіз азаятын прогрессия және оның қосындысы сияқты пайдасыз болып көрінетін сұрақтардың терең экономикалық мәні бар екенін көреді.

Математика сабақтарында оқушыларды экономикаға үлестерін қосатын есептермен таныстыру пайдалы:

- Елде жылына қанша миллион оқулық шығарылады; ол үшін қанша тонна қағаз қажет?

- Егер сабақта оқушылар төмендегілерді есептесе «тегін оқулықтар» ұғымы нақты болады:

- а) бір оқушы алған оқулықтардың құны;
- б) бір сынып оқушылары алған оқулықтардың құны;
- в) бүкіл тираждың құны.

- Егер бір сынып оқушылары оқулықтардың қызмет ету мерзімін 2 жылға, 5 жылға ұзартса, қанша бюджет ақшасы үнемделеді? [5, 53-б.].

Экологиялық, өлкетану мазмұны бар қолданбалы тапсырмалар оқушыларға қызықты да пайдалы. Математиканың практикалық қолданысын ауылшаруашылық жұмыстарын жоспарлау туралы есептер арқылы көрсетуге болады. Сонымен қатар, ауа-райын болжау көптеген күрделі қиын математикалық есептеулерді қажет етеді. Күн сайын метеорологиялық орталықтарда деректерді өңдеу үшін шамамен 300 миллион есептеулер жасалады.

Мысалы: *Қоршаған орта мазмұнындағы есеп:* «Бір тәулікте толық жабылмаған краннан 400 литр су босқа ағып тұрады. Осы краннан 30 күнде қанша литр су босқа ағып кетеді?»

«Геометриялық прогрессия» тақырыбын оқу кезінде ормандағы ағаш көлемін көбейту есептерін қарастыруға болады;

«Көрсеткіштік функция» тақырыбында келесі есепті шешуге болады: «Егер бір жылдық өсімдік 100 тұқым беріп, оның жартысы өсетін болса, онда

әр жыл сайын өсімдіктер саны 50 есе өседі. *n* жылдардағы өсімдіктердің санын табыңыз. Уақыт қалай өзгереді? Өсімдіктердің саны ше?».

Қорытындылай келе, білім беруде оқушының жалпы дамуына ерекше көңіл бөлінеді. «Тәрбие жұмысын бала үшін мүмкіндігінше қызықты етіп жасау бірақ түгелдей ойынға айналдырмау дидактиканың ең қиын және маңызды міндеттерінің бірі», - деп жазды К.Д. Ушинский. Өз жұмысымда осы бағытты жүзеге асыру үшін логикалық тапсырмалар, сандық ребустар, кроссвордтар, дидактикалық ойындар, шығармашылық жұмыстар қолданамын. Әрбір сабақ терең практикалық, кәсіби бағдарлы және басқа пәндермен байланысы нақты болуы керек. Күнделікті сабақта математика процесінде қалыптасқан ақыл-ой дағдыларының өмірде, түрлі кәсіптерде қажет дағдылармен байланысын ашып, нығайту қажет. Білім берудің практикалық бағытын жүзеге асырудағы жұмыстар өте байыпты жүргізілуі керек, себебі бұл оқушылардың танымдық белсенділіктерін дамытуға ықпал етеді, болашақ мамандықтарын таңдауға әсер етуі мүмкін.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Әбілқасымова А.Е. Математиканы оқытудың теориясы мен әдістемесі. – Алматы, 2011.

2. Журнал «Математика». – М: «Первое сентября», 2014-2015.

3. Дуйсебек А.Т., Туяков Е.А. Модернизация Казахстанского образования в контексте общечеловеческих, национальных и личностных приоритетов //Материалы международной научно-практической конференции «Образование: Традиции и инновации». – Прага, Чешская республика (27.12.2012г.).

4. Садыков Т.С., Абылкасымова А.Е. Методология 12-летнего образования. – Алматы: НИЦ «Ғылым», 2003.

5. Симонов А.С. Экономика на уроках математики. – М: Школа-Пресс, 1999

ПУТИ РЕШЕНИЯ ПРОБЛЕМ ФОРМИРОВАНИЯ ЧИТАТЕЛЬСКОЙ ГРАМОТНОСТИ ЧЕРЕЗ ИССЛЕДОВАНИЕ ТЕКСТА У УЧАЩИХСЯ СРЕДНЕГО ЗВЕНА

Назарова Валентина Виталиевна

г. Караганда, КГУ «Школа-гимназия №95»

Автор показывает решение проблем формирования читательской грамотности в классах с низким уровнем мотивации, так как владение работой с текстом, умение понимать информацию, творчески излагать свою мысль во многом определяют достижения человека практически во всех областях жизни, способствуют его социальной адаптации к изменяющимся условиям современного мира.

Мәтінмен жұмыс істей білу, ақпаратты түсіне білу, өз ойын шығармашылықпен жеткізе білу көбінесе адамның өмірдің барлық салаларындағы жетістіктерін анықтайды, оның қазіргі әлемнің өзгеретін жағдайларына әлеуметтік бейімделуіне ықпал етеді. Автор әдебиет сабақтарында мотивация деңгейі төмен сыныптарда осы аспектіні шешуді қарастырады.

Владение работой с текстом, умение понимать информацию, творчески излагать свою мысль во многом определяют достижения человека практически во всех областях жизни, способствуют его социальной адаптации к изменяющимся условиям современного мира.

Реализуя данную парадигму образования, можно выделить главное: на уроке необходимо развивать способность ученика получать и обрабатывать информацию в любом виде и содержании, то есть формировать функциональную грамотность чтения и письма. Но сделать это оказалось сложно, так как работаю в классах с низким уровнем мотивации.

Чтобы быть компетентным, человек должен читать до 150 слов в минуту. Бесспорна истина, что человек читающий – успешный человек. Это главная проблема в моих классах, так как именно она решает проблему понимания и интерпретации текста. Мне помогает чтение по образцу: вначале текст читаю сама. Затем его поэтапно продолжают учащиеся. Они слышат и понимают, как надо читать. Но это зависит от сложности текста. Иногда делю текст на части и предлагаю учащимся прочитать свою часть про себя, а затем для всего класса. Собираем текст по частям. Текст прочитан быстрее и эффективнее. Главное, смысл его понят, потому что учащиеся, поняв свою часть, лучше прислушиваются и понимают другие части. В данном виде чтения присутствует принцип: «То, что я вижу, я забываю. То, что я слышу, я понимаю. То, что я делаю, я понимаю». Данный вид работы не относится к методам «высокого» уровня, но без него работа с текстом будет затруднена, так как неверно прочитанный текст будет плохо понят и слабо проанализирован.

Проблемным оказался процесс выявления главной и второстепенной информации. Это проблема сжатой информации. Нам помогает простой и сложный план. Так, при изучении мифа «Актеон» мы работали в парах по составлению простого плана, содержащего главную информацию, дома, индивидуально учащиеся расширяли этот план второстепенной информацией и составляли сложный план. Работа в группах продолжилась на следующем уроке, ученики составляли групповой план и в «Карусели» презентовали его.

Работа с исследованием текста в классе с низким уровнем мотивации будет облегчена тогда, когда учитель возьмет на себя роль организатора исследования. В классах с высоким уровнем мотивации возможно предложить карты и подобрать материалы исследования самим учащимся, но в классах с недостаточным уровнем мотивации эффективней будет работать предложенная учителем технологическая карта и способы организации исследования. Это может быть индивидуальная, парная, групповая работа в зависимости от

характера и сложности материала и текстов. В работе над мифами о Геракле в 6 классе с низким уровнем мотивации предложила следующий алгоритм индивидуального анализа мифа:

Отзыв о мифе

Я прочитал миф _____. В нем рассказывается о том, как Геракл_____. Он боролся с _____ за то, чтобы ___. Он победил, потому что ___. На мой взгляд, его отличают такие качества _____. Я научился у него _____.

На первый взгляд, это очень простое задание на исследование текста мифа, который был задан для самостоятельного чтения. Казалось бы, простой пересказ, с технологией которого учащиеся знакомы с начальной школы, но он дается моим учащимся пока с трудом, а эта карта помогает им «организовать» поступенчатый пересказ. В этой карте есть элементы анализа-характеристики героя. Такое, пусть маленькое, учебное исследование «осветляет» атмосферу уроков литературы. Анализ художественного текста проводится на уровне маленьких открытий, позволяющих по-новому взглянуть на знакомый текст, почувствовать его глубину, формируя личностную позицию учащегося.

На следующем обобщающем уроке предложила карту для парной работы по всем изученным мифам.

Таблица №1

Название мифа	Положительные герои и их качества	Отрицательные герои и их качества	За что человечество может благодарить героев

Работали в паре «сильный» над положительными и «слабый» над отрицательными героями. Вместе они обсуждали материал, который был вынесен в графу «За что человечество может благодарить героя». Данный вид работы подводит учащихся к аналитическому осмыслению и формированию навыков функциональной грамотности. Очень простые карты-исследования. Но этот опыт будет усложняться. Для нас очень важно, что каждый ученик может выбрать для себя тот темп работы, который присущ только ему, по собственной траектории развития.

Такой подход и коррекционная работа снизили у учащихся чувство тревожности перед и во время уроков, складывается комфортная, но, вместе с тем, и требовательная обстановка, повысилась ответственность за собственное развитие.

Список литературы

1. Идеи Дьюи и практика. Под. ред. С.Бахишевой и С.Мирсеитовой. Алматы: Верена, 2005 г.
2. Профессиональное развитие: из опыта учителей. Под. ред. С.Мирсеитовой. Алматы: Вверена, 2004 г.
3. Философия и методы RWCT в действии. Алматы: «Издат Маркет», 2004 г.

ФОРМИРОВАНИЕ ПРАВОВОЙ ГРАМОТНОСТИ СТАРШЕКЛАССНИКОВ ЧЕРЕЗ РЕАЛИЗАЦИЮ ПРОФИОРИЕНТАЦИОННОГО ПРОЕКТА «НОВАТОРЫ В ПРАВЕ»

Назырова Ирина Нурмухамбетовна

«Школа-гимназия №95», г. Караганда

Әскелең ұрпақтың құқықтық мәдениетін қалыптастыру – қазіргі заманғы құқықтық мемлекет құрудың негізгі міндеті. Шынында да, жана Қазақстанның құқықтық тетіктерінің жұмысқа қабілеттілігі үшін құқықтық сананы қалыптастыру алгоритмін және құқықтық тәрбиенің ғылыми көрінісін анықтау қажет.

Формирование правовой культуры подрастающего поколения – это основная задача построения современного правового государства. Действительно, для работоспособности правовых механизмов Нового Казахстана необходимо определить алгоритм формирования правосознания и научного представления правового воспитания.

Чтобы отвечать требованиям современного мира у школьников должен быть высокий уровень правовой грамотности. Соответственно, актуальность информации, изложенной в статье заключается в важности формирования правовой культуры подрастающего поколения. В качестве главного результата образования в правовом поле является способность гражданина нести ответственность как за личное благополучие, так и за благополучие окружающих людей [1, с.203].

В процессе модернизации при формировании правовой грамотности у старшеклассников важны следующие составляющие:

- 1) знание законов,
- 2) уважение и соблюдение законов,
- 3) умение применить знания на практике,
- 4) выполнение своих обязанностей.

Своевременное воспитание у подрастающего поколения правовой культуры – это сложный процесс формирования социально-правового сознания, морально-нравственных ориентиров.

Непосредственно, сам процесс по формированию правовой культуры и правового сознания может осуществляться в различных формах, например:

- 1) обучение по школьным программам (основы права);
- 2) обучение во внеурочное время (дебаты, дискуссии, встречи и др.);
- 3) правовое дополнительное образование и самообразование (самостоятельное изучение электронных ресурсов, посещение спецкурсов и т.д.).

На практике в г. Караганда осуществляет свою деятельность образовательный проект «Школа юного юриста». Основная цель «Школы

юного юриста» – обеспечить учащихся 8-11 классов необходимыми условиями для получения качественного дополнительного образования, направленного на формирование, развитие и профессиональное становление личности на основе национальных и общечеловеческих ценностей, достижений науки и практики в области юриспруденции и права. Профессионально сориентировать молодежь в выборе будущей профессии, повысить их правовой уровень культуры и юридической грамотности.

Занятия в «Школе юного юриста» проводит преподавательский состав Карагандинской академии МВД. В процессе занятий практические работники органов внутренних дел, адвокаты и прокуроры делятся своими профессиональными секретами.

Программа обучения – обширная, помимо изучения законодательства Республики Казахстан: уголовного, административного, гражданского, трудового и иных нормативных правовых актов, проводятся практические занятия, ролевые и интеллектуально-развивающие игры, в ходе которых ребята смогут перевоплотиться в сотрудников правоохранительных органов, а кто-то побывает в роли адвоката, и даже судьи. Также предусмотрено посещение уголовных, административных и гражданских судебных заседаний.

Одно из интересных мероприятий – «Один день из жизни курсанта», которое проводится на базе Карагандинской академии МВД, где ребята имеют возможность прочувствовать всю атмосферу курсантской жизни. Обучение проводится на государственном и русском языках. Сертификат «Школы юного юриста» дает право преимущества для поступления в Карагандинскую академию МВД Республики Казахстан им. Б. Бейсенова в случае равных баллов ЕНТ.

При расширении границ индивидуальной свободы и формирования правового сознания была осознана необходимость привлечения компетентных специалистов в области юриспруденции. Таким образом, 26 ноября 2020 года был подписан Меморандум о сотрудничестве между Карагандинской Академией МВД РК им. Б.Бейсенова и КГУ «Школой-гимназией №95» согласно которому осуществляется совместная воспитательная и образовательная деятельность. Направленная на теоретико-методологическую подготовку и консультирование учащихся 5-11 классов по юридическим и правовым основам ведущими преподавателями Академии.

По Меморандуму «Школа-гимназия №95» содействует в создании условий в учебном процессе для преподавателей Академии, а именно, для:

- 1) чтения лекций;
- 2) проведения семинарских занятий;
- 3) организации мастер-классов;
- 4) выездов в Академию («Один день из жизни курсанта»).

Соответственно, академия выполняет следующие обязательства:

- 1) осуществление разработки новых учебных курсов и технологий для подготовки учащихся 5-11 классов;
- 2) подготовка учащихся к международным олимпиадам и конкурсам;

3) организация научного сотрудничества в областях, представляющих взаимный интерес;

4) обеспечение учащимся ранней профессиональной ориентации, способствующей успешной социализации выпускников.

Городской юридический проект
«Құқықтағы жаңашылдар» («Новаторы в праве»).

Цель проекта – формирование гуманистически и политически ориентированной личности, обладающей правовыми знаниями и активной жизненной позицией

Участники: Ведущая школа №95, партнерские школы - 61,65,54,34,40

Основание: ГПРОН на 2020-2025 годы, Меморандум о сотрудничестве между Карагандинской Академией МВД РК им. Б.Бейсенова и КГУ «Школой-гимназией №95»

«Правовое государство начинается в школе» - одно из ярких мероприятий, проведенных в рамках реализации проекта «Новаторы в праве». Спикером выступил преподаватель Академии МВД РК им. Б.Бейсенова подполковник полиции Сасин Александр Геннадьевич. В данном мероприятии приняли участие старшеклассники школы (10-11 классы). Александр Геннадьевич вывел формулу выбора профессии юриста. В рамках профориентации были озвучены преимущества поступления в Академию МВД РК им. Б.Бейсенова.

Результаты реализации данного проекта:

1) снижение правонарушений среди несовершеннолетних, которые стоят на профилактических учетах (на 58%);

2) поступление выпускников на юридические факультеты (Удалова А. и Агеев А. - поступление в Академию МВД РК им. Б.Бейсенова, Сарычева А. - поступление в юридическую Академию «Фемида»);

3) повышение уровня правовой грамотности старшеклассников.

Формирование правовой грамотности – это многогранный процесс, в ходе которого осуществляется приобщение к социально правовой области под влиянием различных факторов [2, с.281].

Гражданская сознательность направлена на защиту демократического общества, на усвоение правовых норм, что, соответственно, дает возможность старшеклассникам осознать границы нравственного поведения, за которыми и находятся противоправные поступки или же высокий уровень правосознания.

Список литературы

1. Гавриш Е.М. Правосознание как элемент правовой культуры школьников // Педагогическое образование. - 2020. - № 1. - С. 208-210.

2. Селедцов В.А. Формирование правовой культуры современного школьника. Молодой ученый. - 2021. - № 43 (385). - С. 281-283.

УЧАСТИЕ В НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ, КАК ОДИН ИЗ МЕТОДОВ ПОВЫШЕНИЯ МОТИВАЦИИ К ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМУ ПРОЦЕССУ

Небытова Альмира Галиахметовна

*КГКП «Рудненский политехнический колледж» акимата Костанайской
области, г. Рудный*

Бұл мақаланың мақсаты – студенттердің ғылыми-зерттеу жұмыстарына қатысуы арқылы оқу іс-әрекетіне мотивацияның қаншалықты жоғарылайтынын анықтау. Мақалада «мотивация», «студенттің өзін-өзі бағалауы» ұғымдары қолданылады. Оқу жылының басында және соңында студенттерден сауалнама жүргізді.

Целью данной статьи выяснить на сколько повышается мотивация к учебной деятельности при участии обучающихся в научно-исследовательских работах. В статье используются понятия «мотивация», «самооценка студента». Проведено анкетирование обучающихся на начало и окончание учебного года.

Обучение понимается как процесс подготовки учащихся к реальной жизни, готовности занять активную позицию, успешно решать жизненные задачи, уметь сотрудничать и работать в группе, быть готовым к быстрому переучиванию в ответ на обновление знаний и требования рынка труда.

Результатом обучения должно стать формирование у учащихся «умения учиться», т. е. формирование у них общеучебных навыков и способности самоорганизации своей деятельности, позволяющих решать различные учебные задачи. Универсальные учебные действия обеспечивают возможность каждому ученику самостоятельно осуществлять деятельность учения, ставить учебные цели, искать и использовать необходимые средства и способы их достижения, уметь контролировать и оценивать учебную деятельность и ее результаты. Они создают условия развития личности и ее самореализации. [1, с 2]

Мотивация, по мнению многих психологов, является стержнем психологии личности, обуславливает особенности поведения и деятельности личности. Существуют различные трактовки мотивации: побуждения к деятельности, связанные с удовлетворением потребностей субъекта; предметно - направленная активность определенной силы; побуждающий и определяющий выбор направленности деятельности на предмет, ради которого она осуществляется; осознаваемая причина, лежащая в основе выбора действия и поступков личности.

Факторы, определяющие учебную мотивацию:

1. Образовательная система, образовательное учреждение, где осуществляется учебная деятельность.
2. Организация образовательного процесса.
3. Субъектные особенности обучающегося
4. Субъектные особенности педагога.
5. Специфика учебного предмета.

Полноценное формирование учебной мотивации обеспечивают и специфические установки: интерес к информации; интерес к способу действия; интерес к людям, организующим процесс или участвующим в нём; потребность в самовыражении / самопрезентации; потребность в самопознании / самовоспитании; актуализация творческой позиции; осознание значимости происходящего для себя и других; потребность в социальном признании; получение материальных выгод и преимуществ.

Одна и та же учебная деятельность может иметь для разных обучающихся различный смысл. Это в общем виде и определяет их мотивацию учения. Выявление мотивации учения и смысла его для школьника в каждом конкретном случае играет решающую роль в определении учителем мер воспитательного воздействия [2, с5]

Исследовательская деятельность является одним из наиболее эффективных средств, обеспечивающих развитие мотивации учащихся.

Привлечение ребенка к учебно-исследовательской деятельности способствует развитию его познавательной активности, вызывает положительные эмоции по результатам проведенной учебной работы, значительно повышает самооценку ученика.

Самооценка студента — это показатель, который напрямую связан с уровнем его притязаний.

Обучающийся, занимающийся научно-исследовательской деятельностью направлен на получение результата. По окончании выполненной работы обучающийся формирует вывод. Иногда вывод противоречит ожидаемым результатам, тем самым он либо опровергает свою гипотезу, либо подтверждает. У обучающегося формируется внутренний стержень, который позволяет двигаться вперед к цели, мечтам и желаниям. [3, с4]

Для выявления показателя мотивации к обучению был проведен опрос 5 обучающихся 2 курса на начало учебного года, которые не принимали участие в научно-исследовательской работе по специальным дисциплинам и окончании учебного года для выявления уровня мотивации и овладению профессии.

На начало учебного года по методике выявления уровня мотивации у обучающихся Лускановой Н.Г. выявлено следующее – 1 человек имеет средний уровень мотивации (положительное отношение к учебному заведению, но больше привлекает внеурочная деятельность); 2 человека – хороший уровень мотивации (высокий уровень); 2 человека – очень высокий уровень мотивации.

В течении года все обучающиеся участвовали в научно-практических конференциях на тему «Исследование влияния режимов резания на качество обрабатываемой поверхности и инструмент», «Исследование норм времени на

обработку зубьев на различных станках», «Исследование поведения металлических заготовок при различных нагрузках». Продуктом данных работ стал стенд под названием «Влияние режимов резания на качество обработанной поверхности» рис 1., сравнительная таблица «Расчет норм времени при различных методах обработки зубьев» рис 2, брошюра «Температурный режим нагрева заготовки» рис 3.

Рис.1 Стенд «Влияние режимов резания на качество обработанной поверхности»

Наименование	Зубофрезерный	Зубодобежный	Единица измерения
Глубина резания	11,2	17,6	ММ
Подача	1,67	0,3	мм/об.
Частота вращения	63	850	об/мин. Дв ХОД\мин
Фактическая скорость	28,6	38,4	м/мин.
Длина резания	70	22,6	ММ
Основное время на одну деталь	13,2	1,6	МИН
Суммарное вспомогательное время	1,9	1,9	МИН
Оперативное время	15,1	3,5	
Штучно- калкуляционное время	65,1	53,5	МИН

Рис.2 Сравнительная таблица «Расчет норм времени при различных методах обработки зубьев»

Рис. 3 Брошюра «Температурный режим нагрева заготовки»

На конец учебного года по методике изучения мотивации обучения Т.И. Ильиной были опрошены те же ребята.

Опрос показал следующие результаты: по шкале «Приобретение знаний» 2 обучающихся набрали 9,6 баллов из максимальных 12,6, что составляет 76%, 3 обучающихся набрали 11,4 баллов из максимальных 12,6, что составляет 90,4%

По шкале «Овладение профессией» - 4 обучающихся набрали 10 баллов из 10, 1 обучающийся -9 баллов.

На основе рассмотренного в данной работе можно сделать вывод о том, что научно-исследовательская работа это сложный компонент учебной работы, который включает в себя совокупность мотивационной сферы студента. Результаты опроса по методике Ильиной Т.И. показали, что ребята вовлеченные в научно-исследовательскую деятельность имеют более высокий уровень мотивации к обучению и заинтересованность в получении профессии. Последний самый важный показатель для обучающегося колледжа.

Список литературы

1. Тимофеева Н В. Статья «Учебно-исследовательская и проектная деятельность как одно из важнейших средств повышения мотивации и эффективности учебной деятельности»

2. Ермакова Л. А.. Индивидуальная работа с обучающимся по развитию учебной мотивации г. Наро – Фоминск, 2015 г.

3. Обухов А. С. Статья. «Исследовательская деятельность как возможный путь вхождения подростка в пространство культуры»

Ы.АЛТЫНСАРИН АТЫНДАҒЫ МЕКТЕП-ЛИЦЕЙІНІҢ ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУДІ ДАМУ ТУРАСЫ ЖОЛДАРЫ МЕН ӘДІСТЕРІ

М.Е.Нәжмәдин

«Ыбырай Алтынсарин атындағы мектеп-лицейі»КММ, Қарағанды қаласы

Андатпа: Мақалада инклюзивті білім беруді даму бойынша мектептің ұйымдастыру-әдістемелік жұмысының қадамдарын ұйымдастыру, ерекше білім беру қажеттілігі бар балаларды жалпы білім беру үдерісіне қосу бойынша мектеп жұмысының аспектілері қарастырылған.

Аннотация: В статье рассматриваются этапы организации организационно-методической работы школы по развитию инклюзивного образования, аспекты работы школы по включению детей с особыми образовательными потребностями в общеобразовательный процесс.

Әлемдік заманауи қоғамдастықта жаңа мәдени норма қалыптастыру – адам арасындағы айырмашылыққа сыйластықпен қарау және әр адамның даралану құқығын, сонымен бірге қоғам тарапынан оның қандай да бір өзгешелігін, білім

алу ортасындағы ерекшеліктерін есепке алу және мойындау. Сондықтан да инклюзивті білім беру оқушының оқу процесі барысындағы әртүрлі қажеттіліктері мен мүмкіндіктерін, алуан түрлі ерекшеліктерін мойындаудан басталады.

Инклюзивті оқыту- оқушылардың тең құқығын анықтайды және ұжым ісәрекетіне қатысуға, адамдармен қарым-қатынасына қажетті қабілеттілікті дамытуға мүмкіндік береді. Мұндай оқыту түрі арнаулы білім беру жүйесінде дәстүрлі түрде қалыптасқан және даму үстіндегі формаларды ығыстырмайды, қайта жақындатады.

Ыбырай Алтынсарин атындағы мектеп-лицейінде білім беретін 173 мұғалімнің 72-сі инклюзивті білім беру курсынан өткен, ол жалпы ұжымның 42%.

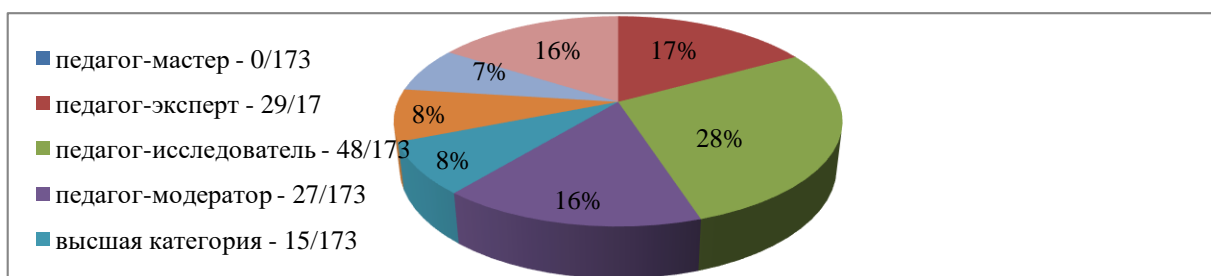

Диаграмма 1 - Мұғалімдердің біліктілік құрамы

Мектеп-лицейде білім алушылардың тұлғалық және әлеуметтік бейімделуіне ықпал ету, педагогикалық процесті ізгілендіруді қамтамасыз ету мақсатында 2020 жылдың қараша айынан бастап инклюзивті оқыту енгізіліп, осы бағытта педагогика- психологиялық қолдау көрсету орталығы қызметін атқаруда.

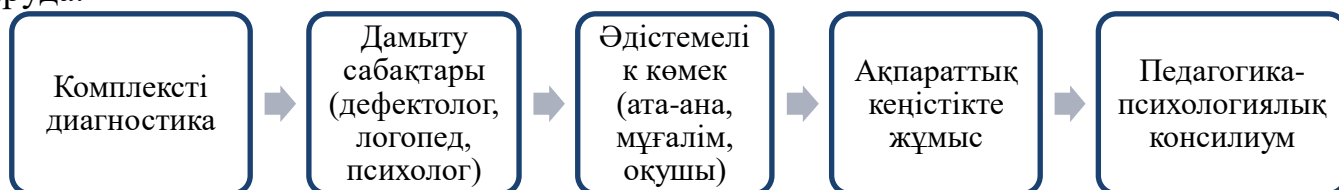

Схема 1 - ППҚО жүргізілетін жұмыс түрлері

Педагогика – психологиялық қолдау көрсету орталығы қызметінің әрбір маманының жеке-дамытушылық жұмысының басты мақсаты - баланың құрдастарымен бір сыныпта оқуға және өз мүмкіндіктеріне сәйкес оқу бағдарламасын меңгеруге көмектесу үшін барлық мүмкіндіктерді жасау. Мамандардың міндеті дамытушы жұмысты өз әдістері мен тәсілдері арқылы, соның ішінде қысқартылған білім беру бағдарламасын меңгерту үшін зиятының, сөйлеу, әлеуметтік-коммуникативтік және жеке дамудың жеткілікті деңгейін қамтамасыз ету[1, 4 б.].

Мектеп-лицейде 2932 білім алушы, 104 сынып жинағы бар. Оның ішінде психолого-педагогикалық қолдау көрсету орталығының консилиумы барысында орталық мамандарының тамыз айындағы жүргізген диагностикасының қорытындысы бойынша ерекше білім беруді қажет ететін 6 бала отырған келесі сыныптарды 2022-2023 оқу жылына қайтадан инклюзивті

сынып ретінде ашуға қалалық білім бөліміне сұраныс хат жазылып, 5 сынып жинағы инклюзивті білім беретін сынып ретінде ашылып отыр:

1. 2 «Г» сыныбы, оқыту тілі қазақ – 1 оқушы. ПМПК шешімінің берген анықтамасына сәйкес оқушыға жалпы білім беретін мектептің жалпы сыныбы жағдайында бастауыш білім берудің бейімделген жалпы білім беретін оқу бағдарламасы жасалды және критериалды бағалау әдістерін өзгерту қолданылады. Оқушының оқу материалын қандай қарқынмен игере алатындығын, жоспарланған іс-шаралардың қайсысының қиындық туғызатынын алдын-ала болжау қиын. Сондықтан білім беру процесі барысында оқу бағдарламасын түзету қажеттілігі туындауы мүмкін. Оқу бағдарламасын уақтылы түзету үшін оқушының жетістіктерін үнемі бақылау қажет. Жоспарға сәйкес оқушы аптасына 2 рет сөйлеу тілінің жалпы жетілмеуін түзету бойынша логопедиялық орталығыққа және зейінді түзету бойынша дефектолог маманның сабақтарына барады.

2. 3 «В» сыныбы, оқыту тілі қазақ – 1 оқушы. ПМПК шешімінің берген анықтамасына сәйкес оқушыға жеке бейімделген оқу бағдарламасы жасалды. Жоспарға сәйкес оқушы аптасына 2 рет сөйлеу тілінің жалпы жетілмеуін түзету бойынша логопедиялық орталығыққа және зейінді түзету бойынша дефектолог маманның сабақтарына барады.

3. 4 «К» сыныбы, оқыту тілі қазақ – 1 оқушы. ПМПК анықтамасы бойынша когнитивті белсенділікті түзету бойынша дефектолог, сөйлеудің жалпы дамымауын жою бойынша логопед, эмоционалды-еріктік сфераны дамыту, сенімді мінез-құлық дағдыларын қалыптастыру бойынша психолог мамандары аптасына 2 сағаттан жұмыс жасауда. Оқушыға жалпы білім беру бағдарламасы бойынша жеке бейімделген оқу бағдарламасы жасалды.

4. 5 «Л» сыныбы, оқыту тілі орыс – 2 оқушы. 1 оқушымен – ПМПК анықтамасына сәйкес когнитивтік белсенділікті түзету бойынша дефектолог, зейін мен озбырлық қасиеттерін түзету бойынша психолог, жазбаша сөйлеуді түзету бойынша логопед аптасына 2 рет жұмыс жүргізеді. Оқушыға жалпы білім беру бағдарламасы бойынша жеке бейімделген оқу бағдарламасы жасалды. 2 оқушы – ПМПК анықтамасына сәйкес эмоционалды-еріктік сфераны дамыту бойынша психологтың, ауызша және жазбаша сөйлеуді түзету бойынша логопедтің сабақтарына қатысады. Оқушыға жалпы білім беру бағдарламасы бойынша жеке бейімделген оқу бағдарламасы жасалды.

5. 5 «И» сыныбы, оқыту тілі орыс – 1 оқушы. ПМПК анықтамасына сәйкес оқушымен танымдық белсенділік түзету бойынша дефектолог, эмоционалды-еріктік сфераны дамыту, сенімді мінез-құлық дағдыларын қалыптастыру бойынша психолог аптасына 2 рет жұмыс жүргізеді. Оқушыға жалпы білім беру бағдарламасы бойынша бейімделген жеке жоспар құрылған.

Бұл оқушылардың әрқайсысы мектептің үйірме жұмыстарына қатысады.

Бүгінде кейбір «ерекше» баланың ата-анасы оны кәдімгі жалпы білім беретін мектепте оқығанынан қорқып, оқытқан күнде де баланың ерекшелігін мектеп ұжымынан жасырып қалатын да жағдайлар кездесті. Бұған себеп, ата-аналардың көпшілігінің қалыпты дамып келе жатқан балаларын мүмкіндігі

шектеулі балалармен бірге оқытуға құлықсыздығы, қалыпты дамып келе жатқан балалардың мүмкіндігі шектеулі балаларға теріс қатынасы, мүмкіндігі шектеулі балалардың әлеуметтік-психологиялық бейімделуіндегі қиындықтар. Осы мәселердің туындауынан қорқатын ата-аналар баласының ерекшелігін жасырып қалуға, белгілі болған жағдайда мойындамай, басын алып қашуға тырысатын ата-аналардың кездесетіні қиындық туындатады. Осы мәселерлерді айқындау мақсатында мектеп-лицейдің психологиялық-педагогикалық қолдауда көрсету орталығының мамандары жыл басында өз бағыттары бойынша диагностикалық жұмыстар жүргізеді. Диагностикалық жұмыс жанжақтылық, кешенділік, жүйелілік, тұтастық қағидалары арқылы жүзеге асырылады. Тексерудің нәтижелерін талдау баланың одан әрі дамуының болжамын анықтап, әр оқушыға оқыту процесінде тиімді әдістерді іріктеп, түзете-дамыту жұмысының мазмұнын анықтауға мүмкіндік береді. Диагностиканың нәтижесі баланың тек өзекті даму аймағының даму деңгейін ғана анықтау емес, баланың жақын даму аймағы деңгейін бағалап баланың ықтимал мүмкіндіктеріне бағытталады. Нәтижесі бойынша педагогикалық-психологиялық консилиум өткізіліп, қиындықтар айқындалған оқушының ата-анасымен жеке әңгіме жүргізіліп, әр оқушының оқуы табысты болуын қамтамасыз ету мақсатында психологиялық-педагогикалық әдістермен жүзеге асырылатын оқу үдерісіндегі көмек пен қызмет көрсету қажеттілігі туралы айтылып, Қарағанды облыстық психологиялық-медициналық педагогикалық қолдау орталығына баруға кеңес берілді. [2, 22 б.]

Бүгінгі күні мүмкіндігі шектеулі баланы ортаға кіріктіру, жалпы білім беру процесіне қосу, мүмкіндігі шектеулі балалардың құқығын қамтамасыз ету маңызды мәселенің бірі болып отыр. Осы мәселеде баланы психологиялық-педагогикалық қолдау күрделі де маңызды процесс. Баланы психологиялық - педагогикалық қолдау – инклюзивті білім беру жүйесінде баланың тәрбиесіне, оқу процесіне, жақын дамуына, әлеуметтенуіне, бейімделуіне жағдай жасауға бағытталған кәсіби белсенді жүйе. Мұның бәрі баланың танымдық қабілетінің дамуына мүмкіндік жасау мен баланың өзіне деген сенімінің артуына, жетістіктерге бірқадам жақындауға жағдай жасайды. Жүсіпбек Аймауытов «Мұғалім істеген ісі өнімді, берекелі болуын тілесе, әуелі өз қызметін шын көңілмен жақсы көрсін» деген екен. Олай болса, өз мамандығын шексіз сүйе білген маман иесі ғана үздіксіз ізденіс пен асқан шыдамдылық, қажырлы еңбектің арқасында баланың біліміне, оның болашағына үлкен сәулесін түсіріп, бала өмірін дұрыс бағытқа бағыттары сөзсіз.

Әдебиет:

1. <https://adilet.zan.kz/> ҚР «Мүмкіндігі шектеулі балаларды әлеуметтік және медициналық-педагогикалық түзеу арқылы қолдау туралы» заңы;

2. Жалпы білім беретін мектептерде инклюзивтік білім беруді ұйымдастыру әдістемесі. Әдістемелік нұсқаулық: мұғалімдерге арналған. – Исбекова Б.А., Нәжмәдин М.Е. – Қарағанды, 2020.

МЕКТЕП – ЖАН ЖЫЛУЫ БАЛАНЫҢ

Нурғалиева Наргуль Жамбуловна

Қарағанды қаласы, КММ «№64 негізгі орта мектеп»

«Қашан бала ғылым-білімді махаббатпен
көксерлік болса, сонда ғана оның аты Адам болады.»
Абай.

Аңдатпа. Абай атамыз айтқандай, дүниеге шыр етіп келген бала алғаш рет дүниені көріп танысып, ананың жылы алақанынан тәрбие алып одан әрі қарай мектеп табалдырығын аттағаннан бастап білім ала бастайды. Ал ол білімді алу үшін ең алдымен не істеу керек? Оқытушымен қарым -қатынаста болып «Жақсы сөз – жарым ырыс», дегендей оқытушымен түсіністік атмосферасын орнатса оқытушы балаға менің болашақ ізбасарым деп мейіріммен, ыстық сезімін бөлесе - сонда оның бар алған білімі, мектеп нәрін сусындаған бала өсе келе талпынып өмірге құштарлана түседі.

Мектеп табалдырығын аттаған сәби қандай іспен айналыса да өміріндегі ең қызықты сәттер осы мектепте болғанын есіне алып,әрбір таныс ғарпін қалай жазу сызудан бастағанын оқытушының шаттыққа толы нұрлы көз жанарынан сезіне отырып мектеппен таудай білім нәрімен сусындағанын құлшынысымен көрсетері анық. Мектеп балаға әрі тірек, әрі жылулық пен бақыт сыйлайды. Мектептен ақпараттық жаңалықтармен танысып, шынайы дос тауып, өмір сүруді үйреніп,мектеп тірек екендерін түсініп, үлкен өмірге жол бастаушы екенін түсініп, жол бастаушы екенін түсінеді.

Бала мектептің табалдырығын аттаған кезден түсіну, қабылдау және көмек аламыз деген атмосфераға енуі керек. Бұл таңқаларлық емес, өйткені мектепте жоғары педагогикалық білімі бар мындаған адамдар жұмыс істейді. Олар балалармен қарым – қатынас орнатуға үйретілген адамдар, мұғалім болуға үлкен құрметке ие болған адамдар!

Жақын адамдармен қарым-қатынаста болған бала, мұғаліммен өзара көмек алу сезімен қалыптастырады. Кейбір балалар, әсіресе ересектермен қарым-қатынаста болған жағдайда олардың моральдық қатал бұйрығына шыдай алмайды, үлкендердің дөрекілігін көтере алмайды, осындай жағдайда мектептен пана іздеуі мүмкін. Себебі мектеп жанашыры баланың. Мектепке бала көңіл-күйсіз келсе ұстаз баланың ішкі жан сезімін табуға оған көмек көрсетуге дейін.

Егер балалар бірдемені түсінбейтін болса, онда оқытушы оларды кінәләуға тиіс емес, оларға түсіндіре алмаған өзін кінәләу тиіс. Ол балалармен сөйлескенде ашуланбай, жұмсақ сөйлесуі, шыдамдылық етуі керек, әрбір нәрсені де ықыласпен түсінікті етіп түсіндіру керек, орынсыз терминдер қолданбау керек, мұндай сөздер оқушылауарға түсініксіз болады да, жалықтырып жібереді.

Тәрбие мен білім беру мәселелеріне терең қызығушылықсыз, мұғалімдер мен ата – аналардың алдында тұрған міндеттердің бірлігін түсінбестен, қоғамдық істерге шынайы қызығушылықсыз қарау - осының бәрін үйлесімді және жан-жақты дамыған тұлғаны тануға және дамытуға мүмкін емес екенін дәлелдеудің қажеті жоқ. Кейде ата-аналар баланың мектепке келуімен оның тәрбиесіндегі отбасының рөлі төмендейді деп санайды, өйткені қазір балалар негізгі уақытын мектеп қабырғасында өткізеді. Алайда, қазіргі уақытта отбасының әсері төмендемейтінін, керісінше, тек арта түсетінін атап өткен жөн. Мектепте түрлі қосымша спорт түрлері, әңгіме сұхбаттар өтілуімен қатар баланың жағдайын жай күйін көтеруге дайын. Мектепте бала әріптестерімен сырласып ақпарат алып ойымен бөліседі.

Көбінесе ата-аналар, қоршаған орта ақпаратты тек компьютерден ғана ақпарат алу, сонымен дұрыс жұмыс істеп, соны ғана қолдана білсе сол ақпарат көзі деп ойлайды. Ол олай емес ақпарат алу – ол мектепте балалар құрбыларымен пікірталасып, жаңадан өзі білмейген жаңадан туындаған ақпарат алып өзі түйсіктерін дамыта алады. Әрине интернет көзінен балалар ақпарат алып оны ортаға да салып бөліседі, бірақ сол пікір талас кезінде әр оқушы өз ой-пікірлерін ортаға салып, өз деректерінің құндылықтарын дәлелдеп тиімді жағын өзіне құрал ретінде пайдаланады да.

Осыған байланысты біздің қоғамның болашақ мүшелері - жастар арасында ақпараттық мәдениетті қалыптастыру мектептің басты міндеті болып табылады. Білім алушылардың ақпараттық мәдениетін қалыптастыру білім беру саласындағы маңызды мәселелердің бірі болып табылады. Ақпараттық қоғамға көшу процесінде ақпараттың мәні өзгереді, уақыт, кеңістік және қашықтық ұғымдарын түсінуіміз кеңейеді және мұның бәрі жаңа мәдениеттің, яғни ақпараттық мәдениеттің пайда болуының себебі болып табылады.

Балалардың тәжірибесіне түсіністікпен қарау, өз құрдастарымен және отбасынан тыс ересектермен қарым-қатынасы туралы сөйлесуге кедергісіз ынталандыру маңызды. Бұл сіздің жеке әрекеттеріңізді де, баланың сын-ескертпелерін де дұрыс бағалауға көмектеседі: "менің ойымша, мұғалім дұрыс...", "Балалар неге сізбен ойнағысы келмеді деп ойлайық", " сіз өз жұмысыңызды дұрыс бағаладыңыз ба?" және т.б.

Қазіргі мектептің болашақ дамуы қоғамның даму процесінде үнемі өсіп келе жатқан ақпарат көлемінің әртүрлі шығу тегімен анықталады. Оқытудың жаңа технологияларын қолдану, оқушыларды тәрбиелеудегі инновациялық жұмыс заманауи талаптарға сәйкес қажет. Бейне-аудиотехника мен теледидарды, дербес компьютерлерді, электронды оқулықтарды күнделікті сабақтарда уақыт ағымына сәйкес пайдалану айтарлықтай нәтиже береді.

Адам қанша жыл өмір сүрсе де, қандай іспен айналысса да, өмірдегі ең ұмтылмас сәттер - ол мектепте өткізген уақытын. Мектеп-білім айдынындағы үлкен кеме. Осы кемедегі уақытты әр бала өзі өткізеді. Мектеп табалдырығын тарыдай болып аттап, білім алып, таудай болып шығады. Алғашқыда мектепке келіп әрбір әріпті, әрбір санды жазып үйрену қалай қиынға соқса уақыт өте бәрі өзгереді. Жазуды да, оқуды білмейтін кішкентай

балалар бүгін міне, мектеп бітіру туралы атестатты қолдарына ұстап, үлкен өмірге жолдама алады. «Қашан ғана осы мектепті бітіремін» деп ойлайтын кездер көп болса да, қазір сол мектепті бітіріп шыққанына сене алмайды да. Көзді ашып-жұмғанша уақыт тез өтеді де кетеді. Мектеп қабырғасында өткізген әрбір күн, минут балалық шақтың балғын уақыты болып қала бермек. Мектеп «үлкен отбасы, ұстазымыз біздің ақылшымыз, анамыз, сыныптастарымыз жақын досымыз. Мектеппен қоштасу» балалықпен қоштасу. Мектепте балалар шынайы дос тауып, білім алып, өмірді үйренеді. Мектеп тірек беріп, жылулық пен бақыт сыйлайды. Ал ұстаздар болашақ жеткіншекке үйретуден еш жалықпаған. Мектепте өткен уақыт адам өміріндегі шаттыққа толы кездер. Дәл сол кездер естен кетпес ең жарқын естеліктер болып қалады. Кейде бірінші сыныпта оқитын балаларға қарап, сол өзің оқып білім алған мектебіне қайта оралғысы келетіндер көп болмаса аз емес деп айтуға да болады. Бастауыш сыныптағы қызықтар еске қызықты сәттерді де түсіруі мүмкін. Өз мектебін шын мәнінде жақсы көретіндер көпшілік. Арада қанша жыл өтседе, қанша жас келсе де, қандай адам болса да балғын балалық шақ өткен алтын ұя - мектеп жүрек төрінде болатыны анық. Мектеп үлкен өмірге жолдама береді, үлкен өмірге дайындайды. Мектеп алдында әркім қарыз.

Ендігі кезде егер біздің талапшыл, талантты, білімқұмар оқушыларымыз өсіп, адамзаттың игілігіне өз үлестерін қосса, бұл біздің халқымыз үшін үлкен құрмет.

Әдебиеттер тізімі

1. Журнал «Казахский язык» №6, 2008 г., №3, 2009 г.
2. Ақпарат.

ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКАЯ РАБОТА УЧАЩИХСЯ – НАИБОЛЕЕ ВЫСОКИЙ УРОВЕНЬ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧАЩИХСЯ

Нургалиева Айнагуль Маратовна

*КГУ «Общеобразовательная школа имени Прокофия Корниенко»
отдела образования Абайского района
управления образования Карагандинской области*

Аннотация. Бұл мақалада зерттеу іс-әрекетінің оқушылардың өзіндік танымдық іс-әрекетінің ең жоғары деңгейі ретіндегі маңызы ашылады. Қазіргі заманғы мұғалімнің маңызды функциясы – өз бетінше және сыни ойлау қабілеттерін дамытуға, шығармашылық бастаманы көрсетуге баса назар аударылады, бұл функция пән бойынша білім сапасына ғана емес, сонымен қатар мектеп оқушыларының адамгершілік қасиеттерін қалыптастыруға да әсер етеді. Өз тәжірибесінен алынған мысалдарға сүйене отырып, автор өзекті

міндеттерді қалай жүзеге асыратынын, оқушылардың ғылыми-зерттеу қызметін қандай негізгі принциптермен ұйымдастыратынын, осы жұмыстың дидактикалық және тәрбиелік аспектілерін қалай талдайтындығын көрсетеді. Мынадай маңызды қорытынды жасалды: зерттеу қызметі жас ұрпақты оқыту, дамыту және тәрбиелеу мәселелерін бір уақытта шешуге мүмкіндік береді.

В данной статье раскрывается значение исследовательской деятельности как наиболее высокого уровня самостоятельной познавательной деятельности учащихся. Сделан акцент на важнейшей функции современного педагога - развивать умения самостоятельно и критически мыслить, проявлять творческую инициативу, от которых зависит не только качество знаний по предмету, но и формирование нравственных качеств личности школьников. На примерах из собственной практики автор показывает, как реализует актуальные задачи, на каких основополагающих принципах организует исследовательскую деятельность школьников, анализирует как дидактические, так и воспитательные аспекты данной работы. Сделан важный вывод: исследовательская деятельность позволяет решать одновременно вопросы обучения, развития и воспитания подрастающего поколения.

«Не раскрыв для себя видимых и невидимых тайн вселенной,
не объяснив всего себе, человеку не стать человеком»

Абай Кунанбаев

Современному Казахстану нужны люди, которые могут быстро приспосабливаться к меняющимся обстоятельствам, творчески подходить к решению проблем, критически мыслить. Исходя из этих требований, свою работу я строю на принципах компетентностного подхода. Отсюда формулируется задача – научить ребят не ждать готовых рецептов, а самим искать и находить ответы на поставленные вопросы, настойчиво добиваться поставленной цели. И здесь, как нельзя, кстати, уместны слова Конфуция: «Расскажи мне – и я забуду, покажи мне – и я запомню, дай мне действовать самому – и я научусь». То есть важно научить школьников самостоятельной познавательной деятельности, стержнем которой, на мой взгляд, является активная, творческая и, главное, продуктивная деятельность – одним словом, необходимо развивать исследовательские навыки.

Неоднократно убеждаюсь в том, что дети, которые вовлечены в самостоятельную поисковую работу, больше интересуются историей.

Что лежит в основе исследовательской деятельности? На мой взгляд, это наличие какого-либо противоречия, которое необходимо устранить, предложив свой оригинальный способ его разрешения. Приведу пример из своей практики. Как известно, существует огромное количество теорий происхождения человека. Но в школьном курсе истории изучаются всего три: божественная, космическая и научная. Осознание данного противоречия привело одного из учеников 5 класса к мысли: если школьники получают более подробную информацию о происхождении людей на Земле, то у них повысится интерес к изучению истории. Ведь чем больше теорий о происхождении людей на Земле

они будут знать, тем шире полёт фантазии, воображения, тем больше будет желание познавать мир! Эта проблема заинтересовала юного исследователя еще и тем, что до сих пор нет точного ответа на вопрос о происхождении человека. А ведь тайна, загадка всегда будоражат ум и побуждают к поиску истины. Кто знает, возможно, сегодняшние школьники, став взрослыми, наконец, дадут ответ, как же появились люди на Земле.

Так был дан старт исследовательской деятельности. Моя задача заключалась в том, чтобы научить учащегося сформулировать гипотезу, составить план исследования, подобрать методы, собирать и обрабатывать информацию по данной теме, делать собственные выводы. То есть научить самостоятельно искать ответ на поставленную проблему. Что особенно ценно: мой воспитанник так заинтересовал своих одноклассников, что они тоже активно включились в работу и в результате создали красочный буклет о разнообразных версиях происхождения человека. Впоследствии я и мои коллеги - историки стали использовать этот буклет на уроках в качестве дополнительного материала. В конце учебного года данный ученик успешно выступил с защитой своего проекта на школьной научно-практической конференции. Таким образом, у моего воспитанника формировались не только навыки исследователя, но и публичного выступления, что важно для его социализации. В результате подросток стал более уверенным в себе, что благотворно сказалось на его взаимоотношениях со сверстниками, а также на его учебе.

Подчеркну, что организация исследовательской работы должна быть системной. Она требует большой подготовки. Уже на первых уроках можно выявить желающих заняться исследовательской работой. Причем, у разных учащихся, как правило, бывают к данному виду деятельности разные мотивы: у одного это интерес к предмету; у другого желание углубить свои знания, расширить кругозор; третий готовит фундамент для будущей профессии.

Вначале с помощью учителя, потом своими силами школьники формулируют гипотезу, определяют объект и предмет исследования, обосновывают стратегическую цель и тактические задачи исследования. Они учатся самостоятельно работать с источниками информации, систематизировать их, давать оценку исследуемым вопросам, обобщать, делать выводы. А во время защиты проекта оттачивают ораторское мастерство, приводя аргументы, подтверждающие их точку зрения. К тому же, исследовательская работа требует приложения больших усилий, значит, она способствует воспитанию усидчивости, глубокого погружения в тему.

На уроках истории я предлагаю ребятам различные виды проектов: информационные, игровые, исследовательские, творческие. Тип проекта зависит от возраста учащихся и темы. Так, в 5-6 классах наиболее приемлемы ролево-игровой проект («Томирис и Кир: можно ли было избежать войны?»), информационный («Казахские обряды – зеркало истории»). На уроках истории средних веков возможны небольшие по объему творческие работы, например, проект большой воспитательной направленности «Рыцарский кодекс: устарел

ли он в наше время?». По продолжительности, это и длительные проекты, но, в основном, мини-проекты и краткосрочные проекты, результатами которых являются презентации, буклеты, альбомы, лэпбуки и т.п.

Приведу пример проекта по краеведению «История моей малой Родины». История Родины – это не набор исторических фактов и статистических показателей – это история ее людей. Поэтому объясняю, что главной целью является изучение истории через судьбы живых свидетелей и участников исторических событий. Самый эмоционально насыщенный этап – встречи с героями (или их родственниками) исследования, знакомство с документами, личными архивами, беседы, интервью.

Формированию нравственных качеств личности особенно способствует работа над изучением родословной, истории семьи. Несколько лет назад моя воспитанница приняла участие в конкурсе «Страницы истории моей семьи». Свой проект она завершила такими словами: «Я не только узнала свою родословную, но и поняла, для чего человек должен ее знать. Знать историю своей семьи – значит, любить свою Родину!»

Таким образом, опыт моей работы позволяет сделать следующие выводы: во-первых, систематическая работа по формированию умений и навыков самостоятельного познания истории позволяет улучшить качество знаний; во-вторых, способствует социализации учащихся; в-третьих, самостоятельная деятельность вызывает проявление познавательной активности у учащихся, делает их уверенной личностью, в-четвертых, что особенно важно, ценен большой воспитательный эффект. Не случайно в качестве эпитафии я привела слова великого Абая!

Если ученик сам не работает в процессе усвоения учебного материала, то он не приобретает тех знаний, которыми сможет воспользоваться в своей жизни. Если изучаемые вопросы не прошли через сознание ученика, его мысли и чувства, то они и не будут им усвоены. Отсюда вывод: исследовательская деятельность, являясь наиболее высоким уровнем самостоятельной познавательной деятельности, играет большую роль в развитии социально-активной, патриотичной, ответственной личности, закладывает фундамент нравственности.

Список литературы

1. Монахова Т.А. Исследовательская деятельность как средство развития самостоятельной познавательной деятельности учащихся. <https://multiurok.ru/files/issledovatel'skaia-deiatel'nost-kak-sredstvo-razviti.html>

2. Джайнакбаева Г.Т. Применение метода проектов на уроках истории Казахстана. <https://articlekz.com/article/18271>

**ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКАЯ РАБОТА УЧАЩИХСЯ
– НАИБОЛЕЕ ВЫСОКИЙ УРОВЕНЬ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ
ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧАЩИХСЯ**

Нурғалиева Айнагуль Маратовна

*КГУ «Общеобразовательная школа имени Прокофия Корниенко»
отдела образования Абайского района
управления образования Карагандинской области*

Аннотация. Бұл мақалада зерттеу іс-әрекетінің оқушылардың өзіндік танымдық іс-әрекетінің ең жоғары деңгейі ретіндегі маңызы ашылады. Қазіргі заманғы мұғалімнің маңызды функциясы – өз бетінше және сыни ойлау қабілеттерін дамытуға, шығармашылық бастаманы көрсетуге баса назар аударылады, бұл функция пән бойынша білім сапасына ғана емес, сонымен қатар мектеп оқушыларының адамгершілік қасиеттерін қалыптастыруға да әсер етеді. Өз тәжірибесінен алынған мысалдарға сүйене отырып, автор өзекті міндеттерді қалай жүзеге асыратынын, оқушылардың ғылыми-зерттеу қызметін қандай негізгі принциптермен ұйымдастыратынын, осы жұмыстың дидактикалық және тәрбиелік аспектілерін қалай талдайтындығын көрсетеді. Мынадай маңызды қорытынды жасалды: зерттеу қызметі жас ұрпақты оқыту, дамыту және тәрбиелеу мәселелерін бір уақытта шешуге мүмкіндік береді.

В данной статье раскрывается значение исследовательской деятельности как наиболее высокого уровня самостоятельной познавательной деятельности учащихся. Сделан акцент на важнейшей функции современного педагога - развивать умения самостоятельно и критически мыслить, проявлять творческую инициативу, от которых зависит не только качество знаний по предмету, но и формирование нравственных качеств личности школьников. На примерах из собственной практики автор показывает, как реализует актуальные задачи, на каких основополагающих принципах организует исследовательскую деятельность школьников, анализирует как дидактические, так и воспитательные аспекты данной работы. Сделан важный вывод: исследовательская деятельность позволяет решать одновременно вопросы обучения, развития и воспитания подрастающего поколения.

*«Не раскрыв для себя видимых и невидимых тайн вселенной,
не объяснив всего себе, человеку не стать человеком»*

Абай Кунанбаев

Современному Казахстану нужны люди, которые могут быстро приспособливаться к меняющимся обстоятельствам, творчески подходить к решению проблем, критически мыслить. Исходя из этих требований, свою работу я строю на принципах компетентностного подхода. Отсюда формулируется задача – научить ребят не ждать готовых рецептов, а самим искать и находить ответы на поставленные вопросы, настойчиво добиваться поставленной цели. И здесь, как нельзя, кстати, уместны слова Конфуция: «Расскажи мне – и я забуду, покажи мне – и я запомню, дай мне действовать самому – и я научусь». То есть важно научить школьников самостоятельной познавательной деятельности, стержнем которой, на мой взгляд, является

активная, творческая и, главное, продуктивная деятельность – одним словом, необходимо развивать исследовательские навыки.

Неоднократно убеждаюсь в том, что дети, которые вовлечены в самостоятельную поисковую работу, больше интересуются историей.

Что лежит в основе исследовательской деятельности? На мой взгляд, это наличие какого-либо противоречия, которое необходимо устранить, предложив свой оригинальный способ его разрешения. Приведу пример из своей практики. Как известно, существует огромное количество теорий происхождения человека. Но в школьном курсе истории изучаются всего три: божественная, космическая и научная. Осознание данного противоречия привело одного из учеников 5 класса к мысли: если школьники получают более подробную информацию о происхождении людей на Земле, то у них повысится интерес к изучению истории. Ведь чем больше теорий о происхождении людей на Земле они будут знать, тем шире полёт фантазии, воображения, тем больше будет желание познавать мир! Эта проблема заинтересовала юного исследователя еще и тем, что до сих пор нет точного ответа на вопрос о происхождении человека. А ведь тайна, загадка всегда будоражат ум и побуждают к поиску истины. Кто знает, возможно, сегодняшние школьники, став взрослыми, наконец, дадут ответ, как же появились люди на Земле.

Так был дан старт исследовательской деятельности. Моя задача заключалась в том, чтобы научить учащегося сформулировать гипотезу, составить план исследования, подобрать методы, собирать и обрабатывать информацию по данной теме, делать собственные выводы. То есть научить самостоятельно искать ответ на поставленную проблему. Что особенно ценно: мой воспитанник так заинтересовал своих одноклассников, что они тоже активно включились в работу и в результате создали красочный буклет о разнообразных версиях происхождения человека. Впоследствии я и мои коллеги - историки стали использовать этот буклет на уроках в качестве дополнительного материала. В конце учебного года данный ученик успешно выступил с защитой своего проекта на школьной научно-практической конференции. Таким образом, у моего воспитанника формировались не только навыки исследователя, но и публичного выступления, что важно для его социализации. В результате подросток стал более уверенным в себе, что благотворно сказалось на его взаимоотношениях со сверстниками, а также на его учебе.

Подчеркну, что организация исследовательской работы должна быть системной. Она требует большой подготовки. Уже на первых уроках можно выявить желающих заняться исследовательской работой. Причем, у разных учащихся, как правило, бывают к данному виду деятельности разные мотивы: у одного это интерес к предмету; у другого желание углубить свои знания, расширить кругозор; третий готовит фундамент для будущей профессии.

Вначале с помощью учителя, потом своими силами школьники формулируют гипотезу, определяют объект и предмет исследования, обосновывают стратегическую цель и тактические задачи исследования. Они

учатся самостоятельно работать с источниками информации, систематизировать их, давать оценку исследуемым вопросам, обобщать, делать выводы. А во время защиты проекта оттачивают ораторское мастерство, приводя аргументы, подтверждающие их точку зрения. К тому же, исследовательская работа требует приложения больших усилий, значит, она способствует воспитанию усидчивости, глубокого погружения в тему.

На уроках истории я предлагаю ребятам различные виды проектов: информационные, игровые, исследовательские, творческие. Тип проекта зависит от возраста учащихся и темы. Так, в 5-6 классах наиболее приемлемы ролево-игровой проект («Томирис и Кир: можно ли было избежать войны?»), информационный («Казахские обряды – зеркало истории»). На уроках истории средних веков возможны небольшие по объему творческие работы, например, проект большой воспитательной направленности «Рыцарский кодекс: устарел ли он в наше время?». По продолжительности, это и длительные проекты, но, в основном, мини-проекты и краткосрочные проекты, результатами которых являются презентации, буклеты, альбомы, лэпбуки и т.п.

Приведу пример проекта по краеведению «История моей малой Родины». История Родины – это не набор исторических фактов и статистических показателей – это история ее людей. Поэтому объясняю, что главной целью является изучение истории через судьбы живых свидетелей и участников исторических событий. Самый эмоционально насыщенный этап – встречи с героями (или их родственниками) исследования, знакомство с документами, личными архивами, беседы, интервью.

Формированию нравственных качеств личности особенно способствует работа над изучением родословной, истории семьи. Несколько лет назад моя воспитанница приняла участие в конкурсе «Страницы истории моей семьи». Свой проект она завершила такими словами: «Я не только узнала свою родословную, но и поняла, для чего человек должен ее знать. Знать историю своей семьи – значит, любить свою Родину!»

Таким образом, опыт моей работы позволяет сделать следующие выводы: во-первых, систематическая работа по формированию умений и навыков самостоятельного познания истории позволяет улучшить качество знаний; во-вторых, способствует социализации учащихся; в-третьих, самостоятельная деятельность вызывает проявление познавательной активности у учащихся, делает их уверенной личностью, в-четвертых, что особенно важно, ценен большой воспитательный эффект. Не случайно в качестве эпитафии я привела слова великого Абая!

Если ученик сам не работает в процессе усвоения учебного материала, то он не приобретает тех знаний, которыми сможет воспользоваться в своей жизни. Если изучаемые вопросы не прошли через сознание ученика, его мысли и чувства, то они и не будут им усвоены. Отсюда вывод: исследовательская деятельность, являясь наиболее высоким уровнем самостоятельной познавательной деятельности, играет большую роль в развитии социально-

активной, патриотичной, ответственной личности, закладывает фундамент нравственности.

Список литературы

1. Монахова Т.А. Исследовательская деятельность как средство развития самостоятельной познавательной деятельности учащихся. <https://multiurok.ru/files/issledovatel'skaia-deiatel'nost-kak-sredstvo-razviti.html>

2. Джайнакбаева Г.Т. Применение метода проектов на уроках истории Казахстана. <https://articlekz.com/article/18271>

ЖОБА ІС-ӘРЕКЕТІ АРҚЫЛЫ МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ ТАНЫМДЫҚ-ІЗДЕНІМПАЗДЫҚ ҚАБІЛЕТТЕРІН ДАМУДЫҢ ТИІМДІЛІГІ

***Оразбаева Жанар Аманбековна
Бейсенбаева Гүлшат Сәтекбайқызы***

Қарағанды қаласы, «№8 ЖББМ» КММ жанындағы шағын орталық

Мақалада мектеп жасына дейінгі балалардың танымдық және ізденімпаздық қабілеттерін дамытудың маңыздылығы айтылған. Баланың аталмыш қабілеттерін дамыту үшін жоба іс-әрекетін жүргізудің тиімділігі айтылады.

Мектеп жасына дейінгі кезең баланың жеке тұлға болып қалыптасатын басты кезеңі. Бұл кезеңде баланың танымдық және ізденушілік қабілетін шындай білсек, баланың жан-жақты дамыған, бәсекеге қабілетті тұлға болып өсуіне негіз сала аламыз. Ізденушілік іс-әрекет балаға қуаныш сыйлай отырып, өсіп келе жатқан жеткіншектің зияткерлік және физикалық қабілеттерін үйлесімді дамытады. Бала тек іс-әрекет арқылы қоршаған әлемнің сан қырын танып, ондағы өз орнын анықтай алады. Мектепке дейінгі оқыту мен тәрбиелеуде инновациялық педагогикалық технологияларды қолдану жана мүмкіндіктерді ашады және сол технологиялардың бірегейі - жоба әдісі.

Жоба іс-әрекеті – баланың танымдық және шығармашылық дамуын белсендіретін және тұлғалық қасиеттерін қалыптастыратын дидактикалық құрал.[1]

Мектепке дейінгі ұйымдағы жоба іс-әрекетінің ерекшелігі бала өз бетімен қоршаған ортадағы қарама-қайшылықтарды тауып, мәселені жүйелендіріп, мақсатын анықтай алмайды. Сондықтан да мектепке дейінгі ұйымның жоба іс-әрекеті балалар, педагогтар мен ата-аналар арасындағы серіктестік сипатта жүргізіледі.

Мектеп жасына дейінгі балаларға жоба іс-әрекетін ұсынғанда ата-аналар педагогтарға: «Мектеп жасына дейінгі балаға жоба іс-әрекетінің қажеті қанша?» - деп жиі сұрақ қояды.

Мектеп жасына дейінгі жас – жоғарыда айтып өткендей, бала дамуындағы өте маңызды және жауапты кезең, осы уақытта баланың зияткерлік, физикалық, эмоциялық және коммуникативтік сынды тұлғалық нышандары қалыптасады. Бұл кезеңде бала өзі құралпы балалармен және ересектермен қарым-қатынас жасап, өзін және өзін қоршаған ортасындағы өз орнын сезіне бастайды.

Балабақша баланың өміріндегі әлеуметтену кезеңінің басты да алғашқы сатысы. Мектеп жасына дейінгі балаға ақпаратты өздігінен алған маңызды, бірақ бұл үшін олардың ізденушілік біліктері дамыған болуы қажет. Ал, педагогтардың міндеті міне осы жаста сұрақтарға жауапты дербес өздігінен табуға белсендіру, алған білімдерін ойында және тәжірибелік іс-әрекетте пайдалануға үйрету болып табылады. Бұл ретте педагогтардың міндеті оңай емес, бірақ қол жеткізуге болатын міндет. Мектепке дейінгі ұйымда жоба әдісін қолдану қойылған міндеттерді шешуге, білім беру кеңістігін кеңейтуге және жеткіншектердің шығармашылық, танымдық, ізденімпаздық біліктерін дамытуға негіз болады. Педагог пен ата-аналар қауымы жоба кезеңдерін жүзеге асыруда балаға көмекші рөлін атқарады.

Әлемдік педагогикада жоба іс-әрекеті технологиясы жаңа әдіс болып табылмайды. Мектепке дейінгі ұйым жұмысында жоба әдісі кеңінен қолданылады. Педагогтар өз жұмысын жобалап қана қоймайды, тәрбиеленушілер мен олардың ата-аналарымен әр түрлі тақырыпқа қызықты жобалар ұйымдастырады.

Жоба әдісінің артықшылықтары:

- Оқыту-тәрбиелеу үрдісін ұйымдастырудың формасы болып табылады;
- Балалардың танымдық біліктерін дамыта отырып, ақпараттық кеңістікте бағдарлау білігін қалыптастыратын өздігінен білім алудың әдістерінің бірі болып табылады.
- Үрдіс қатысушыларының арасындағы өнімдік өзара байланыс жүйесін дамытуға септігін тигізеді.
- Педагогтың құзіреттілігін арттырады;
- Оқыту үрдісі сапасын жақсартады;
- Белгілі-бір тақырыпты терең білуге және жылдам практикалық нәтижелер алуға мүмкіндік береді;
- Логикалық ойлау мен креативтілігін дамытуға көмектеседі. [2]

Балалар тәжірибе жасауды жақсы көреді. Бұл балалардың жас ерекшелігіне орай көрнекілік-әрекеттік, көрнекілік образды ойлау тән екенін көрсетеді. Осы ретте біздің шағын орталықта «Жас зерттеушілер» жобасы жүзеге асырылуда.

Біздің жобамыздың мақсаты мектеп жасына дейінгі балалардың танымдық және ізденімпаздық қабілеттерін дамыту. Бұл ретте біз түрлі бағыттар бойынша жеке зерттеулер жасайтын материалдар кешенін әзірледік. Атап айтсақ, жансыз табиғат түрлерінің қасиеттерін анықтауға, қарапайым табиғи құбылыстардың қасиеттерін ашуға және заттардың себеп-салдарлық байланыстары мен өзгерістерін зерделелеуге мүмкіндіктер жасау.

Бұл ретте балалардың дербес іс-әрекеті тәжірибе жасау сипатында өрбиді. Балалардың танымдық міндеттерін арттыруда зерттелетін нысанның өмірлік мәні мен оған деген олардың қызығушылығын ескеру қажет.

Жоба аясында балалардың зейін, ойлау, сөйлеуін дамыту, қоршаған әлемге деген қызығушылығын ояту, тәжірибе жасау негізінде жаңалықтар ашып, оған таңқалу біліктерін қалыптастыру міндеттері жүзеге асырылады. Бұл міндеттерді орындау үшін алдымен топта балалардың зертеушілік белсенділігін арттыру үшін жағдай жасау керек.

Мектеп жасына дейінгі балалардың зертеушілік іс-әрекеті толыққанды зерттелмеген, қазақ тіліндегі әдістемелік әдебиет жоқтың қасы. Біз бұл жұмысты заттық-дамытушы ортаны жиңақтаудан, әдебиеттерді іріктеуден, тәжірибе орталығын ұйымдастырудан бастадық.

Тәжірибе орталығындағы материалдар «Құм мен су», «Дыбыс», «Қағаз», «Жарық», «Шыны», «Резина» атты бөлімдерге бөлініп, балалардың санына орай жиңақталып, еркін тәжірибе жасауға қолжетімді деңгейде орналастырылды. Жоба жұмысы жоспарға сай ұйымдастырылған іс-әрекет түрінде аптасына бір рет күннің екінші жартысында өткізіліп тұрды.

Біз балалармен жаңа тақырыпты меңгеруде, жаңа нысанға тәжірибе жасауда келесі қағидаларды ұстанамыз:

- мәселені қою (танымдық міндеттері)
- балалар ұсынған болжамдар негізінде тәжірибе түрін аңықтау:
- болжамдарды, гипотезаларды тексеру.
- қорытындылау;
- қорытындыны тіркеу.

Тұрақты жүргізілген жоба жұмыстары негізінде:

- Балалардың танымдық және ізденімпаздық қабілеттері дамыды;
- Зерттеушілік іс-әрекетке қызығушылықтары оянды;
- Сөздік қорлары молайды;
- Ұсақ қол моторикасы дамыды;
- Ұжыммен жұмыс істей білу біліктері қалыптасты.

Осылайша, мектеп жасына дейінгі баланың танымдық белсенділігін дамыту жағдайы - бұл оны тәжірибелік, зерттеушілік іс-әрекет деген жоғары деңгейге көтеру болып табылады. Тәжірибе іс-әрекеті арқылы мектеп жасына дейінгі бала зерттеушілік қабілеті дамып қана қоймай, қорытындысы негізінде өзіндік ой тұжырымы қалыптасады.

Ізденушілік іс-әрекет жас жеткіншектің жаңаны білуге деген құлшынысын арттырады, бұл құлшыныс болашақта мектеп өміріне тез бейімделуіне үлкен септігін тигізеді.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Веракса Н. Е., Веракса А. Н. Проектная деятельность дошкольников. Пособие для педагогов дошкольных учреждений.— М.: Мозаика — Синтез, 2008. — 112 б.

2. Проектный метод в деятельности дошкольного учреждения: Пособие

для руководителей и практических работников ДОУ / Авт.-сост.: Л.С. Киселева, Т.А. Данилина, Т.С. Лагода, М.Б. Зуйкова. – 3-е изд. пспр. и доп. – М.: АРКТИ, 2005. – 96 б.

МЕКТЕП ОҚУШЫЛАРЫНА ЫҚТИМАЛДЫҚТАР ТЕОРИЯСЫНЫҢ ЭЛЕМЕНТТЕРІН ОҚЫТУДА ЖОБАЛЫҚ ӘДІСТІ ҚОЛДАНУ

Орынтаева Рыскуль Нурбековна

Қарағанды қаласы, Ә.Бөкейхан ауданы "№22 мектеп-интернаты" КММ

Андатпа

Жобаға негізделген оқыту (PBL) – студенттерге бағытталған педагогика, ол динамикалық сыныптық тәсілді қамтиды, онда студенттер нақты әлемдегі қиындықтар мен проблемаларды белсенді түрде зерттеу арқылы тереңірек білім алады деп есептеледі.[1] Студенттер күрделі сұрақты, мәселені немесе мәселені зерттеу және оған жауап беру үшін ұзақ уақыт бойы жұмыс істеу арқылы пән туралы біледі.[2] Бұл белсенді оқыту және ізденуге негізделген оқыту стилі. Сол статистикалық мәліметтерді жинап, өңдеп, ғылыми анализ жасаумен шұғылданатын ғылымды математикалық статистика деп айтады. Айталық, берілген объектілерінің жиынының сапасын сан жағынан зерттеу керек болсын. Зерттеу үшін объектілердің бәрін немесе бір бөлігін тексереді.

Егер объектілер өте құнды және саны аз болса, онда барлығын тексеруге болады. Ал егер саны көп және зерттеуге үлкен шығын кететін болса, онда оның бір бөлігін зерттеумен тоқталады.

Кілт сөздер: Жобаға негізделген оқыту (PBL), ситуациялық оқыту, кездейсоқ шамалар, ықтималдықтар теориясы

Аннотация

Проектное обучение (PBL) – это педагогика, ориентированная на студентов, которая включает динамический классовый подход, при котором считается, что студенты получают более глубокие знания, активно исследуя проблемы и проблемы в реальном мире.[1] студенты узнают о предмете, изучая сложный вопрос, проблему или проблему и работая в течение длительного времени, чтобы ответить на нее.[2] это стиль обучения, основанный на активном обучении и поиске. Наука, которая занимается сбором, обработкой и научным анализом этих статистических данных, называется математической статистикой. Допустим, нужно количественно изучить качество данного набора объектов. Проверяет все или часть объектов для исследования.

Если объекты очень ценные и их мало, то все можно проверить. А если количество больше и на исследование идут большие затраты, то часть его остановится на изучении.

Ключевые слова: проектное обучение (PBL), ситуационное обучение, случайные величины, теория вероятностей

PBL белгіленген фактілерді ұсынатын немесе сұрақтарды, проблемаларды немесе сценарийлерді қою арқылы білімге апаратын тегіс жолды бейнелейтін қағазға негізделген, жатқа жаттау немесе мұғалім басқаратын нұсқаудан айырмашылығы бар.[3] Дүниеде болып жатқан кездейсоқ құбылыстарды зерттеу үшін бақылаулардың нәтижелері - статистикалық мәліметтер қажет екенін білеміз.

Кездейсоқ алынған объектілердің жиынын таңдама деп атайды. Ал сол таңдамалар жататын жиынды бас жиын деп атайды. Таңдаманың (бас жиынның) көлемі деп сол жиындағы объектілердің санын айтады.

Егер таңдама объектісі, екінші таңдама алынбай, қайтадан бас жиынға қосылатын болса, онда таңдаманы қайталанатын деп айтады.

Егер алынған таңдама бас жиынға қайтпайтын болса, онда оны қайталанбайтын таңдама деп айтады.

Практикада, көбіне қайталанбайтын таңдамалар қарастырылады. Әрине, таңдама алыну үшін, әрбір объектің таңдамаға кіру ықтималдығы бірдей болу керек, яғни таңдама репрезентантты болсын дейді. Таңдамалар, кездейсоқ, өзіне тән заңдылығымен алынады.

5,6 және 8-сыныптарда статистикалық берілгендерді зерттеп, оларды ыңғайлы жазу тәсілдерімен таныстық. Алайда бұл берілгендердің саны онша үлкен емес болатын. Осы параграфта берілгендердің саны көп болған жағдайды қарастырамыз. Осы жағдайда статистикалық берілгендерді ыңғайлы жазу, топтау және талдау жолдарымен танысамыз.

Джон Дьюи жобалық білім берудің алғашқы жақтаушыларының бірі ретінде танылған немесе, ең болмағанда, оның принциптері "іс жүзінде оқыту" идеясының арқасында.[4] Менің педагогикалық ұстанымымда (1897) Дьюи өзінің сенімдерін атап өтті, оның ішінде " мұғалім мектепте белгілі бір идеяларды енгізу немесе баланың белгілі бір әдеттерін қалыптастыру үшін емес, балаға әсер ететін әсерді таңдау және оған көмектесу үшін қоғамның мүшесі ретінде оның оларға дұрыс жауап беруі.[5] осы себепті, ол корреляция орталығы ретінде экспрессивті немесе сындарлы әрекетті алға тартты.[5] Білім беру саласындағы зерттеулер оқыту мен оқытудың осы идеясын "жоба негізінде оқыту" деп аталатын Әдістемеге итермеледі. Уильям Херд Килпатрик өзінің мұғалімі болған Дьюи теориясына негізделді және жоба әдісін Дьюидің проблемалық оқыту әдісінің құрамдас бөлігі ретінде енгізді.[6]

Кейбір ғалымдар (мысалы, Джеймс Г. Грино) жобаларға негізделген оқытуды жан Пиагеттің "ситуациялық оқыту" перспективасымен және конструктивистік теориялармен байланыстырды. Пиагет жаттауға назар аудармайтын оқыту идеясын қолдады. Оның теориясы аясында жобаларға негізделген оқыту студенттерді білім базасын нақты алу ретінде емес, болашақ

процесі ретінде ойлап табуға және қарастыруға итермелейтін әдіс ретінде қарастырылады.[8]

Дизайн білімін педагогика ретінде одан әрі дамыту кейінірек Ян Комениус, Иоганн Генрих Песталоцци және Мария Монтессори сияқты теоретиктер ұсынған тәжірибе мен қабылдау негізінде білім беру теорияларына негізделді.[6]

Тұжырымдамасы

Томас Маркхэм (2011) жобаларға негізделген оқытуды (PBL) келесідей сипаттайды: "PBL білім мен әрекетті біріктіреді. Студенттер негізгі оқу бағдарламасының білімі мен элементтерін игереді, сонымен бірге нақты мәселелерді шешу және маңызды нәтижелерге қол жеткізу үшін білгендерін қолданады. PBL студенттері жоғары сапалы ынтымақтастық өнімдерін жасау үшін сандық құралдарды пайдаланады. PBL білім беруді ғаламдық әлем белгілеген оқу бағдарламасына емес, оқушыға бағыттайды, ол ынта, құмарлық, шығармашылық, эмпатия және тұрақтылық сияқты материалдық емес активтерді марапаттайды. Болмайды үйрену бойынша оқулыққа, олар болуы тиіс активированы өз тәжірибемнен"[9].

1- Мысал. Радиусы R болатын дөңгелекке кездейсоқ лақтырылған нүкте дөңгелекке іштей сызылған квадраттың ішкі нүктесіне түсуінің ықтималдығы қандай?

Шешуі: Ықтималдықтың геометриялық анықтамасына сүйеніп лақтырылған нүктенің квадратқа түсуінің ықтималдығы осы квадраттың ауданына пропорционал болатындығы және ол квадраттың дөңгелекте орналасуын тәуелсіз екеніне сүйеніп

табамыз.

$$P(A) = \frac{S_{кв}}{S_{дөнг}}$$

$$S_{дөнг} = \pi R^2, \quad S_{кв} = 2R^2 \quad \text{Енді} \quad \text{ал} \quad p = \frac{2R^2}{\pi R^2} = \frac{2}{\pi} \quad \text{болатындықтан,}$$

болады.

2- Мысал. Дөңгелек формалы нысананың $\frac{1}{4}$ бөлігі көк түске боялған. Нысанаға мерген атқан оқ тиетіні белгілі болсын. Сонда атылған оқтың нысананың көк түсті бөлігіне тиуінің ықтималдығы қандай?

Шешуі: Мергеннің атқан оғының нысананың көк түсті бөлігіне тиуінің ықтималдығы осы көк түсті бөліктің ауданына пропорционал болады және бұл бөліктің дөңгелекке қалай орналасуына байланыссыз.

Сондықтан,

$$P = \frac{S_r}{S_{дөнг}} = \frac{\frac{1}{4} \pi R^2}{\pi R^2} = \frac{1}{4}$$

3- Мысал. Белгілі бір бағытта автобустар арасында 5 минут салып келіп тұрады. Жүруші аялдамаға кездейсоқ уақыт сәтінде келсе оның автобусты 3 минуттан көп тоспайтындығының ықтималдығы қандай?

Шешуі: Мұнда автобустар келу интервалы 5 минутты және жүрушінің күту уақыты 3 минутты түзудегі ұзындығы 5см және 3 см сәйкес АВ және MN кесінділері ретінде қарауға болады. Сонда тапқалы отырғын ықтималдықты кездейсоқ лақтырылғын АВ кесіндісінің ішінде жатқан MN кесіндіне түсуінің ықтималдығы ретінде қарастырамыз:

$$p = \frac{3}{5} \quad \text{Осыдан болады.}$$

Кездейсоқ шамалар

Сынақтар жүргізгенде нәтижесінде оқиға пайда болатыны белгілі. Оқиға сынақтың сапалық сипаттамасы болып табылады. Мысалы, күміс теңге лақтыру сынағының нәтижесінде не елтаңба, не сан шығады.

Сонымен бірге сынақтың кездейсоқ нәтижесін сан арқылы да сипаттауға болады. Сапалық сипаттамасы ретінде осы сынақта оқиғаның пайда болу санын қарастыруға болады. Алдыңғы қарастырылған сынақтың сандық сипаттамасы ретінде күміс теңге лақтырған не елтаңбаның, не санның пайда болуын санауға болады.

1-мысал. Айталық екі күміс теңге бізмезгілде лақтырылсын. Бұл сынақта элементарлық оқиғалар бар:

$$\omega_1 = EE, \omega_2 = EC, \omega_3 = CE, \omega_4 = CC$$

Енді осы сынақта елтаңбаның пайда болу санын анықталық. $\omega_1, \omega_2, \omega_3$ Елтаңба пайда болуы үшін элементарлық оқиғалардың біреуі пайда болуы керек. Егер Х арқылы елтаңбаның пайда болу санын белгілесек, онда Х-тің мәндері 0,1 және 2, әғни не елтаңба пайда болмайды (ω_4 оқиғасы пайда болғаны), не 1 рет пайда болады (ω_2 немесе ω_3 пайда болғаны) не 2 рет пайда болады (ω_1 пайда болғаны). Сонымен Х айнымалы шама, ол өзінің мәндерін сынақ нәтижесіне байланысты қабылдайды.

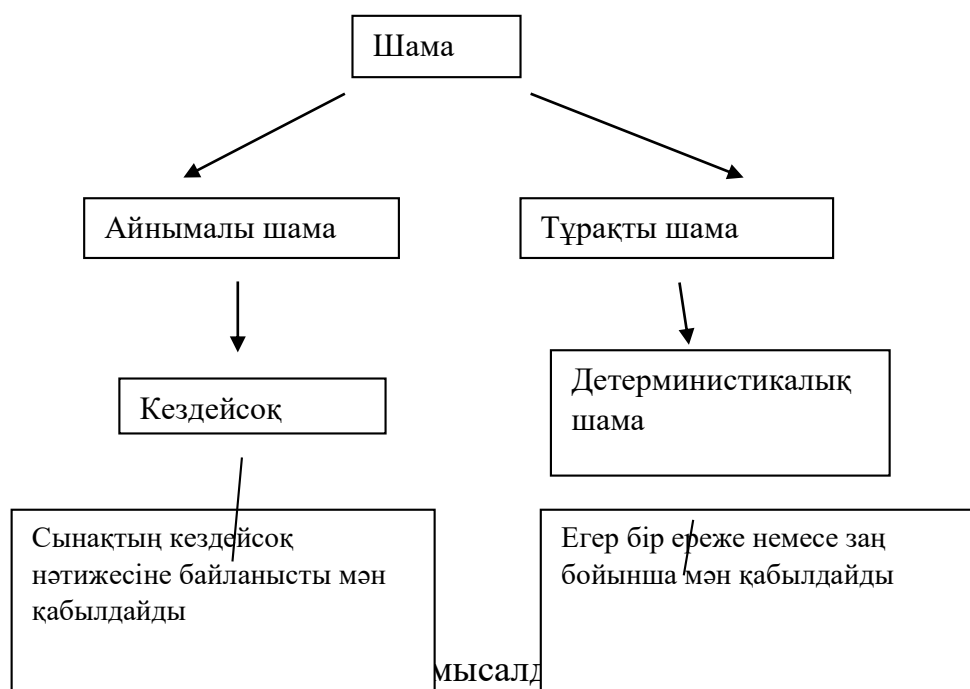
Алгебра және анализ бастамалары курсында сандық функциялар қарастырылатыны белгілі. Сандық функциялардың анықталу облысы да нақты сандар жиынында жатады. Ал жоғарыда қарастырылған мысалдардағы Х айнымалы шамасы да сандық функция болып табылады. Себебі оның мәндері нақты сандар жиынында жатады. Бірақ та бұл айнымалы шаманың анықталу облысы қарастырып отырған сынақтағы элементар оқиғалар жиыны болып табылады. Сонымен біз сандық функциялардың жаңа түрімен таныстық, бұл функциялардың мәндері элементар оқиғалардан тәуелді.

Қарастырып отырған сынақтағы элементарлық оқиғалардың жиынын элементарлық оқиғалар кеңістігі деп атайды және Ω арқылы белгіленеді.

Анықтама. Элементарлық оқиғалар жиынында анықталған $X = X(\omega)$ функциясын кездейсоқ шама деп атайды, $\omega \in \Omega$.

Кездейсоқ шамалар мен кездейсоқ оқиғаларды бір-бірінен ажырата білген жөн. Анықтамадан байқап отырғанымыздай кездейсоқ шама міндетті түрде пайда болады, тек оның қандай мәнді қабылдайтыны алдын-ала белгісіз. Ал кездейсоқ оқиғаның пайда болуының өзі кездейсоқ жай.

Кездейсоқ шамалардың басқа шамаларға қарағанда өзгешелігін байқау үшін мына мына схеманы қарастыруға болады.

1. Белгілі бір детальдар партиясында жарамсыз детальдар саны.
2. Бір күн ішінде белгілі бір қалада дүниеге келген балалар саны.
3. Бір сәтте телефон станциясына түскен тапсырыс саны.
4. Нысанаға тигенге дейін жүргізілген атыс саны т.б.

Кездейсоқ шамалар X, Y, Z, \dots әріптері арқылы белгіленеді, ал олардың мүмкін мәндері сәйкес x, y, z, \dots әріптері арқылы белгіленеді.

Кездейсоқ шамалар дискреттік және үзіліссіз кездейсоқ шамалар болып екі түрге бөлінеді. Біз дискреттік кездейсоқ шамаларға тоқталамыз.

Методологиялық зерттеу

Блуменфельд және т.б. PBL процестері туралы толығырақ: "жобаларға негізделген оқыту - бұл студенттерді зерттеуге тарту арқылы оқытуға бағытталған жан-жақты перспектива. Осы құрылым аясында студенттер тривиалды емес мәселелерді шешу, сұрақтар қою және нақтылау, идеяларды талқылау, Болжау, жоспарлар және / немесе эксперименттер жасау, деректерді жинау және талдау, қорытынды жасау, өз идеялары мен нәтижелерін басқаларға хабарлау, жаңа сұрақтар қою және артефактілер жасау арқылы іздейді".[10] PBL негізі зерттеудің түпнұсқалығы немесе нақты қолданылуы болып табылады. Командада жұмыс істейтін студенттерге "негізгі сұрақ" беріледі, оған жауап беру немесе жауап беру керек, содан кейін олар алған білімдерін ұсыну үшін артефакт (немесе артефакт) жасауды сұрайды. Артефактілерге жазба жұмыстары, өнер туындылары, суреттер, үш өлшемді суреттер, бейнелер, фотосуреттер немесе технологияларға негізделген презентациялар сияқты әртүрлі ақпарат құралдары кіруі мүмкін.

Жобаны оқытуды жақтаушылар оның сыныптық стратегияларын іске асырудың көптеген артықшылықтарын, соның ішінде ұғымдарды тереңірек түсінуді, кең білім базасын, қарым-қатынас пен тұлғааралық / әлеуметтік дағдыларды жақсартуды, көшбасшылықты жақсартуды, шығармашылықты жоғарылатуды және жазу дағдыларын жақсартуды атап өтті. Жобалық оқытудың тағы бір анықтамасы студенттердің өз мектептері мен қауымдастықтарындағы нақты мәселелерді шешу үшін бірлесіп жұмыс жасайтын оқыту түрін қамтиды. Мәселелерді сәтті шешу көбінесе студенттерден бірнеше пәндерден сабақ алып, оларды өте практикалық түрде қолдануды талап етеді. Нақты әсерді көруге уәде беру оқуға түрткі болады.[11]

Құрылымы

Жобаларға негізделген оқыту ұзақ мерзімді, пәнаралық және студенттерге бағытталған оқу іс-әрекетін баса көрсетеді. Мұғалімнің жетекшілігімен дәстүрлі сабақтардан айырмашылығы, оқушылар көбінесе өз жұмыстарын өздері ұйымдастырып, жобаларға негізделген сыныпта уақыттарын басқаруы керек. Жобаларға негізделген оқыту дәстүрлі зерттеуден ерекшеленеді, өйткені ол оқушылардың білгендерін көрсету үшін артефактілерді бірлесіп немесе жеке жобалауға баса назар аударады.

Жобаларға негізделген оқыту студенттерге Дағдылар мен тұжырымдамаларды ұзақ мерзімді сақтау мүмкіндігін арттыра отырып, нақты қолданылатын мәселелер мен міндеттерді зерттеуге мүмкіндік береді.[12]

2-мысал. Екі атқыш нысанаға бір-бірден атыс жасады. Бірінші атқыштың нысанаға тигізу ықтималдығы 0,7-ге, ал екіншісінікі -0,9-ға тең. X- нысанаға оқ тиуінің саны болсын. Осы кездейсоқ шаманың үлестірім заңын жаз.

Шешуі: Белгілеу енгізелік. А- бірінші атқыштың нысанаға тигізуі, В- екінші атқыштың нысанаға тигізуі. X-тің мүмкін мәндері $x_1 = 0, x_2 = 1, x_3 = 2$, яғни нысанаға оқ тимеді $x_1 = 0$, бір оқ тиді $x_2 = 1$, екі оқ тиді $x_3 = 2$. Сынақ нәтижесінде мына элементарлық оқиғалар пайда болуы мүмкін:

$$\omega_1 = \overline{A} \cdot \overline{B}, \omega_2 = \overline{A}B, \omega_3 = A\overline{B}, \omega_4 = AB.$$

Бұл оқиғалар үйлесімсіз және толық топ құрады. Сондай-ақ $p(\omega_1) = 0.3 * 0.1 = 0.03, p(\omega_2) = 0.7 * 0.1 = 0.07, p(\omega_3) = 0.3 * 0.9 = 0.27, p(\omega_4) = 0.7 * 0.9 = 0.63$.

Кездейсоқ шама $x_1 = 0$ мәнін қабылдау үшін ω_1 оқиғасы пайда болуы керек, демек $p(x_1 = 0) = p(\omega_1) = 0.03$. Сол сияқты $p(x = 1) = p(\omega_2 + \omega_3) = 0.07 + 0.27 = 0.34$ және $p(x = 2) = p(\omega_4) = 0.63$.

Сөйтіп кездейсоқ шаманың үлестірім заңы мына түрде жазылады:

x	0	1	2
P	0,003	0,34	0,63

Элементтері

Жобалық оқытудың негізгі идеясы-нақты проблемалар оқушылардың қызығушылығын тудырады және байыпты ойлауды тудырады, өйткені студенттер проблемаларды шешу контекстінде жаңа білім алады және

қолданады. Мұғалім студенттермен қойылған сұрақтарды тұжырымдау, маңызды міндеттерді құрылымдау, білімді де, әлеуметтік дағдыларды да дамытуға үйрету, сонымен қатар студенттердің тәжірибеден білгендерін мұқият бағалау кезінде фасилитатор рөлін атқарады. Типтік жобалар шешуді қажет ететін проблема болып табылады (мектеп ауласындағы тоғанның ластануын азайтудың ең жақсы әдісі қандай?) немесе зерттелетін құбылыс (жанбырдың себебі неде?). PBL дәрістер, оқулықтар мен жұмыс дәптерлеріне негізделген сабақтар және сауалнама сияқты басқа да дәстүрлі оқыту модельдерін оқу бағдарламасының негізгі тақырыптарын оқытудың таңдаулы әдісі ретінде алмастырады. Бұл мұғалімдерге нақты ақпаратты берудің орнына, тереңірек түсінуді жеңілдетуге және бағалауға мүмкіндік беретін оқу негізі. PBL студенттерге негізгі ұғымдарды тереңірек түсіну және сыни ойлау сияқты 21 ғасырдың қажетті оқу дағдыларын игеру үшін проблемаларды шешу және шығармашылық өнімдерді жасау дағдыларын әдейі дамытады. Оқушылар белсенді цифрлық зерттеушілер мен өздерінің жеке оқу бағалаушыларына айналады, өйткені оқытушылар студенттердің оқуын студенттер жобаларды құру процестерінен сабақ алатындай етіп бағыттайды. Бұл тұрғыда PBL-бұл бөлімдегі оқушылардың іс-әрекеттері немесе шешімдері негізінде Өзін-өзі оқыту бірлігі. PBL-бұл сабақтың немесе блоктың соңында тұрған "әрекет" (жоба) ғана емес.[13]

Зерттеу нәтижесі

Жобалар негізінде кешенді оқыту:

- ашық сұрақ немесе жүргізу тапсырмасы төңірегінде ұйымдастырылған.
- негізгі мазмұн мен дағдыларды білу қажеттілігін тудырады.
- жаңа нәрсені үйрену және / немесе жасау үшін зерттеу қажет.
- сыни тұрғыдан ойлау, проблемаларды шешу, ынтымақтастық және қарым-қатынастың әртүрлі формалары қажет, көбінесе XX ғасырдың дағдылары деп аталады.
- студенттің дауысы мен таңдауының белгілі бір деңгейіне мүмкіндік береді.

-кері байланыс пен қайта қарауды қамтиды.

-нәтиже-көпшілікке ұсынылған өнім немесе өнімділік.[ф4]

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1.Hye-Jung Lee1, h., & Cheolil Lim1, c. (2012). *Peer Evaluation in Blended Team Project-Based Learning: What Do Students Find Important?*. Journal of Educational Technology & Society, 15(4), 214-224.

2.Markham, T. (2011). *Project Based Learning*. Teacher Librarian, 39(2), 38-42.

3.Blumenfeld et al. 1991, EDUCATIONAL PSYCHOLOGIST, 26(3&4) 369-398 "Motivating Project-Based Learning: Sustaining the Doing, Supporting the Learning." Phyllis C. Blumenfeld, Elliot Soloway, Ronald W. Marx, Joseph S. Krajcik, Mark Guzdial, and Annemarie Palincsar.

4.Sawyer, R. K. (2006), *The Cambridge Handbook of the Learning Sciences*. New York: Cambridge University Press.

5. Buck Institute for Education (2009). PBL Starter Kit: *To-the-Point Advice, Tools and Tips for Your First Project*. Introduction chapter free to download at: <https://web.archive.org/web/20101104022305/http://www.bie.org/tools/toolkit/star-ter>

6. Buck Institute for Education (2003). *Project Based Learning Handbook: A Guide to Standards-Focused Project Based Learning for Middle and High School Teachers*. Introduction chapter free to download at: <https://web.archive.org/web/20110122135305/http://www.bie.org/tools/handbook>

7. Barron, B. (1998). *Doing with understanding: Lessons from research on problem- and project-based learning*. *Journal of the Learning Sciences*. 7 (3&4), 271-311.

8. Blumenfeld, P.C. et al. (1991). *Motivating project-based learning: sustaining the doing, supporting the learning*. *Educational Psychologist*, 26, 369-398.

БІЛІМ БЕРУ ОРТАСЫНДАҒЫ БАЛАЛАРДЫҢ ӘЛ – АУҚАТЫ МЕН ҚАУІПСІЗДІГІ

А.С. Оспанова.

№64 НОМ жанындағы шағын орталығының I-ші санатты тәрбиешісі.

Қазіргі заманда бала қауіпсіздігі мәселенің маңыздысы болып табылады. Кез – келген ата – ана баласының қауіпсіз өмір сүргенін, дені сау, білімі мол, саналы ұрпақ болғанын тілейді. Сондықтан балабақша мен мектептерде қауіпсіз шаралары қатаң болуы қажет. Осы қауіпсіздік шараларды жүзеге асыру үшін Мемлекет басшысы арнайы тапсырмаларды өзінің жолдауында атап өтті. 2018 жылдан қауіпсіздікті қамтамасыз ету және автоматтандыру мақсатында «Қауіпсіз мектеп» жобасы іске қосылды. Бүгінде аталған жұмыстар, қажетті іс – шаралар қолға алынып жүйелі жұмыстар атқарылуда. Ұрпақ саулығы – ұлт келешегі. Тәртіп пен тәрбие қауіпсіз қоғамды қалыптастырады. Сондықтан балалар қауіпсіздігі әрқашан басты назарда болуы тиіс. Ал жауапкершілік жүгі жұмыла көтергенде ғана жеңіл.

Безопасность детей в настоящее время является важным вопросом. Каждый родитель хочет чтобы у его ребенка была безопасная жизнь, здоровье и образование. Поэтому в детских садах и школах необходимо соблюдать строгие меры безопасности. В своем послании глава государства назвал специальные задачи по реализации этих мер безопасности.

В 2018 году был запущен проект «Безопасная школа » для обеспечения безопасности и автоматизации процесса. На сегодняшний день приняты упомянутые необходимые меры и ведется планомерная работа. Здоровье поколения - будущее нации. Дисциплина и воспитание формируется в безопасном обществе. Поэтому безопасность детей всегда должна быть в

приоритете. И время ответственности легко только тогда, когда относимся к нему серьезно

Бала – өмірдің жалғасы. Сондықтан әр ата – ана баласының жақсы азамат пен азаматша болғанын қалайды. Әрбір ата – ана балаларының болашағы үшін алаңдап, алдағы өміріне жақсы тәрбие бергісі келеді. Мектеп жасына дейінгі балалардың қауіпсіздік мәселесінің маңызы зор. Сол себептен Қазақстандықтардың әл – ауқатының өсуі, табыс пен тұрмыс сапасын арттыру, балалар қауіпсіздігіне қатысты арнайы тапсырмалар жүзеге асырылуда.

Сондықтан да 2022 жыл – «Балалар жылы» болып жарияланды. Қ.К. Тоқаев: «Балалардың әл – ауқаты – елдің табысты болашағының сенімді кепілі деген болатын».

Мектеп жасына дейінгі балалардың өмірі ерекше кезең екені белгілі, дәл осы кезеңде денсаулықтары, тұлғалары қалыптасады. Сол себептен қорғансыз және сенімсіз баланың жанында оның өміріндегі ең маңызды адамдар – ата – ана және тәрбиеші. Балалар ата – ананың, тәрбиешінің сүйіспеншілігі мен қамқорлығын, эмоционалдық жақындығы мен қолдауының арқасында бала өсіп дамиды, ол әлемдегі және айналасындағы адамдарға деген сенімділікке ие болады. Біздің оларды қиыншылықтардан қорғаудағы барлық әрекетіміз осыған байланысты болып табылады. Біз олардың өмірі мерекелі, шуақты және сәттілікке толы болғанын қалаймыз.

Балабақшада балаларды қауіпсіз мінез – құлыққа тәрбиелеу негіз болып табылады. Өйткені әрбір балаға өміріне қауіп төндіретін жағдайлар олардың мінез – құлық ерекшеліктері. Яғни, қауіпсіздік – бұл алынған білімнің жиынтығы емес, әртүрлі жағдайда өзін дұрыс ұстау болып табылады. Сондықтан балаларын жақсы көретін және оларға қамқорлық жасайтын ересектер кейде «тиіспе», «кетпе», «жоқ» деген сөздерді қаншалықты жиі қайталағанын байқамайды. Сол себептен мектеп жасына дейінгі балалардың қауіпсіздігі жайлы тақырыптардың өзектілігі, яғни балаларға қауіпсіз мінез – құлық туралы ережелерді ақпараттандыру. Қауіпсіз мінез – құлық ережелері жұмыстың барлық бөлімдерінде орындалу керек. Баланы қауіпсіздік негіздермен таныстырудың ең маңыздысы – әлеуметтік шындық. [12]

Себебі, ол балаға әсер етеді, ал сәбидің қасында тұрған ересек адамның басты міндеті болып табылады. Өйткені ол балаға әлеуметтік тәжірибе жинақтауға көмектеседі, әлеуметтік әлемді іштен көрсетеді, ондағы өз орнын табуға және белсенді қатысушы болуға итермелейді. Сонымен бірге тағы бір маңызды құрал – ол адам қолымен жасалған, баланы қоршап тұрған заттар. Олардың қасиеттері, қызметтері бойынша әртүрлі. Тәрбиешінің міндеті баланың назарын соларға аудару, субъектімен қауіпсіз қарым – қатынасқа жағдай жасау. Әрбір балаға құрлығының жұмыс істеу принциптерін, қауіпсіздігін үйрету маңызды: не үшін? Уақыт өте бала қоршаған ортадағы қауіпті өз бетімен көрсете алады.

Мектеп жасына дейінгі балаларға қауіпсіздік негіздерін үйретудің тағы бір құралы – көркем әдебиет. Бұл өйткені білім көзі, әр адамның басқалармен қарым қатынасы. Шағын орталықта тәрбиеші ретінде балалардың әл – ауқатын,

қауіпсіздігін жүзеге асыру үшін төмендегідей жұмыстар атқарылды. Мысалы: әртүрлі жанрдағы шығармаларды: ертегілер, әңгімелер, өлеңдер, мақал – мәтелдер, жұмбақтарды қолданамын. Олар: С. Маршактың «Бауырсақ», К. Чуковскийдің «Телефон», «Айболит» т.б.с.с. Кітап иллюстрациялары да балаларды қауіпсіздік негіздерімен таныстыру құралы болып табылады. Сонымен қатар балалармен қоршаған әлемді зерттеп білу үшін, бірге табиғи тәжірибелер өткізіліп, қауіпті жағдайлардан аулақ болуды үйреттім. Балалардың бойында қауіпсіз мінез - құлық негіздерін қалыптастыру үшін мынандай ойынның түрлерін қолданамын: сөздік – бейнелік, үстелдік – баспалдақ, дидактикалық, сюжетті – рөлдік, театрландырылған. Балалар сонымен бірге еңбек дағдыларын игеру барысында ересектердің әрекетін бақылай отырып, қауіпті құрал – жабдықтарды дұрыс пайдалануды игерді.

Бала қауіпсіздігінің мәселесін шешуде ата –анасы маңызды роль атқарады. Әрқашанда отбасы мен балабақша талаптарының қағидасы сақталу керек. Бұндай мәселе бойынша ата –аналар жиналысында шешуге, жұмыс жоспарын бірлесіп әзірлеуге, қауіпсіздіктің алдын алу жұмыстарына белсене қатысуларын ынталандыру үшін әртүрлі тақырыптарда сурет көрмелері, фотокөрмелер, кеңестер, сауалнамалар өткізіледі.

Демек, балалардың өмір қауіпсіздігінің негіздерін қалыптастыру мәселесі ең өзекті деп айта аламын. Яғни, ең алдымен қоғамға бейімделген әлеуметтік тұлғаға деген қажеттілігінен туындайды. Қазіргі ортаның белгісіздігі адамның жоғары белсенділігін ғана емес, сонымен оның дағдыларын, өзін өзі ұстау қабілетін талап етеді. Мектеп жасына дейінгі балалардың білімді қабылдау, жинақтау негізгі кезең. Балаңы қауіп –қатерден қорғап қана қоймай, оны мүмкін болатын қиындықтармен кездесуге дайындау, аса қауіпті жағдайлар туралы түсініктерін қалыптастыру, сақтық шараларын қолдану, оған қауіпсіз мінез – құлық қалыптастыру маңызды болып табылады. Өйткені балалар үйренгендерін барлығын өмірде, іс жүзінде қолдана білуі керек.

Ел ертеңі – өскелен жас ұрпақтарымыздың қолында. Балаларымыздың қауіпсіз ортада жетіліп, тәуелсіздігі мен жауапкершілігін ынталандырайық.

Қолданылған әдебиеттер:

1. Шипунова. В. А. « Балалардың қауіпсіздігі » 2013 ж.
2. Интернет – ресурс.

ПРИБЛИЖЕНИЕ ДЕТЕЙ К НАЦИОНАЛЬНЫМ ЦЕННОСТЯМ, ЧЕРЕЗ ОЗНАКОМЛЕНИЕ С ОКРУЖАЮЩИМ

***Оспанова Ж. К.
Грабова В.П.***

КТКП ясли-сад «Балақай», город Караганда

Аннотация: Бөбекжай - Қазақстан Республикасының Бірыңғай және үздіксіз білім беру жүйесінің бастапқы буыны. Мектепке дейінгі мекеменің қабырғаларында әртүрлілік пен қызмет түрлерінің кең таңдауы туралы негізгі білімді қалыптастыру басталуы керек. Мектеп жасына дейінгі балалардың ерте кәсіптік бағдарлануы – баланың өзін-өзі анықтауын дамытудың бірінші кезеңі және оның кәсіби қалауын ресімдеудің негізі. Балабақша аясында жүзеге асырылатын еңбекке адамгершілік тәрбиенің мақсаты - өнімді еңбекке қатысу үшін қажетті белгілі бір білімдердің, дағдылардың, дағдылардың жиынтығын, сондай-ақ еңбекқорлықты адамгершілік қасиет ретінде тәрбиелеу. Мектепке дейінгі балалық шақта қоршаған әлем туралы алғашқы идеялар пайда болады. Қоршаған ортамен танысу кезінде қарапайым қатынастар мен қоршаған өмір құбылыстарының заңдылықтары белгіленеді. Мақалада мектеп жасына дейінгі балалармен кәсіби бағдар беру жұмысындағы адамгершілік тәрбиесінің маңызы ашылады.

Аннотация: Ясли-сад – первоначальное звено единой и непрерывной системы образования Республики Казахстан. Именно в стенах дошкольного учреждения должно начинаться формирование базовых знаний о многообразии и широком выборе видов деятельности. Ранняя профориентация дошкольников – первая ступень в развитии самоопределения ребенка и фундамент для оформления его профессиональных предпочтений. Целью нравственного воспитания к труду, осуществляемого в рамках ясли-сада, является привитие совокупности определенных знаний, умений, навыков, необходимых для участия в производительном труде, а также воспитания трудолюбия как нравственной черты. Именно в дошкольном детстве возникают первые представления об окружающем мире. В ознакомлении с окружающим устанавливаются простейшие взаимосвязи и закономерности явлений окружающей жизни. В статье раскрывается значение нравственного воспитания в профориентационной работе с дошкольниками.

Развитие нравственно-духовного воспитания детей это формирование толерантной, гармонично развитой личности, которая бы ощущала себя неотъемлемой частью общества, призванной служить его интересам. Детство – это время, когда возможно подлинное, искреннее погружение в истоки национальной культуры, формирование нравственных качеств. У дошкольных учреждений в этом процессе своя важная роль.

Осмысленная и достойная жизнь полная уважения окружающего общества возможна лишь при понятии своего места в мире других народов, других людей при освоении культуры, далекого и близкого для этого необходимо выполнить ряд условий:

1. Для наиболее полного раскрытия лучших качеств личности необходима атмосфера любви и доброжелательности.
2. Для успешной самореализации в социуме необходима личность, отличающаяся активной жизненной позицией и осознанным стремлением к служению на благо общества;

3. Для достижения детьми на практике единства в группе, в семье, в обществе, в стране и в мире необходимо согласие, взаимопонимание, сотрудничество как основа толерантности;

4. Через сказания, мифы, притчи- знакомство с культурным наследием казахского народа и народов, живущих в Казахстане.

5. Формировать стремление к самореализации для развития творческих наклонностей через прикладное и художественное творчество и различные виды искусств;

6. В здоровом теле, здоровый дух, для выполнения серьезных задач служения будущему необходима привычка следовать здоровому образу жизни;

С педагогами на семинарах были рассмотрены духовные ценности народной педагогики в нравственном воспитании дошкольников. Как влияют духовные ценности казахской народной педагогики на нравственное воспитание детей. Казахский народный кодекс воспитания об уважении к старшим и любви к родине, цели и средства нравственного воспитания, влияние языковых средств, игр, музыки. Изготовлены альбомы с пословицами и поговорками казахского народа, обыгрывались традиции и обряды казахского народа. Культура поведения, как составная часть нравственного воспитания. Если в процессе привития норм и правил культурного поведения будем проводить целенаправленную работу по формированию ценностно-смысловой компетентности через все виды деятельности, то уже в дошкольном возрасте будут формироваться такие качества как: уважение к взрослым, ответственное отношение к выполнению поручений и обязанностей, культуре общения, умение дружить, справедливо оценивать свои поступки и поступки других, приобретая опыт гуманного поведения.

Педагогами был разработан инструментарий (выделены нравственные ценности и определены приоритеты в работе) по формированию нравственных качеств у детей. На педагогическом совете: «Нравственно-духовное воспитание в развитии личности дошкольника» рассмотрели значение данного воспитания в жизни дошкольника, выявлены проблемы нравственно-духовного воспитания в современных условиях. Педагоги всех возрастных групп поделились (из опыта работы) как происходит формирование нравственных качеств в свободных видах деятельности. Воспитатели с детьми рассматривали нравственные основы поведения на открытых занятиях, объединенных единой тематикой, «Мне посчастливилось родиться в Казахстане». Формировали чувство сострадания и правила личной гигиены (у детей среднего возраста) при посещении врача стоматолога «У Ляли болят зубы». Воспитывали дружеские взаимоотношения между детьми, бережное отношение к игрушкам, заботу, доброту - «Путешествие на остров поломанных игрушек». Закрепили в сознании старших дошкольников значение правил поведения в жизни каждого и коллектива в целом, развивали умения применять «волшебные слова» - «Ежели вы вежливы». Формировали нравственное понятие красота: «Поговорим о красоте» Расширяли представления о природе, богатствах родного края, продолжили знакомство с родным городом, казахским национальным

костюмом (цветовое решение, типы и виды орнамента). Воспитывали уважительное отношение, любовь к Родине, гордость за нее, углубляли представления детей о том, где они живут, кто где работает обогащали словарный запас, расширяли кругозор, поддерживали познавательный интерес дошкольников.

Широко применяем в своей практике игры, обучающие нравственному поведению, - это разыгрывание драматических сценок, ролевые игры, по разным профессиям, подвижные игры- забавы, дидактические игры, экскурсии, наглядный материал и т.

В процессе работы учитывается потребность личности развиваться в социуме - в среде себе подобных. Она обеспечивает динамичное освоение социальной роли и расширение сознания от узкосемейного до самосознания гражданина, владеющего определенной профессией, что ведет к сознательному служению обществу.

Первые жизненные уроки ребёнок получает в семье. Его первые учителя и воспитатели – отец и мать. Рассматривая данную проблему на родительских собраниях: Темы: «Нравственные отношения в семье и в детском саду»; «Роль семьи в нравственном воспитании детей»; «Знакомство с профессиями». Родители были вовлечены в совместное осмысление нравственных ценностей, участвовали в проведении тренинга навыков нравственного отношения к людям и адекватной оценки себя и других. Родители определяли тип стиля воспитания, обсуждали проблемные ситуации, подвели итог, какими же должны быть нравственные отношения в семье. Им были предложены памятки по данной тематике. Педагоги нашего ясли сада познакомили с опытом работы, на тему, как в ясли сада происходит нравственное воспитание, как у детей прививают любовь и уважение к близким (семье) и сверстникам, воспитателям и профессиям. Для осмысления нравственных ценностей и адекватной оценки себя, родителям были предложены 11 вопросов анкеты по нравственно-духовному воспитанию. Опираясь на результаты анкетирования, социологическую характеристику семей воспитанников, уровень нравственной культуры, убеждения и жизненные планы, семейные традиции и активное участие дошкольного учреждения в воспитании детей, было решено соблюдать единые требования ясли сада и семьи в решении задач нравственного воспитания будущего поколения.

Мы продолжаем себя в детях и хотим, чтобы они были лучше, совершеннее нас, являли собой тип современного передового человека, это помогает в знакомстве ребенка с миром профессий. Эти беседы развивают мышление, пополняют активный словарный запас, побуждают интерес к труду. Нравственное воспитание помогает уважительно относиться к трудовому виду деятельности к основным чертам различных профессий, формировать навыки которые в дальнейшем будут развиваться и оттачиваться.

Таким образом, уровень нравственной культуры, убеждения и жизненные планы, семейные традиции и активное участие дошкольного учреждения в воспитании детей ставит перед нами задачу воспитание настоящего патриота

своей Родины, гражданина со всеми присущими ему качествами в том числе и профессиональными.

Список литературы

1. Об утверждении государственных общеобязательных стандартов дошкольного воспитания и обучения, начального, основного среднего и общего среднего, технического и профессионального, послесреднего образования Под ред. В.П. Зинченко. Как построить свое «Я»./ М., 1991.
2. Фопель К. Как научить детей сотрудничать. Часть 1,2.М., 1998.
3. Шмаков С.А., Безбородова Н.Я. От игры к самовоспитанию. М., 1995.
4. Островская Л.Ф. Беседы с родителями о нравственном воспитании.- М., «Просвещение», 1995 г.

ОҚУШЫЛАРДЫҢ ҒЫЛЫМИ-ІЗДЕНІС ДАҒДЫЛАРЫН ЖЕТІЛДІРУДЕ КӘСІБИ ШЕБЕРЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ.

Оспанова Жанат Нуrolлаевна

*Қарағанды облысы білім басқармасының Балқаш қаласы білім бөлімінің
«№24 мектеп-интернаты»КММ*

Оқушыны ізденушілікке баулу, оған ғылыми зерттеу дағдысы мен білімін игерту бүгінгі білім беру саласының маңызды мәселесі болып саналады. Ғылыми зерттеу дегеніміз әдіс- тәсілдерді қолдана отырып, белгілі бір объект жөнінде жаңа білім қалыптастырумен аяқталатын жүйелі және арнайы мақсатқа көзделген объектілермен танысу. Оқушыларды оқытуда зерттеу әдісін қолдану қажеттілігі олардың табиғи қызығушылығы қоршаған ортасына деген құштарлығының басымдылығымен түсіндіріледі. Оқушы өз бетінше зерттеу жүргізу арқылы қоршаған ортасын тани алуы, жаңа білімді дайын күйінде қабылдамай, өз зерттеуі арқылы ізденіске қол жеткізуі.

Привлечение ученика к поисковой деятельности, овладение им научными исследовательскими навыками и знаниями является важнейшей проблемой современного образования. Научное исследование - это ознакомление с объектами, предназначенными для системной и специальной цели, заканчивающееся формированием новых знаний о том или ином объекте с использованием методов и приемов. Необходимость использования исследовательского метода в обучении учащихся объясняется преобладанием их естественного интереса к окружающей среде. Ученик должен уметь распознавать окружающую среду, самостоятельно проводя исследования, не принимать новые знания в готовом виде и добиваться поиска через собственное исследование.

Сапалы білім негізі-жан-жақты ақпараттық материалдарды, көрнекі құралдар мен ұтымды технологияларды, тиімді әдіс-тәсілдерді пайдалана отырып, білім алушыға ешбір кітаптан таба алмайтын білім беру болып табылады.

Қазіргі кезеңдегі білім беру ісінің негізгі нысаны- жас ұрпақтың біліктілігін қалыптастырып қана қоймай, олардың бойында ақпаратты өздері іздеп табатын және талдай алатын, сондай-ақ ұтымды пайдалана білетін , жылдам өзгеріп жатқан бүгінгі дүниеге лайықты өмір сүріп, қызмет жасауға қабілетті тұлғалық қасиеттерді қалыптастыру екені мәлім.

Оқушыны ізденушілікке баулу, оған ғылыми зерттеу дағдысы мен білімін игерту бүгінгі білім беру саласының маңызды мәселесі болып саналады. Ғылыми зерттеу дегеніміз әдіс- тәсілдерді қолдана отырып, белгілі бір объект жөнінде жаңа білім қалыптастырумен аяқталатын жүйелі және арнайы мақсатқа көзделген объектілермен танысу. Оқушыларды оқытуда зерттеу әдісін қолдану қажеттілігі олардың табиғи қызығушылығы қоршаған ортасына деген құштарлығының

басымдылығымен түсіндіріледі. Оқушының өзіндік зерттеу әрекеті оның өзіндік талабын қанағаттандыруға ықпал етеді.

Зерттеуге қызығушылықты тудырудың маңызды алғышарты ретінде іс-әрекеттің кең әлеуметтік түрткілерін тәрбиелеу, оның мағынасын ұғыну, өз іс-әрекеті үшін зерттеп отырған үрдістерінің маңыздылығын түсіну болады. Осыған орай Аристотельдің мынандай сөзі бар: «Таң қалу арқылы адамдар философияға жақындай бастайды, олар алдындағы қиын мәселені шеше келе одан ары жолдың жалғасуында одан да қиын мәселелерді қиындықтарды түсінеді», яғни қызығушылық зерттеу әрекетінің қозғаушы күші. Қазіргі жас жеткіншектердің негізгі міндеті- білім алу, ғылымды игеру. Білім -ғылымсыз ешбір қоғам алға баспайды, ешбір мемлекет күшеймейді.

Келешек мемлекетіміздің тағдыры білімді жастарға байланысты, білім туралы Елбасымыздың «тұрақты дамуға қол жеткізу үшін біз интеллектуалдық элитаға, жоғарға технологияға, еліміздің ғылыми әлеуетіне сүйенуіміз қажет. Тек өзінің интеллектуалдық әлеуетінің арқасында ғана ел әлемдегі өзінің орнын ала алады». Ал іздену жұмыстары оқушылардың зерттеу мәдениетін қалыптастырады.

Себебі,

✓ біріншіден, зерттеу барысында оқушылардың коммуникативтік мүмкіндіктерін дамытады: категориялық ұғымдарды қабылдау үшін базистік, арнайы терминдердің мәнін ұғыну керек. Мағлұматтарды түсініп қабылдамайынша , оқушы басты мәселелер бойынша қандай да бір шешім қабылдай аламайды.

✓ екіншіден , зерттеу әрекеті ақпараттық қызмет атқарады: тақырыбына байланысты белгілі жүйелер және олардың құрамдас бөліктерін, құрылымдары, заттар мен құбылыстардың арасындағы өзара байланыстарды ашып көрсетеді. Сонымен қатар , Адам мен қоршаған ортамен байланыс дағдысын игеру мүмкіндігіне ие болады. Біртіндеп ғылыми көзқарасы

қалыптасады.

✓ үшіншіден, зерттеу оқушының жеке тұлғасын қалыптастыруға ең басты, ой-өрісін, жауапкершілігін, еңбекқорлық, шыншылдық, өзара қамқорлық, әдептілік пен сыпайылықты дамытуға үлес қосады.

Аталған негізі коммуникативтік , ақпараттық және тәрбиелік мақсаттарға қол жеткізу үшін интеллектуалдық және шығармашылық қабілетті жоғары балалардың өз бетімен білім алу мүмкіндігі болуы тиіс. Осы жерде оқушының зерттеу мәдениетінің қалыптасуына көмек беру мұғалімнің негізгі міндетінің біріне айналады. Бұл оқу -әдістемелік жұмысты жаңаша құруды талап етеді.

Зерттеуші – білім алушы өзінің табиғатынан зерттеуге бейім болып келеді. Білуге құмарлық, бақылау жасауға талпыныс, өзінше эксперимент жүргізу баланың балалығымен жүретін процесс. Зерттеушілік , іздеу белсенділігі-баланың жаратылысына тән табиғи құбылыс. Зерттеушілік әдісін қолдану қажеттігі оқушының білім алу процесінде қоршаған ортасына қызығушылығымен, сүйіспеншілікпен қараумен түсіндіріледі. Оқушының өз бетінше зерттеу жүргізуі оның жеке талабын қанағаттандыру мен көкейінде жүрген сұрақтарға жауап табуға үлкен ықпал етеді. Одан басқа, өз бетінше зерттеу жүргізу интеллектуалдық және шығармашылық қабілеті мен ойлау, зерттеу білігінің дамуына мүмкіндік туғызады. Оқушы өз бетінше зерттеу жүргізу арқылы қоршаған ортасын тани алады, жаңа білімді дайын күйінде қабылдамай, өз зерттеуі арқылы алады.

Қазіргі әлемдік өркениетте әлеуметтік-экономикалық жағдайға сәйкес білімділік мақсаттарды оқушылар , білім берудің бағыты тұлғаның құзіретін жалпы дамыту үшін, ең алдымен оның жеке түйінді құзіреттілігіне негізделген оқушының дарындылық , ғылыми ізденіс дағдыларын анықтай отырып , тәрбиелеу айқындалып отыр.

Бүгінгі оқушы –ертеңгі маман. Сондықтан оқушының шын мәнісіндегі маман болып қалыптасуы зор еңбекті қажет ететін , ауқымы кең , жауапкершілігі мол жұмыс. Қазіргі заман талабына сай оқыту мен тәрбиелеудің түрлерін жедел игеріп, кәсіби шеберлікті ұштап отыру парызымыз. Оқушының тиянақты да, сапалы білім беру ол ізденіс арқылы , оқушының құштарлығы мен қызығушылығы арқылы, сабақта жаңашылдық әдістерді пайдалану арқылы оқушы өздігінен еңбек етуге , алған білімін жаңа материалдармен ұштастыра білуге дағдыландыру. Ғылыми ізденіс дағдыларын қалыптастыру барысында оқушы бойында ізденіс әрекетін ұйымдастыру, проблеманы тану және оны шеше білу дағдысын қалыптастыру керек.

Ғылыми жоба жарыстарына дайындауда төмендегі мәселелерге ерекше көңіл бөлу керек;

- Тақырыпты қабілетіне қарай таңдау;
- Аталған тақырыпты ашудағы шәкірт еңбегінің сипаты, қосқан жеке үлесі;
- Шешендік сөз саптауы, сөйлеу мәнері, ойын ұтымды, жағымды жеткізе алуы, өзін ұстауы, аудиторияны тартуы;
- Көрнекілігі мен ұсынылған материалдың сапалылығы;

➤ Жұмыстың көркем безендірілуі;

Оқушылардың дарындылығын әлеуметтік қажеттілігіне сай ғылыми дамытудың шарттарын анықтап, оқушының дайындық кезеңін жүйелі жүргізу керек, себебі, ғылыми –ізденіс жұмысының екінші, үшінші, кезеңдері осыны міндетті түрде талап етеді, өйткені ,бұл оқушылардың жас ерекшеліктеріне байланысты. Ғылыми–ізденіс жұмысымен айналысатын оқушыны қалыптастыру жолындағы басты мақсат қоғамдық өмірге бейімделген интеллектуалды жеке тұлғаны қалыптастыру болып табылады.

Ғылыми ізденіс жұмысымен айналысатын дарынды оқушыға тақырыпты талдауға ақыл кеңестер беру керек. Сонан қатар тақырыппен жұмыс жүргізу жолдары, архив материалдарын пайдалану, газет журналдар тігінділерімен жұмыс істеу, қариялар аузынан фактілерді жинауды ұғындыру қажет. Білім ғана адамды адам етеді, жетілдіреді және сақтайды. Білім таусылмайтын байлық.

Ғылыми ізденіс жұмыстары оқушының интеллектуалдық дамуының өсу деңгейін арттырады. Ғылыми сипаттама беруді үйренеді. Ғалымдардың тәжірибесіне негізделген материалдарды іздестіріп, танымдық белсенділігін арттырады. Ғылыми еңбектермен жұмыс жасау әдістерін арттырады. Ғылыми жұмыстардың теориялық және тәжірибелік аспектілерін шешуге шығармашылық белсенділік көрсетіп ғылыми нәтижесін алады. Қоғамдық өмірге бейімделген интеллектуалды жеке тұлға қалыптасады. Еліміздің ғылыми дәрежесін жоғарғы деңгейде көтеретін ұрпақ даярланады.

«Халық пен халықты , адам мен адамды теңестіретін білім» - деп ұлы жазушы М.Әуезов айтқандай Қазақстанның өркениетті әлемге қол созып, бәсекеге барынша қабілетті елу елдің қатарына бірігудің басты тетігі-білім екендігі айқын. Жеке тұлғаның рухани адамгершілігін дамыту тәрбие мен оқудың бірлігін сақтай отырып, сабақты шәкірт жанының ішкі қуатының оянуына ықпал жасаайтындай етіп ұйымдастыру, оқу процесінде әрбір оқушының бойындағы жалпы азаматтық құндылықтарды қарым - қатынасына түсіру арқылы дамыту және оларды білім - білік , дағдылар негізінде қалыптастыру.

Қазіргі қоғам жеке адамның прогрессивті ойлай алатын белсенді әрекетіне, жан-жақты болуды талап етеді. Қоғамда «орындаушы» адамнан гөрі «шығармашыл» адамға деген сұраныстың көп екендігін қазіргі заман дәлелдеп отыр.

Заман талабына сай білім алушылардың бойында түйінді құзіреттіліктерді қалыптастыру болып табылады. Білім беру жүйесінде оқушының бойында коммуникативтік құзіреттілікті қалыптастыруда ақпараттық-коммуникативтік технологияның рөлі ерекше. Бұл технологияны қолдау оқушылардың қызығушылығы мен белсенділігін және жұмыс істеу шеберлігі мен қабілеттіліктерін арттырады.

Бағдарламаны жақсы меңгеруге, өз жұмысын жоспарлауға, өз бетімен жұмыс істеуге үйретеді. Оқушылардың қазіргі заман талабына сай білім алуына, білім сапасына тікелей әсер етеді.

Бұл болашақ мамандардың кәсіби жағынан шыңдалуына септігін тигізеді. Сыныптан тыс және тәрбиелік шаралар мамандықтың қыр-сырын меңгеруге, тұлғалық ерекшеліктерін ашуға бағытталады. Әр түрлі қашықтықта ұйымдастырылатын оқушылардың ғылыми-практикалық конференцияларында оқылатын баяндамаларды, әр пән бойынша өтілетін тақырыпты зерттеу объектісіне айналдыру жоба технологиясы арқылы мүмкін болады. Ол үшін ғылыми жоба жасауға машықтандыру және ғылыми жоба қорғату курстық жұмыстың өз дәрежесінде жазылып қорғалуына негіз болады.

Сапалы, тиімді, нәтижелі ізденіс ұстаздың тынымсыз еңбегінің айғағы болса керек. Оқу тәрбие үрдісінің дұрыс жүргізілуіне сабақта мұғалімнің әр алуан оқыту әдіс-тәсілдерінің тиімдісін білім алушылардың мүмкіндіктеріне және жағдайларына қарай таңдап алуы да ізденістен жүзеге асатын шара болмақ.

Әрине ізденіс нәтижесінде жүзеге асатын тиімді оқыту әдісі білім алушыларды алғырлыққа, байқампаздыққа, шығармашылыққа еңбекке, ең бастысы, ғылыми негізде ынтасын арттыруға мүмкіндік береді. Білім алушыларға саналы білім, сапалы тәрбие беруді жүзеге асыру үшін ұжымның әрбір мүшесі мектептің жаны болып саналатын ұстаздар қауымы үнемі шығармашылық ізденісте, жаңа педагогикалық дамытуды кезек күттірмес мақсаты деп есептелуі керек.

Әрбір күн өзгеріске толы қазіргі жауапты кезеңде заман көшінен қалмай, уақыт талабына сай болу, білімді өз бетінше үйрену, оны білім алушыларға үйрету ұстаздықты мұрат еткен әрбір кәсіп иесінің ең қасиетті борышы, абзал парызы. Қазақ санасының шамшырағы Ахмет Байтұрсыновтың «Мектеп жаны мұғалім» деген қанатты сөзінің мағынасы бүгінгі күн талабын күшейтіп отыр.

Білім алушыларды Отанды сүйеге, адамдыққа, адалдыққа ізгілікке баулу ұрпақ тәрбиешілерінің абыройлы парызы. Ол үшін мұғалім қазіргі заманға лайық өзінің білімін беру ісінде рухани, парасатты шығармашылық ізденіспен жұмыс істеп, өмірге еніп жатқан жаңа технологияны меңгерген білігі мен білімі жоғары ұлағатты тұлға болуы тиіс.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1.Қазақстан Республикасының 2015 жылға дейінгі білім беруді дамыту тұжырымдамасы.

2.12 жылдық оқыту мәселелері. Қ. Р. Жалпы орта білім беру жүйесін дамытудың негізгі бағыттары. - Астана, 2006

3.Аринова Г. К. Жаңа мазмұнды білім беру жүйесіндегі педагогикалық технологиялардың алатын орны//12 жылдық білім беру, 2009, №4, 76 б.

4.Көшімбетова С. «Оқу-тәрбие үрдісінде оқытудың инновациялық әдіс-тәсілдерін пайдаланудың педагогикалық шарттары», Алматы, 2008.

5..А. Тұрғанбекова «Мұғалімнің шығармашылық әлеуетін біліктілікті арттыру жағдайында дамыту: теория және тәжірибе» Алматы-2005

6.Құдайбергенова «Кұзырлылық – тұлға дамуының сапалық критерийі» (ғылыми-практикалық конференция материалдары) Алматы-2010

7.Сәлімбаев О.С 12 жылдық мектеп жағдайындағы құзыреттілік білім беруді енгізу мәселелері// «Мектепте құзыреттілік білім беруді енгізу жағдайында педагог кадрларды дайындау» халықаралық ғылыми-практикалық конференция . материалдары, - Тараз, 2006

8. Ғаламтор желісі: <http://refleader.ru/jgebewqasatyjge.html>

**ФОРМИРОВАНИЕ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИХ НАВЫКОВ
УЧАЩИХСЯ ПРИ ПОДГОТОВКЕ НАУЧНОГО ПРОЕКТА
«ПОЛУЧЕНИЕ МЕДИ ПРОИЗВОДСТВЕННЫМ ПУТЕМ И МЕТОДЫ
ОЧИСТКИ ОТХОДОВ МЕДИ»**

*А.С.Оспанова
Карагандинский университет им.Е.А.Букедова
К.К.Айнабекова*

Отдел образования города Балхаш

Аннотация.

Зерттеушілік білім берудің негізгі мақсаты – оқушылардың өз бетінше әрекет ету, жаңа әрекет тәсілдерін шығармашылықпен меңгеру қабілетін дамыту. Химия пәнін оқу процесінде ғылыми-зерттеу іс-әрекетіне қажетті іскерлік пен дағдыны қалыптастыруға мүмкіндіктер мол.

«Өндірістік жолмен мысты алу және мыс қалдықтарын өңдеу әдістері» атты тақырып бойынша зерттеу жұмысын жүргізгенде ізденушіге үйінді шаймалау, мысты титриметриялық әдісімен талдау сияқты зерттеудің өндірістік әдісін меңгеруге мүмкіндік береді және зерттеу жұмысына қажетті материал шығынын анықтау үшін технологиялық есептеу жүргізу, зерттеу нәтижелері бойынша өз бетінше қорытынды жасау сияқты зерттеушілік дағдыларды қалыптастырады.

Основной целью исследовательского обучения является формирование у учащихся способности самостоятельно, творчески осваивать новые способы деятельности [1]. В процессе проведения исследовательских работ на уроках химии по выбранному научному направлению школьники приобретают навыки работы с литературой, овладевают методами проведения эксперимента и обработка данных, набирает опыт участия в научных конференциях, делать выступления, доклады, сообщения, оформлять итоги выполненных работ в виде тезисов и отчетов.

Наиболее приоритетным становится проектная деятельность учащихся. Ученики самостоятельно изучая тему научного проекта, заранее сформируются исследовательские и экспериментальные умения и навыки. Выбирая темы научных проектов, надо учесть возрастную особенность учащихся.

Особенностью командных работ является решение проблемных вопросов, создание благоприятных среды, выполнение качественного исследования.

В данной работе рассматривается групповая исследовательская работа соискателей на тему «Получение меди производственным путем и методы обработка отходов меди», которая акцентировано на региональный аспект Прибалхашья.

В пректной работе соискатель проводить теоретическое и экспериментальное исследования.

В теоретической части изучается исследуемая тема и определяется ее актуальность. Соискатель обрабатывая литературный материал выявляя актуальность и цель темы. На основе литературной обработки определяет оптимальную методику экспериментального исследования.

Например. Актуальность темы: металлургическое производство связано с образованием значительного количества технологических отходов (шлаков, шламов, окалины, пыли газоочистки и др.), которые годами и десятилетиями накапливаются на предприятиях, причем совершенствование технологий не всегда сопровождается сокращением объема этих отходов [2].

Карагандинская область — самая крупная по территории и промышленному потенциалу, богатая минералами и сырьём. Основными горнодобывающими предприятиями по переработке меди являются Жезказганский и Балхашский комбинаты. В медеплавильном цехе Балхашского медеплавильного завода при плавке медесодержащих концентратов в печах Ванюкова и отражательных образуются отвальные металлургические шлаки. Периодически по мере образования шлаков над расплавом плавильных агрегатов, они сливаются в специальные ковши — шлаковозы и вывозятся на шлакоотвал, где сливаются для остывания[3].

Отвалы и некондиционные руды, а также «отработанные» месторождения являются долговременным источником загрязнения окружающей среды за счет самопроизвольного выщелачивания из них меди, цинка, свинца, мышьяка и других металлов. Наиболее рациональным способом избавления от негативного влияния таких объектов на окружающую среду является организация кучного выщелачивания (КВ). При использовании метода кучного выщелачивания концентрация используемой кислоты для выщелачивания, плотность раствора, пауза в процессе выщелачивания и количество раствора, находящегося в обороте, необходимо определить экспериментально[3,4,5].

Исследование оптимальных условия использования металлургических отходов на основе кучного выщелачивания является решением экологической проблемы города, а также расширяет сырьевую базу производства меди.

В экспериментальной части соискатель разрабатывает основные стадии экспериментального исследования.

Например. Лабораторные исследования по переработке металлургического шлака включают следующие основные стадии:

- описание лабораторных установок и методики проведения эксперимента
- технологический расчет исходного материала

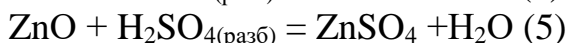
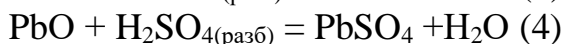
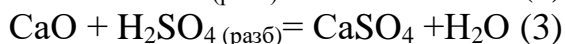
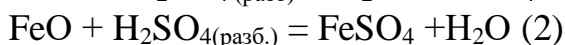
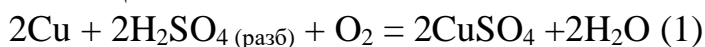
–загрузка пробы для исследования

–аналитический контроль содержание меди в растворе

На начальном этапе изучается ряд методов и лабораторные, производственные агрегаты для проведения исследования. Выбор оптимального варианта метода и химической посуды для проведения эксперимента, достигают при изучении научно-теоретических материалов исследователей в этой области и практическую значимость данного исследования окружающей среде.

Технологический расчет исходного материала проводят для определения количества расхода реагентов, на определенную массу исследуемого объект. Количество расходуемых реагентов вычисляется из химической реакции.

Например: Металлическая медь наименее реакционноспособный. В кислотах- не окислителях не растворяется. Растворимость меди в серной кислоте зависит от концентрации кислоты, так как не растворим в разбавленной серной кислоте. Поэтому необходимо рассчитать расходуемое количество кислоты по химическим реакция взаимодействия серной кислоты с составляющими шлака:

После вычисления количество расходуемого основного и вспомогательного реагента по методике переходим к исследовательской части, то есть проводиться загрузка пробы для исследования. Необходимо зафиксировать дату и время загрузки.

В производстве результаты технологического процесса обычно контролируются количественным методом анализа аналитической химии. В данной работе результаты исследования контролируются титриметрическим методом анализа[4]. А так же проводиться визуальный анализ образцов, где сравниваются преобразования образцов материала исследования до и после выщелачивания опыта, и фиксируют изменения образцов. Полученные результаты обрабатывают и делают выводы исследования.

Таким образом, исследование на данную тему соискателю дает освоить производственный метод исследования, как кучное выщелачивание, титриметрический анализ и позволить приобрести навыки, проводить технологический расчет расхода материала и самостоятельно делать выводы по результатом исследования.

В ходе выполнения проектной работы соискатель продолжает расширять и углублять свои знания по химии, а также совершенствует специальные умения в проведении химических опытов, приучая себя применять свой знания на практике.

Особая роль экспериментальных исследования заключается в том, что они формируют навыки самостоятельной работы соискателя, приучают их к

аккуратности, совершенствуются внимание, наблюдательность.

Экспериментальные исследования – мощное средство развития мышления соискателя, они убеждают в том, что за абстрактными формулами стоят реальные вещества с определенными свойствами, что эти свойства можно познать, изучить и применить на практике[6].

Процесс достижения цели исследования представляет собой поиск выхода из затруднения или пути обхода препятствия, которая первоначально не кажется сразу доступной.

Список использованных литератур:

1. Береснева Е.В. Современные технологии обучения химии: Учебное пособие.-М.,2012, С.32-33

2. Ванюков А.В., Уткин Н.И. Комплексная переработка медного и никелевого сырья. – Челябинск: Металлургия, 1988. – 433с.

3. Б.К.Кенжалиев, С.А.Квятковский, С.М. Кожаметов, Л. В. Соколовская, А.С.Семенова Обеднение отвальных шлаков Балхашского медеплавильного завода //Комплексное использование минерального сырья -2018, -№3, -С.45-53

4. Б.Б.Бейсембаев, А.М. Кунаев, Б. К. Кенжалиев Теория и практика кучного выщелачивания меди –Алматы: Ғылым, -1998, -348с.

5. Харченко Е.М., Ульева Г.А., Егорова Т.Г., Рахимбеков С.С. Переработка шлаков медеплавильного производства //Международный журнал прикладных и фундаментальных исследований. –2015. –№ 7-1. – С.30-33;

6. Саенко О.Е. Аналитическая химия.– Ростов н/Д: Феникс, -2009, -309с.

7. Алимова Е.А., Аверин И.А. Анализ водородной хрупкости промышленных образцов меди методом растровой электронной микроскопии //Труды международного симпозиума «Надежность и качество», -Пенза, -2020, -Т.1, -С.254-257.

ОСОБЕННОСТИ ИНФОРМАЦИОННОЙ КУЛЬТУРЫ У ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

Отрощенко Е. Г.

КГУ «Школа-гимназия города Тобыл отдела образования Костанайского района» Управления образования акимата Костанайской области.

Аннотация: дети в дошкольном возрасте активно познают окружающий мир с помощью полученной информации. Они запоминают, воображают, думают. Все познавательные процессы составляют внутреннюю сущность дошкольника, при этом развивается и совершенствуется разные виды деятельности ребенка, на основе которых происходит формирование основ информационной культуры.

Аннотация: мектепке дейінгі жастағы балалар алынған ақпарат арқылы қоршаған әлемді белсенді түрде таниды. Олар есте сақтайды, елестетеді, ойлайды. Барлық танымдық үдерістер мектеп жасына дейінгі баланың ішкі болмысын құрайды, сонымен қатар баланың әртүрлі іс-әрекеттері дамиды және жетілдіріледі, соның негізінде ақпараттық мәдениеттің негіздері қалыптасады.

*Как сделать так, чтобы мир, окружающий человека,
стал для него интересным, важным, манящим?
Какие условия необходимо создать, чтобы ребенок,
дошкольник захотел потрогать этот мир,
открыть его сокровища для себя?*

Мы живем в мире, где телефоны, компьютеры, планшеты, телевизоры, игровые приставки доступны каждому. С одной стороны, это благо, так как современная информационная среда оказывает существенное влияние на развитие ребенка на содержание его деятельности, предпочтения, идеалы. Но с другой стороны, встает проблема контроля времени, отсутствие физической активности, изменение моральных принципов, неврологические проблемы. Средства массовой коммуникации, новые информационные технологии проникли во все сферы жизни не только каждого человека, но и маленького ребенка. «Мир информации» стал основным средством производства современной массовой культуры. Компьютер, телефон повсеместно входят в жизнь ребенка через игру и другие увлекательные свойственные возрасту занятия. [1, с. 260].

В настоящее время идет переход «от компьютерной грамотности к информационной культуре». И конечно же основным элементом в процессе формирования информационной культуры считается образование, так как оно готовит человека к жизни в информационном обществе, в котором необходимо уметь производить и использовать информацию, оценивать ее, дифференцировать и выделять главное.

Приобщение к информационной культуре - это не только овладение компьютерной грамотностью, но и приобретение этической, эстетической и интеллектуальной чуткости [2. с.217].

Дошкольники – это период начальной социализации ребенка, установления взаимоотношений с различными сторонами бытия, приобщения маленького человека к миру культуры. Ребенок для удовлетворения своих познавательных потребностей нуждается в доступной, понятной и необходимой ему информации, благодаря которой он получает представление о мире, учится мыслить и анализировать, развивает свои способности, память, мышление, воображение. Период дошкольного детства создает предпосылки для формирования основ базовой культуры личности в целом, информационной культуры в частности, всестороннего развития психических и физических качеств в соответствии с возрастными и индивидуальными особенностями, подготовки к жизни в современном обществе, к обучению в школе, обеспечение безопасности жизнедеятельности дошкольника.

В период дошкольного детства раскрываются качества личности ребенка, где в каждом качестве присутствуют элементы информационной культуры:

ребенок овладевший средствами общения и способами взаимодействия со взрослыми и сверстниками адекватно использует вербальные и невербальные средства общения, владеет диалогической речью и конструктивными способами взаимодействия с детьми и взрослыми, он договаривается, обменивается предметами, распределяет действия при сотрудничестве;

любопытный, активный - интересуется новым, неизвестным, задает вопросы, любит экспериментировать;

способный управлять своим поведением и планировать свои действия на основе первичных ценностных представлений, соблюдающий элементарные общепринятые нормы и правила поведения, способен планировать свои действия, направленные на достижение конкретной цели и т.п.

У детей дошкольного возраста формируется мотивационная, интеллектуальная и операциональная готовность к овладению компьютерными средствами и использованию их в своей деятельности, в частности компьютерные игры, которые вовлекают детей в развивающую деятельность, формируют культурно одобряемые знания и умения. Игра - это ведущая деятельность, в которой не только проявляется, но, прежде всего, формируется и развивается личность ребенка. Приобретение индивидуального опыта, освоение знаний, умений происходит главным образом путем самообучения в процессе игры. В игре ребенок сам регулирует темп и количество решаемых игровых обучающих задач. Кроме того, многие компьютерные игры учитывают ответы ребенка при формировании новых заданий, тем самым обеспечивая индивидуальный подход к обучению. Компьютер или телефон очень «терпеливы», никогда не ругают ребенка за ошибки, а ждут, пока он сам исправит их. Это приучает к пошаговой оценке и контролю своих действий, так формируется деловое отношение к положительному и отрицательному результатам. Ребенок не нервничает и не сердится, ошибаясь, а пытается найти новые способы решения. Ошибки, как отрицательный, но промежуточный результат, имеют свое положительное начало: они заставляют ребенка задуматься, выяснить причину неудачи. Выявление и осознание ребенком причин успеха и неудач открывает путь к свободному поиску. Формируется рефлексия - осознание способов своей деятельности, принципов действий.

Бесценным источником для информационной культуры являются и мультипликационные фильмы. **Мультфильмы** понятны дошкольнику, поскольку они в доступной **форме** объясняют ребенку многие процессы, знакомят с миром, удовлетворяют познавательные и эмоциональные потребности. **Мультфильм** – наиболее эффективный воспитатель от искусства

и медиа-среды, поскольку сочетают в себе слово и картинку, то есть включают два органа восприятия: зрение и слух одновременно. Поэтому **мультфильм** обладает мощнейшим воспитательным потенциалом и является одним из авторитетных и эффективных наглядным материалом.

Советские мультфильмы – настоящая находка: они учат ребенка доброте, искренности, преданности, умению ценить дружбу, учат осмысливать

развивается мелкая моторика, формируется тончайшая координация движений глаз и руки

тренируется внимание и память, отмечается устойчивое внимание в процессе деятельности

развивается сенсомоторика: уменьшается время, как простой реакции, так и реакции выбора

раньше овладевают чтением и письмом, активно пополняется словарный запас

быстрее возникает умение ориентироваться на плоскости и в пространстве, в статике и движении

развиваются элементы наглядно-образного и теоретического мышления, позволяющие детям предвидеть ситуацию, планировать свои действия «исполнять», «создавать»

легче усваивают понятия формы, цвета и величины

глубже постигаются понятия числа и множества

развивается воображение и творческие способности

воспитывается целеустремленность и сосредоточенность

происходящее, заставляют переживать за героев, помогать, делать добро. Через **мультфильмы** ребёнок усваивает модели поведения, способы действий, в них высокая ценность *«правильного»* поступка, идеализация честности, духовности, **нравственности – всех тех качеств**, которые каждый из нас хочет привить своим детям.

Информационная культура привлекательна для детей, как любая новая игрушка, она несет в себе образный тип информации, наиболее близкий и понятный дошкольникам, которые пока не умеют читать и писать. Движение, звук, мультипликация надолго привлекают внимание детей. Малыши получают эмоциональный и познавательный заряд, вызывающий у них желание рассмотреть, действовать, играть, вернуться к этому занятию вновь. Так рождается мотивационная готовность к вхождению в компьютерный мир, которая в дальнейшем развивается, вызывает у детей живой интерес, сначала как игровая деятельность, а затем и как учебная [3. с.689].

Мир информации ребенка, в частности мультимедийный способ подачи информации, компьютерные игры, мультипликационные фильмы, компьютерные развивающие технологии способствуют и имеют положительные результаты для развития дошкольника:

Список использованных литератур:

1. Евдокимова С. Л. Цветкова Н. А. Семейное воспитание. Книга 2. // Методическое пособие, Астана, 2012. 260 с.
2. Калинина Т. В. Формирование основ информационной культуры у детей старшего дошкольного возраста // Педагогическое образование и наука № 4, 2016. 121 с.
3. Кротова Т. В., Дмитриев Ю. А., Калинина Т. В. Мультимедийные технологии в современном дошкольном образовании // Воспитание и обучение детей младшего возраста № 5, 2016. 689 с.

КӘСІПТІК БАҒДАРЛАУ ЖҰМЫСЫ АРҚЫЛЫ БАЛАЛАРДЫҢ БОЛАШАҚ МАНСАБЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Өмірбекова М.Ж

«Зияткер» ММЛ қазақ тілі мен әдебиетінің мұғалімі

Абайдың жасы он үшке келгенде әкесі оны асығыс ауылға алдырды. Ол балаларының ішінен әзірге өзіне көмекші, кейін орнын басар мұрагер іздегенде, Абайға тоқтады. «Әке – балаға сыншы» деген мақал бар. Оның үстіне Құнанбай сияқты көреген де дана әке қателеспейді. Он үш жасар балаға үлкендермен келелі істерді кеңесу оңай ма! Бірақ ақылды бала тез төселіп, ел басқару ісіне еркін араласып кетеді. Ақынның өмірбаяны туралы алғашқы жазған жақын туысы Кәкітай: «Он бес жаста балалық қылмай, үлкендерден білімі артылып, жұртты өзіне қаратып, әкесіне үлкен көмегі тиген», - деп айтқан болатын. Байқағанымыздай әке бала бойындағы ерекшелікті байқап, үлкен үмітпен үлкен жолға салған еді. Абай әке үмітін ақтап шықты емес пе? Ол бір елдің емес, дүйім қазақтың ұлы болды. Ол бір қазаққа ғана емес, әлемге танымал болды.

Сондықтан жастайынан балаға көңіл бөліп, дұрыс бағыт-бағдар беру - әр үлкеннің қолында деп ойлаймын. Мейлі ол ата-анасы болсын, мейлі ұстазы болсын.

«Өсер елдің баласы он бесінде баспын дер, Өшер елдің баласы отызында жаспын дер» - дейміз де өз пікірімізге қайшы келіп жатамыз. Жас буын жеткіншектерге сенімсіздік танытып, күдікпен қараймыз, басынамыз. Ал, болар бала, шаршы топқа осы жасында танылып жатпай ма? Балалардың болашағы олардың өмірден татар несібесі мен еншісінің үлес салмағы ата - анасының сіңірген еңбегіне, тәлім - тәрбиесіне байланысты болады. Сондықтан әрбір ата - ана өзінің баласын еңбекқор, елінің қамқоршы азаматы етіп тәрбиелеуі міндет.

«Өмірде екі нәрседен қателеспеу керек» дейді дана халқымыз. Соның алғашқысы – мамандық таңдау болса, екіншісі – жар таңдау! Осы күні мектеп бітіруші түлектер Ұлттық бірыңғай тестілеуге қызу дайындық үстінде. Қайқайсысының болсын, «түн ұйқысын төрт бөлген» сындарлы сәттің де ауылы алыс емес. Болашақты болжап, таңдау пәнін ой елегінен өткізіп, санасы

сансаққа жүгіретін кез ғой. Алда – үлкен өмір жолы, үлкен таңдау күтіп тұр. Ол, әрине – мамандық таңдау мәселесі.

Жоғарыда келтірілген мысалдардан не байқаймыз? Кәсіптік бағдар беру жұмыстары қазақтарда ертеден жүріп отырған. Оған мынадай мақал-мәтелдерді мысалға келтіре аламыз. «Еңбектің көзін тапқан, байлықтың өзін табады», «Кәсіп, кәсіп түбі - нәсіп», «Мың кәсіпке талпынсаң, Бір кәсіптен айрыласың», т.б.

Әдебиет сабағында кәсіптік бағдар беру жұмыстары жүріп отырады. Бірақ басты мәселе тек жалаң білімде емес. Мәселен, Мұхтар Шахановтың «Арман» өлеңін мысалға келтірейік. Небәрі он екі жасар балалардың таңдауына назар салсақ.

Басты кейіпкер Дойыл қандай кәсіп таңдап еді, қандай мақсат қойып еді?

Шектесетін қулықпен де, ар мен де...

Саудагер боп шықсам деймін, жан баба.

Бой шалдырмай бос мақтан мен өсекке

Өмірімді құрсам деймін есепке.

Қаншама елмен сауда-саттық жасауға

Соншама елдің тілін білу керек қой,-

деп саудагерлік жолды таңдаған еді.

Ал Әбу ше? Әбудің мақсаты не еді?

Ұлы баба, бірақ менің арманым

Парыз бенен махаббаттан құралған.

Шамын жақсам ғылым менен өнердің,

Елімді зор мерекеге бөлермін.

Мейлі ұлының еңбек етіп арымен

Жүргендігін ұғынбасын қалың ел.

Мен өзіме риза емеспін, елімнің

Сүйеніші бола алмасам егер де,- деп таңдаған кәсібінің елге пайда әкелгенін қалайтынын көреміз.

Яғни, алған білімнің мен бойындағы өнер жүрекке бағынбаса, не пайда? Мен біледі екенмін, мен жасай алады екенмін десе де, елге пайдасы жоқ, тек қара басының қамы үшін ғана жұмсалса, ол білім мен өнерден не пайда? Не ғайбыл?

Дойыл керемет білімді, бірнеше тіл білгенімен, соңында «Саудагерді өзге түгіл өзінің

Ұрпақтары кетті ұмытып аз жылда» делінген.

Ал Әбуіміз

«Кеңге жайды ол қанатын,

Әбуіміз - әрі ғалым, әрі ақын,

Әбуіміз - біздің ұлы бабамыз

Әбу-Насыр әл-Фараби болатын», - деп «Екінші ұстаз атанған», «Энциклопедист-ғалымды» мысалға келтіреді.

Тылсым өмірде нағыз азамат, адам атты адам болу – оңай емес. Заманның үнемі құбылмалы, өзгеріс айналымында жүретініне қарамастан, ең бағалы

адамгершілік қасиетті мәңгілік тұтуымыз керек. Мәселен, қазіргі жастардың өзіндік өмірлік ұстанымы бар. Біреулері мемлекеттің мәселелеріне назар аударып, дамуына үлес қосса, өзгелері жеке басын ойлап, шетелдің мәдениетін өздігінен артық көреді. Бірлікте көптеген белестерді бағындырамыз демекші, қоғам мәселесін қозғай отырып, ортақ шешім қабылдауымыз керек. Шынымен, қазіргі таңда шет елдермен тығыз қарым-қатынас орнатып жүрміз, бірақ өзге елдің тарихымен таныспас бұрын, туған елдің қадір-қасиетін түсінуде қиыншылықтар бар екені сөзсіз. Қазақ жастарының мәдениеттілігін таразыға салсақ, екеуінің бірі басым деп айтуға тура келеді. Ұлтымызға сай, кеңпейіл, қарапайым қазақи мінезді жадымызда сақтап, мақтан еткеніміз абзал. Соңғы кезде, заманауи талаптың сұранысы бойынша, техника әлемінің құлдарына айналдық. Адам баласының ой-өрісі, сөздік қоры, сенімділік қасиеттері жылдан-жылға кеміп барады десек, қателеспіз. Кез-келген адамның жұртшылықпен байланысы, пікір алмасушымен ой бөлісу, әңгіменің анық та, тартымды болуына негізделеді. Сондай-ақ, адамзат табиғатынан көркем сөз бен өнерге құштар болып келеді, шынайылыққа тікелей қарайтын болсақ, осындай құштарлық бүгінгі күні көпшіліктің назарынан тыс, керісінше техника төңірегінде тіршілік етіп, жансыз дүниеге құмармыз.

Сонымен қорыта келе, кәсіптік бағдар беруде ұстанатын басты қағидат- ар мен ұят, отаншылдық, рухани байлық бірінші орында болғаны дұрыс. Қандай маман иесі болсаң да, халқыңа пайда әкелер болса, сол игі.

Абай атамыздың қара сөзінен мысал айтпай кету мүмкін емес. Отыз үшінші қара сөзінде «Алдау қоспай адал еңбегін сатқан қолөнерлі – қазақтың әулиесі сол» деген еді. Бірақ өнерлі қазақтардың өзінде кеселдер болады екен. Атап айтсақ, талапсыздық, еріншектік, салғырттық, кербездік, мақтаншақтық, тамыршылдық. Сондықтан артылған істің жауапкершілігін сезіне білу керек. Ардың жүгін арқалаған 550 жылдық тарихы бар ұлттың болашағына мұндай кері пиғылдар жараспасы хақ. Болашақ жеткіншектерді содан аулақ ұстағанымыз жөн.

ДЕТЯМ О ПРОФЕССИЯХ

Перина А.В.

КГКП «Ясли-сад «Ертөстік» г. Караганда

Мақалада "мектепке дейінгі жастағы ересектерге арналған кәсіптер" вариативті бағдарламасын жүзеге асыру бойынша балабақшаның мектепалды тобының тәжірибесі келтірілген. Бағдарламаның негізгі міндеттері-мектеп жасына дейінгі балалардың әлеуметтік құзыреттілігін қалыптастыру, балалардың қоршаған әлем туралы жалпы хабардарлығын және балалардың ой-өрісін кеңейтіп қана қоймай, сонымен қатар мектеп жасына дейінгі балаларға тән іс-әрекеттерде (ойын, еңбек, эксперименттік, өнімді) кәсіби іс-әрекеттің

қарапайым тәжірибесін қалыптастыратын ересектердің кәсіби қызметі туралы білімдерін байыту.

В статье представлен опыт работы предшкольной группы ясли-сада по реализации вариативной программы «Профессии взрослых для дошколят». Основные задачи программы – формирование социальной компетенции дошкольников, обогащение знаний детей о профессиональной деятельности взрослых, которые не только расширяют общую осведомленность об окружающем мире и кругозор детей, но и формируют у них элементарный опыт профессиональных действий в специфичных для дошкольников видах деятельности (игровой, трудовой, экспериментальной, продуктивной).

Мир профессий в современном обществе - сложная, динамичная, постоянно развивающаяся система. Родители задумываясь о будущем своего ребенка, внимательно следят за его интересами и склонностями, стараясь предопределить его профессиональную судьбу. Во многих семьях существуют профессиональные династии. Семьи гордятся ими и надеются на продолжение в последующих поколениях. В каком же возрасте закладывается фундамент, определяющий профессиональное будущее человека?

Уже в дошкольном возрасте ребенок проявляет избирательное отношение к разным видам деятельности. У некоторых детей очень рано обнаруживается интерес и склонность к рисованию, музыке, танцам, конструированию и т.д. Дети в своих играх подражают взрослым и воспроизводят их действия, примеряя на себя роли воспитателей, продавцов, врачей, строителей и др. Такая ярко выраженная склонность детей к определенным ролям, играм, видам труда свидетельствует о первых проявлениях «профессиональной направленности» в развитии личности ребенка. Многие педагоги-дошкольники считают, что знакомство с профессиями и трудовой деятельностью надо начинать с детства. По словам М.А.Васильевой: «Главная задача трудового воспитания в детском саду – формирование правильного отношения к труду у детей дошкольного возраста» [1, с. 3].

В предшкольной группе ясли-сада «Ертөстік» в рамках вариативной части реализуется программа «Профессии взрослых для дошколят», основные задачи которой - формирование социальной компетенции дошкольников, обогащение знаний детей о профессиональной деятельности взрослых, воспитание уважительного отношения к труду.

Осознавая значимость предметно-пространственной среды в становлении и развитии личности, я начала работу с её изменения. Она должна предоставлять ребенку самостоятельность, быть целесообразной, комфортной, информативной, оптимально оборудованной, эстетично оформленной и безопасной, максимально учитывать индивидуальные особенности детей, обеспечивать деятельностно-возрастной подход, отражать специфику региона. Используемый дидактический и игровой материал подобран так, чтобы дети могли найти для себя то, что больше всего их интересует. Имеются игровые центры для мальчиков и девочек, приспособленные для организации сюжетно-ролевых игр профессионально-ориентированного характера, «Мастерская

умельцев» с материалами для конструирования и ручного труда, шитья, «Экспериментальная лаборатория «Капелька» для элементарного экспериментирования. Они оснащены специальным оборудованием, организовано посещение по желанию детей, что позволяет создать комфортные условия для проявления свободного выбора детьми вида деятельности, к которой у них наблюдается предрасположенность.

В группе оборудован развивающий центр «Все работы хороши» для знакомства с ремеслами, существовавшими издревле (пекарь, сапожник, гончар) и современными профессиями (программист, менеджер, банкир и др.). Рядом расположен мини-музей, который знакомит с трудом народных умельцев, с бытом, обычаями и традициями разных народов проживающих в Казахстане. В развивающем центре «Автоклуб» ребята могут познакомиться с профессиями водитель, дорожный инспектор, механик, закрепить правила безопасного поведения на дорогах. Такие подходы к организации предметно-развивающей среды позволяют более рационально использовать пространственные возможности помещений и познавательный потенциал окружающих предметов.

Большую роль в формировании представлений дошкольников о профессиональной деятельности взрослых имеют сюжетно-ролевые игры профессионально-ориентированной направленности. Традиционный перечень игр с производственными и бытовыми сюжетами дополнен профориентационными играми. Игры группируются с учетом времени года, сезонного труда взрослых, профессиональных праздников. Широко используются игры, отражающие новые социально-экономические отношения и новые профессии (менеджер, маркетолог, турагент, программист, бизнесмен), региональные и местные условия (шахтер, пастух). В играх дети учатся комбинировать свои непосредственные жизненные впечатления со знаниями, приобретенными из рассказов, фильмов, книг. Постепенно дошкольники начинают повторять действия людей разных специальностей, стараются изобразить профессии родителей, моделируют их профессиональное поведение. Наблюдения за играми детей показывают, что в ходе игры дошкольники начинают отражать содержание деятельности представителей различных профессий, ориентируются в их взаимосвязях, выражают предпочтение определенной группе профессий или какой-то конкретной профессии.

Важную роль в знакомстве детей с профессиями играют родители. Совместно с родителями оформлен альбом «Профессии моих родителей», где каждый взрослый смог поделиться важной информацией о своей профессии с малышами. Дети стали активнее интересоваться у родителей их профессиями, уточняя, что именно они делают на работе. Многие захотели побывать на работе у родителей. Также проводятся совместные выставки творчества «Сделаем сами своими руками», «Вместе с мамой, вместе с папой», «Вторая жизнь старых вещей» (поделки из бросового материала).

Ознакомление дошкольников с трудом взрослых строится на диалоге детей с взрослыми, труд которых они наблюдают, что способствует социализации

дошкольников, формирует у них элементарные знания и определенное отношение к профессии. Надеюсь, что дети научатся быть инициативным в выборе интересующего их вида деятельности, будут иметь представления о мире профессий, смогут осознать ценностное отношение к труду взрослых, проявят самостоятельность, активность и творчество, что поможет их дальнейшему успешному обучению в школе и выбору профессии в будущем.

Список использованных литератур:

1. «Трудовое воспитание детей дошкольного возраста» под редакцией М.А.Васильевой Москва «Просвещение» 1984.

ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ – ОСОБЫЙ ВИД ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНО - ТВОРЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ.

Подколзина С. Н.

КГУ «Школа-лицей № 1», Карагандинская обл, г. Сарань

Мақалада бастауыш сынып оқушыларының зерттеу қызметі және бастауыш сынып оқушыларын зерттеуге оқытудың тиімділігі туралы айтылады. Бұл жаста олар жаңа нәрсені білуге ерекше қызығушылық танытады. Бастауыш сыныптардағы зерттеу жұмыстары мектеп бағдарламасының әр пәні бойынша жүзеге асырылады. Автор оқушылардың зерттеу жұмысын дұрыс ұйымдастыру үшін мұғалім жан – жақты және оның жоғары ғылыми – зерттеу біліктілігі болуы керек деп санайды. Оқушылардың зерттеу қызметін ұйымдастыру кезінде олардың даму жолдары мен оларды зерттеу үшін қажетті дағдыларды қарастыра отырып, бастауыш сынып оқушыларының зерттеу дағдыларын қалыптастыру шарттары анықталды. Сонымен қатар, бастауыш мектеп жасынан қалыптасқан зерттеу дағдылары оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттыруға ықпал етеді және оларға өмір бойы қызмет етеді.

В статье раскрывается исследовательская деятельность учащихся начальных классов и эффективность обучения учащихся исследованию с начальных классов. В этом возрасте у них особенный интерес к познанию нового. Исследовательская работа в начальных классах осуществляется по каждому предмету школьной программы. Автор считает, что для правильной организации исследовательской работы учащихся учитель должен быть всесторонне, с высокой степенью исследовательской квалификации. При организации исследовательской деятельности учащихся, рассматривая пути их развития и умения, необходимые для их исследования, определяли условия формирования исследовательских навыков младших школьников. Кроме того, исследовательские навыки, сформированные с младшего школьного возраста,

способствуют повышению функциональной грамотности учащихся и служат им на протяжении всей жизни.

В настоящее время большое внимание уделяется личности, как в социальном, так и в учебном пространстве. Для этого необходимо создать благоприятные условия для её развития. Предполагается, что образовательный процесс в школе должен быть направлен на достижение уровня образованности учащихся. Он должен быть достаточен для самостоятельного творческого решения мировоззренческих проблем теоретического или прикладного характера. Чтобы достичь определенной цели нужно организовать учебную деятельность, а именно исследовательскую направленность. Каждый ребенок от природы награжден способностями и талантами. По своему миру они исследователи - любознательны и полны желания учиться, познавать неведомое, творить. Крепко и надолго знания усваиваются тогда, когда ребенок слышит, видит и делает что-то сам. Этим и отличаются младшие школьники. Для того, чтобы дети не потеряли интерес к окружающему миру, важно вовремя поддержать их стремление исследовать все и вся. Задача взрослых – не пресекать, а наоборот, активно развивать исследовательскую деятельность — это особый вид интеллектуально-творческой деятельности. Исследовательское поведение - один из важнейших источников получения ребенком представлений о мире. Педагогика и психология расшифровывают нам понятие «исследовательское обучение» - подход к обучению, построенный на основе естественного стремления ребенка к самостоятельному изучению окружающего мира.

Главная цель исследовательского обучения - формирование способности самостоятельно, творчески осваивать и перестраивать новые способы деятельности в любой сфере человеческой культуры. С. Обухов исследовательскую деятельность рассматривает как творческий процесс совместной деятельности двух субъектов по поиску решения неизвестного, в ходе которого осуществляется трансляция культурных ценностей, результатом которой является формирование мировоззрения [3, с. 17]. Исследования предоставляют, возможность младшему школьнику самому найти ответы на вопросы «Как?» и «Почему?», «Где?», «Для чего?». Это огромная возможность для детей думать, пробовать, экспериментировать, а самое главное — самовыражаться. В данном процессе развивается познавательная активность и любознательность, обогащение памяти ребёнка, активизируются его мыслительные процессы. У ребенка постоянно возникает необходимость совершать операции анализа и синтеза, сравнения и классификации, обобщения. Необходимость формулировать закономерности и делать выводы стимулирует развитие устной речи. У ребёнка накапливаются умственные умения, развиваются изобразительные способности. Ему приходится измерять, считать, сравнивать. Развивается эмоциональная сфера ребенка, его творческие способности.

Что полезного дает нам исследовательская деятельность?

Во-первых, связать теорию с практикой и уровнем подготовки учащихся.

Во-вторых, объединить интересы школьников.

В-третьих, достигнуть высокой степени усвоения учебного материала.

Занятия включают в себя создание учениками продуктов деятельности когнитивного, креативного, организационно-деятельностного типов. Таким образом, проектно-исследовательская деятельность учащихся является перспективной по формированию мотивации к исследовательской деятельности.

В. Н. Борздун отмечает, что естественно научно-исследовательская работа (НИР) не может носить массовый характер и проводится с наиболее увлеченными, способными и подготовленными ребятами [1, с. 48]. Дети чрезвычайно любознательны и их стремление к исследовательской деятельности не может быть ограничено возрастными и другими рамками; работа с одаренными детьми необходима, но другие дети также могут попробовать свои силы в НИР.

Исследовательская деятельность содержит следующие компоненты:

1. Поисковый. Включает в себя выявление проблемы, прогнозирование актуальность исследования и значимость его проведения, выдвигать гипотезы и планировать ход исследования, ставить цель, находить способы ее реализации, анализировать результат деятельности и давать ему оценку.

2. Методологический. Определить объект и предмет исследования. В данном компоненте выявляется структура, методы, средства деятельности.

3. Организационно-деятельностный состоит в умении работать с различными источниками информации, проводить наблюдения и ставить мысленные эксперименты, проверять правильность полученных данных.

4. Результативный. Оформлять и публично представлять результаты исследования, делать доклад, уметь вести дискуссию по теме исследования.

Исследовательская деятельность привлекает не только младших школьников, но и их родителей. Совместная работа укрепляет взаимоотношения: «школа» - «родитель» - «ребенок». Родители совместно с ребенком выбирают тему исследовательской работы из многообразия тем. Такой выбор проектов даёт возможность учителю решать самые разные задачи обучения и воспитания учащихся в интересной для них форме. Это позволяет учащимся активно приобретать и применять знания и умения, расширять свой учебный арсенал, а затем переносить приобретённый опыт на другие виды учебной и внеучебной работы.

В современном мире актуальны слова писателя Кларка: “Мало знать, надо и применять. Мало очень хотеть, надо и делать!”

Список литературы:

1. Борздун В. Н. Исследовательская деятельность в школе: критерии оценки / В. Н. Борздун, Л.А. // Методист. Научно-методический журнал. — 2003.— № 6.— С.48–51.

2. Леонтович А. В. Учебно-исследовательская деятельность школьника как модель педагогической технологии. // Народное образование. — 1999.— № 10.

3. Обухов А. С. Проблема оценки качества образования // Исследовательская работа школьников.— 2008. № 2. — С.17–23.

4. Рассказова, Ж. В. Исследовательская деятельность младших школьников как компонент процесса обучения в условиях общеобразовательной организации / Ж. В. Рассказова. — Текст : непосредственный // Молодой ученый. — 2014. — № 4 (63). — С. 1080-1082.

ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ ИНФОРМАЦИОННОЙ КУЛЬТУРЫ ШКОЛЬНИКА

Подшивалова В.И.

учитель информатики

КТУ «Школа-лицей имени Алимхана Ермекова» отдела образования города Балхаш управления образования Карагандинской области

Аннотация

Бұл мақалада білім берудің ақпараттық мәдениетінің негізгі мәселелері мен мақсаттары қарастырылып, студенттің ақпараттық мәдениетін арттыруға арналған бағдарламалық өнімдердің мысалдары келтірілген.

В данной статье рассматриваются основные вопросы и цели информационной культуры образования, приводятся примеры программных продуктов для повышения информационной культуры школьника.

Современный человек живет в условиях, требующих значительно высокого профессионализма и существенных интеллектуальных усилий для принятия верных решений в многообразных жизненных и трудовых ситуациях.

Особенно важная роль в информатизации общества относится к системе образования. Именно образование, с одной стороны, выступает как потребитель информации, и как создатель новых информационных технологий, с другой. Так как умение работать с информацией становится одним из приоритетных для человека нашего времени, то система образования призвана развивать у школьников способности к критическому мышлению, начиная с младших классов. Гибкость мышления, образованность, умение ориентироваться в большом потоке информации становятся немаловажными ценностями на протяжении всей жизни человека.

Информационная культура - это систематизированная совокупность знаний, умений, навыков, обеспечивающая реализацию индивидуальной информационной деятельности, направленная на удовлетворение информационных потребностей учащихся, возникающих в ходе учебной деятельности.[1, с. 25]

Одной из основных целей формирования основ информационной культуры - дать учащимся знания, умения и навыки информационного самообеспечения в их образовательной деятельности.

Существенные изменения в механизме функционирования и реализации системы образования происходят под влиянием информатизации общества. Так, информатизация реализует некоторые процессы:

- совершенствование механизмов управления системой образования на основе использования автоматизированных банков данных научно-педагогической информации, информационно-методических материалов, информационно-коммуникационных сетей;

- улучшение стратегии выбора содержания, методов и организационных форм обучения, соответствующих задачам развития личности учащегося в условиях информатизации общества;

- разработка методических систем обучения, ориентированных на развитие интеллектуального потенциала обучаемого, на формирование умений самостоятельно приобретать знания, осуществлять информационно-учебную, экспериментально-исследовательскую деятельность, большой выбор разнообразных видов совместной деятельности по обработке информации;

- создание и внедрение использования компьютерных тестирующих, диагностирующих методик контроля и оценки уровня качества знаний обучаемых.

Использование огромных возможностей ИКТ предоставляют педагогам эффективные вспомогательные средства, которые, обеспечивают новые возможности и преподавателям и учащимся.[3, с. 68-69]

Несмотря на большое количество разнообразных программ, они не всегда могут полностью удовлетворить учителя. Главным образом, из-за фиксированного содержания учебных программ, не всегда соответствующих содержанию именно того курса, который дает учитель. Из-за этого со временем у педагога возникает необходимость в многофункциональном средстве, способном аккумулировать необходимые учебные материалы, представлять их в удобной для преподавателя виде (учебного урока, его фрагмента, отдельного контрольного упражнения, теста и тому подобное), и в то же время позволяющем легко редактировать учебный материал и изменять его структуру. [4, с. 76]

Наиболее подходящими для этих целей средствами являются программы создания мультимедийных презентаций, а также запись видеуроков (Impress, PowerPoint). Существует огромный выбор программ для использования при изучении русского, казахского, языка и литературы, иностранных языков (программы перевода, обработки текстов). При изучении естественных наук используются различные моделирующие программы, виртуальные конструкторы. Например - "Физика в картинках", "Живая геометрия", "Открытая физика", «Виртуальные лаборатории по химии и физике» - где можно просмотреть демонстрацию опытов, провести собственные изыскания, ставить эксперименты. На уроках биологии можно использовать системы

виртуальной реальности «Атлас строения человека» содержащие обширную информацию о физическом строении человека, изучать скелет, строение мышц, нервной и кровеносной системах. На уроках географии, можно воспользоваться мультимедийными базами данных "Мировой атлас", содержащий обширную информацию о всех странах мира.

Организация информационной среды и включение особого обучения основам информационной культуры в учебную деятельность должна помочь школьникам стать информационно культурными, обеспечить их необходимыми навыками и опытом работы с информацией и умениями использовать всю полученную информацию в собственных интересах.

Любое усвоение знаний должно строиться на усвоении учеником учебных действий, овладев которыми, он смог бы усваивать знания самостоятельно, пользуясь различными источниками информации. Поэтому научить учиться, а именно, усваивать и должным образом перерабатывать информацию - вот главный тезис информационно-деятельностного подхода к обучению

Становление информационного общества привело саму образовательную систему к необходимости динамичных изменений в ней, что выражается в настоящее время в развитии новых информационных технологий, организации информационного образования, а отсюда и в повышении информационной и компьютерной культуры личности.

Список использованных литератур:

1. Башмаков, А. И. Разработка компьютерных учебников и обучающих систем / А. И. Башмаков, И. А. Башмаков. - М. : изд. "Филинь", 2013. - 616 с.

2. Захарова, И. Г. Информационные технологии в образовании : учеб. пособие для студ. высш. педаг-х учеб. заведений / И. Г. Захарова. - М. : Академия, 2015. - 192 с.

3. Полат, Е. С. Современные педагогические и информационные технологии в системе образования : учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Е. С. Полат, М. Ю. Бухаркина. - М. : Академия, 2017. - 368 с.

4. Руденко, Т. В. Дидактические функции и возможности применения информационно-коммуникационных технологий в образовании [электронный ресурс] / Т. В. Руденко. - Томск, 2016. - Режим доступа : http://ido.tsu.ru/other_res/ep/ikt_umk/

5. Савченко, Н. А. Использование информационных и коммуникационных технологий в общем среднем образовании [образовательное электронное Интернет-издание для педагогов] / Н. А. Савченко. - Ин-т дистанц-го образ-я Российского ун-та дружбы народов, 2006. - Режим доступа : <http://www.ido.rudn.ru/nfpk/ikt/>

6. Трайнев, В. А. Информационные коммуникационные педагогические технологии : учеб. пособие / В. А. Трайнев, И. В. Трайнев. - 3-е изд. - М. : изд.-торг. корпорация "Дашков и К0", 2007. С. 9-110.

7. Информационные и коммуникационные технологии в образовании [материал из IrkutskWiki]. - Режим доступа : <http://www.wiki.irkutsk.ru/index.php/>

ФОРМИРОВАНИЕ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ УЧАЩИХСЯ НА УРОКАХ БИОЛОГИИ И ВО ВНЕУРОЧНОЕ ВРЕМЯ

Полтавец Ж.Г.

*Коммунальное Государственное учреждение «Гимназия №93»
г. Караганда*

Аннотация. Бұл мақалада биология сабақтарында және сабақтан тыс уақытта ғылыми-зерттеу дағдыларын дамыту ерекшеліктері қарастырылған. Жоба әдісі және проблемалық жағдайлар жасау арқылы оқушылардың зерттеу құзыреттілігін қалыптастыруға басты назар аударылады. Практикалық тәжірибені жинақтай отырып, нақты мысалдарда білім алушылардың оқу-зерттеу іскерлігін дамыту әдістемесінің ерекшеліктері ашылады, оқушыларға елдің және өңірдің ғылыми болашағында өзін анықтауға, өзінің одан әрі даму бағыттарын таңдауға көмектесетін жобалардың мысалдары ұсынылады.

Аннотация. В данной статье рассмотрены особенности развития навыков научно-исследовательской деятельности на уроках биологии и во внеурочное время. Основное внимание уделяется формированию исследовательской компетенции учащихся посредством метода проектов и создания проблемных ситуаций. Обобщая практический опыт, на конкретных примерах раскрываются особенности методики развития учебно-исследовательских умений обучающихся, представляются примеры проектов, помогающие школьникам определить себя в научном будущем страны и региона, выбрать направления своего дальнейшего развития.

На современном этапе развития отечественного образования основной задачей является формирование активного, независимого, компетентного человека, способного к творчеству. Задача современного учителя – уметь создать условия для освоения учениками определенного объема знаний и умений, установленного стандартами нового поколения, обучение и воспитание каждого ребенка с набором таких качеств, как креативность, социальная ответственность, обладание развитым интеллектом, высоким уровнем функциональной грамотности, патриотизмом. Важнейшим способом для достижения новых образовательных результатов у школьников является исследовательская деятельность. Это ведущий элемент исследовательского обучения. Такой тип обучения обладает высоким развивающим потенциалом, предполагает формирование у обучающихся учебных универсальных действий, комплекса исследовательских умений, включая умения самостоятельно получать ответы на поставленные вопросы, выдвигать гипотезы, работать с разнообразными информационными источниками. [1, с. 41]. Исследовательская деятельность является одним из методов проблемного обучения. Она способствует воспитанию у школьников инициативы, позволяет раскрыть

индивидуальные особенности учащихся, дать им возможность приложить свои знания и умения и публично показать достигнутый результат. Разнообразие объектов и процессов, изучаемых на уроках биологии, обеспечивает огромные возможности для исследовательской деятельности, в процессе которой обучающиеся учатся излагать свои мысли, работать индивидуально, в группе и в коллективе, конструировать прямую и обратную связь. [2, с. 15]. Практический опыт моей работы убеждает в том, что главным условием для развития активного, самостоятельного, творческого мышления является возможность применять полученные знания в новых, нестандартных ситуациях. Исходя из принципов проблемного обучения, таких как креативность и исследование в действии, большой интерес у учащихся вызывает их продуктивная самостоятельная деятельность по направлениям:

1. Исследования на уроках. Это исследование научного медицинского материала, когда по данным энцефалограммы или кардиограммы учащиеся пробуют определить состояние человека в момент обследования, исследование-эксперимент по вкусовым ощущениям и решением проблемного вопроса «Какие рецепторы распознают острый вкус пищи?», исследование-анализ, например: «Выявление источников мутагенов в окружающей среде и оценка возможных последствий их влияния на организм», «Анализ и оценка этических аспектов развития некоторых исследований в биотехнологии»; «Анализ и оценка различных гипотез происхождения жизни, происхождения человека и формирования человеческих рас»; «Выявление антропогенных изменений в экосистемах своей местности»; терминологическое исследование казахского, английского, латинского и греческого перевода биологических терминов и их расшифровка по ключевым вопросам, экспериментальная работа индивидуального характера при изучении рефлексов головного мозга, решение проблемных биологических задач. Так, при организации процесса изучения раздела «Основы экологии» в 11 классе, учащимся предлагаются задачи исследовательского характера:

- Известно, что неядовитые змеи полозы питаются в природе мышевидными грызунами. Но выпущенная в террариум со змеей белая мышь через сутки не была съедена. Выскажите наибольшее число гипотез, объясняющих этот факт.

- Ученому-биологу необходимо изучить изменение активности травяных лягушек в зависимости от времени суток. Опишите возможный план проведения работы и укажите порядок действий при ее выполнении. Разработайте возможную методику исследования.

- Ученый долгое время в одни и те же часы утром, днем и вечером проводил подсчет числа чаек в небольшой колонии этих птиц. Какие цели могли стоять перед исследователем? Какие вопросы биологии птиц могут быть изучены таким образом?

Для быстрого и продуктивного решения заданий исследовательского характера уместно использовать на уроках парные и групповые формы работы над мини-проектами. [3, с. 24]. При изучении в 9 классе темы «Последствия

деятельности человека в окружающей среде» предлагается рассмотреть экологическую ситуацию: Один производитель хлопка решил быть независимым от природы, чтобы упростить себе жизнь. Купил плантацию, оросил землю, уничтожил все ненужные растения, посадил хлопок, подкормил искусственными удобрениями. Вскоре плантация превратилась в рай для насекомых, питающихся хлопком. Плантатор купил пестициды и обработал ими хлопок, наиболее приспособленные к ядам насекомые выжили и дали потомство. Теперь у плантатора маленький доход, но большой урожай насекомых. Определите проблему, цель исследования, задачи, рабочую гипотезу и предоставьте результаты исследований этой проблемы.

Опытно-проблемные исследования наши учащиеся проводят с растениями на пришкольном учебно-опытном участке и школьном дворе. Например, результаты опыта «Влияние густоты посева рассады петунии и бархатцев» используются на уроках при изучении тем «Борьба за существование» и «Абиотические факторы среды». Такая работа наряду с исследованиями помогает приобретать опыт по выращиванию рассады культурных растений, вызывает чувство удовлетворенности результатами своего труда.

2. Исследовательские домашние задания. Это выращивание растений для кабинета биологии с помощью вегетативного размножения; наблюдение за живыми объектами (за поведением рыб в аквариуме, поведением хомячка в клетке, реакцией комнатных растений на время суток); экспресс-исследования реакций организма на время суток, причин изменения роста человека в течение дня, частоты дыхания после физической нагрузки, выявление нарушения осанки и наличия плоскостопия по данным методикам, опыты с домашними животными по выработке условных рефлексов; творческие задания – исследования: «Путешествие с каплей воды по зеленому растению», «Путешествие с молекулой кислорода по организму», «Путешествие по клетке». По результатам работы учащиеся предоставляют фотоотчет, готовят презентации и публично защищают свои исследования на уроках-конференциях.

3. Индивидуальные научно-исследовательские работы. Это направление работы считается высшей ступенью исследовательской деятельности учащихся. Овладев методом теоретических исследований, приобретя навыки практической работы, учащиеся успешно справляются с экспериментальной частью проектов, выполняемой по специально подобранным методикам. Участие в индивидуальной исследовательской работе дает возможность осознать свою значимость, свою принадлежность к большой науке, развивает познавательный интерес, любознательность, учит общению со сверстниками. С помощью доступных методик учащиеся исследуют состояние здоровья одноклассников, освещенность классов, тяжесть портфелей, определяют уровень шума в классе, проводят практические эксперименты по уровню содержания нитратов и нитритов в сельскохозяйственной продукции и их влиянию на организм человека, анализируют и оценивают средства гигиены для профилактики заболевания зубов, положительное и негативное влияние

йогуртного продукта на организм подростка, определяют качество молока на предмет его натуральности, изучают взаимосвязь между хронотипом школьника, его темпераментом и успешностью в обучении, анализируют виды лекарственных растений Каркаралинского района, выделяют ДНК из клеток растительных организмов в условиях школьной лаборатории. Вот далеко не полный перечень научно-исследовательских работ, которые заняли призовые места на городском конкурсе научных проектов «Шаги в науку», областных и республиканских конкурсах научных проектов Дарын и МАН, международных конкурсах научных проектов «Жас ғалым», «Наука 2021», «Новый горизонт». Подводя итог, с уверенностью можно сказать, что привлечение учащихся к выполнению исследовательских работ разного объема приводит к повышению интереса к предметам естественно-научного цикла, к ориентации на профессии, связанные с биологией, результативности участия в олимпиадах и конкурсах научных проектов различного уровня, к формированию исследовательской компетентности учащихся.

Список литературы:

1. Караевский В.В. Методические характеристики научного исследования – М: «Росмэн», 2009г
2. Селевко Г. К. Исследование на уроках - М: Просвещение. 2006г
3. Алексеев Н.Г. Критерии эффективности обучения учащихся исследовательской деятельности. Методический сборник. — М.: Народное образование, 2011г

«Я ЗНАЮ ПРАВИЛА БЕЗОПАСНОСТИ»

О.Ю. Полянская

КГКП «Ясли – сад «Березка», г. Шахтинск

Аннотация. Данная статья знакомит с правилами безопасности дошкольников.

Аннотация. Бұл мақалада мектеп жасына дейінгі балалар үшін қауіпсіздік ережелері таныстырылған.

Дошкольный возраст – важнейший период, когда закладываются прочные основы опыта жизнедеятельности.

Главной целью в воспитании безопасного поведения у дошкольников в нашей группе стало – научить каждого ребенка основным правилам безопасного поведения в различных ситуациях.

Для достижения поставленной цели были определены задачи для работы с детьми и родителями, которые были направлены на сознательное и ответственное отношение к безопасности.

Свою работу разделили на 6 блоков, сгруппировав темы близкие к данным тематикам:

- Ребенок один дома;
- Ребенок на улицах города;
- Пожарная безопасность;
- Здоровье ребенка;
- Ребенок и природа;
- Антитеррористическая безопасность.

Мероприятия по блокам включались во все режимные моменты.

При поиске форм работ с детьми, учитывались возрастные индивидуальные особенности, продумывались задания таким образом, чтобы их выполнение требовало усилий, мысли, воли, напряжения сил.

Осознавая, что круг проблем, связанных с безопасностью ребенка, невозможно решить только в рамках детского сада, старались обеспечить преемственность в вопросах воспитания безопасного поведения детей между детским садом и семьей.

В работе с родителями также учитывали запрос, интерес. Темы для изучения давались самими родителями. Так же, как и с детьми в игровой форме закрепляли знания родителей правил безопасности.

В группе оборудован уголок по основам безопасности по принципу доступности, чтобы дети, имея перед собой наглядные пособия, изучали и запоминали простые правила личной безопасности: картотеки художественного слова, словесные и дидактические игры, настольная игра «Правила дорожного движения», наглядно - иллюстрационный материал, карточки с изображением опасных ситуаций, которых нужно избегать или знать способы их ликвидации. Настольно - печатные игры, наборы игрушек и машин, телефон, сюжетно – ролевые игры, атрибуты к сюжетно - ролевым играм, консультативный материал, который предлагается родителям в традиционной и нетрадиционной формах.

Блок ребенок один дома.

В этом блоке знакомили детей с опасными и безопасными предметами, правилами поведения с незнакомыми людьми, вызове экстренных служб, правилами безопасности при открытом окне. [1, с.113]. Дети рассматривали и обследовали бытовые приборы, учились элементарному использованию их дома, в детском саду. Все это способствует формированию и закреплению знаний об источниках опасности, мерах предосторожности и действиях в возможных опасных ситуациях. В совершенствовании и закреплении знаний особая роль отводилась организации игровой деятельности, в которой формируются пространственная ориентация и умение применять эти знания на практике.

Блок ребенок на улицах города.

С каждым годом всё оживлённее становится движение на улицах города. Обучение детей правилам безопасного поведения на дороге становится важнейшей задачей детского сада. От того насколько хорошо дети усвоят правила дорожного движения и станут их точно выполнять, во многом зависит их здоровье и даже жизнь. [2, с.63]

Дети знакомились с запрещающими, предупреждающими, информационными знаками, знаками сервиса. Правилами безопасности на дороге. Для закрепления с детьми проводили целевые экскурсии.

Блок пожарная безопасность.

Пожар несет в себе огромную опасность для каждого человека, вне зависимости от возраста. В отличие от детей взрослые могут сохранять спокойствие при возгорании и предпринимать необходимые действия. Ребенок моментально начинает паниковать, не понимает, что ему делать и куда бежать.

В данном блоке знакомили детей с указательными знаками для средств противопожарной защиты, правилах безопасности в быту, о пользе и вреде огня, проводили эвакуационные тренировки при возникновении дыма, пожара. Также знакомили детей с правилами тушения, пожароопасными предметами.

Блок здоровье ребенка.

В данном блоке дети знакомились с органами человека и правилами защиты их, полезной и вредной едой, где при помощи исследовательской деятельности убеждались о вреде некоторых продуктах; умению оказывать первую медицинскую помощь, вызывать экстренные службы спасения, правилами обращения с лекарственными и бытовыми средствами запрет на использование лекарств без разрешения взрослых, трогать разные бутылочки без спроса, правилами поведения в общественном транспорте (чтобы не нанести вред своему здоровью)

Блок ребенок и природа.

Мир природы оставляет в детских сердцах незабываемые впечатления, а насыщенные краски, неожиданные встречи, и величие природы вызывает вполне объяснимое желание – потрогать и попробовать все, что окружает. Именно поэтому любознательные малыши нередко оказываются в опасности – незнакомые с основами безопасного поведения, дети могут навредить не только природе, но и самим себе. Потому в данном блоке знакомили детей с правилами обращения с дикими животными, правилами безопасного поведения на природе, на воде в летний период, при опасных погодных явлениях. Также знакомили с ядовитыми и лекарственными растениями, кустарниками, грибами. Для формирования адекватного поведения во время экстремальных ситуаций, проводились беседы, наблюдения, игры, проигрывание ситуаций.

Блок антитеррористическая безопасность.

Работа с детьми по направлению антитеррористической безопасности, их благополучия в детском саду и за его пределами включает в себя формирование у детей представлений об опасных и вредных факторах, адекватного поведения в различных опасных ситуациях. С детьми проводили разъяснительные беседы по безопасности жизнедеятельности: «Опасность на детской площадке», «Будь внимателен», «Как вести себя с незнакомыми людьми», проигрывались различные ситуации. [3, с. 11]

В работе по безопасности нашими главными помощниками являются родители. С целью активизации и заинтересованности родительской общественности проводили родительские собрания как в традиционной, так и

нетрадиционной форме. Также включали разнообразные игры по правилам безопасности, привлекали родителей к совместному изготовлению атрибутов к играм.

Совместные развлечения играют большую роль в создании дружеской доверительной, творческой атмосферы в группе. Для закрепления правил безопасности родители переделывали знакомые детям сказки на новый лад, где ребята еще раз закрепляли полученные знания. [4, с.10]

В начале учебного года были разработаны индикаторы по основам безопасности на начало, середину и конец учебного года.

Целью диагностики на начало учебного года было определить те знания и представления, которые имеются у ребёнка; выявить умения и навыки по формированию начальных основ безопасности жизнедеятельности.

Цель диагностики на конец учебного года - определить уровень знаний и умений детей быстро и правильно действовать в различных жизненных ситуациях.

Если на начало учебного года у детей был низкий уровень по формированию начальных основ безопасности жизнедеятельности, то на конец учебного года уровень сформированности безопасного поведения значительно увеличился. Хочется отметить, что благодаря целенаправленной работе дети приобрели большой багаж знаний по основам безопасности.

Важно, чтобы наши воспитанники научились применять на практике и в реальной жизни всё - чему их научили в важный период – в период дошкольного детства!

Список использованных литератур:

1. Шевцова Н.П. Педагогические условия обучения дошкольников безопасному поведению в быту // Человек-Природа-Общество: теория и практика безопасности жизнедеятельности. - 2009. - № 2.

2. Инновационный опыт проведения занятий по обучению детей среднего и старшего дошкольного возраста правилам безопасного поведения на дорогах: метод. пособие / Упр. ГИБДД МВД по Республике Татарстан, ГБУ "Безопасность дорожного движения", ГБУ "Науч. центр безопасности жизнедеятельности»; авт.-сост.: И.Л. Врясова [и др.]. – Казань: ГБУ "НЦБЖД»; Белгород: Константа, 2019.

3. Безопасность. Учебно-методическое пособие по основам безопасности жизнедеятельности детей старшего дошкольного возраста. Н. Н. Авдеева, О. Л. Князева, Р. Б. Стеркина.

4.«Формирование культуры безопасности. Взаимодействие семьи и ДОО» , Л.Л. Тимофеева, СПб: ООО «Издательство «Детствопресс», 2014г.

ҰЖЫМДЫҚ ОҚЫТУ НЕГІЗІНДЕ ОҚУШЫЛАРДЫ ҒЫЛЫМИ ЗЕРТТЕУ ЖҰМЫСЫНА БАУЛУ

Пшембаева Замира Уменовна

Нұра ауданы, Қарой жалпы білім беретін мектебі

«Балаға өз бетімен зерттеуге мүмкіндік туғызған сайын одан әрі жақсы оқи түседі»

Питер Клайн.

Андатпа

Бүгінгі күні білім берудің басты мақсаты оқушыларды біліммен қаруландыру емес, оларда жалпы оқу біліктілігі мен дағды, күзiреттiлiктердi қалыптастыру, басты мiндетi оқушы тұлғасының жан-жақты, үйлесiмдi дамуы үшiн жағдай туғызу деген түйiн шығара аламыз. Ол үшiн әрбiр баланың қандай да бiр өзiне тән қабiлетiн ашу және дамыта түсу керек. Барлық баланың табиғатынан зерттеушi болуға, оқуға және өзiн-өзi жүзеге асыруға ұмтылысы жоғары болғандықтан, бала қабiлетiн ашу және дамыту құралдарының бiрi, бiздiң ойымызша, зерттеушiлiк әрекет болып табылады.

Аннотация

Сегодня основной целью образования является не вооружение учащихся знаниями, а формирование у них общих учебных умений и навыков, компетенций, главной задачей которых является создание условий для всестороннего, гармоничного развития личности ученика. Для этого необходимо раскрыть и развить в каждом ребенке какие-то присущие ему способности. В силу того, что от природы всего ребенка велико стремление быть исследователем, учиться и самореализоваться, одним из средств раскрытия и развития способностей ребенка, на наш взгляд, является исследовательская деятельность.

Ұжымдық оқыту арқылы оқушыларды ғылыми ізденіске, зерттеу жұмыстарына баулуға болады. Ол үшін жұптық жұмыс әдістемесіне қысқаша түсінік берейік.

I кезең. Дайындық кезеңі. Оқушылар сынып санына қарай топқа бөлінеді. Мұғалім тапсырмалармен таныстырады, көмек-нұсқау жазылған үлестірме қағаз таратады. Шешілетін проблемаға назарларын аударады. Топ спикері түсінік береді.

II кезең. Жұптағы, топтағы жұмыстардың жүруі. Оқушылар тапсырманы жеке-жеке орындайды. Кезектесе отырып бір-бірінің жұмысын тыңдайды, ортаға салады, бір-біріне сұрақ қояды, қорытындылайды. Бағалайды, коррекциялық жұмыстар жүргізеді, бір-бірін оқытады, бір-бірінен үйренеді, бір-біріне түсіндіреді.

III кезең. Жұмыстарын, қорытындыларын, жасаған жобаларын спикер хабарламасы арқылы мұғалім тыңдап танысады. Жауаптарының дұрыс-бұрысын сараптайды, саралайды.

IV кезең. Мұғалім ұжымы жұмыстың орындалу сапасымен таныстырады. Ұжым таңдайды, талқылайды, пікірлеседі.

V кезең. Бақылау жұмысы. Жұмыс оқушылардың алған білімін, ұғымын тексеру мақсатында жүреді. Бақылаудың түрі көп, тиімді дегенін мұғалім таңдап алады. Соңында мұғалім бақылау жұмысының қорытындысын хабарлайды. Коррекциялық жұмыстар жүргізеді. Кемшіліктерді түзету үшін жаңа мақсаттар белгілейді. Топтың спикерін де мұғалім дайындайды, олар да ауысып отырады. Спикерлер ең алдымен мұғалімнің де, достарының да көмекшісі қызметін атқарады. Олардың өз қызметін толық түсінуі әрі ұжымды жемісті еңбекке жұмылдыруы үшін төмендегідей көмек-нұсқау берудің тиімділігі бар. [1, 56-б.]

Көмек-нұсқау.

Тапсырманың мақсатқа жету, жетпеуі сәттілігі өзіңнің де ұйымдастырушылық қабілетіне байланысты.

Топтың әр мүшесімен достық қарым-қатынаста бол. Ескертулеріңді байыппен, орнықты етіп жаса.

Әділетті бол, іс-әрекеттің қысқа, тұжырымды, түсінікті, дәлелді болсын.

Өзімшіл болма, «менікі ғана дұрыс» деген қорытынды жасама.

Көмекші, ақылшы бола біл. Достарыңның жауабын көңіл қойып тыңда, керекті жерінде ғана пікір қос.

Жұп мүшелеріне де осындай нұсқау ұсынып, қалай жұмыс істеу керектігі туралы бағыт-бағдар беріледі.

б-сыныпта көсемшелерді оқып болғаннан кейін білімді жинақтау, қорытындылау, алған білімдерін өз беттерімен тәжірибеде пайдалана білу әрі ғылыми ізденіске баулу мақсатында пәнаралық байланысқа негізделген іздендіру сабағын өткіздік. Абайдың «Болыс болдым мінеки» өлеңін зерттеудің негізі етіп алдық. Сабаққа оқушыларды алдын ала дайындаған тиімді болып келеді. Алдыңғы сабақта ақынның өлеңін оқып, түсіндіріп, үйге төмендегідей тапсырма бердім. Абай өлеңін үлестірме қағазға жазып таратқан болатынбын.

1. Өлең кімді сынауға бағытталған?
2. Болысты кім деп түсіндіңдер?
3. Өздеріңе оның қандай іс-әрекеттері ұнайды?
4. Болысты сипаттауда ақын қандай көсемшелерді пайдаланған?

Тапқандарыңды жазып қойыңдар.

Іздендіру жұмысы төменгі кезеңдерден тұрды.

I кезең. Сабақтың алдында осы тапсырмалар бойынша шағын пікірлесу өткізілді. Көсемшелердің жасалу жолдары еске түсірілді.

II кезең. Оқушылар өз қалаулары бойынша жұптасып, топқа бөлінді.

III кезең. Әр топқа Абай өлеңі таратылды. Тапсырмалар берілді.

I топ. Өлеңнен көсемшелерді табыңдар. Жасалу жолдарына талдау жасаңдар.

II топ. Болыстың іс-әрекетін, мінез-құлқын сипаттаудағы көсемшелердің орнын дәлелдеуге талаптаныңдар.

III топ. Пікір таласына дайындалыңдар. «Абай болысты сипаттау үшін неге көсемшелерді көп пайдаланған?»

IV топ. Көсемшелерді табыңдар да, оның синонимін анықтап, өзгертіп жазып көріңдер. Өлеңде қандай өзгеріс болды, соны зерделендер де, көсемшелердің орнына пікір білдіріңдер.

Әр топ өзіне берілген шумақтар бойынша осы мазмұндағы тапсырмаларды орындады. Іздену кезеңінен кейін бүкіл ұжым «Көсемшелердің «Болыс болдым мінеки» өлеңіндегі орнына» өзіндік баға, пікір білдіріп, қорытынды жасады. [2, 63-б.]

1-сурет (I топ) 2-сурет (II топ)

3-сурет (III топ) 4-сурет (IV топ)

Оқушыларды ғылыми жұмысқа баулудың басы оларды өз беттерімен орындалатын зерттеу, іздендіру бағытындағы тапсырмаларға төселдіруден басталады. Бұл сабақта да жұптағы әр бала берілген тапсырманы жеке-жеке орындап, сонан соң бір-біріне айтып, ортаға салды. Жұп өз қалаулары бойынша келесі жұпқа барып тапқандары бойынша пікір алмасты. Жұптық жұмыстың бұл түрі ауысып, өзгеріп отыратын жұп деп аталады. Жұптағы әр оқушы мұғалім-оқушы, оқушы-мұғалім болып іс-әрекет жасайды. Жұмыс үстінде туған топ тапсырмаларын ортаға салғаннан кейін оның жетекшесі (спикері деп те атауға болады) қорытындыларын мұғалімге, ұжымға хабарлайды. Артынан бүкіл ұжым болып пікірлеседі, ортақ бір мәмлеге келеді. Сабаққа талдау жасасақ, оның ұтымдылығы төмендегідей болды: барлық оқушы ынтала, белсене қатысты, яғни таным белсенділіктерін оятуға түрткі жасады; жұптық жұмыс әдіс-тәсілдерін жақсы меңгерді, оның негізгі талаптарынан көріне білді; мәтіннен көсемшелерді тауып, дұрыс талдау жасады; қорытынды жасауға, өз пікірлерін айтуға белсенділік көрсетті; өз беттерімен проблема шеше білуге, дәлелдеуге төселгендері байқалды.

Енді кемшілік жақтарына тоқталайық. Негізгі проблема - көсемшелердің өлеңдегі орны, яғни болысты сипаттаудағы орнын дәлелдеу кейбір балаларға қиынға түсті. Олар достарының пікірін қайталаудан аса алмады, яғни қандай болса да өз пікірін ортаға салуда селқостық танытты. Ойларын еркін, жатық жеткізуде кемшіліктер байқалды. Бұл жерде “Тапсырма күрделі болған жоқ па?” деген сұрақтың тууы заңды. Оқушыларды жетектеп отырдым, көмек-нұсқау таратып, алдын ала түсініктер бердім. Терең, ғылыми дәрежедегі

дәлелдеу бұл жерде бәріне талай естілмеді, ең бастысы оларды ойлата білуге, өз беттерімен мақсат етілді.

Көп оқушы алдындағы тапсырманы шеше білді, мақсат деңгейінен көрінді. Ең бастысы оқушылар ізденді, алған білімдерін өз беттерімен жаңа мақсаты шешуге пайдалана білді.

Әдебиеттер тізімі:

1. Қ.Бітібаева «Оқушыларды ғылыми – зерттеу жұмысына баулу жолдары» , Семей «Үш биік баспасы ЖШС»
2. Т.Н.Ермекова, Ж.К.Отарбекова, Г.Б.Тоқтыбаева «Қазақ тілі» оқулығы, «Арман-ПВ» баспасы, 2018
3. Ү.Б. Жексенбаева «Оқушылардың ғылыми –зерттеу жұмыстарын ұйымдастыру»

РАЗВИТИЕ НАУЧНО- ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИХ НАВЫКОВ НА УРОКАХ ИСТОРИИ КАК ФАКТОР ФОРМИРОВАНИЯ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ УЧАЩИХСЯ

Пышко Г.Г.

КГУ «Школа-гимназия г.Тобыл отдела образования Костанайского района, управления образования акимата Костанайской области». г. Тобыл.

Аннотация: в статье рассматривается развитие навыков научно-исследовательской работы на уроках истории и их роль в формировании функциональной грамотности учащихся. Приводятся примеры наиболее эффективных приемов организации научно-исследовательской работы на уроках и во внеурочной деятельности.

Аннотация: Мақалада тарих сабақтарында ғылыми-зерттеу жұмысының дағдыларын дамыту формалары және олардың оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастырудағы рөлі қарастырылады. Сабақтарда және сабақтан тыс уақытта ғылыми-зерттеу жұмыстарын ұйымдастырудың ең тиімді әдістерінің мысалдары келтірілген.

Модернизация современного образования, обновление его содержания, ставит задачу перед учителем: содействовать расширению ключевых компетенций учащихся, и как следствие – создать условия для формирования функциональной грамотности и последующей социализацией учащихся. Именно на уроки истории ложится основная нагрузка по подготовке детей к жизни в современном мире, умение ориентироваться в современных общественных процессах, вести исследовательскую работу, анализировать явления действительности.

Формирование навыков научно-исследовательской работы позволяет повысить учебную мотивацию и организовать продуктивную учебную

деятельность на уроке, что является важнейшим условием успешного формирования функциональной грамотности учащихся, а значит и дальнейшего выбора профессии .

Основу концепции формирования функциональной грамотности посредством организации научно-исследовательской работы составляет положение: усвоение содержания обучения и развитие ученика, происходит в процессе его собственной деятельности, в которой важное место отводится умению анализировать, синтезировать и интерпретировать собственные изыскания по заявленной теме.

Организация научно-исследовательской работы на уроках истории и во внеурочной деятельности позволяет решить следующие задачи:

- мотивировать учащихся на изучение предмета;
- совершенствовать коммуникативные навыки учащихся;
- организовать самостоятельную деятельность ученика, в которой ему необходимо пользоваться различными источниками информации и осуществлять коммуникацию в процессе обучения;
- формировать читательскую и информационную культуру.

Таким образом, организация научно-исследовательской работы позволяет в комплексе развивать коммуникативные компетенции учащихся, формировать функциональную грамотность, что соответствует новым стандартам современного образования. На уроках это реализуется через работу с документами эпохи, где учащимся необходимо проанализировать текст, выбрать нужную информацию и сделать собственный вывод.

Прием: «Напишите письмо от имени исторического персонажа», «Составление телеграммы» - отбор наиболее значимой информации на основе документального материала. Работа на уроках организуется так, чтобы обучающиеся были субъектами собственной деятельности:

- сами осознавали и определяли проблему;
- поставили цель изучения материала;
- сформулировали задачи;
- решили их;
- сумели применить полученные знания на практике;
- смогли, преобразовывая их, получить новые знания.

Организация работы позволяет учащимся, работая в группе или индивидуально, достичь своей цели, которую они поставили на данный урок. Работая со статьей, отрывком из хроники прошлых лет всегда можно по-новому взглянуть на материал и сделать «собственное открытие».

Изучение семейных архивов, материалов, имеющих в музее, также является важной составляющей исследовательской работы учащихся. Конечным продуктом является написание доклада на тему или научно-исследовательской работы. Учащиеся учатся определять тематику, гипотезу и находить материал, доказывающий ее. Изучая семейные архивы ученики узнают о жизни своих предков, анализируя документы, систематизируя их. Учениками написаны работы на тему «История моей семьи в годы Великой

Отечественной войны», «Улица моего дедушки», «История периодической печати района» и другие.

Особенность исследовательской работы заключается в том, что новые понятия учащиеся не получают в готовом виде. Они открывают их в результате совместной исследовательской деятельности. В формате обновленного содержания образования это является наиболее актуальным. Максимальный учет индивидуальных особенностей учащихся позволяет развивать интерес к изучению предмета и повысить самооценку ребенка в учебных ситуациях, создать ситуацию успеха. Данный подход позволяет достичь конкретных образовательных результатов: формирование нового стиля мышления: открытость, гибкость, рефлексивность, осознанность, альтернативность. Развитие базовых качеств личности: креативность, коммуникабельность, критическое мышление, мобильность, самостоятельность, ответственность. Формирование культуры ведения диалога, анализа информации, умение формулировать гипотезу, стимулирование самостоятельной поисковой творческой деятельности, запуск механизмов самообразования и самоорганизации. Учитель мотивирует учащихся на проявление инициативы и самостоятельности, при этом сам постоянно повышает уровень своей профессиональной компетентности (обучение в течение всей жизни). Повышение мотивации к изучению предмета находит отражение в участии учащихся в олимпиадном движении, научно-практических конференциях. Выбор предмета «всемирная история» на экзамене, говорит о профессиональном определении учащихся. Формирование выпускника, освоившего основы социального опыта, которые выражаются в активной адаптации к условиям современного рынка, имеющего возможность легко конструировать свой жизненный путь, способного отвечать на вызовы времени, патриота и гражданина – все это происходит в процессе обучения навыкам исследовательской деятельности.

Список использованных литератур:

«Новые педагогические технологии». Катерина Е.Л., Мазитова Т.Н., Зандман Р.И. и др. под ред. Полат Е.С. Пособие для учителей, М. 1997.

«Современные образовательные технологии» Селевко Г.К М., 1998.

«Организация современного урока». Зотова Ю.Б Пособие для учителя М., 1999.

«Методологические основы научных исследований» О.В.Денисова, С-П., 2012г.

«От конспекта к диссертации» Н.Колесникова, М.Наука, 2009г.

ИНФОРМАЦИОННАЯ КУЛЬТУРА ШКОЛЬНИКОВ НА ЗАНЯТИЯХ «ГЛОБАЛЬНЫЕ КОМПЕТЕНЦИИ»

Т.А.Ратникова

Мақалада қазіргі жастардың мәселесі – тез өзгеретін әлемдегі ақпараттық бейімделу қарастырылады. Автор мәселенің шешімін "жаһандық құзыреттер" курсы сапалы оқытудан көреді. Автор осы курсты оқытудағы сабақ кезеңдерінің мысалын келтіреді. Схемалар PISA халықаралық бағдарламасының талаптарын және әр кезеңнің қысқаша сипаттамасымен курс кезеңдерін көрсетеді.

В статье рассматривается проблема современной молодежи – информационная адаптация в быстро изменяющемся мире. Решение проблемы автор видит в качественном обучении курса «Глобальные компетенции». Автор приводит пример этапов занятия в изучении данного курса. Схемы отражают требования международной программы PISA и этапы занятия курса с кратким описанием каждого этапа.

В наши дни понятие информационной культуры является многогранным. Оно включает в себя такие составляющие как: комплекс знаний, умений, навыков и рефлексивных установок. Взрослый человек, столкнувшись с реалиями современного мира и имея определенный жизненный опыт, может понять, каким образом относиться к той или иной информации, как действовать в определенной ситуации, то есть имеет уже развитые навыки и умения, которые позволяют определиться в современном мире. Но, зачастую, даже взрослая сформировавшаяся личность столкнувшись с противоречивой информацией не может дать грамотную оценку, проанализировать события и выработать стратегию дальнейших действий и мнение по отдельным вопросам. Такие ситуации приводят к неуверенности, сомнениям, подверженности чужому мнению и более сложным для качественного и полноценного существования.

Учащимся, которые только вступают в жизнь полную информации, сложных ситуаций, мировых и жизненных проблем, тем более сложно понять как действовать и как выжить в мире информационных технологий, общественного мнения, как не потеряться и стать личностью грамотной и всесторонне подготовленной к реалиям. Для того чтобы научить обучающихся свободно владеть умениями и навыками в информационном мире, необходим педагог, наставник, родитель, психолог, которые смогут совместно помочь юному человеку.

Важной задачей педагога в обучении учащихся работе с источниками информации и помогать осваивать информационную культуру необходимо учителю использовать методы и приемы такие, чтобы работа с ними приносила результат – умение учащихся определять главные, надежные источники информации.

В первую очередь, определив основные элементы информационной культуры, такие как коммуникативная, языковая, интеллектуальная, мировоззренческая, информационно-правовая и нравственная, учитель

формирует представление о том, каким образом он будет развивать направления информационной культуры. Это не значит, что на каждом уроке, занятии необходимо развивать все направления, но каждый раз готовясь к занятию должен задаться вопросом о том, какой сегодня элемент урока будет способствовать развитию информационных навыков и умений.

Каждая страна, вкладывающая в образование своих граждан средства проводит тест, оценивающий функциональную грамотность школьников - PISA (схема 1). В этом учебном году был введен новый предмет «Глобальные компетенции», который способствует

подготовке учащихся к сдаче данного теста. Учительское сообщество, уставшее от реформ в образовании, восприняло данную новость негативно. Однако, как только мы познакомились с программой, были приятно удивлены насколько многогранный учебный предмет и насколько расширились профессиональные возможности учителя в устранении у учащихся пробелов в информационной культуре. Необходимость введения данного курса продиктована требованиями времени. Программа курса состоит из юнитов: «Добропорядочность и этика», «Экологическая культура», «Медиаграмотность и финансовая грамотность», «Гражданственность и патриотизм», «Безопасность жизнедеятельности».

Уже первые занятия показали, что учащиеся заинтересованы в изучении тем курса и программа построена так, что охватывает необходимые проблемы и их решения в каждой возрастной группе учащихся. Например, курс «Глобальные компетенции» я преподаю в 9 и 10 классе и изучение первых же тем дали возможность понять, как действовать в неумолимо приближающейся взрослой жизни. Ведь, зачастую, родителям бывает некогда поговорить и грамотно объяснить алгоритм решения проблем, либо они считают что «вырастут и разберутся, нам никто не рассказывал, как готовиться к жизни». Но родители не учитывают, что современный мир другой, он наполнен огромным количеством информации в жизни, Интернете, СМИ и ребенку сложно понять кто прав, а кто нет, кому можно верить, как самому не стать частью безграмотного сообщества.

Одной из первых тем в 9 классе была «Семья и брак. Что приносит счастье и что ему мешает?». Данная тема позволила не только определить с учащимися основные факторы формирования семьи и брака, но и позволила понять, что позволит сохранить брак и предотвратить развод. Тема актуальна в наши дни, поскольку, даже в нашем казахстанском обществе, где одной из главных ценностей являются традиции, число разведенных пар ежегодно растет и составляет в среднем от 60-70%. И для учащихся 15-16 лет тема оказалась актуальной, многие на уроке поняли какие могут появиться проблемы и как их

решать самостоятельно без вмешательства третьих сил. Множество вопросов на занятии и после подтвердили, что учащиеся по данной теме испытывают информационный «голод». Здесь при подготовке к занятию учителю важно продумать каждый этап работы на уроке, чтобы не выйти за рамки основной темы и не оскорбить чувств учащихся.

Схема 2

Следующая тема в юните

«Добропорядочность и этика» посвящена «Корпоративной культуре». Данная тема так же является частью развития информационной культуры у учащихся, поскольку способствует пониманию своего места в обществе одноклассников, друзей, школьного сообщества и в будущем рабочей организации. Именно в возрасте 9 класса, на примере школьной корпорации, учителю необходимо пояснить какие есть и могут быть правила, что необходимо ознакомиться и выполнять условия корпоративного устава. Урок состоял из нескольких этапов(схема 2). На первом этапе учащиеся получили теоретические знания, просмотрев ролик о корпоративной культуре.¹ Учащиеся участвовали в работе в парах и разрабатывали уставы своих будущих предприятий, которые они в будущем возглавят. Такой прием позволяет учителю не только ознакомить учащихся с особенностями корпоративной культуры, но и позволить самим окунуться в атмосферу корпорации, понять, как действовать и вести себя в новом коллективе, как не потеряться среди коллег и проявить себя в первые дни как человека грамотного и готового решать проблемы и качественно работать.

В будущем изучение предмета «Глобальные компетенции» позволит получать учащимся основные знания по тому, как формировать свою жизненную позицию, ответственности за свой выбор, самостоятельной деятельности в предпринимательстве. А наша задача как преподавателей качественно отнестись к обучению учащихся основам информационной культуры и помочь обучающимся смело и уверенно вступать в интересную, полную информации новую жизнь.

Список литературы

Типовая учебная программа курса «Глобальные компетенции» для 5-9 классов уровня основного среднего образования

Интернет-ресурсы:

<https://aitube.kz/video?id=a2725-608-1729-4473-8bda-0d56bafe1995>

ФОРМИРОВАНИЕ ИНКЛЮЗИВНОЙ КУЛЬТУРЫ В ДОШКОЛЬНОМ УЧРЕЖДЕНИЕ

Рахимбаева Ильнара Ерланбековна, логопед

КГКП «Ясли - сад «Таңшолпан» города Караганды

Андатпа: мақалада балаларды бірлесіп оқыту мен тәрбиелеу үшін жағдайларды қамтамасыз ету үшін мектепке дейінгі мекемедегі инклюзивті білім берудің проблемалары мен шешімдері қарастырылған.

Аннотация: статья освещает проблемы и решения социально значимых задач инклюзивного образования в дошкольном учреждении для обеспечения условий для совместного воспитания и образования детей.

Перефразировав известные слова о том, что театр начинается с вешалки, можно сказать, что вхождение в инклюзивную среду, начинается с детского сада. Ведь именно в данный период складываются основополагающие взаимоотношения между детьми, происходит формирование коммуникативных навыков. Поэтому, организация инклюзивной среды в условиях дошкольной организации видится особенно актуально.

Инклюзивное образовательное пространство – среда, организованная с учетом индивидуальных потребностей каждого ребенка, в которой все дети чувствуют эмоциональную, интеллектуальную и академическую поддержку, включены в социализацию и участвуют независимо от идентичности, предпочтений в воспитании и обучении [1].

На данный момент по информации национального научно-практического центра развития специального и инклюзивного образования в Казахстане имеются 43 специализированных дошкольных учреждений в них обучается 4128 детей. 226 дошкольных организаций общего типа со смешенными группами в совокупности открыто 545 специальных групп в которых обучаются 5671 ребенка с особыми образовательными потребностями. 2963 дошкольных организаций общего типа создавших условия для инклюзии в них в общем обучаются 14921 ребенка с особыми образовательными потребностями. Так же по информации национального научно-практического центра развития специального и инклюзивного образования на данный момент в государстве открыто 99 специализированных школ в них учатся 15074 ребенка с особыми образовательными потребностями (далее ООП), 432 ОШ со специализированными классами в которых учатся 9331 учащихся с ООП [2]. По данным цифрам, мы видим, что охват детей с ООП в детских садах и затем переход в школы реализован.

Однако проблемы в инклюзивном воспитании и обучении в нашей стране не до конца решена. Особенно остро наблюдается в дошкольных образовательных организациях. Большой пласт вопросов был закрыт новым приказом Министра образования и науки Республики Казахстан «Об утверждении Правил оценки особых образовательных потребностях» от 12 января 2022 года №4 [3], «Об утверждении Правил психолого-педагогического сопровождения в организациях образования» [4], «О внесении изменения в

приказ Министра образования и науки Республики Казахстан от 20 декабря 2012 года №557 "Об утверждении типовых учебных планов дошкольного воспитания и обучения Республики Казахстан"» [5].

Нормативные документы регламентируют правила психолого-педагогического сопровождения в организациях образования, начиная от дошкольного сектора, заканчивая высшим образованием. Но с другой стороны, малое количество практических рекомендаций по внедрению такой формы образования в существующие учреждения без нарушения хода образовательного процесса.

Необходимо, также создать единую программу для детей дошкольного возраста для разных групп с учетом возраста и особенностей нарушений. В частности, хотелось бы подчеркнуть о создании учебной единой программы для детей с ментальными нарушениями (задержкой психического развития, нарушения интеллекта) так в практике столкнулись с ситуацией, когда необходима программа, учебное пособие, но его нет. На данный момент этот сегмент хорошо организован для школьного образования, но не дошкольных учреждений. Ведь именно дошкольные организации, решают социально значимые задачи, такие как:

1) охват детей необходимой коррекционно-педагогической и медико-социальной помощью;

2) создание условий получения качественного образования и воспитания приближенно к месту жительства самого ребенка, без необходимости перевозки, как еще один вид стресса для детей;

3) консультативная поддержка родителей (опекунов);

4) а главное, подготовка общества к принятию человека с особыми потребностями, так как дети учащиеся сейчас, это будущее толерантное общество завтра [6, с 12 – 14].

Предполагаю, что наш детский сад, как и другие детские сады сталкиваются с проблемами, как: недостаток методической литературы (учебных программ, пособий) для организации образовательного процесса наших воспитанников; ограниченное количество кабинетов и оборудования для индивидуальной работы с обучающимися детьми [7, с. 3221–3225]. Как выше описано мной, одна из проблем была решена новыми законами регламентирующие порядок и размер финансирования работников инклюзивных, специальных групп, состав специалистов психолого-педагогической поддержки, правила оказания образовательных услуг и оценка образовательных потребностей детей с ООП. Поэтому дошкольные образовательные учреждения остро нуждаются в информационной, кадровой, финансовой поддержке и помощи. Ведь для наиболее качественного образования и осуществления инклюзии в обществе нам необходимо обеспечить полноценную, грамотно организованную систему инклюзивной культуры в дошкольном учреждении.

Список использованных литератур:

1. Об утверждении модели развития дошкольного воспитания и обучения (Постановление Правительства Республики Казахстан от 15 марта 2021 года №137)

2. РГУ «Национальный научно-практический центр развития специального и инклюзивного образования» <https://special-edu.kz/>

3. Об утверждении Правил оценки особых образовательных потребностях (Приказ Министра образования и науки Республики Казахстан от 12 января 2022 года №4)

4. Об утверждении Правил психолого-педагогического сопровождения в организациях образования (Приказ Министра образования и науки Республики Казахстан от 12 января 2022 года №6)

5. О внесении изменения в приказ Министра образования и науки Республики Казахстан от 20 декабря 2012 года №557 «Об утверждении типовых учебных планов дошкольного воспитания и обучения Республики Казахстан» Приказ Министра образования и науки Республики Казахстан от 12 января 2022 года №5

6. Голобородько Е. Е. «Образовательная интеграция детей с ограниченными возможностями здоровья в условиях дошкольного учреждения как педагогическая проблема» // Современные подходы к реализации инклюзивного образования в формате Федерального государственного образовательного стандарта (ФГОС) для обучающихся с ограниченными возможностями здоровья: сборник материалов научно-практической конференции /под ред. Н. М. Борозинец, Т. С. Шеховцовой, К. А. Мартыновой. Ставрополь: Изд-во СКФУ. – 2016. – С. 12 – 14.

7. Тимошина Е. И., Сергеева Д. В. «К вопросу о необходимости инклюзивного образования в практике современного ДООУ» // Научно-методический электронный журнал «Концепт». – 2013. – Т. 3. – С. 3221–3225. – URL: <http://e-koncept.ru/2013/53650.htm>.

ҚАЗАҚ ТІЛІ МЕН ӘДЕБИЕТІ САБАҚТАРЫНДА ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАРДЫ НАСИХАТТАУ АРҚЫЛЫ ОҚУШЫНЫ ҚОҒАМҒА БЕЙІМДЕУ

*Кабиева Асел Бакибаевна
қазақ тілі мен әдебиеті мұғалімі,
Рахимберлина Жаннат Есимхановна
қазақ тілі мен әдебиеті мұғалімі*

Қарағанды қаласы «Әлімхан Ермеков атындағы мектеп-лицейі» КММ

АНДАТПА

Мақалада ұлттық құндылықтардың өскелең ұрпақ тәрбиесіндегі маңызы ашып көрсетілген. Білім беру үдерісінде ата-бабамыздан қалған рухани

мұралардағы тарихи, ұлттық, мәдени және рухани құндылықтардың мазмұнына терең бойлау, оларды кеңінен насихаттау арқылы жас ұрпақты қоғамға бейімдеу мәселесі жан-жақты қарастырылған. Халқымыздың даналық ойларын, өмірлік тәжірибесін болашақта қолдана алатын жан-жақты, бәсекеге қабілетті, өзіндік көзқарасы бар тұлғаны оқытып, тәрбиелеу және оқушыны ана тілімізді құрметтеуге, салт-дәстүрімізді дәріштеуге, ұлтжандылыққа баулу жолдары жазылған.

АННОТАЦИЯ

В статье раскрывается значение национальных ценностей в воспитании подрастающего поколения. В образовательном процессе всесторонне рассмотрен вопрос адаптации подрастающего поколения к обществу путем углубления содержания исторических, национальных, культурных и духовных ценностей в духовном наследии, оставшихся от предков, их широкой пропаганды. Изложены пути обучения и воспитания всестороннего, конкурентоспособного, обладающего собственными взглядами человека, способного в будущем использовать мудрые мысли, жизненный опыт нашего народа и привить ученику уважение к родному языку, традициям и обычаям.

Ұлттық құндылықтар – туған жер, тіл, тарих өнер, әдебиет, салт-дәстүр сияқты көрініс тапқан қандай да бір этностық қауымдастық өкілдерінің рухани идеяларының жиынтығы. Әр ұлттың дүниетанымы, ойлау түрі, ұлттық санасы белгілі бір жолмен үйлеседі. Ұлттық сана-сезім ұлт пен адам ретінде, осы қауымдастықтың мүшесі ретінде сипатталатын маңызды фактор болып табылады. Ал жеке тұлға өзін сол ұлттың ажырамас бөлшегі ретінде сезіне отырып, өз халқының тарихын, тілін, рухани мәдениеті мен басқа да жетістіктерін, әлемдік мәдениетке қосқан үлесін бағалап, оның дамуына үлес қосуы тиіс.

XXI ғасыр шырмауық ғаламтордың шексіз әлемінің еніп кеткен жас ұрпақ тағдыры бүгінгі таңда көзі ашық, көкірегі ояу әрбір ата-ана мен ұстазды толғандырары анық. Ұмытылып бара жатқан ұлттық құндылықтарымызды қайта жаңғырту қазіргі таңда ұстаздар қауымына жүктелген үлкен жауапкершілік. Олай болса, мектеп қабырғасынан бастап білім беруге халқымыздың тарихын тереңнен қозғап, сабақ барысында ауыз әдебиеті үлгілерін, қазақ зиялы қауымының еңбектерін, қоғам дамуы мен гүлденуіне қосқан зор үлесін санасына сіңіру арқылы өскелең ұрпақтың адами құндылық қасиеттерін қалыптастыра аламыз [1, 9-б.].

Қазақ тілі мен әдебиеті пәндері – ұлттық сананы, ұлттық идеологияны қалыптастырудың қайнар көзі. Ұлттық құндылықтың бастамасы болып саналатын – ана тілімізбен қоса сабақта халқымыздың әдет-ғұрыптары, ырым-тыйымдары, жөн-жоралғылары, наным-сенімдері, адамгершілік қасиеттер, азаматтық парыз сияқты ұлттық құндылықтар рухани туындылар арқылы өскелең ұрпақтың санасына сіңіріледі.

Атап айтқанда, туған жер, жазу мәдениетінің қалыптасуы сияқты мәдени құндылықтар сонау Орхон-Енисей жазба ескерткіштерінен бастау алады. Осы жәдігерді оқыту барысында оқушыларға «Ер ел үшін туып, ел үшін өледі» тақырыбында ойтолғау жаздыру арқылы жас ұрпақтың бойында ел мен жер үшін жауапкершілікті оятсақ, «Қазақ жазуының тарихы» тақырыбында жинақы мәтін жаздыру арқылы оқушыға тіліміздің тарихы, жазу-сызуы тереңде жатқанын түсіндіруге болады. Яғни, оқушы өз бетімен іздену барысында Кеңес дәуірінде қалыптасқан «қазақ халқы сауатсыз болған» деген пікірдің жаңсақ екеніне көз жеткізеді.

Ахмет Байтұрсынұлының «Аққу, шортан һәм шаян» мысалындағы бірлігі жоқ кейіпкерлердің іс-әрекетін талдай отырып, қазақ қоғамындағы «Асар» дәстүрімен таныстыра кеткен жөн. Яғни, бірлесіп, жұмыла көтерген жүктің жеңіл болатынын ұғындыру қажет.

Ыбырай Алтынсариннің «Атымтай Жомарт» әңгімесіндегі Жомарттың образы арқылы қазақ халқының бойындағы мейірбандық, қайырымдылық қасиеттер көрініс тапқан. Бір жағынан бұл кейіпкердің іс-әрекетін қиын-қыстау кезеңде Алаш зиялыларына және қарапайым халыққа материалдық қолдау көрсеткен сол замандағы байлардың жомарттығымен байланыстырсақ, екінші жағынан бүгінгі таңда білім меценаты болып жүрген, қайырымдылықпен айналысатын кәсіпкерлердің әрекетімен ұштастыруға болады. Мұны Венн диаграммасына салғызып, «Бұрынғы байлар» мен «Қазіргі меценаттар» деп салыстыру және ортақ қасиеттерін табу тапсырмасымен ашуға болады. Осы арқылы баланың бойына қайырымдылық, жанашырлық құндылықтарын сіңіреміз. Яғни, «Кең болсаң, кем болмайсың» деген халық даналығын есте сақтап, қазір сыныптасыңа, болашақта көршіңе, т.б. қол ұшын беруге баулимыз. Бала келешекте айналасындағы адамдармен ізгі қарым-қатынас жасауға бейімделеді.

«Отбасы – ұлт құндылығы» бөлімін өту барысында қазіргі қоғамда болып жатқан сан алуан әлеуметтік-қоғамдық мәселелерді талқылай отырып, бұрынғы қазақ қоғамындағы отбасылық қарым-қатынастарға тоқтала кеткен жөн. Осы тұста дана халқымыздың бала тәрбиесіне қатысты айтылған нақыл сөздерінің мағынасын ашып көрсеткен жөн. «Қыз тәрбиелей отырып – ұлтты тәрбиелейсің» деген сөздердің астарында көп мағына жатыр. Қыз балаға жүктелген міндет өте салмақты. Себебі, бүгінгі қыз – ертеңгі жар, болашақ ана, бір отбасының арқа сүйер келіні. «Әке көрген – оқ жонар, Шеше көрген – тон пішер» сияқты тақырып беріп, қыз бала мен ұл бала тәрбиесіне қатысты «Қосжазба күнделігін» толтыруға болады. Осы тапсырма арқылы оқушы қыз баланың бойында қандай қасиеттер, ұл баланың бойында қандай қасиеттер болу керектігінен ақпарат алып, ой елегінен өткізеді. «Үйлену оңай, үй болу қиын» тақырыбында эссе беру арқылы қазіргі қоғамда белең алған ажырасу мәселесіне көңіл аударту. Осы ретте тарихқа шолу жасап, қазақ қоғамында ажырасу болмағанын, қазақ ешқашан баланы жетім етпегенін, жесірін жылатпағанын айтып түсіндіру маңызды. Кеңес дәуіріне дейін қазақ даласында «балалар үйі, қарттар үйі» деген ұғым мүлде болмаған. Ешбір қазақ қартайған

ата-анасынан, бауыр еті баласынан бас тартпаған. Осыны өскелең ұрпақтың санасына шегелеп жеткізу – міндет. Осы тақырып аясында қазіргі қоғамдағы мәселелермен байланыстырып, «РАФТ» стратегиясы бойынша ұстаздың, көпбалалы ананың, әкімнің рөліне еніп, «Бақыт балалы үйге қонады» тақырыбында сұхбат жаздыру арқылы көкейкесті мәселелерді талдайды, оларға сыни көзқарас білдіреді. Мұндағы мақсат – оқушы санасына отбасылық құндылықтарды дарыту, болашаққа бейімдеу [2, 10-б.].

Сонымен қатар ауыз әдебиеті үлгілері мен әдеби шығармаларда бесікке салу, тұсау кесер, сүндет той, үйлену тойы, т.б. салт-дәстүрлер көрініс табады. Сабақ барысында бұлардың адам өміріндегі, бала тәрбиесіндегі маңызы ашып көрсетіледі, сын тұрғысынан ойлауды бағыттауға арналған түрлі тапсырмалар беріледі.

Жаһандану жағдайында саналы ұрпақ қалыптастырудың, бәсекеге қабілетті тұлға тәрбиелеудің, дамыған елдердің қатарына қосылудың бастауы ретінде халқымыздың рухани мұрасын тереңінен зерттеп, өскелең ұрпақ арасында насихаттау, әлемдік өркениет қатарына жеткізе білу – ұстаздар қауымына жүктелген зор міндет.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Негимов С. Рухсыздық – оқымаудан, тыңдамаудан/ Егемен Қазақстан. – 2018.- (№10. -16 қаңтар. – 9б.).
2. Төлепберген Б. Ұлттық идея – тәуелсіздік тұғыры. – Алматы, 2011

КӘСІБИ МЕКТЕП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ КӘСІБИ БЕЙІМДЕЛУІ

Рахимова Асылтас Ерингаиповна

Қарағанды қаласы, «Әл-Фараби атындағы мектеп-гимназиясы» КММ

Андатпа

Бұл мақала қазіргі таңдағы білім саласындағы оқу-тәрбие процесіндегі кәсіптік бағдар беру жұмысының маңызды екендігін айқындауға көмектеседі. Мақалада кәсіби бағдарлау жұмысының сатылы кезеңдері мен жүйелілігі аталып, автор өзі жұмыс жасап отырған мектеп-гимназияның кәсіптік бағдар беру жұмысын мысалға ала отырып, оның нәтижесі мен тиімділігіне аса назар аударған. Оқушылардың кәсіби бейімделуінде ерекше рөл атқаратын тұлғаларға жеке тоқталып өтуі мақаланың өзектілігін көрсетеді. Автордың өз практикасымен бөлісуі осы мақаланың ерекшелігі болып табылады.

Аннотация

Данная статья поможет определить важность профориентационной работы в учебно-воспитательном процессе в современной сфере образования. В статье отмечены этапы и последовательность профориентационной работы. На примере профориентационной работы школы-гимназии, в которой она работает, автор уделит большое внимание ее результатам и эффективности.

Актуальностью статьи является индивидуальный подход к лицам, играющим особую роль в профессиональной адаптации учащихся. Особенностью данной статьи является то, что автор делится своей практикой.

Ісім оңсын десеңіз,

Сол істің маманы болыңыз.

Даңқым шықсын десеңіз,

Көпшіліктің адамы болыңыз. (Әл-Фараби)

2022-2023 оқу жылында Қазақстан Республикасының орта білім беру ұйымдарында оқу-тәрбие процесін ұйымдастырудағы негізгі ерекшеліктерінің бірі, ол, «Ұлттық құндылықтар негізінде мектептің мәдени ортасын қалыптастыру» және «Ертеден кәсіптік бағдар беру жұмыстарын жүргізу» болып табылады.

Кәсіби бағдар беру – жас ұрпақты өзіне ұнаған тиісті мамандықты саналы таңдап алуға дайындауға бағытталған іс-әрекет. Кәсіби бағдар беру оқушыларды мамандықтар әлемінде, олардың мазмұны, ерекшеліктері, жеке тұлға қоятын талаптарын өз бойындағы қасиеттерімен ұштастырып, таңдалып алынған мамандыққа мүдделілігін тәрбиелеуді қажет етеді. Кәсіби бағдар беру жүйесі қазіргі таңда жастарды өз бетінше кәсіп үйренуде ғылыми-теориялық және практикалық қабілеттерін, ел экономикасындағы қажеттілікпен ұштастыру болып отыр.

Кәсіби іс-әрекет арнайы білімді талап етеді, яғни сол кәсіпке байланысты қызмет атқаруға қажетті арнайы білім, білік, дағдылар жүйесін меңгеру. Өзін-өзі кәсіби анықтау - кәсіби әрекетіндегі тұлғаның дамушылық процесі және өзінің қабілетін, тұлға-психологиялық мүмкіншілігін жүзеге асыру. Ол бір кезеңде болмайды, толық белсенді жұмыс іс-әрекетінде атқарылады. Осы жолда мақсат пен міндеттер қалыптасады. Өзін-өзі кәсіби бекіту - кәсібилік қабілеті, кәсібилік мотивация, кәсібилік өзіндік санасы, мінезінің қасиеті. Ол кезде тұлға әрекетінің стилі қалыптасады, тұлғаның кәсібилігі қалыптасады. Бұл жолда мектеп психологінің қызметі маңызды болып табылады.

Кәсіби бағдар берудің басты мақсаты жас ұрпақты саналы түрде мамандық таңдауға дайындау, үйрету екені белгілі. Біз, ұстаздар қауымы, оқушыларымыздың болашаққа қадам жасауында ерекше рөл атқарамыз. Бұл жұмыстағы ең басты міндетіміз оқушы бойына қоғамдық және идеялық сананы қалыптастыра отырып, оқушылардың жеке қасиеттерінің кәсіп талаптарына сай келу қажеттілігі мен жас ерекшеліктерін де ескеруіміз керек. Мысалға, 4-6 сынып оқушыларында өмірлік және кәсіби идеялары енді оянып адамгершілік сананың енді қалыптаса бастаған кезеңімен сипатталса, 7-9 сынып оқушыларында өз мүмкіндіктерін, кәсіби маңызды қасиеттерін өздігінше бағалай алатын, сол жолда білім алу мен ізденуді жалғастыратын кезең болып саналады. Ал 10-11 сыныптаға оқушылар нақты мамандықты таңдап, икемділігі мен дағдыны қалыптастыра бастауы қажет.

Осы ерекшеліктерді ескере отырып біздің мектеп-гимназияда 2019-2020 оқу жылынан бастап қалалық «Медициналық және педагогикалық сынып

жобалары» аясында 7-сыныптардан бастап арнайы педагогикалық және медициналық сыныптар ашылып бүгінгі күні жұмыстарын жалғастырып отыр. Арнайы педагогикалық сыныптардағы бекітілген бағдарламалар аясында оқушыларымыз жалпыадамзаттық құндылықтарды бойларын сіңіріп қана қоймай, сонымен қатар сөйлеу этикасы мен технологиялары туралы толық игере отырып, болашақта «Ұстаздық» мамандықпен қатар «Журналистика» саласына деген қызығушылықтары артып болашақ маман иелері болуға алғашқы қадамдарын жасайды. Мектеп тынысымен біте қайнасып іс-шараларда сұхбат алу, әр түрлі тақырыпта телебағдарламалар түсіруге машықтанып шығады. Ал арнайы медициналық сыныптардағы сабақтар арқылы оқушыларымыз медицинаның алғашқы сатыларымен танысуда, СӨС мен дәрі-дәрмек химиясы туралы білімдерін жетілдіре отырып денсаулық пен сымбаттылықтарын арттыруда мектепшілік шараларды ұйымдастырып өткізуде белсенді жұмыс атқарып жүр. Бұл жұмыстар нәтижесінде оқушыларымыздың аталған мамандықтарға қызығушылықтары артып, болашаққа бағдар алудағы маңызды шешімдерін дұрыс қабылдайды деп сеніммен айта аламын. Оған дәлел арнайы кәсіптік сыныптардағы пән мұғалімдерінің жүйелі жұмыс нәтижесінде жетіп отырған оқушылардың жетістіктері. Атап айтқанда, қалалық, облыстық сайыстардағы жүлделі орындар, Республикалық пәндік олимпиада мен Республикалық ғылыми жобалар жеңімпаздары және облыстық көлемде тәжірибе таратып отырған электронды оқулығымыз.

Қазіргі жалпы білім беретін мектептерде оқытудың негізгі формалары: сабақ, сабақтан немесе сыныптан тыс жұмыс және факультатив сабақ негізінде оқушыларға кәсіптік бағдар беру. Факультатив сабақ оқушыларға танымдық және кәсіби тұрғыдан өздерін анықтаулары үшін «кәсіби тұрғыдан байқауға» мүмкіндік береді.

Кәсіптік бағдар беру жұмысындағы тағы бір маңызды жұмыс кезеңі ол ата-аналармен бірлесе атқарылатын жұмыстар. Ал ол кезең мектептің тәрбие үдерісімен тығыз байланысты болу керек. Осы кезеңде біздің мектеп-гимназия әр оқу жылының басында құрылған жұмыс жоспар аясында сауалнама алу, тақырыптық ата-аналар жиналыстары, арнайы және жоғары оқу орындарының қатысуларымен көрмелер мен ашық есік күндерін ұйымдастырып өткізеді. Аталған іс-шаралар ата-ана, мектеп, оқушы үштік одағының жұмысын жүйелеп қана қоймай белгілі бір дәрежеде нәтиже де беріп отыр.

«Мамандық таңдау — өміріңіздің бір кірпішін дұрыс қалау» демекші оқушылардың кәсіби бейімделуі мектеп қабырғасынан бастау алып, дұрыс жүйеленсе және ата-ана тарапынан қолдау тауып жатса, болашаққа нық қадам баса алатын маман иелерін тәрбилеп шығаратынымыз сөзсіз болмақ. Қорыта келе, Жүсіпбек Аймауытовтың «Мамандықтың жаманы жоқ, бірақ оның кез келгеніне икемділік қажет, бұл жай күнелту, тамақ асыраудың ғана жолы емес, үлкен өнерді, зор шеберлікті қажет ететін нәрсе»-деген нақыл сөзімен аяқтағым келеді.

РАЗВИТИЕ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ ПОДРОСТКОВ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ СОВРЕМЕННОЙ ШКОЛЫ

Рахимова Эльмира Ерсалимовна

м.п.н, педагог-мастер, учитель казахского языка и литературы

*Управление образования Костанайской области «Школа-лицей №1 отдела
образования города Костаная» КММ
город Костанай, Казахстан.*

Аннотация: Основной целью современной школы является воспитание в каждом учащемся конкурентоспособной личности, которой будет комфортно жить в быстроменяющемся мире. Современного успешного человека олицетворяют как свободную, творческую личность, будет стремиться к постоянному саморазвитию.

Ключевые слова: критическое мышление, образовательный процесс, современная школа, личность.

Процесс развития личности не возможен без развития ее мышления. И, отойдя от привычного обучения в виде пассивного получения знаний, современная школа ориентирована на пробуждение самостоятельного поиска знаний учащегося. В развитии данных умений лежит критическое мышление человека. Именно данный вид мышления характеризуется возможностью выявления пробелов в знаниях или необходимости в обновлении устаревших данных.

В трудах Выготского Л.С, Самарина Ю.А. и Б.М. Теплова под критическим мышлением понимается отдельное свойство личности, в работах Б.В. Зейгарника, О.Ф. Керимова, И.И. Кожуховской, И.А. Кудрявцева критическим мышлением считается конституирующее образование. Умением и навыком мыслительной деятельности критическое мышление называют С.И. Векслер, А.А. Смирнов, Б.М. Теплов. Эти же авторы считают его личностно и социально значимым феноменом, приоритетным в сфере образования. [1.91].

Анализ научной литературы и опыта практической работы в сфере развития критического мышления подростков позволил выявить противоречие:

- между предъявляемыми требованиями к качеству обучения учащихся и невысоким уровнем у большинства из них критического мышления
- между потребностью образовательной практики в методической поддержке развития критического мышления и недостаточной разработанностью вопроса в педагогике.

Это противоречие определяют актуальность исследования на тему: «Развитие критического мышления подростков в образовательном процессе современной школы».

Имеющиеся противоречия позволили сформулировать исследовательскую задачу: каковы педагогические условия развития критического мышления подростков в современной школе?

В соответствии с проблемой, целью, объектом, предметом и гипотезой исследования были определены следующие задачи исследования:

1. Осуществив психолого-педагогический анализ литературы составить портрет образовательного процесса современной школы, определить понятие технологии критического мышления

2. Выделить и апробировать педагогические условия развития критического мышления подростков в современной школе.

3. Выделить критерии и показатели развития критического мышления подростков

4. Провести и дать оценку опытной работе по развитию критического мышления подростков в образовательном процессе современной школы. [2.56].

Практическая значимость исследования состоит в том, что разработанный комплекс педагогических условий развития критического мышления подростков в образовательном процессе современной школы может использоваться учителями в своей работе по развитию критического мышления подростков.

Основанием для образовательного процесса считается потребность. Мотивом считается предмет, удовлетворяющий потребность. Как только сформирован мотив создается необходимость определить цели работы. Логическим окончанием этой цепочки будет реализация целей через совместную работу педагога и учащихся. Механизмы определяют деятельность ученика и педагога. Формы организации деятельности выражают единое направление действий. Субъектному опыту в этой иерархии отведено промежуточный результат. Отметим важность рефлексии, как основы для проектирования. [3.87].

Что является движущей силой образовательного процесса? Поскольку в противоречии находит отражение внутреннего источника любого развития, то внутренним противоречиям отведена роль движущих сил всякого процесса. В теоретическом плане у образовательного процесса есть свои особенности и отличия от учебного процесса. Поэтому стоит рассматривать эти два процесса в разрезе основных компонентов процесса: цели, содержание, по организации процесса

В быстроизменяющихся условиях современной жизни у знаний, умений и навыков наблюдается определенная неустойчивость к ним, по итогу она так же претерпевают изменения. Учитывая это, построение образовательного процесса должно происходить с учетом перемен информационного пространства. В итоге, важно не только овладеть знаниями, умениями, но и развивать психические процессы человека, формировать нравственно-правовые убеждения и действия, как составляющей содержания процесса образования.

Необходимой отличительной чертой процесса образования считается его цикличность. В данном понимании цикл определяется совокупностью

конкретных действий процесса образования. Основными показателями каждого из циклов являются цели (глобальные и предметные), средства и итог, связанный с уровнем освоения учебной информации, уровнем воспитанности учеников.

Как и любой процесс, процесс технология развития критического мышления через чтение и письмо имеет свои фазы. На начальном этапе, этапе *evocation*, происходит «заложение фундамента», для дальнейшего обучения, поэтому ее называю стадией пробуждения. Реализация сценария внедрения нового знания происходит на этапе *realization*, или стадии фаза осмысления. и завершающим в этой логичной цепочки будет рефлексия (*reflection*). Как любой процесс невозможно выполнение этих фаз без соблюдения конкретных условий. Приветствуется открытость участников, их желание высказывать свои мысли, даже если они не соответствуют привычным понятиям, стремление дать импульс получению новых знаний нестандартным способом. Но и урок, подготовленный учителем, должен соответствовать определенным условиям. Одним из таких является четкое строгое следование плану. [6.155].

Не самой легкой стадией является стадия пробуждения интереса к новому знания. Ведь она требует не только внимательности учащегося, но и заставляет его вспомнить знаний, изученные ранее. Именно им отведена роль-проводников к будущему знаниям. Фактически это задает темп всей работе. Если не вызвать интерес у учащихся к новым знаниями, то, соответственно, толчка-желания постичь что –то новое тоже не будет. Это очень важная стадия данной технологии.

Смысловая вторая стадия не может так же быть исключена из процесса, поскольку она является центральной и основной стадией. Именно на ней учащиеся имеют возможность ознакомиться с новым знанием и «прощупать и опробовать» его на вкус. При этом учащиеся изучают такие знания досконально, главное не отойти от основной мысли материала и не потеряться в большом количестве текста.

Завершающий этап технологии-рефлексия. Зачем она? Ее целью будет итог, анализ, подведение результатов. Учащиеся как бы оглядываются на проделанную работу и выполняют работу над ошибками, озвучивают трудности. В этом переломном моменте и рождается самоосознание нового знания, приходит его смысл.

Чтобы любая технология имела успех, нужно хорошо продумать все ее тонкости, не только этапы. Вся работа должна быть целой системой и работать в содружестве со своими компонентами. В чтении и письме, как информации, и раскрывается особенности этой технологии, отсюда технология и получила такое название. В ключевых словах, в работе с разного рода вопросам, в активном чтении, в графических способах подачи информации, по мнению авторов технологии, раскрываются разные способы, которые касаются информационной деятельности, организации классной работы, групповой работы.

Знания, которые учащиеся получают в современном образовательном процессе, должны быть не просто приняты учащимися. Современной школе нелегко дается соответствовать современным запросам. Этим и объясняется постоянный поиск новых технологий и методов. Но если полвека назад учащиеся строго принимали информацию без особых полномочий подвергать сомнению ее фактов, то сейчас, все в точности наоборот. Современная школа, приняв вызов от общества, пытается развить способности подрастающих личностей самостоятельно искать ответы на вопросы. Образовательные учреждения нацелены не дать в чистом виде знания, а дать инструменты для ее изучения. Учащиеся лишь принимают в готовом виде необходимость этих знаний для жизни. Это в свою очередь даст рождение новому знанию фундаментом, которого будет имеющееся. Это невозможно будет, если у учащихся будет наблюдаться отсутствие конкретного объема умений и навыков деятельности с разного рода источниками знаний. Важно отходить от привычного принятия новых знаний, важно ставить под сомнения имеющиеся, постоянно доказывать себе истинность или ложность этих реалий. Ученики самостоятельно ищут ответы к вопросам, не пытаются перенять чьи-либо идеи, но при этом уважительно относятся к мнению других участников [7.87].

Список использованных литератур:

1. Абрамова Г.С. Возрастная психология: Учебное пособие для вузов - М.: Академический проект, 2000. - 624 стр.
2. Базаркулова С.А. Развитие критического мышления учащихся в процессе обучения русскому языку// Материалы II Республиканской научно-практической конференции «Теория и практика преподавания русского языка и литературы в образовательных учреждениях республики казахстан на современном этапе» 27 марта, 2020 г
3. Бахарева С. Развитие критического мышления через чтение и письмо. Учеб.-метод. Пособие. Новосибирск: изд-во Новосиб. ин-та пов. квалификации и переподгот. работников образования, 2003.
4. Бахарева С. Развитие критического мышления через чтение и письмо. Учеб.-метод. Пособие. Новосибирск: Новосиб. ин-т пов. квалификации и переподгот. работников образования. 2005. Вып. 2. 94 с.
5. Варлакова Марина Леонидовна Развитие критического мышления на уроках физики // ОНВ. 2012. №2 (106).
6. Галактионова Т.Г. От самопознания к самореализации: Персонал-технология образовательной деятельности. - СПб.: Институт специальной
7. Дорофеева Л.С. Опыт и перспективы использования технологии "развитие критического мышления через чтение и письмо" на уроке английского языка // Инновационное развитие профессионального образования. 2016. №3 (11).

КАК ПОМОЧЬ РЕБЕНКУ УЧИТЬСЯ

Светлана Григорьевна Ридкина

«Школа – гимназия № 95», город Караганда

Бұл мақалада бастауыш сынып оқушыларының оқу іс-әрекетінде кездесетін негізгі қиындықтары, сонымен қатар олардың себептері мен түзету әдістері сипатталған.

Данная статья раскрывает основные трудности, с которыми сталкиваются учащиеся начальной школы в учебной деятельности, а также описываются их причины и способы коррекции.

Как взрослые могут помочь ребенку, что бы у него не было проблем в учении? И возможно ли это? Мои многолетние наблюдения за учащимися начальной школы, позволили выделить главное, с моей точки зрения, затруднение, с которым сталкиваются большинство обучающихся. Первая и основная причина не успешности ребенка - несформированность понятийного мышления.

В дошкольном возрасте программы, в основном, не направлены на закладывание основ понятийного мышления, все преподносится ребятам в игровой форме. А всегда ли это правильно?

В данном случае понятийное мышление не формируется, а закрепляется детское образное до понятийного мышления. И когда первоклассник приходит в школу он не всегда может выделить смысл, суть правил, причинно – следственные связи и т. д. Какую помощь, в этом случае, могут оказать детям взрослые – педагоги и родители?

В первую очередь необходимо начинать с математики (формирования логики) На уроках и дополнительных занятиях можно использовать сборник Зака - «Задачи без чисел» Данный сборник я применяю в коррекционной работе со слабоуспевающими учащимися, дети учатся логически мыслить, результаты очень хорошие.

Все мы считаем, что хорошая память – залог успешного обучения, но это далеко не так. Как ни странно это звучит, но «хорошая память» блокирует развитие мышления и особенно в начальной школе. Здесь ребенку не требуется думать, он легко запоминает, то, что прочитал, услышал, что сказал учитель и в дальнейшем это воспроизвел, получая при этом отличные баллы. Все вроде бы замечательно, но проблема заключается в том, что ребенок затрудняется сформулировать ответ своими словами, не может четко и коротко ответить на поставленный вопрос.

Что здесь можно посоветовать и педагогам и родителям?

Прежде всего, особое внимание нужно обратить на чтение. Для того, что бы развивалось мышление детям надо читать. Необходимо развивать у ребенка осознанность чтения, а не машинальное заучивание текста, ради высокой оценки.

Когда ребенок читает, ему не надо пересказывать весь текст. Прежде чем читать текст по литературному чтению, познанию мира, естествознанию и пр. сначала ознакомьтесь с вопросами к тексту, т.е. на что ребенку нужно обратить особое внимание, читая данный текст. Прочитав текст, ребенок четко, лаконично, коротко и что, немало важно, своими словами отвечает на поставленные вопросы, доказывая правильность своих ответов.

Любой текст состоит из абзацев. Один абзац – законченная мысль. Ребенка нужно научить своими словами, одним предложением изложить смысл данного абзаца. Могут сказать, что это достаточно сложно!

Читать необходимо МОЛЧА! Психологами доказано, что когда ребенок читает вслух, происходит распределение внимания между озвучиванием и пониманием. Многие ребята прекрасно озвучивают (читают бегло), но при этом не понимают прочитанного.

Следующий момент, если задан большой текст, для прочтения и осмысливания, у ребенка пропадает желание читать вообще.

Что здесь можно сделать?

Пусть он прочтет небольшой абзац, сразу можно обсудить его, обязательно похвалите ребенка. Через небольшой интервал времени ребенок читает еще абзац с последующим осмыслением и изложением смысла прочитанного. Если вы видите, что он устал, остаток текста ребенку читает взрослый.

Пусть ребенок читает понемногу, но качественно! Найдите ребенку то, что ему бы ХОТЕЛОСЬ читать! Главное, чтобы был интересен сам процесс чтения. Если ребенок не будет достаточно читать, не будет развиваться мышление.

Мышление, в первую очередь – это работа с текстами, самостоятельное решение задач, если ребенок читать не умеет, то и решать задачи САМОСТОЯТЕЛЬНО не будет.

На уроках математики вся нагрузка ложится на память. Учащиеся начальной школы учат состав числа, таблицу сложения и вычитания, затем таблицу умножения. Т.е. когда дети УЧАТ, то они не обучаются вычислению, некоторые, особенно слабоуспевающие дети, не умеют элементарно считать. Родителям можно порекомендовать считать дома на палочках, мелких предметах, даже на пальцах, что запрещено в школе, важен, в первую очередь, результат. Затем, когда пойдет символизация числового поля палочки и пальцы будут уже не нужны. Для того чтобы выучить таблицу умножения тоже нужно понять ее принцип, а понимание приходит с осознанием ребенком числового поля. Можно использовать совместную игру взрослого с ребенком – задавать примеры друг другу по очереди на сложение и вычитание двузначных чисел. Замечено, что детям очень нравится эта игра, особенно со взрослыми. Сначала ребенок будет затрудняться, делать ошибки, но со временем у него сформируется структура, которая фундаментально ложится под всякие вычисления.

Опять возвращаюсь к чтению! Если ребенок плохо читает, то и счет у него будет затруднен. Если ребенок бегло и осмысленно читает, то он и быстрее переходит к счету.

Если рассматривать естественные науки, то здесь нужно понимать, как я уже отмечала, что в начальной школе только начинает «закладываться» понятийное мышление, оно формируется только в более старшем возрасте, когда изучаются науки, построенные по понятийному принципу. Понятийное мышление - способность отражать объективные законы окружающего мира, т.е. понимать суть явлений, причинно-следственные связи.

Последнее время очень много говорится о развитии креативных способностей ребенка. Если ребенок плохо читает, у него низкий кругозор, то ни о каком творчестве не может быть и речи. Развитие креативности невозможно без понятийного мышления.

Теперь понятно, почему снижается успеваемость именно в 5-7 классе. Потому что, в начальной школе ребенок может быть успешен за счет своей памяти и старания, а далее, когда начинается изучение наук и требуется самостоятельное осмысление и решение поставленных задач, а у ребенка не заложены основы понятийного мышления, снижается и уровень успеваемости.

Таким образом, учитывая данные моменты, педагоги и родители смогут помочь детям сделать обучение более понятным и доступным, а самое главное, радостным и интересным!

Список использованных литератур:

1. Закон Республики Казахстан «Об образовании».
2. Ясюкова Л.А. Психологическая профилактика проблем в обучении и развитии школьников. СПб., «Речь», 2003
3. Локалова Н.П. 120 уроков психологического развития младших школьников. Ось-89, 2006.
4. Бадин К.В. Чтобы ребенок успешно учился. - М.: Педагогика, 1988.
5. Амонашвили Ш.А. Размышление о гуманной педагогике. - М.: Издательский дом Шалвы Амонашвили. 1996.